Industridepartementet.

Vedlegg til St. prp. nr. 1, 1976—77, Vassdrags- og elektrisitetsvesenet.

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIETILLATELSER)

TILLATELSER MEDDELT I 1975

OSLO – A/S O. FREDR. ARNESEN BOK- OG AKCIDENSTRYKKERI – 1976

Kraftleietillatelser på under 10 000 kW gitt av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i 1975, er ikke tatt med her. De er innbundet i egne bøker og finnes i Vassdragsavdelingen, Industridepartementet.

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Standard Telefon og Kabelfabrikk A/S. Konsesjon på kraftleie fra Halden Elverk. Kongelig resolusjon 10. januar 1975 5
2. Rafinor A/S & Co. Konsesjon på kraftleie fra Norsk Hydro A/S. Kongelig resolusjon 10. januar 1975 8
3. Aust-Agder Kraftverk. Tillatelse til ekspropriasjon m. v. for utbygging av Nidelven fra Rykene dam til Helle, samt konsesjon på erverv av fallrettigheter. Kongelig resolusjon 10. januar 1975 12
4. Buskerud Kraftverker. Tillatelse til erverv av fall og ekspropriasjon av rettigheter i forbindelse med utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen. Kongelig resolusjon 10. januar 1975 53
5. Frydenlunds Bryggeri. Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker. Kongelig resolusjon 7. februar 1975 89
6. Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen & Chr. Tham's Communications Aktieselskap. Konsesjon på ytterligere kraftleie fra Sør-Trøndelag Kraftselskap. Kongelig resolusjon 7. februar 1975 .. 92
7. A/S Norske Shell. Tillatelse til å leie 1 500 kW fra Larvik Elverk. Kongelig resolusjon 14. februar 1975 95
8. Norsk Hydro Produksjon A/S (tidligere Rjukanfoss A/S). Konsesjon på kraftleie fra Røldal-Suldal Kraft A/S og Statskraftverkene til overtatte produksjonsanlegg på Karmøy. Kongelig resolusjon 14. februar 1975 97
9. A/S Norsk Jernverk. Konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker i tidsrommet 1. januar 1970 til 1. januar 1980 til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik. Kongelig resolusjon 28. februar 1975 104
10. Broerne 6 A/S. Konsesjon på erverv av fallrettigheter i Skiensfallene som utnyttes i kraftverket Eidet II. Kongelig resolusjon 4. april 1975 107
11. Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK). Tillatelse til erverv av statens fallrettigheter i Flomselva, samt 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina Kraftselskap. Kongelig resolusjon 4. april 1975 114
12. A/S Union (Union Co.). Konsesjon på leie av inntil 3 000 kW primakraft fra Drammens Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 27. juni 1975 128
13. Sande Tresliperi A/S. Konsesjon på leie av inntil 20 500 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap. Kongelig resolusjon 27. juni 1975 132
14. Tandberg Radiofabrikk. Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker m. fl. Kongelig resolusjon 11. juli 1975 135
15. Bergenshalvøens kommunale kraftselskap. Tillatelse til å foreta reguleringer m. v. i Steinslandsvassdraget. Kongelig resolusjon 25. juli 1975 139
16. Oslo Lysverker. Tillatelse til å foreta planendringer m. v. i forbindelse med utbygging av Aurslandsvassdraget. Kongelig resolusjon 25. juli 1975 144
17. Elkem-Spigerverket A/S. Konsesjon på kraftleie til forskjellige bedrifter tilhørende selskapet. Kongelig resolusjon 8 .august 1975 149
18. Jahres Fabrikker A/S. Konsesjon på kraftleie fra Vestfold Kraftselskap. Kongelig resolusjon 8. august 1975 152
19. A/S Norske Elektrisk & Brown Boveri (NEBB). Konsesjon på kraftleie fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap. Kongelig resolusjon 8. august 1975 156
20. Felleskjøpet, Oslo. Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker m. fl. Kongelig resolusjon 8. august 1975 159
21. Treschow-Fritzøe. Konsesjon på kraftleie fra Vestfold Kraftselskap. Kongelig resolusjon 8. august 1975 162
22. Borregaard A/S. Konsesjon på kraftleie fra A/S Hafslund. Kongelig resolusjon 8. august 1975 165
23. A/S Van Severen & Co. Ltd. Konsesjon på kraftleie fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 8. august 1975 168
24. A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker. Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker. Kongelig resolusjon 8. august 1975 171
25. A/S Follum Fabrikker. Konsesjon på kraftleie fra Mathiesen-Eidsvoll Værk og Akershus Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 8. august 1975 174
26. Norske Skogindustrier A/S. Konsesjon på kraftleie fra Trondheim Elektrisitetsverk m. fl. til drift av selskapets 8 forskjellige produksjonsavdelinger. Kongelig resolusjon 8. august 1975 177

Side

27. Standard Telefon og Kabelfabrik A/S. Tillatelse til i tiden fram til 23. februar 1982 å leie inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap og inntil 8 500 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i henholdsvis Skien og Oslo. Kongelig resolusjon 8. august 1975 183
28. A/S Kvænangen Kraftverk. Tillatlse til erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk i Troms fylke. Kongelig resolusjon 8. august 1975 187
29. Husfos Fabrikker. Konsesjon på kraftleie fra Vest-Agder Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 22. august 1975 200
30. A/S Strømmen Staal. Konsesjon på kraftleie fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Kongelig resolusjon 22. august 1975 203
31. A/S Svelvik Papirfabrikk. Konsesjon på ytterligere kraftleie fra Vestfold Kraftselskap og Svelvik Elverk. Kongelig resolusjon 5. september 1975 207
32. Glåmdal Kraftlag. Tillatelse til regulering av Brødbølvassdraget, Hedmark fylke. Kongelig resolusjon 5. september 1975 211
33. Elkem-Spigerverket A/S. Konsesjon på kraftleie fra L/L Svultingen til selskapets produksjonsanlegg i Bremanger kommune. Kongelig resolusjon 19. september 1975 226
34. Akershus Elektrisitetsverk. Tillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104 og 105 til ekspropriasjon m. v. for utbygging av Bingsfoss i Glomma. Kongelig resolusjon 3. oktober 1975 231
35. Lyse Kraftverk. Regulering av Årdalsvassdraget m. v. Fristforlengelse. Industridepartementets samtykke 15. oktober 1975 275
36. Lærdalsvassdraget. Endring av manøvreringsreglement. Industridepartementets samtykke 18. november 1975 275

1. Standard Telefon og Kabelfabrik A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra Halden Elverk.)
Kongelig resolusjon av 10. januar 1975.

I brev av 29. oktober 1973 til Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har Standard Telefon og Kabelfabrik A/S søkt om tillatelse til å leie kraft til dets nye kabelfabrikk i Halden. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 15. februar 1974 bl. a. uttalt følgende:

«1. *Søknaden.*

Standard Telefon og Kabelfabrik A/S har i brev til NVE av 29. oktober 1973 søkt om tillatelse til å leie kraft til dets nye kabelfabrikk i Halden.

Søknaden lyder slik:

«Vi søker herved om konsesjon på leie av inntil 4 000 kVA fra Halden Elverk til vår nye kabelfabrikk på Knivsøodden i Halden kommune.

Vi regner med et kraftkvantum på inntil 3 200 kW. Formell avtale med Halden Elverk er ennå ikke inngått.

Vårt selskap ledes av administrerende direktør Fredrik Thoresen. Styret består for tiden av:

Direktør Amund Braaten, formann
Adm. direktør Fredrik Thoresen
H.r.advokat F. M. Bugge
Direktør Jens Halvard Bratz
Direktør Sverre Ramstad
Generalkonsul Rolf Østbye.

Aksjekapitalen er 72 mill. kroner, hvorav 75 pst. eies av International Standard Electric Corp., New York, og 25 pst. er på norske hender. Vi vedlegger i den forbindelse en kopi av selskapets vedtekter.

Vi vedlegger også erklæring i henhold til konsesjonslovens § 24, 2. ledd.»

I brev av 17. desember 1973 er gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Halden Elverk har i brev av 11. desember d. å. meddelt oss at det ikke oppretter spesielle kontrakter med sine industrikunder, men leverer kraften etter de til enhver tid gjeldende priser og vilkår. Kopi av brevet følger vedlagt.

Etter dette regner vi med at Halden Elverk heller ikke vil opprette noen kontrakt med oss.

Vi håper dette er tilstrekkelig svar på Deres anmodning om innsendelse av kopi av leiekontrakt.»

Brevet av 11. desember 1973 fra Halden Elverk til selskapet lyder:

«Vi har fått en muntlig forespørsel fra Dem om kontrakt på kraftleveranser fra oss til Deres kabelfabrikk på Knivsøodden i Halden. Til dette kan vi meddele at vi vil levere kraften til Dem med de priser og på de betingelser som enhver tid er vedtatt av kommunestyret. Kraften vil bli levert fra Isebakke transformatorstasjon hvor det teknisk ligger vel til rette for å levere inntil 4 000 kVA som er det kvantum De søker kraftleiekonsesjon på.

Vi sender vedlagt en fortegnelse over våre tariffer og priser som gjelder i dag samt vilkår for levering av elektrisk kraft. Tariffen for leveranser til Deres bedrift vil kunne være T 2 eller T 3. Da vi har fått opplyst at brukstiden til Deres bedrift vil bli over 3 000 timer pr. år, under hensyntagen til leveransenes størrelser, finner vi å kunne levere etter tariff T 2.

Vi har ikke opprettet spesielle kontrakter med noen av våre industrikunder, men leverer kraften som foreslått ovenfor til Dem etter de til enhver tid gjeldende priser og vilkår.

Vi håper De finner dette tilfredsstillende, og hører gjerne fra Dem.»

2. *Avgitte uttalelser.*

2.1. Halden kommunestyre har i møte 20. desember 1973 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt å anbefale at søknaden blir innvilget.

2.2. Fylkesmannen i Østfold har i brev til NVE av 18. januar 1974 meddelt at han ikke har noe å bemerke og anbefaler konsesjon gitt.

2.3. Halden Elverk har i brev til NVE av 19. november 1973 meddelt:

«Vi har mottatt Deres brev av 14. ds. vedlagt kopi av brev fra STK, datert 29. oktober 1973 med søknad om konsesjon på kraftleie fra Halden Elverk, Halden.

Halden Elverk har intet å bemerke til søknaden og anbefaler at Standard Telefon og Kabelfabrikk A/S gis konsesjon på leie av kraft inntil 3 200 kW.»

Søknaden har dessuten vært forelagt

2.4. Industridepartementet, som har avgitt uttalelse i brev til NVE av 21. november 1973 — utg./73 1. Uttalelsen konkluderer med å anbefale at Standard Telefon og Kabelfabrik A/S får konsesjon for den kraftmengde det søkes om.

3. *NVE's uttalelse.*

Standard Telefon og Kabelfabrik A/S har fra før to konsesjoner på leie av kraft. Den ene er gitt ved Kronprinsregentens resolusjon 20. november 1964 og gjelder leie av inntil 5 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo kommune, med tidsbegrensning til 1. januar 1974. Den andre konsesjon er gitt av NVE 23. februar 1972 og gjelder leie av inntil 3 600 kW fra A/S Dragefossen Kraftanlegg til drift av ny kabelfabrikk på Rognan i Saltdal kommune, med tidsbegrensning til 23. februar 1982. Begge konsesjoner har vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, til enhver tid skal være norske statsborgere. For øvrig er konsesjonene gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse er sløyfet for konsesjonen av 1964. Konsesjonsavgift for 1964-konsesjonen er betalt til og med for året 1972. For 1972 var den kr. 4 128. Avgift for 1972-konsesjonen er ennå ikke betalt, og selskapet er gjort oppmerksom på dette og lovet å bringe forholdet i orden.

Den foreliggende søknad gjelder tillatelse til å leie inntil 3 200 kW fra Halden Elverk til en ny fabrikk i Halden for produksjon av sjøkabel for høy spenning. Ifølge departementets uttalelse er fabrikken først og fremst basert på en ordre på to sjøkabler Norge—Danmark hver på 130 km, til en samlet pris på 160 mill. kroner. Kablene som er av en spesiell type må legges på store dyp i Norskerenna. Prøveutlegginger foretatt i Hardanger har sammen med utvikling av selve kabelen kostet ca. 20—25 mill. kroner, hvorav NVE har betalt ca. 60 pst. Resten er betalt av Standard Telefon og Kabelfabrik A/S og Elsam i Danmark med henholdsvis ca. 65 og 35 pst. på hver.

Produksjonen som hovedsakelig vil foregå på tre skift vil fra starten og i de nærmeste årene sysselsette ca. 60—70 personer.

Anleggsarbeidet er allerede igangsatt og det er antatt at det er mulig med oppstarting av produksjon i desember 1974. Første leveranse vil etter det opplyste ikke finne sted før i 1976.

Under henvisning til de foreliggende uttalelser vil NVE rå til at Standard Telefon og Kabelfabrik A/S gis tillatelse til å leie inntil 3 200 kW fra Halden Elverk som søkt om.

Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 23. februar 1972, nemlig til 23. februar 1982.

For øvrig foreslås tillatelsen i det vesentlige gitt med samme vilkår som de to øvrige konsesjoner, herunder med vilkår om at styrets flertall, inklusive formannen, til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

NVE viser ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.»

Departementet skal bemerke:

Som det går frem av NVE's brev gjelder den foreliggende søknad tillatelse til å leie inntil 3 200 kW fra Halden Elverk til en ny fabrikk i Halden for produksjon av sjøkabel for høy spenning.

Kraftleveransen er nødvendig for at selskapet skal kunne oppfylle en ordre på bygging av de to planlagte sjøkabler som skal legges mellom Norge og Danmark, jfr. St. prp. nr. 131 (1972—73) — Avtale om kraftutveksling med Danmark og Sverige.

Det skal ellers bemerkes at det har vært satset betydelig på å få Standard Telefon og Kabelfabrik til Halden slik at distriktet derved kan bli tilført 50—60 nye arbeidsplasser.

Industridepartementet vil derfor i likhet med hovedstyret anbefale at Standard Telefon og Kabelfabrik A/S gis konsesjon på omhandlede kraftleie fra Halden Elverk på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder for den tid kraftleieforholdet med Halden Elverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 23. februar 1982.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjonen i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledds § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Industridepartementet

tilrår:

I brev av 1. oktober 1973 til NVE har nr. 16 kap. IV tillates Standard Telefon og Kabelfabrik A/S å leie inntil 3 200 kW fra Halden Elverk til drift av kabelfabrikk i Halden på de vilkår som er foreslått i Industridepartementets foredrag av 10. januar 1975.

2. Rafinor A/S & Co.

(Konsesjon på kraftleie fra Norsk Hydro A/S.)

Kongelig resolusjon av 10. januar 1975.

I brev av 1. oktober 1973 til NVE har Rafinor A/S & Co. søkt om tillatelse til å leie inntil 20 MW og 120 GWh pr. år fra Norsk Hydro A/S til oljeraffineri på Mongstad i Hordaland.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 31. januar 1974 uttalt bl. a. følgende:

«1. *Innledning.*

I brev til NVE av 1. oktober 1973 har Rafinor A/S & Co. søkt om tillatelse til å leie inntil 20 MW og 120 GWh pr. år fra Norsk Hydro til raffineriet som er under bygging på Mongstad. Anlegget regnes klart til idriftsettelse høsten 1974.

I St. meld. nr. 92 (1970—71) er redegjort nærmere for industrireisingen på Mongstad. Raffineriets kraftbehov er i proposisjonen anslått til ca. 100 mill. kWh fra 1974/75 av, jfr. proposisjonens pkt. 6,2 Spørsmål om kraft.

Ved NVE's brev av 28. mai 1973 fikk selskapet konsesjon på leie av inntil 10 MW anleggskraft fra Norsk Hydro med tidsbegrensning til 1. mars 1975. Konsesjonen er gitt med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, til enhver tid skal være norske statsborgere. For øvrig er konsesjonen gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 1. oktober 1973 fra Rafinor A/S & Co. lyder slik:

«Vi søker med dette om konsesjon for leie av elektrisk kraft fra Norsk Hydro a.s. til raffineriet som vi bygger på Mongstad.

Raffineriet regnes klart til idriftsettelse høsten 1974.

For framføring av kraft bygger Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (SKK) 2 kraftlinjer for 132 kV fram til industriområdet på Mongstad.

Den ene linjen, Paddøy—Mongstad, ble satt i drift 8. april 1973 og benyttes nå for framføring av anleggskraft til anleggsområdet.

B.K.K. har søkt om konsesjon for den andre linjen, Matre—Mongstad, og under forutsetning at konsesjon blir gitt, ventes denne linja å være klar for idriftsettelse høsten 1974.

Kontrakt er inngått med Norsk Hydro a.s. om formidling av kraft fra B.K.K. til det ferdige fabrikkanlegg.

Kopi av kontrakt vedlagt in triplo. Levering av anleggskraft skjer etter samme kontrakt og i henhold til konsesjon gitt 28. mai 1973.

Raffineriet bygges i første trinn ut for en kapasitet på 4 mill. tonn råolje pr. år.

Kraftbehovet er kalkulert til ca. 120 GWh/år med maksimalt uttak på 20 MW.

Kraften brukes hovedsaklig til motordrift.

Søknaden oversendes i 3 eksemplarer og som bilag vedlegges kontrakten med Norsk Hydro om kraftleveringen.

Når det gjelder oppstillingen over vårt styres sammensetning og vedtekter for selskapet, tillater vi oss å vise til de bilag som var vedlagt vår søknad datert 23. januar 1973 om konsesjon for leie av anleggskraft.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge den foreliggende kopi av kontrakt, datert 27. februar 1973, har Norsk Hydro forpliktet seg til fra det tidspunkt raffineriet er klar for oppstarting, ca. 1. januar 1975 å levere ved Matre kraftverk 15 MW/120 GWh pr. driftsår, referert Mongstad.

Rafinor skal ha rett til med 3 års varsel å få øket kraftkvantumet til maksimalt 30 MW og 240 GWh pr. driftsår.

Rafinor er forpliktet til fra oppstartingen pr. driftsår å betale for minst ¾ av energikvantumet, selv om det i vedkommende år ikke er tatt ut så meget.

Kraften skal leveres ved Matre kraftverk som trefaset vekselstrøm og med en spenning

av ca. 132 kV, idet det ved spenningsreguleringen tas hensyn til Rafinors behov.

Kraftleveringen skal ifølge kontrakten måles på Mongstad, men henregnes Matre kraftverk. Rafinor settes opp kWh-måler med 1 times registrerperiode samt MW-MWAr meter.

For kraften skal betales kr. 35 pr. kW/år og 2,8 øre/kWh. Prisen skal reguleres samtidig med prisregulering for BKK's medlemskommuner.

Kontrakten skal gjelde i 25 år fra ca. 1. januar 1975. Rafinor kan dog si opp kontrakten med 3 års varsel.

Ifølge kontraktens særbestemmelser (§ 13) skal Norsk Hydro levere anleggskraft så snart den første linjeforbindelse er etablert til Mongstad. For denne levering som kan bli opptil 10 MW gjelder ikke kontraktsbestemmelsen om betaling av minst ¾ av det disponible energikvantum, men kontraktens øvrige bestemmelser skal gjelde også for denne levering.

4. *Innhentede uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt

4.1. Lindås kommunestyre, som i møte 11. desember 1973 etter innstilling fra formannskapet enstemmig har uttalt at kommunen ikke har merknad å gjøre til at konsesjon blir gitt.

4.2. Fylkesmannen i Hordaland har i brev til NVE meddelt at han for sin del ikke har noe å bemerke og rår til at Rafinor A/S & Co. får den konsesjon på kraftleie det har søkt om.

Søknaden har dessuten vært forelagt

4.3. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap, som i brev av 10. oktober 1973 har meddelt at det ikke har noen bemerkninger til søknaden.

— —

5. *NVE's uttalelse.*

Raffineriet på Mongstad er ifølge søknaden og St. meld. nr. 92 (1970—71) planlagt for en kapasitet på ca. 4 mill. tonn råolje pr. år i første byggetrinn. De totale anleggskostnader inklusive investeringsavgift er anslått til 650—700 mill. kroner.

Raffineriet vil etter de planer som fremgår av Stortingsmeldingen fremstille fakta, bensin, parafin, dieselolje, tunge og lette fyringsoljer og sannsynligvis petrolkoks.

Kraftbehovet er i søknaden kalkulert til ca. 120 GWh pr. år med et maksimalt uttak på 20 MW. Kraften skal hovedsakelig brukes til motordrift. Av hensyn til driftssikkerheten og regularitet krever raffineriet en strømtilførsel fra to uavhengige kilder, jfr. søknaden referert foran. Når det gjelder den ene av tilførselslinjene, 132 kV ledningen Paddøy—Mongstad ble den satt i drift våren 1973. For den andre 132 kV ledningen Matre—Mongstad foreligger søknad om konsesjon, som er under behandling i NVE.

Raffineriet regnes klart til idriftsettelse høsten 1974. Under normal, stabil drift vil raffineriet sysselsette ca. 170 mann. Størstedelen av bemanningen for den permanente drift kan rekrutteres lokalt.

NVE har etter dette ikke noe å innvende mot et fortsatt kraftleieforhold, og vil anbefale at Rafinor A/S & Co. gis tillatelse til å leie inntil 20 MW og 120 GWh pr. år fra Norsk Hydro a.s. til drift av det nye oljeraffineriet på Mongstad i Lindås kommune, i henhold til kraftleiekontrakt av 27. februar 1973.

Den foreliggende kraftleiekontrakt er gjort gjeldende for 25 år fra 1. januar 1975 med rett for Rafinor til oppsigelse med 3 års varsel. Tillatelsen foreslåse derfor gitt for den tid kraftleieforholdet med Norsk Hydro a.s. måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 2000.

Som for A/S Norske Shell, jfr. tillatelse gitt ved kongelig resolusjon av 6. januar 1967 på leie av kraft fra Maudal Kraftlag til oljeraffineriet i Sola, foreslås tillatelsen til Rafinor meddelt med vilkår om legehjelp og sykehus—husrom, tomter m. v. — veger, bruer og kaier samt vilkår om beskyttelse av naturforekomster m. v.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som tillatelsen av 28. mai 1973 til Rafinor på leie av anleggskraft, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiftssatsen foreslås i dette tilfelle satt til kr. 2 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse foreslås fortsatt sløyfet. Den årlige avgift til staten forutsettes å bli å oppkreve fra anleggets idriftsettelse.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.»

Departementet skal bemerke:

Den foreliggende søknad er som det fremgår, basert på et samlet kraftkvantum på 20 MW og 120 GWh pr. år. Dette kraftbehovet stemmer godt overens med det som ble angitt i St. meld. nr. 92 (1970—71) Om industrireising på Mongstad, for første byggetrinn.

Kraften skal leveres i henhold til kontrakt av 27. februar 1973 som skal gjelde i 25 år

fra ca. 1. januar 1975. Kraftleveransen anses som driftskraft og skal leveres på vilkår til alminnelig forsyning og omfattes ikke av den kraftleie som forutsatte gjort på vilkår for storindustrielle avtakere.

Industridepartementet har for øvrig intet å bemerke til søknaden og de foreslåtte vilkår og vil i tilslutning til hovedstyret anbefale at Rafinor A/S & Co. får tillatelse til å leie inntil 20 MW og 120 GWh pr. år fra Norsk Hydro A/S.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Tillatelsen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Norsk Hydro a.s. måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 2000.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 2,00 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Legehjelp og sykehus.*

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, å skaffe de ved fabrikkanlegget beskjeftigede arbeidere den til enhver tid nødvendige legehjelp og å holde et for øyemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

9. *Husrom, tomter m. v.*

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe de ved fabrikkanlegget samt ved driften beskjeftigede arbeidere og funksjonærer sunt og tilstrekkelig husrom og tomter til bygging av egne hjem med veger, vann, kloakk og elektrisk lysanlegg samt grunn til forsamlingslokale med leseværelse m. v. til lokale for kooperativ eller annen handelsvirksomhet og lignende — alt etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende departements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å oppsi arbeidere fra bekvemmeligheter eller hus leid hos ham. Uenighet om hvorvidt oppsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

Bestemmelsen i annet ledd får ikke anvendelse på leieforholdet mellom konsesjonær og arbeider når § 38 i lov om husleie av 16. juni 1939 gjelder i kommunen og leieforholdet er beskyttet gjennom oppsigelsesreglene i nevnte paragraf.

I tilfelle av salg av hus eller tomter skal konsesjonæren sørge for å innta i hjemmelsbrevet bestemmelse om at der fremtidig ikke skal kunne beregnes større husleie enn at den dekker forrentning av kapitalen, utgifter til vedlikehold, skatter, avgifter og tilsyn samt passende amortisasjon.

Tilsvarende regler skal gjelde hvis bygsel eller tomteleie benyttes istedenfor salg. I tilfelle av tvist om leiens størrelse fastsettes denne av husleienemnda hvis sådan finnes, men ellers av fylkesmannen.

Konsesjonæren plikter å bekoste utarbeidet utkast til reguleringsplan for den bymessige bebyggelse på stedet som er eller påregnes å bli en følge av konsesjonærens virksomhet og innsende denne til vedkommende departement gjennom de stedlige myndigheter. Ved reguleringens fastsettelse kan departementet forlange avstått av konsesjonærens eiendom uten vederlag grunn til offentlige veger og gater — både i og utenfor det regulerte strøk — samt grunn til oppførelse av bygninger til skole, kirke, post, telegraf, tollbod, rettslokale og fengsel.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Kongen avstå til vedkommende kommune etter innkjøpspris med tillegg av renter og øvrige utgifter, konsesjonæren tilhørende ubebygd grunn som han ikke har eller antas å få bruk for til sin bedrift og som ansees skikket til bebyggelse eller andre kommunale formål utenfor dem som er betinget i foregående ledd. Såfremt det ikke oppnås enighet om overdragelsessummen, skal den fastsettes ved skjønn på grunnlag av foranstående bestemmelse.

Kommunen kan ikke uten tillatelse av Kongen selge noen del av den således erhvervede grunn.

10. *Veger, bruer og kaier*

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesvegstyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet og ved transporten til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft som leies i henhold til nærværende konsesjon.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget og de bedrifter som erholder kraft fra dette.

11. *Beskyttelse av naturforeskomster m. v.*

Det påhviler konsesjonæren i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter — å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette ansees ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående, ikke kan unngås, skal Naturvernrådet i betimelig tid på forhånd underrettes om saken.

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding herom til vedkommende museum.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd, sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om nærværende bestemmelse gis vedkom-

mende ingeniører eller arbeidsledere fornøden meddelelse.

12. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

13. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 12 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapet styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 12.

Industridepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Rafinor A/S & Co. å leie fra Norsk Hydro A/S inntil 20 MW og 120 GWh pr. år på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 10. januar 1975.

3. Aust-Agder Kraftverk.

(Tillatelse til ekspropriasjon m. v. for utbygging av Nidelven fra Rykene dam til Helle, samt konsesjon på erverv av fallrettigheter.)

Kongelig resolusjon av 10. januar 1975.

Aust-Agder Kraftverk har i to brev av henholdsvis 17. og 19. juni 1974 søkt om tillatelse til å bygge et nytt Rygene kraftverk i Nidelven.

Rygene kraftverk vil utnytte et fall på ca. 38 m fra Rykene dam ned til sjøen ved Helle. Installasjonen blir på ca. 65 MVA med maksimalt vannforbruk på ca. 170 m^3/sek. og ytelse ca. 75 000 hk. Produksjonsgevinsten i et midlere år er beregnet til 272 GWh.

Aust-Agder Kraftverk har i to avtaler av henholdsvis 20. og 29. april 1974 med Rygene-Smith & Thommesen A/S fått overdratt til seg samtlige fallretter mellom Rykene dam og Helle, sistnevnte selskaps rettigheter til å nytte regulert vann fra reguleringer i vassdraget og de nødvendige rettigheter til anleggsarbeide på selskapets grunn.

Søknaden gjelder tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105, ekspropriasjonstillatelse etter samme lovs § 62 samt tillatelse til erverv i henhold til ervervslovens § 4.

H o v e d s t y r e t f o r N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 27. november 1974 avgitt følgende innstilling i saken:

«A u s t - A g d e r K r a f t v e r k har sendt inn to søknader datert 17. og 19. juni d. å. vedrørende henholdsvis tillatelse etter vassdragsloven av 15. mars 1940 til utbygging av nevnte kraftverk samt til ekspropriasjon av manglende grunn og rettigheter, og om tillatelse etter konsesjonsloven av 14. desember 1917 til erverv av fallrettigheter.

Av den førstnevnte søknad siteres:

«Med hjemmel i vedlagte inngåtte avtale med firmaet Rygene-Smith & Thommesen A/S datert Arendal den 17. april 1974 og 27. april 1974 søker Aust-Agder Kraftverk herved om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å bygge og drive ved bortledning av vann et nytt Rygene Kraftverk i Nidelven (Arendalsvassdraget). De fall som skal inngå i kraftutbyggingen er Rykenefossen, Strubrofoss, Ø. Kalvehagefoss, Refnesfoss og N. Kalvehagefoss med overvann på ca. kote 38 og undervann på ca. kote 0 o: utbyggingen går ned til sjøens nivå. Fallene og de elevstrekninger som berøres ligger i kommunene Øyestad og Grimstad. Det vil bli fremmet egen søknad til det ærede Departement om nødvendig ervervstillatelse for fallene som skal utnyttes.

Nærværende søknad forutsettes å tre i stedet for søknad av 22. november 1973 med bilag fra høyesterettsadvokat R. Karlsrud på vegne

av Rygene-Smith & Thommesen A/S og at sistnevnte utgår og kan returneres.

Ved nærværende søknad følger som bilag 1 en nærmere beskrivelse datert 14. juni 1974 av kraftutbyggingen og de inngrep denne innebærer for vassdraget. Videre omtales fordeler og ulemper ved utbyggingen og søkerens vurdering av disse. Til dette bilag hører en rekke underbilag, som man der vil finne heftet bakerst, bl. a. et oversiktskart over vassdraget og et vassdragsprofil av den angjeldende del.

Følgende tegninger fra ingeniør A. B. Berdal vedlegges: Nr. 304-020, -022A, -038 og -023.

Som bilag 2 til søknaden følger søkerens forslag datert 14. juni 1974 til manøvreringsreglement for Rykene dam.

Nærmere presisert søkes det om tillatelse til følgende inngrep i vassdraget:

I. a. Bortledning av inntil 170 m³/sek. av Nidelvens vannføring ved nytt inntaksanlegg oppstrøms Rygene dam for kraftproduksjonsformål. Vannet tilbakeføres elven ved fot nedre Kalvehagefoss ved Helle.

b. Å foreta kanaliseringsarbeider i Fjellfoss og Rossøyasundet i elven ca. 1,5—2,0 km ovenfor Rykene dam (ved Rossøya).

Prinsipalt gjelder søknaden en kanalisering som vist på ingeniør A. B. Berdals tegn. nr. 304-038, dvs. alt. 3, men kanalbunn dog lagt på kote 34,5.

Subsidiært søkes det etter alt. 2, tegn. nr. 304-022A, med kanalbunn på kote 35.

II. a. Rett til å heve vannstanden ved Rykene dam fra kote 37,92 til kote 38,72 ved alle vannføringer i elven lik eller mindre enn 170 m³/sek. Ved alle større vannføringer enn 170 m³/sek. skal vannstanden ved dammen som før være kote 37,92.

b. Rett til å døgn- og ukeregulere vannføringen som passerer Rykene dam enten gjennom kraftverkets vannveisystem eller i elveleiet. Denne rett skal gjelde i alle tidsrom når vanntilførselen i elven ovenfor Rygene dam er større enn 40 m³/sek. og mindre enn 170 m³/sek.

Etter vassdragslovens § 62 søkes om tillatelse til å kreve avstått manglende grunn og rettigheter som trengs for å gjennomføre kraftutbyggingen etter foreliggende planer. Det vises herom nærmere til bilag 1.

Søkeren regner ikke med at de omsøkte vassdragsinngrep samt retten til inntil 80 cm høyere overvannstand umiddelbart bak Rykene dam vil påvirke vassdraget i særlig grad og med saker tilfølge ovenfor fossestrykene Krokmofoss, Rossøfoss og Fjellfoss. Det som her vil skje, vil også i dag inntreffe ganske ofte og til alle tider av året. Noen forsumpning, tørrlegging e. l. er det således ikke tale om. Imidlertid er forholdet at variasjoner i vannspeil over døgnet vil markere seg noe mer enn før. Av den grunn ser man ikke bort fra at der kan finnes brukere av vassdraget som vil få visse småulemper. Det tenkes da særlig på Rore, som vil variere med elven og hvor der kan være spesielle partier som er sårbare for selv små variasjoner i vannstand. Slike forhold kan ha betydning for tømmersleping og muligens for båttrafikk.

Søkeren anser det umulig å skaffe seg noen pålitelig oversikt over eventuelle slike forhold som antydet. Av den grunn tillater man seg å søke om tillatelse etter oreigningslovens § 20, jfr. vassdragslovens § 130 post 4, til å stevne grunneiere og andre rettighetshavere ovenfor Krokomfoss, Rossøfoss og Fjellfoss samt i og rundt Rore som ved almannasaker.

Under henvisning til bilag 1 post 6.0.3 om ulemper foreslår søkeren at det fastsettes en minstevassføring på strekningen Rykene dam —Helle på 1,0 m³/sek. Jfr. det foreslåtte manøvreringsreglement bilag 2.

Følgende bilag er del av eller supplement til denne søknad:

1. Bilag 1 datert 14. juni 1974 er en utredning fra søkeren om den planlagte kraftutbygging, om hvorledes man ønsker å døgnregulere vassdraget samt om fordeler og ulemper m. v. Til dette bilag hører en del underbilag.
2. Bilag 2 datert 14. juni 1974 er søkerens forslag til manøvreringsreglement for Rykene dam.
3. Avtalen av 17. april og 27. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og Aust-Agder Kraftverk.
4. I alt 4 stk. tegninger nr. 304-020, -022A, -023 og -038, utarbeidet av ingeniør A. B. Berdal.
5. Vassdragsprofil blad 1 av Nidelv med Nisserelv.»

Utredningen av 14. juni 1974 — bilag 1 — lyder slik:

«1.0. *Innledning.*

De nedre fall i Arendalsvassdraget omfatter følgende fosser og stryk: Rykenefossen, Strubrofoss, øvre Kalvehagefoss, Refnesfoss og nedre Kalvehagefoss. Elvens navn er Nidelven. Som underbilag 1 er heftet ved et oversiktskart som bl. a. viser Arendalsvassdraget med magasiner og kraftstasjoner. Rygene kraftverk som her er det aktuelle, vil man finne straks sydvest for Arendal. Videre vedlegges et vassdragsprofil.

2.0. *Nåværende utnyttelse av fallene.*

Av de under 1.0 nevnte fall er i dag bare Rykenefossen bygget ut. Fallet utnyttes i dag av firmet Rygene-Smith & Thommesen A/S dels til el-produksjon i 3 mindre kraftverk og dels direkte på slipeturbiner. Det utnyttede fall har overvann på kote 37,9 og undervannet varierer fra kote 16,0 til kote 18,5. Tilsammen er bygget ut ca. 20 000 hk, herav er ca. 6 000 hk total ytelse på slipeturbiner. To av aggregatene for el-produksjon har 25 perioders generatorer. Samlet vannforbruk ved full drift er ca. 90 m³/sek. Inklusiv sliperiturbinene er samlet produksjon i et middelår ca. 100 GWh.

3.0. *De nye planer.*

De foreligegnde nye planer går i korthet ut på å utnytte samtlige fall fra ca. kote 38 og ned til sjøen i en kraftstasjon og på en maskin. Samtidig nedlegges driften i de gamle stasjoner samt slipeturbiner.

3.1. *Det nye kraftverk.*

Ingeniør A. B. Berdals tegning nr. 304-023 gir en oversikt over utbyggingsplanen. Sett med strømmen tenkes kraftstasjonen plassert i fjell på høyre side av Rykenefossen. Inntaket kommer i høyre side bak nåværende damanlegg, der hvor nåværende stasjon A har sitt inntak. Det utstyres med varegrind og hurtiglukkende luke. Det påregnes en kort uforet sjakt.

Avløpstunnelen blir ca. 2 km lang og vil få et tverrsnitt på 95 m². Den får kryssing under elven to ganger.

For vannavledning ved avslag planlegges det en spesiell omløpstunnel fra inntak til avløpstunnel.

Steinmasser fra kraftstasjon, inntak, omløp og svingekammer på avløpssiden forutsettes plassert i et dalsøkk mellom adkomsten til stasjonen og Krokenveien. Massene fra avløpstunnelen kan med fordel plasseres i en stor bukt straks nedstrøms øvre Kalvehagefoss.

I kraftstasjonen er forutsatt montert en Kaplanturbin som ved netto fallhøyde 36,2 m og vannforbruk 170 m³/sek. yter 75 000 hk. Til turbinen kopler en 65 MVA generator med frekvens 50 perioder. Total årsproduksjon er beregnet til 275 GWh i et midlere vannår.

Transformator forutsettes plassert i eget rom i stasjonshallen og kraften ført ut på nettet på blankstrekk via en loddsjakt og et avspenningstårn over denne. For fremføring til bestående linje må det bygges ca. 1 km ny 132 kV-linje fra avspenningstårnet.

3.2. *Damanlegget.*

Det er forutsatt i første omgang å beholde det eksisterende damanlegg. Det planlegges en viss forsterkning og noen endring i lukearrangementene. På lenger sikt må det regnes med at også damanlegget må bygges nytt.

3.3. *Døgn- og ukeregulering i vassdraget.*

Skal det planlagte aggregat for vannføringer helt opp til 160—170 m³/sek. kunne forsvares økonomisk helt ut, må der kunne foretas en viss regulering over døgnet og dels også over uken av vannføringene som tappes ovenfra i vassdraget ovenfor damanlegget. Dette skjer også i dag i en viss utstrekning. Imidlertid begrenses kontrollen over slike reguleringer ganske sterkt av de flere trange elveløp man har ca. 2 km ovenfor Rykene dam. For å oppnå en kontrollert kortsiktig regulering, inngår det i planene å utvide et av løpene i elven. Det dreier seg om løpet på østsiden av Rossøya som danner Fjellfoss og Rossøysundet og det vises til ingeniør A. B. Berdals tegninger nr. 304-022A og -038.

For å kunne oppnå en brukbar lagring av vann over døgnet eller noen døgn, må man gradvis heve vannstanden nede ved inntaksdammen og det tas sikte på inntil 80 cm over den vannstand som holdes her i dag, dvs. en hevning fra kote 37,92 til kote 38,72. Når vassdraget på denne måte kan gi en brukbar lagring av vann over noen døgn, henger dette nøye sammen med elvens korrespondanse med vannet Rore gjennom Bjorsund. Fra naturens hånd går vannstrømmen gjennom Bjorsund ut fra eller inn i Rore, avhengig av minkende eller økende vannføring i elven samt det lokale tilsig til Rore. Rore er et vann av størrelse ca. 8 km². Bjorsund ligger ca. 4 km ovenfor Rykene dam.

Ingeniør A. B. Berdal har som konsulent for denne utbygning, foretatt beregninger over hvorledes vannspeilhevningen ved dammen og kanaliseringer i elven vil virke på forholdene i elven ovenfor og i Rore. Det gås her ikke nærmere inn på forholdet, men henvises til vedlagte utredning fra Berdal datert 10. juni 1974. For øvrig kommenteres forholdet nærmere under avsnitt 6.0.3. Ulemper.

4.0. *Elvestrekningen Rykene dam til utløpet fra avløpstunnelen (fot nedre Kalvehagefoss v/Helle).*

Denne elvestrekning karakteriseres ved at den består av flere store og dype kulper som er forbundet med korte, strie stryk. Elvebreddene er steile og består i alt vesentlig av fjell.

Det er minimalt med bebyggelse og lite beferdet langs elvestrekningen.

Etter den fulle utbygging vil vannføringen på denne elvestrekning begrense seg til lokaltilsiget nedenfor Rykene dam, der tilløpet fra Temsebekken (fra vannet Temse) vil utgjøre en større andel. Under avsnitt 6.0.3. Ulemper kommer man tilbake til dette forhold med forslag om en viss minstevassføring på strekningen. Også en mulig terskelbygging kommenteres derunder.

Den her aktuelle elvestrekning ble befart av bl. a. representanter fra Naturvernkontoret, NVE og Fiskerikonsulenten for det østenfjeldske den 15. mai 1972. Cand. real. Mellquists rapport av 6. juni 1972 samt det tilhørende oversendelsesbrev fra Vassdragsdirektoratet av 23. juni 1972 vedlegges. Det samme gjelder rapport av 29. mai 1972 fra Fiskerikonsulenten.

En rapport datert 22. november 1972, gitt av sivilingeniør H. Nakling ved Berdals kontor etter befaring 19. november 1972, vedlegges også.

5.0. *Utbygningsomkostninger — kraftpris.*

En kalkyle datert 9. april 1974 vedlegges. Det vil fremgå av denne at man pr. 1. april d. å. regnet med en total utbygningskostnad på 85 mill. kroner.

Det lar seg neppe gjøre å oppgi eksakt til hvilken kraftpris man oppnår den utvidede kraftproduksjon i de angjeldende fall ved full utbygging. Dette har da sin årsak i hvorledes man skal ansette verdien av den produksjon Rykenefossen gir i dag. Som nevnt under 2.0. går ca. 6 000 hk eller ca. 4,5 MW direkte på slipeturbiner og kan ved fabrikkstans eller nedleggelse ikke omsettes. 3,5 MW av installasjonen går med 25 perioder og kan ikke uten videre omsettes.

Forutsetter man imidlertid at foreliggende avtale datert 17. og 27. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og Aust-Agder Kraftverk gir et noenlunne riktig bilde av verdien av nåværende anlegg med rettigheter, vil man finne at den kraft Aust-Agder Kraftverk fritt kan disponere over etter utbygningen får en utbygningspris på noe under 40 øre/kWh. I tillegg må man energimessig se en viss verdiforøkelse i den kraft som tilbakeføres til Rygene-Smith & Thommesen A/S som kompensasjon for de gamle anlegg og deres produksjonsevne. Ved fabrikkstans eller eventuelt nedleggelse, kan denne i sin helhet omsettes.

Ut over det rene energitilskudd som det nye kraftverk gir, representerer en installasjon på 65 MVA så sentralt i tyngdepunktet av AAK's forsyningsområde også en effektmessig fordel.

6.0. *Fordeler og ulemper ved den største utbygging.*

6.0.1. Generelt.

Det gjøres for ordens skyld oppmerksom på at den vassdragsutbygging man her søker om nødvendige tillatelser til å foreta, baseres på størrelsen av en Kaplanturbin, tilbudt av Kværner-Tampella. Det maks. vannforbruk kan i helt spesielle tilfeller bli opp til 170 m^3/sek. og er 6,3 pst. større enn oppgitt i tidligere søknad av 22. november 1973 på vegne av Rygene-Smith & Thommesen A/S om tillatelse til denne samme utvidede utbygning.

6.0.2. Fordeler.

Man har lenge vært klar over at full utbygging av Rygenefallene var et prosjekt som burde komme til utførelse. For det første ligger fallene i et godt regulert vassdrag og nye vassdragsreguleringer er ikke nødvendige. Dernest er prosjektet økonomisk gunstig. De vanskeligheter som har hindret en tidligere full utbygging, ligger dels i at en del av fallet var utbygd og det eksisterende maskineri og utstyr har ikke vært modent for utskifting eller betydelig modernisering. Dels har Rygene-Smith & Thommesen A/S, som eier fallene, ikke selv hatt bruk for merkraften.

Situasjonen i dag er den at enten må de eksisterende mindre kraftverk nå påkostes betydelige beløp, eller det må bygges nytt.

Den nå foreliggende avtale mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og AAK, som gir adgang til offentlig overtagelse av fallene og full utbygging, må anses for samfunnsmessig gunstig.

Prismessig synes anlegget å være blant de gunstigste vannkraftutbygninger som ennå kan foretas, spesielt i denne del av landet. Fallet er også meget sentralt beliggende i AAK's forsyningsområde.

I forhold til nåværende utnyttelse av fallene fås en kraftøkning på ca. 175 GWh.

6.0.3. Ulemper.

Etter søkerens oppfatning vil ulempene ved en nyere og større utbygging av Rygenefallene ikke bli vesentlige. Visse skader vil der oppstå og ulempene i området vil nok forsterke seg noe i forhold til situasjonen i dag. Man påregner dog at alt er av den art at en pengeerstatning vil kunne kompensere skadene.

Som det vil fremgå av søknaden og dette bilags pkt. 3.3. er det nødvendig for en brukbar døgnregulering i visse perioder å heve vannstanden umiddelbart bak dammen inntil 80 cm høyere enn nåværende høyeste vannstand. Denne høyere vannstand påregnes å sette under vann, dels skade og øke forsumpningen av i alt ca. 30 da grunn på strekningen Rykene dam—Fjellfoss og Storestrøm. Mindre enn 10 da av dette areal er dyrket mark. Ovenfor Fjellfoss og Storestrøm påregner man ikke slike skader som nevnt. Dels vil kanaliseringen i Fjellfoss og Rossøysundet totalt sett virke gunstig for vassdraget ovenfor og for øvrig vil variasjonene over døgnet være små og ligge godt innenfor de vannstander man i dag har i elven under ulike normale vannføringer. Den samme oppfatning har man om forholdene rundt Rore. Man ser imidlertid ikke bort fra at enkelte kan få visse mindre ulemper ved at vannstanden varierer raskere og jevnt over noe mer over døgnet enn før. Det kan muligens ha en viss betydning for båttrafikk, særlig hvor der måtte være grunne og vanskelige partier samt i en viss utstrekning for eventuelt slep av tømmerpartier. Stort sett regner man med at ulempene må være ubetydelige og av en art som må kunne tåles av de som er brukere av vassdraget.

For berørte eiendommer viser man til de vedlagte kartblader 0105-2-085 og -090 og lister utarbeidet av Rygene-Smith & Thommesen A/S. Man skal imidlertid presisere at på strekningen Fjellfoss/Storestrøm til Rykene dam berøres disse gårds-/bruksnummer:

I Øyestad kommune: 17/1, 17/3, 17/8, 17/10, 17/14, 17/16, 17/29, 17/30, 17/36, 18/19, 18/20 og 18/23.

I Grimstad kommune: 67/1, 2 og 6, 68/1 og 10 samt 69/19, 24 og 27.

Gnr. 67, bnr. 2 berøres også nedenfor dammen av steintipp i kraftstasjonsområdet.

Et spesielt forhold man vil nevne er at Arendalsregionens interkommunale vannverk og Grimstad kommunale vannverk har etablert vannforsyning fra Rore. Man er kjent med at pumpene har en begrensning når det gjelder lav vannstand. Laveste vannstand som følge av døgnregulering kan ikke underskride de lavvannstander Rore har i de perioder elven går med sin laveste vannføring. Dersom vannstanden under slike forhold holdes på topp nede ved Rygene dam, vil vannstanden i Rore heller ligge noen cm høyere.

Utvekslingen av vann mellom elven og Rore har man fullt ut i dag under varierende vannslipninger fra Nelaug og drift av kraftverkene på strekningen Nelaug—Rygene. De nye forhold fører nok til at vannutveksling kan foregå til andre tider og at strømmen ut/inn i Bjorsund kan skifte hyppigere. Regnet over noen tid vil imidlertid forholdene kvantummessig stort sett være som før. Etter det man kjenner til tar vannverkene vann på stort dyp og det antas at vannutvekslingen som foregår med elven, ingen innflytelse har på vannkvaliteten på dette dyp.

På elvestrekningen Rygene—avløpstunnelens utløp (ved Helle) vil der lange perioder bli vannføringer ned mot null. Det foreslås at man foruten å bygge noen terskler på strekningen, slipper tilskuddsvann på 1,0 m^3/sek. gjennom dammen. Det skulle etter søkerens mening gi akseptable forhold på strekningen.

I tidligere tider og vel helt frem i 60-årene har nedre del av Nidelven vært god lakseelv. I Rykenefossen er der da også fra tidligere tider laksetrapp. I dag forekomer det vel at en og annen laks fanges i elven, men disse må vel betegnes som «slengere». Etter en muntlig kontakt med Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske i Trondheim har man fått den forståelse at Arendalsvassdraget har lidd samme skjebne som alle Sørlandsvassdrag de senere år. Vannet har surnet i de grader at der ikke er livsvilkår for laks og lakseyngel.

Aust-Agder Kraftverk vil være villig til å bygge nødvendige laksetrapper og vedlikeholde

disse på strekningen. Man antar imidlertid at det har liten hensikt å gå til disse relativt kostbare tiltak i dag med den vannkvalitet man har. Det foreslås derfor at spørsmålet om laksetrapper stilles i bero noen år og at det gis mulighet for å ta dette opp igjen senere om forholdene i elven beviselig og stabilt bedrer seg.

Organisert tømmerfløtning foregår ikke i dag i vassdraget. Til for noen år siden ble tømmer forbi Rykene dam fløtet i tømmerrenne ned til Helle ɔ: ca. der hvor avdløpstunnelen nå munner ut. Det ble sist fløtet her i 1969. I dag er meget av tømmerrennen fjernet.

Det anses lite trolig at tømmerfløtning igjen vil bli tatt opp. Skulle så skje, foreslås at spørsmålet om å ordne denne underlegges behandling av rettslig skjønn.

Forurensende utslipp er der lite av på denne elevestrekning. Det utslipp tremassefabrikken til Rygene-Smith & Thommesen A/S har samt fra omkringliggende bebyggelse, vil man kunne ta hånd om i en egen tunnel inn til avløpet. Man forutsetter da at nødvendig utslippstillatelse foreligger.

Det synes således ikke å foreligge problemer av betydning m. h. t. avløp for kloakk og spillvann på elvestrekningen.

Et sammendrag av utbyggingskostnadene er oppstillet slik:

«Bygningsmessig	kr.	28 100
Maskinelt	»	15 000
Elektrisk	»	14 400
Damanlegg	»	3 700
Andel reguleringer	»	2 500
Skjønn m. v.	»	2 000
Sum ex.avgifter	kr.	65 700
13 pst. investeringsavgift	»	8 550
Renter i byggetiden 7 pst.	»	7 550
+ avrunding	»	3 200
	kr.	85 000»

(Tallene må multipliseres med 1 000.)

Følgende redegjørelse av 10. juni 1974 fra ingeniør A. B. Berdal vedrørende døgnreguleringen følger søknaden:

«Utbyggingen innebærer som foran nevnt at det blir etablert et døgnreguleringsmagasin i Rore.

I de tider av døgnet hvor man vil lagre vann i magasinet, vil vannstanden ved inntaksdammen suksessivt bli hevet med inntil 80 cm, dvs. opp til kote 38,72. Virkningen av en slik forhøyet vannstand vil gradvis avta oppover i elven. I Rore vil hevingen av vannstanden ved dammen maksimalt kunne medføre 20—30 cm høyere vannstand enn tidligere ved samme vannføring, dog aldri høyere enn til naturlig vannstand i dag ved 160 m³/sek. vannføring i elven. Når vannføringen i elven overskrider 160 m³/sek., dvs. det som turbinen i kraftverket forutsettes dimensjonert for, har det ikke lenger noen hensikt med døgnregulering. Ved vannføringer lik eller større enn dette, vil vannstanden ved inntaksdammen bli suksessivt avsenket ved åpning av damlukene således at vannstanden i Rore og i elven ovenfor Rossøya ikke blir høyere enn i dag ved de samme vannføringer.

Det fremgår av de vedheftede varighetskurver at en vannføring større enn 160 m³/sek. forekommer i betydelig grad i samtlige av årets måneder. I virkeligheten vil vannstanden ovenfor Rossøya kunne bli en tanke lavere enn tidligere p. g. a. den kanalisering som er forutsatt.

I de tider av døgnet hvor man vil tappe fra magasinet i Rore, senkes vannstanden ved dammen. På grunn av kanaliseringen vil dette medføre en senkning av vannstanden i Rore. Også størrelsen av senkningen vil avhenge av vannføringsforholdene. Det normale vil imidlertid være at døgnreguleringen forårsaker 30—40 cm variasjon av vannstanden over døgnet i Rore, og da i det vesentlige som senkning.

Det vil fremgå av vannstandskurvene for elevestrekningen fra dammen til Rore sammenholdt med varighetskurvene at de naturlige vannstandsvariasjoner i Rore langt overstiger det som døgnreguleringen vil bevirke. Variasjonene som bevirkes av døgnreguleringen vil imidlertid bli langt hyppigere.

Elvestrekningen fra inntaksdammen til utløpet av avløpstunnelen.

Denne elvestrekning karakteriseres ved at den består av flere store og dype kulper som er forbundet med korte, strie stryk. Elvebreddene er steile og består i alt vesentlig av fjell. Det er minimalt med bebyggelse og lite beferdet langs elvestrekningen.

Etterat kraftverket er bygget, vil vannføringen i elven bli begrenset til den minstevannføring som det eventuelt blir bestemt skal tappes i de tider da det ikke er flomtap forbi kraftverket. For å bevare et tiltalende utseende, må det bygges noen terskler. De store kulpene dannes imidlertid av oppstikkende fjellrygger i utløpene, så for så vidt ligger forholdene naturlig til rette for anlegg av terskler av betong.

Det har før i tiden vært adskillig oppgang av laks i elven. Av forskjellige årsaker er dette sterkt redusert i de senere år, men det anses ønskelig at muligheten for laksens oppgang bevares også etter utbyggingen. For dette formål må det trolig gjøres visse foranstaltninger for at laksen skal kunne passere de terskler som måtte bli bygget. Utenom de tider da det går flomvann forbi kraftverket, må det avgis vann for laksens oppgang. Det antas at dette må kunne skje ved at det med passende mellomrom skvalpeslippes en viss mengde vann.

På grunn av de strie strømforhold har det ikke vært mulig å kartlegge elvebunnen i strykene. Det har derfor ikke latt seg gjøre å utarbeide tegninger for terskler og laksertapper. Planleggingen av dette må utstå til etter at kraftverket er kommet i drift og elven tørrlagt. For at de sakkyndige imidlertid skulle få anledning til såvidt mulig å vurdere forholdene for utbyggingen, ble den aktuelle elvestrekning besiktiget 15. mai 1972 av representanter fra Naturvernkontoret i Vassdragsvesenet og Fiskerikonsulenten for den Østenfjeldske. Under denne besiktigelse var vannføringen i elven ca. 80 m³/sek. Vassdragsdirektoratets rapport fra besiktigelsen, datert 6. juni 1972, samt det tilhørende oversendel-

sesbrev, vedlegges. Videre vedlegges Fiskerikonsulentens rapport av 29. mai 1972. De terskler som er antydet i disse rapporter er avmerket på tegning 304—023.

Den 19. november 1972 skulle det foretas noen grunnundersøkelser i elveleiet og etter planlagte forberedelser fikk man da redusert vannføringen i tre timer til noen få kubikkmeter pr. sekund. De eventuelle terskelsteder og passeringsmuligheter der for laksen ble da studert av sivilingeniør Nakling fra Berdals kontor. Naklings rapport av 22. november 1972 vedlegges også.

For at det hele tiden skal finne sted en viss utskifting av vann i kulpene — altså utenom de tider da det er flomtap forbi kraftverket og de tider det avgis vann til laksens oppgang — regnes det med at det til enhver tid bør slippes en viss minstevannføring i elven. Det antas at avgivelse av en minstevannføring på 1,0 m³/sek. skulle være fullt tilstrekkelig for dette formål.

Det gjøres i denne forbindelse oppmerksom på at det er meningen at avløpsvannet fra Rygene Tremassefabrikk skal ledes direkte ned i avløpstunnelen for kraftverket, slik at dette ikke kommer ut i elven på den strekning som berøres av utbyggingen.»

Rapport av 6. juni 1972 fra cand. real. Pål Mellquist vedrørende muligheter for terskelbygging i det berørte elveleiet siteres:

«Deltakere under befaringen var:
Fabrikkbestyrer Sandberg, Rygene-Smith & Thommesen A/S
Siv.ing. Kiel, firma A. B. Berdal, Oslo
Ovring. Myhra, Aust-Agder Kraftverk
Fiskerikonsulent cand. real Løkensgard
Konstruktør Svendheim ,VN
Cand. real Mellquist, VN.

Under befaringen av området ovenfor kraftverksdammen deltok dessuten siv.ing. Sterk fra et lokalt konsulentfirma.

Foranledningen for befaringen var den planlagte videreutbygging av Rygene-fallene for kraftproduksjon.

Fallet er tidligere delvis utnyttet dels i en kraftstasjon på 7,8 MW (vesentlig 25 perioders strøm) samt til direkte drift av slipemaskiner etc. i Rygene Træmassefabrikker (Smith & Thommesen A/S).

Både selve kraftstasjonen og tresliperiet ligger umiddelbart nedenfor kraftverksdammen.

Planene er nå å anlegge en kraftstasjon med en fallhøyde på ca. 39 m i fjell under det eksisterende fabrikkområdet med en utløpstunnel som munner ut i elven igjen ved Nedre Kalvehagefoss, ca. 2 km øst for inntaket. Tunneltverrsnittet blir hele 100 m² og det vil si at 200 000 m³ fast masse må deponeres. Den nåværende betongdam vil med enkelte mindre utbedringer fortsatt bli benyttet.

Installasjonsmessig er det tre alternativer, 40, 50 og 60 MW som krever en vassføring på henholdsvis 130, 160 og 190 m³/sek. Midlere vassføring gjennom året ble opplyst å være ca. 128 m³/sek. Vassføring befaringsdagen var 82 m³/sek. Utbyggingen vil medføre inngrep både ovenfor og nedenfor den eksisterende dam.

1. *Området mellom kraftanlegget og Nedre Kalvehagefoss.*

Med det høye vassforbruk det påtenkte verk har sett i relasjon til gjennomsnittsvassføringen sier det seg selv at det blir minimalt med vatn på strekningen dammen—utløpstunnelens munning. På grunn av laksen som fremdeles går opp i Nidelva er det rimelig å tro at en viss minstevassføring må pålegges, og vasspeilet opprettholdes ved hjelp av 5—6 grunndammer. Som det går fram av fotografiene og kartbilagene er elvebreddene steile, og det er minimalt med bebyggelse og lite beferdet langs den aktuelle strekningen. Det antas derfor at hensynet til laksen må tillegges størst vekt ved vurderingen av grunndammenes form og plassering.

De følgende numre på evt. damsteder refererer seg til bilag 1, og skulle også være de samme som fiskerikonsulenten vil benytte i sin kommentar.

1) *Nedre Kalvehagefoss.*
Ved utløpet av den ovenforliggende hølen er det fra naturens side en terskel som det tilsynelatende ikke behøves å gjøre noe større med. Det er mulig at det ved lavere vassføring kan vise seg nødvendig med noe tetting av djupålene samt eventuelle tiltak for laksens oppgang.

2) *Buskjærfoss.*
Dette er ikke å betrakte som noe egentlig damsted, men må sees i sammenheng med den eventuelle dammen ovenfor, 3). Elven går her i en foss, og det er vel realistisk å regne med en laksetrapp mellom 2) og 3).

3) En dam på dette punkt synes å være nødvendig for at ikke de to hølene mellom her og Refsnesfoss skal tørrlegges. Det er et lite fall ved pkt. 4) hvor det også kunne være aktuelt å gjøre noe, men det virker umiddelbart gunstigere å gjøre terskelen ved 3) så høy at den holder vasspeilet i begge kulpene. Terskelen vil sannsynligvis da virke høy p. g. a. det fallende terreng på nedsiden, men det skulle spille mindre rolle da elven som nevnt nesten ikke er synlig fra nærmeste bebyggelse eller veg.

For fisken skulle en relativt høy (vanskelig å si noe om høyden p. g. a. vassføringen, kfr. fotografiene) dam ikke spille noen rolle da trapp etter alt å dømme i alle tilfelle vil bli nødvendig her.

4) Se pkt. 3.

5) *Refsnesfoss.*
Det var vårt inntrykk på befaringen at en dam på dette punkt vil kunne holde vasspeilet nesten helt opp til Øvre Kalvehagefoss. Dette bør vel imidlertid undersøkes nærmere. I selve fossen nedenfor må det høyst sannsynlig lages laksetrapp. Det er videre sannsynlig at en eventuell terskel her må bli relativt høy, men som det vil gå fram av kart og fotos er terrenget slik at dette neppe vil spille noen rolle. En eventuell heving av vasspeilet i forhold til det nivå vi observerte skulle ikke by på problemer da elvebreddene er ganske bratte.

Refsnesbekken som kommer ut i vika ovenfor Refsnesfossen burde heller ikke komplisere saken.

6) *Øvre Kalvehagefoss.*
Denne grunndam her må ansees viktig også fra et landskapsmessig synspunkt idet man har utsyn fra riksvegen og også fra rasteplassen ved Strubrufossen.

7) Denne eventuelle grunndammen er av samme grunn som nr. 6 viktig for inntrykket av elvestrekningen opp mot fabrikkområdet. Det er mulig at det bør gjøres ytterligere anstrengelser for å gjøre området nærmest fabrikken slik at det ikke virker aldeles som en ørken. Man har ialle fall hensyn til laksen som skal kunne forsere forbi dette området.

Det må ganske sikkert i denne forbindelse lages en laksetrapp under Strubrufoss, dvs. fra terskel 7 og ned til den hølen som dannes av terskel 6.

Slik vi så det med den vassføring som var på befaringsdagen vil det altså være behov for bygging av (eller utsbedring av naturlig eksisterende) 5 grunndammer og 3 laksetrapper i dette elveavsnittet. Videre vil det i følge fiskerikonsulent Løkensgard etter all sannsynlighet bli nødvendig med en mindre omlegging av den eksisterende laksetrappen ved kraftverksdammen.

Dammene må lages i betong, helst av en mørk type som passer til berggrunnen. Videre ser det ut til at arbeidet kan utføres først etter at vatnet er ført gjennom utløpstunnelen. Vi tar forbehold om at en eventuell minstevassføring som nødvendigvis må bli mindre enn det vi observerte, kan føre til at de foreslåtte terskelsteder må revurderes og at eventuelle nye kommer i betraktning. Vi går ut fra at fiskeriinspektør Løkensgard tar med i sin uttalelse en passus om at eventuelle byggearbeider i tørrlagt elv kan medføre pålegg om utsetting av laks.

Steintippen er tenkt plasert i en vik nedenfor Øvre Kalvehagefoss. Stedet lå relativt bortgjemt til og synes godt egnet som tippområde. Markeringen av tippens fremkant på bilag 1 var så vidt man forsto ikke ment som noe endelig forslag. Med tanke på vegeteringen av tippen bør tippen være så høy at en ikke risikerer oversvømmelse ved flom. Ved fornuftig plassering av massene innover i de små dalsøkkene vil en her kunne innvinne et areal som man sikkert kan finne anvendelse for. Tippens volum vil som nevnt bli ca. 200 000 m^3 fast fjell, dvs. ca. 340 000—400 000 m^3 utsprengt masse.

2. *Området ovenfor kraftanlegget.*
For å skaffe vatn nok til produksjonen har man tenkt å benytte sjøen Rore som døgnutjevningsbasseng. På grunn av Rore's store volum ble det sagt at vasstandsvariasjonen der bare ville bli noen få decimeter.

For å skaffe vatnet friere løp vil man da rette ut og utdype visse partier av elvestrekningen mellom Rore og kraftanlegget. Det var spesielt på begge sider av Hestholmen (se bilag 2), Krogmofoss og Rossøyfoss og i et sideløp til Nidelva. I dette sideløpet ville man sprenge ut i Fjellfoss og deponere massene i Kroktjønn. Forholdene lå godt til rette for en slik deponering og en odde av løsmasser kunne eventuelt kappes av og spres utover tippmassene.

Det bør tas forbehold om sikring mot utslipp fra tremassefabrikken i Nidelva. Eventuelle utslipp vil kunne få katastrofale følger for bl. a. fisken ved liten vassføring og redusert vasshastighet i terskeldammene.»

Fiskerikonsulent Trygve Løkensgard har utarbeidet følgende rapport datert 29. mai 1972:

«Etter en utbygging av fallet mellom undervann Rygene Tresliperi og undervann Nedre Kalvehagefoss i Nidelven vil det bli nødvendig med følgende tiltak:

I. Bygging av terskler.
II. Opprydding av elveleiet på enkelte steder.
III. Bygging av laksetrapper forbi enkelte terskler.
IV. Slipping av nødvendig oppgangsvann for laksen i det omhandlede elveleiet.
V. Utsetting av yngel, settefisk og smolt av laks og sjøaure.
VI. Gitter foran tunnelutløpet.

I.

For at laksen etter en utbygning som nevnt skal ha de samme muligheter til å passere opp nevnte elveleie som den har i dag vil det bli nødvendig å bygge terskler (grunndammer) på i alt 6 eller 7 stk.

1. Første terskel bygges over(brekket) ved Nedre Kalvehagefoss. Brekket dannes av en naturlig terskel som i dag holder oppe en relativt stor og etter sigende dyp høl. På grunn av de topografiske forhold, både når det gjelder terskel og høl, foreslår jeg at man nytter den naturlige terskel i størst mulig grad ved å tette sprekker og ujevnheter i denne og at avløpet over terskelen samles på ett punkt som må bli passeringspunktet for laksen.
2. Neste foss, Buskjærfossen, holder oppe en relativt liten, men god fiskehøl som kalles Vona, og som strekker seg inn til foss nr. 3. Etter de opplysninger som ble gitt av kjentmann under befaringen lå dypålen i hølen svært dypt. For å opprettholde hølen må det bygges terskel over Buskjærfossen med terskelhøyde som opprettholder nåværende vanlige vannstand. Siden hølen er av beskjeden utstrekning kan man også sløyfe tersklen og la laksen passere dypløpet frem til foss nr. 3. Hvis denne løsning nyttes vil det bli nødvendig med laksetrapp i foss nr. 3.
   Jeg foreslår at man bestemmer seg for et av alternativene når man får se elven tørrlagt. I tilfelle man velger det siste alternativet må laksehølen Vona totalerstattes.
3. Denne fossen holder hølen opp til «brekk» nr. 4. Her må det bygges terskel med laksetrapp hvis terskel nr. 2 sløyfes. Terskel nr. 3 kan legges med terskelhøyde som holder hølen oppe til «brekk» nr. 4. Hvis de topografiske forhold ved nevnte «brekk» ligger slik an at det byr på vanskeligheter å bygge en liten terskel ved dette brekket bør terskelen nr. 3 bygges så høy at denne holder hølen oppe til Refsnesfoss. Dette er forhold som sees når eleven er tørrlagt.
4. Denne er omtalt under terskel 3.
5. Refsnesfossen. Her bygges det terskel med laksetrapp. Terskelhøyden velges slik at hølen opp til Kalvehagefossen bibeholdes som den er nå. Terskelen plasseres

der elven begynner å brekke og hvor den går inn i det smale partiet.

6. Øvre Kalvehagefoss. Her bygges terskel over det nedre berget som stikker opp av vannet. Terskelhøyden velges slik at man ikke får oppstuving i Temse.
7. Siste terskel bygges på oversiden av Riksveibroen der elven har sin naturlige terskel. Terskelhøyden her legges lavt, men ikke lavere enn at hølen opptil undervannkraftstasjonen bibeholdes slik den er i dag. Det er mulig at det vil bli nødvendig med en laksetrapp ved terskelen, noe jeg ikke kan uttale meg sikkert om før elven blir tørrlagt.

Når det gjelder planlegging, konstruksjon og endelig utforming av de her nevnte terskler ber jeg om at fiskerisakkyndig blir tatt med på råd.

II.

Når det gjelder opprydding av elveleiet på enkelte steder er dette et spørsmål en må komme tilbake til når elven er tørrlagt.

III.

Bygging av laksetrapper er nevnt under mitt forslag til terskler.

IV.

Vannslipp. Det vil bli nødvendig i sommerhalvåret å slippe en viss mengde med vann i omhandlede elveleie. Dette for å bibeholde kontinuiteten i lakseoppgangen. Mengden av dette vann bestemmes senere av fiskerisakkyndig i samråd med de interesserte parter.

Når det gjelder vinterhalvåret vil det bli nødvendig med slipp av en viss mengde med vann for å hindre innefrysing av fisk. Dette bestemmes også som foran nevnt for sommervannføringen.

V.

De fleste gyteplasser i nevnte områder vil falle vekk, hvorfor det vil bli nødvendig med utsetting av yngel, settefisk og smolt at laks og sjøørret. Mengden av dette vil bli å bestemme av Landbruksdepartementet til enhver tid.

VI.

Det vil bli pålagt å anordne gitter eller annen sperreanordning foran tunnelutløpet. Dette for å hindre at fisken går inn i tunnelen. Utformingen av sperreanordningen gjøres i samråd med fiskerisakkyndig.

Dette var de tiltak jeg finner nødvendig i forbindelse med kraftverksutbyggingen ved Rygene.

Skulle det være ting som trenger nærmere belysning står jeg til tjeneste.»

Det vedligger likeledes følgende notat datert 19. november 1972 fra ingeniør A. B. Berdal vedrørende mulige terskelsteder i det berørte elveparti:

«Ingeniør Nakling ankom til anlegget med bil klokken 11.00, og efter å ha orientert seg med driftsingeniør Sandberg over telefonen ble det tatt kontakt med seismikergruppen som hadde etablert seg ved målestedet ved elvekrysningen Øvre Kalvehagefoss. Her var alt forarbeidet vel tilrettelagt av GEOTEAM og Stærk & Co., og klokken 11.30 ble lukene i dammen satt. Det var fra bedriftens side regnet at man skulle kunne gi seismikerne en periode på tre timer fra klokken 12.00 til 15.00 med tørrlagt elveleie, hvilket også viste seg å stemme svært nøye. Ingeniørene Sandberg, Myra og Nakling inspiserte selve elvekrysningsstedet og senere samtlige påtenkte terskelsteder (kfr. Vassdragsvesenets interne notat fra befaring 15. mai 1972).

Samtlige målinger i elveleiet blir gjennomført innen tørrleggingsperioden, og de siste profiler på land ble skutt ca. kl. 15.00.

Tunnelkrysning Øvre Kalvehagefoss.

Ved det øvre utsatte seismiske profil og også nedover mot nedre profil var bunnen for det vesentlige dekket med større stein. Enkelte steder sto også igjen vannskvetter som gjorde det vanskelig å konstatere fjell i dagen på dette parti, men nedenfor det nedre profil var det synlig fjell over en større strekning henimot Djupålen som lå helt på høyre side ved det bratte fjellpartiet her. Djupålen var her en skarpt markert kløft som man ikke kunne se bunnen av.

Terskelsteder.

Det benyttes her nummerering av mulige terskelsteder slik det er gjort i internt notat fra Vassdragsvesenet efter befaringen 15. mai 1972.

Terskel nr. 7.

For minst mulig å innsnevre elveprofilet antas det at denne terskel må få et buet forløp og plasseres relativt langt oppstrøms for broen. Se foto nr. 2.

Det lille fossestryk som dannes i Djupålen like ovenfor broen antas ikke å bli noen hindring for laksens oppgang, men forbi selve terskelen må nok spesielle tiltak treffes.

Terskel nr. 6.

Vannstanden i kulpen mellom Strubrufossen og terskelstedet nr. 5 ble senket anslagsvis ca. 1,5 m. (Denne senkning ble innivellert av Stærk & Co.). Fra et landskapsmessig synspunkt virker den senkede vannstanden svært lite skjemmende sett fra rasteplassen ved Strubrufossen, og noen terskel på dette punkt synes lite aktuelt. Muligens bør man imidlertid undersøke behovet for å beskytte strandlinjen i viken inne til høyre i denne kulpen hvor det kommer ned en mindre bekk som muligens i flomperioder kan gi utgravninger og forurensning av vannet.

Terskel 5 v/Refsnesfoss. (Fot. 4 og 5.)

På venstre bredd sett med vannet stikker det ut en flat landtunge som i det vesentlige består av oppsprukket fjell. Hovedløpet på høyre side og et mindre sideløp på venstre side. Bortsett fra eventuelle tiltak for lakseoppgang forbi en eventuell terskel synes partiet nedenfor terskelen, i selve Refsnesfoss ikke å nødvendiggjøre noen spesielle tiltak for lakseoppgang.

Terskel 4. (Fot. 6.)

Elven er her delt i to omtrent like løp. Vannstanden var her senket ca. 2,5 m. Det

høyre av løpene kunne ikke direkte vurderes i fra standplassen på venstre side av elven, men det venstre løpet ville med den nuværende vannføring og uten noen terskel ikke gi noe problem for laksens oppgang.

Terskel 3. (Fot. 7.)
Vannstanden ovenfor denne terskel var også senket ca. 2,5 m, og bortsett fra tiltak forbi en eventuell terskel synes ikke elvestrekningen nedenfor dette punkt å bli noe problem for laksens oppgang.

Terskel 2.
Her var det dypt vann og relativt svak strøm. Man ville således kunne gå med båt, og uten terskel er det unødvendig med tiltak for laksens oppgang.

Terskel 1.
Ovenfor dette eventuelle terskelsted var vannstanden senket ca. 1,2 m, og ved påtenkt tunnelløp ca. 0,3—0,4 m. Stryket har altså her vært ca. 0,8 og 0,9 m på formiddagens vannføring (ca. 60—70 m^3). Stryket synes imidlertid å være noe lenger ned enn angitt som terskelsted i Vassdragsvesenets rapport fra nevnte befaring. Uten terskel vil det ikke være noe problem for laksens oppgang.»

Av søknaden vedrørende konsesjon på erverv av fallene siteres:

«Under henvisning til vedlagte avtale datert henholdsvis 20. og 29. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og Aust-Agder Kraftverk tillater Aust-Agder Kraftverk seg i henhold til ervervsloven av 14. desember 1917 med senere endrings- og tilleggslover, konf. endringslov av 19. juni 1969, å søke om tillatelse til å erverve vannfall i nedre del av Nidelven/Arendalsvassdraget. Det søkes konsesjon på ubegrenset tid.

Det bemerkes at Aust-Agder Kraftverk er et interkommunalt selskap med norsk kapital og helt norsk styre, jfr. vedlagte vedtekter for AAK.

Ervervelsen gjelder den hele vannkraft i fallene Rykenefoss, Strubrufoss, Øvre Kalvehagefoss, Refsnesfossene og Nedre Kalvehagefoss. Beregnet etter en årsregulert vannføring på 70 m^3/sek. dreier det seg totalt om ca. 35 500 nat.-hk.

I henhold til avtalen skal Rygene-Smith & Thommesen A/S, når 20 år er gått, ha tilbake som kompensasjon for sin nåværende utbygde vannkraft, rettigheter og verdi av damanlegg m. v. en årsproduksjon på 85 GWh. Med en driftstid på 8 000 timer pr. år tilsvarer denne tilbakeføring av kraft ca. 14 450 turbin hk = ca. 16 000 nat.-hk.

Etter avtalens maks.effekt 14,5 MW er forholdet at 19720 turbin hk må være disponibel for Rygene-Smith & Thommesen A/S. Med maskinell virkningsgrad 0,9 tilsvarer dette ca. 21950 nat.-hk.

Søkeren har ingen bestemt formening om hvorledes ervervelsen må bli å vurdere i forhold til ervervslovens § 4 annet avsnitt, men tør peke på at den samlede utbygning i Rykenefossen i dag er ca. 20 000 hk og at tilbakeføringen av kraft etter ovennevnte beregning i begge alternativer fører til at mindre enn 20 000 nat.-hk blir disponibel for AAK's eget behov.

Man gjør oppmerksom på at utnyttelsen av fallene ikke betinger nye reguleringsinngrep i vassdraget og heller ikke kan det antas at interesser av noen betydning i denne sak står mot hverandre.

Aust-Agder Kraftverk har ved søknad datert 17. juni 1974 søkt det ærede Departement om nødvendig tillatelse til å bygge ut de fall man i nærværende søknad i h. t. avtalen med Rygene-Smith & Thommesen A/S søker ervervstillatelse for. Det dreier seg totalt om ca. 38 m fall og etter planene vil man installere et aggregat for en vannføring på 160—170 m^3/sek. (Kaplanturbin) og for maks. ytelse ca. 75 000 hk. Totalproduksjonen et midlere år er beregnet til 275 GWh og anleggskalkylen lyder på 85 mill. kroner. Anlegget vil bli lagt i fjell.

I utbyggingssøknaden av 17. juni 1974 er det pekt på hvilken stor betydning det har for Aust-Agder Kraftverk å få disse sentralt beliggende fall i Arendalsvassdraget bygget helt ut. Man har også der omtalt mulige skadevirkninger ved den fulle utbygging. I en konklusjon kan det anføres at skader og ulemper ikke kan sees å ha noe stort omfang.

Et forhold man skal gjøre oppmerksom på er at ca. 3 m av det i dag ikke utbygde fall tilhører A/S Nidelvens Vandkraft og er identisk med det fall dette firma ble meddelt konsesjon på ved res. av 23. august 1957. Konf. Meddelte Vassdragskonsesjoner, 1957, side 199 flg.

Det er imidlertid de samme eierinteresser i Nidelvens Vandkraft som i Rygene-Smith & Thommesen A/S. Dette går for øvrig frem av den fremlagte avtale.»

Den nevnte avtale av 20. og 29. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og Aust-Agder Kraftverk lyder slik:

«*1.0.*
Rygene overdrar vederlagsfritt til AAK:

1.1 Samtlige fallrettigheter mellom Rygene dams någjeldende overvannsstand kote 37,92 og Helle (se bilag 1).
1.2 Samtlige sine grunn- og fallrettigheter som berøres ved etablering av døgnreguleringsmagasin ovenfor Rygene dam (bilag 2).
1.3 Eksisterende inntaksdam med nåværende installasjoner.
1.4 Fast eiendom slik som avmerket på vedheftede kartskisse, foruten nødvendige rettigheter på Rygene's grunn til anleggsveier, plassering av tipper, brakker i anleggstiden etc. (bilag 3).
1.5 Samtlige sine pr. 1. januar 1974 betalte rettigheter til å nytte regulert vann fra reguleringer i vassdraget (se bilag 4),

idet AAK snarest vil foreta full utbygging av Rygenefallene fra nåværende inntaksdam ned til Helle i én kraftstasjon og i hovedtrekk slik som angitt på ingeniør A. B. Berdals tegning 304.023 A (bilag 5).

Videre overtar AAK de ytterligere reguleringsrettigheter som Rygene har overtatt eller måtte komme til å overta, idet AAK betaler for disse rettigheter, eventuelt gjennom refusjon til Rygene.

De refusjonsbeløp vedrørende nyetablerte Kraftverks deltagelse i tidligere reguleringer som Rygene etter nærværende avtalers undertegnelse måtte få betalt eller få krav på, skal tilkomme AAK.

2.0.

Fra det tidspunkt da den nye kraftstasjon kommer i kommersiell drift, dog senest fra 1. oktober 1977, stiller AAK vederlagsfritt til Rygene's disposisjon følgende kraftmengder:

2.1 I de første 10 år:
Energi 55 GWh, fordelt med 33 GWh vinterkraft (16. oktober—15. april)
og 22 GWh sommerkraft (16. april—15. oktober)
Maks. effekt 9,35 MW.

2.2 I de neste 10 år:
Energi 65 GWh, fordelt med 39 GWh vinterkraft (16. oktober—15. april)
og 26 GWh sommerkraft (16. april—15. oktober)
Maks. effekt 11,0 MW.

2.3 Etter utløpet av avtaleperiode 2.2 (etter 20 år) stedsevarende:
Energi 85 GWh, fordelt med 51 GWh vinterkraft (16. oktober—15. april)
og 34 GWh sommerkraft (16. april—15. oktober)
Maks. effekt 14,5 MW.

Kraften til Rygene tas ut med en maksimal andel reaktiv effekt tilsvarende $tg\varphi = 0{,}65$.

Kraftmengdene angitt under 2.1, 2.2 og 2.3 har som forutsetning at gjennomsnittet av vannføringer tappet forbi det nye kraftverk ikke vesentlig avviker fra 3 m³/sek. på årsbasis. Heri innbefattes minstevannføring, skvalpeslipping av vann for laksens oppgang, og forbruk i sliperiet som ikke kan tilbakeføres til overvannet. Ved avvikelse på mer enn 10 pst. fra ovennevnte gjennomsnitt, skal energimengder, men ikke effekter etter de nevnte punkter økes/reduseres med ⅓ av den energimengde avvikelsen representerer i produksjon, regnet ut fra 3 m³/sek.

Kraften til Rygene leveres med en spenning på ca. 6 kV og regulert slik at den er tilpasset Rygenes behov. Kraften leveres på 6 kV-anlegget i sliperiet over et anlegg dimensjonert for de effekter som er angitt ovenfor, og måles på 6 kV-siden med trykkende kWh-måler med 1 times registrerperiode tilkoblet måletransformator i kl. 0,2. Den andel av Rygenes kraftkvantum som ikke er tatt ut på 6 kV-siden, betraktes som overtatt av AAK, kfr. nedenfor under pkt. 3.

Vedrørende godkjennelse, justering og kontroll av måleutstyr gjelder de samme regler som i Statskraftverkenes normalkontrakt til enhver tid for levering av elektrisk energi.

3.0.

3.1 I den utstrekning Rygene ikke får behov for sin kraft helt eller delvis, har AAK rett og plikt til å kjøpe den kraftmengde som blir ledig. Prisen skal være 80 pst. av den til enhver tid gjeldende pris på Statskraft (års-, vinter- eller sommerkraftpris, alt etter kategorien kraft AAK blir pliktig/berettiget å overta) til den alminnelige forsyning levert på et sentralt sted og skal inkludere såvel energi- som effektavgift.

En forutsetning for bruk av Statskraftpris i oppgjøret er at AAK har fått ½ års varsel om plikten/retten til å overta årseller vinterkraft og 1 års varsel for sommerkraft samt at salget er av minst 1 års varighet, i begge tilfeller med oppgave over effekt og energimengder.

3.2 AAK har videre rett og plikt til også å overta all kraft Rygene tilfeldig måtte få ledig, dvs. kraft som det ikke er gitt varsel om etter pkt. 3.1. Prisen for slik kraft skal være 80 pst. av prisen man oppnår ved salg til samkjøringsnettet.

3.3 Utover den kraft som er fastlagt i punkt 2.1—2.2 eller 2.3 skal Rygene ha rett til å ta ut tilfeldig kraft når denne er tilgjengelig.
For denne tilfeldige kraft betaler Rygene samme pris som AAK må betale (måtte ha betalt) ved uttak fra Samkjøringen i vedkommende tidsrom tillagt 10 pst. overføringsavgift.

3.4 De priser som er angitt under pkt. 3.1 og 3.2 ovenfor, og som er de som AAK skal betale for kraft Rygene selv ikke forbruker, bygger på den forutsetning at prisen på statskraft til den alminnelige forsyning, resp. pris ved salg til samkjøringsnettet, også i fremtiden vil danne et godt uttrykk for det alminnelige prisnivå i Norge på elektrisk kraft. Dersom det i fremtiden skulle inntreffe forhold som gjør at dette ikke lenger er tilfelle, skal hver av partene kunne forlange opptatt forhandlinger om endringer av prisene idet det er partenes hensikt at de priser som AAK betaler til Rygene til enhver tid skal tilsvare 80 pst. av det alminnelige prisnivå på elektrisk kraft.
Tilsvarende skal partene kunne forlange opptatt forhandlinger om de priser som er angitt under pkt. 3.3. Forutsetningen skal her være at de priser som Rygene betaler til AAK til enhver tid skal tilsvare det alminnelige prisnivå på tilfeldig kraft tillagt 10 pst. overføringsavgift.

3.5 Betaling etter foranstående pkt. 3.1, 3.2 og 3.3 skal finne sted således: Kvartalsvis, etterskudd med betalingsfrist pr. 20. i etterfølgende måned.

4.0.

4.1 Søknad om ervervskonsesjon, og om tillatelse til utbygging etter vassdragslovgivningen innsendes snarest mulig. Partene forutsettes på forhånd å rådføre seg med vassdragsdirektoratet om søknadens formelle utforming.
Dessuten søkes snarest mulig om elektrisk konsesjon.

4.2 Under utbyggingsperioden vil begge parter legge stor vekt på å koordinere den nye kraftstasjons jevne fremdrift med en mest mulig problemfri drift i tremassefabrikken, spesielt fra det tidspunkt arbeidet med det nye inntak krever stans av kraftstasjon A, og når slipeturbiner må stoppes for ombygging til elektrisk drift.
Forutsetningen må være at flest mulig av Rygenes turbiner utnyttes på best mulige måte, under hele byggetiden. I denne tiden kan det av Rygenes totale installasjon maksimalt utnyttes 14 MW fordelt slik:

Kraftstasjon A (3,5 MW 25 per. + 3 MW 50 per.) ..... 6,5 MW
Øvrige (B+C+220 V agg.) max. 3,0 »
Slipeturbiner (direkte drift) max. ..... 4,5 »

4.3 Partene er oppmerksomme på at ovennevnte forhold krever detaljert behandling og er innstilt på å løse disse problemer når denne avtale trer i kraft, se pkt. 9.0 og Rygenes ombyggingsplaner er fastlagt. Dog må slike forhandlinger senest starte 1. april 1975.

4.4 Fra det tidspunkt arbeidet med den fulle utbygging nødvendiggjør innstilling av driften av stasjon A og inntil det tidspunkt da kraftleveringen etter foranstående pkt. 2.1 tar til, skal AAK vederlagsfritt stille til Rygenes disposisjon en energimengde tilsvarende denne stasjons forventede produksjon i dette tidsrom. Endelig fastlegging av kvantum skjer under forhandlinger som nevnt under pkt. 4.3.

4.5 Dersom utbyggingens gjennomføring blir forsinket, skal AAK fra og med 1. oktober 1977 og inntil det nye kraftverk kommer i drift ha rett til vederlagsfritt å utnytte eksisterende stasjoner ved Rygene så langt dette er teknisk mulig. Nødvendige midlertidige utbedringer og endringer i stasjonene skal være tillatt. AAK skal dog bære omkostningene ved disse endringer, liksom AAK skal betale driftsomkostninger som måtte følge av denne utnyttelse.

4.6 Når det nye kraftverk settes i drift, skal Rygene ikke lenger ha anledning til å drive kraftproduksjon i sine igjenværende stasjoner. Eiendomsretten til disse forblir dog hos Rygene som har anledning til å demontere og avhende anleggene. Rygene beholder likeledes eiendomsretten til kraftstasjon A med installasjoner. Rygene kan for ettertiden benytte stasjonsbygningen til andre formål.

5.0.

5.1 Rygene skal ha uhindret adgang til lett trafikk over inntaksdammen a. h. t. nødvendig kommunikasjon mellom fabrikkområdet og tømmerlageret. Likeledes har Rygene adgang til vederlagsfritt å feste vannrenne for kubbtransport til dammen.

5.2 Spillvannet fra Rygenes industrivirksomhet og nærmeste bebyggelse har Rygene adgang til vederlagsfritt å slippe ned i Kraftverkets avløp. Nødvendig utslippingstillatelse for dette spillvann er det imidlertid Rygenes ansvar å sørge for. Svingekammeret for avløpstunnelen skal a. h. t. dette utformes som tunnel mot fabrikktomten slik som avmerket på ingeniør A. B. Berdals tegning nr. 304.041.

5.3 Rygene bibeholder sin fiskerett i den berørte elvestrekning så sant denne kan opprettholdes ifølge gjeldende Lov om laksefiske og innenlandsfiske.

6.0.

AAK betaler på grunnlag av spesifiserte oppgaver de omkostninger som Rygene har hatt til utarbeidelsen av planene for den fulle utbygging av Rygenefallene.

Forfallstid for betaling etter dette punkt er senest 30 dager etter avtalens ikrafttreden, jfr. pkt. 9.0.

7.0.

Hvis det skulle oppstå tvist vedrørende nærværende avtales forståelse eller gjennomføring, skal tvisten, hvis den ikke kan løses gjennom forhandlinger eller ikke en av partene måtte ønske saken innbrakt for domstolene, avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer.

Voldgiftsrettens formann skal være jurist i dømmende stilling og oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. Etter en foreløpig gjennomgåelse av tvistens gjenstand, avgjør formannen om de to øvrige medlemmer skal ha juridisk eller teknisk utdannelse. De juridisk utdannede medlemmer av voldgiftsretten oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. De teknisk utdannede medlemmer oppnevnes av Norske Sivilingeniørers Forenings hovedstyre.

For øvrig følges Lov om rettergangsmåten for tvistemål av 15. august 1915, kapittel 32.

8.0.

Nærværende avtale tinglyses som heftelse på samtlige de eiendommer og rettigheter som overdras til AAK etter pkt. 1.0.

9.0.

Nærværende avtale trer i kraft når:

9.1 AKK's representantskap har tiltrådt avtalen.

9.2 Rygenes generalforsamling har tiltrådt avtalen.

9.3 Ervervskonsesjon, elektrisk konsesjon samt tillatelse etter vassdragslovgivningen foreligger.

Partene plikter å gjøre sitt beste for snarest å få ordnet de nevnte forhold og skal herunder holde hverandre løpende underrettet.

Så snart samtlige de omtalte forhold er ordnet, skal partene skriftlig bekrefte dette overfor hverandre.»

I bilag 1 til avtalen er oppstillet fortegnelse over Rygenes eiendommer mellom Rygene dam og Helle. Det er imidlertid bare tatt med ting av interesse for den fulle utbygging av hele fallet.

I bilag 2 til avtalen heter det:

«Vedlagt følger liste over grunneiere som blir berørt av døgnregulering i henholdsvis Grimstad og Øyestad kommune.

Samtlige kjente grunneiere mellom Rygene dam og topp av Krogmofoss, Rossøfoss og Fjellfoss er tatt med, se vedlagte kart nr. 0105-2-085.

For Rygenes eiendommer er fortegnelsen korrekt. For de øvrige grunneiere kan det være visse tvil om bruksnummere og om grenser og rettigheter. Denne del av listen må derfor bare regnes som en orientering.

Fra sine eiendommer oppført i denne liste overdrar Rygene vederlagsfritt til Aust-Agder Kraftverk de grunn- og fallrettigheter som er nødvendige for etablering av døgnreguleringsmagasin ovenfor Rygene dam.

Rygene eier også endel grunn og andre rettigheter langs elven ovenfor fossene. Disse er ikke tatt med da det har vært forutsatt

at en døgnregulering med kanalisering rundt Rossøya ikke vil gi merkbare endringer på denne elvestrekning sett i relasjon til nuværende vannstandsvariasjoner.»

Søknaden har vært kunngjort og sendt distriktet til uttalelse og utlegging i samsvar med vassdragslovens § 125, og det er innkommet disse merknader:

Arendalsregionens Interkommunale Vannverk, brev av 19. september 1974:

«Vi viser til Deres brev av 5. juli d. å. hvor vi har fått oversendt til eventuelle bemerkninger søknader datert 17. og 19. juni d. å. fra Aust-Agder Kraftverk vedrørende ovenstående.

Av de inngrep som det søkes om tillatelse til å iverksette, er det vesentlig døgnreguleringen som vil kunne medføre ulemper for A.I.V. Dette fordi denne, som det fremgår av de tilsendte dokumenter, vil medføre en langt hyppigere innstrømning av forurenset vann fra Nidelva til Rore enn hva tilfelle er i dag.

Rore er i dag drikkevannskilde for A.I.V. som forsyner kommunene Arendal, Hisøy, Moland, Tromøy og Øyestad med vann, og Grimstad kommunale vannverk. Samlet befolkningsmengde innenfor de 2 vannverks forsyningsområde er ca. 34 000. A.I.V. er et helt nytt vannverk som ble satt i drift 1. april 1973. Det har kostet totalt kr. 30 000 000.

I henhold til undersøkelser som tidligere er utført av Norsk Institutt for Vannforskning, er vannkvaliteten i Rore meget god som drikkevann betraktet. I den forbindelse vil en nevne at Rores nedbørsfelt er pålagt strenge klausuler for å sikre vannkilden mot forurensning, klausuler som det har kostet A.I.V. og Grimstad kommune ca .kr. 2 500 000 å erverve. Det ville derfor være meget beklagelig, og for A.I.V. uakseptabelt, om en eventuell døgnregulering skulle føre til en merkbar forringelse av vannkvaliteten. Dette ville blant annet få store økonomiske konsekvenser for vannverkene i form av høyere krav til rensing. Hertil kommer at urenset vann fra en kilde med tilstrekkelig god vannkvalitet generelt sett langt er å foretrekke fremfor renset vann fra en dårligere vannkilde.

Søknaden har av oss vært forelagt Statens Institutt for Folkehelse som har med godkjennelse av vannverk å gjøre, til uttalelse. Kopi av SIFF's brev av 12. ds. med bilag vedlegges.

Som det fremgår av dette brevet, er det vanskelig, på grunnlag av det foreliggende materiale, å si eksakt hvilke konsekvenser en hyppigere innstrømning av vann fra Nidelva til Rore vil få, bortsett fra at eventuelle skadevirkninger sannsynligvis vil være av hygienisk karakter. Av betydning her vil opplagt være forurensningsgraden i Nidelva til enhver tid, et forhold A.I.V. ikke har noen innflytelse over. Det anses videre som overveiende sannsynlig at mulighetene for at den ugunstige kombinasjonen innstrømning/fullsirkulasjon i Rore skal inntreffe samtidig vil øke. Under fullsirkulasjonsperiodene vil overflatevann kunne nå ned til A.I.V.'s vanninntak. En kan for øvrig ikke helt utelukke at overflatevann også vil kunne nå ned til inntaket utenom fullsirkulasjonsperiodene.

SIFF har over telefon opplyst at det vanskelig kan sis noe mer eksakt om følgene av en eventuell døgnregulering enn det som fremgår av deres brev av 12. ds. uten at det blir foretatt kontinuerlige vannanalyser over et lengre tidsrom etter at en døgnregulering er satt i verk.

Selv om sannsynligheten for at en døgnregulering skal få skadelige følger for Rore som drikkevannskilde kanskje ikke er stor, kan man likevel ikke se bort fra at en slik mulighet er til stede. Da skadevirkningene i et slikt tilfelle vil bli meget store, må A.I.V. derfor primært anmode Industridepartementet om ikke å gi tillatelse til døgnregulering.

Hvis slik tillatelse likevel skulle bli gitt, må A.I.V. forbeholde seg rett til å bli holdt skadesløs for de følger det vil kunne få for Rore som drikkevannskilde. I den anledning vil en spesielt peke på at en eventuell tillatelse helt eller delvis bør kunne trekkes tilbake hvis det viser seg at døgnreguleringen fører til skader og ulemper av betydning for vannverket.

Som det fremgår av siste avsnitt i brevet fra SIFF, må A.I.V. regne med å iverksette visse kontrolltiltak, vesentlig i form av vannanalyser, hvis døgnregulering blir iverksatt. Dette vil medføre en del utgifter som Aust-Agder kraftverk etter vår mening må pålegges å dekke.»

Uttalelsen av 12. september 1974 fra Statens Institutt for Folkehelse lyder slik:

«Det er vanskelig å kunne si eksakt hvilke konsekvenser en hyppigere innstrømning av vann fra Nilelva til Rore vil få som følge av den aktuelle regulering. En har imidlertid grunn til å anta at denne økningen i tilfeller av innstrømning lettere vil kunne gi den ugunstige kombinasjon; innstrømning/fullsirkulasjon i Rore.

Under fullsirkulasjonsperioder, som normalt inntreffer vår og høst, vil innkommende vannmasser fra Nidelva kunne nå inntaket, om enn i sterkt fortynnet grad.

Fysisk-kjemiske og hygieniske forhold i Nidelva vil i denne sammenheng være av en viss interesse.

Som det vedlagte analyseskjema viser, har innslaget av Nidelvvann sannsynligvis liten innvirkning på Rores fysisk-kjemiske vannkvalitet, da de to vannmassene har ganske lik sammensetning. Elvas bidrag består vesentlig i tilførsler av små mengder organisk materiale. Elvevannets innhold av salter er dessuten gjennomgående lavere. Disse data støttes også av NIVA's undersøkelse fra 1964—65 og A. Sivertsen og E. Snekviks undersøkelse fra 1967—70.

Hygienisk sett betyr imidlertid innstrømningen en belastning. Dette viser den bakteriologiske undersøkelsen. Nå ligger inntaket allikevel så vidt langt fra Nidelva at det ikke skulle være noen akutt fare, men en bør være oppmerksom på forholdene. Behovet for kontinuerlig klorering aksentueres ved dette forholdet.

En kan konkludere med at de hygieniske og fysisk-kjemiske forhold i Nidelva bør være under jevnlig oppsikt. Dette medfører også at en har god oversikt over den aktivitet som foregår i elvas nedbørsfelt og planer om etablering av virksomheter som kan gi vannforurensninger.»

Herredsskogmesteren i Grimstad-Lillesanddistriktet — Svend Lauvrak — har uttalt følgende i brev av 12. september 1974:

«I forbindelse med Aust-Agder Kraftverks planer om utbygging av Rygene Kraftverk har grunneiere ved Rore og Søndle bedt om en uttalelse om den betydning en eventuell døgnregulering av Rore og Søndle vil kunne få for skog og skogsdrift langs disse vannene. Uten at jeg selv er kjent med Aust-Agder Kraftverks utbyggingsplaner av Rygene i detalj er det av representanter for grunneierne opplyst at planene medfører en døgnregulering av Rore på 50 cm. Dersom disse opplysningene medfører riktighet, må det vel antas at reguleringen også vil påvirke vannstanden i Søndle som ved normalt vannnivå ligger svært lite høyere enn Rore.

Ved en slik døgnregulering av vannstanden som antydet vil en vel måtte anta at isforholdene i Rore og Søndle alltid blir meget usikre, både fordi isens forbindelse med land derved brytes, og fordi en kanskje også får betydelig overvann på isen. Langs Søndle og Rore har tømmertransporten hittil kunnet foregå om vinteren, på isen, eller ved fløting. Isforholdene er gjerne år om annet tilstrekkelig gode for tømmertransport, spesielt i mindre bukter og viker er dette gjerne vanlig tlifelle. Skogsveinettet er derfor forholdsvis dårlig utbygget enkelte steder langs vannene. Grovt anslått må det antas at det totalt er 3—4 000 da skogsmark langs Rore og Søndle innen Grimstad kommune som med fordel kan drives til vann de år hvor isforholdene er gunstige. Noe av denne skogen er helt avhengig av is eller vann. En døgnregulering av Rore og Søndle som umuliggjør eller vanskeliggjør tømmertransport på is vil således få betydelige konsekvenser for mange skogeiere.

En vil også peke på den ulempe en så vidt stor døgnregulering kan få for skogens vekst og trivsel på enkelte lavtliggende myr — eller fastmarksområder langs vannene. Skiftende vannstand kan medføre vekslende grunnvannsnivå, virkningen av grøftesystemer kan bli redusert osv., slik at områder som utnyttes nå eller som kan bli utnyttet vil måtte avskrives for framtidig skogproduksjon.»

Åsmund Knutson, brev av 28. august 1974:

«Under forutsetning av at det blir truffet en tilfredsstillende ordning når det gjelder vannforsyningen til mitt gårdsbruk, vil jeg ikke protestere mot utbyggingen.

Angående vannforsyningen henviser jeg til tidligere konferanse og befaring i sommer. I dag er vanntilførselen til mitt gårdsbruk (husholdningsvann, vanningsvann og vann til kreatur) hovedsakelig basert på vann fra Nidelven. Enten må det sørges for nødvendig tiltak som til enhver tid sikrer gårdens behov eller det må sørges for at jeg kan tilkobles kommunal vannledning. I så fall må det eksproprieres rett til å føre ledning over naboeiendommer.

Ellers peker jeg på at oppdemningen vel vil føre til at grunnvannsstanden stiger slik at eksisterende drenering blir sterkt berørt. Dersom dette forhold ikke blir ordnet ved nødvendige tiltak fra Deres side, enten frivillig eller ved bestemmelse av skjønnsretten, vil her oppstå en betydelig skade på min eiendom.»

Jørgen Johansen m. fl. i alt 21 underskrifter) har avgitt denne uttalelse datert 12. september 1974:

«Undertegnede grunneiere i tidligere Landvik og Fjære kommuner med strandlinje til Rore og Søndle har vært samlet til møte for å gjennomgå planene for det nye Rygene Kraftverk og forsøke å vurdere hva disse innebærer.

Vi har for det første merket oss at det i planene hele tiden tales om Rore, mens Søndle overhodet ikke er nevnt! Søndle er et vann med nokså nøyaktig samme flateinnhold som Rore, altså ca. 8 km^2. Det skiller seg noe fra Rore ved at det er betydelig grunnere og har mange øyer og holmer og trange sund. Samlet strandlinje er ca. 60 km. Søndles strandlinje er antagelig noe lengre enn Rores p. g. a. alle holmene. De to vann er forbundet med en ca. 100 m lang kanal, ca. 1 m dyp og ca. 5 m bred. Normalt er vannstanden den samme i de to vann, og under stabile forhold renner vannet i retning Rore, men kan i flomperioder gå i motsatt retning.

Vi regner med at de endrede generelle vannstander vil få full innvirkning også for Søndle, mens virkningene av døgnreguleringen ikke vil slå ut fullt i Søndle uten at vi kan anslå hvor mye. I alle fall vil man få en kraftig strøm i kanalen mellom de to vann, en strøm som vil snu to ganger i døgnet.

Rundt regnet et 100-tall grunneiere har strandlinje til de to vann som vi altså betrakter som to sammenhengende vann og som vi videre vil benevne Rore/Søndle.

Om vi forstår planene rett vil det nye kraftverk bety høyere vannstander i Rore/Søndle ved vannføringer opp til ca. 150 m^3/ sek., omtrent uforandrede forhold mellom 150 og 170 m^3/sek., mens det ved høyere vannføringer vil bli lavere vannstand enn tidligere.

Det er i dag en markert strandlinje i Rore/Søndle på ca. kote 38,55 dvs. at vegetasjonen vokser ned til denne høyde. Det nye kraftverk vil så vidt vi kan forstå føre til at det vil dannes en ny strandlinje på ca. kote 38,80 svarende til en vannføring på ca. 70 m^3/sek.

Dette vil i og for seg neppe bety skadevirkninger av betydning. Derimot er vi noe i tvil om hvilken innvirkning større vannføringer opp til 150 m^3/sek. vil ha.

På Skiftenes er det endel dyrket mark som lett blir oversvømmet i flomperioder. Eierne av denne var med på å koste kanaliseringen i Fjellfoss i 20-årene og forholdene har siden vært betydelig bedre. Vi er ikke klar over om disse områder berøres av vannføringer under

150 m³/sek. I tilfelle vil hevingen av vannstanden få skadevirkninger. Tør vi be om å få disse forhold undersøkt?

Lignende forhold har man antagelig i Kroken og områdene rundt Bjorsund.

På bakgrunn av erfaringene fra de to siste års ekstremt lave vannstander i Rore/Søndle tror vi likevel at de endrede generelle vannstander stort sett vil være til fordel. Vi tar da forbehold om de dyrkede arealer på Skiftenes som nevnt ovenfor og ellers mulige andre skader som vi ikke har forutsetning for å vurdere i dag.

Derimot er vi alvorlig bekymret for virkningene av døgn- og ukereguleringen og kan ikke være enige i søknadens vurdering av at «ulempene må være ubetydelige».

Vi kan heller ikke forstå søknadens understrekning av at «utnyttelsen av fallene ikke betinger nye reguleringsinngrep i vassdraget». Når man hever vannstanden ved Rygene dam 80 cm til langt over dagens middelvannstand i Rore/Søndle i den hensikt å lagre flere millioner m³ vann der og for å bruke dette vannet til å døgn- og ukeregulere, må da vel dette være en ny regulering? Selv om døgn og ukevariasjonene ligger innenfor de nåværende grenser, betyr de hyppige svingningene en helt ny og vesensforskjellig situasjon enn tidligere.

Vi vil gjerne få utdype nærmere de ulemper og skadevirkninger som vi mener døgnreguleringen vil føre til:

1. *Tømmerdriften.*

Det er i alt ca. 3—4 000 da skog ved Rore/Søndle hvor tømmeret må drives frem på vannet, enten kjøres på isen eller fløtes. Av disse to driftsmetoder er istransport i de fleste tilfeller den mest rasjonelle. Istransport i dette tilfelle betyr for en stor del transport over kortere strekninger langs land og over viker for å komme inn på bedre terreng eller veg lengre borte, og kan normalt utføres de fleste år. Derimot kan isen på de dypere partier av Rore bare rent unntaksvis trafikkeres med tunge lass.

Vi regner med at døgnreguleringen vil føre til at isen svekkes over det hele og at det vil bli en åpen råk eller oppsprukket is langs land slik at all istransport for fremtiden kan utelukkes. Det gjenstår da fløtning som eneste transportmåte for tømmer og denne vil avgjort bli betydelig vanskeliggjort p. g. a. de hyppige svingningene i vannstanden.

2. *Båttrafikk.*

Praktisk talt alle grunneiere til Rore/Søndle pluss en god del andre har båt. Som båtplasser er gjerne benyttet langgrunne viker hvor båtene trekkes inn til stranden. Følgene av døgnreguleringen vil bli at skal båtplassene kunne benyttes, må det anlegges brygger. Selve båttrafikken vil også på steder vanskeliggjøres av strøm.

3. *Drikkevannsforsyning.*

Selv om bare et fåtall av grunneierne har vannforsyning direkte fra Rore/Søndle til daglig er det for mange et viktig supplement i tørre somre som de to siste. Etter hva vi har hørt er vannet i Nidelva så forurenset at det ikke er brukbart til drikkevann. Vi vil tro at døgnreguleringen vil føre til at det etter hvert blir et overflateskikt i Rore/Søndle av sterkt forurenset vann, og at det forurensede vannet stadig vil bre seg dypere ned. Vi er klar over at vi mangler forutsetninger for å si noe bestemt om dette, men vil be om at spørsmålet blir vurdert av fagfolk på området.

4. *Fiske.*

Vi tør heller ikke gi oss ut på noen vurdering av hvilken innvirkning elvevannet vil ha på fisken i de to vann, men vi vil tro at endret temperatur, surhet, forurensning og kjemisk sammensetning vil gi andre levevilkår og vi vil igjen be om at dette blir seriøst vurdert av fagfolk. Vi vil likevel nevne at i 1952 ble funnet en mengde død fisk i Rore/Søndle og en avstengt kil av Rore (Indrekil) var derimot ikke berørt og vi tar dette som et bevis for at fiskedøden den gang skyldtes forurenset eller surt vann fra Nidelva.

5. *Friluftsformål.*

Både Rore og Søndle, kanskje i særlig grad Søndle er et meget attraktivt friluftsområde. Generalplan for Grimstad er under utarbeidelse og det er ikke endelig bestemt i hvilken utstrekning hyttebebyggelse vil bli tillatt. Men uansett på hvilken måte området vil bli utnyttet til fritids- og friluftsformål, frykter vi at området p. g. a. døgnreguleringen vil tape mye av sin verdi i så henseende. Vi tenker da både på den synlige virkningen av reguleringen og på de skadevirkninger som vannet fra Nidelva vil føre til f. eks. temperatur og biologiske vilkår.

Vi er ikke motstandere av kraftutbygging generelt, men er opptatt av at skadevirkningene kan reduseres så langt som mulig. Vi vil langt foretrekke tiltak for å redusere skadevirkninger fremfor å få erstatninger for disse. Vi går ut fra at det ved behandlingen av en søknad av denne art blir en avveining av fordeler mot ulemper. Vi har en følelse av at ulempene er noe bagatellisert i søknaden.

Fordelene for kraftverket ved å kunne døgnregulere har vi ikke forutsetninger for å kunne vurdere, dog forstår vi at produksjonen må tilpasses behovet og at dette varierer over døgnet og uken. Vårt spørsmål er da om ikke denne variasjon kan foretas på andre kraftverk hvor skader og ulemper kanskje er null?

Konklusjonen er at vi bare har en innvending mot planene for det nye Rygene Kraftverk, nemlig døgn- og ukereguleringen. Til gjengjeld ser vi alvorlig på skadevirkningene p. g. a. denne, og har vanskelig for å forstå at nytten kan være verd alt dette i og med at man vel får samme kraftmengde ut av kraftverket uten å døgnregulere.

Vi vil anmode om at det blir holdt befaring i Rore/Søndle før søknaden avgjøres for at vi kan få anledning til å påvise de faktiske forhold.»

Arne Tørvold m. fl. (i alt 15 underskrifter) uttaler følgende i brev av 16. september 1974:

«Undertegnede grunneiere på Tørvold og Kroken i Grimstad kommune (tidligere Fjære kommune) med strandline til Rore og Nidelven fra Bjorsund til Kroknofossen, har vært samlet til møte for å gjennomgå planene for det nye Rygene Kraftverk, og forsøke å vurdere hva disse innebærer.

Om vi forstår planene riktig vil det nye kraftverk bety en betydelig høyere vannstand i elven, 80 cm høyere vannstand ved Rygene vil bety at ca. 225 da dyrket mark blir forsumpet, og ubrukelig for dyrking av matnyttige kulturer. Ca. 150 da skog vil bli skadet og beitet til dyrene vil forsvinne. Endel av dette feltet er planlagt nydyrket, og arbeidet var igangsatt.

I 1920-årene ble Nidelven senket. Staten dekket 50 pst. av utgiftene, og grunneierne måtte ut med store beløp for å få vannstanden ned. Det var da at mesteparten av det areal på ca. 225 da ble nydyrket, og det er nokså uforståelig at dette reguleringsinngrep skal foretas slik at det blir ubrukelig. Brukene er små, og dersom dette areal skal forsvinne vil næringsgrunnlaget være borte. For det areal som blir igjen på enkelte bruk blir maskindrift nesten umulig.

Døgn- og ukereguleringen vil etter vårt syn være til stor skade. Det er et igangværende sagbruk som tar tømmeret opp fra elva, og der vil da bli et voldsomt strømdrag som vil vanskeliggjøre driften av sagbruket.

Veinettet i skogen er dårlig utbygd, og istransport av tømmeret fram til bedre veier har vært vanlig. Med et sterkt strømdrag vil isen neppe bli sterk nok til tunge lass.

Fisket vil også bli ødelagt ved et så sterkt strømdrag (garnfiske), som for mange har vært en god binæring.

For de som har båt har det gjerne vært stranden som båtene har vært trukket inn til. Følgen av døgnreguleringen er at der må anlegges brygger.

Vi er ikke motstandere av kraftutbygging generelt, men at skadevirkningene kan reduseres mest mulig. Det er meget bedre med tiltak som kan redusere skadene enn erstatning. Vi har en følelse av at skadene og ulempene i søknaden er redusert til nesten tingen ting, mot hva de i virkeligheten er.

Konklusjonen blir at grunneierne finner at skadene blir så store at de vil protestere mot den planlagte hevning av vannstanden som Rygene Kraftverk søker om.»

Julie Karlsen m. fl. (i alt 20 underskrifter) har uttalt seg slik i brev av 17. september 1974:

«Undertegnede grunneiere på Rykene, og Lindtveit i Øyestad kommune med strandlinje til Nidelven fra Rykene til Tolnes, har vært samlet til møte for å gjennomgå planene for det nye Rygene Kraftverk, og forsøke å vurdere hva disse innebærer.

Om vi forstår planene riktig, vil det nye kraftverket bety en betydelig høyere vannstand i elven, 80 cm høyere vannstand ved Rygene vil bety at ca. 300 da dyrket mark blir forsumpet, og ubrukelig for dyrking av matnyttige kulturer. Ca. 150 da skog vil bli skadet, og beitet til dyrene vil forsvinne. Endel av dette feltet er planlagt nydyrket.

I 1920-årene ble Nidelven senket. Staten dekket 50 pst. av utgiftene, og grunneierne måtte ut med store beløp for å få vannstanden ned. Det var da at mesteparten av det areal på ca. 300 da ble nydyrket, og det er nokså uforståelig at dette reguleringsinngrep skal foretas slik at det blir ubrukelig. Brukene er små, og dersom dette areal skal forsvinne, vil næringsgrunnlaget være borte. For det areal som blir igjen på enkelte bruk, blir maskindrift nesten umulig.

Døgn- og ukereguleringen vil etter vårt syn være til stor skade.

Veinettet i skogen er dårlig utbygd, og istransport av tømmeret fram til bedre veier har vært vanlig. Med et sterkt strømdrag vil isen neppe bli sterk nok til tunge lass.

Fisket vil også bli ødelagt ved ett så sterkt strømdrag (garnfiske), som for mange har vært en god binæring.

For de som har båt, har det gjerne vært stranden som båtene har vært trukket inn til. Følgen av døgnreguleringen er at der må anlegges brygger.

Vi er ikke motstandere av kraftutbygging generelt, men at skadevirkningene kan reduseres mest mulig. Det er meget bedre med tiltak som kan redusere skadene, enn erstatning. Vi har en følelse av at skadene og ulempene i søknaden er redusert til nesten ingen ting, mot hva de i virkeligheten er.

Vi har videre hatt anledning til å se uttalelser fra Aust-Agder fylkeslandbruksstyres sak 888/74. I denne uttalelse er nevnt endel tiltak som kan bevirke at skadevirkningene ved damanlegget blir redusert ved dam og pumpeanlegg på endel steder, eller heving av arealet.

Vi håper at disse spørsmål blir vurdert nøye, og slutter oss for øvrig til det vedtak som Fylkeslandbruksstyret har gjort.

Hvis konsesjon blir gitt, må det settes som vilkår at skadevirkningene, som påpekt ovenfor og i fylkeslandbrukssstyrets vedtak, skal hindres/reduseres for de store areal som vil bli forsumpet.»

Randi Klinge-Indal, uttalelse av 17. september 1974:

«Eiendommen min, Øvre Rykene, gr.nr. 18 og br.nr. 23 i Øyestad kommune, er gjennom tidene blitt utsatt for elvereguleringen ved Rygene dam. Først i 1896 ble en del dyrket mark og en gårdsveg langs elven stemt ned. I 1914 da den nåværende dammen ble bygget, ble ytterligere flere mål skog og dyrkbar jord satt under vann. Erstatningen var minimal.

I begynnelsen av 1950-årene ble vannstanden høynet med ca. 25 cm. For dette fikk jeg en erstatning etterbetalt i 1959 av Rygene, Smith og Thommesen Tremassefabrikk.

Når det nå enda en gang blir tatt jord fra eiendommen, dersom planene for kraftutbyggingen går i orden, krever jeg vederlag i realverdier som kan komme etterslekten til gode. En liten dal skjærer inn i dyrket mark. Den ønsker jeg å få drenert og igjenfylt så langt ned mot elven som det er mulig.

I 1952 bygde Aust-Agder Kraftverk ny linje fra Sandberget transformator ned til Rygene vannverk. Det ble reist fire påler på min gård, og en avtale var gjort at vi skulle ha rett til gratis strøm for vanning i tørkesommere. Imidlertid er det kommet nye regler for denslags strømbruk, og vi har ikke hatt nytte av overenskomsten i senere år. Det sier seg selv at 2 av pålene som står midt i den beste åkeren vår, er i vegen for traktorbruket på eiendommen.

I framtiden må vi ha rett til strøm for vanningsanlegg i lovlige former. Så vidt jeg har forstått, bør det da reises en stolpe ved elven med nær tilkopling for motor og pumpehus.»

Lars Dønnestad m. fl. (i alt 6 underskrifter) uttaler i brev av 19. september 1974:

«Undertegnede grunneiere i Nævisdal i Øyestad herred, som hvis eiendomsgrense går mot Nidelven og Bjorsund, fra Rore til Furre bro, har vært samlet til møte for å gjennomgå planene for det nye Rygene Kraftverk, — herr Haugen fra AAK var til stede og redegjorde for de nye planer.

Såvidt planene vil dette bety en vesentlig høyere vannstand i elva, og Bjorsund/Rore. En frykter da for at minst 300 dekar dyrket mark, beitemark og dyrkingsjord vil bli forsumpet og derved bli ubrukbar til matnyttige kulturer.

Døgn- og ukereguleringen vil etter vår mening være til stor skade, ikke minst vil dette gå ut over garnfisket, — og vi ser denne reguleringen som en fare for beiteområdene der hvor elva naturlig har vært gjerde. En viser i denne anledning til skadesak (E. Livolden/A/S Rygene).

Ettersom de fleste av oss nå har investert og satset på maskindrift, sier det seg selv at forsumping og derved innsnevring av arealene, er til stor økonomisk ulempe.

Kraftutbygging ser vi på som en fordel for vårt land, men vi venter at skadevirkningene blir forsøkt redusert mest mulig. Vi viser her til Aust-Agder fylkeslandbruksstyres uttalelse, sak 388/74, hvori er nevnt endel tiltak, bl. a. damanlegg eller heving av arealet.

Om konsesjon blir gitt, så har vi den tillit til NVE, at de skadevirkninger som er anført, og sammen med fylkeslandbruksstyrets merknader, hva angår forsumping av dyrket jord, blir fulgt opp av tiltak som vil redusere ulempene.»

Miljøverndepartementet har i brev av 2. oktober 1974 uttalt:

«Saken har vært forelagt:
1. Fylkesmannen i Aust-Agder.
2. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
3. Universitetets Oldsakssamling.
4. Norges Naturvernforbund/Aust-Agder Naturvern.
5. Norges Jeger- og Fiskerforbund.
6. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo.
7. Statens forurensningstilsyn.

En har mottatt uttalelse fra institusjonene nevnt under pkt. 3, 4, 6 og 7. Dessuten har en mottatt uttalelse fra fylkesfriluftsnemnda i Aust-Agder. Kopi av uttalelsene følger vedlagt.

En gjør spesielt oppmerksom på at Statens forurensningstilsyn i brev av 23. august 1974 blant annet gir uttrykk for at Siff/Helsedirektoratet bør uttale seg om inngrepet. Dette fordi inngrepet kan ha betydning for vannkvaliteten i Rore, som er drikkevannskilde for Arendals- og Grimstad-regionene, jfr. vedlagte kopi.

Departementet vil komme tilbake til saken når uttalelsene fra fylkesmannen og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk foreligger.»

Statens forurensningstilsyn, uttalelse av 23. august 1974:

«SFT antar at inngrepene vil ha betydning for kloakkeringen av Rygeneområdet og tilsvarende områder i Grimstad slik at utslippene her tør føres ut i elva nedenfor Nedre Kalvehagefoss ved Helle. Kloakkbelastningen i elva ovenfor Rygene dam er neppe så stor at det vil skape problemer, men det kan være ønskelig med et forbehold om nødvendig minstevassføring eventuelt vannslipp fra Rygene dam for å motvirke mulige ulemper.

SFT antar at inngrepet ikke vil ha betydning for vannkvaliteten i Rore som er drikkevannskilde for Arendals- og Grimstadregionene. Det synes naturlig at Siff/Helsedirektoratet uttaler seg om dette.»

Aust-Agder fylkes friluftsnemnd, uttalelse i møte 12. september 1974:

«Som hovedkonklusjon vil en anta at skadevirkningene i naturmiljøet og for friluftslivet vil være så små at det kan anbefales at tillatelse til utbygging blir gitt.

Det antas at en del av de skadevirkninger som vil oppstå i forbindelse med utbyggingen kan avbøtes ved egnede tiltak.

(1) Tipper. Det foreligger etter det som ses ingen plan som viser utforming av tippene. Det foreligger heller ingen planer som beskriver hvorledes en vil framskaffe vegetasjonsdekke på tippene. Det antas at så vel plan for utforming som for revegetering bør foreligge. Tillatelse bør bli gjort avhengig av at planen iverksettes.

(2) Terskler. Det antall terskler som må bygges må gjøres avhengig av bl. a. følgende forhold:
A) Landskapsmessige virkninger
B) Bibehold av grunnvasstanden
C) Nyetablering av ev. tapte badeplasser
D) Fiskeriets behov.

Ved de to underbilag som omhandler etablering av terskler synes det i det vesentlige bare fiskeriets behov å ha blitt vurdert.

Det antas å være riktig at fiskeriets behov for trapper dekkes fullt ut i samsvar med sakkyndige vurderinger. Det forutsettes likevel at de andre hensyn (momentene a, b og c) blir tilfredsstillende ivaretatt.

(3) Om sur nedbør og laks i Nidelven. Det heter i konsesjonssøknaden at «man har fått den forståelse at Arendalsvassdraget har lidd samme skjebne som alle sørlandsvassdrag de senere år. Vannet har surnet i de grader at der ikke er livsvilkår for laks og lakseyngel.» Denne forståelse har en kommet til etter en telefonsamtale med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. En finner det noe merkelig at et så viktig spørsmål som laksefisket vurderes etter en telefonsamtale.

For å hjelpe til med å bringe fram de faktiske forhold vedlegges kopi av brev fra formannen i Nedenes Laksestyre hit. Likeledes vedlegges Landsdelskomitéens arbeidsdokument nr. 11. (AA 3-1 til 10.)

Av dette framgår:

a) Det drives et betydelig kulturarbeid. Det settes ut 20 000 laksyngel hvert år.
b) På bakgrunn av at Bamleformasjonen inneholder mindre sure bergarter enn de bakenforliggende grunnfjellområder har den sure nedbøren ikke medført de samme katastrofale virkninger her.
c) Forurensinger har for tiden et slik omfang at den truer laksen. Dårlige gyteforhold, for mye rovfisk på gyteplassene og at laksetrappa på Rykene muligens ikke har fungert tilfredsstillende har også vært medvirkende til det dårlige laksefisket. Også andre forstyrrelser til vassdraget har vært medvirkende.

(4) Laksetrapper. En antar at det blir nødvendig å ta en skikkelig vurdering av forhold som har betydning for laksefisket, og at dette blir utført før konsesjon gis. Først når slik vurdering foreligger har en grunnlag for å kunne vurdere behovet for laksetrapper.

(5) Resipient. Den minstevassføring på 1 m^3/sek. som vil forekomme store deler av året vil antakelig være for liten til at de utslipp som forekommer på den aktuelle strekning kan obsorberes tilfredsstillende av resipienten. Dette desto sterkere dersom det viser seg at elva er verdifull for laksefisket. En antar at søkeren må ha kartlagt antall utslipp og mengde slik at skadevirkningene bedre kan vurderes. Det antas at det kan være aktuelt å samle utslippene til et renseanlegg. Dette spørsmål bør vurderes før tillatelse blir gitt. Dersom det ansees nødvendig, bør tillatelse til utbygging knyttes til at renseanlegg blir bygd.

Generelt vil en bemerke at frilufts- og naturverdien synes overflatisk behandlet, og at de konklusjoner som er trukket synes å hvile på et spinkelt materiale.

En vil også påpeke det forhold at det først etter purring var mulig å fremskaffe konsesjonssøknaden slik at uttalelse kunne avgis.

Det antas at dersom de foreslåtte avbøtende tiltak blir iverksatt så vil skadevirkningene kunne reduseres i den grad at utbygging bør kunne tillates.»

Aust-Agder Naturvern, uttalelse av 16. september 1974:

«Saken har vært behandlet av vårt fagutvalg for Naturressursdisponering og offentlig planlegging, som pr. 15. september uttaler:

1. Utvalget ser med glede at en heller utnytter og utvider eksisterende kraftverk framfor å voldta uberørt natur.
2. Utvalget tiltrer fullt ut fiskerikonsulentens uttalelser om terskler og laksertapper.
3. Utvalget ber om at jorddyrkningsområder av betydning blir skjermet mot vannoverflom eller innsig ved voll eller demning hvor dette lar seg gjøre.
4. Utvalget forutsetter at skjemmende naturinngrep blir etterbehandlet på beste landskapsvernmessige måte.

Aust-Agder Naturvern tiltrer utvalgets uttalelse og tilalter seg å peke særlig på punkt 1 ved fremtidige konsesjonssøknader.»

Universitetet i Oslo v/Sverre Marstrander, uttalelse av 11. september 1974:

«Oldsaksamlingen viser til departementets brev av 22. juli samt vårt svar av 6 ds.

Oldsaksamlingen foretok registreringer i det aktuelle området 9. og 10. september d. å. Det ble ikke påvist synlige fornminner i registreringsområdet, men det skal imidlertid bemerkes at det er gjort en del løsfunn av pilespisser og økser av flint i området.

Hvis konsesjon gis, vil Oldsaksamlingen anmode Miljøverndepartementet om å ta kontakt med oss igjen.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, brev av 30. august 1974:

«Henviser til brev av 22. juli 1974 og meddeler at Kontaktutvalget ikke har noen uttalelse i forbindelse med prosjektet: Aust-Agder kraftverk — Utbygning av Rygene kraftverk i Nidelven, Øyestad og Grimstad kommuner.»

H. r. advokat Knut Lassen har gitt følgende uttalelse datert 14. oktober 1974 på vegne av Nedre Nidelv grunneierlag:

«Jeg viser til Aust-Agder Kraftverks konsesjonssøknader av 17. og 19. juni d. å. i ovennevnte sak og skal på vegne av Nedre Nidelv Grunneierlag og en flerhet av de berørte grunneiere bemerke:

I. *De hydrologiske forhold.*

De hydrologiske forhold er behandlet i vedlagte betenkning av 11. oktober d. å. fra grunneiernes tekniske sakkyndige, Hydroconsult — sivilingeniør Erik Ræstad A/S og er å betrakte som en del av min uttalelse.

II. *Forholdene ovenfor Rykenedammen.*

På denne strekningen vil følgende interesser bli berørt:

1. *Jordbruk.*

Det området som er oppdyrket på denne strekningen, er meget flatt og det er svært sparsomt med fastmerker som grunnlag for nivellementer. Utgangspunktet for en uttalelse om virkningene er derfor ikke det beste. Det ser imidlertid ut til at hovedskadene på jordbruket vil bli den periodevise dykking av utløpene av drensgrøfter og den tilslamming av utløpene som døgn- og ukereguleringen vil være årsak til.

Dessuten vil man kunne få erosjonsskader særlig på dyrket mark, og søkeren må pålegges å foreta nødvendig sikring av slike områder.

2. *Fiske.*
Det fiskes i dag i adskillig utstrekning til husbehov og som fritidsbeskjeftigelse.
Det vil særlig være pendlingenes innvirkning på båtholdet, som vil være generende for utøvelsen av fisket.
Med hensyn til reproduksjonsskadene forutsetter jeg at Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske vil gi pålegg om utsetting av yngel og settefisk i den utstrekning som er påkrevet for å opprettholde reproduksjonen.

3. *Ferdsel.*
Det foregår en del ferdsel med båt, og båt er nødvendig for å få utøvet fiske. Båtholdet vil bli berørt av døgn- og ukereguleringen i negativ retning.
Om vinteren foregår det adskillig tømmertransport på isen og sannsynligheten taler for at isvegenes kvalitet vil bli vesentlig dårligere som følge av døgn- og ukereguleringen. En vesentlig del av skogen rundt Rore står slik til at den ikke kan drives frem til bilveg uten brukbar is. I den utstrekning isvegene vil bli skadet, må derfor søkeren pålegges å bygge erstatningsveger etter skjønnsrettens nærmere bestemmelse.

4. *Fløtning.*
Det er riktig som nevnt i søknaden at organisert fløtning ikke foregår i dag på denne strekningen.
Foruten at det må inntas en bestemmelse i manøvreringsreglementet om plikt for søkeren til å avgi nødvendige fløtningsvann når det blir krevet, må søkeren også pålegges å utføre de bygningstekniske arbeider som er nødvendige av hensyn til fløtningens gjennomførelse under de nye forhold. Dette pålegg må gis i en slik form at man unngår senere diskusjoner med søkeren om dette forhold.

5. *Gjerdehold.*
Gjerdeholdet vil bli merkbart mer byrdefullt på denne strekningen som følge av døgn- og ukereguleringen. Gjerdene må om sommeren innrettes etter den pendlende vannstand og vil ha vanskeligheter med å stå.
Om vinteren vil isen føre til sterk skade på gjerdene på grunn av pendlingen.

III. *Forholdene nedenfor Rykenedammen.*
1. *Fisket.*
Det er laksefisket som er hovedinteressen på denne strekningen.
Nidelven har gått sterkt tilbake i avkastning fra 1965, hvor fallet i oppfisket kvantum er sunket med ca. 40 pst. pr. år. De siste 3 år ligger oppfisket kvantum på mindre enn 100 kg.
Elven er imidlertid i motsetning til flere av de andre sørlandske lakseelver ikke helt død, og det er således iaktatt oppvandrende gytefisk i år.
De Ph-målinger, som regelmessig tas i Nidelven, følger ikke helt mønstret for de øvrige sørlandske lakseelver og grunnen til tilbakegangen i laksefisket er etter grunneiernes syn mer å søke i følgende forhold:
A. Forurensningene fra Rygene.
B. Laksetrappen i Rykenefossen har ikke virket godt.
C. Rygene-Smith & Thommesen A/S driver et meget intensivt fiske under temmelig spesielle forhold, som jeg forutsetter at Fiskerikonsulenten for det Østenfjelske nærmere kan redegjøre for om det ansees ønskelig.
D. Klekkeriet i Rygene Tresliperi, som var ferdig i 1967, har ikke vært drevet på en slik måte at vassdraget er blitt pleiet med utsettinger i nødvendig utstrekning.

Det kan ikke aksepteres at tiltak av hensyn til laksefisket skal utstå i en ubestemt fremtid, og det kreves at det blir fastsatt følgende vilkår av hensyn til laksefisket:
A. Det må fastsettes en minstevassføring etter pålegg av Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske.
Den enslige ene m^3/sek. som søkeren foreslår, er fullstendig utilstrekkelig i denne henseende.
B. Bygging av terskler og grunndammer overensstemmende med fiskerikonsulent Løkengards forslag av 29. mai 1972, idet grunneierne anser denne plan for å være den beste for fiskeinteressene.
C. Ombygging av laksetrappen i Rykenefossen etter anvisning av fiskerimyndighetene og avgivelse av nødvendig driftsvann til trappen.
D. Utvidelse av klekkeriet i Rygene Tresliperi til nødvendig kapasitet etter de nye forhold, og sikerhet for at klekkeriet vil bli drevet på en tilfredsstillende måte.
E. Pålegg om utsetting av smolt i den utstrekning Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske finner påkrevet.
F. Opprettelse av fiskefond.
G. Slipping av oppgangsvann.

2. *Resipientforholdene.*
Jeg er ikke kjent med — og det har ikke vært tid til å undersøke hvilke spesielle utslippskrav som er stillet til Rygene-Smith & Thommesen A/S fra Statens Forurensningstilsyns side.
Det er imidlertid på det rene at alle bedrifter i treforedlingsindustrien er stillet overfor krav med hensyn til rensning av sitt avløpsvann, og at den utbygging det nu søkes om, stiller økede krav til avløpsvannets renhet.
Det er også på det rene at treforedlingsindustrien har spesielle problemer med å finansiere de pålegg om rensning av avløpsvannet som er gitt. Dette er erkjent av myndighetene, som arbeider med en spesiell finansieringsordning på dette felt for treforedlingsindustrien.
Søkeren må av denne grunn pålegges å delta i finansieringen av rensningen av utslippsvannet fra Rygene-Smith & Thommesen A/S i den utstrekning det ikke allerede foreligger en tilfredsstillende rensning av avløpsvannet. Jeg ber i denne forbindelse om at det blir bragt på det rene hvilke pålegg som er gitt om rensning av avløpsvannet, om påleggene er oppfylt og om det vil bli krevet ytterligere renseetiltak som følge av den nye situasjonen, som konsesjonssøknaden er opphav til.

IV. *Konklusjon.*
På vegne av Nedre Nidelv Grunneierlag og de berørte grunneiere ber jeg om at søkeren blir pålagt de konsesjonsvilkår jeg har nevnt foran, og de vilkår som er nevnt i Hydro-

consults betenkning av 11. oktober d. å. s. 16—17.»

Sivilingeniør Erik Ræstad A/S har gitt denne uttalelse datert 11. oktober 1974:

«Vi er anmodet om å avgi uttalelse om Aust-Agder Kraftverks søknad av 19. juni 1974 vedr. erverv av fallretter og av 17. juni 1974 vedr. utbygging av nedre fall i Nidelven.

Vår uttalelse må avgis på esktremt kort varsel og er således ikke å anse som et komplett arbeid i en sak av den her aktuelle karakter. Vi må peke på en del punkter hvor de foreliggende opplysninger er mangelfulle og ikke fullt ut dekker de krav til en konsesjonssøknad som kreves ifølge gjeldende retningslinjer. På disse punkter har vi ikke vært i stand til å utarbeide egen utredning.

De nye planer i sammenligning med eksisterende utbygging.

Den nåværende utbygging i Rygene har rett til å demme overvannet til k. 37,92 (i gml. skjønn av 1914 nevnt som k. 41,00 i en generalplan med 3,08 m lavere 0 pkt.). Den samlede uptnyttede fallhøyde i ett konsentrert fall er ca. 20 m. Ved full drift nyttes ca. 90 m³/sek. i mange mindre installasjoner.

Den nåværende dam kan ved overvannstand på k. 37,92 avlede samlet inntil 800 m³/sek. Ved sjeldne større flommer vil vannstanden ovenfor gradvis stige over dette nivå.

Den planlagte nye utbygging hever overvannet til k. 38,72 og utnytter hele fallhøyden ned til sjønivå k. 0 over en elvestrekning på ca. 2 km. Den planlagte installasjon vil bruke inntil 170 m³/sek. i ett aggregat.

Det vesentlige nye moment på utbyggingsstrekningen vil være at installasjonen er tilstrekkelig stor til å bruke Nidelvens samlede vannføring i ca. 310 av årets dager, hvorav 140 i de 5 sommermåneders 150 dager. I den grad det ikke skulle bli pålagt minstevannføring forbi kraftverket, vil elven altså bli helt tørrlagt mesteparten av året over en 2 km lang strekning.

På denne strekning har elven, bortsett fra det korte konsentrerte fall i Rygene-fossen, hatt sin fulle årsvannføring fra ca. 3 900 km² nedbørfelt.

Vi skal senere redegjøre for elvens vannføringsforhold og vannstander og behovet for terskler og minstevannføring.

Det vesentlige moment i det nye kraftverks overvann er at oppdemmingshøyden ved dammen økes med 0,8 m og at det inntaksmagasin som her etableres vil bli brukt til en utstrakt døgnregulering for alle forekommende vannføringer mellom 40 m³/sek. og 170 m³/sek.

For å øke det nyttbare volum av dette inntaksmagasin blir det sprengt og gravd ut kanaler i Rossøysundet og Fjellfoss, ca. 1—1,5 km ovenfor dammen.

For at ikke den nye oppdemmingsgrensen skal innvirke på store flommers skadevirkninger oppover i vassdraget, vil inntaksvannstanden bli senket til den gamle oppdemmingsgrensen k. 37,92 hvis vannføringen går over 170 m³/sek.

De to nye kanaler vil dermed bevirke en viss bedring av flomvannstander ovenfor ved vannføringer over 170 m³/sek. Det bemerkes her at det også lenger tilbake i tiden har vært utført sprengningsarbeider i Nidelven ved Fjellfoss og Krogmofoss for å bedre flomforholdene ovenfor i vassdraget.

Vi skal senere redegjøre for virkninger av døgnreguleringsmagasinet og for konsekvensene ved senkning av overvannet ved vannføringer på 170 m³/sek. eller over denne grense.

Ved eventuelle plutselige avslag i kraftstasjonen vil et omløp forbi aggregatet til avløpstunnelen muliggjøre rask omstilling slik at plutselig oppstuving ovenfor, før dammens manøvreringsorganer trer i funksjon, kan unngås.

Dette omløp kan ikke benyttes samtidig med full drift i kraftverket.

Hyrologiske hoveddata.

Nedbørfeltet ved Rygenefoss er 3 830 km² og har et normalt årsavløp på 3 860 mill. m³. tilsvarende en midlere vannføring på 123 m³/sek.

Det eksisterer reguleringsmagasiner på tilsammen 913 mill. m³ i 9 forskjellige regulerte sjøer, hvorav de 4 viktigste er Nesvann, Fyrresvann, Finndalen og Nisservann.

Det uregulerte felt nedenfor disse viktigste magasiner er ca. 1 650 km². I dette felt ligger bare Nelaug-magasinet på 24 mill. m³.

Dersom en beregner regulert vannføring under den forutsetning at magasinene effektivt kontrollerer hele feltet, blir denne 85 m³/sek. teoretisk.

Ervervssøknaden av 19. juni 1974 omtaler nåværende regulert vannføring til 70 m³/sek. i forbindelse med beregning av det planlagte utbygde falls naturhestekrefter.

Reduksjonen fra 85 m³/sek. teoretisk til 70 m³/sek. beskriver da virkningen av at de store magasiner ligger forholdsvis høyt oppe i vassdraget. Vi har ikke kontrollregnet den oppgitte regulerte vannføring.

Den største vannføring som er observert ved nåværende vannmerke Lunde Mølle (ligger på ca. k. 10 nedenfor Rygenefoss) er 1 039 m³/sek. den 24. november 1949.

I 1953 inntraff den nest høyeste observasjon på det nåværende VM på 1 019 m³/sek. 4. november 1953.

På et eldre VM ble observert en vannstand i 1892 (den 8. oktober) som skulle tilsvare 1 710 m³/sek.

Det som er av betydning er å legge merke til at vassdragets aller største flommer opptrer som sene høstflommer.

Den midlere flomvannføring er ca. 550 m³/sek. (midlet av 50 enkeltårs maksimale 1 døgns observasjon).

Varighetskurvene viser at vannføringer over 300 m³/sek. er meget kortvarige, i gjennomsnitt bare 6 dager pr. år.

Vannføringer under 40 m³/sek. er også sjeldne. I 10 årsperioden 1951—60 var det 3 år hvor minste 1 døgns vannføring var noe under 40 m³/sek., men ikke i noen av disse varte vannføringsperioden under 40 m³/sek. i så mye som 15 døgn.

Midlere minstevannføring i disse 10 år var 46,5 m³/sek.

Ovenstående tall får betydning for å bedømme de begrensninger søkeren har satt for døgnregulering. En kan regne med at det vilkåret at vannføringen skal være mellom

170 og 40 m³/sek., inntreffer i nær 300 av årets dager.

Nedtrapping av oppdemmingshøyden fra k. 38,72 til k. 37,92 vil inntreffe i gjennomsnitt i 52 dager pr. år, hvorav 40 dager i de 7 vintermåneder (16. oktober—15. mai) og 12 dager i de 5 sommermånedene, da vannføringen går over 170 m³/sek.

Nidelvens hovedløp ovenfor biløpet fra Rore er meget slakt. Vassdragsnivellementet som ble oppmålt i 1923 viser, ved en vannføring på 59 m³/sek. (1,54 m avlest ved Lunde VM), mens vannstanden ved dammen ble holdt på 37,50 m:

Ved Rores utløp k. 38,28 m dist. 5,5 km
Ved Messel bom (Trevatns utløp) k. 38,32 m dist. 5,0 km
Ved Songelv (FM 21) k. 38,54 m dist. 2,5 km
Ved Froland (NGO Froland) k. 38,73 m.

Ytterligere 1,5 km oppover, altså 14,5 km ovenfor Rore, kommer det første utnyttede fall ved Evenstad kraftverk.

Vi har dermed, over en distanse på 13 km, et fall i elven på bare 0,45 m ved 59 m³/sek.

Det skulle altså være all grunn til å gi akt på virkningene av et inngrep nedenfor en så lang og slag elvestrekning.

En meget stor flom i 1860 er merket i stein langs vassdraget. Ved Lindtveit like nedenfor Rore nådde den opp i k. 43,64 m og ved Froland Jernbanebru nådde den k. 44,58 m.

Til tross for at denne flom nådde over 5 m høyere enn nivellementshøydene i 1923 ved 59 m³/sek., var fallet på disse 13 km under 1860-flommen bare 0,94 m.

Flaskehalsen ligger tydelig og klart nede i de trange løpene på begge sider av Rossøy.

Vi har grunn til å anta at strømhastighetene ovenfor Rore er m i n d r e under flom enn ved mer normale vannføringer.

Døgn- og ukereguleringsmagasinet.

Grovt regnet kan en si at døgnreguleringsmagasinet består av 3 hoveddeler:

a) Rore, som over en sjøflate på ca. 8 km² vil pendle med opptil ca. 0,5 m pendling.
b) Nidelven ovenfor kanalene anslagsvis 0,7 km² elveflate som har en gradvis avtagende pendling fra 0,5 m nederst til 0 øverst.
c) Inntaksmagasinet nedenfor kanalene, mellom k. 38,72 og k. 37,92, grovt beregnet til 0,3 mill. m³.

Tilsammen gir dette et volum på ca. 4,5 m i l l. m³.

Rore utgjør den helt dominerende del av dette magasinet.

Som en ren «populær» illustrasjon kan nevnes at dette kunne tilsvare en innfylling, resp. uttapping av 100 m³/sek. på 45 000 sekunder eller nær ½ døgn.

De etterfølgende beregninger vil vise at det er praktiske begrensninger i mulighetene til full utnyttelse av dette magasin over enkeltdygnet, men i løpet av en uke kan magasinet nyttes.

I søknaden viser A.A.K. prinsipalt til Ing. Berdals tegn. 304-038, men bemerker at kanalbunnen dog er rettet fra k. 34,0 til k. 34,5. Dette medfører da andre fallforhold og vi har fra Ing. Berdals kontor mottatt en ajourført oppstuvningskurve for kanalbunn k. 34,5, tegn. 304-082. Våre tall vedr. vannstander i Rore er basert på sistnevnte kurve for fremtidige forhold. Vi går ut fra at den nye kurve vil bli innsendt som supplement til søknaden.

Under nåværende forhold uten døgnregulering vil vi ha følgende vannstander i Rore ved konstant k. 37,92 ved dammen:

Vannføring	Vst. Rore
50 m³/sek.	38,46
100 »	38,76
150 »	39,05
170 »	39,14
200 »	39,28
500 »	40,67

Med den nye vannstand ved dammen k. 38,72 inntil 170 m³/sek. og de planlagte kanaler får man tilsvarende vannstander i Rore; dersom det ikke døgnreguleres:

Vannføring	Ny Vst. Rore
50 m³/sek.	38,77
100 »	38,91
150 »	39,08
170 »	39,16 — (38,53 v/senket overv.)
200 »	38,69
500 »	ikke oppgitt

Dette viser da under stabile kjøringsforhold at ved vannføringer under 170 m³/sek. er vannstandene hevet fra 0,31 m til null. Ved vannføringer over 170 m³/sek. blir vannstanden i Rore lavere enn før p. g. a. kanalen og fordi overvannet senkes til den gamle høyden.

Ved 170 m³/sek. inntreffer altså det uvanlige forhold at døgnreguleringsmagasinet plutselig skal avsenkes dersom vannføringen øker litt.

I Rore skal vannstanden senkes fra k. 39,16 til k. 38,53, altså 0,63 m. Hele inntaks- og døgnreguleringsmagasin skal avgi inntil ca. 5 mill. m³.

Under vanlig døgnregulering vil en, om en utnytter ved dammen hele nivåforskjellen på 0,80 m, ikke oppnå tilsvarende store pendlinger i vannstanden i Rore.

Ing. Berdal har utarbeidet en serie eksempler på full utnyttelse av døgnreguleringsintervallet ved de forskjellige døgnmiddelvannføringene og kommer til at de største døgnpendlingene vil opptre ved 125 m³/sek. middelvannføring hvor en på dagtid vil kjøre 170 m³/sek. inntil vannstanden ved dammen når ned til k. 37,92.

For å utnytte magasinet best mulig, må da belastningen de siste timer av dagtiden gradvis reduseres mot 125 m³/sek. Under disse forutsetninger hevder Ing. Berdal at døgnreguleringsmagasinet maksimalt vil pendle 0,3 m.

Vi har bemerket at i disse resonnementer er det kun sett på pendlingen innenfor ett enkelt hverdagsdøgn og ikke reflektert over pendlingen i ukeregulering fra slutten av en uke gjennom helg og til neste arbeidsukes begynnelse.

Søkeren har blant de inngrep han søker tillatelse til presisert (17. juni 1974 s. 2 pkt. II b) rett til til å d ø g n - o g u k e r e g u l e r e vannføringen.

Videre har vi bemerket at søkeren i k k e setter den begrensning i vannstandspendling ved dammen som Ing. Berdal benytter, nemlig

de 4,80 m mellom den gamle og den nye oppdemningsgrense.

Vi har gjennomregnet en hel uke-cyklus under den gitte forutsetning at tilløpet i Nidelven er konstant 125 m³/sek. og at man ved dammen bare svinger mellom k. 37,92 og k. 38,72.

Videre har vi gått ut fra at man på ukens 5 virkedager kjører ut et døgnmiddel på 133 m³/sek., mens lørdag kjøres 100 m³/sek. og søndag 110 m³/sek.

På hverdager kjøres inntil 8 timer med 170 m³/sek., mens minimumsbelastningen er nede i 80 m³/sek.

Dette gir da et pendlingsforløp hvor magasinet hver virkedag avgir ca. 10 cm magasin og at 51 cm oppfylles fra fredag kveld til søndag kveld.

Vi får da et pendlingsforløp som følger:

Ukedag	Vannstand i Rore	
	Max.	Min.
Mandag	*38,97*	38,77
Tirsdag	38,91	38,69
Onsdag	38,83	38,61
Torsdag	38,75	38,53
Fredag	38,67	*38,46*
Lørdag	38,71	38,58
Søndag	38,93	38,83

Det synes helt på det rene at dersom vannstanden ved dammen senkes mer enn til k 37,92 så kan en få en viss mindre utvidelse av denne pendling. Vi har ikke gjennomregnet om dette er lønnsomt. En mister nemlig fallhøyde i kraftverket.

Vår konklusjon er at den alminnelige døgnpendling i Rore kan være ca. 0,20—0,22 m senkning og 0,08—0,10 m fylling, mens en i helgene kan få den største pendling med en oppfylling på ca. 0,50 m. i løpet av noe under 2 døgn.

Det dreier seg altså om en samlet magasinavgivelse i ukens løp på 35,—4,0 mill. m³ som oppfylles i løpet av helgen.

Vi har ikke sett oss i stand til å gjøre tilsvarende analyse for andre basisvannføringer i Nidelven.

I analysen har vi benyttet Ing. Berdals nye tegn. 304-082.

Konsekvenser av utbyggingen.

Vi skal i det følgende kort kommentere de konsekvenser den nye utbygging måtte bevirke for andre brukerinteresser i vassdraget og vil da ta for oss følgende interessegrupper:

Jordbruk
Fiske
Ferdsel
Vannforsyning
Avløpsanlegg, resipient
Fløtning
Flomkontroll og drenasje
Erosjonskontroll
Utseende

Jordbruk.

Her spiller de alminnelige vannstandsforhold over lengre perioder størst rolle.

Om sommeren er vannføringer mellom 50 og 100 m³/sek. de mest hyppige (forekommer ca. 65 dager pr. år av 153).

Vanstanden i Rore vil i sommertiden ligge henholdsvis 0,31 m og 0,15 m høyere enn tidligere, uten døgn- og ukeregulering. Med døgn- og ukeregulering vil pendlingene skje under dette nye nivå og middelhøyden i uken blir neppe mer enn 0,2—0,1 m høyere enn før.

Om vinteren er vannføringer i Nidelven mellom 100 og 150 m³/sek. de hyppigst forekommende (ca. 105 døgn pr. år av 212).

Da er de nye vannstander uten døgn- og ukeregulering henholdsvis 0,15 m og 0,03 m over de tidligere. Men her vil døgn- og ukeregulering være mer utpreget og gi pendlinger under disse toppnivå på inntil ca. 0,2 m på enkeltdøgn og med stigninger på ca. 0,50 m over helgene.

Disse forhold tilsier at jordbruket neppe vil få ulemper annet enn med grøfter og drenssystemer hvor pendlingene kan føre til øket innslamming på utløpsstrekningene til vann og elv. Forholdet er at under de lengre oppfyllingsfaser vil det strømme vann inn i ledningene, og slam kan avsettes, som under de mindre nedtappingsfaser ikke blir løsrevet og bragt ut igjen.

Jordbruket vil få en merkbar fordel ved at kanalene fører til noe lavere flomvannstander i elven og i Rore ovenfor kanalene.

Videre midlere flom ca. 500 m³/sek. antar vi at flomvannstanden blir senket ca. 0,4—0,5 m. Tallet er ikke oppgitt av søkeren.

Ved store flommer som ellers ville gitt skadevirkning er kanalene gunstige for jordbruket.

Fiske.

På utbyggingsstrekningen må det forutsettes pålagt en minsteslipping som vi antar neppe burde være under 5 m³/sek. En skal erindre at vassdragets naturlige lavvannføring neppe er under 8—10 pst. av middelvannføring, altså i størrelse omkring 10—12 m³/sek., og dette er da en sjeldent forekommende særsituasjon. Det ville altså være rimelig av hensyn til de 2 km tørrlagt strekning å pålegge inntil 10 m³/sek. minstevannføring.

Behovet for vann henger nøye sammen med omfanget av terskelbygging, deres utforming og bygging av laksetrapper.

Den tørrlagte elevesterkning er karakterisert ved trange løp med fosser og mellomliggende kulper og stort sett fast fjell i løpene.

En må derfor gå ut fra at det blir å bygge betongterskler med frie overløp, og laksens gang blir hindret.

På den annen side vil 5 m³/sek. sikre tilstrekkelig vannutveksling for fisk i kulpene mellom tersklene, og hindre bunnfrysing. Vi vil bestemt hevde at 1 m³/sek. som antydet av søkeren vil være utilstrekkelig og vil medføre at hele minstevannføringen vil medgå i trappene, og tersklene og løpene mellom kulpene blir tørre.

Søkeren antyder at behovet for terskler og minsteslipping først må pålegges når vannforholdene for fiskens opvekst bevislig og stabilt har endret seg. Dette er et umulig og selvmotsigende vilkår. Subsidiært måtte det kunne tolereres at dersom vannkvaliteten alene fremtidig skulle vise seg ikke å muliggjøre oppgang og vekst av laks, så kan de prinspiale krav til minsteslipping innskrenkes til det som er nødvendig av hensyn

til elvens utseende og resipientforhold. Tersklene må i alle fall bygges, særlig av hensyn til utseende.

På magasinstrekningen vil pendlingene i noen grad forstyrre fiskens beiteforhold, og ernæringsvilkårene vil sekundært kunne bli forstyrret og redusert p. g. a. tilslamming av bunnfauna.

For øvrig antar vi at fiskerisakkyndige vil vurdere nærmere virkningene for fiske og redskapshold (evt. garnsetting) ved strømretningspendlinger mellom Rore og Nidelven.

For fiskets utøvelse på magasinstrekningen vil pendlingene neppe være av betydning, men vi viser til hva vi senere kommenterer vedrørende båthold.

Ferdsel.

Om sommeren vil vassdraget ovenfor som nevnt få forholdsvis mindre pendlinger, og disse vil være av mindre betydning enn variasjonene som skyldes vannføringsendringer i hovedelven ovenfra. Men korttidspendlingene vil medføre at båtholdet kompliseres. Båtene får lengre oppstrekk, og strandområdene blir mer tilslammet og bløte. Hovedelvens vannføringsendringer er av mer langperiodisk art, og vil gi båtbrukeren en bedre tid til omdisponering.

Om vinteren blir som nevnt pendlingene mer utpreget og særlig helgedags-oppfyllingen vil sikkert medføre skade på isforholdene ved oppvatning og dannelse av sørpe-is som vil gjøre ferdsel på is problematisk.

Svingningene er såpass store at en må vente at isen vil være løs fra land flere steder, og isleggingsperioden må generelt sett regnes å bli innkortet, særlig i Rores østre del, grunnet inn- og utstrømning av vann med en mulig over-temperatur som kan forstyrre stabil siktning av vannet i innsjøen.

Vannforsyning.

Rore er utnyttet som inntaksstted for bl. a. to viktige vannverk og et antall mer lokale inntak.

Grimstad har inntak i vannets vestre del og det regionale vannverk for Arendalsregionen har inntak i Rores østre del.

Om vannforsyningsforholdene har NIVA etter undersøkelser i 1964 avgitt en rapport i 1965 der det konkluderes med at det regionale vannverk anbefales å ta sitt inntak i Rore på 30—35 m dyp.

Som retningslinjer for vannbehandlingen ble angitt at det for inntak i Rore burde planlegges siling og eventuelt filtrering.

For inntak i selve Nidelven ble angitt filtrering, helst ved sandfilter og eventuelt fullrensing en gang i fremtiden.

En ser av dette at NIVA har bedømt vannet fra Nidelven betraktelig strengere behandlet enn vann fra stort dyp i Rore.

Hertil kan vi også bemerke at vanntemperaturen ved inntak under et stabilt sprangskikt sommerstid vil være lavere og langt mer stabilt enn ved elveinntak. Dette er en kvalitetsfaktor som ikke med kjente tiltak for øvrig kan forbedres.

Den planlagte utbygging og ganske særlig døgnreguleringen vil føre til en kort-periodisk inn- og utstrømning av ganske store kvanta Nidelv-vann inn i Rore. Dette vil populært sagt ha karakter av en tidevannsveksling bare med den forskjell at en her får inn vann av dårligere kvalitet og istedenfor at en får inn vann ved tidevann av annen saltgehalt og dermed annen massetetthet, får en her mulighet for vann av annen temperatur og dermed også annen tetthet.

Det er all mulig grunn til å anta at disse vekslinger vil forstyrre sprangskikt-dannelsen i Rore. Nidelv-vann og vann fra Rores overflate vil kunne sirkulere ned til inntaksdypet.

Hvor langt inn i Rores vannmasser disse tetthetsstrømmer kan gå i dyplagene kan vi ikke angi.

Det synes også klart at innstrømmende vann fra elven, ganske særlig under stigende flom, vil øke turbiditeten (fast-partikkel-innholdet) i vannet i betydelig grad.

Det er vår konklusjon at vanninntak i Rore etter utbygging må betraktes som likeverdig med tidligere vurdert inntak i Nidelven.

Vannbehandlingskravet må dermed stilles like med NIVA's krav til inntak i elv. Det kan påføre det regionale vannverk og andre vanninntak betydelige tillegg og i alle fall fremskyndede krav til en strengere behandling.

Det må regnes med at utbyggeren må pålegges som vilkår å bekoste en intensivert overvåking og prøvetakingsrutine ved vannverkene og stå ansvarlig for å utrede de merkostnader som en skjerpet vannbehandling vil vise seg å medføre.

Avløpsanlegg, resipientforhold.

I sin nåværende tilstand må nedre del av Nidelven sies å være en resipient av betydelig kapasitet for alminnelig avløpsvann.

Elven har en middelvannføring på 123 m^3/sek. og er meget sjelden under 40 m^3/sek. og neppe under 30—35 m^3/sek i minimum.

Etter utbygging vil en over 2 km strekning bare kunne regne med den pålagte minstevannføring som mulig transport- og fortynningsvann.

Ingeniør Berdal har i bilag til søknaden (bilagets dato 10. juni 1974) gjort oppmerksom på at avløpsvann fra Rygene Tremassefabrikk forutsettes ledet direkte til avløpstunnelen.

Dette avløpsvann utgjør selvsagt en viktig del av forurensningsmengden til utbyggingsstrekningen, men det er også for øvrig en rekke utløp fra bebyggelse og virksomhet langs elven som må tas i betraktning, enten ved en betydelig minstevannføring til transport og fortynning, eller ved et gjennomgripende avskjærende kloakksystem som også eventuelt kan nytte avløpstunnelen fra kraftverket.

Dette moment er medbestemmende når vi anbefaler de lokale interesser å kreve 10 m^3/sek. i elven, eller minst 5 m^3/sek. og avskåret alle kloakkutløp med dekning for eventuelle pålegg om rensing.

Som eksempel på problemet kan nevnes at Kvinesdal kommune ved skjønn vedrørende Kvinas overføring til Tonstad ble tilkjent erstatning for avskjærende kloakk til Fedefjorden. Men etter at skjønn ble avholdt, ble kommunen pålagt rensekrav ved kloakkens utslippssted, og denne del av konsekvensen for distriktet kunne da ikke pålegges utbyggeren.

En må være klar over disse «spillets regler» og sette sine vilkår klart frem i konsesjonsbehandlingen.

I samme forbindelse må nevnes at en vannføringsredusert strekning med terskelkulper er en meget dårlig resipient. Bare ved anordning av mindre «dypløp» i terskelene som gir en viss sirkulasjon og uttrekk av bunnvann med en del av minstevannføringen, kan utslipp ovenfor terskler tolereres. I det her aktuelle tilfelle mener vi at bare en betydelig minstevannføring (min. 10 m³/sek.) vil gjøre utslipp ovenfor terskler akseptabelt.

Vår konklusjon er klar:

Avløp fra tremassefabrikken og andre større industriutslipp må føres til avløpstunnelen. Dersom andre utslipp skal tillates på utbyggingsstrekningen, må minstevannføringen settes til 10 m³/sek.

Hvis minstevannføringen settes mindre enn 10 m³/sek., må alle utslipp avskjæres og fjernes fra utbyggingsstrekningen. Eventuelle økede rensekrav til dette avløpsvann, som måtte skyldes endrede resipientforhold, nedenfor, må bekostes av utbyggeren.

Fløtning.

Søkeren har ganske kort omtalt at organisert fløtning ikke lenger foregår i vassdraget, men har innarbeidet i utkast til manøvreringsreglement at det skal avgis nødvendig vann til tømmerrenne fra Rygene dersom fløtning gjenopptas.

Dette må også innebære at det i en eventuell ny dam må innarbeides plass og anordning for slik eventuell tømmerrenne.

Vedrørende øvrige ulemper for fløtning er bare sporadisk nevnt pendlingenes virkning på tømmerslep på Rore, men en må også være oppmerksom på at de økede strømhastigheter ved store vannføringer kan gi ganske store utgifter i forbindelse med krefter på lenser, tømmeropplag langs elv m. v.

Ved eventuell løsfløting i elven vil de skiftende strømretninger ut-inn i Rore skape problemer i hovedelven.

Flomforhold og drenasje.

Det synes helt på det rene at vassdragets reguleringer ikke i nevneverdig grad kan sies å ha redusert risikoen for store høstflommer som historisk har vært vassdragets største.

Men kanaliseringene i Fjellfoss og Rossøysund vil medvirke at flomvannstandene ovenfor vil bli senket ved slike uforandrede flomvannføringer, og prinsipielt tilsvarende kanalisering har også tidligere vært utført av hensyn til flomrisiko. Men de fremtidige flommer vil dermed avløpe med større hastigheter, og dette kan medføre nye problemer, jfr. avsnitt om erosjon.

Vedrørende drenasje har vi tidligere under Jordbruk nevnt problemet med pendlende vannstand som erfaringsmessig medfører tilslamming og behov for opprensking i drenssystemenes utløp.

En må både vedrørende erosjon og drensulemper legge stor vekt på varigheten og hyppigheten i fremtidige pendlinger. Det er helt på det rene at en også tidligere har hatt tildels meget store vannstandspendlinger, men de er svært fåtallige og langsomme totalt sett sammenholdt med hva man nå kan vente.

Bemerkninger til manøvreringsreglementet.

I pkt. 1 om vannstander ved dammen under og over 170 m³/sek. må det innarbeides en bestemmelse om hvordan det skal forholdes i overgangen når vannføringen passerer 170 m³/sek. Slik reglementet nå lyder innebærer det at døgnreguleringsmagasinet plutselig skal avgi ca. 5 mill. m³, idet vannstanden senkes 0,80 m ved dammen og vel en halv meter oppe i Rore.

I den grad kraftverket ikke nytter hele sin installerte kapasitet, kan nemlig omløp til undervannstunnelen benyttes inntil sum 170 m³/sek.

Forholdet er meget komplisert, og vi kan bare her bestemt hevde at en klar bestemmelse må innarbeides.

Rent forslagsvis om den art av overgangsbestemmelse som må til anføres:

> Den del av vannføringen i elven som overstiger den til enhver tid aktuelle driftsvannføring i kraftverket må ikke slippes over eller gjennom dammen med større intensitet enn 40 m³/sek. før vannstanden ovenfor dammen derved gradvis er senket til k. 37,92. Denne vannstand skal holdes til vannføringen over eller gjennom dammen overskrider 800 m³/sek. eller til denne igjen er sunket under 40 m³/sek.
>
> Økingen av forbislipping ved dammen skal skje gradvis og ikke raskere enn til 20 m³/sek. på 1 time og ytterligere til 40 m³/sek. på ytterligere 1 time.

Vi er helt klar over at kraftverket her får et «spillerom» mellom 170 og 210 m³/sek., noe vi mener verket driftsmessig må ha for å gi en myk overgang.

I pkt. 2 må minstevannføringen minst settes til 5 m³/sek. og minst til 10 m³—sek. hvis elvestrekningen nedenfor dammen skal fortsette å være resipient.

I pkt. 3 må innarbeides et nytt første ledd som setter begrensningen for døgnreguleringen ved dammen til 0,80 m mellom k. 38,72 og k. 37,92 så lenge døgnmiddelvannføringen i elven er mellom 170 m³/sek. og 40 m³/sek.

Som annet ledd kommer da inn:

> I alle perioder med døgnmiddelvannføring under 40 m³/sek. skal vannføringen primært nyttes til å opprettholde den pålagte minstevannføring i pkt. 2, mens resten etter behov kan nyttes til jevn produksjon i kraftverket eller til driftsvann i industrien.

Erosjonsproblemer i hovedelven

Selv store flomvannføringer har under nåværende forhold på strekningen Froland—Rore (Lindtveit) svært små strømhastigheter.

Vi trekker frem dette element fordi det viser viktigheten av å få vurdert erosjonsproblemene i elven når man må redusere fallet fra Rygene dam til Rore ved å kanalisere i Fjellfossen og Rossøysund.

Nidelven vil i fremtiden få et markant sterkere fall ved samme flomvannføring som man hadde før. Strømningstverrsnittet særlig i de nedre partier mot Rore blir merkbart mindre og hastighetene større. De store flommer kan

ventes på høsten, og de reguleringer man har kan i liten grad tjene til å redusere flomvannføringen. Tvert om kan en i de mange utbyggingstrinn i vassdraget risikere at feilmanøvrering for å redde lokale innretninger i en kritisk situasjon kan gi uheldige økninger i vannføring for nedenforliggende elvestrekninger og interesser.

Ved avløpstunnelens utløp ved Helle må erosjonsproblemene nærmere vurderes. Vi har erfaring fra andre kraftstasjonsutløp i estuarområder (jfr. Langvatn kraftverk i Rana) at endrede strømforhold skaper erosjonsproblemer.

En savner sterkt i søknaden en behandling av erosjonsproblemene.

U t s e e n d e.

De fremtidige synsinntrykk av Nidelven nedenfor Rygene vil bli totalforandret fra de nåværende. En imponerende stryk- og fossestrekning gjennom en sentral del av lokalsamfunnet blir borte.

Søkeren bagatelliserer det med en uttalelse om at det er minimalt med bebyggelse og lite beferdet langs vassdraget (på utbyggingsstrekningen).

Vi kan bare henvise til de kartblad i skala 1 : 5000 som vedligger søknadens eiendomsoppgaver og vise til bebyggelsen på Rygene, Lunde Øiestad, strekningen Refsnes—Vavollen —Helle og til utsynet fra riksveg 407 og 408 som henholdsvis går langs og krysser vassdraget.

På denne strekning kan noen av de estetiske skadevirkninger avbøtes ved terskler, og det må være avgjørende for distriktets interesser at disse blir fastlagt f ø r det gis konsesjon og ikke overlates til ett skjønn eller til en administrativ vurdering etterpå.

Søkeren har ganske generelt minimalisert ulempene som «ikke vesentlige» og hevder at ulemper er av den art at pengeerstatning vil kunne kompensere. Dette er uriktig. Det må fysiske tiltakskrav til.

Som konkret tiltakskrav bør fastlegges.

Det skal bygges i alt 7 terskler nedenfor Rygene. 5 av disse er lokalisert på ingeniør Berdals tegn. 304-023. De øvrige 2 befinner seg på strekningen Rygene—Øvre Kalvehagefoss.

Tersklene blir å bygge til de overløpshøyder som fastlegges av Miljøverndepartementet i konsesjonsvilkårene.

Tersklene skal fortrinnsvis bygges i mørk betong og skal ha fri overløpsstråle på luftsiden (vertikal nedstrøms vegg). Terskelene bør fortrinnsvis ikke bygges rettlinje tvers over hele løpet, men brytes eller eventuelt bues.

Dersom det tillates utslipp av avløpsvann ovenfor en eller flere terskler, må nedenforliggende terskler utstyres med et åpent bunnløp som dimensjoneres for gjennomslipp av minst 25 pst. av den pålagte minstevannføring.

Sideløp av bekker og tverrelver, eventuelt større drensgrøfter må sikres mot erosjon i utløpene ved bunnplastring, spunting e. l. forbygning.

I magasinområdet nedenfor kanalene hvor døgnpendlingene jevnlig blir opptil 0,8 m må strandsonen i pendlingsbeltet ryddes for trær og busker, og løs-eroderte røtter periodevis oppryddes. Det påhviler regulanten en generell årlig ryddeplikt for rek, drivved o. l. som p. g. a. pendlingene vil bli liggende langs strendene. Tverrbekker og drensgrøft-utløp sikres mot erosjon, idet pendlingene må forutsettes å øke farten for slik erosjon.

I forbindelse med disse miljøvernmessige forhold må også forhold for småviltbestanden i reguleringsområdene vurderes. Det ansees ikke usannsynlig at de nye vannstandsforhold kan virke forstyrrende for hekkeplasser, sivområder bunnvegetasjonsforhold o. l. som fuglebestanden er avhengig av. Søkeren har ikke omtalt hvorvidt slike problemer kan ventes.

Vi innskyter her at ingeniør Berdal hevder at virkningene i Rore i k k e vil strekke seg inn i Syndle. Det må tas forbehold vedrørende dette da ubetydelige avvik i planer og beregninger kan påvirke dette.

Oppsummering av konsesjonsvilkår.

I den foranstående gjennomgåelse av utbyggingens virkninger har vi avsnittsvis søkt å gjøre rede for konsekvensene. Vi skal her bare summarisk gjennomgå hva vi anser viktigst for en videre avklaring.

1. M a n ø v r e r i n g s r e g l e m e n t e t må utdypes og konkretiseres, særlig vedrørende begrensningene i døgnregulering som ligger til grunn for de vurderinger ingeniør Berdal og vi har redegjort for.

   Overgangsbestemmelsen for oppdemningshøyde-endringen ved 170 m³/sek. må fastlegges. Det bør gis utbyggeren et «spillerom» på forslagsvis 170—210 m³/sek. for å gjøre overgangen mer skånsom.

   Minstevannføringen bør prinsipalt settes til 10 m³/sek., subsidiært til 5 m³/sek. hvis alt spillvann avskjæres fra utbyggingsstrekningen.
2. Prinsipalt bør alt spillvann fjernes fra utbyggingsstrekningen, subsidiært må tersklene utstyres med gjennomløp for å gi sirkulasjon i bunnskiktet. Alt avløp fra tremassefabrikken forutsettes under enhver omstendighet ført til avløpstunnelen.

   Eventuelle rensekrav som blir pålagt de eksisterende utslipp eller eventuelt utslipp av avskjærende spillvannsledning må bekostes av utbyggeren i den grad slike krav er forårsaket av eller fremskyndet p. g. a. utbyggingen.
3. Tiltakskrav vedrørende terskler konkretiseres slik at distriktet på forhånd vet hvordan tilstanden på utbyggingsstrekningen vil bli.
4. Erosjonsproblemene avklares ved en grundig analyse. Alle forhold som antyder at erosjon vil oppstå, søkes løst ved tiltak før kanalisering og døgnregulering iverksettes.
5. Oppdemningssonen i inntaksmagasinet nedstrøms kanalene ryddes, og utbyggeren pålegges en periodevis ryddeplikt langs strendene.
6. Det bygges laksetrapper eller skapes gunstige forhold for laksens oppgang forbi terskler og inntaksdam.

   Det fastsettes bestemmelser for tidvis slipping av oppgangsvann («kunstige flommer») på utbyggingsstrekningen.

   Det fastsettes bestemmelser for opp-

hjelp av fiske-reproduksjon, klekking og utsetting av yngel og/eller settefisk.

7. Av hensyn til vannforsyningsanlegg i Rore pålegges det utbyggeren å bekoste en intensivert overvåking og prøvetakingsrutine ved vannmerkene.
   Utbyggeren skal stå ansvarlig for å utrede de meromkostninger som en skjerpet vannbehandling vil medføre i den grad disse er forårsaket av utbygging og den påtenkte driftsmåte.
8. I den grad etablerte isveier for ferdsel på Rore vinterstid blir skadet og ubrukelige, selv ved nødvendige årvisse tiltak for sikring, må utbyggeren bekoste erstatningsveier eventuelt broer.
9. For det tilfelle at fløtning i vassdraget skulle bli gjenopptatt, må utbyggeren ved eventuell ny dambygging avsette plass og installere anordninger for avgivelse av det nødvendige fløtningsvann til renne på strekningen Rygene—Helle.
   I den utstrekning økede strømhastigheter eller endrede strømretninger betinger øket styrke på lenser, tømmeropplegg langs elv eller lignende, må utbyggeren dekke de økede kostnader.
10. Det må påhvile utbyggeren å bekoste og iverksette de pålegg Direktoratet for Jakt, viltstell og ferskvannsfiske finner nødvendige for å avbøte skader på småvilt- og fiskebestanden i døgn-reguleringsbassenget.
11. På grunn av de mangelfulle forhåndsundersøkelser av eventuelle skadevirkninger (som utbygeren i sin søknad henviser til avklaring ved skjønn etter allemannsstevning) må det som vilkår fastsettes at det også må være adgang til å fastsette ytterligere tiltak ettersom skjønnet måtte påvise ønskeligheten av slik løsning.

Generelle merknader til søknaden.

Vi finner det riktig å bemerke at Aust-Agder Kraftverks presentasjon av søknaden bærer sterke preg av den gradvise prosjektutvikling like forut for utarbeidelsen.

En rekke viktige elementer er ikke bragt à jour, og bilag og søknad stemmer ikke overens.

I søknaden henviser AAK til oppstuvningskurver i tegn. 304-022 som er korrigert til -022 A, men som ikke stemmer med den bunnkote i kanal som det prinsipalt søkes tillatelse til.

Søknaden bagatelliserer generelt skadevirkninger og ulemper med uttrykksformer som: «Det kan finnes brukere . . . . som vil få visse småulemper», eller «ikke vesentlige ulemper», eller «av den art at pengeerstatning vil kunne kompensere». Videre angis at «det er minimalt med bebyggelse og lite beferdet langs vassdraget».

Vi savner en ordentlig dekning av forundersøkelser overensstemmende med Vassdragsdirektoratets Rundskriv nr. 36 av 15. januar 1974 om Retningslinjer for konsesjonssøknader vedrørende vassdragsreguleringer. Vi går ut fra at slik utbygging som her er aktuelt også må følge de samme prinsipper selv om det i vassdragsreguleringslovens forstand ikke skapes noe nytt sesongreguleringsmagasin.

Blant annet savner vi her en redegjørelse for dybdeforhold og strømforhold i Rore og en redegjørelse for hvordan disse blir påvirket. Det er bare kort hevdet at utvekslingen av vann mellom elven og Rore ingen innflytelse har på vannkvaliteten, uten at nærmere redegjørelse dokumenteres.

Videre savnes redegjørelse for sedimentavleiringer i elv og en analyse av erosjonsproblemer.

Søknaden redegjør intet for den aktuelle ferdsel på vassdraget sommer- og vinterstid.

Vi sitter med det inntrykk at man ikke bekoster undersøkelser men overlater dette og bevisbyrde for skadevoldende virkninger til de berørte interesser.

For utbyggingsstrekningen på 2 km med tilløp fra ca. 20 km³ bebygget, beferdet og høygradig oppdyrket areal foreligger ingen vurdering av forurensningsbelastning i antall boligenheter, personekvivalenter eller BOF-belastning, til tross for at søkeren påregner å få redusere vannføringen til under 1 pst. av hva den er i dag i middel.

Vi er av den oppfatning at søknaden helst ikke burde vært offentlig utlagt i sin nåværende form og slett ikke når man ber om å få lovens minimumstid på 20 dager til uttalelser.»

Aust-Agder Kraftverk har så den 18. oktober 1974 gitt denne uttalelse:

«Aust-Agder Kraftverk tør vise til innsendt søknad av 17. juni 1974.

Søkeren er gjennom henvendelser og kontakt man har hatt med andre lokale interesser som knytter seg til vassdraget og i særdeleshet til Rore som drikkevannskilde for Arendalsregionens Interkommunale Vannverk og Grimstad Vannverk, blitt kjent med at det knytter seg stor engstelse til den døgnregulering man etter søknaden vil gjennomføre ovenfor Rygene dam. Det er reist spørsmål i denne forbindelse som det knytter seg usikkerheter til.

Aust-Agder Kraftverk finner på bakgrunn av ovennevnte å ville trekke tilbake den del av søknaden som gjelder lokale døgnreguleringer for Rygene kraftverk i vassdraget. Nærmere presisert gjelder det inngrepene sammenfattet i punktene I b, II a og b, side 2, i vår søknad. Disse er sålydende:

I b. Å foreta kanaliseringsarbeider i Fjellfoss og Rossøyasundet i elven ca. 1,5—2,0 km ovenfor Rygene dam (ved Rossøya).
   Prinsipalt gjelder søknaden en kanalisering som vist på ingeniør A. B. Berdals tegn. nr. 304-038, dvs. alt. 3, men kanalbunn dog lagt på kote 34,5.
   Subsidiært søkes det eter alt 2, tegn. nr. 304-022A, med kanalbunn på kote 35.

II a. Rett til å heve vannstanden ved Rygene dam kote 37,92 til kote 38,72 ved alle vannføringer i elven lik eller mindre enn 170 m³/sek. Ved alle større vannføringer enn 170 m³/sek. skal vannstanden ved dammen som før være kote 37,92.

II b. Rett til å døgn- og ukeregulere vannføringen som passerer Rygene dam enten gjennom kraftverkets vannveisystem eller i elveleiet. Denne rett

skal gjelde i alle tidsrom når vanntilførselen i elven ovenfor Rygene dam er større enn 40 m³/sek. og mindre enn 170 m³/sek.»

Ovenfor Rygene dam vil det ikke bli utnyttet andre rettigheter enn de som Rygene-Smith & Thommesen A/S har ervervet frem til i dag.

Ved tilbaketrekkingen av denne del av søknaden vil det for produksjonen i Rygene kraftverk gå tapt ca. 1 pst., dvs. ca. 2,75 GWh. Videre går muligheten til å utnytte maskinens effekt i samsvar med belastningsvariasjonene i distriktet over døgnet tapt. Kraftverket finner likevel prosjektet regningssvarende og brukbart, således at døgnreguleringsmuligheter i vassdraget ikke bør være avgjørende for om fallene skal bygges totalt ut eller ikke.

Aust-Agder Kraftverk forbeholder seg eventuelt å komme tilbake i søknads form til saken om endrede forhold ovenfor Rygene dam. Dette vil i tilfelle skje på bakgrunn av nye og mer grundige undersøkelser av forholdene i vassdraget i dag, samt utredninger for inngrepenes virkninger.»

I anledning sistnevnte brev fra Aust-Agder Kraftverk har h. r. a d v o k a t K n u t L a s s e n den 5. november 1974 meddelt følgende:

«Jeg har mottatt Deres brev av 24. oktober d. å.

Jeg oversender vedlagt fotostatkopi av brev av 30. oktober d. å. fra Hydroconsult til meg. Jeg har intet å tilføye til dette utover det at etter Aust-Agder Kraftverks brev av 18. oktober d. å. er det kun de avsnitt i min uttalelse av 14. oktober d. å., som omfatter forholdene fra Rykene-dammen og nedover, som nå har gyldighet.»

Nevnte brev fra H y d r o c o n s u l t lyder slik:

«Vi har mottatt Deres brev av 29. oktober 1974 med kopi av Aust-Agder kraftverks søknadsendring av 18. oktober 1974.

Det fremgår at hevning av overvannet med 0,8 m, kanaliseringene i Fjellfoss og Rossøyfoss og etablering av døgnregulering i Rore bortfaller.

Det som står tilbake er da en søknad om utbygging av fallet på 38 m fra Rygene til Helle med samme overvann som før.

Alle våre merknader vedrørende utbyggingsstrekningen og konsekvensene på denne strekning og kravene til konsesjonsvilkår knyttet til denne strekning er fortsatt gyldige, slik at det fortsatt må vises til vår uttalelse av 11. oktober 1974. Vi ser det ikke tjenlig å lage en omarbeidet uttalelse.

Det bør bemerkes at søkeren allerede, av tidshensyn, har plassert opsjon ved verksted på aggregatet, og dette blir neppe endret, slik at det fortsatt kan utnyttes inntil ca. 170 m³/sek.

Den noe lavere fallhøyde alene skulle etter våre anslag utgjøre over 1 pst. reduksjon i kraftproduksjon. Bortfallet av døgnregulering burde vel tilsagt et noe mindre aggregat, men det blir det altså ikke noe av.

En må si seg tilfreds med søkerens reaksjon, men det er altså tatt forbehold om å komme tilbake i søknads form på bakgrunn av nye og mer grundige undersøkelser av inngrepenes virkninger.»

H. r. a d v o k a t H a a k o n F j a l s t a d har uttalt seg slik i brev av 2. november 1974:

«I anledning av Aust-Agder Kraftverks søknad om tillatelse efter vassdragslovens § 62 til ekspropriasjon av grunn og rettigheter for gjennomføring av utbygging fra Rorevann til sjøen tillater jeg meg på vegne av Nidarå Fellesfløtningsforening å uttale følgende:

Fløtningsforeningen nedla for et par år siden sin virksomhet i Nidaråvassdraget med bielver. Det foreligger i dag intet konkret grunnlag for å anta at virksomheten vil bli gjenopptatt innen overskuelig fremtid, men Fløtningsdirektsjonen kan på den annen side heller ikke utelukke at virksomheten for så vidt når som helst kan bli gjenopptatt.

På denne bakgrunn finner Fløtningsforeningen det riktig å ta det forbehold at dersom den alminnelige fløtning i vassdraget skulle bli gjenopptatt, må Aust-Agder Kraftverk legge forholdene slik til rette at innretninger for å få tømmeret forbi det nye anlegg kan anlegges like enkelt og økonomisk rimelig som det hadde kunnet skje dersom den nye utbygging ikke hadde funnet sted.»

A u s t - A g d e r K r a f t v e r k har i brev av 11. november 1974 gitt følgende kommentar til uttalelsene:

«Ved ovennevnte ekspedisjoner har vi mottatt følgende uttalelser i anledning våre søknader av henholdsvis 17. og 19. juni d. å.:

1. Åsmund Knutson, datert 28. august 1974.
2. Grunneiere i Landvik og Fjære, datert 12. september 1974.
3. Herredsskogmesteren i Grimstad—Lillesand-distriktet, datert 12. september 1974.
4. Grunneiere på Tørvolt og Krogen v/ Arne Tørvolt, datert 16. september 1974.
5. Grunneierne på Rykene og Lindtveit v/ Asbjørn Sørensen, datert 17, september 1974.
6. Randi Klinge-Indal, datert 17. september 1974.
7. Anders Engesland, datert 17. september 1974.
8. Grunneiere i Nævisdal, datert 19. september 1974.
9. Arendalsregionens Interkommunale Vannverk, datert 19. september 1974.
10. Statens Forurensningstilsyn, datert 23. august 1974.
11. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, datert 30. august 1974.
12. Universitetets Oldsakssamling, datert 11. september 1974.
13. Aust-Agder Naturvern/Norges Naturvernforbund, datert 16. september 1974.
14. Aust-Agder fylkes friluftsnemnd, datert 16. september 1974.
15. Nedre Nidelv grunneierlag, datert 14. oktober 1974.
16. Nidarå Fellesfløtningsforening v/ h.r.adv. Fjalstad, datert 2. november 1974.

Videre foreligger uttalelse fra de 2 berørte kommuner Grimstad og Øyestad.

Ved brev av 18. oktober d. å. til Det Kgl. Departement for Industri og Håndverk trakk Aust-Agder Kraftverk tilbake deler av konsesjonssøknaden av 17. juni 1974. Tilbaketrekkingen gjelder døgnreguleringen og alle omsøkte inngrep i vassdraget ovenfor Rygene dam.

Skulle Aust-Agder Kraftverk etter gjennomføring av nye undersøkelser finne det nødvendig å komme tilbake til saken om inngrep ovenfor Rygene dam, vil dette skje i form av helt ny søknad som vil måtte få ny behandling i alle instanser. Av den grunn kommenterer søkeren intet fra ovennevnte uttalelse som vedrører de deler av søknaden som nå er trukket tilbake.

Aust-Agder Kraftverk har følgende kommentarer til uttalelsene, idet man tør referere til ovennevnte nummerering for disse:

Ad 1.

Åsmund Knutson vil som eier av Lunde gård bli berørt av utbyggingen. Søkeren anser det som selvfølge at vannforsyningen til denne gård må sikres. Man vil i tide foreslå Knutson løsning. Skulle man mot formodning ha vanskelig for å bli enig, bør saken overlates til skjønn.

Problemet nevnt i siste avsnitt bortfaller.

Ad uttalelsene nevnt fra og med 2 til og med 9.

Da alle her nevnte ulemper og innvendinger refererer seg til døgnreguleringen og forhold ovenfor Rygene dam, kommenteres disse ikke.

Ad 10.

Spørsmålet om kloakkeringer til elven på strekningen fra Rygene dam til Nedre Kalvehagefoss, der hele vannføringen igjen vil være i elveleiet, bør todeles.

Den ene side av saken er dagens belastning på strekningen. For selve Rykeneområdet rett nord-øst for fabrikken vil saken med noen omkostninger kunne løses tilfredsstillende, idet utbyggingsplanen forutsettes å hente fabrikkens avløpsvann i en egen tunnel som krysser under elven. Kloakken fra området kan tas samme vei og det bemerkes at tyngden av bebyggelse ligger i dette område. Lenger nedover er det mer spredt bebyggelse, dog noe tettere ved Refsnes, Naua og Solli. Det ses ikke som noe problem å avskjære dagens belastning til vassdraget og føre en samlet kloakk til Helle. Muligens vil enkelte boliger ligge slik til at det fortsatt må tolereres at avløpsvannet siger til elven, hvilket elven fortsatt også bør tåle. På Grimstadsiden er der helt ubetydelig avløp til elven nedover, bortsett fra den forurensning som kommer inn med Temsebekken straks nedenfor Strubru. Her setter imidlertid Temsebekken selv en grense for belastningen og det vil ved normale vannføringer i bekken skje en betydelig fortynning ute i elven, selv med den minstevannføring som er foreslått. Grimstad kommune har da heller ikke anført kloakkering i området som noe problem.

Den andre side ved spørsmålet er kloakkering fra nybygging i området. Også på dette punkt er det vel først og fremst for Øyestad saken har noen betydning. Det skulle imidlertid ikke være særlig stort problem å ordne også dette. Som ovenfor påpekt vil det være anledning til å komme inn på Kraftverkets avløpstunnel like under Rykenefossen. For bebyggelse lenger ned må kloakkavløp føres samlet til under Nedre Kalvehagefoss, før det kan slippes i vassdraget.

For øvrig mener Kraftverket som konsesjonssøker at det i denne sammenheng må være berettiget å peke på at utbyggingsplanene for hele fallet ned til Helle på ingen måte er noe nytt og ukjent prosjekt. Så langt tilbake som i 1957 fikk A/S Nidelven Vandkraft konsesjon på erverv av gjenværende fall på strekningen.

(Res. av 23. august 1957, se Meddelte Vassdragskonsesjoner, 1957, side 199 flg.) Etter vår mening bør det således ha foreligget sterke grunner for at elvestrekningen Rygene dam—Helle i k k e k u n n e p l a n l e g g e s b e n y t t e t til andre formål enn fallutnyttelsen.

Ad 11 og 12.

Foranlediger ingen kommentarer.

Ad 13.

Aust-Agder Naturvern uttaler seg i pkt. 2 uten nærmere begrunnelse om laksetrapper. Det tør vel være grunn for å ha nevnt at laksefiske i Nidelven ikke er noen allemannsrett og at Rygene-Smith & Thommesen A/S vel er den største av rettighetshaverne.

Ad 14.

Den avgitte uttalelse fra Aust-Agder fylkes friluftsnemnd synes noe uklar. Delvis oppfatter vi uttalelsen som et noe usaklig angrep på konsesjonssøknaden, forarbeidene og grunnlaget for denne, hvilket gjør det noe vanskelig å kommentere de forhold som er trukket frem.

Ad Tipper.

Steintipper fra kraftutbygging blir i dag generelt tatt meget godt hånd om. Man regner med at Departementet gjennom kontoret for landskapspleie ved NVE på vanlig måte vil ta hånd om og kontrollere at landskapsmessige etterarbeider blir forsvarlig utført etter de pålegg som blir gitt. For øvrig skal nevnes at Kraftverket har kontakt med Vegsjefen i Aust-Agder og der skulle være store muligheter for at praktisk talt all stein kan avsettes til veiformål (E-18).

Ad Terskler.

Under befaringen 15. mai 1972 deltok såvel Fiskerikonsulenten for det Østenfjelske, cand. real. Løkengard, som representanter fra VN, cand. real. Mellquist og konstruktør Svendheim. Det bør vel være klart at de to spørsmål lakseoppgang og terskler, som her var emnet, delvis måtte ses i sammenheng. Rapporter fra befaringen vedligger søknaden. Man kan ikke se at der er grunnlag for å påstå at bare fiskeriets behov er vurdert.

Ad Sur nedbør og laks.

Man kan ikke være enig i at telefonsamtaler er ubrukbart for konferanser og søkning etter opplysninger. Hva man har av faktiske opplysninger i denne sak er de Ph-målinger som jevnlig er foretatt ved Rykene og i vassdraget for øvrig. Videre har man statistikk

for fanget laks ned gjennom årene. Vi har tillit til at Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske, som har alle foreliggende opplysninger av betydning for saken og som også har kvalifiserte folk til å bedømme situasjonen, vil komme frem til konklusjoner som yter lakseinteressene all rettferdighet. På dette tidspunkt foreligger ikke Direktoratets uttalelse. Av den grunn forutsetter vi å måtte komme nærmere tilbake til laksespørsmålet. Det skal her dog sies at vår konklusjon om dette spørsmål i søknaden først og fremst bygger på den generelle oppfatning om at det skal forefinnes forholdsmessighet mellom et tiltak og omkostningene med dette, dersom et tiltak pålegges i stedet for erstatning.

Ad Resipient.
Det henvises til våre kommentarer til uttalelsen fra Statens Forurensningstilsyn.
Det spørsmål vi først og fremst hadde ventet å høre noe nærmere om fra Aust-Agder fylkes friluftsnemnd, dette med områdets betydning som frilufts- og rekreasjonsområde for almenheten, sies der lite om. I tredje siste avsnitt s. 2 i uttalelsen finner man dette anført:

> «Generelt vil en bemerke at friluftsog naturverdien synes overfladisk behandlet, og at de konklusjoner som er trukket synes å hvile på et spinkelt materiale».

Vi tolker dette dithen at vår antagelse om at området har minimal betydning som friluftsområde er riktig. Nemnda har da også i innledningen den hovedkonklusjon at utbyggingstillatelse bør kunne gis.

Ad. 15.
Nedre Nidelv grunneierlag uttaler seg i en omfattende utredning gjennom Norges Bondelag v/ høyesterettsadvokat Knut Lassen. Som bilag til uttalelsen ligger en 18 siders utredning fra Hydroconsult v/ sivilingeniør Erik Ræstad.
Meget ved uttalelsen har mange fellestrekk men den saksfremstilling man møter under vassdragsskjønn og synes sterkt prosedyrepreget. Man er derfor i tvil om hvor omfattende man skal kommentere de påstander som fremsettes. Generelt vil søkeren gjerne ha gitt uttrykk for at man synes det er trist når det fremlegges en saksfremstilling som dette. Hydroconsult synes også i flere tilfelle å gå langt utenfor det som kan være Nedre Nidelvs grunneierlags interesser i denne sak, f. eks. AIV's problemer i Rore.
I og med at deler av søknaden er trukket tilbake skulle man stort sett kunne innskrenke kommentarene til å omfatte de forhold som er berørt mellom Rygene dam og Helle. Før man imidlertid gjør dette, vil man gjerne ha pekt på visse tendenser i Hydroconsults utredning.
De inngrep i vassdraget som det opprinnelig var søkt om ovenfor Rygene dam behandles meget grundig og utførlig, uten at det synes å fremkomme noe nytt om virkningene. Det meste av underlaget er da også utlevert av søkerens konsulent Ingeniør A. B. Berdal. Det som er påfallende er firmaets vurdering av skadevirkningene. Dette gjøres uten å gjøre det klart hvilken tilstand i vassdraget virkningen av de nye inngrep vurderes opp mot. Man får inntrykk av at vurderingene skjer opp mot en helt «flat» elv, uten nevneverdige former for vannstands- og vannføringsvariasjoner. Det gjøres ikke forsøk på å klarlegge betydningen av at det ligger 3 kraftverk på elvestrekningen ovenfor og at det er driftsvannet fra disse man må se som «motpart» til det nye. Variasjonene i driftsvann, forsinkelsene nedover osv. er overhode ikke drøftet.

På s. 8 under avsnitt om F i s k e kommer det sterkt understreket en anbefaling om å pålegge en minstevassføring på 5 m³/sek. på utbygningsstrekningen. Straks nedenfor anføres at det ville være rimelig å pålegge 10 m³/sek. Går man så til s. 11 midt på siden er kravet primært blitt 10 m³/sek og 5 m³/sek. er anført sekundært. Det må være tillatt å peke på at de v e r d i e r Hydroconsult omgås her på en så svevende måte, er om man skal unnlate å produsere 27 mill. kWh eller 17 mill. kWh pr. år. Man skal komme nærmere tilbake til spørsmålet om en minstevassføring, men vil bare her peke på at det er en uvanlig høy pris Hydrovonsult har satt på «andre interesser» for angjeldende fallstrekning.
På s. 11 nederst finner man denne overskrift:
«V å r k o n k l u s j o n e r k l a r :
Det som da foreslås er at avløpet fra tremassefabrikken må føres til avløpstunnelen. D e t t e e r o g s å h v a p l a n e n g å r u t p å. Avløpet fra Rygene fabrikk hentes i egen tunnel på andre siden av elven.
Andre industribedrifter finnes ikke i dag. Skal nye bedrifter dukke opp, må spørsmålet om avløp til tunnelen kunne drøftes. Generelt kan dog ikke hvem som helst etablere seg på strekningen og det er også slik at Rygene-Smith & Thommesen A/S har større arealer som grunneier nedover.

En bemerkning til fra Hydroconsult vil man her gjerne ha arrestert. Det antydes at søkeren har foreslått at terskelspørsmålet skal vente på sin avgjørelse til vannkvaliteten stabilt måtte ha endret og bedret seg. Dette er ikke riktig. S ø k e r e n f o r e s l å r s e l v et bestemt antall terskler bygget.

I det etterfølgende skal man mer punktvis kommentere brevet fra h.r.adv. Lassen av 14. oktober 1974. Først vil man dog gjerne ha nevnt at saken vel kunne ha vært forenklet betraktelig om det hadde blitt presisert hvor og hvilke interesser dette grunneierlag ivaretar. Så langt vi kan skjønne, må de ligge dels ovenfor Rygene dam og dels nedenfor Helle. På selve utbygningsstrekningen Rygene dam—Helle eies alle fallrettigheter av Rygene-Smith & Thommesen A/S. Det samme gjelder lakseﬁske med unntagelse av en b e t i n g e t r e t t til fiske som 4 grunneiere fremdeles har. Denne gruppe er i overenskomst med A/S Nidelvens Vandkraft av 6. november 1951 benevnt «Tingstveitbøndene». Man finner grunn til å fremlegge denne overenskomst, som følger vedlagt.

Som det vil ses omfatter overenskomsten betydelig mer enn den rå vannkraft, konf. punkt 4. Om fiskerettighetene er i pkt. 5 anført:

> «Det i punkt nr. 4 avtalte innløsnings- og erstatningsbeløp omfatter også enhver erstatning en gang for alle for mulig skade

på ,eller forringelse av de fiskerettigheter Tingstveitbøndene beholder i den nevnte del av vassdraget.»

Videre har vi tidligere nevnt at Rygene-Smith & Thommesen A/S er betydelig grunneier på strekningen og har så langt vi har forstått også sikret seg alle rettigheter til strendene. Overfor Aust-Agder Kraftverk skjer overførsel av nødvendige rettigheter ved avtale av 20. og 29. april 1974. Når det angår fiskerettene henvises til avtalens pkt. 5.3, som er sålydende:

«Rygene bibeholder sin fiskerett i den berørte elvestrekning så sant denne kan opprettholdes ifølge gjeldende Lov om laksefiske og innenlandsfiske.»

Vår avtalepartner er innforstått med vårt forslag til minstevassføring på elvestrekningen.

For å gjøre fiskespørsmålet helt klart, så er forholdet da at det både nedenfor Helle og ovenfor Rygene dam fortsatt vil være de samme vannføringsforhold som tidligere. På utbygningsstrekningen finnes der ikke annen fiskerett enn hva som ovenfor er gjort rede for. Det som gjenstår å ta stilling til, er om det bør bygges laksetrapp og slippes oppgangsvann for laksen, for å få eventuelt noen eksemplarer av laksen ovenfor dammen. Man tillater seg da å nevne at et slikt arrangement på den totale strekning anslagsvis vil koste 1 mill. kroner. I tillegg må man ta i betraktning verdien av tapt produksjonsvann. Tapt produksjon kan man grovt beregne med 1 pst. pr. m^3 vann i sekundet som gjennomsnitt over året.

Det anføres av h.r.adv. Lassen s. 3 at det de siste 3 år er oppfisket mindre enn 100 kg laks. Vi går ut fra at Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske ved sin uttalelse vil fremlegge de nøyaktige tall.

Etter vår oppfatning finnes der for tiden ikke en gang tilnærmelsesvis forholdsmessighet mellom verdi av laksefiske og omkostninger med å få de få eksemplarer av laks og svele opp.

Videre anfører h.r. adv. Lassen på s. 3 at Ph-målingene i Nidelven ikke helt følger det samme mønster som i de øvrige sørlandske lakseelver. Det er mulig dette er riktig, og det har vel i så fall sammenheng med om vassdraget er regulert eller ikke og kvaliteten på vannet i forskjellige magasiner, som det tappes fra. Man har klart eksempel på dette fra siste sommer, som var usedvanlig tørr. Tilsiget nedenfor Nisser og Fyresvatn har vært absolutt minimalt og det var den bedre vannkvalitet fra de to store magasiner man direkte kunne måle ved Rygene. Straks regnet kom i september, falt Ph-verdiene katastrofalt sterkt.

Ad Ferdsel.
Det anførte antas bare å ha interesse ovenfor Rygene dam og kommenteres ikke.

Ad Fløting.
Søkeren har mottatt kopi av brev fra h.r.adv. Fjalstad datert 2, november 1974 på vegne av Nidarå Fellesfløtningsforening. Man henviser til det her anførte og som vel i store trekk gir uttrykk for det samme som anført i vår søknad.

Ad Gjerdehold.
Uttalelsen gjelder forhold ovenfor dammen og kommenteres ikke.

Ad Jordbruk.
Bortsett fra Lunde gård som berøres vannforsyningsmessig og er kommentert annet sted, berøres ikke jordbruk på utbygningsstrekningen.

Ad Resipientforholdene.
I uttalelsen antydes at denne gis uten kjennskap til saken. Da dette synes å være tilfelle, gis her ingen kommentarer. Utbygningsstrekningen som resipient er for øvrig kommentert andre steder.

Ad 16.
Nidarå Fellesfløtningsforening. Ingen kommentarer.

Grimstad kommune.
Enstemmig vedtak av 21. oktober 1974. Grimstad kommune har ikke innvendinger mot at kraftutbyggingen finner sted.

Siste avsnitt i vedtaket gir oss ikke noen helt klar mening. Vi går ut fra det mer skyldes et «etterslep» p. g. a. engstelsen for virkninger i Rorevann ved en døgnregulering.

Da utbyggingen nå ikke skal gi endrede forhold ovenfor Rygene dam, vil det være Arendals Vassdrags Brukseierforenings reguleringer og ovenforliggende kraftverks behov som vil bestemme kommunikasjonene mellom Rorevann og elven. Rygene kraftverk vil nå ikke kunne påvirke forholdet.

Øyestad kommune.
Enstemmig vedtak av 7. november 1974. Kommunen har ikke hatt prinsipielle innvendinger til saken.

Som man vil se, forutsetter kommunen at eventuell fordyrelse av kloakkeringen i Rykeneområdet løses ved skjønn. Dette er søkeren enig i og man vil selvsagt også stille avløpstunnelen fra tremassefabrikken til rådighet for mer avløp i området, forutsatt at utslippstillatelser foreligger.

Som nevnt tidligere i våre kommentarer her, skulle vi komme tilbake til spørsmålet om en minstevassføring på utbygningsstrekningen. Når man ser samlet på de innkomne uttalelser, så er det bare fra et par hold at dette spørsmål berøres. I det ene tilfelle regnes det med at 1 m^3/sek. er noe lite om elvestrekningen skal belastes som resipient for mer kloakkering. Fra de to kommuner som berøres, har spørsmålet ikke vært reist, idet disse og det gjelder først og fremst Øyestad, forutsetter at kloakker skal føres til renseanlegg. Herfra vil det da bli aktuelt å legge utslippet ved Helle eller om det er gunstigere, gå inn i tunnelen ved tremassefabrikken. Kommunene forutsetter således ikke mer avløp til utbygningsstrekningen.

For de basseng som terskelbygging på strekningen vil danne, skulle 1 m^3/sek. være rikelig til utskifting av vann. Man må ved siden av dette også ta i betraktning at elva relativt ofte og godt fordelt over hele året fører mer vann enn hva kraftstasjonen kan forbruke. Man vil således få jevnlige spylinger.

Etter vår mening kan det bare være et eventuelt laksetrappspørsmål som kan lede til annen slipning enn den foreslåtte. I den forbindelse vil vi igjen peke på at dette mener vi ikke bør låses fast i dag. Vi vil videre poengtere nok en gang at Rygene-Smith & Thommesen A/S er en av de store rettighetshavere til laksefiske. Firmaet har ikke vært uenig i vårt syn på fisket i dag. De to kommuner har ikke funnet grunn til å berøre fiskespørsmålet.»

Øyestad kommunestyre uttaler følgende i møte 7. november 1974:

«1. Øyestad kommune har ingen prinsipielle innvendinger mot de foreliggende planer for utbygging av Rygene Kraftverk.
2. Det tas forbehold om å komme tilbake til ved et ekspropriasjons- eller tiltaksskjønn i forbindelse med den fordyrelse som kraftverkutbyggingen vil påføre kloakkeringen av Rykene-området.»

Øyestad skogutvalg uttaler i brev av 21. oktober 1974 at man kan gå med på utbyggingen forutsatt at alle skader og ulemper blir tilbørlig erstattet.

Grimstad kommune har i møte 21. oktober 1974 fattet dette vedtak:

«I og med søknad om døgnregulering og kanalisering er trukket tilbake, ifølge brev til Industridepartementet av 18. oktober 1974, slik at vannstanden i Søndle og Rore blir som før, har Grimstad kommune ingen innvendinger mot den foreliggende søknad fra Aust-Agder Kraftverk, datert 17. juni 1974 om utbygging av et nytt Rygene Kraftverk.

Grimstad kommune forutsetter at konsesjon ikke blir gitt uten at det foreligger tilstrekkelige garantier for sikring av Rorevann som drikkevannskilde, og forutsetter videre at det blir stillet så strenge konsesjonsvilkår at ulempene både for grunneiere og kommunene blir minst mulige.»

Aust-Agder Fylkesskogkontor og Aust-Agder Fylkeslandbruksstyre har ingen vesentlige merknader til søknaden. Det forutsettes full erstatning for skader og ulemper og at produktive arealer tas vare på i størst mulig grad, jfr. uttalelser av 11. og 9. september 1974.

Fylkesmannen i Aust-Agder, Utbyggingsavdelingen uttaler bl. a. den 27. september 1974:

«Når det gjelder de forurensingsmessige sider ved saken, vil jeg spesielt gjøre oppmerksom på strekningen fra dammen og ned til utløpet fra avløpstunnelen. På denne strekningen vil det bli kjørt en minimumsvannføring på 1 m³/sek. I tillegg vil vi få vannføringen fra Temsebekken og fra Refsnesbekken.

Fra Kalvehagefoss og opp til Refsnesfoss vil det bli bygd terskler som gir magasiner av forskjellig størrelse. Det øverste magasin blir det største. I dette magasin renner de to tidligere nevnte bekker, Temsebekken og Refsnesbekken ut. Disse bekkene er forurenset fra bebyggelsen i nedslagsfeltene omkring og fra jordbruk. Det er usikkert hvordan dette vil virke i bassengene og da særlig det øvre hvor oppholdstiden blir forlenget. Dersom det viser seg å bli problemer f. eks. med algevekst som ikke kan aksepteres, må utbyggeren, Aust-Agder kraftverk, pålegges å gjennomføre nødvendige tiltak for å bedre forholdene.

Jeg vil ikke med denne uttalelse gå imot at konsesjon blir gitt på de omsøkte betingelser, men jeg vil anbefale fylkesmannen å foreslå overfor konsesjonsgivende myndighet at Aust-Agder kraftverk pålegges et løpende ansvar for forurensningssituasjoner på nevnte strekning såvel i forbindelse med undersøkelser som iverksetting av nødvendige tiltak.»

Fylkesmannen oversender de nevnte dokumenter med brev av 18. november 1974.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i brev av 19. november 1974 bl. a. uttalt:

«*Skader og ulemper.*

Den omsøkte utbygging av Nidelvens nedre fall vil særlig berøre vassdragets framtidige muligheter for produksjon av laks og sjøaure. Som det fremgår av tabellen nedenfor, var Nidelven tidligere en meget betydelig lakselv og blant Sørlandets beste. Ifølge Norges offisielle statistikk ble det i 1883 fanget 12 500 kg laks i vassdraget. Siden annet 10-år i dette århundre har imidlertid fangstutbyttet sunket betydelig. Så sent som i 1965 ble det fanget over 1 500 kg laks, men etter 1970 har oppgitt fangst i Nidelven ikke overskredet 125 kg laks og sjøaure.

Etter de senere års målinger av vannkvaliteten i Nidelven og andre steder, samt praktiske forsøk med klekking og utsetting av laksunger i surt vann, er det høyst sannsynlig at årsaken til laksens katastrofale tilbakegang i vassdraget skyldes surt, svovelholdig nedfall med nedbøren. Det kan i denne forbindelse nevnes at også den relikte lakseformen bleke i Nelaug lenger opp i vassdraget har forsvunnet i de siste 5—10 år.

Dersom luftforurensningen reduseres eller det som et resultat av fremtidig forskning finnes praktiske tiltak mot den sure nedbøren, er det intet som tyder på at ikke Nidelven igjen bør kunne bli en betydelig produsent av laks. Direktoratet har tatt hensyn til dette i sitt forslag til konsesjonsvilkår.

Den omsøkte utbyggings betydning for viltet i området antas å bli relativt små.

Vurdering av søknaden.

Med de forbehold som nedenfor er tatt når det gjelder minstevannføring i elveleiet nedenfor Rygene dam og øvrige forslag til konsesjonsvilkår, vil direktoratet ikke motsette seg at konsesjon blir gitt til utbygging av Rygene Kraftverk i Nidelven.

Tabell 1. *Fangst av laks og sjøaure i kg i Nidelven, 1876—1973.*
(Fra Norges offisielle statistikk.)

År	I alt	Herav Laks	Sjøaure	Verdi
1876—85	3 000—12 500	×	×	×
1886—95	4 000—10 000	×	×	×
1896—05	2 921— 9 750	×	×	×
1906—15	2 377— 6 159	×	×	×
1916—25	882— 2 845	×	×	×
1926—35	350— 2 367	×	×	×
1936—45	416— 1 090	×	×	×
1946—55	129— 1 800	×	×	×
1956—65	325— 1 541	×	×	×
1966	900	900	—	kr. 14 412
1967	482	466	16	» 7 260
1968	389	380	9	» 6 000
1969	225	223	2	» 4 092
1970	75	75	—	» 1 530
1971	123	101	22	» 2 391
1972	43	26	17	» 865
1973	55	51	4	» 1 400

× = Ingen oppgaver.

Tiltak. Forslag til konsesjonsvilkår.

På oppfordring fra direktoratet har ingeniørfirma A. B. Berdal 12. august 1974 utarbeidet kostnadsoverslag for laksetrapper i foreslåtte terskler og i Rygenefossen. (Den nåværende trapp i fossen vil bli satt ut av funksjon p. g. a. ombygginger av dammen):

Trapp Rygenefoss, bygningsmessig	kr.	380 000
Trapp Øvre Kalvehagefoss, bygningsmessig	»	93 000
Trapp Refsnesfoss, bygningsmessig	»	150 000
Luker i fossene (4 stk.)	»	120 000
Forarbeider, planlegging, adm., renter	»	107 000
Merverdiavgift	»	150 000
Sum	kr.	1 000 000

Aust-Agder Kraftverk er villig til å bygge nødvendige laksetrapper og vedlikeholde disse på strekningen f. o. m. Rygenefossen og nedover. (Bilag 1, side 5.) Selskapet antar imidlertid at det har liten hensikt å gå til disse relativt kostbare tiltak i dag med den vannkvalitet man har. Det foreslås derfor at spørsmålet om laksetrapper stilles i bero noen år og at det gis mulighet for å ta dette spørsmålet opp igjen senere om forholdene i elven beviselig og stabilt bedrer seg. Direktoratet er ikke uenig i dette syn, men mener at spørsmålet også må kunne tas opp dersom en finner frem til effektive mottiltak mot surt vann eller laksestammer som kan tollerere de forhold som i fremtiden vil være i vassdraget.

For oppvekst av fisk og utøvelse av fisket også etter den stasjonære fiskebestand i elven er etter direktoratets oppfatning den foreslåtte minstevannføring på 1,0 m³/sek. for liten og foreslår at denne i tiden 1. mai til 30. september settes til 5,0 m³/sek. og 1,0 m³/sek. resten av året. I tillegg til dette må det kunne pålegges konsesjonæren å slippe lokkeflommer for å lette laksens oppgang, dersom forholdene for øvrig ligger til rette for det.

Både ut fra landskapsmessige hensyn og av hensyn til fisket må det bygges terskler i elven etter nærmere bestemmelser av NVE-Vassdragsdirektoratet og i samråde med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Det må ved utformingen og bygging av tersklene og ombyggingen av Rygene dam tas hensyn og treffes forberedelser til fremtidig fremføring av laksetrapper.

Nedsatt mulighet for gyting av fisk vil måtte kompenseres ved utsetting av yngel og/eller settefisk, herunder også flerårig fisk. Også her vil vannkvaliteten i vassdraget og fremtidig forskning avgjøre hvilke tiltak som vil bli pålagt.

For øvrig foreslås de samme generelle bestemmelser medtatt i konsesjonsvilkårene som ved andre utbygginger og reguleringer.

Direktoratet tillater seg etter dette å foreslå at følgende vilkår fastsettes av hensyn til vilt og fiske.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

II.

Dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk bestemmer det plikter konsesjonæren å bygge og vedlikeholde nødvendige laksetrapper på strekningen fra sjøen forbi Rygene dam.

III.

Konsesjonæren plikter å bekoste bygging og vedlikehold av terskler på strekningen mellom Rygenefossen og sjøen etter nærmere bestemmelser av NVE-Vassdragsdirektoratet og i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Ved utformingen av tersklene skal det tas særlig hensyn til at det kan pålegges bygging av trapper for å sikre laksens passering av tersklene.

IV.

For å avhjelpe skadevirkninger av reguleringene og av utbyggingen plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, foring og transport av den fisk som skal settes ut,

c. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom søkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,

c. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold, og

d. å dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

V.

I tiden fra 1. mai til 30. september skal vannføringen nedenfor Rygene dam ikke være under 5,0 m³/sek. og i tiden 1. oktober til 30. april ikke under 1,0 m³/sek. I tillegg kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk pålegges slipping av kunstige flommer dersom hensynet til laksens oppgang gjør dette påkrevet.

VI.

Plassering av tipper, valg av krafttraseer og rydding av disse fastsettes etter nærmere bestemmelser av NVE-Vassdragsdirektoratet og etter at den lokale viltnemnd og Viltkonsulenten i Sør-Vest-Norge har fått anledning til å uttale seg om planene.

VII.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

Merknader.

Posten om jakt- og fiskeoppsyn forutsetter ikke opprettelse av nytt oppsyn, men en styrkelse av det eksisterende. En slik styrking er naturlig og nødvendig ut fra de betraktninger at anleggsvirksomheten og -driften fører til økt tilstrømming av folk til de aktuelle jakt- og fiskeområder, både av anleggsfolk og andre (Jmf. Hovedstyrets merknad til St. prp. nr. 140 (1973—74), side 98, om utbygging av Øvre Otra.)

Siste post i forslaget er fremmet for å kunne iverksette nødvendige tiltak dersom utbyggingene og reguleringene medfører skader og ulemper på vilt og fiske i eller ved vassdraget som en i dag ikke kan forutse, samt nye kompensasjonstiltak som i fremtiden blir utviklet gjennom praktiske forsøk og forskning.

Av hensyn til den fortsatte behandling av saken, har direktoratet tillatt seg å beholde det oversendte eksemplar av konsesjonssøknaden.

På grunn av nært forestående behandling av angjeldende konsesjonssøknad i NVE-Hovedstyret, har Miljøverndepartementet samtykket i at gjenpart av overnevnte uttalelse oversendes NVE-Vassdragsdirektoratet.»

Til Direktoratets uttalelse har Aust-Agder Kraftverk bemerket følgende i brev av 21. november 1974:

«Det refereres til brev av 19. november 1974 fra Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske ang. ovennevnte sak. Vi skal videre få vise til vårt brev datert 11. november d. å. med kommentarer til de øvrige innkomne bemerkninger til våre søknader av 17. og 19. juni d. å.

På sidene 5 og 6 i sitt brev av 19. ds. foreslår Direktoratet i alt i 8 punkter diverse vilkår som man av hensyn til vilt og fiske mener må fastsettes for en eventuell konsesjon. Søkeren — Aust-Agder Kraftverk — ønsker ikke å ta opp noen diskusjon i tilknytning til de foreslåtte vilkår, dersom dette kan medføre ytterligere forsinkelse i den videre saksbehandling. Nytten og økonomien ved å bygge ut Rygene Kraftverk som planene forutsetter, vil ikke i sterk grad forskyves om forslagene til vilkår følges helt ut.

Kraftverket vil likevel ikke unnlate å peke på pkt. V, side 6, hvoretter det foreslås så høy vannføring i elveleiet på utbygningsstrekningen som 5 m³/sek. i tiden 1. mai til 30. september. Vi tillater oss å vise til vår sluttkommentar i vårt brev av 11. ds. om minstevassføring. Det vises også spesielt til s. 5, første avsnitt, samt de tre siste avsnitt og øverst s. 6 i samme brev.

Den foreslåtte minstevassføring representerer 84 mill. m³ pr. år, hvilket med en energiekvivalent på 0,083 kWh/m³ utgjør i produksjon ca. 7 G W h. Herav er 78 pst. sommerkraft.

Det er søkerens oppfatning at et pålegg om minstevassføring på en utbygningsstrekning som her må formueres slik at det gis mulighet til å komme tilbake til saken, også for konsesjonæren. Dersom det kan påvises at nytten av en så relativt høy minstevassføring er liten og på ingen måte står i noe rimelig forhold til den tapte produksjon, bør man revurdere situasjonen og eventuelt erstatte noe av vannet med andre tiltak fra konsesjonærens side.»

Hovedstyret vil bemerke:

Fallet fra Rorevatnet på kote 38 til kote 15 i Nidelva er tidligere utbygget av A/S Rygene Træmassefabrikker.

Utbyggingen er oppdelt i tre stasjoner med felles inntak. Stasjon I — bygget i 1913—14 nytter 21 m av elvens fall på høyre side, og den samlede installasjon på 5,5 MW forbruker ca. 28 m³/sek. ved full last. Stasjon II nytter 19,5 m fall på venstre elveside og tar 12 m³/sek. til en installasjon på 1,35 MW.

Stasjon III som er fra 1951 og således den nyeste, ligger i samme bygning som tremassefabrikken på elvens venstre side. Driftsvannet fordeles fra felles rørledning til direkte drift av 3 slipeturbiner og til generatorturbinen. Kraftverket nytter et fall på 20 m og yter 1,35 MW med et vannforbruk på ca. 7 m³/sek.

Kraftverkene har altså en installasjon på 8,2 MW med et vannforbruk på ca. 47 m³/sek. Tar en med forbruket til den direkte drift av de tre slipeturbinene, går vannforbruket maksimalt opp i ca. 60 m³/sek.

A/S Rygene Træmassefabrikker eier de utbygde fall uten ervervskonsesjon. Likeledes eier A/S Nidelven Vandkraft resten av fallet fra kote 15 til sjøen konsesjonsfritt, bortsett fra 5,7 ensidige fallmetere. Ervervskonsesjon på de sistnevnte fallmetere ble gitt A/S Nidelven Vandkraft ved Kronprinsregentens resolusjon av 23. august 1957. Selskapet er to ganger gitt forlengelse av konsesjonens byggefrister — sist ved kongelig resolusjon av 28. juni 1964, da ny fullføringsfrist ble satt til 23. august 1974.

De konsederte fallretter kan ikke rasjonelt utnyttes separat, men må inngå i en fellesutbygging av hele fallet nedenfor Rorevatnet. En slik fellesutbygging har vært planlagt gjennom lengre tid, men er blitt utsatt bl. a. på grunn av finansieringsproblemer.

I forbindelse med ovennevnte fristforlengelse gjorde departementet oppmerksom på at planleggings- og finansieringsarbeidet bør intensiveres og uttalte at ytterligere fristforlengelse ikke kunne påregnes.

I avtale datert henholdsvis 20. og 29. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S på den ene side og Aust-Agder Kraftverk på den annen er samtlige fallretter mellom Rygene dam og Helle (kote 0) overdratt til Aust-Agder Kraftverker, bl. a. sammen med førstnevnte selskaps betalte rettigheter til å nytte regulert vann fra reguleringer i vassdraget og de nødvendige rettigheter til anleggsarbeidet på selskapets grunn.

Imidlertid skal selgeren få gratis i retur ytelsen i det nå utbygde fall. Returnering av kraften skjer suksessivt med 55 GWh/år de første 10 år stigende til 65 GWh/år de neste 10 år og til maksimal levering 85 GWh/år etter 20 år.

I denne forbindelse gjøres også oppmerksom på at det i Nidelven Vandkraft A/S er de samme eierinteresser som i Rygene-Smith & Thommesen.

Aust-Agder Kraftverk vil snarest mulig foreta full utbygging av hele fallet fra Rykene dam og ned til sjøen ved Helle i én kraftstasjon.

Stasjonen tenkes plassert i fjell ved Rykenefossen, hvorfra en ca. 2 km lang avløpstunnel føres ned til Helle. Installasjon blir en Kaplanturbin med vannforbruk ca. 170 m³/sek. og ytelse ca. 75 000 hk, samt generator på ca. 65 MVA.

Total årsproduksjon er beregnet til ca. 272 GWh i et midlere vannår (mot ca. 100 GWh i de nåværende stasjoner inkludert sliperiturbinene).

Etter avtalen er det på det rene at samtlige fallrettigheter overdras til Aust-Agder Kraftverk, og det er da etter Hovedstyrets mening klart at en ervervskonsesjon til fylket må omfatte hele det fallet som nå er planlagt utbygd. I dette fallet representerer regulert vassføring i et medianår ca. 44 600 nat.-hk (88,5 m³/sek.). Etter ervervslovens § 2 skal konsesjonsspørsmålet forelegges Stortinget når ytelsen overskrider 20 000 nat.-hk. I denne forbindelse vil Hovedstyret peke på det særlige forhold som består her med stedsevarig tilbakeføring av en kraftmengde som nær representerer den kraft som Rygene-Smith & Thommesen produserer konsesjonsfritt i fallet i dag. I dette fall gir nevnte vassføring ca. 25 800 nat.-hk, og den ikke-utbygde del av Rykenefallene representerer altså ca. 18 800 nat.-hk. Departementet har tidligere tatt det standpunkt at det ikke skal kreves kraftleiekonsesjon for den tilbakeførte kraft. Ser en ervervet på denne bakgrunn mener Hovedstyret at det ikke skulle være nødvendig å forelegge ervervsspørsmålet for Stortinget. Ervervssaken inneholder ellers ikke noe som skulle tilsi slikt forelegg, og søknaden etter Vassdragslovens §§ 104 og 105 er ikke under noen omstendigheter noen stortingssak.

Selve utbyggingen er beregnet å koste ca. 40 øre/kWh for den kraft Aust-Agder Kraftverk fritt kan disponere (1974-priser). Ved siden av dette fås en betydelig forbedring av kvaliteten på den kraft (ca. 100 GWh pr. år) som de gamle stasjoner produserer i dag. Utbyggingen er således utvilsomt gunstig prismessig sett. Dette er et forhold som har vært vurdert av Hovedstyret ved tidligere søknader om fristforlengelser, og de detaljerte kostnadsberegninger som foreligger nå, bekrefter altså at det er en gunstig utbygging.

Det regnes med en total utbyggingskostnad på 85 mill. kroner.

I forbindelse med en økonomisk vurdering av prosjektet nevnes at en installasjon på 65 MWA så sentralt i forsyningsområdet også betyr en effektmessig fordel.

Situasjonen ved det eksisterende verk er ifølge søkeren nå den at enten må de nåværende stasjoner påkostes betydelige beløp, eller det må bygges nytt.

Den foreliggende sak gjelder:

1. Søknad fra AAK om konsesjon på erverv av det ovenfor omtalte fall i henhold til konsesjonsloven av 14. desember 1917.
2. Søknad om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å bygge ut fallet.
3. Søknad etter vassdragslovens § 62 om rett til å kreve avstått nødvendig grunn og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.

Opprinnelig omfattet søknaden også bl. a. rett til å foreta døgn- og ukeregulering av vassføringen som passerer Rykene dam. Denne del av søknaden er imidlertid trukket tilbake da den viste seg å innebære en rekke usikkerhetsmomenter vedrørende skadevirkninger ved Rorevatn m. v. Det er mulig at det senere, etter nærmere undersøkelser av forholdene, vil bli innsendt egen søknad om dette.

Aust-Agder Kraftverk er et interkommunalt selskap med norsk kapital og helt norsk styre.

Når det gjelder selve utbyggingen, er det kommet inn en del innvendinger. Størstedelen av de innvendinger som er referert foran gjelder imidlertid skadevirkninger ovenfor inntaksdammen (inkl. Rorevatn) som følge av den opprinnelig omsøkte døgn- og ukeregulering. Som tidligere nevnt er den del av søknaden nå trukket tilbake, slik at forholdene ovenfor dammen blir som før.

Det er følgelig bare på den ca. 2 km lange elvestrekningen mellom Rykene dam og Helle at forholdene vil bli endret etter dette. Vassføringen vil her i lange perioder komme ned mot 0.

Innvendingene i denne forbindelse gjelder i første rekke resipientforholdene og hensynet til fisket. Med hensyn til det første anser ikke søkeren at det er forbundet med særlig store vansker å løse dette problem. De berørte kommuner, Grimstad og Øyestad er åpenbart av samme oppfatning. Det vesentlige av industri- og kloakkavløp i området vil kunne samles i fellesledninger, og føres dels til avløpstunnelen og dels til elva nedenfor tunnelutløpet. En slik løsning er antydet av Statens forurensningstilsyn og av søkeren.

Mer omstridt er betydningen av fisket og hva som eventuelt kan være rimelig å investere til fordel for dette. Skadene må ventes å kunne bli avdempet betydelig ved rimelige tiltak. Elvestrekningen har vært befart bl. a. av fiskerisakkyndige, som har foreslått bygging av 6—7 terskler, med laksetrapp forbi enkelte av dem. Av andre tiltak er nevnt opprydding av elveleiet, slipping av oppgangsvann, utsetting av yngel, settefisk og smolt, samt oppsetting av gitter foran tunnelutløpet.

Terskler og en viss minstevassføring vil også være ønskelig av estetiske grunner. Plassering og utforming av steintipper bør planlegges ut fra landskapsmessige hensyn. I denne forbindelse nevnes at Aust-Agder Naturvern «med glede ser at en heller utnytter og utvider eksisterende kraftverk fremfor å voldta uberør natur». Aust-Agder fylkes friluftsnemnd konkluderer også med at tillatelse til utbygging kan anbefales under forutsetning av at en rekke nærmere angitte tiltak blir gjennomført.

Fløtningen i vassdraget er nedlagt, men Nidarå Fellesfløtningsforening tar forbehold om at forholdene blir lagt til rette slik at fløtningsinnretninger kan anlegges like enkelt og økonomisk som om den nye utbygging ikke hadde funnet sted.

Hverken fylkesmannen eller de to berørte kommuner — Grimstad og Øyestad — har noe å innvende mot utbyggingen. De private rettighetshavere som berøres har heller ikke protestert mot ekspropriasjon.

Hovedstyret finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene for private såvel som for offentlige og almene interesser er små i forhold til nytten av den kraftmengde som vinnes, og vil tilrå at de omsøkte ervervs-, utbyggings- og ekspropriasjonstillatelser blir gitt på de vilkår som følger i vedlagte utkast.

Om vilkårene bemerkes:

A. *Ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen. Kloakkering,* post 1.

Som det sees går søkeren inn for å føre Rygene træmassefabrikks utslipp inn i avløpstunnelen via en sjakt, og det er mulig, sier søkeren videre, å ta med utslipp også fra omliggende bebyggelse dersom utslippstillatelse foreligger.

Statens Forurensningstilsyn antar at utbyggingen får betydning for kloakkeringen av Rykene-området og tilsvarende områder i Grimstad og mener utslippene her bør føres ut i elva nedenfor Helle der avløpstunnelen munner ut og antar dessuten at det er ønskelig med et forbehold om nødvendig minstevassføring fra Rykene dam. Aust-Agder fylkes friluftsnemnd er inne på at utslippene antagelig bør samles til et renseanlegg og at det bør overveies å betinge at dette blir bygd. Oppsittere langs elva har fremholdt at flere avløp til utbyggingsstrekningen må tas i betraktning enten ved avskjærende kloakk eller ved at tunnelen kan nyttes.

Fylkets utbyggingsavdeling mener at søkeren bør pålegges et løpende ansvar for forurensningssituasjonen langs utbyggingsstrekningen og peker på at de terskelmagasiner som bygges blir tilført forurenset vann fra

Temsebekken og Refsnesbekken med mulighet for sjenerende algevekst.

Aust-Agder Kraftverk todeler i sine kommentarer forurensningsproblemet. Det sees ikke som noe problem for så vidt angår dagens belastning på den aktuelle elvestrekning (nordsiden av elva) å avskjære denne og føre en samlet kloakk til Helle. Kloakken fra selve Rykeneområdet kan føres med noen omkostninger inn i sjakten som sprenges for oppsamling av avløpet fra tremassefabrikken. Tyngden av bebyggelsen ved utbyggingsstrekningen hevdes å ligge her. På sydsiden (Grimstadsiden) hevder søkeren at det er ubetydelig forurensning som foregår, bortsett fra den som kommer inn med Temsebekken. Søkeren mener at bekkens kapasitet her setter grensen og viser for øvrig til at Grimstad kommune ikke anfører kloakkering i området som noe problem.

Den annen side av problemet mener søkeren må henføres til forurensning fra nybygg i området, men mener at det heller ikke skulle være særlig stort problem også å ordne dette.

Etter Hovedstyrets syn må Aust-Agder Kraftverk bære hovedansvaret for de endrede kloakkeringsforhold langs utbyggingsstrekningen. Denne ligger i relativt sentrale områder og kan neppe tåle særlig forurensningsbelastning i fremtiden med den begrensede vannslipping som blir foretatt. Hovedstyret mener nåværende forurensninger må samles og føres ut nedenfor utløpet av avløpstunnelen på kraftverkets bekostning. Det er også naturlig ved dette å legge til grunn en rimelig fremtidig øking av forusensningsgraden.

Terskelbygging, post 2.

Det er gjort forholdsvis omfattende forhåndsundersøkelser for å bringe på det rene hvilke muligheter og hvilken effekt terskler vil få. Det må konkluderes med at mulighetene er gode og bør utnyttes. Det blir antagelig behov for 5—6 stykker. Planleggingen av dem må også skje ut fra fiskerimessige og rent utseendemessige behov. Fra enkelt hold er det fremholdt sterkt at grunndammenes plassering bør fastlegges nå. Etter Hovedstyrets syn er det ikke den beste måten å gå fram på. Det viser seg i praksis at det er mange avveininger som må tas før en endelig avgjør stedsvalget. En oppnår en smidigere ordning når dette spørsmålet ikke låses fast ved konsesjonsmeddelelsen.

Fløting, post 3.

Søkeren forutsetter at dersom den alminnelige fløting i vassdraget gjenopptas, skal det avgis nødvendig vann til tømmerrenne på strekningen Rykene dam—Helle etter nærmere bestemmelse av skjønn eller ved overenskomst. Hovedstyret er enig i at det oppstilles et slikt vilkår.

Vannforsyningsanlegg, post 4.

Det har fremkommet krav vedrørende skade på vannforsyning for et gårdsbruk. Hovedstyret foreslår vilkår om at slik skade skal avhjelpes ved tiltak etter skjønnets bestemmelse.

Naturvern, post 5.

Aust-Agder fylkes friluftsnemnd har etterlyst planer for tippenes utforming og for vegetasjonsetablering på disse. For øvrig har også Aust-Agder Naturvern pekt på at skjemmende naturinngrep må bli etterbehandlet på beste landskapsvernmessig måte.

Hovedstyret foreslår det vanlige naturvernvilkår som gir Naturvernkontoret den tilstrekkelige hjemmel for å gi pålegg om bl. a. de nevnte forhold. En viser for øvrig også til Aust-Agder Kraftverks merknader om dette på s. 65 foran.

Fisket, post 6

Hovedstyret har mottatt forslag til vilkår fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og tar dette som dekkende for disse interesser. Det fremgår at laksefisket var betydelig i Nidelva i årene 1883 til 1920. Fra denne tid har fisket gått betydelig tilbake, og etter 1970 er det ikke i noe år fisket over 125 kg laks og sjøaure. Det er hevdet fra Direktoratet at det høyst sannsynlig er surt, svovelholdig nedfall som er årsaken til den katastrofale tilbakegang.

Direktoratet er videre ikke uenig i søkerens syn om at bygging av laksetrapper fra sjøen og forbi dammen — kostnadsberegnet til ca. 1 mill. kroner — kan utstå til det måtte vise seg at forholdene i elva stabilt har endret seg. En bør også kunne ta laksetrappspørsmålet opp igjen dersom en finner effektive mottiltak mot surt vann.

Hovedstyret deler det syn som er fremkommet her og går ut fra at søkeren da bekoster trappene og slipper det nødvendige vann til disse.

I det foreliggende forslag til vilkår har Direktoratet krevet 5,0 m^3/sek. i elva i tiden 1. mai til 30. september og 1,0 m^3/sek. resten av året. Dette skal da tilgodese den stasjonære fisk i elva. Produksjonstapet i kraftverket vil dreie seg om 8—10 GWh (vesentlig sommerkraft). Dette bør ikke være avgjørende i saken. Hovedstyret oppfatter dessuten forslaget som midlertidig inntil eventuelle laksetrapper blir bygget da behovet for vann blir et annet og må behandles på nytt. Ho-

vedstyret mener imidlertid at det bør bestå et rimelig forhold mellom tap og gevinst. Her er det usikre forhold på grunn av vannkvaliteten som nevnt, dessuten vil den stasjonære fisk bare komme de fiskeberettigede til gode, og det er kraftselskapet som eier rettighetene. Man mener således at det burde åpnes adgang til i vilkårene å sette ned sommervannslippingen dersom tiltak, f. eks. et fiskefond, kunne vise seg å være mere tjenlig.

Pkt. VI er likeledes tatt ut da naturvernvilkåret ansees tilstrekkelig.

Med disse merknader vil Hovedstyret anbefale vilkåret fastsatt. Plikt til å bygge terskler er tatt inn i eget vilkår og er derfor tatt ut her.

B. *Ervervstillatelsen.*

Konsesjonstid, post 1.

Aust-Agder Kraftverk kan i henhold til ervervslovens § 4 få ubegrenset konsesjonstid, hvilket man da foreslår. Det er videre foreslått adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år.

Årlige avgifter, post 2.

Regulert vassføring er ved Rykene beregnet til 88,5 m^3/sek., tilsvarende ca. 44 600 nat.-hk i hele fallet. Hovedstyret foreslår kr. 6 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1 til staten. Det som betales i reguleringsavgift for samme fallstrekning kommer som fradrag.

For øvrig er betinget k r a f t a v g i v e l s e i henhold til lovens bestemmelse i post 11 og t i l s y n med inntaksdammen i post 8.

Hovedstyrets forslag til vilkår for ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen lyder:

1.

Aust-Agder Kraftverk plikter etter skjønnets bestemmelse å bekoste tiltak for å avlaste utbyggingsstrekningen for forurensing som nå tilføres denne fra bebyggelse og bedrifter. Skjønnet legger i denne forbindelse også til grunn en rimelig fremtidig øking av forurensningsgraden av området.

2.

Aust-Agder Kraftverk plikter å bygge grunndammer i utbyggingsstrekningen av hensyn til utseendet og fiskens gang på strekningen etter Industridepartementets bestemmelse. Planleggingen skjer i samråd med Miljøverndepartementet.

3.

Dersom den alminnelige fløting i vassdraget gjenopptas, skal det avgis nødvendig vann til tømmerrenne på strekningen Rykene dam—Helle etter nærmere bestemmelser fastsatt ved skjønn eller overenskomst.

4.

Aust-Agder Kraftverk plikter etter skjønnets bestemmelse å treffe tiltak for å avhjelpe ulemper for bestående vannforsyningsanlegg til de eiendommer som måtte bli berørt.

5.

Aust-Agder Kraftverk plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Aust-Agder Kraftverk skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Aust-Agder Kraftverk plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Ved plassering av stein- og jordmasser skal også de stedlige myndigheter tas med på råd. Aust-Agder Kraftverk plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Aust-Agder Kraftverk plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av Aust-Agder Kraftverk.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

6.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med

anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

II.

Dersom vedkommende departement bestemmer det, plikter konsesjonæren å bygge og vedlikeholde nødvendige laksetrapper på strekningen fra sjøen forbi Rykene dam. Vannslippingen under IV nedenfor vurderes da på nytt.

III.

For å avhjelpe skadevirkninger av utbyggingen plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut,
b. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen,
c. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold, og
d. å dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

IV.

I tiden fra 1. mai til 30. september skal vassføringen nedenfor Rykene dam ikke være under 5,0 m³/sek. og i tiden 1. oktober til 30. april ikke under 1,0 m³/sek. I tillegg kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelser av departementet pålegges slipping av kunstige flommer dersom hensynet til laksens oppgang gjør dette påkrevet. Sommervannslippingen kan nedsettes dersom det blir enighet om å treffe andre tiltak til fremme av fisket.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

Hovedstyrets forslag til vilkår for ervervstillatelsen lyder:

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og for øvrig § 2, post 17, annet ledd, som gis tilsvarende anvendelse.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 1 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 6 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år, regnet fra konsesjonens datum, kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vannbyggingsarbeidene må fullføres og anleggets drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 12 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt stor kr. 200 — to hundre kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes, å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende inntaksdammen slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

10.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Ved plassering av stein- og jordmasser skal også stedlige myndigheter tas med på råd. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 11 eller 13, første eller annet ledd,

kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

14.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

Departementet skal bemerke:

A/S Rygene Træmassefabriker har i tiden fra 1913 til 1951 bygget tre kraftstasjoner i Rykenefossen. Kraftstasjonene utnytter fallet fra Rorevannet på kote 38 ned til kote 15 i Nidelven. Sammenlagt er kraftverkenes installasjoner på 8,2 MW med et vannforbruk på ca. 47 m^3/sek. Dessuten drives 3 slipeturbiner direkte av vannfallet. Det sammenlagte vannforbruket til kraftverkene og driften av slipeturbinene er maksimalt på 60 m^3/sek.

A/S Rygene Træmassefabriker eier de utbygde fallene uten ervervskonsesjon. A/S Nidelven Vandkraft eier fallet fra kote 15 til sjøen. Selskapet har bare ervervskonsesjon på 5,7 ensidige fallmetre.

Konsesjonen ble gitt ved kronprinsregentens resolusjon av 23. august 1957. Selskapet har ved tillatelse fra Industridepartementet av 3. august 1970, fått forlengelse av konsesjonens byggefrist til 23. august 1974. De konsederte fallretter kan ikke utnyttes rasjonelt ved separat utbygging. Ytterligere forlengelse av byggefristen kan ikke påregnes.

Det er de samme eierinteressene i A/S Nidelven Vandkraft som i Rygene-Smith & Thommesen A/S.

Samtlige fallretter mellom Rykene dam og Helle er nå ved to avtaler av henholdsvis 20. og 29. april 1974 mellom Rygene-Smith & Thommesen A/S og Aust-Agder Kraftverk overdratt til Aust-Agder Kraftverk. Avtalene omfatter også førstnevnte selskaps betalte rettigheter til å nytte regulert vann fra reguleringene i vassdraget og de nødvendige rettigheter til anleggsarbeide på selskapets grunn. Etter avtalen skal selgeren få gratis i retur en kraftmengde som tilsvarer ytelsen i det nå utbygde fallet. Returneringen av kraften skal skje suksessivt med 55 GWh pr. år de første 10 år, stigende til 65 GWh pr. år de neste 10 år og til maksimal levering 85 GWh pr. år etter 20 år.

Aust-Agder Kraftverk anfører at de eksisterende kraftverk enten må påkostes betydelige beløp, eller det må bygges nytt.

Kraftverket søker i to brev datert henholdsvis 17. og 19. juni 1974 om tillatelse til å bygge ut hele fallet fra Rykene dam og ned til sjøen ved Helle i en kraftstasjon. Søknaden omfatter tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å bygge ut det ovenfor omtalte fallet, tillatelse etter samme lovs § 62 til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen, samt konsesjon på erverv av det samme fallet i henhold til ervervslovens § 4.

Rygene kraftverk skal utnytte et fall på ca. 38 m i Nidelven mellom Rykene dam og sjøen ved Helle. Det skal ikke foretas noen ny vassdragsregulering. Stasjonen er planlagt plassert i fjell ved Rykenefossen. Herfra skal føres en 2 km lang avløpstunnel ned til Helle. Installasjonen blir en Kaplanturbin med vannforbruk ca. 170 m^3/sek. og ytelse ca. 75 000 hk. Generatoren blir på ca. 65 MVA.

Middelproduksjonen er beregnet til totalt ca. 272 GWh i et midlere vannår. Utbyggeren regner med en total utbyggingskostnad på 85 mill. kroner. Dette gir en utbyggingspris på 40 øre/kWh for den kraften kraftverket fritt kan disponere. Kvaliteten på den kraften som tilsvarer den de gamle stasjonene produserer i dag blir dessuten betydelig forbedret. Prismessig er utbyggingen utvilsomt gunstig. En installasjon på 65 MVA så sentralt i forsyningsområdet betyr også en effektsmessig fordel.

Departementet har tidligere meddelt at det ikke trenges kraftleiekonsesjon for den kraften som blir tilbakeført til Rygene-Smith & Thommesen A/S. Derimot må en ervervskonsesjon omfatte både de tidligere utbygde fallene og de som nå blir utbygd for første gang, siden samtlige fallrettigheter nå overdras til Aust-Agder Kraftverk. Regulert vannføring i dette fallet i et medianår representerer ca. 44 600 nat.-hk. Etter ervervslovens § 4 bør spørsmålet om konsesjon legges fram for Stortinget når utnyttelsen overskrider 20 000 nat.-hk. Hovedstyret for NVE mener likevel at det ikke skulle være nødvendig å forelegge ervervsspørsmålet for Stortinget. Kraften som skal tilbakeføres til Rygene-Smith & Thommesen A/S, og som nesten tilsvarer den kraftmengde selskapet produserer konsesjonsfritt i dag, utgjør ca. 25 800 nat.-hk. Den nå ikke utbygde del av Rykenefallene representerer derfor bare ca. 18 800 nat.-hk og departementet slutter seg til Hovedstyrets uttalelse om at det ikke er nødvendig å forelegge ervervsspørsmålet for Stortinget. Det bør for øvrig tilføyes at ingen har protestert mot full utbygging.

Aust-Agder Kraftverk er et interkommunalt selskap med norsk kapital og helt norsk styre.

Søknaden om full utbygging av Rykenefossen omfattet opprinnelig også rett til å foreta døgn- og ukeregulering av den vannføring som passerer Rykene dam. Ved brev av 18. oktober 1974 til Industridepartementet har Aust-Agder Kraftverk trukket denne delen

av søknaden tilbake. Bakgrunnen for tilbaketrekkingen er motstand mot reguleringen fra lokale interesser med tilknytning til vassdraget, fordi det knytter seg usikkerhetsmomenter til skadevirkningene av slik døgnregulering. I særdeleshet gjelder det drikkevannskilden Rorevann. Det er mulig at det etter nærmere undersøkelser vil bli innsendt egen søknad om dette.

De vektigste innvendingene mot den omsøkte utbyggingen gjelder skadevirkningene i vassdraget ovenfor Rykene dam som følge av den døgn- og ukereguleringen søknaden opprinnelig omfattet. Siden forholdene ved dammen nå blir som før, går alle de interesserte parter som har uttalt seg inn for full utbygging dersom det blir satt i verk visse tiltak for å minske virkningene av de skadene og ulempene som oppstår. Aust-Agder naturverns fagutvalg har uttalt at det «ser med glede at en heller utnytter og utvider eksisterende kraftverk framfor å voldta uberørt natur.».

Det er bare på elvestrekningen mellom Rykene dam og Helle forholdene nå vil bli forandret. Vannføringen i elven vil her komme ned mot 0 i lange perioder. Dette vil først og fremst føre til ulemper for resipientforholdene og fisket.

Problemene med resipientforholdene vil kunne løses ved at det vesentlige av industri- og kloakkavløp i området føres delvis til avløpstunnelen og delvis til elven nedenfor tunnelutløpet. Det er også ønskelig med bygging av terskler og slipping av en viss minstevannføring. De forurensede bekkene Temsebekken og Refsnesbekken vil eventuelt renne ut i ett av terskelbassengene. Det er usikkert hvilken virkning dette vil ha i bassengene, f. eks. m. h. t. algevekst.

Betydningen av utbyggingen for fisket og hva som er rimelig å investere til fordel for dette, er mer omstridt. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i brev av 19. november 1974 uttalt at laksen i Nidelven har hatt en katastrofal tilbakegang de senere år. Årsaken er høyst sannsynlig surt, svovelholdig nedfall med nedbøren. Dersom luftforurensningen reduseres eller dersom man i fremtiden finner praktiske tiltak mot den sure nedbøren, bør Nidelven igjen kunne bli en betydelig produsent av laks. Skadene ved utbyggingen ventes å kunne avdempes ved rimelige tiltak. Fiskerisakkyndige har foreslått bygging av 6—7 terskler, med laksetrapp forbi enkelte av dem. Andre nevnte tiltak er opprydding av elveleiet, slipping av oppgangsvann, utsetting av yngel, settefisk og smolt, samt oppsetting av gitter foran tunnelutløpet.

Terskler og en viss minstevannføring er også ønskelig av estetiske grunner. Hovedstyret har påpekt at plassering og utforming av steintipper bør planlegges ut fra landskapsmessige hensyn.

Det vil oppstå skader på vannforsyningen til et gårdsbruk som hovedsakelig er basert på vann fra Nidelven. Denne skaden kan avhjelpes ved tiltak.

Fløtingen i vassdraget er nedlagt. Nidarå Fellesfløtningsforening tar forbehold om at forholdene blir lagt til rette slik at fløtningsinnretninger kan anlegges like enkelt og økonomisk som om den nye utbygging ikke hadde funnet sted.

Fylkesmannen i Aust-Agder og de berørte kommunene Grimstad og Øyestad har ikke noe å innvende mot utbyggingen. De private rettighetshaverne har ikke protestert mot ekspropriasjon.

Miljøverndepartementet avga en foreløpig uttalelse om utbyggingen i brev av 2. oktober 1974, hvor en opplyste at søknaden var forelagt en rekke instanser til uttalelse. I brev av 10. desember 1974 har Miljøverndepartementet uttalt at det ikke vil frarå at det gis konsesjon med de vilkår som er anbefalt av Hovedstyret.

Hovedstyret har i sin innstilling uttalt at det etter en samlet vurdering finner at skadevirkningene for private såvel som for offentlige og almene interesser er små i forhold til nytten av den kraftmengde som vinnes.

Hovedstyret tilrår at de søkte ekspropriasjons-, ervervs- og utbyggingstillatelser blir gitt på de vilkår som Hovedstyret har foreslått.

I likhet med Hovedstyret finner departementet at søknaden fra Aust-Agder Kraftverk bør imøtekommes.

Departementet antar at skadevirkningene av utbyggingen vil være av mindre betydning i forhold til nytten av den kraftmengden som kan innvinnes i et vassdrag som på forhånd er berørt av kraftutbygging.

Departementet tilrår at det gis ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens § 62 og at det gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

Om vilkårene for ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen bemerkes:

Post 1. *Kloakkering.*

Departementet er enig med Hovedstyret i at Aust-Agder Kraftverk bør bære hovedansvaret for de endrede kloakkeringsforholdene langs utbyggingsstrekningen. Den ligger i relativt sentrale områder og kan neppe tåle særlig forurensningsbelastning i fremtiden med den begrensede vannslipping som blir

foretatt. Nåværende forurensninger bør samles og føres ut nedenfor utløpet av avløpstunnelen på kraftverkets bekostning. Det er naturlig å legge til grunn en rimelig fremtidig økning av forurensingsgraden.

Post 2. *Terskelbygging.*

Vilkåret er i samsvar med forslag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Departementet antar at en oppnår den smidigste ordning når plasseringen av grunndammene ikke avgjøres ved konsesjonsmeddelelsen.

Post 5. *Naturvern.*

Departementet finner det vanlige naturvernvilkår som gir hjemmel til å gi pålegg bl. a. om forming av steintipper, tilstrekkelig til vern av naturverdiene.

Post 6. *Fisket.*

En har funnet forslaget til vilkår fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk dekkende for disse interesser. Direktoratet er enig i søkerens syn om at bygging av laksetrapper — kostnadsberegnet til 1 mill. kroner — kan utstå til forholdene med surt vann i elven har endret seg stabilt.

Det er foreslått 5 m^3/sek. som minstevannføring i elven i tiden 1. mai til 30. september og 1 m^3/sek. resten av året. Minstevannføringen skal tilgodese den stasjonære fisk i elven. Produksjonstapet i kraftverket vil dreie seg om 8—10 GWh som vesentlig er sommerkraft. Departementet er enig med Hovedstyret i at forslaget skal være midlertidig inntil eventuelle laksetrapper blir bygget. Det bør imidlertid bestå et rimelig forhold mellom tap og gevinst. Sommervannslippingen bør kunne settes ned dersom tiltak viser seg å være mer tjenlig.

Departementet tilrår videre at det gis tillatelse til erverv av fallrettigheter etter ervervslovens § 4. Tillatelse foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret.

Vilkårene er som vanlig for ervervstillatelser.

Avgiftsgrunnlaget for ervervet er ca. 44 600 nat.-hk.

Årlige avgifter er fastsatt til kr. 6 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1 pr. nat.-hk til staten. Det som betales i reguleringsavgift for samme fallstrekning kommer som fradrag.

Som nevnt foran fikk A/S Nidelven Vandkraft ervervskonsesjon på 5,7 ensidige fallmeter i Nidelven ved kronprinsregentens resolusjon av 23. august 1957. Det er senere gitt utsettelser med hensyn til konsesjonsvilkåret om byggefrister m. v. Den siste forlengelse av byggefristen utløp 23. august 1974. Under enhver omstendighet kunne de konsederte fallrettigheter ikke utnyttes rasjonelt ved separat utbygging, og bl. a. på denne bakgrunn har overdragelsen til Aust-Agder Kraftverk funnet sted.

Grunnlaget for konsesjonen fra 1957 er dermed bortfalt og denne konsesjonen kan derfor nå trekkes tilbake.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 § 62, 104 og 105 tillates Aust-Agder Kraftverk å ekspropriere nødvendig grunn og fallrettigheter og å bygge og drive Rygene kraftverk i samsvar med søknad av henholdsvis 17. og 19. juni 1974 og på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 10. januar 1975.
2. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis Aust-Agder Kraftverk tillatelse til erverv av fallrettigheter i Nidelven fra Rykene dam til Helle til utbygging av Rygene kraftverk på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.
3. Konsesjon til A/S Nidelven Vandkraft gitt ved kronprinsregentens resolusjon 23. august 1957 trekkes tilbake.

4. Buskerud Kraftverker.

(Tillatelse til erverv av fall og ekspropriasjon av rettigheter i forbindelse med utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen.)

Kongelig resolusjon av 10. januar 1975.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 4. desember 1974 avgitt følgende uttalelse i anledning av søknad fra Buskerud Kraftverker om utbygging av Djupdalsfallene:

«Buskerud Kraftverker har sendt inn søknad datert 11. juli d. å. om tillatelse etter vassdragsloven av 15. mars 1940 til utbygging av nevnte kraftverk og til ekspropriasjon av manglende fall, grunn og rettigheter samt tillatelse etter konsesjonsloven av 14. desember 1917 til erverv av fallrettigheter.

Av søknaden siteres:

«Søknaden fremmes i medhold av Vassdragslovens § 62, § 104 og § 106, jfr. § 148.

1. *Søknaden gjelder.*

1.1. Det søkes om tillatelse til å erverve de fallrettigheter i Djupdalsfallene i Numedalsvassdraget som omfattes av vedlagte avtale, bilag 1. Fallrettighetenes fordeling på de enkelte grunneiere fremgår av bilag 2.

1.2. Det søkes om tillatelse til å kreve ekspropriert det som trengs av grunn og rettigheter for utbygging av Djupdalsfallene, herunder følgende fallparseller (avmerket med rødt på kartbilag 3):

Nedstrøms Bergsjø vestre side.

1. Fall under gnr. 71 bnr. 8 og 9 i Rollag kommune.
   Eier: O. Bergseid, Djupedal.
   Fall: 0,5 meter (mellom cote 194.263 og cote 194.213).
2. Fall under gnr. 71 bnr. 10 og 11 i Rollag kommune.
   Eier: T. Myran, Djupedal.
   Fall: 0,034 meter (mellom cote 194.213 og cote 194.179).
3. Fall under gnr. 71 bnr. 8 og 9 i Rollag kommune.
   Eier: O. Bergseid, Djupedal.
   Fall: 0,100 meter (mellom cote 194.179 og cote 194.079).
4. Fall under gnr. 70 bnr. 1 og 2 i Rollag kommune.
   Eier: Kleiverud, Djupedal.
   Fall: 0,219 meter (mellom cote 191.613 og cote 191.394).

Nedstrøms Bergsjø østre side.

1. Fall under gnr. 60 bnr. 2 i Rollag kommune.
   Eier: Bratterud, Djupedal.
   Fall: 0,091 meter (mellom kote 194.026 og kote 180,935).
2. Fall under gnr. 65 bnr. 10 i Rollag kommune.
   Eier: S. Rypern, Djupedal.
   Fall: 0,228 meter (mellom kote 180,993 og kote 180,765).

Oppstrøms utløp Bergsjø.

Avtalen ifølge bilag 1 omfatter fallrettighetene opp til koter 194,303/194,261 på henholdsvis Lågens vestre/østre side og som tilsvarer vannstanden på de respektive steder ved en vannføring på ca. 60 m³/s.

Søknaden omfatter hevning av vannstanden i Bergsjø til 194,86 for alle vannføringer mindre eller lik 100 m³/s. — se neste pkt. 1.3. Dette medfører stedsevarig neddemming av grunn og fallrettigheter på ytterligere flg. eiendommer:

Vestre side:				
Rollag prestegård	gnr.	44	bnr.	1
Håkon O. Tråen	»	45	»	2
Knut Traaen	»	45	»	1
Narve Tråen				
Halvor O. Traaen	»	45	»	5
Arne og Torstein Aasen	»	47	»	1
Narve Skarpmoen	»	47	»	3
Halvor Bjørnsrud	»	47	»	4 og 5
Kristian Bergseid	»	48	»	2
Herbrand Bjørge	»	48	»	1
Ola og Nils Bjørge	»	48	»	3
Ola Næsset	»	49	»	1
Torstein Lid	»	50	»	1
I. og A. Lind	»	57	»	1 og 3
K. Lind	»	57	»	2
K. O. Hoff	»	57	»	4
Torleiv og Olav Hov	»	57	»	5
Anund Hoff	»	57	»	7
A. Larsgård	»	57	»	6
Halvard Lid	»	58	»	3
Kristian Kjømme	gnr.	58	bnr.	1
Jørgine Brevig	»	58	»	2
Levor N. Fløtterud	»	60	»	1
			Utløp	Bergsjø
Østre side:				
Endre Wårviken	gnr.	78	bnr.	4
Kristoffer Askim	»	78	»	2
Rollag kommune	»	78	»	1
Nils Paulsen	»	77	»	2
Asle Kvislen	»	77	»	9
Lars Kvislen	»	77	»	8 og 10
Harald Kvislen				
Rollag kommune	»	76	»	6
Torstein Landsverk	»	76	»	5
Olag Bang Henriksen	»	76	»	1
Tolleiv Næsset	»	76	»	3 og 4
N. Stærnes	»	75	»	1
Einar Stærnes	»	75	»	5
O. Frogner	»	74	»	2
E. Nerdalen	»	74	»	1
K. Storemoen	»	73	»	1
			Utløp	Bergsjø

1.3. Det søkes om rett til stedsevarig hevning av vannstanden oppstrøms demning således at:

1. Vannstandsforholdene i Bergsjø ved alle vannføringer større enn 100 m³/s. ikke endres fra dagens forhold.
2. Vannstanden i Bergsjø ved alle vannføringer mindre eller lik 100 m³/s. holdes høyst på det nivå som i dag tilsvarer en vannføring på 100 m³/s. og som ifølge pågående målinger er 194,86. (Dette tall kan få en mindre korrigering, avhengig av det endelige målingsresultat. I den tekniske redegjørelse fra rådgivende ingeniør — bilag 6 — er HRV satt til 194,50.)

Det forbeholdes rett til senking av vannstanden oppstrøms demning til dagens nivå (før utbygging) når driften av kraftstasjonen gjør dette ønskelig.

Det neddemmede areal blir av størrelsesorden 30 dekar (bilag 6 s. 7).

Merknad:

Vannstanden i Bergsjø ved en vannføring 100 m³/s. er valgt på grunn av at tømmerfløtningen er sikret denne vannføring ved Kravikfjord så lenge fløtning foregår på strekningen Nore—Kongsberg (vanlig ferdig 1. juli—15. juli). Likeledes er tømmerfløtningen sikret en vannføring på 80 m³/s. ved Kongsberg når fløtningen foregår på strekningen Kongsberg—Larvik (vanlig ferdig en måned senere).

1.4. Det søkes om tillatelse til bortledning av alt vann (med unntakelse av det vann som måtte bli pålagt sluppet for opprettholdelse av vannstanden i terskeldemningene) inntil en vannføring av 120 m³/s., fra vassdraget i ca. 3,5 km's lengde fra demning, idet driftsvannet vil bli ledet gjennom kraftstasjonens aggregat, avløpstunnel og kanal tilbake til Numedalslågen like nedenfor Fossan gård.

2. *Til søknaden kan gis følgende opplysninger.*

2.1. Buskerud Kraftverkers kraftforbruk og dets dekning.

BK har erverver fallet for å kunne bygge det ut med elektrisitetsproduksjon til alminnelig fordeling for øye.

Behovet for å øke elektrisitetsproduksjo-

nen i Buskerud er meget stort. Det kan her vises til vedlagte bilag 4 — Fastkraftomsetning og dets dekning 1945—1974 og til bilag 5 — Primakraftomsetning og egenproduksjon for årene 1968—1980.

I bilag 4 er angitt fylkesverkets kraftomsetning gjennom årene fra 1945 frem til 1974 og videre den prognoserte utvikling fram til 1981. Da fylkesverket nå har ansvaret for dekning av forbruksstigningen av elektrisk energi innen fylket må ventes en forholdsvis sterk stigning i fylkesverkets omsetning.

Den i bilag 5 angitte prognose for etterspørselen bygger på innhentede oppgaver høsten 1973 fra avtakerne. I forhold til det nåværende samlede forbruk i fylket — litt under 2 500 GWh/år — vil den prognoserte etterspørsel representere en gjennomsnittlig årlig økning på snaut 6 pst. Dette er noe lavere enn det gjennomsnitt man tidligere alminnelig antok for elektrisitetsforsyningen (vel 7 pst.). Verdien faller imidlertid sammen med regjeringens ønskemål slik det er kommet til uttrykk i St. meld. nr. 100 (1973—74). Det er her antydet en begrensning av veksten innen alminnelig forsyning til 6 pst. p. a. fram til 1980. Med den rådende energisituasjon er det vel fare for at etterspørselen vil vise seg større enn det man tidligere regnet normalt, slik at det faktiske forbruk vil bli bestemt av i hvilken grad etterspørselen kan bli dekket.

Selv med utbygging av de i bilag 5 forutsatte prosjekter innen 1980, må behovet antas å nødvendiggjøre kjøp av suppleringskraft, i realiteten fra NVE-Statskraftverkene. I denne forbindelse kan nevnes fylkets planer om bygging av et mindre oljekraftverk (ca. 25—30 MW) på Tofte i Hurum til «fordeling» av tilfeldig kraft, og som reserve for overføringslinjen til Hurum.

2.2. Djupdalsfallene.

Djupdalsfallene i Numedalslågen ligger i Rollag kommune, nær grensen mot Flesberg. Fallene er ikke bygget ut.

Ved kontrakt av mai 1974 (bilag 1) har BK erververt fallrettighetene i Djupdalsfallene, bortsett fra de rettigheter som søkes ekspropriert i følge pkt. 1.2. De erververte fallrettigheter ligger mellom kotene 194.303 og 176.633 tilsvarende ca. 17,7 fallmeter (tosidig). De fallrettigheter som søkes ekspropriert, utgjør 0,722 fallmeter (ensidig) og representerer ca. 2 pst. av det hele vannfall. Djupdalsfallene (med utbygget Dagaliregulering og inkl. Tinnhølen-/Vierslafeltet er beregnet til 13 560 nat.-hk.

2.3. Vannføringsforhold.

De hydrologiske forhold i Numedalsvassdraget er tidligere av BK blitt beregnet ved utbygging av Mykstufoss (1963), Gamlebrofoss (1970) og nå sist i forbindelse med fylkets konsesjonssøknad om utbygging av Dagalifallene. Likeledes er innhentet avløpsdata fra Nore- og Uvdalsverkene.

Med forutsatt utbygget Dagali kraftverk og inkl. Tinnhølen-/Vierslafeltet er en kommet fram til følgende resultat:

Nedslagsfeltets størrelse	3 500 km²
Midlere årsavløp	2 340 m³
Midlere vannføring	74,3 m³/s.

Ovenforliggende magasiner:

Dagaliregulering	750 Mm³ (omsøkt)
Noreregulering	642 Mm³
Uvdalregulering	220 »
	1 612 Mm³

Midlere nyttbar vannføring (manuelt beregnet) 66,2 m³/s.

2.4. BK's plan om utbygging av fallene (bilag 6) går i korte trekk ut på:

1. Det bygges en inntaksdam ca. 0,8 km nedenfor Djupdal jernbanestasjon. Den demmer elven opp således at det blir et sammenhengende vannspeil opp til Bergsjø, ca. 2,5 km lengre opp. Det neddemmes ca. 30 dekar.
   I dammen forutsettes montert 2 stk. segmentluker 18×5,7 m og 1 stk. sektorluke 10×5,7 m for en samlet vannføring ca. 1 250 m³/s. ekskl. turbinens maksimale vannføring som er på 120 m³/s.
2. Kraftstasjonen bygges sammen med demningen. Det installeres et kaplanaggregat på 18 MVA for en maks. vannføring på 120 m³/s. med en netto fallhøyde på ca. 16 m.
   Den nøyaktige fallhøyde vil bli klarlagt i forbindelse med pågående vannstandsmålinger.
3. Avløpet fra kraftstasjonen føres gjennom en ca. 2,0 km lang avløpstunnel (60 m²) ned til Fossan gård, hvor den går over i en kort avløpskanal før vannet føres tilbake til elven. Elvestrekningen mellom damsted og avløpskanalens utløp i elven er ca. 3,5 km.
4. Anleggskostnad ca. 60 mill. kroner.
5. Kraftproduksjonen i et middelår med utbygget Dagali kraftanlegg og med Tinnhølen-/Viersla fortsatt rennende til Numedalsvassdraget er beregnet til ca. 90 GWh.
6. Tilknytningen til det samkjørende kraftnett forutsettes skje ved opptransformering til 130 kV for tilkopling til 130 kV kraftlinjen Nore—Flesaker som passerer anleggsstedet i ca. 0,9 km avstand. (Bilag 0).
7. Som anleggets rådgivende firmaer er engasjert:
   Bygning: Ing. Chr. F. Grøner
   Maskin: Siv.ing. Nybro Hansen
   Juridisk: H.r.adv. Vislie, Vislie, Ødegaard og Kolrud
   og i eget regi:
   Elektroteknisk: Buskerud Kraftverker.
8. Tømmerfløtningen i Numedalselven er som nevnt i merknad til pkt. 1.3. sikret vann i fløtningstiden. Demningen utstyres med sektorluke (tilsvarende i Mykstufoss og Gamlebrofoss).
   Tømmerfløtningen forbi Djupdal kraftanlegg forutsettes ordnet i forståelse med Numedalslågens fellesfløtningsforening.
9. Damanlegget blir bygget med et påhugg for eventuell senere laksetrapp — jfr. vassdragslovens § 108, pkt. 4. Laksetrappen forutsettes innsprengt i fjellet på vestsiden av vassdraget — se bilag 6, tegning 1728—002.

3. *Naturvern.*

3.1. Terskler.

Terskler er forutsatt bygget i den ca. 3,5 km lange tørrlagte elvestrekning nedenfor demnin-

gen. Kontakt er tatt med NVE — Vassdragsdirektoratet (bilag 7) og Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske (bilag 8).

3.2. Steintipper.
Kontakt er tatt med Statens Vegvesen ved vegsjefen i Buskerud og med Rollag kommune om utnyttelse av de utsprengte steinmasser til samfunnsnyttig formål (bilag 1, pkt. d).

3.3. Opprydding etter fullført anlegg.
Ifølge pkt. f i den inngåtte avtale med fallretteierne (bilag 1) skal all opprydding etter anleggsarbeidet være utført innen et år etter anleggsarbeidenes fullførelse.

4. *BK har i brev til NVE — Elektrisitetsdirektoratet av 11. juli 1974 søkt om elektrisk konsesjon.*
Anlegget er av NVE ført opp på listen over kraftverk som ventes ferdigstillet i 1976 som et ledd i den samlede krafttilførsel for vinteren 1976/77.
En forsinkelse for dette kraftverk vil således bety en tilsvarende reduksjon i landets krafttilgang. Vi håper derfor at det vil være mulig å ta stilling til denne søknad så raskt at ikke dette spørsmål skal forsinke ferdigstillelsen.

5. *Forholdet til de kommunale myndigheter.*
Som det vil gå frem av bilag 1, side 8 har Rollag kommune solgt sine fallrettigheter i Djupdalsfallene (tilhørende eiendommen Bakkeli 71/2) til BK mot en nærmere bestemt godtgjørelse (bilag 1 pkt. 6 e).
Ordfører Fulsås har underskrevet kontrakten på vegne av Rollag kommune etter vedtak i kommunestyret.»

Bilag 1 til søknaden er kopi av kjøpekontrakt undertegnet den 26. april 1974 av 19 grunneiere, deriblant Rollag kommune, som overdrar sine respektive andeler av fallrettighetene i Djupdalsfallene fra og med utløpet av Vesleåi i Bergsjø til og med grensen mot Flesberg kommune.
Av kontrakten siteres:

«2.
Kjøpekontrakten omfatter:
a) Fallrettigheter som tilhører selgerens eiendom i Lågen, jfr. pkt. 1.
b) Rett til å lede elven ut av sitt leie og gjennom tunnel, kanal eller andre ledninger over, under eller forbi selgerens grunn.
c) Rett til å foreta enhver regulering av vassføringen i elven som kjøperen finner påkrevet.

3.
Kjøperen er berettiget til i framtiden å erverve nødvendig grunn og rettigheter til byggetomter, damsteder, tippmasser, tunneler, kanaler eller andre ledninger, veganlegg, telefonledninger, jernbane og kraftoverføringsanlegg, grustak og steinbrudd og andre innretninger for vasskraftens hensiktsmessige utnyttelse mot et vederlag, som i mangel av minnelig overenskomst blir å fastsette ved skjønn. Støpesand og grus betales med kubikkmeterpris, som ved mangel av minnelig overenskomst blir å fastsette ved skjønn.

Anleggsveger stilles i den utstrekning konsesjonsbetingelsene ikke hindrer det til disposisjon for de grunneiere som har bruk for dem, dog uten plikt for kjøperen til å vedlikeholde disse. Hvis framtidig vegvedlikehold ikke skal overtas av det offentlige, skal veglovens regler herom gjelde.

4.
Oppgjøret for fallrettighetene baseres på en omforenet netto regulert vannføring på 58 m^3/sek. Denne faktor i hestekrafttallet er ikke gjenstand for endringer som kunne blitt aktuelle ved endrede reguleringer, overføringer eller minstevassføringer e. l.
For de rettigheter som er omhandlet under pkt. 1 og 2 betales et vederlag på kr. 60 pr. nat-hk inklusive det 25 pst. tillegg selgerne ville hatt krav på om rettighetene var blitt ekspropriert.
Dessuten skal kjøperen betale full erstatning for alle skader og ulemper, herunder også fiske og vassforsyning som utnyttelsen av de ervervede rettigheter påfører selgernes eiendommer. Erstatningen fastsettes ved overenskomst eller skjønn påstevnet av kjøperen etter reglene i ekspropriasjons-, vassdragsreguleringS- og vassdragslovgivningen. Omkostningene ved skjønnene — også til nødvendig teknisk og juridisk bistand — bæres kjøperen.

5.
Vederlaget etter pkt. 4 fastsettes og utbetales på følgende måte:
a) Oppmåling av de enkelte fallselgeres parseller som grunnlag for beregning av antall nat.-hk som faller på hver enkelt selger, er foretatt av Fjellanger Widerøe A/S og målerresultatene er datert 8. januar 1973 og 11. april 1973. Samlet gjelder oppmålingen fallstrekningen mellom kote 194.303 øverst og kote 176.633 nederst, begge angitt i referansplan NGO 1954. Målingen utgjør en del av denne kontrakt.
b) Godtgjørelsen for fallrettighetene gjøres opp ved et vederlag en gang for alle. Vederlaget forfaller til betaling, jfr. c), når selgeren har underskrevet kjøpekontrakten og tinglyst skjøte foreligger på rettighetene fritt for pengeheftelser og heftelser som genererer utbyggingen.
c) Selgeren kan velge mellom
1) å få vederlaget utbetalt under ett,
2) å få få vederlaget utbetalt i like store årlige avdrag i 5 år. Det til enhver tid gjenstående beløp forrentes med 6 pst. rente fra kjøpekontraktens inngåelse.

6.
Som tiltak skal kjøperen påta seg:
a) Dammen skal innrettes slik at det senere er teknisk/økonomisk mulig å innpasse i denne en fisketrapp i samråd med Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske. Videre skal det i den utstrekning dette blir pålagt av Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske utføres tiltak i det tørrlagte elveleiet, så som bygging av fisketrapp og/eller kanal. Bygge terskler i det tørrlagte elveleiet, i den utstrekning Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen i forståelse med Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske bestemmer av hensyn til utseende og fiske.

b) Kjøperen skal, i den utstrekning Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske pålegger det, avgi tilstrekkelig vann til de tiltak som er nevnt i pkt. a).

c) Kjøperen påtar seg å bygge skogsbilveger på tilsammen ca. 1 460 m over eiendommene gnr. 67, bnr. 1 og 2, gnr. 69, bnr. 1, gnr. 63, bnr. 1 og 2 og gnr. 68, bnr. 1 etter tracé som fastlegges av herredsskogmesteren i Rollag.

Grunneierne plikter å avgi fri grunn til disse veger.

Vedlikeholdet av vegene er kjøperen uvedkommende.

d) Tippmasser skal plasseres og utformes så de ikke virker skjemmende i terrenget, og representanter for kommunen, utpekt av herredsstyret, skal tas med på råd når det gjelder plasseringen og utformingen av tippmassene. På samme måte skal forholdes med plassering av permanente kraftlinjer.

e) Kjøperen plikter, når kraftverket er satt i drift å levere til Rollag kommune v/Rollag Elektrisitetsverk 700 kW årlig på følgende betingelser:

1. Kraften leveres på de til enhver tid gjeldende statskraftvilkår uten tillegg for overføring i Buskerud Kraftverkers nett.
2. Kraften kan disponeres av Rollag kommune v/Rollag Elektrisitetsverk slik som betingelsene til enhver tid er for disponering av konsesjonskraft.
3. Kraftleveransen går til fradrag i den konsesjonskraft Rollag kommune måtte oppnå etter konsesjonslovens § 2 pkt. 12.

f) Senest 1 år etter anleggsarbeidenes slutt skal det være foretatt en fullstendig opprydding etter anlegget, og opprydningen skal kunne kontrolleres av representanter for Rollag kommune, utpekt av herredsstyret.

Ved en konsesjonsbehandling vil selgerne ikke stille krav om tiltak utover disse punkter som det her er enighet om.

Kjøperen kan tinglyse denne kjøpekontrakt på selgerens eiendommer.

Kjøperen bærer alle utgifter til nivellement, oppmåling, skylddeling, stempel og tinglysning.

Kjøperen bærer videre selgerens utgifter til teknisk og juridisk bistand i forbindelse med forhandlingene.

Herunder inngår også utgifter til juridisk bistand i forbindelse med gjennomføring av overdragelsen for de enkelte selgere inklusive arbeid med innhentelse av samtykkeerklæringer fra pant- og rettighetshavere, pantefrafall og andre formaliteter som er nødvendige for gjennomføring av denne kjøpekontrakt.

Selgerne forplikter seg til å medvirke til avholdelse av skylddelingsforretninger og skjøtning.

8.

Mot rimelig varsel på forhånd samtykker selgerne i at kjøperen straks etter kjøpekontraktens vedtagelse har adgang til å foreta videre undersøkelser i marken. Skader og ulemper erstattes i mangel av minnelig overenskomst ved skjønn.

Bevissikring skal — når selgerne forlanger det — foretas som bestemt i oreigningslovens § 25, 2. ledd.

9.

I tilfelle skjønn avholdes i henhold til denne kjøpekontrakts bestemmelser, skal skjønnsgjenstanden kunne tas i besittelse uten at skjønnene er endelig avhjemlet, dog ikke før skjønn er begjært. 6 pst. rente skal svares fra besittelsestakelsen.

10.

Hvis kjøperen overdrar sine rettigheter til tredjemann står kjøperen ansvarlig overfor selgerne for rett betaling av den kontante del av kjøpesummen.

11.

Bortsett fra det som er nevnt i siste ledd i dette punkt, skal enhver tvist mellom selger og kjøper som gjelder forståelsen av kjøpekontrakten eller skjøtet, eller som for øvrig utspringer av overdragelsen av rettighetene avgjøres med endelig og bindende virkning av en voldgiftsrett på 3 medlemmer.

Rettens formann skal ha de for høyesterettsdommere foreskrevne kvalifikasjoner og oppnevnes av Justitiarius i Høyesterett. Etter en foreløpig gjennomgåelse av saken, bestemmer formannen hvilken utdannelse de to øvrige medlemmer bør ha, teknisk eller juridisk.

Ingeniørene i retten oppnevnes av rektor ved Norges Tekniske Høgskole. De skal være høgskoleutdannet med erfaring fra anlegg og drift av større kraftanlegg og fra reguleringsog ekspropriasjonsskjønn.

Juristene skal ha slike kvalifikasjoner som bestemt for formannen og oppnevnes av denne.

Omkostningene ved voldgiftsavgjørelsen inntil kr. 10 000 dekkes av kjøperen. Eventuelle utgifter utover kr. 10 000 dekkes med en halvpart på kjøperen og en halvpart på selgeren, dog slik at selgerens andel betales av kjøperen og kan av denne fratrekkes ved den første derpå følgende betaling av eventuell årlig erstatning.

Voldgiftsretten bestemmer selv behandlingsmåten for saken.

Hvis det oppstår tvist om forståelsen av kjøpekontrakten eller skjøtet under skjønn som avholdes i henhold til bestemmelsene foran, skal tvisten avgjøres av skjønnet ved vanlige rettsmidler for begge parter.»

Bilag 2 til søknaden er en oversikt over fallhøyder ved Djupdal, nivellert av firmaet Fjellanger Widerøe A/S.

Bilag 3 er et kart hvor de fallparseller som søkes ekspropriert er avmerket.

Bilag 4 er en grafisk fremstilling av fastkraft og dekning ved Buskerud Kraftverker for årene 1945—1974.

Bilag 5 er en grafisk oversikt over primakraftomsetning og egenproduksjon ved samme verker fram til 1980.

Bilag 6 er den tekniske beskrivelse med kostnadsoverslag for det planlagte Djupdal kraftverk datert den 8. mars 1974 av Ingeniør Chr. F. Grøner A/S.

Av beskrivelsen siteres:

«2.0. *Orientering.*
Djupdal ligger i Numedalslågen, ca. 42 km ovenfor Jondalselvens utløp i Lågen og ca. 13 km nedenfor Mykstufoss Kraftverk.
Djupdalsfallene har ca. 17 m fall over en ca. 6 km lang strekning. Elveløpet gjør her en slyng langs fallstrekningen, og avstanden mellom dam/kraftstasjon og utløp blir derfor forholdsvis gunstig.
Dam og kraftstasjon forutsettes lagt ved en innsnevring i elven mellom Djupdalen og Langerud. Elveleiet ovenfor er trangt, dypt og bratt med flere innsnevringer, bl. a. ved to veibro-overganger. Ovenfor Ulvik bro utvider elven seg betydelig over en lang, stille strekning, kalt Bergsjø.

3.0. *Grunnlag.*
Av karter foreligger oversiktskart i M. 1:5000 fra Widerøes Flyveselskap (1955) og geologisk kart Flesberg ved NGU. (1935). Fra Studieselskapet for Norges Vannkraft foreligger en plan for Sørkje toppkraftverk (9. 5. 73). Dette gjelder etablering av et magasin i Sørkjevann, vest for damområdet ved Djupdal.
Planen går ut på oppumping av vann fra Lågen ved Djupdal og utnytting av fallet fra Sørkjevann til Lågen til kraftproduksjon i vinterperioden.
Sørkje pumpeinntak/kraftstasjonsavløp ligger ovenfor Djupdal Kraftverks inntak, og eventuelt regulert avløp fra et slikt anlegg vil kunne utnyttes i Djupdal Kraftverk.

4.0. *Generell beskrivelse.*
Den aktuelle fallstrekning strekker seg fra Sælsteigen (k. 194.20) og ca. 6 km nedover elven og har et bruttofall på ca. 17 m.
Utbygging av denne fallstrekning skjer mest hensiktsmessig ved at inntaksdammen plasseres på k. 188. Som H. R. V. er valgt k. 194.5, hvorved skadevirkningene ved oppdemningen blir relativt beskjedne. Det neddemmede området blir da i alt vesentlig liggende i det trange elveløp nedenfor Bergsjø. Kraftstasjonen legges i tilknytning til dammen og sprenges ut i dagen. Avløpstunnelen føres ut ved Fossan, hvor man ved kanaliseringsarbeider forutsetter å oppnå et undervannsnivå på k. 177.5. Anlegget får dermed en bruttofallhøyde på 17,0 m.

5.0. *Hydrologi.*
5.1. Grunnlag og forutsetninger.
Vannføringen ved Djupdal setter seg sammen av regulert vannføring fra Nore I og Uvdal I samt avløp fra uregulert felt mellom disse verk og Djupdal. Den døgn- og ukesregulering som kan foretas i Mykstufoss Kraftverks 6,5 M m³ magasin får ingen betydning i denne oversikt og regnes ikke med som regulering her. For Nore I er innhentet avløpsdata fra NVE for perioden 1955—72. For Uvdal I er innhentet avløpsdata fra Asker og Bærum Kraftselskap for den tid anlegget har vært i gang: 1967—73.
Oppgaver over nedslagsfelt og gjennomsnittlig spesifikt avløp er tatt fra utredningen om Sørkje toppkraftverk fra Studieselskapet for Norges vannkraft 1973.
Spesifikt avløp fordelt over året er tatt fra Hydrologiske undersøkelser i Norge 1958.
Ved beregning av flomtap er gjort den forutsetning at alt avløp fra Nore I og Uvdal I tilnærmet er lik driftsvannføringen i vintertiden og at alt overskuddsvann (flomvann) fra disse felt opptrer i sommertiden.
Ved flomtapsberegningen er dessuten forutsatt en installasjon tilsvarende 120 m³/sek. i Djupdal Kraftverk. For øvrig er benyttet hydrologiske beregninger som ble utarbeidet i forbindelse med Gamlebrofoss Kraftverk ved Kongsberg i 1967.
Nedslagsfelt til Djupdal settes til 3 500 km². Vinterperioden regnes 16.10.—15.5. og sommerperioden 16.5.—15. 10.

5.2. Nore I.
Gj.snittlig årlig avløp 1 350 m m³.
Q gj.sn. = 42,8 m³/sek.

	Vinter	Sommer
Gj.snittlig avløp	915 M m³	435 M m³
Gj.snittlig vannføring	50 m³/sek.	33 m³/sek.

5.3. Uvdal I.
Gj.snittlig årlig avløp 210 M m³.
Q gj.snitt = 6,7 m³/sek.

	Vinter	Sommer
Gj.snittlig avløp	207 M m³	3 M m³
Gj.snittlig vannføring	11,3 m³/sek.	0,2 m³/sek.

5.4. Uregulert felt.
Gj.snittlig årlig avløp 780 M m³.
Q gj.snitt = 24,8 m³/sek.

	Vinter	Sommer
Gj.snittlig avløp	210 M m³	570 M m³
Gj.snittlig vannføring	11,5 m³/sek.	43,1 m³/sek.

5.5. Totale tilløp til Djupdal.

	Hele året		Vinter		Sommer	
	M m³	m³/sek.	M m³	m³/sek.	M m³	m³/sek.
Nore I	1 350	42,8	915	50,0	435	33,0
Uvdal I	210	6,7	207	11,3	3	0,2
Uregulert felt	780	24,8	210	11,5	570	43,1
Totalt brutto tilløp ..	2 340	74,3	1 332	72,8	1 008	76,3
Flomtap	257	8,1	91	5,4	166	12,6
Totalt utnyttbart tilløp	2 083	66,2	1 241	67,8	842	63,7

6.0. *Energiproduksjon, installasjon.*

6.1. Energiproduksjon.

Gj.snittlig årlig energiproduksjon (8760 timer) ved kraftstasjonsvegg blir

E år ..... $= 8{,}5 \cdot 66{,}2 \cdot 16{,}0 \cdot 8760 \cdot 10\text{-}6 = 79$ GWh

Derav:

E vinter ..... $= 8{,}5 \cdot 67{,}8 \cdot 16{,}0 \cdot 5080 \cdot 10\text{-}6 = 47$ GWh

E sommer ..... $=$ 32 GWh

6.2. Installasjon.

Under hensyn til de ovenfor utledede vannføringer som gjelder for de bestående reguleringer i vassdraget, samt muligheter for en økning av vintervannføringen ved utnyttelse av pumpe/kraftverk, evt. bare kraftverk Sørkje ifølge Studieselskapet, er alternative turbinstørrelser vurdert.

Av vedlagte tegn. 134-3988, blad 1 og 2 (ingeniør Nybro Hansen) fremgår alternativene.

Blad 1 viser mulige turbinalternativer, lagt ut for best virkningsgrad på ca. 70.

Blad 2 viser mulige turbinalternativer, lagt ut for beste virkningsgrad på ca. 85 m³/sek. ved He = 16,0 m.

Valg mellom de forskjellige alternativene bør gjøres på et økonomisk grunnlag, hvor aggregatpris, pris pr. m dykking, varighetskurver og kraftpris vurderes.

På grunnlag av de foreliggende data på dette stadium av prosjekteringen, er valgt en turbin med følgende spesifikasjoner:

Kaplan, nominell fullytelse 15 MW
Q = 70 m³/sek.
He = 16 m
n = 166,77 o/min.
Q maks. = 120 m³/sek.

Ved 120 m³/sek. har denne turbinen en dykking på ca. 7,5 m. Ved denne vannføringen er antatt en netto fallhøyde på ca. 14,0 m.

Generator 18 MVA
EF = 0,83
n = 166,7 o/min.

7.0. *Beskrivelse av anlegget.*

7.1. Inntaksdam, fangdam, omløp.

Inntaksdammen er plassert på ca. k. 188 hvor elveleiet er smalt og deles av en fjellrygg. Østre løp er kun vannførende i flomperioder.

Det er fjell i dagen på damstedet. Dammen inkl. inntak får en lengde på ca. 75 m. Den består av 3 flomløp og inntakskonstruksjonen. Den fremtidige maksimale flomvannføring er av NVE oppgitt til 1 250 m³/sek., og flomløpene blir derfor dominerende.

Dammen blir utstyrt med 2 stk. segmentluker hver på 17 × 6,40 m², samt en sektorluke 12 × 3,40 m². Sektorluken skal tjene som tømmerløp etter byggeperioden. Bunn lukeåpninger ligger på k. 188,1 og 191,1 og topp dam ligger på k. 196,0.

For tørrlegging av damstedet i byggeperioden anlegges fangdam av stenmasser oppstrøms samt nedstrøms for dammen.

En omløpstunnel med 40 m² tverrsnitt og lengde ca. 200 m legges på vestsiden. Tunnelen lukkes etter byggetiden. Alternativt tørrlegges dammen seksjonsvis og omløpstunnelen sløyfes.

7.2. Inntak og kraftstasjon.

Inntaket er plassert i dammens forlengelse på østsiden, og har varegrindsåpning med et netto tverrsnitt på ca. 100 m². Det installeres inntaksluke (skalluke) på 6,0 × 7,5 m² til avstengning av turbintilløpet. Dette får et maks. tverrsnitt på ca. 45 m² og utføres med betongforing. Inntaket forsynes med grindrensker.

Kraftstasjonen plasseres i tilknytning til dammen. Stasjonen blir delvis nedsprengt i fjell med stasjonsgulv på k. 183 og tak på k. 195,5. Turbintilløpet utføres som betongspiral. Sugeløpet utføres med betongforing. Det kan tørrlegges for inspeksjon ved senkning av en avløpsluke 5,0 × 8,5 m².

Riksvei 275 går rett forbi damstedet, og adkomstveien legges fra riksveien ned til stasjonen på sørsiden. Adkomst til avløpsluke-kammer legges fra kraftstasjonen. Det må sannsynligvis anlegges en ledeskjerm langs østre bredd til skjerming av stasjonsområdet mot flomvann.

Bryteranlegget for utgående høyspentlinje anordnes som friluftsanlegg på oversiden av jernbanelinjen.

Jerbanetraséen blir ikke berørt av utbyggingen.

I stasjonen forutsettes installert:

1 stk. Kaplanturbin på 15 MW ved 16,0 m netto fallhøyde og 166,7 o/min.
1 » Trefase vertikalakslet generator 18 MVA .
1 » Trefase transformator 18 MVA, 8/67 kv. Apparatanlegg, koblingsanlegg og fjernstyringsanlegg.
1 » 65 t. maskinsalkran.

7.3. Avløp.
Avløpstunnelen blir ca. 1 950 m lang og sprenges med 60 m² tverrsnitt. Den legges dykket, og drives fra utløpet ved tverrslag. Tunnelen drives opp i bunnen av avløpskanalen. Fra avløpstunnelens utløp utføres kanaliseringsarbeid over en ca. 550 m lang strekning for å få utnyttet fallet ned til k. 177,5. Det øverste parti kan beskyttes mot skadelig vannføring fra elven under utgravingen ved hjelp av tippmasser plassert i sideløpet. Kanalens sider og bunn beskyttes med sten.

7.4. Veianlegg.
For adkomst til damsted, stasjon og inntak blir anlagt ca. 150 m vei fra riksvei 275. Til påslag avløpstunnel bygges ca. 200 m anleggsvei.

7.5. Betjening og kraftoverføring.
Stasjonen forutsettes fjernstyrt fra Mykstufoss kraftstasjon, og kraften føres over en ca. 14 km kraftledning til Mykstufoss og derfra inn på den bestående 60 kV overføringsledning.

7.6. Byggetid.
Anlegget forutsettes fullført i løpet av en 2-års periode som levering og montasje av aggregat vil kreve.

7.7. Oppdemmingsgrense.
Fallforholdene i elven ovenfor dammen er avgjørende for hvor høyt man kan gå med oppdemningen. Ca. 2 km ovenfor damstedet vider elven seg ut og over en ca. 9 km lang strekning utgjør fallet bare ca. 1 m (Bergsjø). Oppdemningen bør ikke føres så høyt at den får innvirkning på vannstanden over dette parti av hensyn til mulige skadevirkninger. Ifølge Widerøes kart ligger vannstanden ved nederste del av den flate elvestrekning på k. 195, mens vassdragsnivellementet angir en utjevnet vannstand k. 194,18. Vassdragsnivellementet ble tatt på et tidspunkt da vannføringen i elven var liten, også sett i forhold til månedsmidlet og den utjevnede vannstand er derfor muligens noe lav. Vi har satt H. R. V. til k. 194,50 men understreker at en nøyaktig oppmåling av området kan føre til en mindre justering av H. R. V.
Det neddemmede areal blir av størrelsesorden 30 da.

8.0. *Kostnadsoverslag.*

		Mill. kr.
1.	Omløpstunnel	
	— Bygningsmessige arbeider 0.740	
	— Luker og varegrind 0.360	
		1.100
2.	Inntaksdam	
	— Bygningsmessige arbeider 2.470	
	— Luker 2.900	
		5.370
3.	Kraftstasjon m/inntak og avløp	
	— Bygningsmessige arbeider 2.730	
	— Luker, varegrind 1.490	
	— Maskinteknisk utstyr .. 6.610	
	— Elektronisk utstyr 6.840	
		17.670
4.	Avløpstunnel	
	— Tunnel 7.800	
	— Kanaliseringsarbeider .. 2.400	
		10.200
5.	Veier	0.300
6.	Fangdammer, vannulemper	0.800
7.	Friluftsanlegg, linjer	0.700
8.	Sjau- og håndtlangerhjelp	1.770
9.	Diverse og uforutsett	2.800
10.	Sum	40.710
11.	Investeringsavgift (13 pst. av post 10)	5.290
12.	Sum inkl. avgift	45.000
13.	Fallretter, grunnervervelser	2.000
14.	Byggherrens administrasjon, planlegging	1.500
15.	Renter i byggetiden (8 pst. p. a.)	4.000
16.	Totale utbygningskostnader	53.500

Prisene refererer seg til dagens kostnadsnivå. Priser på maskin- og elektroteknisk utstyr er oppgitt i brev av 7. mars 1974 fra Sivilingeniør Nybro Hansen.

Kraftpris:
Med en rentesats på 8 pst. p. a. og en avskrivningstid på 40 år vil de årlige kapitalutgiftene bli ca. 8,4 pst. av investert kapital, dvs. ca. 4,5 mill. kroner pr. år. Hvis avskrivningstiden av finansielle grunner senkes f. eks. til 20 år blir de årlige kapitalutgifter 9,98 pst., dvs. 5,35 mill. kroner pr. år.
De årlige utgifter til drift og vedlikehold av kraftverket ligger vanligvis på ca. 2—2,5 pst., dvs. ca. 1,3 mill. kroner pr. år.
Med en produksjon på 79 GWh i et midlere år får man da følgende kraftpriser:

Utbyggingspris: 68 øre/kWh.
Produksjonspris (40 års avskrivningstid): 7,35 øre/kWh.

9.0. *Alternative prosjektløsninger.*
Vi har sett på et alternativ med N. U. V. ved Fossan på k. 180 hvorved det vesentlige av kanaliseringsarbeidene bortfaller, samt på et alternativ med utløp avløpstunnel ved Øya hvor forholdene ligger godt til rette og N. U. V. blir på k. 182. Begge disse alternativer gir imidlertid lavere kraftproduksjon og høyere kraftpris enn det foreslåtte prosjekt.

10. *Sammendrag.*
Djupdal kraftverk utnytter fallet fra Sælsteigen til Fossan, ca. 17 m brutto. Inntaksdammen plasseres på k. 188 med H. R. V. på k. 194,5. Kraftstasjonen sprenges ut i dagen i tilslutning til dammen, og det installeres et aggregat på 18 MVA. Turbinen blir av Kaplantypen. En 1 950 m lang avløpstunnel med 60 m² tverrsnitt føres ut ved Fossan hvor det må utføres kanaliseringsarbeider over en ca. 550 m lang strekning.
Skadevirkningene blir av meget beskjedent omfang. Kraften føres inn på den bestående 60 kV overføringslinje fra Mykstufoss kraftstasjon.

Kraftproduksjonen og omkostninger for utbyggingen blir som følger:

År	Gj.sn. kraftprod. GWh Vinter	Sommer	Totale kostnader Mill. kr.	Utbygn.pris øre/kWh	Kraftpris øre/kWh
79	47	32	53,5	68	7,35

I disse omkostninger er ikke inkludert skjønnsomkostninger og eventuell andel av magasinomkostninger ved høyereliggende verk, i dette tilfellet Nore I og Uvdal I. Djupdal kraftverk ligger anleggsmessig meget gunstig an. De forskjellige arbeidsplasser er oversiktlige. Hertil kommer at skadevirkningene blir ubetydelige ved dette anlegg slik at det burde gå raskt med å treffe en minnelig ordning med de grunneiere som blir berørt.

Prismessig ligger Djupdalsprosjektet relativt høyt. Den forprosjektering som hittil har vært foretatt er imidlertid ifølge forutsetningene av en grov og skissemessig karakter. Det er forhold som tyder på at flere av anleggets komponenter burde vurderes grundigere med hensyn til utforming og plassering med henblikk på en bedre massefordeling og dimensjonering.

Vår konklusjon etter den planlegging som hittil er utført er at det burde foretas en grundigere og noe mer detaljert forprosjektering av Djupdalprosjektet med henblikk på en mer økonomisk optimal løsning av anleggets komponenter.»

Med Ingeniør Grøners beskrivelse fulgte 4 blad tegninger av kraftverksprosjektet og 2 blad grafiske fremstillinger vedrørende turbinalternativer.

Bilag 7 gjelder en intern rapport datert 18. desember 1972 fra P. Mellquist, NVE, fra befaring av eventuelle terskelsteder i forbindelse med prosjektet. Av rapporten siteres:

«Med på befaringen 14. november 1972 var:
Overingeniør Johannessen, Buskerud kraftverker
Ingeniør Thingelstad, Buskerud kraftverker
Gårdbruker Fugleåsen, formann i grunneierkomitéen
Forstkandidat Dammerud, NVE-VN
Cand. real. Mellquist, NVE-VN.

Befaringen kom i stand på oppfordring fra Buskerud kraftverker. De terskelsteder som ble vurdert falt stort sett sammen med de ønsker grunneierforeningen hadde. I det følgende har en sett bort fra tømmerfløtingen som en antar må løses på annen måte, f. eks. ved biltransport. Så vidt en kan se vil kombinasjonen tømmerfløting—terskelbygging by på visse problemer.

Terskelstedene er tegnet inn på kartbilaget. Inntaksdam, overføringstunnel, utløpskanal og tipp er kun skissert opp for oversiktens skyld på grunnlag av en dårlig kartkopi og muntlige opplysninger.

Vassføringen befaringsdagen ble opplyst å være ca. 50 m³/sek.

Mulig terskelsted nr. 1 (Fossan gård). (Foto 1 og 2.)

Lågen deles her opp av et ti-tall løsmasseøyer i ett primær- og flere sekundærløp. Det naturlige vil her være å bygge en terskel tvers over primærløpet som indikert på kart og foto. Det ble ytret ønske fra Fugleåsen og eieren av Fossan gård om å eventuelt holde den vasstand som var befaringsdagen (tilsv. 50 m³/sek., kfr. foto).

En fyllingsterskel vil her være det korrekte og det ligger nok av masse i elven som sannsynligvis kan benyttes. I motsatt fall er det ikke lange strekningen ned til tunnelåpningen hvor man kan få tak i sprengstein. Lengden på terskelen vil bli ca. 75 m og den vil holde et vasspeil på ca. 400 m (omtrent 25 mål).

En vil ikke tro at denne eventuelle terskel vil få noen vesentlig negativ innvirkning i en flomsituasjon da flomløpet er så vidt betydelig. På den annen side kan det være grunn til å vurdere nøyere den tipp-plassering som er antydet ved utløpet av overføringstunnelen. Det er mulig at den innsnevring av flomløpet som tippen representerer sammen med virkningen av terskelen kan føre til flomskader i området.

En mulig alternativ løsning vil være å benytte tippmasser til å heve de lavestliggende dyrkbare arealer langs elva etter først å ha dozed tilside eventuell matjord.

Mulig terskelsted nr. 2 (Haugen) og nr. 3 (Stabekkevja). (Foto 3 og 4.)

Stabekkevja er tidligere skilt fra resten av Lågen ved kanaliseringsarbeider av hensyn til tømmerfløtingen. Det ble ytret sterke ønsker fra grunneierrepresentantens side om «å gjøre noe» med dette området som nå ligger delvis som en steinørken.

En mulig løsning er å bygge to fyllingsterskler, 2 og 3, og så lage en kanal inn i Stabekk-evja. Ved «utløpet» av evja kunne man eventuelt også lage en terskel slik at et brukbart vasspeil opprettholdes.

Imidlertid virket massene som skiller Stabekkevja fra hovedløpet relativt permeable, og et vellykket resultat er her selvsagt helt avhengig av eventuell restvatn-føring.

Overingeniør Johannessen nevnte at man muligens kunne benytte Stabekkevja som tippområde. Dette er en løsning som absolutt fortjener å bli vurdert dersom det er teknisk mulig med drift fra inntakssiden av tunnelen og tungtransport over den gamle brua ved Djupdal. Med korrekt planering og etterbehandling av tippmassene vil man kunne få en heldig løsning på tipp-problemet og i Stabekkevja.

Med en plassering som antydet på kart og foto 4, vil terskel nr. 3 få et vasspeil på ca. 250—300 m. Når det gjelder terskel nr. 2 er det mulig at fallet på denne strekningen er i største laget slik at den evt. bør trekkes noe nærmere opp mot Stabekkevja. En bør i alle tilfelle søke å opprettholde et vasspeil i denne elvesvingen som ligger eksponert for vegene på begge sider av Lågen.

Mulig terskelsted nr. 4 (søndre Bakken). (Foto 5 og 6.)

En terskel her vil kunne danne et vasspeil på 20—30 mål avhengig av terskelhøyden.

Det kom fram under befaringen at man godt kunne tenke seg vasstanden noe høyere enn den var på det tidspunkt (kfr. foto 5, 6 og 7).

En antar at en løsmasseterskel vil være det riktige på dette stedet selv om den sannsynligvis må forankres i fjellet på vestsiden av elva. Heller ikke her skulle det være noen problemer ved en eventuell flom.

Mulig terskelsted 5 (Bakken). (Foto 8 og 9.)

Det naturlige sted for en eventuell terskel i dette elveavsnitt er ved toppen av det nederste stryket (se hvit pil på foto 8). Imidlertid er det ikke noe til hinder for at man evt. trekker terskelen noe nedover slik at man får et lengre vasspeil. Hvor langt ned man kan trekke den avhenger selvsagt av fallet. Det er forbygninger langs begge bredder og grunneierrepresentanten hadde ingen innvendinger mot en terskel her.

En hytte som ligger ned til vasskanten på odden ved «Kvernhusroa» gjør det også ønskelig at man trekker terskelen noe nedover i elveløpet. Fyllingsterskel vil være det naturlige og masser ligger det nok av i elveleiet.

Mulig terskelsted 6 (Langerud gård).
(Foto 10 og 11.)

En eventuell fyllingsterskel her vil forhåpentligvis kunne holde vasspeilet helt oppunder inntaksdammen, dvs. ca. 350—400 m. Selv om en terskel her vil bli noe høy tror en det vil være gunstig å holde vasspeilet i de to hølene som nå er mellom Langerud gård og inntaksdammen.

Generelt kan en si at detaljutforming og kostnader for de tiltak som her er skissert er avhengig av restvassføringen etter reguleringen. Blir restvassføringen tilnærmet lik 0 må det settes store krav til tersklenes tetthet og de vil følgelig bli relativt kostbare. Videre vil det alltid være en viss fare for at resultatet ikke blir helt vellykket dersom ikke tilsiget kompenserer vasstapet gjennom undergrunn etc.

En annen årsak til at man bør vurdere spørsmålet om en eventuell minstevassføring er hensynet til fisket. Det ble fra grunneierhold hevdet at det var bra med ørret i Lågen og opplysning om at det selges fiskekort for 12—14 000 kroner pr. år er for så vidt en indikasjon på at det er en viss interesse for fiske i området. Slik tersklene er plassert i dette forslaget burde det være en viss mulighet for at fisken kan greie seg på strekningen dersom tilsiget ikke blir for lite. Hvor stor minstevassføring som eventuelt kan komme på tale har en ingen formening om på nåværende tidspunkt.»

Med rapporten fulgte oversiktskart med mulige terskelsteder avmerket.

Bilag 8 er brev datert 11. september 1973 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk til Buskerud Kraftverker. Av brevet siteres:

«Ved en vurdering av hvilke tiltak som kan komme på tale dersom Djupdalsfallene utbygges med et kraftverk, vil tiltakenes art være avhengig av hvorvidt vassdraget

1. tenkes utbygget til å bli lakseførende eller
2. skal forsøkes opprettholdt slik forholdene er i dag.

Laksen går i dag til Hvittingfoss ca. 70 km fra Numedalslågens utløp. Her er det planlagt bygget 2 laksetrapper. Utbyggingen er imidlertid stillet i bero på grunn av ønsket om å hindre spredning av fiskesykdommen furunculose videre oppover vassdraget. For å bringe laksen opp til det planlagte Djupdal kraftverk må det videre bygges trapper i Gravenfoss, Labrofoss og Nybrofoss. Med disse utbygginger samt den allerede byggede trapp i Gamlebrofoss vil laksen kunne gå til Djupdal kraftverk ca. 160 km fra sjøen. En videre utbygging fra Djupdal kraftverk kan enten foregå ved trappebygging i dammen eller bygging av fangstkammer ved utløpet for videretransport opp vassdraget. En må regne med at laksen vil komme opp til Djupdal først sent ut på året. Det er derfor mest nærliggende at den videre utbygging skjer ved transport av fisken.

Dersom en velger å bygge laksetrapp, må det i det tørrlagte elveleie opp til dammen avgis en tilstrekkelig stor vannføring til at laksen vil søke opp, ca. 5—10 m^3/sek. Ved terskelbygging og konsentrering av vannstrømmen vil det evt. pålagte vannslipp kunne reduseres noe. Det vil i tillegg være behov for en sperre i avløpstunnelen.

Direktoratet regner ikke med at vassdraget vil være lakseførende opp til kraftverket før om min. 10 år. Hvorvidt det er hensiktsmessig overhode å føre laksen videre kan være meget tvilsomt. Det hele er avhengig av mange faktorer som en ikke kjenner utfallet av før en utbygging nedenfor er fullført.

Direktoratet vil tilrå Buskerud Kraftverker å ta sikte på disse foranstaltninger for evt. å kunne møte krav om tiltak for laksen.

1 a. Anbringe føringer i kraftverkets utløp for å kunne sette inn stengsel for laks. Føringen kan kombineres med bjelkestengsel for lensing av tunnel.
1 b. Anbringe en mindre luke i kraftverksdammen på ca. 1 m^2 for evt. tilknytning av laksetrapp.

Dersom vassdraget ikke blir bygget ut for laks lenger enn til Kongsberg, vil det bli spørsmål om å iverksette disse tiltak.

2 a. Utsetting av yngel eller settefisk i det delvis tørrlagte elveleie.
2 b. Fiskeribiologiske undersøkelser i det berørte område. Direktoratet er her interessert i å trekke inn undersøkelsene som en del av et større forskningsprogram for å undersøke evt. terskelutbyggings innvirkning på fiskeproduksjonen.
2 c. Terskelbygging i det tørrlagte elveleie. I henhold til befaring 26. juni 1973 har en festet seg ved terskel nr. 1, 3, 4, 5 og 6 som kan ha betydning i fiskesammenheng. En vil tilrå at endelig valg av terskelsteder utstår inntil kraftverket er satt i drift, da en lettere vil kunne vurdere effekten av tersklene.
2 d. Avgivelse av en minstevannføring på 1—2 m^3/s. eller en vannføring stor nok til at terskeldammene holder den forutsatte vannstand. Endelig bestemmelse av vannslipp utstår til etter at tersklene er bygget.

Dersom laksen ikke skal forbi Djupdalen kraftverk, skulle det ikke være påkrevet med hverken fisketrapp i dammen eller stengsel i

kraftverksutløpet. Det bør overveies å utforme tersklene slik at den lokale fiskebestand kan passere disse.»

Bilag 9 er en vassføringskurve for Numedalslågen ved Bruhaug vannmerke.

På anmodning fra Vassdragsdirektoratet har søkeren sendt inn følgende redegjørelse datert 23. september 1974:

«Som nevnt i vår søknad av 11. juli 1974 baserer oppdemmingshøyden seg på nivået i Bergsjø i fløtningsperioden (som i dette område normalt er ferdig i midten av juli måned). Bakgrunnen for dette valg er bl. a. at fløtningsvannstanden synes å danne en naturlig grense for beiteland ned mot Bergsjø og Lågen idet nesten all vegetasjon mangler nedenfor dette nivå. Vi mente dermed å være trygge på at det ikke ville bli vesentlige nye skader. Vannstand vel fløtning (ca. 100 m³/s.) er kote 194,86.

Dette er i prinsippet samme utgangspunkt som den rådgivende ingeniør har anvendt. Etter de senere gjennomførte målinger har vi kunnet fastlegge høyden (kote 194,86) i Bergsjø. Videre vil vår forutsetning om å regulere ut fra dette punkt sikre mot økt vannstand i Bergsjø samtidig som fallhøyden kan utnyttes bedre ved mindre vannføringer.

Ved de minste vannføringer i Lågen (ned mot 10 m³/s.) blir vannstanden ved damstedet tilnærmet lik den vannstand en har i Bergsjø. Dagens vannstand ved damstedet er kote 188. Ved midlere vannføringer vil vannstanden ved damstedet måtte innstilles rundt kote 194,50 for å oppfylle kravet i Bergsjø. Så vidt vi kan se, skulle vår foreliggende søknad være i overensstemmelse med disse forhold.

Spørsmålet om mulig hevning av vannstanden med sikte på Sørkje pumpekraftverk, har foranlediget visse undersøkelser hos oss. For å få nøyaktigere fastslått hvilke arealer som blir berørt ved en ytterligere slik oppdemming, er det gjennom firmaet «Fjellanger Widerøe A/S» igangsatt oppmåling av området opp til kote 197 oppstrøms damstedet til Rollag kirke (målestokk 1 : 1000 og ½ m ekvidistanse). Videre har professor Birger Opsahl fra Norges landbrukshøyskole, Ås, lovet å være oss behjelpelig med å bedømme konsekvensene av en eventuell hevet vannstand.

Vi er således innstillet på å imøtekomme så langt vi kan, henstillingen om å klargjøre konsekvensene av en vannstandshevning. Det tilligger imidlertid Buskerud fylkesutvalg å treffe avgjørelse om vår konsesjonssøknad. Spørsmålet om subsidiært å søke en høyere oppdemmingshøyde må således forelegges dette utvalg. Dette vil først kunne gjøres om vel en uke.»

Av ytterligere opplysning fra søkeren, datert 15. november 1974, siteres:

«Hva angår forholdet til Numedalslågens Fellesfløtningsforening så har vi gjennom tidligere oversendelse av konsesjonssøknad og prosjekttegninger holdt foreningen underrettet om planene, og det er dessuten avholdt et møte 14. november 1974 hvor det ble redegjort for sakens status og hvor man drøftet de praktiske sider ved de forutsatte tiltak. Det ble fra foreningens side gitt uttrykk for tillid til at med en hensiktsmessig utforming av innretningene ville også fløtningens behov kunne tilgodesees. Vi regner med å kunne komme frem til minnelig ordning, men er villige til å avholde skjønn i henhold til vassdragslovens § 112 dersom dette ikke skulle lykkes.

Med hensyn til overvannshøyden og de overveielser som notatet av 13. august 1974 betinget, så er utviklingen greit beskrevet i vedlagte fremlegg av 26. september 1974. Fylkesutvalget fastholdt den opprinnelige søknad med HRV — 194,86 i Bergsjø som det prinsipale, men samtykket i en subsidiær tilleggssøknad med oppdemming inntil HRV = 196,0. Utvalget gjorde dog reservasjoner med hensyn til tilleggssøknaden, og forbeholdt seg å komme tilbake til denne når konsekvensene var nærmere klarlagt.

For klarlegging av de skader og ulemper en eventuell hevning av HRV i Bergsjø fra 194,86 til 196,00 (tilsvarende den vannstand som bl. a. var foreslått i planene for Sørkje pumpekraftverk), ble firmaet Fjellanger Widerøe engasjert til utarbeidelse av kart i målestokk 1 : 1000 med ½ m ekvidistanse og kotene opptegnet til k 197,00. Til nå foreligger kartblad nr. 6 til 12, dvs. fra Fløtterud gård (like ovenfor utløpet av Bergsjø) til Kvislen gård (ca. 2,3 km oppstrøms Rollag bru). Da området ble flyfotografert, var vannføringen i Lågen ved Bruhaug vannmerke ca. 100 m³/sek.

De aktuelle områder ble ut fra de mottatte kartblad planimetrert med følgende resultat:

Fra kote	Til kote	Samlet areal dekar	Herav oppdyrket dekar
194,86	195,00	84,68	0
195,00	195,50	120,74	5,07
195,50	196,00	102,18	22,84
196,00	197,00	129,21	ikke beregnet

Man kan således konstatere at innen det oppmålte område vil en hevning av vannstanden fra kote 194,86 til kote 196,00 medføre neddeming av ca. 307 dekar (hvorav nær 28 dekar er oppdyrket mark) og ovenfor kote 196 finner man ytterligere 129 dekar i området opp til kote 197,00). Ifølge jordbruksakkyndige vil det kunne oppstå avlingsskader i større eller mindre utstrekning i dette område. I tillegg må det regnes med noe neddemmet areal såvel oppstrøms som nedstrøms det nå kartlagte område.

Selv om det således gjenstår noen arealbestemmelser før konsekvensene av oppdemming til kote 196,0 er helt klarlagt, har overveielser hos fylkets myndigheter på basis av de data som foreligger, ført til den konklusjon at man ikke ønsker å opprettholde vedtaket om tilleggssøknad med oppdemming til kote 196,0. Vi er av fylkesmannen bemyndiget til å meddele dette.

Hva så videre angår vår opprinnelige søknad, som forutsetter en konstant vannstand i Bergsjø som «fløtningsvannstanden» på 194,86 for alle vannføringer opp til og med 100 m³/sek., kan vi opplyse:

Ifølge bilag 6 side 7 i vår forannevnte konsesjonssøknad er størrelsen på det neddemte areal (mellom utløp Bergsjø og oppstrøms inntaksdam) angitt til ca. 30 dekar. Dette tall vil nå gjennom det forannevnte nye kartverk kunne bestemmes vesentlig nøyaktigere.

Såsnart dette datum foreligger i nær fremtid, skal vi oversende det. Som opplyst i søknaden antar vi at det for dennne strekning ikke vil dreie seg om vesentlige ulemper og skader.

Hva angår forholdene rundt Bergsjø og ca. 2,3 km videre oppstrøms brua, blir ingen oppdyrkede arealer neddemt ved den omsøkte vannstand kote 194,86. Med hensyn til forsumpningsproblematikken kan anføres:

I beltet mellom 194,86 og 195,00 er ikke registrert noe oppdyrket areal. Det er alt overveiende beite- og enkelte myr- og skogarealer.

I beltet mellom 195,00 og 195,50, befinner det seg noen oppdyrkede arealer på tilsammen ca. 5 dekar, og ca. 115 dekar med beite, skog og myr.

I beltet mellom 195,50 og 196,00 er det planimetrert et oppdyrket areal i størrelsesorden 23 dekar og ca. 80 dekar beite-, myr- og skogarealer.

Tatt i betraktning at faren for avlingsskade som følge av forsumpning må antas å gjøre seg mindre gjeldende jo større høyden over HRV er, må det være berettiget å anføre at inngrepene overfor dyrket jord er beskjedne.

Spørsmålet om Sørkje er etter vår oppfatning såvidt utvisst at dette under ingen omstendighet kan motivere en oppdemming til 196,0 på det nåværende tidspunkt.»

Som vedlegg til sistnevnte opplysninger fulgte «tillegg til fylkesutvalgssak 264/74», hvorav siteres:

«Under søknadens gjennomgåelse i NVE — Elektrisitetsdirektoratet ble spørsmålet reist om en mulig hevning av overvannstanden inntil kote 196, for å sikre samvirket dersom det tidligere planlagte Sørkje pumpekraftverk skulle bli realisert. Det er Bergsjø som tjener som nedre magasin for det planlagte Sørkje, og planen forutsetter oppdemming til kote 196. Man anmodet om at konsekvensene av en slik oppdemming ble klarlagt. Det er deretter gjennomført visse nivellementer for en første klarleggelse av de viktigste arealer som blir berørt av en slik oppdemming, og befaringer er gjennomført med bistand av ordfører og herredsagronom. Et møte med 40 interesserte grunneiere ble avholdt 16. september 1974 under ledelse av ordfører Fulsaas for å drøfte utbyggingen. Man fant det vanskelig å ta stilling til oppdemmingsspørsmålet uten en mer presis angivelse av konsekvensene hos hver enkelt, og dertil er det foreliggende kartmateriale ikke tilstrekkelig. Etter vedtak i BK-styret er nødvendig kartlegging iverksatt.

En mulig oppdemming utover den omsøkte vil muliggjøre noe større produksjon anslagsvis ca. 8 pst., om hevning til kote 196 tillates. Når man fra NVE går inn for å få muligheten klarlagt, synes det rimelig fra fylkets side å gi sin tilslutning til dette. Før konsesjonsmyndigheten kan uteske distriktets syn på spørsmålet, må det foreligge en søknad. Det synes da hensiktsmessig at den innsendte søknad fastholdes som den prinsipale, mens det inngis tilleggssøknad hvor man subsidiært søker om ytterligere hevning av overvannet inntil kote 196.

Ekspropriasjonstillatelse kan for øvrig ikke bli meddelt før den foreslåtte videre behandling av saken er gjennomført. Dette vil ta noen tid, og ekspropriasjonsskjønn vil ikke kunne avholdes denne høst. Såsnart tillatelse foreligger og skjønnsbegjæring er innsendt, vil forhåndstiltredelse av rettigheter kunne meddeles slik at arbeidet kan igangsettes om dette skulle bli besluttet.

Med bakgrunn i foranstående opplysninger endrer fylkesmannen sitt forslag i forelegget av 11. september 1974 og foreslår at fylkesutvalget gjør slikt

vedtak:

Fylkesutvalget godkjenner søknaden om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for utbygging av Djupdalsfallene av 11. juli 1974, og samtykker i at det som følge av anmodningen fra NVE — Elektrisitetsdirektoratet, fremmes tilleggssøknad for oppdemming inntil kote 196,0.

Fylkesutvalget vil imidlertidtid presisere at den opprinnelige søknad av 11. juli 1974 om oppdemming til kote 194,86 fortsatt er fylkets prinsipale søknad, og at tilleggssøknaden direkte er foranledige av NVE — Elektrisitetsdirektoratets anmodning om å få utredet konsekvensene av en slik økning av høyeste regulerte vannstand.

Fylkesutvalget tar forbehold om å komme tilbake til tilleggssøknaden når konsekvensene ved en større regulering er nærmere utredet i samsvar med anmodningen fra Elektrisitetsdirektoratet.»

I tilslutning til ovenstående opplysninger kom brev datert 25. november 1974 fra søkeren, sålydende:

«Under henvisning til vårt brev til Dem av 15. november 1974 kan vi meddele at det omtalte kartverk fra inntaksdam til Rollag kirke nå er ferdig konstruert og planimetrert med følgende resultat:

Inntektsdam — utløp Bergsjø:	Fra kote	Til kote	Areal dekar	Herav oppdyrket dekar
Neddemt areal	elv	194,86	61,0	0
Areal mellom	194,86	195,00	5,5	0,22
Areal mellom	195,00	195,50	50,3	0,70
Areal mellom	195,50	196,00		3,42
Areal mellom	196,00	196,50	50,6	8,51
Areal mellom	196,50	197,00		5,61

	Fra kote	Til kote	Areal dekar	Herav oppdyrket dekar
Utløp Bergsjø — Rollag kirke:				
Neddemt areal	elv	194,86	0	0
Areal mellom	194,86	195,00	102,32	0
Areal mellom	195,00	195,50	205,43	5,82
Areal mellom	195,50	196,00	197,99	38,81
Areal mellom	196,00	196,50	297,62	57,67
Areal mellom	196,50	197,00		64,51

Merknader til oppmålingen.

Neddemt areal med HRV = 194,86.

I konsesjonssøknadens bilag 6 side 7 er størrelsen på det neddemte areal angitt til 30 dekar. Gjennom det nå foreliggende kartverk er dette areal beregnet til 61,0 dekar, hvorav intet er oppdyrket mark.

Areal over HRV = 194,86.

194,86—195,00.

Som det går fram av forannevnte oversikt er størrelsen på arealet mellom disse koter 107,82 dekar hvorav 0,22 dekar er oppdyrket.

195,00—196,00.

Det samlede areal mellom disse to koter er 553,72 dekar hvorav 6,52 dekar oppdyrket mark ligger mellom kotene 195,00—195,50 og 42,23 dekar mellom 195,50 og 196,00.

196,00—197,00.

Det samlede areal mellom disse to koter er 348,22 dekar hvorav 66,18 dekar oppdyrket mark mellom kotene 196,00—196,50 og 70,12 dekar mellom kotene 196,50—197,00.

Skadevurdering.

Forsøksleder Gotfred Uhlen ved Norges Landbrukshøgskole — Institutt for jordkultur, har foretatt befaring av området omkring Bergsjø og utarbeidet vedlagte betenkning.

Som det fremheves i betenkningen, manglet nødvendig kartmateriell (nå ferdig). Det er derfor på enkelte steder gjort antakelser om høyder for grunnen som nå kan korrigeres. Spesielt gjelder dette eiendommen til Narve Tråen, hvor Uhlen har antatt «en god del areal under 196 m». På denne eiendommen har oppmålingsfirmaet angitt høyder på særlig utsatte punkter. Kartet viser at intet oppdyrket areal ligger under kote 196,00 og at ca. 3 dekar ligger mellom kotene 196,00 og 196,50.

Konklusjon.

Den omsøkte HRV = 194,86 kan gjennomføres uten særlig skadevirkning på de tilstøtende arealer, idet ingen oppdyrket mark blir neddemt. Det er minimale områder med oppdyrket mark i området opp til kote 195,50, som må antas å være mest utsatt for skader.»

Med brevet fulgte følgende betenkning fra forsøksleder Gotfred Uhlen ved Norges Landbruksskole:

«Denne vurdering bygger på observasjoner under befaring i området 17. oktober 1974, tilgjengelige data for naturgrunnlaget og de generelt kjente og antatte sammenhenger mellom grunnvannstand og jordas skikkethet for planteproduksjon. Til støtte for bedømmelsen av jorda ble det ved befaringen tatt en del jordprøver i lagvise sjikt ned til 120 cm.

På det nåværende tidspunkt foreligger ikke kartmateriale med 0,5 m ekvidistanse, noe som medfører at det foreløpig ikke er mulig å få full oversikt over hvor store arealer som blir berørt av de forskjellige oppdemningshøyder. Høydepeler satt ned ved vannføring 100 m³/s. = 194,86 og på koten 196 m var imidlertid til meget god hjelp under befaringen, slik at en forholdsvis lett kunne finne frem til arealer som vil bli berørt av en høyere vannstand enn det normale.

I befaringen deltok ordfører T. Fulsås, herredsagronom S. Thoen, kraftverksjef A. Wærstad, fylkesagronom R. Bjerke og forsøksleder G. Uhlen.

Jord, nedbør og jordbruksforhold i Rollag.

Professor H. Glømme har i jordbruksbeskrivelse nr. 19, Jordbunden i Buskerud fylke, utgitt av Statens jordundersøkelse, NLH Ås i 1022 behandlet kvartær geologiske forhold og jordsmonn i Numedal. Han beskriver her sandterrassene nede i dalbunnen og nevner at Rollag synes å være gammel fjordbunn. Lengst syd i bygda opptrer leiraktig sand som må være utfelt under temmelig rolige strømforhold. Jeg siterer videre fra side 81: «Stor sammenhengende utbredelse har en meget fin mojordlignende jordart i Rollag. Da denne jord skiller seg noe ut fra de øvrige sandjorder i Numedal, betegner jeg den som Rollagsand. Den utmerker seg ved en temmelig dyp matjord (30—40 cm) der som regel er middels muldrik og har svakt gråbrun til gullig farvetone. Undergrunnen består av en meget fin gul sand der det øverste lag er forholdsvis rik på planterøtter. Den gule farve taper seg mot dypet og går over i grå. Den fine sand hviler i lag av noe vekslende tykkelse på moreneavleiringer. Som kulturjord er Rollagsanden utmerket, særlig på grunn av sin evne til å utnytte nedbøren. Man sier at den praktisk talt aldri lider av tørke. Selv om dette er en overdrivelse, er det iallfall sikkert at den fine Rollagsand klarer seg bedre i tørkeperioder enn de andre jordarter i Numedal.»

Ved befaringen 17. oktober ga de gårdbrukere vi snakket med også uttrykk for at jorden deres var meget tørkesterk. Nå finnes det selvsagt også mer grovkornet jord i Rollag. Glømme beskriver rullesteinsholdig sand og grus som bl. a. finnes nordenfor Landsverk og Fekjan i Rollag. Slik jord er særlig utbredt i noe større høyde over fjord- og elveleiet. Også nede i den flate dalbunnen finnes partier med noe grøvre partikler. Glømmes analyser av en prøve fra Stærnes og en fra Fekjan viser eksempler på slike forskjel-

ler. Ved befaringen fant vi f. eks. at jorda var relativt grøvre på Nordre Tråen enn på Søndre Tråen. På Nordre Tråen ble jorda beskrevet som middels fin sand, mens finsand og grovleire ga jorda sitt preg på de søndre Tråengardene (siltjord). I det første profilet vi undersøkte på garden Fløtterud kom åi på et hardt lag av noe grøvre sand og grus i 40 cm og dypere. Slike lokale variasjoner kan forklares ut fra ulik strømhastighet ved avsetningene, seinere avsetninger fra sidebekker og variasjoner i tykkelse av sandlaget slik at en enkelte steder stifter bekjentskap med de underliggende grus og steinholdige moreneavleiringer.

K l i m a. Den nærmeste meteorologiske stasjon til Bergsjøområdet i Rollag er Veggli der stasjonen ligger på 203 m o. h. Sørover i dalen er det målinger i Svene (176 m o. h.). Det viser seg at årsnedbøren er nokså lik for disse to stasjoner, 833 mm i Veggli og 811 i Svene. (Klimatabeller for landbruket utgitt av Statens Kornforretning i 1955). Middeltemperaturen i veksttida er ca. 11,0° C for Veggli og 11,8° C for Svene. Sammenlignet med Østlandsforhold for øvrig må en si at værlaget i disse deler av Numedal er relativt fuktig og kjølig. Den perioden da jorda er dekket av snø er lang, noe som nok påvirker også teleforholdene i jorda. En burde kunne vente mindre hyppighet av særlig dyp tele under slike forhold.

J o r d b r u k e t i R o l l a g. I Rollag er det relativt store sammenhengende arealer med dyrket jord langs Lågen (Bergsjø), noe som kommer tydelig fram på Oversiktskart for landbrukets produksjonsgrunnlag utarbeidet av Jorddirektoratet.

Ifølge Jordbrukstellinga i 1969 (Statistisk Sentralbyrå) hadde Rollag kommune 9 362 dekar jordbruksareal i 1969. Av dette utgjorde åker og hage 3 048 dekar og eng til slått og kulturbeite 6 315 dekar. Av åkerarealet utgjorde bygg 1 658 dekar, havre 533 og potet 258 dekar. Resten var grønnfôr og andre fôrvekster.

Den vanligste driftsform i Rollag er gras- og fôrdyrking kombinert med husdyrhold (storfe og sau), men noen bruk har også satset på utvidet eller ensidig korndyrking.

Jord- og klimaforhold i Rollag synes å ligge best til rette for grasdyrking. Som nevnt allerede av Glømma i 1922 gir Rollagsanden store og årvisse avlinger både på åker og eng, men den trenger god gjødsling.

Virkningene av vann og grunnvannstand.

For dyrking av kulturvekster må det være både vann og luft i det jordlaget røttene utvikler seg. I drenert jord er de større hulrom porer fylt med luft, mens det er mer eller mindre vann til stede i mindre porer og som vannfilmer rundt partiklene.

En mer fullstendig vannmetning også av de større hulrom, f. eks. ved kraftig regnvær behøver ikke å medføre skade for jord med gode dreneringsforhold (grøftet eller naturlig drenert jord). Transporten av det såkalte f r i e v a n n e t nedover p. g. a. tyngdekraften går svært raskt, og planteveksten rekker derfor ikke å nyttiggjøre seg slikt overskuddsvann. Det er det vannet som holdes tilbake i de noe mindre hulrom og porer, k a p i l l æ r t v a n n, som utgjør vannreservene for plantevekst. Imidlertid er heller ikke den totale vannmengde i jorda ved kapillær metning eller feltkapasitet[1]) nyttbar for plantene. Vannet i de fineste porer f. eks. <0,0002 mm er så hardt bundet at det er utilgjengelig for plantevekst. Plantene vil derfor kunne visne selv om jorda totalt sett inneholder en god del vann. I stiv leirjord kan ofte halvparten av det totale vanninnhold ved feltkapasitet være utilgjengelig (vann i mikrober og hydroskopisk bundet). Selv om den totale vannkapasitet i leirjord er stor, er ikke slik jord alltid tørkesterk. I utpreget sandjord er innholdet av kapillært vann lite, men største delen av vannet i sandjord er på den annen side tilgjengelig for plantene. Jord som er karakterisert av stort innhold av silt (grovleir og meget fin sand, se klassifiseringssystem) vil ha både relativt stort vanninnhold ved feltkapasitet og lite innhold ved visnegrensa, m. a. o. et bra innhold av tilgjengelig vann. Når slik jord ofte er utpreget tørkesterk, henger det også sammen med at oppadgående vanntransport fra grunnvannet kan bety noe nettopp på slike jordarter.

Klassifisering av jord eller mekanisk sammensetning (tekstur).

[1]) Feltkapasitet kan sies å være vanninnholdet et par dager etter full oppfukting av jorda.

Atterbergs skala		Trippelsystemet
Kornstørrelse mm	(landbrukslitt.)	(geotknisk litt.)
20 —2	Grus	
2 —0,6	Grov sand	
0,6 —0,2	Middels fin sand	
0,2 —0,06	Fin sand	
0,06 —0,02	Meget fin sand	Silt, grov
0,02 —0,006	Grovleir, grov	Silt, middels
0,006—0,002	Grovleir, fin	Silt, fin
<0,002	Leir	

Plantenes vannforsyning er selvsagt sterkt bestemt av tilførslene ved nedbør, eventuelt vanning, i vekstperioden. Videre betyr rotutviklingen svært mye for utnyttelsen av det vannet som til enhver tid er til stede i jorda. Dersom røttene på grunn av ugunstige forhold, f. eks. også periodevis for høy grunnvannstand, bare blir utviklet i de øverste sjikt av jorda, vil planteveksten i tørkeperioden kunne bli sterkt utsatt for vannmangel. Det er av den største betydning at forholdene er slik at røttene er i stand til å oppsøke og nytte ut

vannet i jorda, da en eventuell vanntransport oppover til rotsonen synes å ha liten betydning i de fleste jordarter.
Teorien om den oppadgående vannbevegelse i jord bygger på det forhold at vannet i kapillære rør stiger til en høyde omvendt proposjonal med rørdiameteren. I jorda vil åpningene, porene, avta med partikkelstørrelsen. Ut fra en vanlig benyttet formel skal vannet kunne stige ca. 1 m i en jord som består av partikkelstørrelse 0,06 mm (grensa mellom silt og sand). I finere fraksjoner av silt og i leire, skulle vannet kunne stige flere meter, men dette har likevel bare teoretisk interesse fordi de vannmengder som kan transporteres kapillært i slik finkornet jord blir svært små. Motstanden mot vannbevegelser øker med kvadratet av porediameteren, noe som fører til at den vannmengde som suges opp øker med porediameteren, men begrenses sterkt av avstanden fra grunnvannet. Professor M. Ødelien har som jordbrukssakkyndig for Sira-Kvina-reguleringen referert mange undersøkelser fra våre nærmeste naboland som samlet viser at den kapillære vanntransport under visse jordbunnsforhold kan spille en betydelig rolle så høyt som 50 cm over grunnvannet, mens den under andre forhold må være praktisk talt uten betydning selv i adskillig mindre høyde. Bare under meget gunstige forhold kan den tillegges noen vekt ut over noe slikt som 80—90 cm over grunnvannsnivået. Det er mye som tyder på at Rollagsanden nettopp kan bety noe for plantevekstens vannforsyger en relativt høy kapillær stigehøyde.

En annen praktisk konsekvens av undersøkelsene av kapillær vanntransport er at variasjoner i grunnvannstand i dybder større enn 1,5 m under overflaten på sandjord, ikke kan bety noe for plantevekstens vann forsyning. En slik grense er brukt av statsgeolog G. Holmsen (Norges Geologiske undersøkelse Nr. 218/1963) for alle varianter av sandjordsgruppen.

Vann kan transporteres som vanndamp i poresystemet i jord. Denne transporten er betinget av temperaturgradienter og går fra høyere damptrykk (temperatur) til lavere, noe som fører til at en eventuell transport av vann på denne måte særlig vil foregå nedover i den varme årstid. Selv ved tørke slik at plantene holder på å visne, er den relative fuktighet i jordluften nær 100 pst. (98,8 ved visnegrense).

Skadevirkninger av for høy vannstand.

1. Direkte skade på planteveksten. Mangel på oksygen slik at plantene stryker med vil nok bare inntreffe om vannet blir stående helt opp imot overflaten. En høy grunnvannstand til mer moderate høyder vil likevel kunne skade planteveksten både direkte og indirekte. En må videre skille mellom virkninger av mer kortvarige høye grunnvannstander og den akkumulerende effekt av konstant høy grunnvannstand.

Når det gjelder virkninger av grunnvannstand på jordas produksjonsevne har en lite konkret å holde seg til. Det er ofte vist til noen tyske undersøkelser (Freckmann, Landwirtschaftliche Jahrbucher 1926) som ga til resultat at høy vintervannstand var minst like skadelig som høy sommervannstand. Forholdene vil uten tvil variere fra sted til sted avhengig av jord og klima, faktisk grunnvannstandshøyde med meget mere. I en utførlig svensk utredning om virkningene av oppdemming og tørrlegging (Grundförbättring 1961) har en redusert jordverdien til 70 prosent om grunnvannet står i 0,7 m dybde når en går ut fra full verdi ved 1,2 m vannstand under overflaten. I svenske forsøk er funnet større avlingsreduksjoner for høy grunnvannstand i høstsådde grøder enn for vårsådde.

2. Hensynet til grøfting. En klar skade eksisterer om grunnvannstanden blir stående høyere enn grøftesystemet eller hindrer grøfting til normal dybde.

Det synes vanlig å sette skadegrensen ved ca. 1,2 m over sommervannstanden i resipienten med tillegg for fall på grøftene, minimum 1:200. Dette gjelder grøftet jord. For selvdrenert jord som altså ikke trenger grøfting, kan en slå av noe på kravet, f. eks. til 1 m og ved grasdyrking kanskje noe under 1 m. Hvorvidt jorda trenger grøfting eller er selvdrenerende er et noe relativt begrep. Ved økende mekanisering og bruk av tyngre maskiner øker kravet til god grøfting. Driftsmåten har også noe å si, en må stille strengere krav ved dyrking av åkervekster enn for grasdyrking.

Grøfting synes ikke å være vanlig gjennomført på de garder vi besøkte ved befaring i Rollag. En bør likevel gå ut fra at grøfting er nødvendig eller vil bli nødvendig på den finkornete jorda. slik at en tar utgangspunkt i overfor nevnte skadegrense på 1,2 m også om jorda ikke er grøftet.

Ved oppdemming av Bergsjø til 194,86 m vil dyrket jord bli berørt i hvertfall opp til 196 meterskoten.

Dersom grøftesystemer blir stående under vann i perioder er det fare for at grøftene kan komme i ulage, eller slemmes til, f. eks. også ved jernutfelninger.

3. Tråkk og kjøreskader. Selv om eng- og beiteplanter synes å ha tålt relativ høg grunnvannstand i mange undersøkelser, gis det eksempler på økt tråkkskade når slike arealer benyttes til beite. En hovedproblem i dagens jordbruk er å unngå kjøring på jorda når vanninnholdet er for stort, f. eks. med traktorer, lastevogner, gjødseltanker, m. m. Partier der jorda er mangelfullt grøftet blir som kjent lett oppkjørt i slike tilfelle. Etter det som er sagt tidligere, blir det særlig når grunnvannet står svært høyt f. eks. i 0,5 m eller mindre en kan få slike virkninger.

4. Temperaturen i jorda vil bli lavere dersom vanninnholdet øker fordi fordampningen da også vil øke. Hvorvidt en hevning av grunnvannstanden har noen virkning vil derfor avhenge av om jordart og avstand til grunnvannstanden virkelig betinger en økt fuktighet i overflatelaget. Som behandlet foran er det bare på spesielle jordarter at den kapillære vanntransport vil gjøre seg gjeldende i mer enn en halv meter over grunnvannstanden. Som allerede nevnt ser det ut til at jorden i Rollag kan ha stor kapillær ledningsevne.

5. Frost og teleskader. Et noe uklart, men svært viktig forhold, er om en hevning av grunnvannstanden i den kalde årstid kan medføre frostskader og telehevninger.

I jord med stor kapillær vannledningsevne kan det dannes heterogen tele, dvs. det dannes

islag noenlunde parallelt med jordoverflaten, eller nåleis i overflaten. Dette kan medføre telehivning og skader ved oppfrysning av overvintrede vekster. Det er også hevdet at det under slike forhold kan dannes så mye is (ved kapillær vanntransport fra dypere lag) at dette medfører betydelig forsinket opptining og oppvarming av jorda om våren. Jorda kan også bli flytende etter opptining på grunn av det store vanninnholdet.

Betingelsene for heterogen teledannelse og telehivning er høytstående grunnvann og god kapillær vannledningsevne, og videre at jorda ikke fryser til for raskt. Også slike fenomen er knyttet til kornstørrelsesgruppen 0,1—0,06 mm og noe finere. I stiv leire går vanntransporten langsomt for dannelse av slike islag. I mer grovkornet jord, partikkelstørrelser over 0,1 mm, dannes homogen tele. Det samme er tilfelle om vanninnholdet er lite, og om jorda fryser meget raskt til.

6. Andre virkninger. Dersom vannet blir stående helt opp til overflaten i tider av året vil dette medføre en mer effektiv utvasking av næringsstoffer fra matjordlaget, kanskje også nitrogentap i gassform med reduksjon av nitrat. Stenges lufta ute, vil en gradvis få mer eller mindre anaerobe forhold i jorda. Disse kjennetegnes ved at omsetningen av organisk materiale tar andre veger, og det kan også dannes illeluktende stoffer f. eks. hydrogensulfid. Av mulige kjemiske reaksjoner under slike forhold skal nevnes reduksjon av jern- og manganforbindelser til toverdige, mer lettløselige forbindelser. Når luft igjen slipper til f. eks. gjennom drensledninger, vil disse stoffene oksyderes og utfelles. Dette kan i verste fall forårsake full tilstopping av drensledninger. På nordre Tråen i Rollag ble observert sterk rustfarge på vannet som kom ut fra grøftesystemene fra dyrket mark, noe som viser at de nevnte prosesser finner sted. Om det er noen reell fare for tiltetninger, og om faren vil øke f. eks. ved en eventuell heving av grunnvannstanden i vinterhalvåret, er ikke mulig å si. Grøftesystemene her, i motsetning til på søndre Tråen, ser ikke ut til å bli direkte berørt av en vannstand på 194,86 m.

Positive virkninger av oppdemning.

Dersom oppdemning medfører større innhold av vann som planterøttene kan få tak i, vil en selvsagt også kunne få positive virkninger på plantevekst. Dette skulle en særlig kunne vente på tørkesvak jord, dvs. relativt grovkornet sandjord der det samtidig er et utviklet rotsystem ned imot grunnvannstanden. To forhold peker imot at dette vil ha nevneverdig betydning for arealene i Rollag: Klimaet er relativt fuktig og kjølig, men viktigere er antakelig at arealer som ligger lavt langs vassdraget særlig består av finkornet sandjord som etter alt å dømme er svært tørkesterk.

Jordskader ved ras.

Om faren for jordskader øker som følge av oppdemning må vurderes av dertil sakkyndige. Her kan bare vises til G. Holmsen. (Erfaringer om jordskade ved vassdragsreguleringer. Norges Geologiske undersøkelse nr. 218/1963) samtidig som det minnes om at jord med stort innhold av fin sand og silt av flere grunner skal være sterkt utsatt for vannerosjon og utglidninger.

Observasjoner under befaring.

Her blir bare referert spredte observasjoner. Først når kartet med ekvidistanse 0,5 m foreligger, vil en få tilstrekkelig oversikt over de berørte arealer.

L. N. Fløtterud 60/1.

Et relativt stort jordbruksareal som ligger lavt, dels under 196 m. De lavtliggende deler er lite skikket også i dag.

Arealet er ikke grøftet. Det var dårlig utviklet grasdekke over store deler av feltet, noe som kanskje skyldes svak gjødsling og drift.

En undersøkte jorda ned til 120 cm på to steder. På første prøvested var det fin sand i 0—40 cm, middels fin i 40—70 og grov hardpakket sand med noe grus dypere ned. På prøvested nr. 2 var det mer ensartet og sannsynligvis finere materiale.

T. Hov 57/5.

Samme jordtype som på Fløtterud. Også her endel arealer under 196. Ser ut til å være god vekst her også på det som ligger lavere enn 196 m. Ingen grøfting .

Halvor Tråen.
Narve Tråen.

Tatt jordprøve i grensen mellom de to bruk. Jorda virker nokså finkornet, men sterkt rustfarget. Arealene er grøftet, og grøftemunningen ligger på ca. 0,5 m under 194,86. Også her er en god del areal under 196 m.

Håkon Tråen. Nordre Tråen.

Store flate arealer, men disse synes å ligge godt over 196 m. Arealene er grøftet, og det er en lang åpen kanal med lite fall ut mot Lågen. Grøftemunningene skulle her ligge høyt nok for en oppdemning til 194,86. Rustutfelning i grøftemunning. Jordarten ble på en to-tre steder undersøkt og bedømt som middels fin sand, dvs. betydelig mer grovkornet enn på Søndre Tråen.

Olaf Bergseid 71/8-9.

En større elveterrasse synes å ligge i området 196—196,5. Ikke grøftet, natureng i dårlig hevd. Jorda var fin sand ned til 120 cm på 4 undersøkte steder.

Storemoen.

Jordbruksarealet ligger høyere, 197 m og mer. Middels fin sand. Mye stein og grus i dypvannsbrønner.

E. Stærnes 75/5.

Et mindre areal i sydøstre del av garden kan ligge på rundt 196. For øvrig lite berørt. Hardt lag av grus i 40—50 cm dybde.

L. Kvislen 78/8-10.

Også her ser høyden ut til å være i nærheten av 196 m på et relativt stort areal langs elva. Ikke grøftet. Jordarten også her relativt finkornet.

Foreløpige konklusjoner.

Selv om en ikke har full oversikt over arealene, kan det sies at det er en god del

jordbruksarealer i Rollag som blir liggende i utsatt høyde ved en vannstand tilsvarende 194,86 hele året. Som det går fram av det foregående kan en ikke utelukke en rekke uheldige virkninger av en grunnvannstand som er høyere enn en meter under overflaten, og for effektiv jordbruksgrøfting trenger en minst 1,2 m. Selv uten resultater av de uttatt jordprøver, kan det sies at Rollagjorden mange steder har en sammensetning som betinger kapillær vanntransport fra noe større dybder enn vanlig. Dette øker sannsynligheten for negative virkninger på produktivitet og bruk av jordarealene, og minsker sannsynligheten for at en eventuell bedre vannforsyning ved oppdemning skal ha positiv virkning.

Spørsmålet er her om en oppdemning til 194,86 m hele året gir en annen og større skade enn det en også i dag har ved at denne oppdemningshøyde svarer til vannstanden under tømmerfløting (til ut i juli), etterfulgt av en vannstand på 194,60 fram til midten av august. En kan ikke unngå å svare bekreftende på det stilte spørsmål, selv om grunnlaget for å bedømme omfanget av de skader som er nevnt foran er svakt.

En oppdemning til andre høyder, f. eks. til 196 m, slik som konsesjonsmyndighetene har bedt om at blir vurdert, vil uten tvil komme i sterk konflikt med vitale jordbruksinteresser i Rollag. Når kartene foreligger, vil en kunne ta ut de arealer som ligger f. eks. 1,20 m over oppdemningshøyden, tillagt det nødvendige fall på grøfter. Allerede nå kan en si at det vil dreie seg om betydelige arealer ved alternativene 195,5 og 196 m.

En oppdemning til en mindre høyde enn 194,86, f. eks. noe under 194,5 ble nevnt fra grunneierhold under befaringen. Det er neppe tvil om at dette vil være fordelaktig, fordi storparten av de berørte arealer ligger nær og delvis like under 196 m. Disse arealer skulle som nevnt være noe berørt av vannføringen under tømmerfløting, men synes likevel å kunne være produktive i dag.

Spørsmålet om virkningene av en høg vintervannstand kombinert med lav sommervannstand, sammenlignet med alternativet lig vannstand hele året, er også stilt. Igjen må det nok sies at forholdene i Rollag ikke ligger til rette for det siste alternativet, i hvert fall om en tenker på en vintervannstand på 196 m. Jordbruket i Rollag må i stor grad baseres på husdyrhold og grasproduksjon.

En høy vannstand opp mot overflaten i vinterhalvåret vil selvsagt virke ødeleggende på flerårig eng og beitevekster, men også en noe lavere vannstand kan føre til oppfrysingsskader. Jorda i Rollag kan disponere for teleskade ved islagsdannelser (heterogen tele). Grøftesystem som periodevis blir liggende under grunnvannsnivået vil både her, såvel som under andre jordbunnsforhold, kunne ødelegges.

Faren for jordskader ved utglidning og vannerosjon langs vassdraget ved ny vannstand er ikke vurdert. Det samme gjelder eventuelle klimapåvirkninger i vinterhalvåret, høst og vår.»

Senere har Vassdragsdirektoratet mottatt udatert gjenpart av brev fra søkeren til 43 berørte grunneiere:

«For avklaring av spørsmålet om overvannstanden har vi sendt NVE-Vassdragsdirektoratet en skrivelse datert 15. 11. 1974, hvor vi bekrefter at fylkets myndigheter ikke ønsker å opprettholde noen subsidiær søknad om oppdemming til kote 196.

For å imøtekomme Vassdragsdirektoratets ønske om at alle impliserte skal bli orientert om dette forhold tillater vi oss i forståelse med Direktoratet å sende Dem kopi av vårt brev.»

Den opprinnelige søknad har vært kunngjort og sendt distriktet til uttalelse og utlegging i samsvar med vassdragslovens § 125, og følgende merknader er innkommet:

A/S Kongsberg Våpenfabrikk:

«I forbindelse med ovennevnte planer som forutsetter oppdemning av Bergsjø, skal jeg på vegne av industribygget i Rollag komme med følgende bemerkninger.

Industribygget føres opp i kommunal regi og leies ut til A/S Kongsberg Våpenfabrikk som skal nytte lokalene til bildelproduksjon. I fabrikken skal innmonteres smimaskiner som er meget tunge og krever god og dyp fundamentering.

Industribygget medfører en direkte investering på ca. 15 mill. kroner. Totalomkostningen for bygg, maskiner og nødvendig anlegg er satt til ca. 50 mill. kroner. Til prosjektet har Distriktenes Utbyggingsfond gitt investerings- og opplæringstilskudd på tilsammen 7,1 mill. kroner. Det skulle derfor være helt på det rene at den industrireising som nå finner sted, har vunnet så vel lokal som statlig godkjennelse og støtte.

Bildelproduksjonen med smimaskiner er som nevnt avhengig av spesialfundamentering som forutsetter at grunnens bæreevne ikke blir endret. Hvis det nye vann-nivå i Bergsjø får innvirkning på grunnvannstanden i tomten, vil dette kunne medføre skade på maskinfundamenter og bygg.

I denne situasjon er spørsmålet om vi allerede nå må iverksette tiltak for at eventuelt redusert bæreevne på grunnen ikke skal få skadevirkninger på anleggene eller om vi skal la byggearbeidene gå sin gang og regne med at endringen i grunnvannstanden ikke kan få konsekvenser for oss.

Dersom tiltak er nødvendig, vil disse i alle tilfeller medføre alvorlige økonomiske konsekvenser ikke bare for bygg og anlegg, men også for den produksjon som skal foregå i lokalene. Ekstraomkostningene vil være en direkte følge av kraftutbyggingen og disse må bæres av Buskerud Kraftverker. Det kan ikke aksepteres at Rollag kommune eller A/S Kongsberg Våpenfabrikk påføres kostnader i denne forbindelse.

Byggearbeidene er meget langt fremskredet og en stopp kan få konsekvenser som vi nå ikke har oversikt over. Vi overlater derfor til Buskerud Kraftverker å trekke de nødvendige konklusjoner av vår henvendelse og tar forbehold om å kunne gjøre ansvar gjeldende ovenfor kraftverket dersom ulemper vil oppstå.»

Høyesterettsadvokat Bjørn Dalan, brev av 6. november 1974:

«Ved brev av 1. oktober 1974 har Vassdragsdirektoratet sendt til Rollag kommune Buskerud Kraftverkers søknad av 11. juli 1974 om utbygging av Djupdalsfallene. Det er sendt ut kunngjøring i pressen som de berørte grunneiere er blitt kjent med.

De grunneiere som blir berørt av hevingen av vannstanden i Bergsjø er oppført på side 2 og 3 i søknaden. Bortsett fra Rollag prestegård har samtlige der oppførte grunneiere, i alt 37, henvendt seg til meg og bedt meg protestere mot heving av vannstanden i Bergsjø til kote 194,86 slik som det er søkt om. Jeg er også gjort kjent med fylkesmannens brev av 15. oktober 1974 til Rollag kommune med innstilling til fylkesutvalget av 26. september 1974 vedtatt av fylkesutvalget 2. oktober 1974. Dette vedtaket går ut på at det fremmes tilleggssøknad om oppdemming til kote 196,0, dog slik at oppdemmingen til kote 194,86 fortsatt er fylkets prinsipale søknad. Det er en selvfølge at grunneierne blir ytterligere skadelidende ved oppdemming til kote 196,0 og at deres protest i høy grad også omfatter denne subsidiære søknad.

Ved fallsalgene erververt Buskerud fylke bare fall opp til kote 194,303. Dette framgår av søknaden side 2 og av bilag 2 til søknaden. Under salgsforhandlingene presiserte grunneierne sterkt frykten for forsumpning langs og ovenfor Bergsjø, og det ble ikke omsatt fall høyere opp enn til kote 194,30.

Grunneierne vil protestere mot oppdemming høyere enn hva fallene er solgt, kote 194,30. En høyere oppdemming vil kunne få meget vesentlige skadevirkninger på den lavest liggende dyrkede jord. Etter fagkyndige bør grunnvannspeilet være minst 1,20 m under den dyrkede jordoverflaten for å sikre avløp for drenering.

Det foreligger enda ingen oppgave over hvor store arealer som blir demmet ned ved de 2 alternativer det er søkt om, kote 194,86 og 196,0. Av bilag 7,7 til søknaden går fram at det med H. R. V. til kote 194,50 neddemmes 30 dekar. Ved kote 194,86 vil medgå betydelig mere og selvsagt ytterligere meget mere ved kote 196,0. Når dertil kan regnes at all jord som ligger 1,20 m over H. R. V. antagelig blir vassjuk og uproduktiv, vil inngrepene i eiernes gårdsbruk og næring bli betydelige.

Jeg er gjort kjent med den uttalelse som 30. oktober 1974 er avgitt av forsøksleder Gotfred Uhlen som har vært på befaring. Han uttaler at ved oppdemming til kote 194,84 vil dyrket jord bli berørt i et hvert fall opp til 196-meterkvoten. Han konkluderer med at oppdemming til kote 196,0 uten tvil vil komme i sterk konflikt med vitale jordbruksinteresser i Rollag. Han peker på at en oppdemming til noe under 194,5 vil være det mest fordelaktige fordi storparten av de berørte arealer ligger nær og delvis like under 196 m.

Da det enda ikke foreligger fullstendig kartmateriale og arealoppgaver, må jeg forbeholde eierne rett til å komme tilbake til saken. Jeg vil foreløpig også peke på faren for utgraving av strendene hvis vannstanden blir øket i forhold til hva den har vært.

På vegne av grunneierne må jeg også kreve at Buskerud Kraftverker påtar seg å treffe alle tiltak som er mulige for å unngå skadevirkninger. For enkelte eiere kan det bli aktuelt å heve terrenget og sikre mot utgravinger.

Det er også mulig at Buskerud Kraftverker kan avbøte endel av skadevirkningene ved å fjerne den såkalte Lonneholmen ved utløpet av Bergsjø. Da er det mulig at vannstanden oppover kunne minskes noe slik at en dam ved H. R. V. på kote 194,50 ikke førte til for store skader.

Inntil det foreligger fullstendig kartmateriale, arealoppgaver og undersøkelse av de skadeforebyggende tiltak som kan komme på tale, protesterer som nevnt eierne mot all oppdemming over kote 194.30.

Kopi av dette brev sendes Buskerud Kraftverker.»

59 personer som vil bli berørt av prosjektet, brev av 7. juni 1974:

«Undertegnede vil herved protestere mot utbygging av Djupsdalsfallene. Dette kraftverk vil bli lite, men ødelegge mye, utbyggingen vil bli ved et av de vakreste partier i Lågen.

Miljøvernmessige ulemper, Lågen vil sannsynligvis bli som ved Mykstufoss kraftverk, en steinrøys. (Mykstufoss kraftverk i Rollag kommune.) Den strekning som er tenkt utbygget er en av de beste fiskestrekninger i Lågen, som for alltid vil være borte. Frostrøyk, og kaldere klima. Ovenfor demningen vil dyrket jord bli satt under vann, og undertegnede som blir berørt av dette vil også herved gjøre krav på alle skader, som denne utbygging vil medføre.

Men ingen ulempeerstatning kan veie opp ved tapet av utbyggingen i Lågen, som kunne bli en av landets beste lakseelver, så vi ser helst at Lågen ikke blir utbygd.»

24 personer, brev av 31. mai 1974:

«I forbindelse med utbyggingen av Djupdalsfallene vil et av de vakreste partier og beste fiske i Lågen bli ødelagt på en strekning på 3½ km, og dette står ikke i forhold til det lite utbytte dette kraftverk vil gi bare 12 til 15 000 kilowatt.

Og alle de ulemper som vil medfølge. På strekningen som blir utbygd vil bli store partier med steinrøys, det gode fiske vil for alltid være borte, frostrøyk og kaldere klima, hertil kommer dyrkbar jord som blir satt under vann.

Strekningen fra utløpet og utover i Flesberg vil bli utsatt for miljømessige ulemper, frostrøyk, kaldere klima, ødeleggelser på mark og skog, og hus. Vi forbeholder oss derfor rett til ulempeserstatning ved en eventuell utbygging, som volder skade. Undertegnede vil protestere på utbyggingen av Djupdalsfallene.»

Numedalslågens Fellesfløtningsforening, brev av 15. november 1974:

«Vårt styre har behandlet saken i møte 13. ds. Dertil har styrets formann, forstkandidat Haavard Garaas og fløtningssjef E. Thon den 14. ds. ytterligere konferert med representantene Strømme og Versted fra utbyggerne om de særproblemer som berører forholdet til fløtningen.

Ut fra de informasjoner vi pr. i dag har fått, godtar vi at den prosjekterte utbygging av Djupdalsfallene kan finne sted i henhold til søknad.

Vi ber foreløbig bemerket at fløtningen har særlig interesse av å følge planleggingen og oppbygging av terskler i elveleiet fra damanlegget og nedover til kanalutløpet ved Fossan. Vi er uten erfaring for slike tersklers betydning ved løstømmerfløting i elvestryk, men det er innlysende at tersklenes form og plassering vil kunne influere sterkt — både i ugunstig og gunstig retning — for tømmerets passering.

Videre er strekningen ovenfor og nedenfor kanalutløpet av særlig interesse, med tanke på de hensyn som bør og kan tas for å sikre en vannbesparende og hurtigere forbifløting på dette sted (f. eks. ved utlegging av steinfyllmasser på riktig sted).

I søknaden sees anført at «tømmerfløtningen forbi Djupdal Kraftanlegg forutsettes ordnet i forståelse». Vi tror også at en slik forutsetning er til stede, og ber om at hensynet til fløtningen må tillegges behørig vekt ved utformingen av prosjektet.»

Gunbjørn G. Myran, brev av 16. november 1974:

«I forbindelse med Buskerud Kraftverks planer om utbygging av ovennevnte vannfall vil jeg som eier av eiendommen Sandbæk gnr. 62 bnr 3. i Rollag bemerke:

Tomten til nevnte eiendom er fradelt eiendommen Ulvik gnr. 62 bnr. 1 i 1924.

Fram til 1972 ble det drevet landhandleri på eiendommen. Bebyggelsen består av:

1 bolighus i 2 etasje (ominnredet 1. etasje i 1972)
1 lagerhus og vedskjul
1 uthus.

Over eiendommen Ulvik renner en bekk med utløp ved kote ca. 190,5 i Numedalslågen, jfr. vassdragsnivellement nr. 7.

Brønn for drikkevann til min eiendom ligger ca. 2 m fra nevnte bekk i en avstand på ca. 150 m fra Numedalslågen.

Avløpet fra septiktank og kloakk på eiendommen renner også ut mot nevnte bekk, ca. 100 m opp fra Numedalslågen.

Ved en oppdemming av Numedalslågen til kote 194,86 vil såvel drikkevannsinntaket som kloakkutløpet bli ødelagt.

Jeg forutsetter å bli holdt skadeløs for såvel forutsette som uforutsette skader og ulemper på min eiendom dersom planene for utbygging av Djupdalsfallene blir realisert.

Jeg ber om at det i nærmeste fremtid blir holdt en befaring på stedet. Det forutsettes at jeg blir varslet i god tid før befaring blir foretatt.»

Sverre Rypern, brev av 16. november 1974:

«Jeg fastholder mitt tidligere standpunkt og protesterer mot at Djupdalsfallene blir utbygd.

Jeg klager på saksbehandlingen, da ikke alle sider ved utbyggingen er utredet tilstrekkelig. Saken berører ikke kun grunneierne, men også almenhetens interesser generelt etter min oppfatning.

Jeg tar forbehold om å kunne gjøre ansvar gjeldende overfor Buskerud Kraftverker ved enhver ulempe og tap av rettigheter som oppstår og som er en direkte følge av utbyggingen.

Ut fra dagens situasjon fremsetter jeg følgende krav ved eventuell utbygging:

Erstatning for mine fallrettigheter,
Erstatning for tapt fiske til eget bruk på min eiendom, samt tap av inntekt for min eiendom fra Rollag fiskelag (fiskekortordningen),
Erstatning for tapt ferdsel med båt,
Erstatning for tap av naturgoder, naturherligheter,
Erstatning for forringelse av eiendommene (verdiforringelse) som følge av at Numedalslågen nærmest blir tørrlagt i dette område,
Erstatning for eventuell endring i de klimatiske forhold,
Erstatning for eventuell uttørring av jordsmonnet (kjøkkenhage, potetåker, vedskog),
Erstatning for eventuell tapt vannforsyning til min eiendom. Har i dag egen brønn fra sikker vannåre, som har gitt vann i alle tørkeperioder. Den ligger ca. 15 meter over Lågens vannstand.
Erstatning for eventuell anleggsvirksomhet over og på min eiendom. Også i dens nærhet, hvis det er til sjenanse for meg,
Erstatning for kraftledninger som eventuelt krysser min eiendom, eller som kommer til syne fra min eiendom,
Erstatning for forurensninger av enhver art, bl. a. ødelagt vann, støy osv.

H.r.advokat Knut Lassen i Norges Bondelag vil ivareta mine interesser ved eventuell utbygging. Blant annet saken om tapt fallhøyde, som følge av arbeide i Lågen.»

Nils Deildok, brev av 28. november 1974:

«Ved den påtenkte utbygging av nevnte kraftverk får jeg avløpstunnelen under min eiendom ovenfor mitt sandtak. Da nevnte tunnel kommer til å avskjære grunnvannet som kommer til min brønn, gjør jeg herved kjent at krav om vann vil bli fremmet hvis jeg blir skadelidende.»

Fylkesmannen i Buskerud, brev av 25. november 1974:

«Rollag formannskap behandlet saken i møte den 8. november d. å. Fotokopi av vedtaket vedlegges.

Dessuten vedlegges fotokopi av to protestskriv vedrørende utbygging av Djupdalsfallene. Skrivene ble referert for fylkestinget i ekstraordinær samling den 13. juni d. å. Videre vedlegges avtrykk av dokumenter i fylkestingssak nr. 44/74.

Ved Buskerud fylkestings behandling av saken i møte den 21. november d. å. forelå følgende innstilling fra elektrisitetsnemnda:

«1. Elektrisitetsnemnda kan ikke anbefale tilleggssøknaden om konsesjon på en oppdemmingshøyde til kote 196 som konsesjonsmyndighetene har bedt om å få vurdert.

2. Elektrisitetsnemnda anbefaler at fylkesutvalget får fullmakt til å vurdere og avgjøre om ikke dammen med luker bør bygges for en eventuell fremtidig utnyttelse av en oppdemningshøyde til kote 196. En slik økning av damhøyden med luker vil

fordyre anlegget med ca. kr. 600 000 eller 1 pst.

3. Elektrisitetsnemnda rår fylkestinget til å fastholde sitt vedtak i fylkestingssak nr. 7/74 og de i vedtaket gitte fullmakter på grunnlag av oppdemmingshøyde kote 194,86, og med det nå foreliggende kostnadsoverslag.

Svein Eikre vil ikke anbefale at fylkesutvalget får fullmakt til å avgjøre om dammen bygges ut for en oppdemningshøyde til kote 196.»

Det ble stemt særskilt over de tre punkter i innstillingen med følgende resultat:

Pkt. 1 ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 2 ble vedtatt med 33 stemmer mot 11 stemmer som ble avgitt for Svein Eikres forslag.

Pkt. 3 ble enstemmig vedtatt.

Rollag kommunestyre skal behandle saken i månedsskiftet november/desember d. å. Vedtaket i kommunestyret vil bli ettersendt så snart det foreligger.

Da det i dette tilfelle er fylket ved Buskerud Kraftverker som søker om konsesjon, anser fylkesmannen seg inhabil og finner ikke å kunne avgi nærmere uttalelse om den foreliggende konsesjonssøknad.»

Det i brevet nevnte vedtak av Rollag for mannskap i møte den 8. november 1974 lyder:

«Rollag kommune protesterer mot en oppdemmingshøyde inntil kote 196,0, og vil foreløpig anbefale at det blir gitt konsesjon på en oppdemming inntil kote 194,50.

Når det foreligger fullstendig kartmateriale, arealoppgaver og undersøkelser av de skader som kan skje, vil en ikke motsette seg en oppdemming med H. R. V. kote 194,86. Forutsetningen er at Buskerud Kraftverker påtar seg å treffe alle tiltak som er mulig for å unngå alle skadevirkninger med hensyn til jordbruk, f. eks. heving av terreng, sikring mot utgravinger m. v.

Rollag kommune viser til bilag i søknaden når det gjelder betingelser for levering av kraft til Rollag kommune v/Rollag Elektrisitetsverk.»

De i samme brev nevnte to protestskriv er referert foran.

Med fylkesmannens brev fulgte også avtrykk av dokumenter i fylkestingssak nr. 44/74. Det fremgår derav at fylkestinget behandlet saken senest den 4. november 1974, og at fylkesutvalget i tillegg til tidligere gitte fullmakter da også fikk fullmakt til å godkjenne endelig valg av oppdemmingshøyde. Øvrige opplysninger i nevnte fylkestingsdokumenter går i hovedsak fram av søknadsdokumentene m. v.

Miljøverndepartementet, brev av 27. november 1974:

Vedlagt følger uttalelser fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, fylkesfriluftsnemnda i Buskerud, Universitetets Oldsakssamling, Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo, Buskerud Natur- og Miljøvernforening og Buskerud fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund.

På bakgrunn av innkomne uttalelser vil departementet ikke fraråd utbygging av Djupdalsfallene. En peker imidlertid på at søkerens beregninger over vannføringsforhold side 5 i søknaden forutsetter utbygget Dagali kraftverk og inkluderer Tinnhølen/Vierslafeltet. Denne forutsetning er usikker, og departementet vil komme tilbake til disse spørsmål i forbindelse med søknadene for Dagali og Veig.

En slutter seg til uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og viser for øvrig til de nevnte uttalelser for så vidt gjelder tiltak og hensyn som bør tas, bl. a. med tanke på eventuelle fornminner.

Søknaden har vært vurdert av Statens forurensningstilsyn, jfr. vedlagte kopi av uttalelsen. På bakgrunn av lov om vern mot vannforurensning bør det settes følgende vilkår for tillatelse til utbygging:

1. Konsesjonæren skal innbetale et beløp, fastsatt av skjønnet, til Rollag kommune, øremerket for kloakkutbygging innen kommunen. Tilsyn kan føres med bruken av midlene.
2. Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til Rollag kommune, basert på merutgiftene for drift av renseanleggene.
3. Konsesjonæren skal bekoste en jevnlig kontrollundersøkelse i det berørte vassdragsavsnitt.
4. Konsesjonæren tilpliktes ut fra resipienthensyn, å slippe en viss minstevannføring forbi inntaksdammen.

Den nærmere fastsettelse av vilkår etter punktene 1—4 foran samt spørsmålet om tilsyn og administrasjon i denne forbindelse bør skje i samråd med Miljøverndepartementet som har ansvaret for bl. a. lov om vern mot vannforurensning. Departementet vil komme tilbake til dette siden.

Fra fylkesmannen har en mottatt uttalelse fra Buskerud Landbruksselskap. Uttalelsen vedlegges, idet en går ut fra at Landbruksdepartementet har fått søknaden til uttalelse og vurdert hensynet til landbruket.»

Den med brevet vedlagte uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er datert 12. oktober 1974, og lyder:

«*Søknaden gjelder.*

Buskerud Kraftverker søker om utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen ved bygging av Djupdal Kraftverk ca. 160 km fra sjøen. Søknaden medfører bygging av inntaksdam i Bergsjø og bortledning av alt vann inntil 120 m³/sek. fra vassdraget i en lengde på 3,5 km's lengde nedenfor demningen.

Elven er ikke lakseførende på den aktuelle strekningen, i det laksen i dag går til Hvittingfoss, ca. 70 km fra Lågens utløp. Direktoratet har tidligere (Søknadens bilag 8) oppgitt at vassdraget neppe vil være lakseførende frem til kraftverket før om minimum 10 år.

Vurdering av søknaden.

Under forutsetning av at de nedenfor foreslåtte vilkår fastsettes i konsesjonen, vil

direktoratet ikke motsette seg at konsesjon blir gitt til den omsøkte utbygging av Djupdalsfallene.

Tiltak. Forslag til konsesjonsvilkår.
En viser til uttalelse fra direktoratet av 11. september 1973 (Bilag 8) og kjøpekontrakt datert 26. april 1974 (Bilag 1), pkt. 6 a og b.
Utover de forpliktelser som konsesjonssøkeren allerede har påtatt seg ovenfor grunneieren i henhold til ovennevnte kjøpekontrakt, tillater direktoratet seg å foreslå følgende vilkår fastsatt i konsesjonen.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

II.

For å avhjelpe skadevirkninger av reguleringene og av utbyggingen plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut,
b. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
c. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold, og
d. å dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

III.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

Merknader.
Når direktoratet i sitt forslag til konsesjonsvilkår også har medtatt hjemmel for pålegg om utsetting av smolt (laks og sjøaure), selv om Numedalslågen ikke er lakseførende på den direkte berørte elvestrekningen, skyldes dette at skader på laksens reproduksjon og oppvekst i elvens nedre strekninger vil kunne oppstå på grunn av kjøringen av Djupdal Kraftverk.

Posten om jakt- og fiskeoppsyn forutsetter ikke opprettelse av nytt oppsyn, men en styrkelse av det eksisterende. En slik styrking er naturlig og nødvendig ut fra de betraktninger at anleggsvirksomheten og -driften fører til økt tilstrømming av folk til de aktuelle jakt- og fiskeområder, både av anleggsfolk og andre. (Jmf. Hovedstyrets merknad til St. prp. nr. 140 (1973—74), side 98, om utbygging av Øvre Otra.)
Direktoratet forutsetter at plassering av tipper, valg av krafttraseer og rydding av disse foretas etter samråd med den lokale viltnemnd og Viltkonsulenten i Øst-Norge.
Siste post i forslaget er fremmet for å kunne iverksette nødvendige tiltak dersom utbyggingene og reguleringene medfører skader og ulemper på vilt og fiske i eller ved vassdraget som en i dag ikke kan forutse, samt nye kompensasjonstiltak som i fremtiden blir utviklet gjennom praktiske forsøk og forskning.»

Av samme brevs vedlegg fra Fylkesfriluftsnemnda, datert 12. november 1974, siteres:

«Sekretæren i nemnda har befart området og tidligere avgitt en uttalelse av 24 .mai d. å. Denne vedlegges som saksorientering til denne sak.

Buskerud Kraftverker
Postboks 2098 Strømsø
3000 Drammen
422.303 M/AB/GR U.jnr. 168/74 24. 5. 1974
ark. 832 ØT/KA

Djupdalsfallene — erverv og utbygging.
Deres henvendelse av 21. 3. d. å. og tidligere samtaler oppfattes dithen at det man ønsker er en uttalelse til de foreliggende utredninger for en utbygging av Djupdal kraftverk spesielt betreffende friluftsliv, natur- og landskapsvern.
Uttalelsen er derfor formet slik at den også, dersom det blir aktuelt, kan være et svar på en henvendelse fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen ifølge Lov om vassdragsregulering av 14. desember 1917, § 4 a, tilføyet ved Lov av 19. juni 1969 nr. 65 pkt. 3.
Utbyggingen av nevnte kraftverk vil direkte påvirke et avsnitt av Numedalslågen i en lengde på ca 5. km.

A. Området fra inntaksdam og ca. 1600 m oppover elva.
Dette området vil bli et regulerende magasin for kraftverket. Vannstanden vil i større eller mindre grad bli hevet på denne strekningen. Den regulerte sone vil avhenge av nedtappingen av magasinet.
B. Området ved inntaksdammen.
Den vesentligste del av byggverkene vil komme i dette området.
C. Området fra inntaksdam til avløpstunnelens utløp. Dette er en strekning på ca. 3,5 km. Her vil vannføringen i elven påvirkes av utbyggingen. Påvirkningen vil avhenge av den vannmengde som etter utbyggingen fremdeles er tenkt å skulle ledes i dette elveløp.
D. Avløpstunnelens utløp. I dette området vil det måtte foretas store tekniske inngrep i landskapet. Delvis på grunn av selve utløpet og kanal fra dette, men

også fordi tunnelmassene er tenkt plassert her.

E. Overføringslinjer. Det er beskrevet en 60 kV overføringslinje, men det er ikke tegnet inn trasé for denne. Linjens trasé vil kunne påvirke store landskapsavsnitt, og den kan øke.

Videre vil områdene nedenfor avløpstunnelens utløp påvirkes ved at vannføringen til visse tider endres, og ved at vannets temperatur forandres.

Disse siste forhold synes i dette tilfelle å spille en svært liten rolle og tas derfor ikke med i det følgende.

De interesser i friluftsliv- og naturvernsammenheng som synes å knytte seg til denne elvestrekningen er følgende:

Friluftsliv:

Generelt er Lågen et meget verdifullt innslag i Numedal. Det tenkes her både på elvens visuelle virkning med vann og stryk, men også på dens muligheter for aktiviteter som bading, fisking, rasting m. m.

Lokalbefolkningens «nytte» av elva i denne sammenheng kan vanskelig skilles fra de tilreisendes «nytte».

Reguleringens innvirkning på friluftslivet:

Området vil i liten grad berøre friluftslivet. Vannet vil fortsatt være til stede, men strykene vil forsvinne. Med tanke på strandsonen vil en nærmere undersøkelse av dette være ønskelig.

Området vil i stor utstrekning påvirke den visuelle opplevelsen av elvebildet. Utformingen i detalj av dette området og dets byggverk bør derfor undergis en meget grundig behandling med tanke på den arkitektoniske virkning.

I område C vil friluftslivet påvirkes både visuelt og aktivitetsmessig.

Grunndammer vil her være av stor betydning for alle disse påvirkninger. Dette bør derfor undersøkes nøyere i den fortsatte utredningsfasen.

I område D vil landskapet bli så påvirket at både det visuelle bilde og aktivitetene i stor grad blir påvirket.

Det synes ikke å skulle oppstå problemer for å eliminere eventuelle uheldige virkninger av dette inngrep, bare området detaljbearbeides av fagfolk på landskap.

Virkningen av overføringslinjer E vurderes vanligvis i egen konsesjonssøknad. I dette tilfelle bør innføringen til område B ses på i denne sammenheng.

Naturvern:

Hovedmålet for dagens naturvernbilde er å disponere naturressursene på en fornuftig, langsiktig måte og å bevare særegen og vakker natur.

Med hensyn til ressursdisponering forutsettes dette å bli vurdert i konsesjonssammenheng. Betreffende naturen i omsøkte område så må denne karakteriseres som vakker, men, isolert sett, ikke særegen.

Så vidt man vet finnes det i området ikke spesielle naturvitenskapelige verdier som vil bli påvirket på en måte som kan tenkes å ville ødelegge disse.

Den biologiske sammenhengen i Lågen synes å kunne opprettholdes også etter utbyggingen dersom terskler og kraftverksdam utformes med dette for øye.

Klimatisk vil området forandres, men det kan vanskelig tenkes ut fra det man i dag vet at denne forandring vil være avgjørende i området.

Konklusjon:

Naturvernmessig er den biologiske sammenheng viktig å bevare i dette elveavsnitt.

Friluftsmessig er det viktig å dempe den visuelle virkningen ved kraftutbyggingen.

Buskerud Kraftverker bør se nærmere på følgende momenter:

1. Undersøke påvirkningen av strandsonen i området oppstrømskraftverket.
2. Utrede den arkitektoniske utformingen av byggverk og inngrep i området ved inntaksdam og kraftverket. I samme område ta hensyn til fiskeoppgang i elva ved utforming av dam og andre inngrep.
3. Undersøke meget nøye muligheter for bygging av terskler i området mellom inntaksdam og utløp av avløpstunnel.
4. Utarbeide en plan for utformingen av landskapet ved utløpet av avløpstunnelen. Dvs. landskapet mellom riksveien og elva fra kanalens slutt og til terskel nr. 1.

Tor Østborg
Øivind Tjøm
frilufts- og naturvernkonsulent

Sekretæren vil legge frem bilder fra området på møtet og forutsetter at man diskuterer vedtak i nemnda.

Vedtak:

Nemnda finner å ville støtte den uttalelsen som er gitt 24. mai d. å. av utbyggingsavdelingen. Man finner ikke at det er så store friluftsmessige og naturvernmessige ulemper ved reguleringen at disse tilsier å beholde elva uregulert.

Man vil likevel understreke verdien av at Buskerud Kraftverker i konsesjonsbetingelsene blir pålagt å utføre de tidligere nevnte 4 punkter. «Se disse punktene i brev fra utbyggingsavdelingen til Buskerud Kraftverker av 24. mai.»»

Vedlegget fra Universitetets Oldsaksamling er datert 19. november 1974 og lyder:

«På nåværende tidspunkt kjenner igge Universitetets Oldsaksamling til fornminne i området som berøres av kraftverksutbyggingen. Ved befaring 15. november 1974 ble det konstatert at utnyttelsesområdet stort sett var av en slik art at fornminne var usannsynlige. Det finnes imidlertid to unntak, nemlig området av Helle Nordre, gnr. 63/1, hvor det skal anlegges brakkeleir, og området av Fossan, gnr. 65/1, hvor sandtaket skal utvides. Disse to områdene kan inneholde fornminne uten at det var mulig å registrere dette ved befaringen på grunn av snødekket.

Vi finner derfor bare å kunne henvise til Lov om fornminne, § 5, 2. avsnitt, hvor det heter: «Viser det seg først medan arbeidet er i gang at den kan verka inn på fornminne som ikkje har vore kjende, på slik måte som nemnt i § 1, andre og tredje leden, skal melding som nemnt i førre leden (§ 5, 1. avsnitt sendast med ein gong og arbeidet stansast straks».

På disse vilkår har altså Universitetets Oldsaksamling intet å bemerke til planen.»

I vedlegget fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo blir det sagt at utvalget ikke har noen uttalelse i forbindelse med denne utbygging.

Vedlegget fra Buskerud Natur- og Miljøvernforening er datert 13. oktober 1974 og lyder:

«Foreningen tiltrer vedtak i Rollag formannskap i møte 8. november 1974 om godkjenning av planene under forutsetning av at oppdemming kun skjer til cote 194,5. Oppdemmingen vil ellers føre til forsumpning av de beste jordbruksområdene i kommunen. Foreningen er av den oppfatning at verdens matvaresituasjon tilsier prioritering av vern om dyrket mark.

Det ansees dessuten som viktig at muligheter for erosjon i strandsonen utredes nærmere før den endelige avgjørelse tas. Videre bør det legges vekt på at dammen ligger godt i terrenget, og det bør bygges terskel mellom dammen og utslippsonen.»

Vedlegget fra Buskerud fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund er datert 13. november 1974. Fra vedlegget siteres:

«2. Om legging av terskler i elv kan være til hjelp.

Den 3,5 km lange strekning av elven fra den planlagte dam ned til Fossan, som blir tørrlagt, er av de beste sportsfiskestrekninger i elven og har alltid gitt et godt fiske. Ved tørrlegging av elven vil fisket på denne strekning bli ødelagt. Dette kan i noen grad bøtes på ved legging av terskler. En mener imidlertid det er viktig å være oppmerksom på at disse terskeldammer, som ikke utelukkende er til for å bevare et pent vannspeil, må bygges så dype at fisken kan overleve også vinterstid — dvs. at de ikke bunnfryser. En må da ta hensyn til ved planleggingen at terskelene kan bli så høye at de kan hindre fiskens frie gang opp og ned i elven. En mener det er viktig at fisken kan ferdes fritt opp og ned i elven.

Vannføringen må til enhver tid være så stor at det ikke oppstår fare for fisken i terskeldammene.

3. Er det andre vann eller vassdrag i området utenom det regulerte hvor regulanten bør bekoste noe av fiskestellet.

En kan ikke se oppdemmingen og reguleringen vil ha innvirkning på tilstøtende vann eller vassdrag.

Generelt:

Fisket i det oppdemte område vil kunne påvirkes av at vannets pH-grad og næringsforhold vil kunne forverres. Da vann og vassdrags pH-verdi er en livsbetingelse for fisk og næringsdyr, dens klekkemuligheter og oppvekst — anser en det viktig at regulanten uten å være påvist forhåndsantatte skadevirkninger, pålegges (eller blir anbefalt) å avsette årlige beløp til fiskestelltiltak i de omliggende vann og vassdrag. Midlene kunne brukes til f. eks. kalk eller andre midler til å bedre pH-verdien i tilstøtende elver og vann.»

Vedlegget fra Statens forurensningstilsyn er datert 5. november 1974. Fra vedlegget siteres:

«Det omsøkte tiltak vil få betydning for to soner av elva. 1, området ovenfor dammen og 2, området mellom dammen og avløpskanalens utløp i elva.

Vedrørende området 1 vil vi bemerke at elva i dette området sammen med Bergsjø vil bli mer innsjø-betonet enn i dag og følgelig vil den eksisterende og fremtidige forurensningsbelastningen i vassdraget kunne gjøre seg mer gjeldende. I hvor stor grad en forurensningseffekt vil gjøre seg gjeldende er det meget vanskelig å uttale seg om. Men effekten vil sannsynligvis kunne reduseres ved at rensetiltakene for utslipp av kloakk- og industrielt avløpsvann i det ovenforliggende nedbørfelt blir økt.

Med det ovenforliggende nedbørfelt tenker en især på området opp til utløpet av Norefjord, det vil si Rollag kommune.

Det synes også riktig at forurensningsvirkningene i den oppdemmede sone med Bergsjø blir fulgt opp med jevnlige kontrollundersøkelser.

Vedrørende område 2 vil en bemerke at elva i denne sone vil bli uten nesten noen vassføring. Dette vil vanskeliggjøre avkloakkeringen av bebyggelsen som drenerer til denne elvestrekning. For så vidt når det gjelder en meget begrenset bebyggelse vil en anta at effektive tiltak for å begrense kloakkutslippene kan iverksettes samtidig som det opprettholdes en viss minstevassføring i elva. Jevnlige kontrollundersøtkelser bør utføres.

Under henvisning til det ovennevnte vil en foreslå at det i en eventuell konsesjon blir stilt krav om:

- Konsesjonæren skal innbetale et beløp, fastsatt av skjønnet til Rollag kommune, øremerket for kloakkutbygging innen kommunen. Fylkesmannen bør føre tilsyn med at midlene blir brukt på den mest hensiktsmessige måte.
- Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til Rollag kommune, basert på merutgiftene for drift av renseanleggene. Avgiften fastsettes til enhver tid av fylkesmannen.
- Konsesjonæren skal bekoste en jevnlig kontroll — undersøkelse i det berørte vassdragsavsnitt. Program for slik undersøkelse skal avtales med SFT/fylket.
- Konsesjonæren tilpliktes å slippe en viss minstevassføring forbi inntaksdammen. Størrelsen av minstevassføringen bør fastsettes av departementet/Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfisk.»

Vedlegget fra Fylkeslandbruksstyret er utskrift av protokoll fra møte den 14. november 1974, som lyder:

«Etter opplysninger i fylkesmannens brev har fylkesutvalget gått inn for at søknaden skal gjelde regulering opp til kote 196. Men det er i tilknytning til behandlingen i fylkeslandbruksstyret gitt beskjed om at dette alternativet ikke lenger er aktuelt og at det er det opprinnelige alternativet med regulering til kote 194,86 som søknaden gjelder. Dette var også fylkesutvalgets opprinnelige stand-

punkt. Det er derfor denne reguleringshøyde fylkeslandbruksstyrets uttalelse gjelder.

I tilknytning til søknaden har forsøksleder Gotfred Uhlen etter anmodning fra Buskerud kraftverker gitt en landbruksfaglig vurdering av de generelle virkninger en regulering som den omsøkte vil føre med seg. Buskerud kraftverker har videre under utarbeidelse kart i M=1:1 000 med 0,5 m kotehøgde over reguleringsområdet. Foreløbig foreligger ikke hele kartmaterialet, idet det ennå mangler flere kartblad både nederst og øverst i det foreslåtte reguleringsområdet. Det kartmaterialet som hittil foreligger ble overlevert til landbruksselskapet 13. november 1974.

På grunn av den korte frist som ble gitt for uttalelse og det ennå manglende kartmaterialet, finner fylkeslandbruksstyret bare å kunne gi en helt foreløbig uttalelse til saken, og forbeholder seg rett og plikt til å gi en forsvarlig utfyllende vurdering av de landbruksfaglige spørsmål som knytter seg til dette reguleringsforslaget.

Når det gjelder de faglige vurderinger som forsøksleder Uhlen har gitt, mener fylkeslandbruksstyret at de gir en utfyllende beskrivelse av de virkninger som kan ventes ved vassreguleringer i dette området, og en slutter seg derfor helt ut til forsøksleder Uhlens uttalelse. Det er her spesielt viktig å være klar over at skader vil oppstå der arealene ikke ligger i tilstrekkelig høgde over den regulerte vannstand. En regner her med at arealer opp til ca. kote 196,00 i alle tilfeller blir berørt. Men også områder opp til ca. kote 196,50 kan bli skadet, avhengig av avstand og beliggenhet i forhold til vannkant.

Buskerud kraftverker har under arbeide arealberegning av det areal som søkeren mener kan bli berørt av reguleringsforslaget. Da beregningene foreløpig ikke er utført for hele området og en heller ikke nå kan drøfte de markslagsvurderinger som benyttes finner fylkeslandbruksstyret det ugjørlig å gå nærmere inn på denne side av saken.

Etter opplysninger fra Rollag jordstyre vil i alt omlag 40 bruk bli berørt av den foreslåtte regulering. De bruk som blir sterkest skadelidende ser ut til å være Fløtterud, Nordre Hov, et par Tråengarder, Ulfstad og kanskje også Ulvik. I denne sammenheng vil fylkeslandbruksstyret peke på at det berørte området ligger innenfor Numedals beste landbruksstrøk.

Under drøftelser omkring saken har det fra Buskerud kraftverkers side blitt vist til at den omsøkte regulering tilsvarer vannføringen under fløtning. Her vil fylkeslandbruksstyret vise til at fløtningsperioden bare varer en kortere tid på forsommeren, mens den foreslåtte regulering vil gi tilsvarende vannstand hele året.

Selv om fylkeslandbruksstyret med dette bare har ment å gi en foreløbig uttalelse, finner en det riktig å understreke at skadevirkningene ved den omsøkte regulering synes å bli store, og at de vil bli betydelig redusert ved en noe lågere reguleringshøyde.»

Hovedstyret vil bemerke:

Djupdalsfallene i Numedalslågen ligger i Rollag kommune, ca. 13 km nedenfor Mykstufoss Kraftverk. De har ca. 17 m fall over en strekning på ca. 6 km og er ikke utbygget.

Buskerud Kraftverker har ved kontrakt av mai 1974 sikret seg fallrettighetene — med unntak av ca. 0,72 ensidig fallmeter — med henblikk på utbygging.

Planen går ut på å bygge en inntaksdam ca. 0,8 km nedenfor Djupdal jerbanestasjon. Den vil demme opp elva slik at det blir et sammenhengende vannspeil opp til Bergsjø, ca. 2,5 km lenger opp.

Kraftstasjonen tenkes lagt i tilknytning til dammen og sprengt ut i dagen. Avløpstunnelen fra stasjonen vil bli ca. 2 km lang og munne ut i Lågen ved Fossan.

Den foreliggende sak gjelder:

1. Søknad fra BK om konsesjon på erverv av det ovenfor omtalte fall i henhold til konsesjonsloven av 14. desember 1917.
2. Søknad om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å bygge ut fallet.
3. Søknad etter vassdragslovens § 62 om rett til å kreve avstått nødvendig grunn og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.
4. Søknad etter vassdragslovens § 148 om rett til ekspropriasjon av manglende fallrettigheter.

Med hensyn til oppdemmingshøyden ved inntaksdammen søkes det om stedsevarig hevning av vannstanden i Bergsjø til kote 194,86. Dette svarer til den naturlige vannstand ved en vassføring på 100 m³/sek. Ved større vassføringer skal vannstandsforholdene være som i dag. Søkeren forbeholder seg imidlertid rett til å senke vannstanden til nåværende naturlig nivå når driften av kraftstasjonen gjør det ønskelig.

Utgangspunktet for valg av vassføringen 100 m³/sek. som bestemmende er at fløtingen i dag er sikret denne vassføringen, som derfor vanligvis holdes til i første halvdel av juli måned. Terrengforholdene rundt Bergsjø gjør at vannstanden helst ikke bør holdes høyere.

Ved ovennevnte vannstand vil skadevirkningene ved oppdemmingen etter Hovedstyrets oppfatning bli relativt beskjedne. Neddemt areal blir ca. 61 dekar udyrket mark. Regner en med at mark opp til kote 196 blir mer eller mindre berørt, får en i tillegg et areal på ca. 662 dekar, hvorav ca. 49 dekar er dyrket.

Søkeren har også undersøkt mulighetene for en oppdemming til kote 196,00, men har frafalt søknad om dette alternativ. Terrengforholdene gjør at vesentlig større arealer da ville bli neddemt — ca. 662 dekar, hvorav ca. 49 dekar dyrket. I tillegg kommer at adskillig mark ville bli vannsyk og vanskelig drener-

bar, anslagsvis 470 dekar, hvorav ca. 175 dekar dyrket. Etter forholdene i distriktet må en slik oppdemming sies å være uheldig, og alternativet har da også møtt sterk motstand.

Også av hensyn til kommunens industribygg som er under oppførelse, vil det laveste oppdemmingsalternativ være gunstigst. Kongsberg Våpenfabrikk som skal leie lokaler i bygget, har gjort oppmerksom på en viss risiko for svikt i byggets fundamenter ved en eventuell oppbløting av grunnen. En mener dette neppe kan bli noe stort problem.

På nedsiden av dammen vil vann bli tatt bort fra elveløpet på en strekning av ca. 3,5 km. Det søkes om tillatelse til bortledning av alt vann — med unntak av det som måtte bli pålagt sluppet — inntil en vassføring på 120 m³/sek.

Det er stort behov for økt kraftproduksjon i Buskerud. Selv med den forutsatte kraftutbygging innen 1980, må behovet antas å nødvendiggjøre kjøp av suppleringskraft. Søkeren nevner i denne forbindelse fylkets planer om bygging av et mindre oljekraftverk på Tofte i Hurum til «foredling» av tilfeldig kraft, og som reserve for overføringslinjen til Hurum. Verdien av Djupdalsverkets sentrale beliggenhet i forsyningsområdet blir også fremhevet.

Nåværende samlet forbruk i fylket oppgis til litt under 2 500 GWh/år, og det regnes med en gjennomsnittlig årlig økning på snaut 6 pst.

Vassdragsdirektoratet har merket seg uoverensstemmelse mellom de oppgitte produksjonstall i selve søknaden (ca. 90 GWh), og i bilaget fra Ingeniør Grøner (79 GWh). Begge angir midlere årsproduksjon.

Beregninger for Numedalslågen vil gi varierende resultater på grunn av en del usikre momenter: Det er ikke avgjort om Tinnhølenfeltet skal føres tilbake til Bjoreia, en vet ikke hvor store tilleggsmagasiner en får ved eventuell utbygging av Dagalifallene, og det er usikkert hvor lenge fløtingen vil fortsette.

I differansen ovenfor ligger i hvert fall Dagalireguleringen (med 750 mill. m³ magasin), og sannsynligvis avgivelse av fløtingsvann. Både Grøner og BK regner med at Tinnhølen fortsatt vil renne til Numedal.

Vassdragsdirektoratet har tidligere i år foretatt en simulering av kraftproduksjonen for hele Numedalslågen i to alternativer: 1) Nåværende forhold, og 2) med 470 mill. m³ tilleggsmagasin i Hein, og Tinnhølen/Viersla ført tilbake til Bjoreia/Veig.

Produksjonen i Djupdal (midlere år) ble ved de to alternativer:

	Sommer	Vinter	Sum
Alt. 1:	41 GWh	47 GWh	88 GWh
Alt 2:	31 GWh	54 GWh	85 GWh

Tas Tinnhølen/Viersla bort i alt. 1, s y n k e r produksjonen med 6 GWh til 82 GWh.

Regnes Tinnhølen/Viersla med i alt. 2, ø k e r produksjonen med 6 GWh til 91 GWh.

Vassdragsdirektoratets hydrologiske beregninger gir et årstilløp som er 104 mill. m³ større enn det søkeren regner med. Dette utgjør ca. 4 GWh i Djupdal. En har regnet den spesifikke produksjon til 0,038 kWh/m³, tilsvarende en nettofallhøyde på ca. 16 m, som oppgitt i søknaden. Det er i k k e regnet noe fradrag for fløtningsvann.

Grøners kostnadsoverslag er på 53,5 mill. kroner, referert kostnadsnivå mars 1974. Tallet er i søknaden forhøyet til ca. 60 mill. kroner. Siste tilgjengelige overslag (1. september 1974) lyder på 62,9 mill. kroner.

Med maksimal utbygging (med Tinnhølen/Viersla og Dagalireguleringen) betyr dette 69 øre&kWh. Ved nåværende forhold Tinnhølen/Viersla blir utbyggingskostnaden 77 øre/kWh. Må det også slippes flytingsvann på lengre sikt, blir tallene høyere.

Tatt i betraktning den dårlige fordeling av produksjonen (særlig uten Dagalireguleringen), må Djupdal karakteriseres som dyr. Utenom prosjekter som er i gang eller under konsesjonsbehandling, har en forsiktig anslått, ennå igjen ca. 20 TWh vannkraft som er billigere å bygge ut enn Djupdal. Den gunstige beliggenheten taler imidlertid til prosjektets fordel, og alt i alt vil Hovedstyret ut fra rent økonomiske betraktninger anbefale at prosjektet blir gjennomført nå.

Med de nåværende reguleringer i vassdraget har Vassdragsdirektoratet beregnet median regulert vassføring ved Djupdal til 67,6 m³/sek. Med et fall på 17 m gir dette en kraftytelse på ca. 15 300 nat.-hk.

Det er kommet inn en del innvendinger såvel mot heving av vannstanden ovenfor dammen som mot bortledning av vannet nedenfor.

Grunneierne rundt sjøen protesterer mot oppdemming over kote 194,30, og viser til forsøksleder Gotfred Uhlen. Han har i sin utredning sagt seg enig i at en oppdemming til f. eks. noe under kote 194,50 ville være fordelaktig, fordi storparten av de berørte arealer ligger nær og delvis under kote 196.

Fylkeslandbruksstyret sier i sin foreløpige uttalelse om det samme spørsmål at skadevirkningene synes å bli store, og at de vil bli betydelig redusert ved en noe lavere oppdemming.

Rollag formannskap anbefaler en oppdem-

ming inntil kote 194,50, men vil når resultatene av alle oppmålinger og undersøkelser foreligger, ikke motsette seg en oppdemming til kote 194,86 forutsatt at BK påtar seg å treffe alle tiltak som er mulig for å unngå skadevirkninger med hensyn til jordbruk.

Hovedstyret bemerker i denne forbindelse at en oppdemming til kote 194,86 vil være en fordel for de fremtidige planer om pumpeverk til Sørkje.

Tre grunneiere krever å bli holdt skadesløse om de får problemer med vannforsyning og kloakkutløp.

Sverre Rypern protesterer mot utbyggingen og klager over saksbehandlingen, da han bl. a. mener at saken ikke er tilstrekkelig utredet. Han krever er statning bl. a. for tapt fiske og forringelse av sin eiendom. Dessuten krever han erstatning for fallrettigheter, bl. a. for reduksjon av disse på grunn av tidligere arbeider i vassdraget. Dette siste angår etter Hovedstyrets oppfatning ikke denne sak.

Ellers foreligger protester fra en rekke oppsittere mot skader på fiske og miljøet i det hele.

Numedalslågens Fellesfløtningsforening regner med å komme fram til en minnelig overenskomst med utbyggeren.

Fra miljøvernorganisasjoner foreligger ingen protest mot utbyggingen. Buskerud Natur- og Miljøvernforening mener imidlertid at det bare må demmes opp til kote 194,50. Ellers er det enighet om behovet for terskler i elveløpet nedenfor dammen av hensyn til fiske, selv om elva ikke er lakseførende og ikke ventes å bli det i hvert fall de nærmeste 10 år. Terskler og en viss minstevassføring er dessuten ønskelig av estetiske grunner. Det pekes videre på behovet for en landskapsmessig arkitektonisk utforming av byggverket og inngrepene i naturen. Kloakkutslippene til elva nedenfor dammen bør begrenses, og en viss minstevassføring er nødvendig også ut fra forurensingsmessige hensyn. Til avhjelp av ovennevnte forhold er det foreslått vilkår for en eventuell utbyggingstillatelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og fra Statens forurensningstilsyn. I denne forbindelse viser Hovedstyret til kommentarene til sitt forslag til vilkår.

Hovedstyret mener for sin del at det foreliggende materiale er tilstrekkelig for en vurdering av søknaden. Kommunestyret har ennå ikke gitt sin uttalelse i saken, men vil ta den opp til behandling med det aller første. Dersom det da bringes frem nye momenter i saken, vil Hovedstyret komme tilbake med en tilleggsuttalelse.

Vassdragsdirektøren har sett på forholdene på stedet 1. desember 1974.

Med ovennevnte forbehold finner Hovedstyrets flertall, alle unntatt, Haugeland, etter en samlet vurdering at skadevirkningene for private såvel som for offentlige og almene interesser er små i forhold til nytten av den kraftmengde som vinnes, og vil tilrå at de omsøkte ervervs-, utbyggings- og ekspropriasjonstillatelser blir gitt på de vilkår som følger i vedlagte utkast. Representanten Haugeland fant ikke å kunne anbefale større oppdemming i Bergsjø enn til kote 194,50.

Om vilkårene bemerkes:

A. *Ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen: Kloakkering,* post 1.

Søknaden omfatter vekkføring av alt vann over utbyggingsstrekningen med unntak av det som blir sluppet av hensyn til grunndammene og fisket. Dette betyr i denne forbindelse nærmest helt tørrlegging og ødeleggelse av resipienten over utbyggingsstrekningen. Hovedstyret forstår Statens forurensningstilsyns uttalelse slik at dette i dag ikke vil føre til urimelige tiltak på grunn av meget begrenset bebyggelse. For øvrig er det pekt på at en mere stilleflytende elv ovenfor dammen vil føre til at den eksisterende og fremtidige forurensing vil gjøre seg mere gjeldende. Miljøverndepartementet krever derfor generelt at søkeren innbetaler et beløp fastsatt av skjønnet til Rollag kommune øremerket for kloakkutbygging innen kommunen. Dessuten kreves en årlig avgift til kommunen basert på merutgiftene for drift av renseanleggene, jevnlige kontrollundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt og slipping av en viss minstevassføring fra dammen. Det er en uttalt forutsetning at fastsettelser skjer i samråd med Miljøverndepartementet.

Hovedstyret kan forstå at det er vanskelig å konkretisere disse vilkårene detaljert i dag og er enig i at utbyggeren må ha et ansvar for fremtidige økede skader i rimelig grad. Hovedstyret ville være mest stemt for at skjønnet avgjorde konkrete tiltak som kan bli nødvendig og herunder tok i betraktning en rimelig fremtidig økning av forurensningsgraden i området. Dette mener en bør komme til uttrykk i vilkårene slik at konsesjonæren etter skjønnets bestemmelse skal treffe tiltak eller innbetale et beløp til Rollag kommune for å kompensere for økede utgifter ved kloakkutbyggingen i det området som berøres av utbyggingen, jfr. pkt. 1 a.

Kravet om årlig avgift mener en da bør gå ut. Pkt. 3 i Miljøverndepartementets forslag er Hovedstyret enig i. Når det imidlertid gjelder slipping av minstevassføring, jfr. pkt. 4, bør vilkår om dette samles på et sted. Hovedstyret viser til at søkeren i kjøpekon-

trakten om fallrettighetene har gått med på å slippe tilstrekkelig vann av hensyn til tiltak for fisket og av hensyn til tersklene etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Dette er kommet til uttrykk i det følgende vilkår. Vannslippingspålegget vil antakelig dreie seg om 1—2 m³/sek., jfr. Direktoratets brev av 11. september 1973.

Fisket, post 2.

Hovedstyret har ikke noe å bemerke til det forslag som er fremsatt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. En har supplert det med de tiltak som det er enighet om i kjøpekontrakten bortsett fra terskelbygging som er tatt inn som eget vilkår.

Tiltak, post 3.

Det er fremkommet visse krav i forbindelse med påståtte vansker for vannforsyning og båttrafikk. En nevner også spesielt Kongsberg Våpenfabrikks eventuelle fundamenteringsproblem som følge av høy grunnvannstand. Hovedstyret forutsetter at slike erstatninger kan avgjøres som tiltak av ekspropriasjonsskjønnet og foreslår vilkår om dette.

I denne forbindelse peker Hovedstyret på at det ikke kan være aktuelt å få vurdert fjerning av Lonneholmen som påstått av h.r.advokat Dalan, idet det er skadevirkningene i Bergsjø som er mest avgjørende for oppdemmingsskadene. Heving av terreng som Rollag kommune er inne på for å minske jordbruksskadene, mener Hovedstyret bør overlates til forhandlinger mellom partene. En har erfaring for at dette har ført fram i lignende tilfelle før.

Fløting, post 4.

Fløtingen skal sannsynligvis fortsatt gå over dammen, og partene regner med å komme til enighet. Buskerud Kraftverker er også villig til å avholde forhåndsskjønn etter vassdragslovens § 112 dersom enighet ikke oppnås. Vilkåret er formet i samsvar med dette.

Grunndammer, post 5.

Det blir sannsynligvis god effekt av grunndammer over utbyggingsstrekningen, jfr. vedliggende rapport om forundersøkelser i denne forbindelse. Hovedstyret har foreslått vilkår om dette etter Industridepartementets bestemmelse, og forutsetter at planleggingen skjer, som nå vanlig, i samråd med bl. a. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og fløtningsforeningen, jfr. deres uttalelse i saken.

Erosjon, post 6.

Det er fra forskjellig hold pekt på fare for en viss erosjon i oppdemmingssonen, og den jordbrukssakkyndige peker på at det finner finmateriale som kan være utsatt for erosjon. Hovedstyret foreslår plikt for utbyggeren til å utføre forbyggingsarbeider der det måtte vise seg å være påkrevet etter bestemmelse av NVE.

Naturvern, post 7.

Det er fremsatt krav om landskapsvernetiltak fra fylkesfriluftsnemnda og fra Buskerud Natur- og Miljøvernforening. Hovedstyret finner kravene dekket i det vanlige naturvernvilkår som foreslås tilknyttet tillatelsen. Det blir da Naturvernkontoret ved NVE som tar seg av arbeidet i denne forbindelse.

Vasslipping m. v., post 8.

I henhold til vassdragslovens § 127 bør det fastsettes regler for vasslipping og angis reguleringshøyder m. v.

En finner det riktig å knytte oppdemmingsgrensen til vasstanden i Bergsjø (HRV = kote 194,86 ved 100 m³/sek.). Det forutsettes manøvrert slik at nåværende vasstander over kote 194,86 ikke forhøyes. Under flom forutsettes lukemanøvreringen å skje innen en vasstandsendring på 10 cm. Det er ikke forutsatt noen døgnregulering ved inntaket. Reguleringen her vil bli tilpasset vassføringene med sikte på å holde HRV i Bergsjø. Vanlig driftsvassføring gir et falltap på strekningen ned til dammen på 40—50 cm., o: vasstanden ved dammen vil vanligvis ligge på kote ca. 194,40—194,50. Av hensyn til fløtningen regner en dog med å måtte senke ned til kote 188,1. Det vil også være ønskelig å kunne gå til nevnte kote under ettersyn av lukene. Alminnelig sommervasstand ved damstedet ligger på ca. kote 187,50.

Hovedstyret foreslår nedre tappegrense satt til kote 188,1

For øvrig har en tilpliktet utbyggeren å føre protokoll over vassføringen og vasstander m. v. Om hydrologiske undersøkelser ellers, vises til post 10 i betingelser for ervervskonsesjon.

B. *Ervervstillatelsen.*

Konsesjonstid, post 1.

Buskerud Kraftverker kan i henhold til ervervslovens § 4 få ubegrenset konsesjonstid. Dette er da foreslått og videre er det foreslått adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år.

Årlige avgifter, post 2.

Som anpgitt foran er ytelsen i Djupdalsfallet ca. 15 300 nat.-hk. Hovedstyret foreslår kr. 4 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1 til staten. Reguleringsavgifter som betales for samme fallstrekning, kommer som fradrag. Avgiften er satt så vidt lav fordi det dreier seg om en lerativt kostbar utbygging.

Kraftavgivelse, post 11.

Det er betinget de vanlige 10 pst. til kommuner og 5 pst. til staten. Hovedstyret viser i denne forbindelse til post 6 e i avtalen om kjøp av fallrettighetene.

For øvrig er det betinget tilsyn med inntaksdammen i post 8.»

Miljøverndepartementet har i brev av 13. desember 1974 avgitt følgende uttalelse i anledning saken:

«*Buskerud Kraftverker — utbygging av Djupdalsfallene, erverv av rettigheter, ekspropriasjoner m. v.*

En viser til Industridepartementets brev av 9. desember 1974.

Departementet vil ikke fraråde utbygging av Djupdalsfallene.

Hovedstyret har delt seg i et flertall og et mindretall når det gjelder synet på oppdemmingshøyden i Bergsjø, på grunn av forsumpning og neddemning av omkringliggende jordbruksarealer. Departementet vil generelt gi uttrykk for at det må være en viktig oppgave å bevare jordbruksarealene. Når det gjelder denne konkrete saken, forutsettes at Landbruksdepartementet blir gitt anledning til å ta stilling til oppdemmingsalternativene, dersom en skulle overveie å legge seg på høyeste alternativ.

Når det gjelder de foreslåtte vilkår for ivaretakelse av fisket har departementet ikke merknader. En viser likevel til det som er nevnt nedenfor om minstevannføring.

Så vidt angår vilkårene vedrørende kloakkering skal bemerkes at en forstår konsesjonsvilkårenes punkt 1 a) slik at det ikke er noe i veien for at Buskerud Kraftlag kan bli pålagt å både treffe tiltak av forskjellig art og betale kommunen de økte utgiftene som utbyggingen til tross for tiltakene medfører. Under denne forutsetning har en ingen vesentlige innvendinger mot det foreslåtte konsesjonsvilkår punkt 1 a).

En antar at det bør gå uttrykkelig fram av punkt 1 b) at det er departementet som skal gi nærmere bestemmelser om undersøkelsene. Det foreslås derfor at punkt 1 b) får et tillegg: «. . . . . berørte vassdragsavsnitt, etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.» En er uenig i at konsesjonsvilkårene ikke inneholder bestemmelser om minstevannføring ut fra miljøvernhensyn. At spørsmålet er regulert i kjøpekontrakten om fallrettighetene, er ikke tilstrekkelig for å beskytte almenne interesser. En må derfor be om at det tas inn bestemmelser om minstevannføring i konsesjonen som ut fra miljøvernhensyn er tilfredsstillende, jfr. forslaget fra Statens forurensningstilsyn i brev av 5. november 1974. Dersom Industridepartementet legger stor vekt på at alle bestemmelser om minstevannføring skal samles på et sted, har en ingen invending mot at bestemmelsen føyes til konsesjonsvilkårenes punkt 4. En vil derfor foreslå at konsesjonsvilkårenes punkt 4 får et nytt annet ledd.

«Buskerud Kraftverk skal slippe en minstevannføring forbi inntaksdammen som av hensyn til forurensningssituasjonen og fiskebestanden er nødvendig. Størrelsen av minstevannføringen fastsettes av departementet i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.»»

Hovedstyret har i brev av 16. desember 1974 avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Det vises til Hovedstyrets ekspedisjon av 4. ds. vedrørende ovenstående.

I sine merknader til saken har Hovedstyret bl. a. sagt (side 64): «Kommunestyret har ennå ikke gitt sin uttalelse i saken, men vil ta den opp til behandling med det aller første. Dersom det da bringes fram nye momenter i saken, vil Hovedstyret komme tilbake med en tilleggsuttalelse.»

Hermed følger brev datert 10. ds. fra Fylkesmannen i Buskerud, vedlagt særutskrift av Rollag kommunestyres møtebok for 5. desember 1974 og kopi av brev datert 2. s. m. fra 22 interesserte grunneiere.

Samtidig følger brev av 6. ds. fra Buskerud Kraftverker, vedlagt rapport om «Jordundersøkelser i Rollag» datert 25. november 1974 fra Gotfred Uhlen og brev av 2. s. m. vedrørende «Berørte arealer ved Tråengårdene» fra Uhlen til Buskerud Kraftverker.

Som det fremgår av ovennevnte særutskrift, protesterer Rollag kommune mot den omsøkte oppdemming av Bergsjø til kote 194,86. I stedet anbefales konsesjon gitt på en oppdemming til kote 194,50, hvorved skadevirkningene menes å bli vesentlig mindre. Kommunen går også imot at dammen konstrueres slik at den gir mulighet for en oppdemming til kote 196,00.

I forbindelse med ovennevnte innkomne dokumenter har Buskerud Kraftverker underhånden meddelt at en eventuell begrensning av oppdemmingshøyden i Bergsjø til kote 194,50 — og da ved vassføringer inntil 73 m^3/s. — ikke antas å ville hindre prosjektets gjennomførelse. Ved større vassføringer enn 73 m^3/s. vil da vannstanden i Bergsjø bli holdt som under nåværende naturlige forhold.

Søkeren bemerket samtidig at de planer som ligger til grunn for søknaden ikke går ut på å muliggjøre en oppdemming til kote 196,00.

Til dette siste vil Hovedstyret bemerke at om den foreliggende søknad blir innvilget, kan arbeidet ikke settes i gang før endelige planer for damkonstruksjonen er godkjent av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

For øvrig bemerkes at en eventuell reduksjon av oppdemmingshøyden vil medføre tilsvarende justeringer i Hovedstyrets forslag til vilkår for de nødvendige tillatelser.

Det er ikke kommet fram nye opplysninger som endrer Hovedstyrets stilling til saken.»

Brev av 10. desember 1974 fra fylkesmannen i Buskerud til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

«Buskerud Kraftverker. Utbygging av Djupdalsfallene. Erverv av fallrettigheter m. v.

I det en viser til fylkesmannens ekspedisjon av 25. november d. å. angående ovennevnte sak følger vedlagt avtrykk av Rollag kommunestyres vedtak av 5. desember 1974.

Videre vedlegges avtrykk av protestskriv fra grunneiere, datert 2. desember 1974.»

Særutskrift av Rollag kommunestyres møtebok i møte den 5. desember 1974:

«Buskerud Kraftverker. Utbygging av Djupdalsfallene, erverv av rettigheter, ekspropriasjon m. v.

Vedtak:

Rollag kommune må med grunnlag i fremlagt kartmateriale og arealoppgaver protestere mot en oppdemmingshøyde inntil kote 194,86, og vil anbefale at det blir gitt konsesjon på en oppdemming inntil kote 194,50.

Med HRV 194,50 vil det bli noe oppdemming av Bergsjø. Rollag kommune vil i den forbindelse spesielt henvise til Teknisk Beskrivelse, punkt 7.7. Oppdemmingsgrense, hvor ingeniør Chr. F. Grøner konkluderer med at oppdemmingen ikke bør føres så høyt at den får innvirkning på vannstanden i Bergsjø av hensyn til mulige skadevirkninger.

Med det foreliggende kartmateriell og arealoppgaver over berørt område ved oppdemming inntil HRV 194,86 er det ut fra Rollag kommunes syn klart at man vil få skadevirkninger opp til kote 197 og mulig høyere i området Fejan—Vårviken, Traaen—Rollag Prestegård.

Disse skadevirkninger vil bli vesentlig mindre ved oppdemmingsgrense HRV 194,50 og det forutsettes at Buskerud Kraftverker påtar seg å treffe alle tiltak som er mulig for å unngå alle skadevirkninger med hensyn til jordbruk f. eks. heving av terreng, sikring mot utgravninger m. v.

Rollag kommune er også imot at dammen blir bygd slik at det kan demmes opp til kote 196.

Rollag kommune viser til bilag 1 i søknaden når det gjelder betingelser for levering av kraft til Rollag kommune v/Rollag Elektrisitetsverk (enst.).

Rett utskrift. Sendes herr fylkesmannen i Buskerud. Utskrift sendes Buskerud Kraftverker og Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, Vassdragsdirektoratet, Boks 5091, Majorstua, Oslo 3.»

Kopi av brev av 2. desember 1974 fra 22 intesesserte grunneiere i Rollag kommune:

«Utbygging av Djupdalsfalla.

Grunneiere var samlet til møte 2. desember 1974 hvor kart over det område som er truet av skadevirkninger ble vist. Grunneierne må fortsatt holde på sin tidligere påstand om maksimum oppdemming til kote 194,30.

Grunneierne er kjent med at det i fylkestinget var reist spørsmål om at dammen skulle bygges opp til kote 196, og det vil grunneierne bestemt sette seg imot.

Vi vil peke på at det areal som blir nedd e m t er forholdsvis lite, men det som teller er den jorda som blir forsumpa og vassjuk og dermed uproduktiv. Det er vesentlige arealer det dreier seg om. Ifølge kartet viser det seg å være 803,36 da under kote 197 ifølge Buskerud Kraftverkers beregninger. Av dette er, ifølge samme beregninger, 166,8 da dyrket eller under plog i dag. Tallet har vært betydelig større før da det i de senere år har blitt brukt endel arealer til beite og slåttemark.

Med de muligheter en rår over i dag når det gjelder nydyrking, mener vi at den dyrkbare jorda må sidestilles med den som er dyrka. Det er derfor en stor del av de gjenværende 637 da som må reknes som fullverdig jord av meget god kvalitet, jfr. forsøksleder Uhlens analyse av jordprøver.

Kartet viser også at vannet forstuer ganske kraftig slik at en i området Tråen—Fekjan må rekne med en oppstuing på 60 cm, og da vil jord mellom kote 197—197,5 også bli truet av skader i dette område. Dette kommer i tillegg til de 803,36 da.

Ut fra dette viser en til Buskerud Kraftverkers skriv av 25 november 1974 til Vassdragsdirektoratet, avsnittet «Skadevurdering».

I det her nevnte område vil oppstuinga gjøre at terrenget blir forsumpet.

Grunneierne vil bestemt sette seg imot oppdemming over kote 194,30, og mener like bestemt at Buskerud Kraftverker ved å fjerne hindringer i elveleiet fra Bergsjø og nedover kan oppnå å få igjennom den maksimale vannmengde (100 m^3/sek.) uten å overstige kote 194,30 ved Kjømme.»

Brev av 6. desember 1974 fra Buskerud Kraftverker til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

«Djupdal—Bergsjø.

Under henvisning til vårt tidligere brev til Dem av 25. november 1974, oversendes kopi av forsøksleder Gotfred Uhlen's (forsøksleder ved Norges Landbrukshøyskole, Institutt for jordkultur, Ås), brev av 2. desember 1974 vedrørende berørte arealer ved Tråengården, rapport av 25. november 1974 vedrørende jordundersøkelser i Rollag.

Da vi er kjent med at De har oversendt Hovedstyrets innstilling til Industridepartementet, har vi tillatt oss å sende kopi av dette brev med bilag til Industridepartementet.»

Brev av 25. november 1974 fra forsøksleder Gotfred Uhlen vedrørende jordundersøkelser i Rollag:

«Jordundersøkelser i Rollag.

Resultater av mekanisk analyse av 15 jordprøver fra Rollag går frem av tabellen. Analysene er utført etter en standardmetode som nyttes ved Institutt for jordkultur, NLH (Njøs 1971 og 1972). Innholdet av organisk stoff er bestemt ved glødning, korrigert for vannavgivelse fra uorganisert finmateriale (e Ekstrøm 1927).

Opplysninger om prøvestedene:

L. Kvislen. Prøvene ble tatt på beite, rett øst for gårdsbebyggelsen, nede på en stor elveterrasse. Høyde ca. 196 m.

O. Bergseid. Prøvestedet var midt inne på en større grasbevokst elveterrasse. Høyde ca. 196 m.

Halvor Tråen og Narve Tråen. Prøvestedet var like på eiendomsgrensen mellom de to bruk, bare ca. 20 m fra elvebakken. Høyde ca. 196 m.

Håkon Tråen. Her ble tatt en fellesprøve i 0—120 cm noenlunde midt på det store flate arealet i vestre del av eiendommen. Høyden ved prøvestedet ble anslått til ca. 197 m.

Lars N. Fløtterud. Prøver ble tatt to steder, begge i ca. 196 m høyde. Prøve 1 er fra nord-vestre del av det store lavtliggende engareal. Prøve 2 ble tatt knapt 100 m syd-vest for prøve 1 dvs. noe nærmere elvebakken. Som nevnt i den tidligere uttalelse, var det stor forskjell på jordarten i 40 cm og større dybde mellom disse to prøvestedene.

De mekaniske analyser viser en bemerkelsesverdig ensartethet i partikkelstørrelsesfordeling av mineraljorda. Dette gjelder såvel mellom prøvesjikt, dybder, på det enkelte sted, som mellom steder. En har hatt 2 hovedprøvesteder, Fløtterud og Bergseid, henholdsvis på østre og vestre side av Lågen i søndre del av det berørte området og tilsvarende to prøvesteder på hver side i nordre del, søndre Tråen og Ulstad (Kvislen). Den dominerende partikkelstørrelse er 0,2—0,06 mm, grov silt eller, etter vanlig landbruksterminologi, meget fin sand. Hos Kvislen er mineralmateriale en liten tanke grøvre enn hos de øvrige.

Jordanalysene viser relativt stort vekttap ved glødning også for prøver tatt i større dybder. På Søndre Tråen har en truffet på lag med mye organisk stoff i sjiktet 30—70 cm. Dette synes å være organiske avleiringer, lokale myrdannelser, som seinere er blitt dekket med fin sand. Da det ble tatt prøve bare på ett sted, kan det ikke sies noe om utbredelsen av slik jord i området. At det virkelig dreier seg om organiske avleiringer i denne prøven ble bekreftet ved karbonbestemmelse. C-innholdet var 7,7 pst. noe som svarer til 13,5—15 pst. organisk stoff.

I den uttalelse om skadevirkninger, som jeg har oversendt tidligere, ble lagt stor vekt på at jorda i de berørte områder synes å ha en mekanisk sammensetning som lett betinger flere uheldige virkninger av høy grunnvannstand. Jordartsbedømmelsen bygde dels på en mer skjønnsmessig vurdering, og dels på foreløpige resultater av de mekaniske analyser. De endelige resultater av analysene, bekrefter at jorda har en sammensetning som domineres av meget fin sand eller grov silt. Selv om det nok vil forekomme andre sandjordstyper i området, må en kunne gå ut fra at jorda på de fire nevnte prøvesteder er nokså representativ for de lavtliggende, berørte jordbruksarealer. Det vises for øvrig til den tidligere rapport.

Resultater av mekanisk analyse av jordprøver fra Rollag, tatt ut 17. oktober 1974.

Gårdeier	Prøvesjikt cm	Organiske stoff pst.	Mekanisk sammensetning i prosent av mineralmaterialet						
				Silt			Sand		
			Leir <0,002	Fin 0,002–0,006	Middels 0,006–0,02	Grov 0,02–0,06	Fin 0,06–0,2	Middels 0,2–0,06	Grov 0,6–2 mm
Lars Kvislen g.nr. 78/8—10	0— 25	5,1	4	4	9	36	45	2	0
	30— 70	2,8	4	3	11	35	45	2	0
	70—120	3,7	4	3	15	39	32	7	0
Olaf Bergseid g.nr. 71/8—9	0— 20	6,4	6	7	19	41	27	0	0
	30— 60	3,8	9	9	22	40	20	0	0
	70—120	4,0	9	7	26	39	19	0	0
Halvor Tråen	0— 25	7,9	4	4	19	45	28	0	0
Narve Tråen	30— 60	13,6	4	5	23	43	25	0	0
	70—120	ikke mere jord	4	6	20	43	25	2	0
Håkon Tråen	0—120	3,0	3	2	8	23	57	7	0
Lars Fløtterud g.nr. 60/1									
Prøvested 2	0— 30	7,3	9	7	26	43	14	1	0
	30— 60	4,4	9	9	23	43	16	0	0
	60— 90	4,3	9	9	26	43	13	0	0
	90—120	4,0	8	6	27	42	17	0	0
Prøvested 1	40— 70	1,7	1	2	9	16	40	31	1

Brev av 2. desember 1974 fra Norges Landbrukshøgskole til Buskerud Kraftverker:

«Berørte arealer ved Tråengårdene.

I brev fra Buskerud Kraftverker til Vassdragsdirektoratet nevnes at kartene nå viser at det på Søndre Tråen ikke er oppdyrket areal under 196 m, mens undertegnede antok at det var en god del areal under denne grensen. Som allerede kjent, skyldes denne uoverensstemmelsen at vi ved befaringen gikk ut fra en såkalt 194,86 m merkepål og vurderte høyder ut fra denne. Oppmålingene viser imidlertid at vannstanden (tilsvarende 100 m^3/s.)

ved Søndre Tråen har stått på 195,50 m, altså 60—70 cm «oppstuvning» i forhold til nedre del av Bergsjø. Dette betyr jo også at grøfteutløpene på Søndre Tråen, som en antok lå ved 194,30—194,40 m egentlig er ved ca. 195 m o. h.

Det usikre punkt ved bedømmelsen av arealene i dette området, er hvilken oppstuving en kan regne med i Bergsjø på grunn av en ny dam på 194,86 og ved en normal eller middels vannføring i Lågen. Som Wærsted gjorde oppmerksom på ved vårt møte i Drammen, må en gå ut fra at oppstuvningshøyden dvs. høydeforskjellen mellom søndre og nordre del av området, må bli langt mindre enn hva som var tilfelle da flyfotoene ble tatt, fordi vannføringen da var hele 100 m³/s.

Det er vel neppe mulig, før dammen er bygd, å vite eksakt i hvilken høyde vannet i nordre del av Bergsjø vil stå ved normal vannføring. Går en ut fra en oppstuvning på 60—70 cm, vil etter mine notater fra kartpresentasjonen i Drammen, ca. 10 dekar dyrket mark på Søndre Tråen bli direkte berørt. Er oppstuvningen nærmest null, blir, som nevnt i brevet til Vassdragsdirektoratet, ingen dyrkede areal på disse gårdene liggende lavere enn 1,20 over vannstanden. En vil vel måtte få et resultat et sted mellom de to nevnte alternativer. Dersom forholdene skulle svare nærmest til det siste alternativ, dvs. liten eller ingen oppstuvning på grunn av dambygging, skulle det være håp om at skader langt på vei kan unngåes på Tråen-gårdene. Jeg har ingen muligheter eller forutsetninger for å bedømme oppstuvningsforholdene i Bergsjø. Jeg vil likevel be om at kopi av dette brevet blir ettersendt Vassdragsdirektoratet siden min vurdering av skadevirkningene på Søndre Tråen ble referert i brevet av 25. november 1974 fra Buskerud Kraftverker.»

I brev av 10. desember 1974 har Rollag kommune avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Rollag kommunestyre behandlet ovennevnte sak på møte 5. desember 1974, sak nr. 80, og vedlagt følger utskrift av vedtaket.

En vedlegger også kopi av uttalelse fra grunneiere, datert 2. desember 1974, samt uttalelse fra Gotfred Uhlen av 25. november og 2. november angående jordundersøkelser i Rollag, og berørte arealer ved Tråengårdene.

Kommunestyrets vedtak er gjort før en mottok Hovedstyrets innstilling, men en går ut fra at det ikke har noen betydning. Dersom det er ønskelig at kommunestyret skal uttale seg på bakgrunn av innstillingen hører en gjerne fra Dem. For øvrig vil en anta at kommunestyret ikke kommer til å forandre på sitt vedtak.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 11. juli 1974 har Buskerud Kraftverker søkt om tillatelse til erverv av fall og ekspropriasjon av rettigheter for utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen.

Buskerud Kraftverks søknad omfatter:

1. Konsesjon på erverv av fallrettigheter.
2. Tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105.
3. Tillatelse etter vassdragslovens § 62 til å kreve avstått nødvendig grunn og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.
4. Tillatelse ifølge vassdragslovens § 148 til å ekspropriere manglende fallrettigheter.

Buskerud Kraftverker er fylkesverk for Buskerud fylke.

Djupdalsfallene ligger i Rollag kommune ca. 13 km nedenfor Mykstufoss kraftverk, og har et fall på 17 meter over en strekning på ca. 6 km.

Utbyggingsplanen omfatter en inntaksdam 0,8 km nedenfor Djupdal jernbanestasjon. Dammen vil medføre at man får et sammenhengende vannspeil fra dammen opp til Bergsjø, som ligger ca. 2,5 km lengre opp. Kraftstasjonen er planlagt i tilknytning til selve dammen, med en avløpstunnel på ca. 2 km som fører vannet tilbake til Lågen ved Fossan. Utbyggingen innebærer at vannet vil bli ført bort fra elva på en strekning av ca. 3,5 km.

Søknaden gjelder oppdemming til kote 194,86, hvilket tilsvarer naturlig vannstand ved en vassføring på 100 m³/sek. Ved den omsøkte oppdemming regner man med at areal opp til kote 196 blir mer eller mindre berørt. Oppdemmingen setter 61 dekar udyrket mark under vann, mens ca. 662 dekar kan bliberørt. Av dette er i dag 49 dekar dyrket.

For så vidt vedrører produksjonen ved det prosjekterte kraftverket, har Vassdragsdirektoratet pekt på uoverensstemmelse mellom de oppgitte produksjonstall i selve søknaden (ca. 90 GWh) og i bilaget fra ingeniør Grøner (79 GWh) som begge angår midlere årsproduksjon.

Median regulert vannføring er beregnet til 67,6 m³/sek. som ved et fall på 17 meter gir en kraftytelse på ca. 15 300 nat.-hk.

Vassdragsdirektoratet har foretatt en simulering av kraftproduksjonen for hele Numedalslågen i to alternativer: nåværende forhold, og med 470 mill. m³ tilleggsmagasin i Hein, og Tinnhølen/Viersla ført tilbake til Bjoreia/Veig.

Produksjonen i Djupdal (midlere år) ble ved de to alternativer (ved oppdemming til kote 194,50):

	Sommer	Vinter	Sum
Alt. 1	40 GWh	46 GWh	86 GWh
Alt. 2	30 GWh	53 GWh	83 GWh

Tas Tinnhølen/Viersla bort i alt. 1, synker produksjonen med 6 GWh til 80 GWh.

Regnes Tinnhølen/Viersla med i alt. 2, øker produksjonen med 6 GWh til 89 GWh.

Det er her ikke regnet noe fradrag for fløtingsvann.

De totale utbyggingsomkostningene er an-

slått til 62,9 mill. kroner (pr. 1. september 1974). Med maksimal utbygging i vassdraget (med Tinnhølen/Viersla og Dagalireguleringen) innebærer dette 69 øre/kWh. Med nåværende forhold — Tinnhølen/Viersla blir utbyggingskostnaden 77 øre/kWh. Dersom det også, på lengre sikt, må slippes fløtningsvann, vil disse tallene bli noe høyere.

Hovedstyret har karakterisert Djupdalsutbyggingen som dyr. Tas det hensyn til prosjektets gunstige beliggenhet innen forsyningsområdet, finner hovedstyret likevel å kunne anbefale prosjektet også ut fra rent økonomiske betraktninger.

I området rundt Bergsjø er det betydelige jordbruksinteresser, som i følge de sakkyndige kan bli skadelidende ved en for høy oppdemming. Kartmaterialet over området er for øvrig noe mangelfullt, slik at skadenes omfang ved forskjellig oppdemmingshøyder er vanskelig å anslå.

Det er innkommet en rekke protester og uttalelser i anledning utbyggingen. En rekke grunneiere og oppsittere har protestert mot utbyggingen, og særlig pekt på mulige skadevirkninger på fiske og miljø og landbruksinteresser.

På denne bakgrunn har Rollag kommune anbefalt at konsesjon foreløpig gis på en oppdemming inntil kote 1 9 4, 5 0. Kommunen forutsetter at man kan komme tilbake til spørsmålet om oppdemming til kote 194,68, når det foreligger fullstendig kartmateriale, arealoppgaver og undersøkelser av de skader som kan skje.

Numedalslågens Fellesfløtningsforening forutsetter i sin uttalelse at det kan etableres en minnelig overenskomst med utbyggeren om de fløtningsproblemer utbyggingen vil føre med seg.

Hovedstyrets mindretall (ett medlem) går også inn for oppdemming til kote 194,50, mens flertallet går inn for oppdemming til kote 194,86. Flertallet peker på at oppdemming til kote 194,86 vil være en fordel for de framtidige planer om pumpeverk til Sørkje.

Også Buskerud Natur- og Miljøvernforening mener at det bare bør demmes opp til kote 194,50. Likeledes peker Fylkeslandbruksstyret på at skadevirkningene vil bli betydelig redusert ved en noe lavere oppdemming enn den omsøkte.

Miljøverndepartementet gir i sin uttalelse generelt uttrykk for at det må være en viktig oppgave å bevare jordbruksarealene. Miljøverndepartementet finner ikke å ville fraråutbyggingen, men fremmer forslag om enkelte endringer av de konsesjonsvilkårene vedrørende kloakkering og minstevannføring som er foreslått av Hovedstyret.

Industridepartementet finner med Hovedstyret at vilkårene for konsesjon etter ervervslovens § 4, og for tillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148 foreligger, og vil tilrå at dette blir gitt. Likeledes slutter departementet seg i det vesentlige til Hovedstyret utkast til vilkår. Når det gjelder oppdemmingsalternativ er imidlertid departementet i likhet med kommunen, blitt stående ved det lavere oppdemmingsalternativ kote 1 9 4, 5 0. Spørsmålet om å øke oppdemmingen noe, f. eks. til kote 194,86 som det er søkt om, vil eventuelt kunne vurderes nærmere når man i praksis har fått prøvet virkningene av en oppdemming til kote 194,50.

Vilkårene.

A. *Ekspropriasjons- og utbyggingstillatelse.*

Statens forurensingstilsyn har pekt på at utbyggingen vil gi en mer stilleflytende elv ovenfor dammen, slik at eksisterende og framtidig forurensningsbelastning i vassdraget vil kunne gjøre seg mer gjeldende. På strekningen mellom dammen og avløpskanalens utløp i elva, vil elva bli nesten uten vassføring. Forurensingstilsynet peker imidlertid på at den bebyggelse som drenerer til dette området er meget begrenset.

I det vesentlige i overensstemmelse med Miljøverndepartementets forslag, er det foreslått vilkår om at konsesjonæren etter skjønnets bestemmelse skal treffe tiltak, eller innbetale et beløp til Rollag kommune for å kompensere for økede utgifter ved avkloakkering av områder som berøres ved kraftverksutbyggingen.

Likeledes er foreslått vilkår om slipping av nødvendig minstevannføring av hensyn til forurensingssituasjonen, fisket og utseende. Størrelsen av minstevannføringen fastsettes av Industridepartementet.

Det er videre foreslått vilkår om at Buskerud Kraftverker skal avgi nødvendig vann for fløting eller føre tømmeret forbi utbyggingsstrekningen etter avtale. Dersom enighet ikke oppnås skal forholdet ordnes etter forhåndsskjønn etter vassdragslovens § 112.

Endelig er det foreslått vilkår om grunndammer i utbyggingsstrekningen. Det antas at slike grunndammer i nærværende sak kan gi en god effekt. Planlegging av tersklene skal som vanlig skje i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Numedalslågens Fellesfløtningsforening.

Vilkår om fisket er utformet i samsvar med Miljøverndepartementets forslag.

For så vidt gjelder tiltakskrav i forbindelse med vannforsyning, båttrafikk og fundamenteringsproblemer for industribygg, antar departementet at skjønnet bør vurdere disse.

Rollag kommune har pekt på heving av terreng som et tiltak for å redusere jordbruksskadene. Departementet mener liksom Hovedstyret at dette spørsmålet bør overlates til forhandlinger mellom partene.

Da det fra flere er pekt på erosjonsfaren i oppdemmingssonen, er det foreslått plikt for konsesjonæren til å utføre forbyggingsarbeider i oppdemmingssonen etter NVE's bestemmelser.

Departementet foreslår det vanlige vilkåret om naturvern jfr. post 7.

B. *Ervervstillatelsen.*

Konsesjonen foreslås gitt på ubegrenset tid med adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år.

Departementet foreslår at konsesjonsavgiften blir satt til kr. 5 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1 pr. nat.-hk til staten. Avgiften er satt så vidt lavt, fordi det dreier seg om en relativt kostbar utbygging.

For øvrig er det foreslått vanlige konsesjonsvilkår.

Departementets forslag til vilkår for tillatelsen etter vassdragsloven lyder:

1.

a)

Buskerud Kraftverker skal etter skjønnets bestemmelse treffe tiltak eller innbetale et beløp til Rollag kommune for å kompensere for økede utgifter ved avkloakkering av områder som berøres ved kraftverksutbyggingen. Skjønnet legger i denne foribndelse også til grunn en rimelig fremtidig øking av forurensingsgraden av området.

b)

Utbyggeren bekoster en jevnlig undersøkelse av resipientforholdene i det berørte vassdragsavsnitt etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

2.

a)

Dammen skal innrettes slik at det senere er teknisk/økonomisk mulig å innpasse i denne en fisketrapp i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Videre skal det i den utstrekning dette blir pålagt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk utføres tiltak i det tørrlagte elveleiet, så som bygging av fisketrapp og/eller kanal.

b)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestanden som berøres av utbyggingene, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensing av vassdragene, anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

c)

For å avhjelpe skadevirkninger av utbyggingen plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen,
c. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom utbyggingen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold, og
d. å dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

d)

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestanden i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

3.

Spørsmålet om — og i tilfelle hvilke — tiltak som skal treffes for å avhjelpe ulemper for vannforsyningsanlegg, båttrafikk og for Rollag kommunes industribygg avgjøres av ekspropriasjonsskjønnet.

4.

Buskerud Kraftverker avgir nødvendig vann til fløting eller fremfører tømmeret forbi utbyggingsstrekningen etter avtale eller etter bestemmelser fastsatt ved skjønn i henhold til vassdragslovens § 112.

5.

Buskerud Kraftverker plikter å bygge grunndammer i utbyggingsstrekningen av hensyn til utseendet og fiskens gang på strekningen etter Industridepartementets bestemmelse. Planleggingen skjer i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Numedalslågens fellesfløtningsforening.

Buskerud Kraftverker plikter å slippe den

minstevannføring forbi inntaksdammen, som av hensyn til forurensningssituasjonen, fiskebestanden og utseendet er nødvendig. Størrelsen av minstevannføringen fastsettes av Industridepartementet.

6.

Buskerud Kraftverker plikter etter bestemmelse av NVE å utføre forbyggingsarbeider i oppdemmingssonen der dette måtte vise seg nødvendig.

7.

Buskerud Kraftverker plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Buskerud Kraftverker skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Buskerud Kraftverker plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Ved plassering av stein- og jordmasser skal også de stedlige myndigheter tas med på råd. Buskerud Kraftverker plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Buskerud Kraftverker plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av Buskerud Kraftverker.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbiedsledere nødvendig underretning.

8.

Vasstanden ved inntaksdammen kan variere mellom kotene 188,1 og 194,50 men aldri holdes så høy at vasstanden i Bergsjø overstiger kote 194,50 når vassføringa fra sjøen er under 73 m³/sek. Ved vassføringer over 73 m³/sek. skal det manøvreres slik at de nåværende vasstander i Bergsjø ikke forhøyes.

Lukemanøvreringen under flom skal skje slik at avvik fra nåværende vasstandsforhold blir minst mulig og ikke over 10 cm.

De tillatte reguleringsgrenser skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som godkjennes av NVE.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander, samt observeres og noteres — om det forlanges — regnmengder, temperatur m. v. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som Buskerud Kraftverker plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Utkast til vilkår for ervervstillatelsen lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og for øvrig § 2, post 17, annet ledd, som gis tilsvarende anvendelse.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 1 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 5 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år, regnet fra konsesjonens datum, kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vann-

forbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vannbyggingsarbeidene må fullføres og anleggets drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 12 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt stor kr. 200 — to hundre kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillinger — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes, å forelegge NVE detaljerte planer med nødvenlige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende inntaksdammen slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

10.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE, utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjjrelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Ved plassering av stein og jordmasser skal også stedlige myndigheter tas med på råd. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det

offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 11 eller 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

14.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. § 4 gis Buskerud Kraftverker tillatelse til erverv av fallrettigheter for utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 10. januar 1975.
2. I medhold av lov nr. 3 av 15. mars 1940 om vassdragene, §§ 62, 148, 104 og 105 gis Buskerud Kraftverker tillatelse til ekspropriasjon av fall, grunn og nødvendige rettigheter i forbindelse med utbygging av Djupdalsfallene i Numedalslågen, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 10. januar 1975.

5. Frydenlunds Bryggeri.

(Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker.)

Kongelig resolusjon 7. februar 1975.

Frydenlunds Bryggeri har i brev av 18. februar 1974 til NVE, søkt om fornyelse av konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 1. oktober 1964 og økt kansesjon for leie av elektrisk kraft på i alt 13 000 kW fra Oslo Lysverker. Den konsesjon som søkes fornyet var tidsbegrenset til 1. januar 1974 og gjelder inntil 1 500 kW primakraft og inntil 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker, jfr. «Meddelte vassdragskonsesjoner» 1964 s. 187 ff. Den nye konsesjonen som bedriften nå søker om gjelder 3 000 kW primakraft og 10 000 kW spillkraft som hittil.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 29 .juli 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kgl. res. av 1. oktober 1964 fikk Frydenlunds Bryggeri tillatelse til å leie inntil 1 500 kW primakraft og inntil 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. Tillatelsen var tidsbegrenset til 1. januar 1974. I brev herfra av 31. januar 1974 til selskapet minnet man om konsesjonens utløp og ba innsendt søknad om fornyelse hvis kraftleieforholdet forutsattes å skulle fortsette.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 18. februar 1974 og lyder slik:

«Vi søker om fornyelse av vår konsesjon for leie av elektrisk kraft fra Oslo Lysverker, gitt oss ved kgl. res. av 1. oktober 1964. Ved fornyelsen søkes om økning av energiervervelsen til i alt 13,0 MW.

Energien vil bli uttatt:

A: Som primakraft ..... 3 000 kW
B: som spillkraft til .... 10 000 kW

Ad A: Vårt uttak av primakraft antas å øke i kommende 10-årsperiode til omkring det dobbelte av det uttak vi har nu, på grunn av stadig økende mekanisering av driften, overgang til større produksjonsenheter og forventet produksjonsøkning.

Energien leveres etter Oslo Lysverkers tekniske tariff T. 3.

Ad B: Spillkraften nyttes til dampproduksjon i 10 MW elektrodekjele. Ved eventuell senere økning av kjelestørrelsen regner vi med at der vil bli gitt tilleggskonsesjon på søknad.

Spillkraften leveres etter Oslo Lysverkers standardkontrakt.

Avtrykk av Frydenlunds Bryggeris vedtekter vedlegges.

Styrets erklæring i samsvar med ervervslovens § 24 vedlegges.

Frydenlunds Bryggeri produserer utelukkende malt, øl og gjær.

Vi håper vår fornyelsessøknad kan imøtekommes.»

3. *Kraftleieavtaler.*

Primakraften leveres etter tariff T3.

Ifølge kraftleiekontrakt av 12. august 1963, som for øvrig er den samme som lå til grunn for konsesjonen av 1. oktober 1964, skal Oslo Lysverker levere inntil 10 000 kW spillkraft til selskapets elektrokjel i Pilestredet 52. Kraften skal leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning på ca. 5 000 V. For den leverte energi skal det betales en kWh-pris basert på prisen for fyringsolje. Kontrakten kan sies opp med 1 års varsel av begge parter.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Oslo Lysverker har i påtegning av 24. april 1974 til Oslo formannskap uttalt:

«Frydenlunds Bryggeri søker om fornyelse av konsesjon på leie av 3 000 kW primakraft og 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker.

Oslo Lysverker har hittil levert ca. 1 600 kW primakraft til Frydenlunds Bryggeri, dvs. en økning på inntil 1 400 kW. Oslo Lysverker har hittil også levert inntil 10 000 kW spillkraft til Frydenlunds Bryggeri, dvs. ingen

økning i forhold til konsesjon av 1. oktober 1964.

Jeg innstiller på at søknaden godkjennes. Saken skal i henhold til lov nr. 16 av 14. desember 1917, jfr. kgl. res. av 20. august 1971 behandles i Oslo formannskap og bystyre.»

4.2. Oslo bystyre har i møte 21. mai 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig tiltrådt Oslo Lysverkers innstilling.

4.3. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev til NVE 13. juni 1974 meddelt at han ikke har noe å innvende mot at søknaden blir innvilget. Han har samtidig meddelt at søknaden er anbefalt av overingeniøren for elektrisitetsforsyningen i Akershus.

5. *NVE's uttalelse.*

Frydenlunds Bryggeri fikk som nevnt ved kgl. res. av 1. oktober 1964 tillatelse til å leie 1 500 kW primakraft og 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker med tidsbegrensning til 1. januar 1974.

Tillatelsen ble gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner ble sløyfet i samsvar med ervervsloven slik den lød inntil endringen i 1969.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med for året 1973. For 1973 var den kr. 1 105,04.

I brev av 18. februar 1974 har Frydenlunds Bryggeri søkt om fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 3 000 kW primakraft og 10 000 kW spillkraft. Økningen av kraftbehovet fra 1 500 til 3 000 kW primakraft er av selskapet begrunnet med stadig økende mekanisering av driften, overgang til større produksjonsenheter og forventet produksjonsøkning.

NVE har etter dette for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Frydenlunds Bryggeri gis tillatelse til å leie inntil 3 000 kW privakraft og 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo kommune.

Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig regnet fra 1. januar 1974.

Videre foreslås konsesjonen i det vesentligste gitt med de samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom spillkraft til dampfremstilling — beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Foruten fornyelse av tidligere gitt konsesjon av 1. oktober 1964 som omfatter leie av 1 500 kW primakraft og 10 000 kW spillkraft, søker bedriften om tillatelse til å leie ytterligere 1 500 kW primakraft fra Oslo Lysverker.

Det økte behov for uttak av primakraft er som det fremgår av søknaden knyttet til økende mekanisering og overgang til større produksjonsenheter og forventet produksjonsøkning.

Departementet finner under henvisning til foranstående og i tilslutning til Hovedstyret å anbefale at Frydenlunds Bryggeri får tillatelse til leie av inntil 13 000 kW elektrisk kraft fra Oslo Lysverker.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdene med hensyn til leie av primakraft og spillkraft fra Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1984.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forut-

setningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Frydenlunds Bryggeri å leie inntil 3 000 kW primakraft og inntil 10 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker — på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 7. februar 1975.

6. Orkla Industrier A/S.

(Konsesjon på ytterligere kraftleie fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 7. februar 1975.

I brev av 21. desember 1973 har Orkla Grube-Aktiebolag, nå Orkla Industrier A/S, søkt om konsesjon på leie av ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til grubedriften på Løkken.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 4. april 1974 bl. a. uttalt:

«1. *Innledning.*

Ved NVE's brev av 30. desember 1971 fikk Orkla Grube-Aktiebolag og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S tilaltelse til i fellesskap å leie inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til grubedriften på Løkken og den dermed sammenhengende jernbanedrift. Tillatelsen som er tidsbegrenset til 1. juli 1980 er gitt med vilkår om at hvert av selskapenes styre for et flertalls vedkommende skal være norske statsborgere. For øvrig er tillatelsen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet i samsvar med praksis.

2. *Søknad om ytterligere kraftleie.*

I brev til NVE av 21. desember 1973 har Orkla Grube-Aktiebolag søkt om konsesjon på leie av ytterligere inntil 9 500 kW. Søknaden lyder som følger:

«Med brev av 31. desember 1971 ga Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen Orkla Grube-Aktiebolag og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S tillatelse til i fellesskap å leie inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til grubedriften på Løkken Verk og den dermed sammenhengende jernbanedrift.

På grunn av endrede forhold bygger Orkla Grube-Aktiebolag et nytt flotasjonsanlegg på Løkken Verk. Dette anlegg beregnes satt i drift høsten 1974.

Vi regner med at maksimallasten vil stige med ca. 9 000 kW når dette nye anlegg kommer i drift.

Vi tillater oss herved å søke om at den foran nevnte tillatelse blir utvidet til å lyde på 15 000 kW i stedet for 5 500 kW.

Som nevnt lyder tillatelsen for bruk til grubedriften på Løkken Verk og den dermed sammenhengende jernbanedrift. Da jernbanen vil bli nedlagt i løpet av 1974, kan bisetningen: «og den dermed sammenhengende jernbanedrift», gå ut.

Til Deres orientering kan meddeles at Sør-Trøndelag Kraftselskap er villig til å selge oss den nødvendige kraftmengde.»

I brev av 25. januar 1974 er gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Vi viser til Deres brev av 15. ds. og kan meddele at det foreløbig ikke er inngått noen skriftlig kontrakt med Sør-Trøndelag Kraftselskap om det forhøyede kraftkvantum. Vi har imidlertid muntlig tilsagn på leveringen. På denne bakgrunn har Sør-Trøndelag Kraftselskap besluttet å bygge en ny transformatorstasjon på 10 MVA for å dekke dette vårt merbehov. Konsesjon på denne transformatorstasjon er meddele Sør-Trøndelag Kraftselskap med brev fra Dem av 20. november 1973.

Vi regner med at den nye kontrakt vil bli lik den nuværende, bortsett fra kvantum.

Til Deres orientering vedlegges derfor fotokopi av vår nuværende kontrakt med Sør-Trøndelag Kraftselskap samt av vårt brev til STK av 29. september 1971. Vi gjør oppmerksom på at prisen pr. 1. januar 1971 ble hevet til kr. 110,00 pr. kW/år + 3,0 øre pr. kWh.

Skulle De trenge ytterligere opplysninger, står vi til Deres disposisjon.»

3. *Avgitte uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt følgende som uttaler:

3.1. Meldal kommunestyre har i møte 28. januar 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt å anbefale søknaden. Fra møteboken refereres:

«Kontorsjefens tilråding:

Kommunestyret har tidligere stilt seg positiv til den planlagte driftsomlegging ved Orkla Grube-A/S, og det er helt klart at selskapet må få tildelt nødvendig kraft til gjennomføring av planene.

Det tilrås derfor gjort slikt vedtak:

«Søknaden fra Orkla Grube-A/S og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S av 21. desember 1973 om konsesjon på ytterligere kraftleie fra Sør-Trøndelag Kraftselskap anbefales innvilget.»»

3.2. Orkdal kommunestyre har i møte 12. februar 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt følgende:

«Orkdal kommunestyre tilrår at Orkla Grube-Aktiebolag får utvidet sin konsesjon til å omfatte leie av inntil 15 000 kW elektrisk energi i forbindelse med driften av det nye flotasjonsverket i Meldal kommune.»

3.3. Sør-Trøndelag Kraftselskap i påtegning av 5. februar 1974 til fylkesmannen i Sør-Trøndelag:

«Sør-Trøndelag Kraftselskap ble i brev av 10. august 1973 fra Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S anmodet om å bygge en ny transpormatorstasjon for forsyning av

det nye flotasjonsanlegget som skulle bygges av Orkla Grube-Aktiebolag på Løken. Det ble i brevet angitt et effektbehov på ca. 7000—8 000 kW til anlegget.

Kraftselskapets råd vedtok i møte 25. september 1973 å bygge et nytt overføringsanlegg til Løkken med installering av en 10 MWA regulertransformator for å dekke dette behov. Konsesjon for anlegget er meddelt oss i brev av 20. november 1973 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Vi regner da med å kunne dekke et tillegg i vår energilevering på ca. 30 GWh pr. år med en økning i effekten på ca. 7 000—8 000 kW.

En økning i effekten med ca. 9 000 kW som er nevnt i søknaden av 21. desember 1973 vil vi for så vidt ikke ha noen innvendinger mot.»

Jfr. dessuten kraftselskapets brev til NVE av 17. januar 1974.

3.4. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i påtegning til NVE av 1. mars 1974:

«Fylkesmannen har ingen ting å innvende mot at den gitte tillatelse til kraftleie blir utvidet som omsøkt og anbefaler konsesjon gitt. Det vises for øvrig til påtegning 5. februar 1974 fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.»

4. *NVE's uttalelse.*

Den foreliggende søknad gjelder leie av ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap i tillegg til de ved NVE's brev av 30. desember 1971 konsederte 5 500 kW.

Det er opplyst at det ytterligere kraftkvantum vil være nødvendig for drift av det nye flotasjonsverk selskapet har under bygging på Løkken, og at flotasjonsverket er en betingelse for videre gruvedrift ved Løkken Verk. Ifølge Industridepartementets uttalelse er etter anbefaling av departementet ytet betydelige lån og tilskudd av offentlige midler til finansiering av dette.

Ifølge Sør-Trøndelag Kraftselskaps uttalelse vedtok kraftselskapets råd i møte 25. september 1973 å bygge et nytt kraftoverføringsanlegg til Løkken med installering av en 10 MVA regulertransformator for å dekke dette behov. Konsesjon for anlegget er meddelt kraftselskapet ved NVE's brev av 20. november 1973. Kraftselskapet regner da med å kunne dekke et tillegg i energileveringen på ca. 30 GWh pr. år med en effekt på ca. 7—8 MW. En økning av effekten til ca. 9 MW som er nevnt i søknaden har kraftselskapet uttalt at det for så vidt ikke har noen innvendinger mot.

NVE vil etter dette anbefale at «Orkla Grube-Aktiebolag og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S gir tillatelse til i fellesskap å leie ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til drift av det nye flotasjonsverk på Løkken.

Tillatelsen foreslås tidsbegrenset til 1. juli 1980, slik at den løper ut samtidig med tillatelsen gitt av NVE ved brev av 30. desember 1971 på leie av inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag kretsselskap til grubedriften på Løkken og den dermed sammenhengende jernbanedrift. Det er opplyst i søknaden av 21. desember 1973 at jernbanen imidlertid vil bli nedlagt i løpet av 1974.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som tillatelsen av 30. desember 1971, herunder med vilkår om at hvert av de to selskapers styre til enhver tid for et flertalls vedkommende skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis. Den årlige avgift til staten forutsettes å bli å oppkreve fra kraftleveringens begynnelse.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår. Sakens dokumenter vedlegges.»

Departementet skal bemerke:

Energibehovet til grubedriften ved Løkken Verk har siden 1940 blitt dekket ved leie av elektrisk kraft fra Trondheim Elektrisitetsverk. Jfr. «Meddelte vassdragskonsesjoner» 1940 s. 12 ff., vedrørende kongelig resolusjon av 9. februar 1940.

I brev av 31. desember 1971 fra Hovedstyret for NVE ble det gitt fornyet konsesjon for denne kraftleie fram til 1. juli 1980 dog slik at kraftkvantummet ble satt til 5 500 kW, jfr. «Meddelte vassdragskonsesjoner» 1971, s. 141 ff.

Den utvidede kraftleie selskapet har søkt om i ovennevnte brev er nødvendig for driften av det nye flotasjonsverket som for øvrig er en betingelse for videre grubedrift ved Løkken Verk.

Industridepartementet vil under henvisning til foranstående og i tilslutning til hovedstyret anbefale at Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen & Chr. Tham's Communications Aktieselskab får tillatelse til i fellesskap å leie ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til drift av det nye flotasjonsverk på Løkken.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

1. *Konsesjonstid.*

Konsesjonen gjelder for den tid kraftleieforholdet med Sør-Trøndelag Kraftselskap måtte stå ved makt, dog ikke lenger enn til 1. juli 1980.

2. *Styre.*

Hvert av de to selskaper skal ha sitt sete her i riket og deres styre skal til enhver tid for et flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, ber innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter på samme måte som tidligere innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I foribndelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen & Chr. Tham's Communications Aktieselskab i fellesskap å leie fra Sør-Trøndelag Kraftselskap inntil 9 500 kW på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 7. februar 1975.

7. A/S Norske Shell.

(Tillatelse til å leie 1 500 kW fra Larvik Elverk.)

Kongelig resolusjon 14. februar 1975.

A/S Norske Shell søker 18. april 1974 om konsesjon på leie av i alt 1 500 kW fra Larvik Elverk til drift av selskapets import- og distribusjonsanlegg for asfalt i Larvik.

Norges vassdrags- og elektrisitetsverk har i brev av 23. september 1974 gitt følgende uttalelse:

«A/S Norske Shell har i brev til NVE av 18. april 1974 søkt om konsesjon på leie av inntil 1 500 kW fra Larvik Elverk til drift av selskapets importanlegg for asfalt i Larvik kommune.

Fra tidligere har selskapet tillatelse, gitt ved kongelig resolusjon av 9. april 1965, til å leie inntil 15 000 kW fra Maudal Kraftlag til drift av oljeraffineriet i Risavika i Sola kommune.

Søknaden har vært forelagt Larvik Elverk og Larvik bystyre, som ikke har hatt noe å bemerke, jfr. brev av 28. mai 1974 til rådmannen i Larvik henholdsvis bystyrevedtak i møte 3. juli 1974.

Fylkesmannen i Vestfold har i brev til NVE av 30. juli 1974 meddelt at han for sin del anbefaler søknaden innvilget.

Kraften anvendes til oppvarming av importert asfalt, som blandes til de forskjellige asfaltprodukter, hovedsakelig veiasfalt. Lagringskapasiteten består av 6 tanker hver på ca. 3 000 m³. Produktene som selges over hele landet distribueres delvis med egen tankbåt på størrelse av ca. 1 000 tonn og delvis med tankbiler eller jernbane. Anleggets virksomhet startet i 1958. Årsomsetningen er oppgitt til ca. 80 000 tonn.

Kraftleieforholdet er ikke bundet til fast kraftleiekontrakt, men avregnes etter elverkets tariff T3. Det høyeste registrerte effektuttak i 1973 er oppgitt til 1 215 kW med et energiuttak på 6 768 100 kWh.

NVE vil etter dette for sin del anbefale at A/S Norske Shell gis tillatelse til å leie inntil 1 500 kW fra Larvik Elverk til drift av selskapets anlegg i Larvik kommune.

Det foreslås at tillatelsen gis for en 10-års periode som vanlig. Videre foreslås at det inntas vilkår om at styrets flertall, inklusive formannen ,skal være norske statsborgere. For øvrig foreslås tillatelsen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes og beregnes etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige fonrslag til konsesjonsvilkår.»

Shell produserer ikke asfalt ved sitt raffineri i Norge. Derimot importeres årlig ca. 85 000 tonn asfalt fra selskapets raffineri i Rotterdam. Verdien av importen motsvarer årlig ca. 20 mill. 1974-kroner, og selskapet har ca. 30 pst. av det norske asfaltmarkedet. Kraften anvendes til oppvarming av den importerte asfalt som blandes til forskjellige produkter, hovedsakelig veiasfalt, men videre leveres det fra anlegget i Larvik en del oksydert asfalt (til liming av f. eks. papirsekker etc.) og noe veiolje for oljegrus. Asfalten har ved importen en temperatur på ca. 125° C,

mens den, når den forlater anlegget, har en temperatur på ca. 160° C.

Lageranlegget i Larvik omfatter m. å. 6 tanker à ca. 3 000 m³ for veiasfalt, i tillegg kommer lagertanker for oksydert asfalt og for veiolje, i alt en lagerkapasitet på ca. 25 000 m³.

Effektuttaket har steget de siste år som følge av stigende omsetning. Det maksimale effektuttak var i 1973 1 215 kW fordelt på 3 abonnement. Da behovet antas å stige noe også i årene fremover, søkes det nå om konsesjon på leie av i alt 1 500 kW.

Kraftleieforholdet er for øvrig ikke bundet til fast kraftleiekontrakt, men avgrenses etter egen tariff.

A/S Norske Shell har tidligere tillatelse, gitt ved kongelig resolusjon av 9. april 1965, til å leie inntil 15 000 kW fra Maudal Kraftlag til drift av oljeraffineriet i Risavika i Sola kommune.

Larvik Elverk og Larvik bystyre har meddelt at de ikke har noe å bemerke til søknaden. Fylkesmannen i Vestfold har anbefalt at søknaden innvilges.

Departementet vil i tilslutning til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen anbefale at det gis A/S Norske Shell konsesjon på omhandlede kraftleie på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Tillatelsen gjelder for den tid kraftleieforholdet mellom partene står ved makt, dog ikke lenger enn til 1. oktober 1984.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Kraftuttaket er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Norske Shell å leie 1 500 kW fra Larvik Elverk til drift av selskapets import- og distribusjonsanlegg for asfalt i Larvik.
2. Ovennevnte tillatelse gis på vilkår som er foreslått i Industridepartementets tilråding av 14. februar 1975.

8. Norsk Hydro Produksjon a. s. (tidligere Rjukanfoss A/S).

(Konsesjon på kraftleie fra Røldal-Suldal Kraft A/S og Statskraftverkene til overtatte produksjonsanlegg på Karmøy.)

Kongelig resolusjon 14. februar 1975.

I brev av 3. desember 1973 har Norsk Hydro a. s. på vegne av Rjukanfoss A/S, nå Norsk Hydro Produksjon a. s., søkt om konsesjon på leie av inntil 165 MW/1 250 GWh pr. år fra Røldal-Suldal Kraft A/S og inntil 125 MW/1 000 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 15. mars 1974 blant annet uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

Med departementets brev av 26. november 1973 — 8916/73 V — har NVE mottatt kopi av Norsk Hydros brev av 19. oktober 1973 og 12. november 1973 til behandling. Av dette fremgår at Norsk Hydro a. s. tar sikte på en fullstendig sammenslutning av virksomheten på Karmøy med Rjukanfoss a. s. Sammenslutningen vil skje ved at samtlige aktiva og passiva i Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker (tidligere Alnor Aluminium Norwa.. A/S) blir overtatt av Rjukanfoss a. s., hvoretter Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker vil opphøre sin virksomhet og bli oppløst.

Under henvisning hertil gikk NVE i brev av 29. november 1973 til Norsk Hydro a. s. ut fra at Rjukanfoss a. s. i henhold til kap. IV om kraftleie i lov nr. 16 og 14. desember 1917 vil trenge konsesjon for den kraft selskapet leier til drift av de overtatte produksjonsanlegg på Karmøy.

2. *Søknaden.*

I brev til NVE av 3. desember 1973, jfr. tilleggsbrev av 8. januar 1974, har Norsk Hydro a. s. på vegne av Rjukanfos a. s. søkt om konsesjon på leie av inntil 165 MW/1 250 GWh pr. år fra Røldal-Suldal Kraft A/S og inntil 125 MW/1 000 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Søknaden lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 29. november d. å.

Kraftleveransene til Karmøy Fabrikker er i dag dekket ved kraftleieavtale av 20. september 1971. Denne avtale, hvorav kopi vedlegges, vil bortfalle fra 1. januar 1974 etter at Rjukanfoss har overtatt samtlige driftsmidler på Karmøy.

Som det fremgår av vårt brev til Industridepartementet av 12. november d. å. er kraftforsyningen til Karmøy Fabrikker dekket ved Rjukanfoss' uttak av kraft fra Røldal-Suldal Kraft A/S, dels som eierandel og dels ved leie av Statskraftverkenes andel. Dessuten er det inngått en avtale med DNN Aluminium A/S om leie av kraft fra Tyssefaldene.

Kraftproduksjonen i Røldal-Suldal med de tilleggsutbygginger som nå er under utførelse vil ved midlere vannforhold utgjøre 2 600 GWh pr. år, og den samlede maskininstallasjon er 550 MW. Rjukanfoss' andel utgjør således henholdsvis 1 300 GWh pr. år og 275 MW. I tillegg leier vi som nevnt i vårt brev av 12. november inntil 125 MW begrenset oppad til 1 000 GWh pr. år av Statskraftverkenes andel. Kontrakten om uttak av kraft fra DNN gjelder foreløpig frem til 31. desember 1977 og omfatter inntil 34 MW begrenset oppad til 200 GWh pr. år.

På vegne av Rjukanfoss a. s. søker vi herved om at det blir gitt konsesjon for ovennevnte kraftleveranser på de vilkår som er antydet i vårt brev av 12. november d. å. Da det ikke skjer noen endringer i realiteten i relasjon til tidligere konsederte forhold, men bare er tale om formell endring som følge av sammenslåingen av våre to 100 pst. eide datterselskaper, går vi ut fra at det ikke vil være påkrevet med remissbehandling av denne sak, jfr. den alm. konsesjonslov § 24, siste ledd. Av hensyn til den videre gjennomføring av den selskapsmessige integrasjon er det av betydning å få en raskest mulig avgjørelse. Styret i Rjukanfoss a. s. består av generaldirektør Johan B. Holte, formann, direktør Sverre Kittelsen og direktør Odd Narud. Samtlige aksjer eies av Norsk Hydro a.s. Erklæring fra styret i Rjukanfoss a. s. vedlegges.»

I brev til NVE av 8. januar 1974 er gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Vi henviser til vårt brev av 3. desember 1973 og telefonsamtale med Deres konsulent Skagen.

Det vi trenger for å være konkurransemessig dekket er en konsesjon på kjøp av vår andel (i middel 1 250 GWh) fra RSK og vårt kjøp av 1 000 GWh fra NVE. Kraften fra DNN vil vi disponere som formidlingsselskap.

Den effektgrense vi har i dag på 290 MW er tilstrekkelig konsesjonsmessig sett i det eventuelt uttak utover denne grense av oss vil bli benyttet i formidlingsøyemed.

Effekten fordeles med 125 MW på leveranser fra NVE og 165 MW på leveranser fra RSK.

I vårt brev av 3. desember 1973 bad vi om at konsesjon ble gitt på uforandrede betingelser, dog med de endringer som er antydet i vårt brev til Industridepartementet av 12. november 1973 og som skyldes at Rjukanfoss er konsesjonær. Vi gjør oppmerksom på at henvisningene i sistnevnte brev refererer seg til de opprinnelige vilkår av 1964. I de någjeldende vilkår er det aktuelt med følgende endringer:

Pkt. 3 endres til det som gjelder for Rjukanfoss' øvrige konsesjoner, nemlig:

> «Selskapets styre skal ha sitt sete i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.»

Punktene 4 og 5 antar vi ikke lenger er aktuelle. Det samme gjelder punktene 12, 13, 14 og 15 som var myntet på anleggsvirksomheten ved utbyggingen i 60-årene, men som ikke lenger passer for Rjukanfoss' samlede virksomhet.

Ettersom det i sin helhet er tale om kraft fra Røldal-Suldal, som er underlagt vanlige konsesjonsvilkår, også for så vidt gjelder kraftavståelse, antar vi at også pkt. 11 bør utgå.»

3. *Innhentede uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt:

3.1. Røldal-Suldal Kraft A/S, som i brev til NVE av 12.desember 1973 har meddelt:

«Vi har intet å bemerke til at Norsk Hydro a. s., Karmøy Fabrikker, gis konsesjon på leie av den kraft som tidligere ble uttatt av A/S Alnor fra vårt kraftselskap.»

3.2. Statskraftverkene, som i brev av 12. desember 1973 til Elektrisitetsdirektoratet har meddelt:

«Norsk Hydro a. s. har på vegne av Rjukanfoss a. s. kontrakt med Statskraftverkene om leie av 125 MW/1000 GWh pr. år.

Kontrakten gir kjøperen adgang til å videreselge kraften til A/S Alnor, Karmøy.

Såvidt vi forsctår er det ikke tale om noen realitetsendringer i forbindelse med vår kraftlevering og vi har ingen bemerkninger til denne sak.»

4. *Nærmere om saken.*

A/S Alnor Aluminium Norway, senere Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker, har fått til-

latelse til å leie i alt inntil 290 MW og 2 090 GWh eventuelt 2 250 GWh pr. driftsår fra Rjukanfoss a. s., tidsbegrenset til 40 år regnet fra kraftleveringens begynnelse, senest 1. juli 1967. Den første tillatelsen ble gitt ved kongelig resolusjon 7. august 1964 og gjelder leie av inntil 180 MW og 1 120 GWh eventuelt 1 280 GWh pr. driftsår i henhold til kontrakt av 7. mai 1963. Tillatelsen ble gitt med vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og at aksjekapitalen for minst 51 pst. til enhver tid skal være på norske hender. Det ble pålagt en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW beregnet etter formelen: kWh : 8 760 = kW. Tillatelsen inneholder videre vilkår om selskapets produksjon m. v., kraftavståelse, legehjelp og sykehus, om husrom, tomter m. v., om veger og kaier og vilkår til beskyttelse av naturforekomster m. v. For øvrig er konsesjonen gitt med vanlige vilkår.

I tillegg til konsesjonen av 7. august 1964 fikk A/S Alnor Aluminium Norway ved kongelig resolusjon av 24. mai 1968 tillatelse til å leie fra Rjukanfoss a. s. ytterligere inntil 110 MW og 520 GWh pr. driftsår i henhold til kontrakt av 20. mars 1967 og ved kongelig resolusjon av 23. mai 1969 ytterligere inntil 450 GWh pr. driftsår utover det tidligere konsederte kvantum på i alt 1 800 GWh pr. driftsår gitt med samme tidsbegrensning og vilkår som konsesjonen av 7. august 1964.

Den årlige avgift til staten i henhold til de 3 konsesjoner er betalt til og med for året 1972/73. For 1972/73 var den i alt kr. 504 450.

I 1973 inngikk Norsk Hydro avtale med Martin Marietta Aluminium Inc., U. S. A. om overtakelse av 49 pst. av aksjekapitalen i Alnor Aluminium Norway A/S. Norsk Hydro var som kjent på forhånd eier av 51 pst. av aksjene i Alnor og ville som følge av avtalen med Martin Marietta bli eneeier av Alnors aksjekapital. Under henvisning til bl. a. post 3 i konsesjonsvilkårene for kraftleie ba Norsk Hydro om Industridepartementets godkjennelse av aksjeoverdragelsen. Slik godkjennelse ble gitt av departementet i brev av 29. juni 1973 til Norsk Hydro.

På ekstraordinær generalforsamling 3. august 1973 i Alnor ble det foretatt de endringer i vedtektene som var naturlige etter det nye eierforhold. Samtidig ble det besluttet å endre selskapets navn til Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker. I brev til departementet av 19. oktober 1973 meddelte Norsk Hydro at Samtlige aksjer i Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker nå eies av Norsk Hydros 100 pst. eide datterselskap Rjukanfoss a. s. I brevet av 19. oktober 1973 har Norsk Hydro bedt om departementets godkjennelse av dette og den foretatte endring av vedtektene. NVE forstår det slik at denne sak er under behandling av departementet.

Av Norsk Hydros brev av 12. november 1973 til departementet fremgår at selskapet nå tar sikte på en fullstendig sammenslutning av virksomheten på Karmøy med Rjukanfoss a. s. Siktemålet i forbindelse med hjemkjøpet av den amerikansk-eide aksjepart skal hele tiden har vært en selskapsrettslig integrasjon av Alnors og Norsk Hydros virksomhet på aluminiumsområdet. Dette er av selskapet ansett påkrevd for at det skal kunne dra de fulle fordeler av de rasjonaliseringsmuligheter som foreligger organisasjons-, produksjons- og markedsmessig og som lå til grunn for hjemkjøpet.

Sammenslutning er opplyst å ville skje ved at samtlige aktiva og passiva i Norsk Hydro a. s. Karmøy Fabrikker blir overtatt av Rjukanfoss a. s., hvoretter Norsk Hydro a. s Karmøy Fabrikker vil opphøre med sin virksomhet og bli oppløst.

Den nåværende kraftleiekontrakt av 20. september 1971 mellom Rjukanfoss og Karmøy Fabrikker er etter dette forutsatt å opphøre etter som hele virksomheten vil foregå innen samme juridiske person.

Det er i brevet av 12. november 1973 videre anført at den nåværende kraftleiekontrakt på inntil 2 250 GWh pr. år i prinsippet dekker den kraft Rjukanfoss a. s. mottar fra Røldal-Suldal, hvor selskapet i henhold til samarbeidsavtalen med Statskraftverkene tar ut en halvpart av produksjonen som egenandel hvor selskapet i tillegg leier det vesentlige av Statskraftverkenes andel i henhold til egen avtale. På grunn av at Rjukanfoss a. s. her har opptrådt som formidler av kraften, har det ikke vært aktuelt med egne kraftleiekonsesjoner for disse leveranser. Norsk Hydro antar at de tidligere Alnor-konsesjoner nå bør gå over til å gjelde Rjukanfoss' direkte kraftuttak.

Når det gjelder det kraftuttak fra Røldal-Suldal som tilsvarer selskapets eierandel, er det ikke i samarbeidsavtalen spesifisert noe maksimumsuttak, idet hver av partene etter § 8 disponerer «halvparten av hvert enkelt av reguleringsmagasinene og er berettiget til å utta halvparten av den effekt og energi som hvert enkelt av kraftselskapets anlegg kan produsere og av overføringsanleggenes kapasitet». Kraftleieavtalen med Statskraftverkene for det vesentlige av den annen halvdel av Røldal-Suldal Krafts produksjon er av 19. desember 1969 og omfatter inntil 125 MW og 1 000 GWh pr. år. Kontraktens varighet er begrenset til 31. desember 2009.

Når det gjelder virksomheten på Karmøy er det opplyst at smelteverket er utvidet til en nominell kapasitet på 120 000 tonn pr. år, men det er satt en grense på 115 000 tonn av Røykskaderådet. Ifølge Norsk Hydro a. s.' svar på spørsmålet om kraftkrevende industris utvikling høsten 1973 oppgis fastkraftbehovet for en produksjon på 120 000 tonn pr. år i 1974 og 1975 til 2 250 GWh pr. år. Norsk Hydro a. s. oppgir videre at det er hensikten å øke produksjonen på Karmøy med 60 000 tonn fra 1975.

5. *Konklusjon.*

NVE har etter dette for sin del ikke noe å innvende mot at Rjukanfoss a. s. får konsesjon på leie av det samme kraftkvantum som tidligere Alnor Aluminium Norway A/S hadde, nemlig 290 MW og 2 250 GWh pr. år, fordelt med inntil 165 MW og 1 250 GWh pr. år fra Røldal-Suldal Kraft A/S og inntil 125 MW og 1 000 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som for Alnor, til 1. juli 2007.

Norsk Hydro har i brev av 8. januar 1974, jfr. punkt 2 foran, uttalt at post 3 om styre m. v. i de någjeldende konsesjonsvilkår for Alnor i den nye konsesjon endres til det som gjelder for Rjukanfoss' øvrige konsesjoner. Norsk Hydro har for øvrig antatt at postene 4 (produksjon m. v.) og 5 (overdragelse av energi) ikke lenger er aktuelle. Det samme mener selskapet gjelder postene 12 (husrom, tomter m. v.), 13 (veger, bruer og kaier), 14 (beskyttelse av naturforekomster m. v.) og 15 (kontroll). Også vilkåret om kraftavståelse antar selskapet bør utgå under henvisning til at det i sin helhet er tale om kraft fra Røldal-Suldal, som er underlagt vanlige konsesjonsvilkår, også for så vidt gjelder kraftavståelse. NVE er enig i at vilkår om styre bør gis samme innhold som for selskapets øvrige konsesjoner, nemlig:

«Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.»

Når det gjelder vilkårenes post 4 om produksjon m. v., går NVE ut fra at det her vil være nødvendig med en endring, hvis ikke departementet finner å kunne sløyfe vilkåret i helhet. NVE går ut fra at dette blir nærmere vurdert av departementet.

Konsesjonsvilkårenes post 5 og 15 hører blant standardvilkårene og forutsettes opprettholdt.

For øvrig vil NVE foreslå at de tidligere konsesjonsvilkårenes poster 11, 12, 13 og 14 medtas også i den nye konsesjon. Det samme gjelder konsesjonsvilkåret om kraftavståelse til kommuner.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 3. januar 1975 til Industridepartementet har Norsk Hydro opplyst at navnet på Rjukanfoss A/S i 1974 er endret til Norsk Hydro Produksjon a. s. og dette kun er en navneforandring som ikke innebærer forandringer av selskapets form eller funksjoner.

Videre er det i nevnte brev bekreftet at de opplysninger som er gitt i søknaden gjelder fremdeles. Det er heller ikke foretatt noen endring i styrets sammensetning og den erklæring undertegnet av styremedlemmene og oversendt NVE med brev av 3. desember 1973 gjelder fortsatt.

Likeså er de foretatte endringer som var naturlige etter de nye eierforhold godkjent.

For å kunne realisere dette må Norsk Hydro Produksjon a. s. overta de kraftleiekonsesjoner som tidligere er gitt A/S Alnor Aluminium Norway, jfr. kongelig resolusjon av 7. august 1974, kongelig resolusjon 25. mai 1968 og kongelig resolusjon av 23. mai 1969.

Departementet har i likhet med NVE ikke noe å innvende mot at Norsk Hydro Produksjon a. s. får konsesjon på leie av det samme kraftkvantum i alt 290 MW/2 250 GWh/år fordelt med inntil 165 MW og 1 250 GWh/år fra Røldal-Suldal Kraft A/S og inntil 125 MW og 1 000 GWh/år fra Statskraftverkene. Departementet er enig i at konsesjonen blir gitt med tidsbegrensning til 1. juli 2007, dvs. det samme som for de konsesjoner som ble gitt Alnor.

For øvrig vil departementet bemerke at det angitte kraftkvantum som konsesjonene omfatter, tilsammen er tilstrekkelig for den produksjonskapasitet på 120 000 t/år, aluminiumsverket på Karmøy nå er utvidet til.

Norsk Hydro a. s. har videre oppgitt at det er hensikten å øke produksjonen på Karmøy med 60 000 tonn fra 1975 av. Denne utvidelse vil bli vurdert i forbindelse med de kraftprioriteringsproblemer for den kraftkrevende industri.

Selskapet har som det går fram, foreslått at en del av de tidligere konsesjonsvilkårene blir sløyfet og/eller endret i den nye konsesjonen. Dette gjelder bl. a. vilkårenes pkt. 2 (Styre m. v.), 4 (Produksjon m. v.), 5 (Overdragelse av energi), 12 (Husrom, tomter m. v.), 13 (Veger, bruer og kaier), 14 (Beskyttelse av naturforekomster m. v.) og 15 (Kontroll). Henvisningen til de enkelte punkter i vilkårene er referert til de opprinnelige vilkår i konsesjonen av 7. august 1964.

Industridepartementet er enig i at pkt. 2 i

den nye konsesjonen gis samme innhold som for selskapets øvrige konsesjoner:

«Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.»

Pkt. 4 (Produksjon m. v.) foreslås endret til:

«Selskapet må ikke uten departementets samtykke drive annen virksomhet enn produksjon og salg av aluminium og aluminiumsprodukter samt hva dermed står i forbindelse.
Produksjons- og salgsvirksomheten skal skje etter sunne forretningsmessige prinsipper.
Salg av produktene må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger under de til enhver tid gjeldende og oppnåelige priser på verdensmarkedet.
Selskapet må for øvrig ikke uten samtykke av departementet inngå i noen overenskomst til kunstig forhøyelse av priser her i riket på elektrisk kraft eller på de produkter som frambringes ved hjelp av den elektriske kraft.»

Konsesjonsvilkårenes post 5 og 15 hører som påpekt av NVE blant standardvilkårene og forutsettes opprettholdt.

Departementet er også enig med NVE i at de tidligere konsesjonsvilkårene postene 10, 11, 12, 13 og 14 medtas i den nye konsesjonen.

Departementet har ut fra dette satt opp følgende forslag for konsesjon for Rjukanfoss A/S for leie av kraft fra Røldal-Suldal Kraft A/S:

1. *Leietid.*

Tillatelsen gjelder så lenge kraftleieforholdet måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 2007.

2. *Styre m. v.*

Rjukanfoss A/S skal være et selvstendig norsk aksjeselskap, med sete i Norge.

Styrets flertall, formannen innbefattet, skal til enhver tid bestå av norske statsborgere bosatt i Norge.

Selskapets vedtekter skal være undergitt departementets godkjennelse.

3. *Kapital.*

Av selskapets aksjekapital skal minst 51 pst. til enhver tid være på norske hender.

Overdragelse av aksjer i selskapet skal ikke finne sted uten departementets godkjennelse.

4. *Produksjon m. v.*

Selskapet må ikke uten departementets samtykke drive annen virksomhet enn produksjon og salg av aluminium og aluminiumsprodukter, samt hva dermed står i forbindelse.

Produksjons- og salgsvirksomheten skal skje etter sunne forretningsmessige prinsipper.

Salg av produktene må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger under de til enhver tid gjeldende og oppnåelige priser på verdensmarkedet.

Selskapet må for øvrig ikke uten samtykke av departementet inngå i noen overenskomst til kunstig forhøyelse av priser her i riket på elektrisk kraft eller på de produkter som frambringes ved hjelp av den elektriske kraft.

5. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet eller for noen del avgis til utlandet uten tillatelse av Kongen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en konvensjonalbot på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

6. *Søksmål etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av ovennevnte lov.

Omkostningene ved den kontroll som Røykskaderådet finner nødvendig for å føre tilsyn med tiltak mot skadevirkninger av fluorholdige forbindelser, dekkes av konsesjonæren.

7. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-

land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

8. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

9. *Avgift.*

Av den kraft som det i henhold til kraftleiekontrakten skal betales leie for erlegges en årlig avgift av kr. 2 til staten pr. kW beregnet etter formelen: kWh/8 760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling pr. 30. juni hvert år. Erlegges den ikke til forfallstid svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

10. *Kraftavståelse.*

Selskapet plikter å avstå inntil 5 pst. av den leide kraft til de kommuner som Kongen bestemmer — derunder også fylkeskommuner.

Kraften leveres til samme pris og på samme vilkår som etter leiekontrakten gjelder for selskapet og kan forlanges tatt ut etter bestemmelse av departementet enten i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnettet, hva enten dette tilhører selskapet eller eieren av vassfallet.

Hvis departementet finner at denne pris er vesentlig høyere enn om den var beregnet overensstemmende med reglene i ervervsloven av 14. desember 1917 § 2, post 12, tredje ledd, første, annet og tredje punktum, skal prisen beregnes etter disse regler. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Volder uttaket av kraften økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout må ikke skje uten samtykke av departementet.

Selskapet har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft tas ut.

Konsesjonskraft kan oppsies med 2 års varsel. Kraft som er oppsagt kan ikke senere forlanges avgitt.

11. *Legehjelp og sykehus.*

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, å skaffe de ved fabrikkanlegget beskjeftigede arbeidere den til enhver tid nødvendige legehjelp og å holde et for øyemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

12. *Husrom, tomter m. v.*

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelig vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe de ved fabrikk-anlegget samt ved driften beskjeftigede arbeidere og funksjonærer sunt og tilstrekkelig husrom og tomter til bygging av egne hjem med veger, vann, kloakk og elektrisk lysanlegg samt grunn til forsamlingslokale med leseværelse m. v., til lokale for kooperativ eller annen handelsvirksomhet og lignende — alt etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende departements samtykke berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å oppsi arbeidere fra bekvemmeligheter eller hus leid hos ham. Uenighet om hvorvidt oppsigelse skyldes arbeidstvist avgjøres med bindende virkning av departementet.

Bestemmelsen i annet ledd får ikke anvendelse på leieforholdet mellom konsesjonær og arbeider når § 38 i lov om husleie av 16. juni 1939 gjelder i kommunen og leieforholdet er beskyttet gjennom oppsigelsesreglene i nevnte paragraf.

I tilfelle av salg av hus eller tomter skal konsesjonæren sørge for å innta i hjemmelsbrevet bestemmelse om at der fremtidig ikke skal kunne beregnes større husleie enn at den dekker forrentning av kapitalen, utgifter til vedlikehold, skatter, avgifter og tilsyn samt passende amortisasjon.

Tilsvarende regler skal gjelde hvis bygsel eller tomteleie benyttes istedenfor salg. I tilfelle av tvist om leiens størrelse fastsettes denne av husleienemnda hvis sådan finnes, men ellers av fylkesmannen.

Konsesjonæren plikter å bekoste utarbeidet utkast til reguleringsplan for den bymessige bebyggelse på stedet som er eller påregnes å bli en følge av konsesjonærens virksomhet og innsende denne til vedkommende departement gjennom de stedlige myndigheter.

Ved reguleringens fastsettelse kan departementet forlange avstått av konsesjonærens eiendom uten vederlag grunn til offentlige veger og gater — både i og utenfor det regulerte strøk — samt grunn til oppførelse av bygninger til skole, kirke, post, telegraf, tollbod, rettslokale og fengsel.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Kongen avstå til vedkommende kommune etter innkjøpspris med tillegg av renter og øvrige utgifter, konsesjonæren tilhørende ubebygd grunn som han ikke har eller antas å få bruk for til sin bedrift og som anses skikket til bebyggelse eller andre kommunale formål utenfor den som er betinget i foregående ledd. Såfremt det ikke oppnås enighet om overdragelsessummen, skal den fastsettes ved skjønn på grunnlag av foranstående bestemmelse.

Kommunen kan ikke uten tillatelse av Kongen selge noen del av den således ervervede grunn.

13. *Veger, bruer og kaier.*

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet og ved transporten til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft som leies i henhold til nærværende konsesjon.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse, ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget, og de bedrifter som erholder kraft fra dette.

14. *Beskyttelse av naturforekomster m. v.*

Det påhviler konsesjonæren i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter — å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående ikke kan unngås, skal Naturvernrådet i betimelig tid på forhånd underrettes om saken.

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter, blir berørt og i tilfelle straks gi melding herom til vedkommende museum.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminner som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd, sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om nærværende bestemmelser gis vedkommende ingeniør eller arbeidsleder fornøden meddelelse.

15. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som vedkommende departement måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.

16. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag. Gjentatte eller fortsatte overtredelser av vilkårene kan medføre at konsesjonen tilbakekalles, jfr. § 26, 2. ledd, i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes pkt. 4 vises til bestemmelse om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter på samme måte som tidligere innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser som meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd i § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 15.

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av lov av 14. desember 1917 kap. IV gis Norsk Hydro Produksjon A/S tillatelse til å leie inntil 165 MW/1 250 GWh pr. år fra Røldal-Suldal Kraft A/S og inntil 125 MW/1 000 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Tillatelsen meddeles på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 14. februar 1975.

9. A/S Norsk Jernverk.

(Konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker i tidsrommet 1. januar 1970 til 1. januar 1980 til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik.)

Kongelig resolusjon 28. februar 1975.

Ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961 fikk A/S Norsk Jernverk tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Bergen Elektrisitetsverk, nå Bergen Lysverker, til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i tidligere Laksevåg kommune, nå Bergen. Konsesjonen ble gitt med tidsbegrensning til 1. januar 1970.

I brev av 14. mars 1974 søker A/S Norsk Jernverk om fornyelse av konsesjonen. Brevet er sålydende:

«Ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961 ble A/S Norsk Jernverk, i medhold av kapittel IV i lov nr. 16 av 14. desember 1917, gitt konsesjon for leie av inntil 15 000 kW fra Bergens Elektrisitetsverk, nå Bergen Lysverker, til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik.

En mindre del av den leide kraft — ca. 2 pst. — som omfattes av ovennevnte konsesjon, overdras videre til Norsk Linton & Hirst A/S. Industridepartementet ga sitt samtykke til dette, jfr. pkt. 3 i vilkårene for konsesjonen, i brev av 15. oktober 1964. Leieforholdet gjelder fortsatt.

Vårt leieforhold med P. Petersen Smed & Mek. Verksted, Bergen, er forlengst opphørt. Industridepartementet ga samtykke til at A/S Norsk Jernverk fikk overdra videre inntil 50 kW til dette firma i brev av 30. november 1964.

Konsesjonen gjaldt til 1. januar 1970. Vi beklager at vi først etter å ha mottat Deres brev av 28. februar 1974 ble oppmerksom på at konsesjonstiden er utløpet.

Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av konsesjonen på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker.

Fotokopi av gjeldende kraftleiekontrakt med Bergen Lysverker av 1. januar 1967 vedlegges. Videre vedlegges et P. M. av 28. juni 1973 som gjelder som et vedlegg til kraftleiekontrakten.

Etter kraftleiekontrakten er vårt effektuttak begrenset til 15 000 kWh. For 1973 hadde vi en avregningsmaksimal på ca. 12 MW (alt i prima kraft). På grunn av fordelingsnettet kan Bergen Lysverker foreløpig ikke heve effektgrensen ut over 15 000 kWh.

Som det fremgår av vedlagte P. M. kan energiuttaket økes utover 40 GWh. I perioden frem til 1979—80 antas vårt behov å øke til 80—90 GWh.

Vi bistår gjerne med ytterligere opplysninger om nødvendig.

Gjenpart av dette brev er sendt Bergen Lysverker.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 25. september 1974 gitt følgende uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961 fikk A/S Norsk Jernverk tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Bergens Elektrisitetsverk, nå Bergen Lysverker, til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i tidligere Laksevåg kommune, nå Bergen. Konsesjonen ble gitt med tidsbegrensning til 1. januar 1970.

Selskapet er i brev herfra minnet om konsesjonens utløp og bedt søke om fornyelse hvis kraftleieforholdet skulle fortsette.

2. *Søknaden.*

Søknaden er datert 14. mars 1974 og lyder:

«Ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961 ble A/S Norsk Jernverk, i medhold av kapittel IV i lov nr. 16 av 14. desember 1917, gitt konsesjon for leie av inntil 15 000 kW fra Bergens Elektrisitetsverk, nå Bergen Lysverker, til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik.

En mindre del av den leide kraft — ca. 2 pst. — som omfattes av ovennevnte konsesjon, overdras videre til Norsk Linton & Hirst A/S. Industridepartementet ga sitt samtykke til dette jfr. pkt. 3 i vilkårene for konsesjonen, i brev av 15. oktober 1964. Leieforholdet gjelder fortsatt.

Vårt leieforhold med P. Petersen Smed & Mek. Verksted, Bergen, er forlengst opphørt. Industridepartementet ga samtykke til at A/S

Norsk Jernverk fikk overdra videre inntil 50 kW til dette firma i brev av 30. november 1964.

Konsesjonen gjaldt til 1. januar 1970. Vi beklager at vi først etter å ha mottatt Deres brev av 8. februar 1974 ble oppmerksom på at konsesjonstiden er utløpet.

Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av konsesjonen på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker.

Fotokopi av gjeldende kraftleiekontrakt med Bergen Lysverker av 1. januar 1967 vedlegges. Videre vedlegges et P. M. av 28. juni 1973 som gjelder som et vedlegg til kraftleiekontrakten.

Etter kraftleiekontrakten er vårt effektuttak begrenset til 15 000 kWh. For 1973 hadde vi en avregningsmaksimal på ca. 12 MW (alt i prima kraft). På grunn av fordelingsnettet kan Bergen Lysverker foreløpig ikke heve effektgrensen ut over 15 000 kWh.

Som det fremgår av vedlagte P. M. kan energiuttaket økes utover 40 GWh. I perioden frem til 1979—80 antas vårt behov å øke til 80—90 GWh.

Vi bistår gjerne med ytterligere opplysninger om nødvendig.

Gjenpart av dette brev er sendt Bergen Lysverker.»

3. *Kraftleiekontrakten med P. M.*

Ifølge den gjeldende kraftleiekontrakt, datert 1. januar 1967, er Bergen Lysverker forpliktet til å levere og A/S Norsk Jernverk til å motta inntil 40 GWh pr. år med en effekt på inntil 15 000 kW. Av P. M., datert 28. juni 1973, fremgår at bedriftens behov fra høsten 1973, etter at det nye kvartoverket er kommet i drift, vil overstige de kontraktsfestede 40 GWh. Bergen Lysverker har ikke hatt noe å bemerke til at energiuttaket økes utover de 40 GWh, men har lagt vekt på at effektgrensen på 15 000 kW inntil kraftnettet er forsterket ikke overstiges. Da de gamle anlegg bygget før 1960 nå er satt ut av drift, blir kraften i helhet å levere i Simonsvik sekundærstasjon som trefasestrøm med en spenning på ca. 45 kV. Kraften måles samme sted, hvor det er satt opp kWh- og kVArh-målere med 15 min. registreringsperiode.

Ifølge kontrakten av 1967 er prisen kr. 75 pr. kW/år og 2,5 øre/kWh for forbruk basert på de første 2 000 brukstimer og 2,0 øre/kWh for det overskytende forbruk. Hvis Bergenshalvøens kommunale kraftselskaps priser endres etter 1. januar 1968 kan partene kreve opptatt forhandlinger. I henhold hertil er økningen i BKK's priser fra 1. januar 1972 gjort gjeldende overfor A/S Norsk Jernverk med virkning fra 1. januar 1973. Hvis BKK hever sine priser ytterligere fra 1. januar 1974 er partene enige om å oppta nye drøftelser.

Ifølge nevnte P. M. overføres over bedriftens interne kraftnett kraft til A/S Norsk Linton & Hirst, som leier lokaler i bedriftens gamle driftsbygning. Bergen Lysverker har ikke hatt noe å bemerke til dette og leveransen skal skje i henhold til tidligere avtale.

Kontrakten mellom A/S Norsk Jernverk og Bergen Lysverker kan sies opp av hver av partene med 6 måneders varsel.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Bergen Lysverker har i påtegning av 24. april 1974 til rådmannen i Bergen meddelt at det ikke har noe å bemerke til at søknaden om fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW blir innvilget.

4.2. Bergen bystyre har i møte 17. juni 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt:

«Bystyret har ikke noe å bemerke til at den foreliggende søknad fra A/S Norsk Jernverk om fornyelse av konsesjon på kraftleie til produksjonsavdelingen Blikkvalseverket blir innvilget.»

4.3. Fylkesmannen i Hordaland har i brev til NVE av 8. august 1974 meddelt at han for sin del ikke har noen merknader til søknaden.

5. *NVE's uttalelse.*

A/S Norsk Jernverk fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961 tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra nå Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i nå Bergen kommune.

Tillatelsen som er tidsbegrenset til 1. januar 1970 er gitt med vilkår om helt norsk styre og om at aksjene til enhver tid skal befinne seg på norske hender. Det er videre inntatt vilkår om forsorgsfond, jfr. post 7. For øvrig er tillatelsen gitt med de vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft — utenom kraft til glødeklokkeanlegget — som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner ble sløyfet, idet tidligere Laksevåg kommune via Loddefjord Elektrisitetsforsyning fikk sin kraftforsyning fra tidligere Bergens Elektrisitetsverk.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med året 1973. For 1973 var den kr. 5 559.

Under henvisning til at omhandlede søknad gjelder fornyelse av tidligere tilaltelse av 9. juni 1961 på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker, med samme kraftkvantum som tidligere, vil NVE anbefale at søknaden innvilges.

Tillatelsen foreslås gitt med samme vilkår som tidligere om styre og aksjekapital. For øvrig foreslås tillatelsen gitt med nå vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til

staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, beregnet etter formelen: kWh/8 760 = kW. I den tidligere konsesjon var kraft til glødeklokkeanlegget unntatt fra avgift. I samsvar med den praksis som nå følges foreslås avgiften beregnet av all den kraft som nyttes.

Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis. Likeledes foreslås sløyfet det tidligere vilkår om forsorgsfond, jfr. post 7 i vilkårene i konsesjonen av 9. juni 1961.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Det gjelder fornyelse av tidligere kraftleiekonsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 9. juni 1961.

Kraften skal brukes til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i Bergen. Ved Blikkvalseverket lages vesentlig fortinnet blikk og elektroteknisk blikk. Det er vel 300 ansatte ved bedriften.

En mindre del av den leiede kraft — ca. 2 pst. — overføres med departementets samtykke videre ad bedriftens interne kraftnett til Norsk Linton & Hirst A/S, som leier lokaler i bedriftens gamle driftsbygning.

Bergen Lysverker, Bergen bystyre og fylkesmannen i Hordaland har meddelt at de ikke har noe å bemerke til søknaden.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at søknaden innvilges på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Tillatelsen gjelder for den tid A/S Norsk Jernverk (Blikkvalseverket, Simonsvik) måtte leie inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker, dog ikke lenger enn til 1. januar 1980.

2. *Styre og kapital.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer skal til enhver tid befinne seg på norske hender.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om

konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsbestemmelser.

Industridepartementet

t i l r å r :

1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Norsk Jernverk å leie inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker i tidsrommet 1. januar 1970 til 1. januar 1980 til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i Bergen.
2. Ovennevnte tillatelse gis på vilkår som er foreslått i Industridepartementets tilråding av 28. februar 1975.

10. Broerne 6 A/S.

(Konsesjon på erverv av fallrettigheter i Skiensfallene som utnyttes i kraftverket Eidet II.)

Kongelig resolusjon 4. april 1975.

Etter oppfordring fra departementet i brev av 5. januar 1973 har Broerne 6 A/S i brev av 15. januar 1973 søkt om ervervskonsesjon etter ervervslovens § 2 for 11,649 pst. av Skiensfallene. Fallandelen er utbygget i kraftstasjonen Eidet II som ble satt i drift i 1966. Hele Skiensfallet har en regulert vannføring i et medianår på 244 m³/sek. som tilsvarer ca. 16 000 nat.-hk.

Broerne 6 A/S erervet sin andel av Skiensfallene i 1937 uten at det ble søkt om konsesjon. Årsaken var at departementet ved en overdragelse av den samme fallandelen i 1924 hadde avgjort at ervervet ikke var konsesjonspliktig.

H o v e d s t y r e t f o r N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 30. april 1974 avgitt følgende innstilling i saken:

«Med departementets ekspedisjon datert 13. februar 1973 mottok NVE søknad datert 15. januar 1973 fra Broerne 6 A/S om ervervskonsesjon for en andel av Skiensfallene som er utnyttet i selskapets kraftstasjon Eidet II. Søknaden lyder slik:

«Vi tillater oss herved å søke om konsesjon for vår kraftstasjon Eidet II i Skien.

Vannfall ble ervervet i 1937, utbygget med ett brukt aggregat innkjøpt fra Ouli, Finland, av Skiens Aktiemølle i 1964, og satt i drift i 1966.

Da det viste seg at Skiens Aktiemølle ikke kunne eie stasjonen og Broerne 6 A/S vannfallet, ble Broerne 6 A/S overlatt kraftstasjonsmaskineriet + bygning til selvkostende pris, ca. kr. 2 000 000 ÷ normale avskrivninger foretatt av Skiens Aktiemølle, ca. kr. 500 000, for kr. 1 500 000 pr. 31. desember 1970.

Kraften produsert ved Eidet II er for året 1972 i sin helhet solgt til Skiensfjordens kommunale kraftselskap.

Kraftproduksjonen i 1972 utgjorde 7 097 892 kWh. Avregningspris 2 øre pr. kWh. I henhold til vedlagte fotokopi av brev fra S. K. K. skal der i nærmeste fremtid føres forhandlinger med S. K. K. om en eventuell nedsettelse av kWh-prisen.

1972, som har vært et særdeles godt vannår, har gitt i inntekter for strømleveranser til S. K. K.:

7 097 892 kWh à 2 øre	kr.	141 957,84
Tomt bortleid til Skiens Aktiemølle	»	1 500,00
Utbytte av aksjer tilh. Broerne 6 A/S	»	2 210,00
=totale inntekter	kr.	145 667,84

Utgifter:

Avskrivning av kr. 1 500 000 3 pst.	kr.	45 000,00
Renter til Den norske Industribank 5 pst.	»	67 500,00
Lån fra Skiens Aktiemølle, kr. 125 615,43 7½ pst.	»	9 424,07
Konsesjonsavgifter i henhold til brev fra Vassdragsvsenet	»	2 120,25
Årlige utgifter Hjartdalreguleringen ..... ca.	»	343,50
Årlige utgifter Skiens Brukseierfor. inkl. Øst-Telemarken ..... ca.	»	6 000,00
Årlige utgifter til Statskraftverkene ..... ca.	»	5 177,77
Revisjonshonorar	»	350,00
Assuranse Vesta	»	6 485,00
Eiendomsavgift	»	10 843,00
Ansvarshavende overfor Elektrisitetstilsynet, ing. Agnalt	»	2 077,20
Diverse vedlikeholdsutgifter ..	»	3 000,00
	kr.	158 320,79

Underbalanse kr. 12 653,45. Dette til tross for at Skiens Aktiemølle gratis har hatt den daglige administrasjon, pass og kontroll av stasjonen, samt intern rengjøring og renhold av grind.

Gjeld:

Aksjekapital		kr.	60 000,00
Den norske Industribank, oppr.	kr. 1 500 000,00		
rest		»	1 350 000,00
Lån fra Skiens Aktiemølle	» 92 334,33		
+ innbetalt til Hjartdøla 1972	» 33 281,10		
		»	125 615,43
		kr.	1 535 615,43

I tillegg kommer innbetaling til Sundsbarmreguleringen, hvor beløpet foreløpig ikke er fastlagt.

Når det gjelder damanleggene i Skien, så har disse tilhørt Staten, og vedlikehold og manøvrering er foretatt av Kanalselskapet.

Union Co. har i forbindelse med utbygging av sin andel av vannet, ca. 74 pst., bygget ny dam i Klosterfossen, og Kanalselskapet har måttet fornye dammen i Damfossen.

Utgiftene til fornyelse av dammen er krevet betalt av brukseierne.

Dette er nektet av bl. a. vårt firma, da stasjonen er bygget i henhold til overskjønn avholdt i 1943.

Skulle vi bli pålagt å betale den andel som faller på Eidet II vil stillingen bli helt håpløs.

Lånet i Industribanken er på 20 år, og avskrivningstiden på stasjonen 33 år. For å få endene til å møtes har Skiens Aktiemølle sagt seg villig til å finansiere underskuddene de første 20 år, mot å få tilbakebetalt lånene når selskapet har kommet på overskuddsbasis.

Vi trodde at kWh-prisen ville stige etter hvert som inflasjonen gikk videre, så det kom som litt av en bombe på oss da S. K. K. ville ha forhandlinger igang for å få redusert kWh-prisen. Prisen pr. kWh fra Statskraftverkene gikk opp fra 1. januar 1973.

Som forholdene ligger an, tør vi be om at konsesjonstiden for hjemfall blir satt til 60 år fra konsesjonens meddelelse.

På grunn av vår fortvilede økonomi ber vi om at konsesjonsavgiften etter Konsesjonsloven § 2 punkt 13, ettergis inntil videre, subsidiært at den settes så lavt som mulig.»

Bakgrunnen for denne søknad er en tidligere søknad datert 15. oktober 1963 fra A/S Skiens Aktiemølle «om konsesjon for erverv av inntil 100 pst. av aksjene i selskapet Broerne 6 A/S.

Søknaden ble sendt Industridepartementet med hovedstyrets innstilling i brev datert 12. november 1964. Departementet returnerte søknaden med brev datert 5. januar 1965 (j.nr. 2906 IDV/64) der det ble antydet at det ville bli spørsmål om å oppstille vilkår om hjemfallsrett til staten uten vederlag for de aksjer som måtte bli ervervet i medhold av

eventuell tillatelse, og at det formentlig ville bli aktuelt med kraftleiekonsesjon på grunn av en inngått avtale mellom de to selskaper. Det ble videre gitt uttrykk for at selskapet burde gjøres kjent med disse forhold og foreholdes at det burde overveie om det bød på noen fordel å erverve aksjene i Broerne 6 A/S istedenfor direkte erverv av selve fallet. Dette ble gjort ved brev datert 15. februar 1965 som søkeren tross gjentatte purringer ikke reagerte på før ved brev av 20. mai 1967 der søknaden av 15. oktober 1963 ble trukket tilbake uten at det ble søkt om vanlig ervervskonsesjon.

Ved de videre undersøkelser ble det konstatert:

At den andel av Skiensfallene som eies av Broerne 6 A/S, (11,649 pst.) representerer en ytelse som ligger betydelig over den konsesjonsfrie grense og at det ble ervervet i 1937 uten at det ble søkt om konsesjon.

At nevnte fallandel var leid av Skiens Aktiemølle som utnyttet den i kraftverket Eidet II som var satt i drift i 1966.

At de inngåtte kraftleieavtaler representerte så beskjedne kvanta at det ikke betinget kraftleiekonsesjon.

Det er utførlig redegjort for disse forhold i en ny innstilling til Industridepartementet i brev av 22. april 1969 som det for så vidt vises til. Det ble her konkludert med et forslag om at departementet fastsatte en frist til å ordne forholdene etter bestemmelsene i ervervslovens § 31.

Kopi av innstillingen ble sendt Skiens Aktiemølle ved høyesterettsadvokat R. Karlsrud med brev av 27. september 1969 der departementet blant annet uttaler:

«Før departementet fastsetter frist i henhold til ervervslovens § 31 vil man imidlertid forespørre om Broerne 6 A/S akter å tilstevne skjønn i henhold til ervervslovens § 1, siste ledd.»

I brev datert 10. november 1969 gir høyesterettsadvokat Karlsrud uttrykk for den oppfatning at fallet ble lovlig ervervet i 1937 og at selskapet har sittet med det i god tro i mer enn 20 år. Som støtte for dette syn vises til den uttalelse departementet ga i forbindelse med overdragelsen i 1924 (se innstillingen av 22. april 1969 side 6) og at det i forbindelse med overdragelsen i 1937 ikke ble gitt uttrykk for fra departementets side «at fallrettighetene isolert sett var gjenstand for konsesjonsplikt».

I et nytt brev, datert 15. desember 1969, fra departementet til Karlsrud er uttalt:

«Departementets uttalelse i 1924 utelukker imidlertid ikke at man kunne komme til et annet resultat i forbindelse med en senere overdragelse.

Når De anfører at det, da spørsmålet om videre overdragelse av fallet var oppe i 1935—36, ikke fra departementets side ble gitt uttrykk for at fallet isolert sett var gjenstand for konsesjonsplikt, henger dette sammen med at departementet ikke ble gjort kjent med at det var tanken å overdra fallet isolert. Man viser til den fremstilling som er gitt i hovedstyrets brev side 6—7.»

Ved kontrakt av 15. februar 1970, tinglyst 10. mars 1971, har Skiens Aktiemølle overdratt kraftkonsesjonen Eidet II til Broerne 6 A/S. Dette ble meddelt Industridepartementet av høyesterettsadvokat Karlsrud i brev av 2. april 1971 hvorav gjengis:

«Det har under saken vært reist spørsmål om A/S Broerne 6 trengte konsesjon på ervervelsen av eiendom med fall da ervervelsen skjedde i 1937. Som jeg har tillatt meg å fremheve tidligere, kan det ikke sees at spørsmålet om konsesjonsplikt sto i noen annen stilling i 1937 enn i 1924.

At kjøperen den gang ikke regnet med konsesjonsplikt, var fullt forståelig. For øvrig må antas at ved bedømmelsen av vannfallets ydeevne må man legge forholdene i 1924—1937 til grunn, og det kan vanskelig sees at konsesjonsplikt da forelå. Hvis departementet finner å kunne slutte seg til denne betraktning, skulle hele saken dermed kunne henlegges.»

Med departementets brev av 27. april 1971 ble Karlsruds sistnevnte brev med vedlegg (nevnte kontrakt samt kontrakt og skjøte fra overdragelsen i 1937) forelagt NVE til uttalelse. Uttalelsen ble gitt i brev, datert 16. oktober 1972, hvorav siteres:

«Som departementet bemerker i brevet av 27. april 1971 (dok. 41) gjenstår da bare spørsmålet om det forelå konsesjonsplikt da Broerne 6 A/S ervervet fallet i 1937.

I innstillingen av 22. april 1969 har hovedstyret gitt uttrykk for den oppfatning at den uttalelse som lå til grunn for departementets avgjørelse i 1924 bygget på en misforståelse, men at avgjørelsen likevel måtte være bindende i forhold til Telemark Skogeierbruk sor ervervet fallet i 1924. En har videre gitt uttrykk for den oppfatning at avgjørelsen ikke kunne ansees bindende for all framtid, men at myndighetene måtte stå fritt i sine vurderinger ved senere overdragelser, jfr. innstillingen (dok. 32, side 7). En fastholder denne oppfatning.

Departementet uttaler i brevet av 27. april 1971 blant annet at beregning av kraftytelsen må bygge på de opplysninger som antas å ha vært tilgjengelige på overdragelsestiden. Høyesterettsadvokat Karlsrud gir i brev av 2. april 1971 (dok. 40) uttrykk for samme oppfatning. Hovedstyret er enig i dette syn.

Avgjørende for om det forelå konsesjonsplikt ved overdragelsen i 1937 må således være om en på grunnlag av de data som forelå den gang, måtte komme til at fallet utbygget

ville gi en kraftytelse som lå klart over den konsesjonsfrie grense (1 000 nat.-hk).

Etter hovedstyrets oppfatning kan det neppe herske tvil om at en beregning på grunnlag av de data som forelå i 1937 ville ha måttet komme til at fallet utbygget ville gi en kraftytelse som lå langt over den nevnte grense.

Allerede i 1924 synes det å ha vært på det rene etter de uttalelser hovedstyret den gang ga at kraftytelsen etter de da «oppgjorte planer for ydeligere regulering av Skiensvassdraget» ville bli økt til mellom 1 500 og 1 600 nat.-hk, jfr. sitat i dok. 32 side 7. Disse tall stemmer godt overens med senere beregninger. Således har Hydrologisk avdeling i NVE kommet til ved forskjellige beregninger blant annet i begynnelsen av 1950-årene og i slutten av 1960-årene (jfr. dok. 23 i saken) at bestemmende års regulerte vassføring ligger på noe over 200 m^3/sek. Dette tilsvarer en ytelse på ca. 1 600 nat.-hk på den fallandel saken gjelder (jfr. Nyttbar vasskraft i Norge, utgitt i 1961, side 24, p. 25).

Avdelingen hevder bestemt at resultatet ville ha blitt det samme ved beregninger i 1937 på grunnlag av de data som forelå da. Det må derfor formodes at erververen av fallet i 1937 ved henvendelse hit ville ha fått opplyst at fallet isolert sett var konsesjonspliktig. Dette spørsmål ble imidlertid ikke reist den gang, idet Skiens Aktiemølle nøyde seg med å få fastslått at den ikke selv kunne erverve fallet uten konsesjon.

En vil også peke på at det i 1937 forelå tilgjengelige data i de årlige utgaver av «Vannstandsobservasjoner» og dessuten i NVE's publikasjon «Hydrologiske Undersøkelser i Norge» som ble utgitt i 1934. I den sistnevnte publikasjon er foruten karakteristiske vassføringer inntatt bestemmende reguleringskurver blant annet for Skiensvassdraget.

Hovedstyret anser det etter dette for sitt vedkommende utvilsomt at en på grunnlag av de faktiske forhold som forelå ved overdragelsen i 1937, måtte ha kommet til at fallet isolert sett var konsesjonspliktig dersom dette spørsmål var blitt reist.

Departementet reiser i sitt brev av 27. april 1971 spørsmålet «om forholdene i forbindelse med de tidligere overdragelser skulle by på slik tvil med hensyn til konsesjonsplikten at det er lite rimelig å hevde at slskapet har sittet med vassfallet ulovlig siden 1937».

Etter hovedstyrets mening kan spørsmålet om konsesjonsplikt i 1937 ikke løses ut fra rimelighetshensyn. Dersom en legger til grunn den oppfatning at fallet var konsesjonspliktig i 1937, må dette føre til den konsekvens at det da ble ervervet ulovlig og at det ulovlige forhold har bestått siden og fremdeles består. Om erververen har vært i vilfarelse med hensyn til konsesjonsplikten, kan ikke det medføre at den faller bort og gjøre ervervet lovlig selv om vilfarelsen måtte anses som unnskyldelig.

Høyesterettsadvokat Karlsrud hevder i sitt brev av 10. november 1969 at «selskapet har i god tro sittet som eier av fallrettighetene i over 20 år». På dette grunnlag hevdes videre «at det har foreligget en overdragelse med full rettsvirkning, som ikke nu kan omgjøres».

Da en etter de foreliggende opplysninger ikke kan se at det hefter noen mangel ved det privatrettslige erverv i 1937, må den siterte uttalelse oppfattes slik at det er høyesterettsadvokat Karlsruds mening at Broerne 6 A/S ved å sitte med fallet i mer enn 20 år i god tro har hevdet rett til å sitte med det fortsatt uten konsesjon. Dette må bero på en misforståelse, idet noen slik rett ikke kan hevdes. Det vises for så vidt til det som er uttalt i Amundsens merknader til ervervslovens § 1 siste ledd (kommentarutgangen side 30).

Det er etter hovedstyrets oppfatning ikke mulig å bringe forholdet i lovlige former på annen måte enn et av de alternativer som er nevnt i innstillingen av 22. april 1969 (dok. 32 side 9).

Dersom en godtar at selskapet har vært i unnskyldelig villfarelse med hensyn til konsesjonsplikten i 1937 på grunn av den uttalelse departementet ga i 1924, kan dette ikke tillegges større virkning enn at en eventuell konsesjon bare gis virkning framover istedenfor fra 1937, noe som vil få betydning blant annet for hjemfallsfristen.»

Hovedstyrets foran siterte uttalelse ble meddelt Karlsrud av departementet i brev datert 5. januar 1973. Etter å ha sitert det vesentlige av Hovedstyrets brev, uttaler departementet videre:

«Departementet viser til uttalelsen og slutter seg til den oppfatning som der er kommet til uttrykk.

Såvidt en kan se er det ikke grunnlag for å anta at konsesjonsplikten senere er falt bort. Verken hevd eller den omstendighet at avhenderen var en statsinstitusjon synes egnet til å oppheve konsesjonsplikten.

Departementet må etter dette be om at det innsendes søknad om konsesjon. Man forbeholder seg eventuelt å komme tilbake og fastsette frist i medhold av ervervslovens § 31.»

Hovedstyret skal bemerke:

Eiendomsretten til Skiensfallene fordeler seg slik:

Skiens Aktiemølle	5,175	pst.
Broerne 6 A/S	11,649	»
Skien kommune	8,906	»
Union (Union Co.) A/S	74,270	»

Fallet utnyttes i 3 kraftverker, Eidet I som eies av Skiens Aktiemølle og Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap (som disponerer Skien kommunes andel), Eidet II som er bygget av Skiens Aktiemølle, men nå overdratt til Broerne 6 A/S og Klosterfossen som eies av Union. Fallet er ca. 5 m.

Den foreliggende konsesjonssøknad gjelder de 11,649 pst. av fallet som eies av Broerne 6 A/S og som utnyttes i Eidet II. Fallandelen ble ervervet av Broerne 6 A/S i 1937. Det er dette erverv som nå søkes legalisert ved ervervskonsesjon.

Etter de seneste hydrologiske beregninger er median regulert vassføring i Skiensfallene 244 m^3/sek. Dette tilsvarer i alt ca. 16 000

nat.-hk. Broerne 6 A/S' andel av fallet tilsvarer således en ytelse som ligger betydelig over den konsesjonsfrie grense etter ervervslovens § 1 første ledd. Konsesjonsplikten må derfor anses klar. Situasjonen var den samme i 1937 da ervervet fant sted. Den uttalelse som ble gitt i 1924 kan ikke tillegges noen betydning for så vidt. Den tvil som det har vært gitt uttrykk for med hensyn til konsesjonsplikt har for øvrig ikke lenger noen aktuell interesse, idet konsesjonsplikten må anses akseptert i og med søknaden.

Hovedstyret tilrår at de eksisterende forhold i Skiensfallene bringes inn i lovlige former ved at Broerne 6 A/S meddeles ervervskonsesjon til 11,649 pst. av det samlede fall.

Forslag til vilkår for konsesjonen følger vedlagt. Om vilkårene bemerkes:

Konsesjonstid, post 2.

I søknaden er det bedt om «at konsesjonstiden for hjemfall blir satt til 60 år fra konsesjonens meddelelse». Hovedstyret foreslår konsesjonstiden satt til 60 år regnet fra 1966 da kraftverket ble satt i drift. Strengt vurdert burde konsesjonstiden løpe fra 1937 da det skulle vært søkt om konsesjon. En forskyvning av hjemfallstidspunktet som nevnt vil således gi søkeren en fordel. Når en likevel har funnet å kunne foreslå dette er det blant annet lagt vekt på den tvil som det har vært gitt uttrykk for med hensyn til konsesjonsplikten i 1937. Det antas at denne tvil bør komme søkeren til gode. En har også lagt vekt på at fallretten er så vidt ubetydelig at den neppe har noen særlig interesse for staten. Søkerens anmodning om at konsesjonstiden skal regnes fra konsesjonens dato bør etter Hovedstyrets mening ikke imøtekommes fordi saken har trukket så lenge ut vesentlig på grunn av søkeren.

Konsesjonsavgifter, post 7.

Hovedstyret foreslår at konsesjonsavgiftene settes til kr. 1 pr. nat.-hk til staten og kr. 3 til kommuner. Søkeren ber i søknaden på grunn av sin «fortvilede økonomi» om at avgiften ettergis inntil videre, subsidiært at den settes så lavt som mulig. En finner ikke å kunne foreslå noen ettergivelse. De foreslåtte satser må anses rimelige etter det som er vanlig i dag.

For øvrig har Hovedstyret under utforming av konsesjonsvilkårene tatt hensyn til at fallet er ferdig utbygget og derfor sløyfet en del vanlige vilkår som bare har betydning for selve utbyggingen.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i hovedstyremøte 29. april 1974.»

Hovedstyrets forslag til vilkår for ervervstillatelsen lyder:

1.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og et styre hvor flertallet, formannen innbefattet, er norske statsborgere.

Selskapet skal føre fortegnelse over samtlige deltakere med angivelse av deres statsborgerskap.

Selskapets vedtekter og senere endringer i disse skal forelegges vedkommende departement til godkjenning.

2.

Konsesjonen gjelder i 60 år regnet fra 1966 da kraftverket ble satt i drift.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet, de til utbyggingen av kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjonen med tilhørende maskineri og annet tilbehør, staten med full eiendomsrett og uten vederlag.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i full driftsmessig stand. Tvist herom avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme. Skjønnsretten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

3.

Driften av kraftanlegget må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke medregnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 6 og slike stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år finne sted i tilsammen 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av force majeure, streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i denne post omhandlede bestemmelser betaler selskapet en løpende mulkt på kr. 200 — tohundre — pr. dag ut over de fastsatte frister.

4.

Konsesjonæren skal ved drift av anlegget anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at der er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll hvortil de kan erholdes fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud

antas det tilbud som representerer det største innen landet fallende arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusisve toll). I tilfelle av tvist herom, avgjøres spørsmålet av departementet.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i nærværende post erlegges konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 — femten — pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere denne kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverker når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn, som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

7.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet, og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 3 pr. nat.hk, beregnet på samme måte.

Etter 20 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter gjelder fra det tidspunkt da kraftverket ble satt i drift.

Avgiften, hvorav svares 6 pst. rente etter forfall, har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

8.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgiftene etter post 7 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 6, skal for så vidt de ikke er fastsatt av Kongen med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende regjeringsdepartement.

9.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

10.

For så vidt det måtte påhvile de konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å fjerne disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkter, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates å forbli stående. Alle heftelser som etter konsesjonens tinglysing (jfr. post 18) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten eller innløses av denne.

11.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av konsesjonsvilkårene medfører at konsesjonen kan trekkes tilbake således at reglene i lov nr. 16 av 14. desember 1917 §§ 31 og 32 får tilsvarende anvendelse.

12.

Konsesjonen skal på konsesjonærens bekostning tinglyses som heftelse på de vassfall og anlegg som omfattes av konsesjonen.

Departementet skal bemerke:

Telemark Skogeierbruk erervet i 1924 11,649 pst. av Skiensfallene. Fallandelen representerer en ytelse som ligger betydelig over den konsesjonsfrie grense, etter ervervslovens § 1 første ledd. Departementet avgjorde, ved å bygge på en misforståelse ved beregning av kraftytelsen, at skogeierbruket ikke trengte konsesjon ved sitt erverv. Broerne 6 A/S ervervet den samme andelen av Skiensfallene i 1937 uten at selskapet søkte om konsesjon. Årsaken til at det ikke ble søkt om konsesjon var departementets avgjørelse i 1924.

Departementea er enig med Hovedstyret for NVE i at Broerne 6 A/S hadde plikt til å søke konsesjon for sitt erverv i 1937. Uttalelsen fra departementet i 1924 kan ikke ha noen betydning for dette forhold.

Broerne 6 A/S har tidligere gitt uttrykk for tvil om det forelå konsesjonsplikt ved ervervet i 1937. I brev av 15. januar 1973 har selskapet søkt om ervervskonsesjon i henhold til ervervslovens § 2 for 11,649 pst. av Skiensfallene. En anser Broerne 6 A/S for å ha akseptert konsesjonsplikten ved innsendelsen av søknaden.

Skiensfallene utnyttes i dag i 3 kraftverk. Eidet I eies av Skiens Aktiemølle og Skiensfjordens kommunale Kraftselskap. Eidet II eies av Broerne 6 A/S og Klosterfossen av Union. Hele fallet er ca. 5 meter. Regulert vannføring i et medianår i fallet er 244 m^3/sek. som tilsvarer ca. 16 000 nat.-hk. Kraftverket Eidet II utnytter de 11,649 pst. av fallet som konsesjonssøknaden omfatter.

Industridepartementet tilrår med Hovedstyret at de eksisterende forhold i Skiensfallene bringes inn i lovlige former ved at Broerne 6 A/S meddeles ervervskonsesjon til 11,649 pst. av det samlede fall, i henhold til § 2 i ervervsloven.

Departemente tilrår at det gis tillatelse til erverv av fallrettigheter etter ervervslovens § 2. Tillatelse foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret.

Om vilkårene bemerkes:

Post 2. *Konsesjonstid.*

Konsesjonstiden er foreslått satt til 60 år regnet fra 1966 da kraftverket ble satt i drift. En har fraveket ervervstidspunktet i 1937 som utgangspunkt ved beregning av konsesjonstiden, fordi tvilen om konsesjonsplikten ved ervervet i 1937 bør komme søkeren til gode. Fallretten er så ubetydelig at den neppe har noen særlig interesse for staten.

Post 7. *Konsesjonsavgifter.*

Årlige avgifter er fastsatt til kr. 1 pr. nat.-hk til staten og kr. 3 til kommuner.

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis Broerne 6 A/S tillatelse til erverv av 11,649 pst. av fallrettighetene i Skiens-

fallene i Skiensvassdraget som er utbygget i kraftverket Eidet II, på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 4. april 1975.

11. Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK).

(Tillatelse til erverv av statens fallrettigheter i Flåmselva, samt 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina Kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 4. april 1975.

Innledning.

I forbindelse med Statskraftverkenes utbygging av Folgefonnverkene, inngikk staten makeskifteavtale med Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK). Avtalen gikk i korthet ut på at staten skulle overta selskapets fallrettigheter i Mauranger. Som vederlag for fallrettighetene skulle selskapet

a. få overta 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap,
b. få overdratt statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget,
c. få utta fra Folgefonnverkene 170 mill. kWh pr. år.

Nærværende tilråding vedrørende selskapets overtagelse av andelene i Sira-Kvina samt overtagelsen av fallrettighetene i Flåmsvassdraget. Begge disse erverv krevet ervervskonsesjon etter ervervslovens § 4, og i brev av 1. juli 1970 søkte derfor SKK om slik konsesjon. Av redaksjonelle hensyn vil for øvrig de to erverv bli behandlet i hvert sitt hovedavsnitt i nærværende tilråding.

Erverv av fallrettighetene i Flåmselva.

I brev av 10. juli 1970 har SKK søkt om konsesjon til å erverve statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget. I anledning søknaden har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i brev av 2. mars 1972 avgitt følgende uttalelse:

«Med departementet sitt brev dagsett 10. juli 1970 fekk Hovudstyret sendt over til fråsegn følgjande søknad av 1. s. m.:

«I forbindelse med Statskraftverkenes utbygging av Folgefonnverkene ønsket staten å erverve våre fallrettigheter i Mauranger. Etter langvarige forhandlinger kom man til slutt fram til avtale om et makeskifte, hvoretter vi for å overdra våre rettigheter i Maurangervassdragene, skal

a. få overta 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap,
b. få overdratt statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget,
c. få utta fra Folgefonnverkene 170 mill. kWh pr. år.

Grunnlaget for avtalen vil fremgå av vedlagte St. prp. nr. 65 for 1968—69, spesielt side 34—37. Selve avtalen er tatt inn som vedlegg 3 til proposisjonen.

For å kunne overta de rettigheter som vi etter avtalen skal få i bytte med Maurangerrettighetene, tillater vi oss med dette å søke om konsesjon etter § 4 i lov om ervervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14. desember 1917 (nr. 16) til å erverve statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget, nemlig 23 m fall i elva fra Låghellervatn og 230 m + 16 m fall nedenfor Reinungavatn. (For ordens skyld nevner vi at vi av praktiske grunner — for å lette behandlingen — sender egen konsesjonssøknad vedrørende de Sira-Kvina-andeler som avtalen omfatter.)

Konsesjonen bes gitt på ubegrenset tid.

Vi antar at vedlagte St. prp. nr. 65 med vedlegg nr. 3 gir alle nødvendige opplysninger, men står selvsagt til tjeneste med en hver ytterligere opplysning som måtte ønskes.

Den kraft som utvinnes ved utbygging av Flåmsvassdraget, vil bli benyttet til den alminnelige kraftforsyning i vårt forsyningsområde, Bamble, Porsgrunn og Skien kommuner (som er våre eierkommuner, for tiden med h.h.v. 10 pst., 40 pst. og 50 pst.

Det er vår hensikt å samarbeide med de øvrige rettighetshavere om en utbygging av vannfallene så snart som mulig, men vi er allikevel redd for at det kan bli vanskelig å overholde fristene i konsesjonslovens § 2, pkt. 3. Vi tillater oss derfor å søke om dispensasjon så vel når det gjelder påbegynnelses- som fullførelsesfristen.»

Søknaden har vore lagd fram for distriktet til fråsegn med dette resultat:

Ulvik kommunestyre gjorde slikt vedtak i møte 17. desember 1970:

«Ulvik herad har ikkje noko å merka til at Skiensfjordens kommunale kraftselskap får overta staten sine fallrettar i Flåmselva innan Ulvik herad.

Ein vil likevel no som tidlegare peika på den dårlege utnytting av fallrettane i Ulvik.»

Fylkesmannen i Bergen og Hordaland viser i si fråsegn av 22. desember 1970 til vedtaket i kommunestyret og rår til at konsesjon blir gitt.

Aurland kommunestyre har etter førehaving av saka i møte 30. oktober og 17. desember 1970 med 19 mot 1 røyst gjort dette vedtaket:

«Aurland kommune vil førebels rå frå at det vert gjeve konsesjon på overdragelse av staten sine fallrettar i Flåmsvassdraget.»

Elektrisitetsforsyninga i Sogn og Fjordane har den 8. januar 1971 uttala seg slik:

«Da saken kun gjelder konsesjon for erverv av fallrettigheter i forbindelse med et makeskifte mellom staten og Skiensfjordens kommunale kraftselskap, kan jeg ikke se noen grunn til for distriktet å sette seg imot at konsesjon gis. Jeg kan ikke se at distriktet kommer i noen forverret situasjon om nevnte selskap kommer inn som eier av rettigheter i stedet for staten.

Jeg vil for ordens skyld presisere at når spørsmålet om reguleringS- og utbyggingskonsesjon kommer opp, vil saken måtte sees i en annen og langt videre sammenheng.»

Sogn og Fjordane fylke har ikkje særlege merknader å gjera og viser til det som er halde fram i skriv frå Elektrisitetsforsyninga av 8. januar 1971, jfr. påskrift av 14. s. m.

Med tanke på det atterhaldet som var uttrykt i fråsegna frå Elektrisitetsforsyninga i Sogn og Fjordane skreiv Vassdragsdirektoratet den 22. september 1971 til fylkesmannen i Sogn og Fjordane og sa der m. a. at dersom fylket hadde prinsipielle merknader å gjera med omsyn til ei eventuell utbygging av Flåmsvassdraget, burde dei koma fram no.

Fylkesmannen svara slik i brev av 16. oktober 1971:

«Fylket har ikkje merknader å gjera korkje til eigedomsoverdraginga eller til utbygging av vassdraget. Men om det vert utbygging, må det kunne drøftast i kva mon distriktet bør vere med. Dette er elles i tråd med det synet som kom fram under drøftinga av Energimeldinga i mai d. å. i Stortinget.»

Hovudstyret vil merka:

Når det gjeld bakgrlunnen for den saka som ligg føre her — konsesjon til SKK på overdraging av staten sine fallrettar i Flåmsvassdraget — viser ein til anna sak frå Hovudstyret i dag vedkomande overføring av 3,3 av statens prosentlutar i Sira-Kvina til SKK. Ein viser særleg til St. prp. nr. 65 for 1968—69 s. 34—37 som gjeld reguleringsføresegner for statsregulering av Maurangervassdraga m. v. og avtale med SKK om makeskifte av fallrettar som m. a. og fremner om staten sine fallrettar i Flåmsvassdraget. Etter dei opplysningane som er gitt i nemnde stortingsproposisjon representerer statene sine fallrettar ca. 190 GWh/år. Det gjeld 246 m fall nedanfor Reinungavatn og 23 m fall i elva nedanfor Låghellervatn. Dei andre falleigarane i elva er Aurland kommune (300 GWh/år) og Oslo Lysverker (200 GWh/år).

Hovudstyret har i «Innstilling om vassdrag som bør unntas fra kraftutbygging» gjort framlegg om at Undredalselvi blir verna. Med dette blir ytinga ca. 100 GWh/år mindre, og eigar av rettane er Oslo Lysverker.

Staten sine fallrettar nedanfor Reinungavatn representerer ca. 29 200 nat.-hk på grunnlag av medianårs regulert vassføring. Når det gjeld dei 23 m fall nedanfor Låghellervatn er det fall i statsallmenning og sorterer under Direktoratet for statens skoger. Det har seinare synt seg at dette fallet ikkje var med i overdraginga, og søknaden er på dette punkt dregen attende, jfr. brev frå SKK dagsett 7. februar 1972.

Ulvik har peika på den «dårlege utnytting av fallrettane for Ulvik». Kommunen har vel i tankane gamle planar om overføring av de øvre delane til Ljoneskrulen og utbygging — saman med delar av Rjoandeåni — til Osa. Til dette er det m. a. å merka at utbyggingsplanane slik dei ligg føre i dag ikkje er fast utforma. Dei blir påverka av verneplanen ved den nemnde innstillinga frå Hovudstyret om å ta unna Undredalselvi frå kraftutbygging og likeeins ved Hovudstyret si tilråding om at Raundøla som Rjoandeåni er ei sidegrein til, blir teken unna i 10 år. Hovudstyret finn det såleis ikkje rett å koma nærare inn på spørsmålet om utbyggingsmåten for Flåmvassdraget. Likevel vil ein halda sterkt fram at praktisk talt heile vassdraget — i alle høve dei delane som er nyttbare — ligg i Aurland kommune. Ein viser og til Hovudstyrets merknader i saka om regulering av Låghellervatn, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner for 1967 s. 89.

Frå distriktshald er det elles nemnt ei interesse for å kunne få taka del i ei mogeleg utbygging av vassdraget. Aurland kommune har førebels rådd frå at det blir gitt konsesjon på salet av staten sine fallrettar, men grunngir ikkje vedtaket nærare.

Då Aurland kommune eig ca. 390 m av heile fallet på ca. 776 m nedanfor Reinungavatn, er distriktsinteressene sterkt representert allereide. Slike spørsmål må dessutan førebuast på ein grundig måte gjenom tingingar mellom dei som eig rettane. Med tilvising til bakgrunnen for salet av falla, vil Hovudstyret rå til at SKK får slik konsesjon på å tileigna seg rettane.

Ein legg ved utkast til konsesjonsvilkår og har i denne samanheng følgjande merknader:

Konsesjonstid, post 1.

Søkjaren oppfyller krava som lova set for uavgrensa konsesjonstid, og framlegget er i samsvar med dette. Vilkåra kan takast opp til ålmenn revisjon etter 50 år.

Årlege avgifter, post 2.

Når det gjeld avgiftene har ein i ein rein konsesjon på tileigning av fallrettar lite vurderingsgrunnlag med omsyn til skadeverkna-

der som ei eventuell utbygging kan føre med seg. Dette får ein først fullgodt oversyn over når reguleringssøknaden kjem opp til behandling. Ein merkar seg i denne samanheng at det m. a. var ein føresetnad ved behandlinga av L/L Leinafallenes søknad vedr. regulering av Låghellervatn at dei tidlegare reguleringskonsesjonane i vassdraget fell burt når det blir fremja reguleringssøknad i samband med ei full utnytting av Flåmsvassdraget. Dei avgifter som blir sette fast no, gjeld i røynda berre lågvassføringa og er såleis av mindre vekt. Ein gjer framlegg om kr. 1 pr. nat.-hk til staten og kr. 4 til kommunar.

Elles syner ein til vilkår om b y g g j e f r i s t a r og k r a f t a v s t å i n g i postane 4 og 13 som er i samsvar med §§ 2 post 3 og 2 post 12 i lova. N a t u r v e r n v i l k å r e t er teke inn som post 14.

Hovudstyret ynskjer særleg i samband med post 4 å merka at tildelinga av denne konsesjonen ikkje skaper nokon presedens for den seinare reguleringskonsesjonssøknaden. Byggjefristane må vera kurante å forlenge inntil reguleringssaka er avgjord.

I brev av 19. mai 1972 har Miljøverndepartementet avgitt uttalelse om det omsøkte erverv av fallrettigheter i Flåmselva. Uttalelsen har følgende ordlyd:

«Da Stortinget behandler Gabrielsen-komitéens innstilling, uttalte Industrikomitéen i Innst. S. nr. 305 for 1968—69, side 579, at de deler av Flåmsvassdraget som er en stor turistattraksjon i forbindelse med Flåmsbanen neppe bør bygges videre ut.

I stortingsproposisjonen om verneplanen for vassdrag er det gitt uttrykk for at det er betydelige verneinteresser og et stort kraftpotensial i Flomsvassdraget. Spørsmålet om vern av vassdraget er i proposisjonen forutsatt vurdert senere.

En ber om at Skiensfjorden kommunale kraftselskap v/eventuell konsesjon blir gjort oppmerksom på det som er nevnt ovenfor.»

Etter endel møtevirksomhet og brevveksling omkring saken, avga SKK i brev av 15. mars 1973 følgende tilleggsuttalelse:

«Under henvisning til samtalen i Deres departement 17. januar 1973 vil vi i tilknytning til Deres forslag til konsesjonsbetingelser få anføre følgende:

Generelt:

Vi har fått den opfatning at det i k k e skal betales konsesjonsavgifter eller leveres konsesjonskraft for de samme nat.-hk, i henhold til både ervervskonsesjon og en eventuell senere reguleringskonsesjon.

Vi har forstått det slik at konsesjonsavgift og levering av konsesjonskraft i henhold til ervervskonsesjonen bare skal beregnes på grunnlag av det antall nat.-hk som kan tenkes utnyttet i vannfallet uten en mulig etterfølgende konsesjon på regulering og eventuell overføring.

Til støtte for dette syn viser vi til:

Lov om erverv av vannfall m. v., lov nr. 16 av 14. desember 1917, § 2, pkt. 12 og 13.

Under begge punkter finnes følgende formulering:

«. . . . . den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet . . . . . .»

Det er således i ervervsloven i k k e omtalt den kraftmengde som kan frembringes ved regulering (og eventuell overføring) i vassdraget. Det synes oss derfor å kunne være litt misvisende når ordet r e g u l e r i n g er kommet med i Deres forslag til betingelser, under pkt. 2 og 13, (under pkt. 13 er også tatt med — overføring —).

Vi viser for øvrig til siste setning i første avsnitt under pkt. 13 i ervervslovens § 2:

«Hviler der årlige reguleringsavgifter på vannfallet osv. . . . . .»

Saken hadde for så vidt vært klar dersom en tilsvarende bestemmelse hadde vært å finne under pkt. 12 i samme lovparagraf.

Deres forslag til betingelser, pkt. 2:

Bortsett fra det som er nevnt ovenfor, har vi intet å bemerke til dette punkt.

Under henvisning til brev av 2. mars 1972 fra Hovedstyret i NVE til Industridepartementet, jfr. side 2 vedrørende protest fra Aurland kommune mot overdragelsen, vil vi som et moment i saken få peke på at en overdragelse fra staten til SKK av disse rettigheter jo vil medføre en økning av konsesjonsavgiftene til Aurland kommune.

Til pkt. 4:

Vi viser til vår konsesjonssøknad av 1. juli 1970 vedrørende dispensasjon hva angår byggefristene.

Til pkt. 13:

Vi viser til det som er nevnt innledningsvis.

Vi går ut ifra at plikten til å levere konsesjonskraft først inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk.

Ellers ingen bemerkninger til Deres forslag til betingelser.»

I tilknytning til SKK's brev av 15. mars 1973 avga NVE følgende uttalelse:

«Det skulle gå klart fram av bestemmelsene i ervervs- og reguleringslovene at det ikke skal betales dobbel avgift. SKK har selv sitert de relevante bestemmelsene i ervervsloven. I tillegg kan en vise til at reguleringslovens § 12, post 15, siste ledd lyder slik:

«Plikten til å avgi kraft etter denne lov gjelder ikke for de vannfall, for hvilke en lignende forpliktelse er eller blir fastsatt i henhold til lovgivningen om ervervelse av vannfall, bergverk m. v.»

Blir det gitt en senere reguleringskonsesjon blir avgiften for denne beregnet på grunnlag av økningen av regulert vassføring i det «bestememnde år». Denne økning tilsvarer differansen mellom regulert vassføring og

alminnelig lavvassføring. For ervervskonsesjonen beregnes avgiften ut fra regulert vassføring i et medianår, jfr. lovens bestemmelse om gjennomsnittlig kraftmengde med fradrag av vassføringsøkningen i det «bestemmende år».

Grunnlaget for avgivelse av konsesjonskraft er det samme som for avgiftene.

Vi er enig med SKK i at ordet «regulering» i post 2, 1. ledd i de foreslåtte vilkår bør utgå.

En bekrefter at plikten til å levere konsesjonskraft først inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

For øvrig vises til Hovedstyrets innstilling av 2. mars 1972.»

I brev av 13. mai 1974 har Skiensfjordens kommunale kraftselskap avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Fra Industridepartementet har vi tidligere fått oversendt til uttalelse forslag til betingelser for ervervskonsesjoner for henholdsvis statens rettigheter i Flåm og for en andel av statens rettigheter i Sira-Kvina.

Vårt foreløpige svar foreligger i våre to brev av 15. mars 1973 til Industridepartementet.

På grunn av en del uklarheter med hensyn til grunnlaget for beregning av konsesjonsavgiftene har vi, etter avtale med Deres departement, tatt direkte kontakt med Vassdragsdirektoratet.

Kopi av vårt brev av 28. desember 1973 til Vassdragsdirektoratet, samt av direktoratets svar av 4. mars 1974, følger vedlagt.

Idet vi går ut fra at vi kan legge til grunn det som fremgåvr av direktoratets brev til oss av 4. mars 1974, som svar på våre spørsmål i vårt brev av 28. desember 1973, blir vår endelige uttalelse med hensyn til Deres forslag til ervervskonsesjoner:

1. Vi vil foreslå sløyfet ordet «regulering» i post 2 og ordene «regulering og overføring» i post 13 i begge konsesjoner.
2. For Flåmskonsesjonen vil vi foreslå at avgiften til staten settes til lovens minimum.
3. For Sira-Kvinakonsesjonen vil vi foreslå at avgiften både til stat og kommuner settes til lovens minimum.

Vår begrunnelse for pkt. 2 og 3 er selve makeskiftet som er fremkommet etter ønske fra Statskraftverkene. Vi kan ikke se noen rimelig grunn for at staten skal motta en ervervskonsesjonsavgift for rettigheter staten gir fra seg i et makeskifte som en av statens etater selv har tatt initiativet til.

Hva angår avgiftene til kommunene i Sira-Kvina, vil vi for det første peke på at disse kommunene ikke taper noe på overføringen til SKK av en andel av statens rettigheter, da staten selv ikke betaler slike avgifter. Det synes oss å være en del urimelig og formodentlig noe utenfor lovens intensjon, når det i dette tilfellet eventuelt skal betales en ervervskonsesjonsavgift for en liten brøkdel i et større fallkompleks, fordi en andel av statens rettigheter overføres til en kommune ved et makeskifte. Hensikten med ervervskonsesjonsavgiften må være å gi vannfallskommunen en kompensasjon fordi en annen kommune får tillatelse til å erverve vannfall for egen utnyttelse. I nærværende sak gjelder det bare en endring i fordelingsnøkkelen mellom deltagerne i en utbygging som for lengst er satt i gang i henhold til vedtatte konsesjonsbetingelser og til dels allerede ferdig utført.

Subsidiært ber vi om at ervervskonsesjonsavgiften bare blir å betale forholdsmessig for den andel av de overførte rettigheter som ennå ikke var bygget ut på det tidspunkt den nye lov ble gjort gjeldende. Man unngår derved å gi loven en tilbakevirkende kraft.

Vi viser også til ervervsloven av 14. desember 1917, § 2, pkt. 13, avsnitt 5, som hjemler adgang til å nedsette eller ettergi avgiften:

> «Under særegne omstendigheter kan Kongen eller Stortinget, hvis konsesjonen har vært forelagt dette, for et bestemt tidsrom nedsette eller ettergi avgiften.»

Etter vår oppfatning foreligger her særegne omstendigheter.

Som nevnt i vårt foreløpige svar vedr. Sira-Kvinakonsesjonen, vårt brev av 15. mars 1973 til Industridepartementet, er eventuelle avgifter i forbindelse med ervervskonsesjonene ikke tatt med i det økonomiske oppgjør for makeskiftet, et forhold vi om nødvendig må få lov å komme tilbake til.

Idet vi legger til grunn det som er anført i brev til oss datert 4. mars 1974 fra Vassdragsdirektoratet, har vi for øvrig ingen bemerkninger til Deres forslag til betingelser.»

SKK's brev til NVE lyder:

«I forbindelse med nevnte makeskifte har SKK den 1. juli 1970 søkt om konsesjon for erverv av en del av statens rettigheter i Sira-Kvina, samt av statens rettigheter i Flåmsvassdraget.

SKK har mottatt fra Industridepartementet forslag til ervervskonsesjoner for de nevnte vassdrag. Vi har i den anledning vært i kontakt med Induseridepartementets vassdragsavdeling for å få klarlagt en del enkeltheter omkring beregning av konsesjonsavgift og kraftlevering i henhold til disse ervervskonsesjoner.

Etter avtale med direktør Landmark Poulssen i Industridepartementet tillater vi oss å gjøre henvendelse direkte til NVE — Vassdragsdirektoratet i sakens anledning, og viser i den forbindelse til:

Brev, dat. 2. mars 1972 fra NVE Hovedstyret til Industridepartementet ref. 4052/70 — OF/RO.

Brev, dat. 29. mai 1973 fra Vassdragsdirektoratet til Industridepartementet ref. 1263/73 — V OF/RO.

Brev, dat. 15. juni 1973 fra Vassdragsdirektoratet til Industridepartementet ref. 1245/73 — V OF/KO.

Endelig viser vi til våre to brev av 15. mars 1973 til Industridepartementet om samme sak.

Etter denne nevnte korrespondansen er, så vidt vi kan se, følgende forhold klarlagt:

A. Det skal ikke betales konsesjonsavgift eller leveres konsesjonskraft med utgangspunkt i de samme nat.-hk innvunnet ved regulering og utbygging, i henhold til både ervervskonsesjonen og reguleringskonsesjonen.

Etter vår oppfatning bør da ordet «regulering» i post 2 og ordene «regulering og overføring» i post 13 i de ovenfor nevnte forslag til ervervskonsesjoner for Flåm og Sira-Kvina, utgå.

B. Plikten til å betale avgift og til å levere konsesjonskraft, i henhold til en ervervskonsesjon, inntrer først etter hvert som vasskraften tas i bruk.

C. Avgift og kraftlevering i henhold til en reguleringskonsesjon beregnes på grunnlag av den ved regulering (og ev. overføring) etablerte regulerte vassføring i et bestemmende år, med fradrag av den tidligere alm. lavvassføring.

D. Avgift og kraftlevering i henhold til en ervervskonsesjon:

På dette punkt er vi fremdeles noe i tvil, og vi tillater oss å gjengi følgende uttalelser fra Deres brev:

1. Brev, dat. 2. mars 1972, fra Hovedstyret til Industridepartementet, side 4, avsnitt 5:
   «Dei avgifter som blir sette fast no, gjeld i røynda berre lågvassføringa og er soleis av mindre vekt.»
2. Brev, dat. 29. mai 1973, fra Vassdragsdirektoratet til Industridepartementet, avsnitt 3:
   «For ervervskonsesjonen beregnes avgiften ut fra regulert vassføring i et medianår, jfr. lovens bestemmelse om gjennomsnittlig kraftmengde — med fradrag av vassføringsøkningen i det bestemmende år.»

Vi er etter dette sterkt i tvil om avgiften i henhold til ervervskonsesjonen beregnes på grunnlag av intervallet:

1. Alm. lavvassføring — 0
   eller
2. Reg. vassføring i et medianår — vassføringsøkningen i bestemmende år.

I tilfellet av beregning etter pkt. 2 ovenfor, må, så vidt vi forstår, grunnlaget for avgiften ifølge ervervskonsesjonen revideres så snart det eventuelt foreligger en reguleringskonsesjon.

Vi er også i tvil om hvorvidt betegnelsen «Reg. vassføring i et medianår» betyr medianårets gjennomsnittlige vassføring (dvs. jevnt fordelt over året). En slik tolkning er vel ikke overensstemmende med lovens formulering:

«. . . . . den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet . . .»

Da spørsmålet om de nevnte konsesjons avgifter og plikt til levering av konsesjonskraft er av betydelig økonomisk interesse for SKK i tilknytning til makeskiftet, må vi be om å få tilsendt i hvert fall en foreløpig beregning av avgiftsgrunnlaget (antatt nat.-hk) for ervervskonsesjonen for de rettigheter SKK overtar fra staten i Sira-Kvina og i Flåm.»

NVE's brev av 4. mars 1973 til SKK lyder:

«En viser til Deres brev av 28. desember 1973 og skal i den forbindelse bemerke:

Punktene *A, B* og *C* er det enighet om og vi har ingen ytterligere bemerkninger her.

Til punkt D bemerkes at beregningsgrunnlaget er som angitt under pkt. 2 og dette må da revideres når nye reguleringer gjennomføres.

Regulert vassføring i et medianår framkommer kort forklart på følgende grunnlag:

For hvert år i en årrekke der en har hydrologiske observasjoner utarbeides en reguleringskurve som viser hvilke minstevassføringer en kan holde over året for forskjellige magasingrader. Det «bestemmende års» kurve blir bestemt etter stort sett følgende regler: For vassdrag med 10 års observasjonstid eller derunder danner den ugunstigste kurve også den bestemmende kurve. Ved observasjonstid av inntil 15 år er valgt den nest ugunstigste kurve, fra 15—25 år den tredje ugunstigste kurve og fra 25—35 år den fjerde ugunstigste kurve.

Reguleringskurven for et medianår gir en regulert vassføring som kan holdes i 50 pst. av årene. Denne kurve gir naturligvis større regulert vassføring enn den «bestemmende års» kurve og regulert vassføring vil variere fra alminnelig lavvassføring ved null magasin til gjennomsnittlig årlig vassføring — beregnet som årsmiddel for alle år — ved meget høy («ideell») reguleringsgrad.

Når det gjelder Sira-Kvina-vassdraget så vil r e g u l e r i n g s avgiften bli innkrevd ved nota til selskapet og avregningen deltagerne imellom blir en intern sak. Det som blir en spesiell avgift for SKK blir ervervsavgiften beregnet altså da som angitt av Dem under D, 2. Det er vanskelig å angi hva grunnlaget vil bli. Som en tilnærmelse kan en si at på høge magasingrader — som ved Sira-Kvina — vil alminnelig lavvassføring ligger nær det rette. Ved lave og middels lave reguleringsgrader vil nevnte vassføring gi for lavt grunnlag. Med dette forbehold har en regnet ut at ervervskonsesjonen får et avgiftsgrunnlag ved full utbygging på c a. 3 0 0 0 n a t. - h k.

For så vidt angår Flåmvassdraget gir ervervskonsesjonen et avgiftsgrunnlag på 5 0 0 á 1 0 0 0 n a t. - h k.»

Den opprinnelige uttalelsen av 17. desember 1970 fra Aurland kommune, gikk imot overdragelse av statens fallrettigheter til SKK. Kommunens vedtak var for øvrig ikke nærmere begrunnet, så departementet tok i brev av 9. november 1973 pånytt kontakt med kommunen for å få en begrunnelse og eventuelt en fornyet behandling av saken.

Kommunestyret i Aurland gjorde på bakgrunn av departementets henvendelse følgende vedtak 7. mai 1974:

«Sak 50/74. Om overdraging av Staten sine fallrettar i Flåmsvassdraget til Skienfjordens kommunale Kraftselskap.

Saka har vore føre i kommunestyret tidlegare, kommunestyrevedtak av 17. desember 1970.

Industridepartementet har i brev frå 9. november 1973 sagt frå om at saka nå er oppe til slutthandsaming, og syner til at det er omlag 3 år sidan nemnde vedtak vart gjort, og at saka kan vera komen i ei anna stilling no — og ber om ny uttale frå kommunen.

Framlegg frå formannskapet:
Med tilvising til at Aurland kommune eig ein vesentleg del av fallrettane i Flåmsvassdraget og at ein i dag ikkje kjenner verknader på lengre sikt for kommunen av utbygginga av Aurlandsvassdraget, finn ein ikkje inn til vidare å kunne gå inn for konsesjonar av noko slag vedkomande fallrettar/utbygging. Ein heldt difor fast ved Aurland kommunestyre sitt vedtak av 17. desember 1970. Tilrådinga er samrøystes.

Vedtak:
Formannskapet si tilråding vert vedteken. 18 røysta for — 1 røysta i mot.»

Erverv av fallrettigheter i forbindelse med overtagelse av 3,3 av statens prosentandeler i Sira-Kvina.

I anledning av søknad av 1. januar 1970 fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) om tillatelse til å erverve 3,3 pst. av statens 43,6 pst. andel i Sira-Kvina Kraftselskap, har Hovedstyret i brev av 11. november 1971 avgitt følgende uttalelse til departementet:

«Hovedstyret har mottatt følgende søknad datert 1. juli 1970 vedrørende ovenstående, jfr. departementets ekspedisjon av 10. november s. m.:

«I forbindelse med Statskraftverkenes utbygging av Folgefonnverkene ønsket Staten å erverve våre fallrettigheter i Mauranger. Etter langvarige forhandlinger kom man til slutt fram til avtale om et makeskifte, hvoretter vi for å overdra våre rettigheter i Mauranger-vassdraget skal

a. få overta 3.3 av Statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap,
b. få overdratt Statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget,
c. få utta fra Folgefonnverkene 170 mill. kWh pr. år.

Grunnlaget for avtalen vil fremgå av vedlagte St. prp. nr. 65 for 1968—69, spesielt side 34—37. Selve avtalen er tatt inn som vedlegg 3 til proposisjonen.

For å kunne overta de rettigheter vi etter avtalen skal få i bytte med Mauranger-rettighetene, tillater vi oss med dette å søke om konsesjon etter § 4 i lov om ervervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14. desember 1917 (nr. 16) til å erverve 3,3 av Statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap. (For ordens skyld nevner vi at vi av praktiske grunner — for å lette behandlingen — sender egen konsesjonssøknad vedrørende de fallrettigheter i Flåmsvassdraget som avtalen omfatter.)

Konsesjonen bes gitt på ubegrenset tid.

Vi antar at vedlagte St. prp. nr. 65 med vedlegg nr. 3 gir alle nødvendige opplysninger. Kun skal vi føye til at de øvrige interessenter i Sira-Kvina kraftselskap nå alle har samtykket i at vi overtar 3,3 prosentandeler. Skulle imidlertid ytterligere opplysninger ønskes, står vi selvsagt til tjeneste.

Den kraft vi mottar som eiere av disse 3,3 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap, vil bli benyttet til den alminnelige kraftforsyning i vårt forsyningsområde. Bamble, Porsgrunn og Skien kommuner (som er våre eierkommuner, for tiden med h.h.v. 10 pst., 40 pst. og 50 pst.).»

Søknaden har vært forelagt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord kommuner har alle i møter 29. oktober 1970 anbefalt søknaden imøtekommet.

Fylkesmannen i Vest-Agder har heller ingen innvendinger, jfr. brev av 19. november 1970.

Sira-Kvina Kraftselskap bekrefter i brev av 23. september 1970 at alle interessentene i kraftselskapet nå har samtykket i at Skiensfjordens kommunale kraftselskap overtar 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i selskapet.

Hovedstyret bemerker at etter det samtykket som nå foreligger fra de øvrige interessenter i Sira-Kvina Kraftselskap er det klart for den formelle og reelle overdragelse av 3,3 av statens nåværende 43,6 prosentandeler i kraftselskapet. Statens eierandel vil etter dette redusere til 40,3 pst. og SKK's økes til 14,6 pst.

Grunnen til denne overdragelse er som kjent makeskifte av fallrettigheter i forbindelse med statens utbygging av Mauranger-vassdraget. En viser til redegjørelse for dette i St. prp. nr. 65 for 1968—69 vedrørende samtykke til statsregulering av Mauranger-vassdragene m. v., jfr. særlig s. 34—37. Det vil framgå av proposisjonen og den avtale mellom NVE og SKK som er gjengitt der at staten overtok fallrettigheter i Mauranger-vassdraget som ville representere en årsproduksjon på ca. 750 GWh. Staten avgir eiendeler i Sira-Kvina representerende en årsytelse på 204 GWh ved full utbygging, og SKK får dessuten rett til å ta ut 170 GWh pr. år fra Folgefonnverkene. Ved siden av dette omfatter avtalen også overdragelse til SKK av statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget (190 GWh/år). Vedrørende den sistnevnte overdragelse vises til egen sak fra Hovedstyret i dag.

Alle de overdratte rettigheter betales ifølge avtalen etter overenskomst, eventuelt ved skjønnsfastsettelse etter nærmere angitte retningslinjer. For kraften fra Folgefonnverkene betaler SKK etter vilkår som svarer til statens normalkontrakt til enhver tid, men det er gjort gjeldende visse tilleggsbestemmelser.

Skiensfjordens kommunale kraftselskap består av tre eierkommuner: Bamble, Skien og Porsgrunn. I henhold til ervervslovens § 4

består det konsesjonsplikt også for kommuners erverv av fall. Ifølge St. prp. nr. 105 for 1961—62 vil kraftøkningen for Sira-Kvina-anleggene totalt bli ca. 809 000 nat.-hk. 3,3 pst. av dette tilsvarer ca. 26 700 nat.-hk. Den gjennomsnittlige ytelse som skal legges til grunn når det gjelder ervervsloven, ligger da noe høyere.

Den foreliggende sak er en følge av de forhandlinger som er sluttført tidligere, og da det ikke nå er kommet opp noen nye spørsmål anbefaler Hovedstyret at ervervskonsesjon blir gitt på de vilkår som er stillet opp i vedlagte utkast.

Om disse bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

En foreslår konsesjonen gitt på ubegrenset tid med vanlig forbehold om adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år.

Årlige avgifter, post 2.

Ved reguleringskonsesjonen av 5. juli 1963 ble fastsatt en avgiftssats på kr. 4,00 til kommuner og kr. 1,00 til staten pr. innvunnet nat.-hk. Hovedstyret anbefaler at de samme satser blir anvendt også nå og at ¼ av avgiften — som ved reguleringskonesjonen — blir overført til næringsfondet opprettet i henhold til post 18 i vilkårene for nevnte konsesjon.

Byggefrister, post 4.

I henhold til fristforlengelse meddelt ved departementets brev av 28. januar 1970 løper byggefristen for Sira-Kvina-konsesjonen til 5. juli 1975. En foreslår samme tidspunkt for utløpet av byggefristen for denne konsesjonen.

Vilkårene er for øvrig de vanlige bl. a. om k r a f t a v g i v e l s e, post 13, og n a t u r v e r n, post 14.»

Etter forutgående korrespondanse og møte om saken, avga SKK i brev av 15. mars 1973 følgende uttalelse:

«Under henvisning til samtalen i Deres departement 17. januar 1973 vil vi i tilknytning til Deres forslag til konsesjonsbetingelser få anføre følgende:

Generelt:

Vi har fått den oppfatning at det i k k e skal betales konsesjonsavgifter eller leveres konsesjonskraft for de samme nat.-hk, i henhold til både ervervskonsesjonen og reguleringskonsesjonen.

Vi har forstått det slik at konsesjonsavgift og levering av konsesjonskraft i henhold til ervervskonsesjonen bare skal beregnes på grunnlag av det antall nat.-hk som kan tenkes utnyttet i vannfallet uten konsesjon på regulering og overføring.

Til støtte for dette syn viser vi til:

Lov om erverv av vannfall, m. v., lov nr. 16 av 14. desember 1917, § 2, pkt. 12 og 13.

Under begge punkter finnes følgende formulering:

«. . . . . den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet . . . . . .»

Det er således i ervervsloven i k k e omtalt den kraftmengde som kan frembringes ved regulering (og eventuell overføring) i vassdraget. Det synes oss derfor å kunne være litt misvisende når ordet r e g u l e r i n g er kommet inn i Deres forslag til betingelser, under pkt. 2 og 13 (under pkt. 13 er også tatt med — overføring —).

Vi viser for øvrig også til siste setning i første avsnitt under pkt. 13 i ervervslovens § 2:

«Hviler der årlige reguleringsavgifter på vannfallet, osv. . . . . .»

Saken hadde for så vidt vært klar dersom en tilsvarende bestemmelse hadde vært å finne under pkt. 12 i samme paragraf i ervervsloven.

Deres forslag til betingelser, pkt. 2:

Utover det som er nevnt innledningsvis, vil vi foreslå at avgiftene under dette pkt. settes til lovens minimum, 10 øre/nat.-hk til stat og til kommune.

Vår begrunnelse er:

a. Distriktene vil ikke tape noe på at en del av statens andel i Sira-Kvina overføres til SKK, idet avgift i henhold til ervervskonsesjonen ikke betales av staten.
b. Det økonomiske oppgjør mellom Statskraftverkene og SKK om makeskiftet Mauranger — Flåm — Sira-Kvina har ikke tatt hensyn til at den økede andel i Sira-Kvina på SKK's hånd skal belastes med ervervskonsesjonsavgift.

I forbindelse med vår vurdering av dette punkt i betingelsene tillater vi oss også å be om å få tilsendt Deres forslag til beregning av det antall nat.-hk som skal belastes med avgift i henhold til ervervskonsesjonen. Vi går ut i fra at avgiftsberegning for de nat.-hk som er innvunnet ved Sira-Kvinas konsesjon for regulering og overføring, følger Sira-Kvinakonsesjonen på dette punkt.

Nest siste avsnitt på side 2 i brev av 11. november 1971 fra NVE til Industridepartementet kan vi ikke riktig forstå ut fra dette syn.

Til pkt. 4:

Vi går ut ifra at byggefristen og eventuell nødvendig forlengelse av denne må ses i sammenheng med tilsvarende frister for selve Sira-Kvinakonsesjonen.

Til pkt. 13:

Vi viser til det som er nevnt innledningsvis.

Vi går ut ifra at plikten til å levere konsesjonskraft først inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk.

Ellers ingen bemerkninger til Deres forslag betingelser.»

I tilknytning til EKK's brev av 15. mars 1973 avga NVE i brev av 15. juni 1973 følgende tilleggsuttalelse:

«Under henvisning til SKK's brev av 15. mars 1973 — oversendt med departementets påtegning av 22. s. m. — bemerkes:

For så vidt angår de generelle merknader på s. 1 og 2 i brevet og merknadene til pkt. 13 i samme, viser vi til vårt brev av 29. f. m. vedr. SKK's erverv av fallrettigheter i Flåmselva. Det skulle videre framgå av vårt nevnte brev hvorledes avgiftsberegningen blir for SKK. Hovedstyrets angivelse i nest siste avsnitt på s. 2 i innstillingen av 11. november 1971 er tilnærmet riktig for å gi et uttrykk for størrelsesorden av avgiftsgrunnlaget ved full utbygging. Regulert vassføring i et median-år minus økningen i «bestemmende» år for de enkelte kraftverker tilsvarer avgiftsgrunnlaget for SKK for så vidt angår ervervet. Det vil da dreie seg om noe høyere vassføringer enn alminnelig lavvassføring — anslagsvis om 15—20 pst. av gjennomsnittlig årlig vassføring.

For øvrig vil en bemerke at konsesjonsplikt for ervervet inntrådte etter at de relle forhandlinger mellom staten og SKK var avsluttet, og det var således rimelig at avgiftsspørsmålet ikke ble berørt i avtalen. Distriktet har etter vårt syn krav på en normal avgift og Hovedstyrets forslag fastholdes.

Byggefristene må etter vårt syn sees i sammenheng med Sira-Kvinakonsesjonen for øvrig.»

Departementet skal bemerke:

I forbindelse med Statskraftverkenes utbygging av Folgefonnverkene, inngikk staten avtale (St. prp. nr. 65 for 1968—69) med Skiensfjordens kommunale kraftselskap (SKK) om makeskifte av rettigheter, da SKK ikke var interessert i å selge sine rettigheter i Mauranger. Som vederlag for fallrettighetene ble det i avtalen bestemt at selskapet skulle

a. få overta 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap,
b. få overdratt statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget,
c. få utta fra Folgefonnverkene 170 mill. kWh pr. år.

De fallrettighetene staten overtok fra SKK i Maurangervassdragene representerte en årsproduksjon på ca. 750 GWh.

Den eierandel staten avgir i Sira-Kvina representerer en årlig ytelse på 204 GWh. Utbyggingen av statens fallrettigheter i Flåmselva vil gi anslagsvis 190 GWh/år. I tillegg skal som nevnt SKK i følge avtalen kunne ta ut 170 GWh&år fra Folkefonnverkene.

SKK eies av de tre kommunene Bamle (10 pst.), Skien (50 pst.) og Porsgrunn (40 pst.).

Nærværende tilråding vedrører selskapets overtagelse av andelene i Sira-Kvina samt overtagelsen av fallrettighetene i Flåmsvassdraget. Begge disse erverv krever ervervskonsesjon etter ervervslovens § 4, og i brev av 1. juli 1970 søkte derfor SKK om slik konsesjon.

Det anses ikke nødvendig å forelegge saken for Stortinget, da Stortinget har samtykket i overdragelsen i forbindelse med behandlingen av utbygging av Maurangervassdragene m. v. (St. prp. nr. 65 for 1968—69).

Erverv av fallrettighetene i Flåmselva.

Statens fallrettigheter i Flåmsvassdraget består av 246 m fall nedenfor Reinungavatn og og 23 m fall i elva nedenfor Låghellervatn. De øvrige fallene i elva eies av Aurland kommune og Oslo Lysverker. Fallene som ble kjøpt opp omkring århundreskiftet, representerer en produksjon på omkring 190 GWh/år. Fallet nedenfor Låghellervatn har senere vist seg ikke å inngå i overdragelsen, og søknaden om ervervskonsesjon er for så vidt angår dette fallet trukket tilbake. På grunnlag av median års regulert vassføring er statens fallrettigheter nedenfor Reinungavatn beregnet å representere omkring 29 200 nat.-hk.

Ulvik kommune har pekt på den dårlige utnytting av fallrettighetene for Ulvik, men har for øvrig ingen bemerkninger til overdragelsen.

Aurland kommune vedtok 17. desember 1970 å gå imot overdragelse av fallrettighetene, og på denne bakgrunn tok departementet i brev av 9. november 1973 kontakt med kommunen for å få et nytt og begrunnet vedtak vedrørende dette spørsmålet. På bakgrunn av departementets henvendelse gjorde kommunen 7. mai 1974 et nytt vedtak, hvor den opprettholdt sitt tidligere standpunkt mot en overdragelse. Vedtaket var begrunnet med at man i dag ikke kjenner virkningen på lenger sikt for kommunen av utbygging av Aurlandsvassdraget.

For øvrig tilrår fylkesmannen i Bergen og Hordaland at konsesjon blir gitt.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane samt El.forsyningen i samme fylket har ingen innvendinger mot overdragelsen.

Miljøverndepartementet har i sin uttalelse bemerket at det i St. prp. om verneplanen for vassdrag er gitt uttrykk for at det er betydelige verneinteresser og et stort kraftpotensial i Flåmsvassdraget og at vernespørsmålet forutsettes vurdert senere.

Miljøverndepartementet ber om at SKK blir gjort oppmerksom på dette forhold.

Hovedstyret tilrår at konsesjon blir gitt på nærmere bestemte vilkår.

Det har for øvrig ikke innkommet protester mot overdragelsen.

Departementet finner at man i nærværende sak ikke kan legge avgjørende vekt på Aurland kommunes vedtak som går i mot overdragelsen. Kommunens begrunnelse er uklar, og overdragelse av fallrettighetene innebærer på ingen måte noe endelig standpunkt til hvorvidt vassdraget skal utbygges i framtiden. Man kan for øvrig ikke se at kommunen kommer i noen dårligere stilling ved at fallene overdras til SKK. Tvertimot innebærer overdragelsen at kommunen tilkjennes konsesjonsavgifter ved ervervet. Slike avgifter ville kommunen ikke fått om fallene var forblitt statens eiendom.

I konsesjonsvilkårenes post 1 er konsesjon foreslått gitt på ubegrenset tid, med adgang til revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år.

Konsesjonsavgiften er av Hovedstyret foreslått satt til kr. 1 pr. nat.-hk til staten og kr. 4 til kommuner.

SKK har overfor departementet hevdet at lovens minimumssatser for avgift til staten burde legges til grunn på bakgrunn av den makeskifteavtalen som ligger til grunn for overdragelsene.

Departementet er enig med SKK i at det må virke noe urimelig at makeskifteavtalen skal resultere i at SKK skal betale årlig avgift til staten. Man må i denne forbindelse være oppmerksom på at makeskifteavtalen ble inngått før lovendringen om at kommuner må ha konsesjon for erverv av vannfall og at konsesjonsavgift til staten, og for så vidt heller ikke til kommuner, således ikke var forutsatt på avtaletidspunktet. SKK hadde dessuten fallene i Maurangervassdraget konsesjonsfritt og behøvde således ikke betale konsesjonsavgift der. Departementet finner etter dette at konsesjonsavgiften til staten settes til lovens minimum nemlig, kr. 0,10 pr. nat.-hk.

For øvrig er foreslått vanlige vilkår.

Departementet vil med Hovedstyret uttrykkelig presisere at man ved nærværende konsesjon ikke på noen måte binder seg til noe standpunkt til en eventuell senere søknad om reguleringskonsesjon.

Erverv av 3,3 av statens prosentandeler i Sira-Kvina Kraftselskap.

De øvrige interessenter i Sira-Kvina Kraftselskap har samtykket i overdragelse av 3,3 av statens nåværende 43,6 prosentandeler i kraftselskapet. Overdragelsen innebærer at statens andel i selskapet reduseres til 40,3 pst. mens SKK's andel økes til 14,6 pst.

Hovedstyret anbefaler at ervervskonsesjon blir gitt på nærmere bestemte vilkår.

Det foreslås at konsesjon gis på ubegrenset tid med vanlig forbehold om adgang til revisjon etter 50 år. Konsesjonsavgiften er av Hovedstyret også her foreslått satt til kr. 4 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1 til staten. Dette er de samme satsene som ble fastsatt ved reguleringskonsesjonen av 5. juli 1963.

SKK har gjort den samme innvending mot statens avgift som når det gjaldt Flåmsvassdraget. I tillegg har de for Sira-Kvina-konsesjonen foreslått at også kommuneavgiften settes til lovens minimum. SKK uttaler i den anledning:

«Hva angår avgiftene til kommunene i Sira-Kvina, vil vi for det første peke på at disse kommunene ikke taper noe på overføringen til SKK av en andel av statens rettigheter, da staten selv ikke betaler slike avgifter. Det synes oss å være en del urimelig og formodentlig noe utenfor lovens intensjon, når det i dette tilfellet eventuelt skal betales en ervervskonsesjonsavgift for en liten brøkdel i et større fallkompleks, fordi en andel av statens rettigheter overføres til en kommune ved et makeskifte. Hensikten med ervervskonsesjonsavgiften må være å gi vannfallskommunen en kompensasjon fordi en annen kommune får tillatelse til å erverve vannfall for egen utnyttelse. I nærværende sak gjelder det bare en endring i fordelingsnøkkelen mellom deltagerne i en utbygging som for lengst er satt i gang i henhold til vedtatte konsesjonsbetingelser og til dels allerede ferdig utført.»

Departementet er langt på veg enig i dette og foreslår at konsesjonsavgift til kommuner settes til kr. 1 pr. nat-hk.

Det foreslås videre at ¼ av avgiften — som ved reguleringskonsesjonen — overføres til næringsfondet opprettet i henhold til post 8 i konsesjonsvilkårene.

For øvrig foreslås vanlige konsesjonsvilkår.

De foreslåtte betingelser for tillatelse for Skiensfjordens kommunale kraftselskap til å erverve statens fallrettigheter i Flåmselva lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 0,10 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 4 pr. nat.-hk., beregnet på samme måte.

Etter 10 år, regnet fra konsesjonens datum kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år regnet fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major)), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandskes vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anlegget, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende utbyggingen slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging, kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften kan avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller locout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har

vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Plassering av stein og/eller jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig rådighet over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 13 eller 15, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

16.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

De foreslåtte betingelser for tillatelse for Skiensfjordens kommunale kraftselskap til å erverve 3,3 av statens prosentandeler i Sira-Kvina Kraftselskap lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 0,10 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallene etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte. Av de sistnevnte avgifter skal ¼ avsettes til det i post 18 i reguleringskonsesjonen, meddelt ved kgl. res. 5. juli 1963, fastsatte næringsfond.

Etter 10 år, regnet fra konsesjonens datum kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må fullføres innen 5. juli 1975. Under særlige omstendigheter kan fristen forlenges av Kongen.

I fristen medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag fristen oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet.

Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandskes vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anlegget, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende utbyggingen slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallene etter den foretatte utbygging, kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller locout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Plassering av stein og/eller jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig rådighet over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4 eller 15, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

16.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Industridepartementet

t i l r å r :

1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 § 4, tillates Skiensfjordens kommunale kraftselskap å erverve statens fallrettigheter i Flåmselva, på de vilkår som

er tatt inn i Industridepartementets foredrag 4. april 1975.

2. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 § 4, tillates Skiensfjordens kommunale kraftselskap å erverve 3,3 av statens 43,6 prosentandeler i Sira-Kvina kraftselskap, på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 4. april 1975.

12. A/S Union (Union Co.).

(Konsesjon på leie av inntil 3 000 kW primakraft fra Drammens Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon 27. juni 1975.

A/S Union (Union Co.) har i brever av 30. mai og 14. juni 1973 søkt om fornyelse av tidligere konsesjoner som gjelder kraftleie for inntil 3 000 kW gitt 19. desember 1963 og kraftleie for 5 000 kW gitt 6. mars 1965. Den førstnevnte konsesjon som søkes fornyet er tidsbegrenset til 1. juli 1973 mens den andre gjaldt fram til 1. januar 1974. Jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1963 side 194 ff og 1965 side 49 ff.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 7. juni 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved Industridepartementets brev av 19. desember 1963 ble A/S Union (Union Co.) gitt tillatelse til å leie inntil 3 000 kW fra Drammens Elektrisitetsverk for drift av papirfabrikken i Grønland nr. 40 i Drammen, med tidsbegrensning til 1. juli 1973.

I NVE's brev av 6. april 1973 ble selskapet minnet om konsesjonens utløp og bedt søke om fornyelse, hvis kraftleieforholdet aktes opprettholdt.

Selskapets søknad foreligger ved brever av 30. mai og 14. juni 1973.

2. *Søknaden.*

Brevet fra A/S Union (Union Co). av 30. mai 1973 lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 6. f. m.

Forenede Papirfabrikker tilhører A/S Union (Union Co.). Drammen Paper Mills A/S tilhører likeledes Union-konsernet.

Mellom A/S Union (Union Co.) og Drammen Elektrisitetsverk ble der den 24. januar 1971 inngått en felles primakraftkontrakt for begge ovennevnte fabrikker beliggende på Grønland 40 og 68 i Drammen. Kontrakten gjelder fra 1. januar 1972 til 31. desember 1973 for levering av inntil 6 800 kW. Forbruket registreres på én felles måler. Vi vedlegger fotokopi av kontrakten.

For leie av primakraft er selskapene meddelt to konsesjoner av henholdsvis 19. desember 1963, ref. jnr. 2990/63 ID V. SS BK, og 6. mars 1965, ref. jnr. ID jnr. 1495/64 IDV VH/KH. Førstnevnte konsesjon er begrenset til 1. juli 1973 og gjelder kraftleie for inntil 3 000 kW, mens den andre gjelder 5 000 kW fram til 1. januar 1974.

Fabrikkene er én produksjonsenhet. Ved kontraktstidens utløp er vi innstilt på å fortsette med en felles kontrakt i stedet for å basere kraftleien på to individuelle kontrakter. Vi tillater oss derfor å søke om en felles konsesjon for tilsammen 7 500 kW primakraft for avdeling i Drammen: bestående av Forenede Papirfabrikker og Drammen Paper Mills A/S. Av praktiske grunner tør vi be om at konsesjoner blir gitt for en 10-års periode.

I tilfelle søknaden imøtekommes, vil konsesjoner av 6. mars 1973 for så vidt angår primakraftleie, betraktes som bortfalt, mens den fortsatt må gjelde for leie av spillkraft. Vi vil senere komme tilbake om en søknad for konsesjon for spillkraftleveransene.

For så vidt angår moder- og datterselskap bemerkes:

Vedr. A/S Union (Union Co.).

Aksjekapital kr. 10 000 000.
Antall aksjer: 1 000 000.
Aksjenes pålydende: kr. 10.
Av selskapets aksjer eies f. t. 655 av utenlandske statsborgere eller andre som etter den alminnelige konsesjonslovs § 19 bare med kongelig tillatelse kan erverve fast eiendom.

Vedr. Drammen Paper Mills A/S.

Aksjekapital: kr. 1 900 000.
Antall aksjer: 750.
Aksjenes pålydende: kr. 2 600.
Samtlige aksjer eies av A/S Union (Union Co.).
Styret er felles for begge selskaper. Styret består av:
H.r.advokat F. M. Bugge, Blommenholm, formann.
Direktør Harald Holm, Drammen.
Direktør Christen Knudsen, Borgestad.
Adm. direktør Reidar Holst, Oslo.

Samtlige styremedlemmer er norske.

Firmaattester fra Skiens handelsregister og Drammen handelsregister, begge av 24. januar 1973, vedligger dette brev.

For øvrig viser vi til tidligere meddelte opplysninger ved søknad om konsesjon for kraftleie.

Endelig vedlegger vi erklæring fra styret i henhold til konsesjonsloven av 14. desember 1917, § 24, 2. ledd.»

Brevet av 14. juni 1973 lyder:

«Vi viser til Deres brev av 6. d. m.

Vi vil gjerne understreke at grunnen for at vi søker om en felles konsesjon på kraftleie for Forenede Papirfabrikker og Drammen Paper Mills A/S er at vi ser dette som den mest praktiske løsning. Vi viser til at fabrikkene utgjør én produksjonsenhet under felles administrasjon, felles fabrikkledelse og samme hovedkontor. Når tiden er moden for det, vil Drammen Paper Mills A/S bli oppløst,

slik at vi kan sette en sluttserek for integrasjonsprosessen.

Etter vår mening bør ikke konsesjonsloven av 14. desember 1917 kap. IV utelukke at det meddeles konsesjon til moderselskapet i et konsern hvor datterselskapet er en integrert produksjonsdel av annen stedlig konsernvirksomhet. Tvert i mot synes dette å være den mest praktiske løsning. Konsesjonsvilkårene kan formentlig tilpasses denne situasjon.

Vi forstår Dem dog slik at en felles konsesjon ikke vil bli meddelt. Vi ber Dem derfor om å betrakte vår søknad av 30. mai f. å. som to separate søknader for henholdsvis moderselskapet A/S Union (Union Co.) og datterselskapet Drammen Paper Mills A/S, således at 3 000 kW vedrører Forenede Papirfabrikker og 4 500 kW Drammen Paper Mills A/S.

Vi ber Dem endelig notere at Drammen Paper Mills A/S's adresse er den samme som for moderselskapet, nemlig Nedre Vollgt. 4, Oslo 1, eller postboks 409 Sentrum, Oslo 1.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Med brev av 28. mai 1974 fra A/S Union (Union Co.) er innsendt kopi av den nye kontrakten med Drammens Elektrisitetsverk datert 2. og 16. januar 1974 vedrørende levering av primakraft. Ifølge kontrakten skal Drammens Elektrisitetsverk være forpliktet til for et tidsrom av 5 år fra 1. januar 1974 til 31. desember 1978 å levere inntil 7 000 kW til drift av papirfabrikkene i Grønland 68 (Drammen Paper Mills A/S) og i Grønland 40 (Forenede Papirfabrikker). Som referert under pkt. 1 har A/S Union (Union Co.) i brev av 14. juni 1973 meddelt at 3 000 kW vedrører Forenede Papirfabrikker, som ikke er eget rettssubjekt, og 4 500 kW Drammen Paper Mills A/S. Som nevnt vil konsesjon for Drammen Paper Mills A/S bli behandlet av NVE som egen sak i henhold til departementets bemyndigelse av 20. januar 1971.

Kraften leveres som trefaset vekselstrøm med en spenning på ca. 10 kV. For kontroll og måling av den leverte kraft skal Drammens Elektrisitetsverk bekoste og vedlikeholde ved hvert av de to inntak en måler som teller alle forbrukte kWh. En egen summasjonsmåler er utstyrt med maksimalviser som registrerer den høyst samlede midlere belastning.

For kontraktskvantumet skal betales kr. 101 pr. kW/år og 1,98 øre/kWh for alt energiforbruk.

4. *Innhentede uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt følgende:

4.1. Styret for Drammens Elektrisitetsverk, som i henhold til fullmakt fra bystyret, i påtegning av 1. oktober 1973 til fylket har anbefalt søknaden.

4.2. Fylkesmannen i Buskerud, som i brev til NVE av 11. mars 1974 har meddelt:

«En viser til direktoratets brev av 26. juni 1973 (jnr. 2835/3027 E-73 FS/GL). I henhold til dette har fylkesmannen forelagt saken for Drammens Elektrisitetsverk, som etter fullmakt fra bystyret har behandlet og anbefalt søknaden på vegne av Drammen kommune.

Fylkesmannen har for sin del heller ingen merknader til at søknaden fra Aktieselskapet Union (Union Co.) av 30. mai 1973 og 14. juni 1973 om fornyet tillatelse til kraftleie blir imøtekommet, men vil for ordens skyld gjerne peke på følgende forhold som er nevnt av Elektrisitetskonsulenten for Buskerud fylke:

> «Det må også i fylkessammenheng ansees hensiktsmessig at leveransene er ordnet på den måte som forutsatt. Den aktuelle søknad bidrar imidlertid til å belyse mangelen på koordinering av prispolitikken innen elektrisitetsforsyningen. Leveransen søknaden dreier seg om er på 7 000—8 000 kW og balanserer således godt det kvantum fylkesverket kjøper av Union i Embretsfoss (8 000 kW). Såvidt det skjønnes betaler Union for kraften levert i Drammen en pris som er omtrent den fylkesverket må betale til selskapet for kraften levert på Modum som er basert på den til enhver tid gjeldende statskraftpris. På grunn av overensstemmelsen i kraftkvantumet vil det ikke være galt å betrakte saken slik at fylket og dets kommuner besørger Unions kraft overført fra Embretsfoss til fordelingsnettet i Drammen. Denne ytelse skjer omkostningsfritt for Union og realiteten er således at byrdene ved overføringen bæres av de øvrige forbrukere.
>
> Forholdet er neppe i overensstemmelse med den nå aksepterte forutsetning om at godtgjørelser for ytelser bør gjenspeile kostnadene, med tanke på hensiktsmessig ressursdisponering. Det kan da neppe heller betegnes som rasjonelt i elektrisitetslovens forstand.»

Til uttalelsen fra Elektrisitetskonsulenten for Buskerud har A/S Union (Union Co.) i brev til NVE av 5. april 1974 bemerket:

«Vi har mottatt Deres brev av 19. f. m. med bilag.

I anledning den siterte uttalelse fra Elektrisitetskonsulenten for Buskerud fylke vil vi bemerke at de der berørte spørsmål antagelig vil kunne løses ved en adgang til kraftoverføring over radialnettet på samme måte som over sentralnettet, med en passende overføringsavgift.

Vi forutsetter imidlertid at dette spørsmål må behandles separat og ikke i tilknytning til den aktuelle søknad om konsesjon på kraftleie.»

Når det gjelder søknaden om konsesjon på leie av kraft til Drammen Paper Mills A/S, vil den bli behandlet av NVE som egen sak i medhold av departementets bemyndigelse av 20. januar 1971.

Søknaden fra A/S Union (Union Co.) har dessuten vært forelagt:

4.3. Industridepartementet, som i brev til NVE av 15. august 1973 har meddelt at det ikke har noe å innvende mot at det gis konsesjon på leie av 3 000 kW for en 10-års periode slik som ønsket.

5. *NVE's uttalelse.*

I tillegg til primakraftkonsesjonen av 19. desember 1963 på leie av 3 000 kW fra Drammens Elektrisitetsverk har selskapet to konsesjoner på leie av spillkraft. Den ene er gitt ved kongelig resolusjon 19. mars 1965 og gjelder leie av inntil 12 000 kW fra Drammens Elektrisitetsverk til drift av en elektrisk dampkjel, med tidsbegrensning til 1. januar 1975. Den andre spillkraftkonsesjon er gitt ved kongelig resolusjon 30. september 1966 og gjelder leie av inntil 7 000 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap til drift av en elektrokjel ved Skotfos Bruk med tidsbegrensning til 1. januar 1976.

Primakraftkonsesjonen av 19. desember 1963, som nå søkes fornyet, ble gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse ble sløyfet i samsvar med loven slik den lød inntil endringen i 1969. Den årlige avgift til staten er betalt til og med for året 1973. For 1973 var den kr. 3 115,80.

Søknaden har som nevnt vært forelagt for Drammens Elektrisitetsverk og fylkesmannen i Buskerud samt Industridepartementet, som ikke har hatt noen merknader til at søknaden blir imøtekommet.

Når det gjelder merknaden fra elektrisitetskonsulenten for Buskerud fylke om en viss godtgjørelse fra A/S Union (Union Co.) for dets kraftoverføring fra Embretsfoss til fordelingsnettet i Drammen, går NVE ut fra at dette i tilfelle bør løses separat, og ikke i tilknytning til den aktuelle søknad om konsesjon på kraftleie. En viser her til selskapets brev til NVE av 5. april 1974.

NVE har etter dette ikke noe å innvende mot at A/S Union (Union Co.) gis fornyet tillatelse til å leie inntil 3 000 kW fra Drammens Elektrisitetsverk til drift av papirfabrikken i Grønland nr. 40, Drammen.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet fra den tidligere konsesjons utløp 1. juli 1973.

For øvrig foreslås tilaltelsen gitt med vesentlig samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Industridepartementet skal bemerke:

På grunn av at Drammen Paper Mills A/S er et eget selvstendig rettssubjekt er omhandlede konsesjonssøknad, som det går frem av bedriftens sistnevnte brev, begrenset til fornyelse av konsesjonen av 19. desember 1963 på leie av inntil 3 000 kW primakraft for drift av Forenede Papirfabrikker, Drammen.

Konsesjonen for Drammen Paper Mills A/S behandles i henhold til departementets bemyndigelse av 20. januar 1971 av NVE.

Industridepartementet er for øvrig enig med NVE i at spørsmålet om godtgjørelse til Buskerud fylke fra A/S Union (Union Co.) for dets kraftoverføring fra Embretsfoss til fordelingsnettet i Drammen anses som egen sak.

Departementet har ellers ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til Hovedstyret anbefale at A/S Union (Union Co.) får tillatelse til å leie av inntil 3 000 kW primakraft fra Drammen elektrisitetsverk. Konsesjon foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet mellom Drammens Elektrisitetsverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1983.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35

eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet
tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Union (Union Co.) å leie inntil 3 000 kW primakraft fra Drammens Elektrisitetsverk på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 27. juni 1975.

13. Sande Tresliperi A/S.

(Konsesjon på leie av inntil 20 500 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 27. juni 1975.

I brev av 14. november 1974 har Sande Tresliperi A/S søkt om fornyelse av den tillatelse selskapet fikk ved kongelig resolusjon 27. juni 1962 til å leie inntil 19 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap.

I brev av 11. april 1975 har Sande Tresliperi A/S søkt om en øking av kraftkonsesjonen fra 19 000 kW til 20 500 kW.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 21. februar 1975 uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 27. juni 1969 fikk Sande Tresliperi A/S tillatelse til å leie inntil 19 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap til produksjon av tremasse ved selskapets bedrift i Sande kommune. Tillatelsen var tidsbegrenset til 1. januar 1975.

I brev herfra av 4. november 1974 ble selskapet minnet om konsesjonens utløp og en ba innsendt søknad om fornyelse hvis kraftleieforholdet forutsattes å skulle opprettholdes.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 8. november 1974 og lyder slik:

«Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av vår konsesjon på kraftleie gitt ved kongelig resolusjon 27. juni 1969, på inntil 19 000 kW fra Vestfold Kraftselskap, idet den nåværende konsesjon utløper 1. januar 1975.

Vårt kraftbehov er 19 000 kW primakraft, ingen spillkraft. Kraften skal benyttes til produksjon av våt tremasse i eksisterende anlegg, hvorav hovedmengden faller på slipekraft, resten på nødvendig bimaskineri, belysning og oppvarming.

Vedlagt følger kopi av gjeldende kraftleiekontrakt i 3 eksemplarer, idet vi vil få opplyse at denne kontrakt er sagt opp av Vestfold Kraftselskap.

Vi viser til vedlagte brevkopi datert 21. juni 1974.

Den nye kontrakten er under utarbeidelse hos Vestfold Kraftselskap og er ennå ikke undertegnet. Den vil i prinsippet være uendret bortsett fra at de nye kraftpriser vil bli gjort gjeldende.

Skulle De trenge ytterligere opplysninger, står vi når som helst til tjeneste.»

Selskapet ble i brev herfra av 22. november 1974 bedt om en del tilleggsopplysninger og svarer i brev av 16. desember 1974 slik:

«I henhold til Kap. V i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kan vi i tilknytning til vår søknad om kraftkonsesjon gi følgende opplysninger om Sande Tresliperi A/S.

Selskapets styre består av:

Arild Wahlstrøm, Lillevannsvn. 2, Oslo 3 (formann)
Einar Wahlstrøm, 3070 Sande
Reidar Holst, Brantenborgvn. 1, Oslo 3
Nils Andreassen, Østbrenne 8, 1313 Vøyenenga
Øyvind Nossen, Kringsjå, 1750 Halden
Knut Jarem, Enerbk. 12, 1750 Halden
Erling Winje, 3070 Sande
Ernst Jakobsen, 3070 Sande.

Samtlige styremedlemmer er norske statsborgere.

Arild Wahlstrøm er selskapets daglige leder.

Selskapets aksjekapital er 1 mill. kroner fordelt på 1 000 aksjer à kr. 1 000.

Aksjonærer er:

A/S Union (Union Co.)	333	aksjer	à kr.	1 000 = kr.	333 000
Saugbrugsforeningen	333	»	»	1 000 = »	333 000
Arild Wahlstrøm	305	»	»	1 000 = »	305 000
Finn Wahlstrøm	26	»	»	1 000 = »	26 000
Einar Wahlstrøm	1	»	»	1 000 = »	1 000
Erik Wahlstrøm	1	»	»	1 000 = »	1 000
	999	aksjer	à kr.	1 000 = kr.	999 000

Den siste aksje på kr. 1 000 eies av Union, Saugbrugsforeningen og Arild Wahlstrøm i fellesskap, hver for en ideell tredjepart.

Som bilag følger selskapets vedtekter samt kopi av selskapets nye kraftleiekontrakt av 25. november 1974 med Vestfold Kraftselskap.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge kraftleiekontrakten av 25. november 1974 forplikter Vestfold Kraftselskap seg å stille til disposisjon for Sande Tresliperi A/S inntil 19 000 kW primakraft. Kraften leveres med inntil 6 000 kWh levert effekt hvorav 2 400 kWh pr. kW i tiden 1. april—30. september og 3 600 kWh pr. kW resten av året. Kraften leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av ca. 10 000 V ved Leinås transformatorstasjon.

For uttatt kraft betales kr. 90 pr. kW og år

og 2,7 øre pr. kWh. Kontrakten kan med 6 måneders varsel sies opp av en av partene.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Sande kommunestyre har i møte 19. desember 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt rådmannens forslag om anbefaling av søknaden.

4.2. Fylkesmannen i Vestfold har i brev til NVE av 31. desember 1974 for sin del anbefalt søknaden innvilget.

4.3. Industridepartementet har i brev til NVE av 17. desember 1974 ikke noe å merke til at selskapets konsesjon på kraftleie fornyes på uendrede vilkår.

5. *NVE's uttalelse.*

Sande Tresliperi A/S fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 27. juni 1969 tillatelse til å leie inntil 19 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap. Tillatelsen ble gitt med en tidsbegrensning til 1. januar 1975.

Tillatelsen er gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Dessuten er tillatelsen gitt med vilkår om begrensning i adgangen til å erverve norsk bartrevirke m. v. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet.

Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1973 og var for 1973 kr. 18 166,50.

Søknaden av 8. november 1974 gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 19 000 kW fra Vestfold Kraftselskap. Kraften skal som tidligere benyttes til produksjon av våt tremasse i eksisterende anlegg, hvorav hovedmengden faller på slipekraft og resten på bimaskineri, belysning og oppvarming.

NVE har for sin del ikke noe å bemerke til søknaden og vil anbefale at Sande Tresliperi A/S gis tillatelse til å leie inntil 19 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Sande kommune. Tillatelsen foreslås gitt for en 10-årsperiode som vanlig regnet fra 1. januar 1975.

Konsesjonen foreslås i det vesentligste gitt med de samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre, en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW og begrensning i adgangen til å erverve norsk bartrevirke m. v. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Ovennevnte søknad om øking av kraftleiekonsesjonen fra 19 000 kW til 20 500 kW lyder slik:

«Under henvisning til dagens telefonsamtale med underdirektør Asbjørn Aasen tillater vi oss å søke om en økning av vår kraftkonsesjon fra 19 000 kW til 20 500 kW.

Bakgrunnen for vår søknad er følgende:

Sande Paper Mill A/S har hittil i henhold til Industridepartementets tillatelse av april 1972 (ID 2889/72 I MDH/Fo) benyttet som råstoffsupplement de relativt ubetydelige mengder kortkubb som under normal drift ved Sande Tresliperi falt ut bl. a. som endekapp, og som Sande Tresliperi's lille kortkubbanlegg ikke på noen måte hadde kapasitet til å behandle.

På grunn av det stramme arbeidsmarked i distriktet installerte Sande Tresliperi høsten 1974 et anlegg for mekanisert innmating av kubb i slipeapparatene, hvilket foruten å ha medført en mannskapsbesparelse på 18 mann, dessverre også har hatt tilfølge at mengdene av kortkubb har øket betraktelig. Sande Paper Mill kan, av kvalitetshensyn, ikke avta ytterligere kvanta kortkubb og endekapp av gran fra Sande Tresliperi. (Sande Paper Mill er som bekjent basert på løvtrevirke — fortrinnsvis bjerk som råstoff.)

Det er derfor uomgjengelig nødvendig å forsterke Sande Tresliperi's kortkubbanlegg når det gjelder hugging til flis og raffinering. Samtidig som mengden av raffinørmasse fra dette anlegg øker, vil imidlertid kravet til denne masses kvalitet øke. Man har derfor funnet det riktig å gå inn for et anlegg med termomekanisk behandling av kortkubbflisen, idet massen fra et slikt anlegg er bedre enn vanlig slipemasse.

Det er også denne type masse mange sliperier i dag legger om til, og som flere og flere kjøpere av tremasse vil ønske. Denne produksjonsmetode krever imidlertid opp til 50 pst. mere elektrisk kraft enn konvensjonell slipmasse, noe som altså vil føre til et netto økt kraftforbruk ved vår bedrift på ca. 1 500 kW.

Utviklingen av metoden for fremstilling av termomekanisk masse går meget raskt for tiden, og skal man dømme etter de prognoser som foreligger, vil enda flere sliperier gå over til denne fremstillingsmetode. For Sande Tresliperi A/S er det derfor meget viktig å skaffe seg erfaringer med denne massetype for senere å kunne følge med i den videre overgang til termomekanisk masse.

Spørsmålet om en økning av vår kraftleiekontrakt med 1 500 kW har vært tatt opp med Vestfold Kraftselskap, som har bekreftet at kvantumet kan stilles til disposisjon, jfr. vedlagt fotokopi av Vestfold Kraftselskap's brev av 3. april samt vedlagte fotokopi av forslag til ny kraftleiekontrakt.

Skudde De trenge nærmere opplysninger for behandling av vår søknad, står vi gjerne til tjeneste.»

Industridepartementet skal bemerke:

Foruten fornyelse av tidligere gitt konsesjon av 27. juni 1969 om tillatelse til å leie inntil 19 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap søker Sande Tresliperi A/S om å leie ytterligere 1 500 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap.

Kraften forutsettes nyttet til produksjon av tremasse ved selskapets bedrift i Sande kommune.

Det økte behov for uttak av primakraft

har, som det går frem av søknaden av 11. april 1975, sammenheng med økt mekanisering og omlegging av produksjonen ved bedriften.

Departementet finner under henvisning til foranstående og i tilslutning til hovedstyret å anbefale at Sande Tresliperi A/S får tillatelse til leie av inntil 20 500 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Vestfold Kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Begrensning i adgangen til å erverve norsk bartrevirke m. v.*

Sande Tresliperi A/S kan av norsk virke bare erverve inntil 94 600 m³ fast mål bartrevirke pr. år (heri inkludert virke fra egne skoger og fra grensedistriktet).

Bedriften kan etter innhentet samtykke fra Industridepartementet erverve norsk virke ut over det fastsatte kvantum når kjøperorganisasjonene ikke kan anvise kjøpere til visse tømmerpartier.

Leieforedling må ikke finne sted .

4. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

5. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

6. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

7. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

8. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert

års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

9. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

10. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 9 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 5 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 8, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 9.»

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Sande Tresliperi A/S å leie inntil 20 500 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 27. juni 1975.

14. Tandberg Radiofabrikk A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker m. fl.)

Kongelig resolusjon 11. juli 1975.

Tandberk Radiofabrikk A/S har i brev av 4. januar 1974 og 15. mars 1974 søkt om tillatelse til å leie i alt inntil 6 900 kW primakraft og inntil 4 700 kW spillkraft fra følgende fire kraftleverandører: Oslo Lysverker, A/L Skedsmo & Sørum Elektrisitetsforsyning, Bærum E-verk og Notodden E-verk.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsverk har i brev av 2. oktober 1974 til Industridepartementet avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

I brev herfra 3. desember 1973 til selskapet anmodet man bedriften om å innsende søknad om konsesjon på kraftleie hvis kraftleieforholdet (utover 500 kW) med Oslo Lysverker tenktes opprettholdt.

I brev til NVE av 4. januar 1974 søker Tandberg Radiofabrikk A/S om konsesjon på i alt inntil 6 900 kW primakraft og inntil 4 700 kW spillkraft fra 4 kraftleverandører i 2 fylker.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 4. januar 1974 lyder slik:

«Tandbergkonsernet har i dag 5 bedriftssteder som kommer, eller vil komme, inn under konsesjonsbestemmelsene:

Bedriftssted	E-verk	Spillkraft (Elektrokjeler) Installert kW	Primakraft (Tariff T3) Installert kW
Kjelsås	Oslo Lysverker	800	1 000
Kjeller	A/L Skedsmo & Sørum Elektrisitetsforsyning	850	1 000
Skullerud	Oslo Lysverker	1 500	1 000
Sandvika	Bærum E-verk	1 600	700
Notodden	Notodden E-verk	1 500	1 000

(data for Notodden ventes aktuelle omkring 1977).

Vi søker herved om konsesjon på ervervelse av disse kraftmengder. To kontrakter for spillkraftleveranser er vedlagt.

Kraften anvendes i stor utstrekning til lys, oppvarming og ventilasjon. Konsernet har ingen spesiellt store kraftforbrukende maskiner eller produksjonsanlegg.

Konsernet utvikler, produserer og omsetter elektriske produkter, særlig hjemme-elektronikk. Omsetningen 1973 blir ca. 500 mill. kroner hvorav ca. 60 pst. eksporteres. Antall ansatte ved utgangen av 1973 var ca. 3 000 personer. Se for øvrig vedlagte brosjyre (fra tidlig 1972).

Aksjekapitalen er på ca. kr. 46 500 000 fordelt på ca. 10 500 aksjonærer. Ca. 5 pst. av denne kapital er på utenlandske hender. Se for øvrig vedlagte vedtekter.

I brev av 15. mars 1974 fra selskapets avdeling på Kjeller til A/L Skedsmo & Sørum Elektrisitetsforsyning oppgis:

«På henvendelse fra Dem kan vi opplyse at vårt effektbehov for de nærmeste år vil komme opp i 1 500 kW. D. d. har vi passert 900 kW og flere større installasjoner er prosjektert i 1974.

Vi tør be Dem om å utvirke den nødvendige tillatelse til å få konsesjon for dette forbruk.

Brukstiden antas også å øke en del på grunn av øket produksjon, samt en god del overtid.»

3. *Kraftleieavtaler.*

Primakraft leveres etter tariff T3. Ifølge kraftleiekontrakt av 2. mai 1963 skal Oslo Lysverker levere inntil 1 000 kW spillkraft til selskapets elektrokjel i Kjelsåsveien 161. Kraften skal leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning på ca. 5 000 V.

Videre skal i følge kraftleiekontrakt av 8. oktober 1966 Akershus Elektrisitetsverk, gjennom A/S Skedsmo &Sørum Elektrisitetsforsyning, levere inntil 1 000 kW spillkraft til selskapets elektrokjel i avdelingen på Kjeller. Kraften skal leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av ca« 17 300 V.

For spillkraftleveringen fra Bærum Elektrisitetsverk er ikke inngått kontrakt.

Da kraftleveringen fra Notodden Elverk er beregnet å begynne i 1977, er det foreløpig ikke inngått noen kraftleiekontrakter.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Oslo Lysverker har i påtegning av 19. februar 1974 til Oslo formannskap uttalt:

«Tandberg Radiofabrikk A/S søker om konsesjon på leie av 800 kW primakraft og 1 000 kW spillkraft for fabrikken på Kjelsås, samt 1 500 kW privakraft og 1 000 kW spillkraft for fabrikken på Skullerud.

Oslo Lysverker har tariffmessig levering av primakraft samt levering av spillkraft til fabrikken på Kjelsås og gir tilsagn om levering av kraft til nystartende fabrikk på Skullerud.

Søknaden foreslås anbefalt.»

4.2. Oslo bystyre har i møte 28. mars 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig tiltrådt Oslo Lysverkers innstilling.

4.3. Skedsmo herredsstyre har i møte 11. mars 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt teknisk rådmanns innstilling om anbefaling av søknaden.

4.4. A/L Skedsmo & Sørum Elektrisitetsforsyning har i brev til NVE av 19. mars 1974 uttalt:

«Vedlagt følger skriv fra Tandberg Radiofabrikk A/S, Avdeling Kjeller om leie av kraft.

Bedriften har nå en maksimalbelastning på ca. 900 kW. Brukstiden var 2 510 timer i 1973.

Kraften leveres etter vår ordinære industritariff og på de vanlige leveringsbetingelser. (NEVF's norm.)

I følge oppgaver fra fabrikken vil effektbehovet komme opp i 1 500 kW i løpet av de nærmeste år. Brukstiden antas å ville øke en del.

Ut fra dette tør vi be om Deres godkjennelse av kraftlevering til Tandberg Radiofabrikk A/S, Avdeling Kjeller på inntil 1 500 kW og 4 500 MWh, og anmoder om nødvendige konsesjonsdokumenter.»

4.5. Bærum Elektrisitetsverk har i påtegning av 27. februar 1974 til finansrådmannen anbefalt at søknaden innvilges.

4.6. Bærum kommunestyre har i møte 16. mai 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtak finansrådmannens innstilling.

4.7. Overingeniøren for Elektrisitetsforsyningen i Akershus har i brev til fylkermannen av 11. juni 1974 meddelt:

«Tandberg Radiofabrikk søker i brev av 4. januar 1974 om konsesjon på leie av elektrisk kraft. Konsesjonssøknaden omfatter følgende kraftkvanta:

70 kW spillkraft og 1 600 kW primakraft fra Bærum Elektrisitetsverk, 850 kW primakraft fra Skedsmo & Sørum Elforsyning samt 2 000 kW spillkraft og 2 300 kW primakraft fra Oslo Lysverker. Dessuten leveres 1 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk.

Jeg har ingen bemerkninger.»

4.8. Fylkesmannen i Oslo og Akershus vil i brev til NVE av 17, juni 1974 ikke ha noe å innvende mot at søknaden blir innvilget.

4.9. Notodden Elverk har i styremøte 22. mars 1974 etter tilråding fra Elverksjefen enstemmig vedtatt at søknaden anbefales innvilget. I brev av 27. mars 1974 er saken oversendt Konsesjonsnemnda i Notodden.

4.10. Konsesjonsnemnda i Notodden anbefaler i brev av 17. april 1974 til Notodden rådmannkontor enstemmig at den søkte konsesjon gis.

4.11. Notodden bystyre har i møte 4. juni 1974 etter formannskapets innstilling enstemmig vedtatt konsesjonsnemndas og rådmannkontorets anbefaling.

4.12. Fylkesmannen i Telemark anbefaler etter dette i påtegning av 18. juni 1974 at konsesjon gis.

4.13. Industridepartementet, Industriavdelingen har i brev 5. mars 1974 til NVE uttalt:

«En viser til Elektrisitetsdirektoratets oversendelse av 28. januar 1974 med vedlagte kopi av brev fra Tandberg Radiofabrikk A/S. I brevet datert 4. januar søker bedriften om kraft til produksjonsstedene Kjelsås og Skullerud i Oslo, Sandvika, Kjeller og Notodden. Den omsøkte kraftmengde, 6 250 kW primakraft og 4 700 kW spillkraft for installerte elektrodekjeler, er nok til å dekke behovet i kommende femårs periode.

Tandberg Radiofabrikk A/S inklusive Radionette-selskapene er en av Norges ledende elektrotekniske bedrifter og har hatt en uvanlig sterk vekst i de siste fem årene. Totalomsetningen var i 1973 ca. 500 mill. kroner og antall ansatte ved siste årsskifte var noe i overkant av 3 000. Eksportgraden er meget høy, ca. 65—70 pst. Produksjonen er lite kraftkrevende og omsøkte kraftmengde skal i det vesentligste brukes til lys og oppvarming. De viktigste produktene er TV- og radioapparater, lydforsterkere, høyttalere, båndstasjoner og dataskjermer. Det antas at de sterkeste vekstimpulser i fremtiden vil komme fra sektoren «profesjonell elektronikk».

Etter fusjonen mellom Tandberg Radiofabrikk A/S og Radionetteselskapene har vi bare igjen én norsk bedrift som produserer såkalt «underholdningselektronikk». På dette området er det meget sterk internasjonal konkurranse og en stadig større del av verdensproduksjonen blir lagt til lavkostland som Hongkong, Formosa og Sør-Korea. Det er derfor viktig at norske bedrifter arbeider under best mulige forhold slik at konkurranseevnen også kan sikres i de kommende år.

Industriavdelingen vil anbefale at Tandberg Radiofabrikk A/S får konsesjon for den kraftmengde det søkes om.»

5. *NVE's uttalelse.*

Tandberg Radiofabrikk A/S har fra tidligere ikke konsesjon på kraftleie.

I brev av 4. januar 1974 har Tandberg Radiofabrikk A/S søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 6 250 kW primakraft — i brev av 15. mars 1974 utvidet til 6 900 kW — og 4 700 kW spillkraft. Kraften oppgis i stor utstrekning anvendt til lys, oppvarming og ventilasjon, da konsernet ikke har noen store kraftforbrukende maskiner eller produksjonsanlegg.

NVE har etter dette for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Tandberg Radiofabrikk A/S gis tillatelse til å leie:

inntil 2 300 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker,
inntil 1 500 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra A/L Skedsmo og Sørum Elektrisitetsforsyning,
inntil 1 600 kW primakraft og inntil 700 kW spillkraft fra Bærum Elektrisitetsverk samt fra og med 1977,
inntil 1 500 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra Notodden Elverk

til drift av selskapets anlegg i henholdsvis Oslo, Skedsmo, Bærum og Notodden kommuner.

Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig regnet fra 1. oktober 1974.

Videre foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom spillkraft til dampfremstilling — beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Som det går frem av NVE's brev skal omhandlede kraftmengde nyttes til bedriftens produksjonssteder på Kjelsås og Skullerud i Oslo, Sandvika i Bærum, Kjeller og Notodden.

Kraftmengden som konsesjonssøknaden omfatter, 6 900 kW primakraft og 4 700 kW spillkraft for installerte elektrokjeler anses tilstrekkelig for behovet i kommende 5-års periode. Kraften skal i stor utstrekning nyttes til lys, oppvarming og ventilasjon, da konsernet ikke har noen store kraftforbrukende maskiner eller produksjonsanlegg.

Industridepartementet vil anbefale at omhandlede konsesjon blir gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med de respektive kraftleverandørene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. oktober 1984.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse sam måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Tandberg Radiofabrikk A/S å leie inntil:

A. 2 300 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker.
B. 1 500 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra A/L Skedsmo og Sørum Elektrisitetsforsyning.
C. 1 600 kW primakraft og inntil 700 kW spillkraft fra Bærum Elektrisitetsverk samt
D. fra og med 1977 inntil 1 500 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra Notodden Elverk.

Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 11. juli 1975.

15. Bergenshalvøens kommunale kraftselskap.

(Tillatelse til å foreta reguleringer m. v. i Steinslandsvassdraget.)

Kongelig resolusjon 25. juli 1975.

Stortinget har i møte 7. juni 1975 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap får tillatelse til å foreta reguleringer m. v. i Steinslandsvassdraget alt i det vesentlige i samsvar med Industridepartementets foredrag av 25. april 1975 og Industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra Industrikomitéens flertall i Innst. S. nr. 358 for 1974—75. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 153 (1974—75), men fravek proposisjonen på følgende punkt:

Flertallet uttalte at en så det som ønskelig å holde Halsetvatn utenfor reguleringene, men mente at det da er nødvendig å innvinne tilsvarende magasinvolum annet sted i vassdraget. Dette kan skje ved en tilleggsoppdemming i Stølsvatn.

Dette alternativ var imidlertid ikke utredet, og komitéen var derfor formelt avskåret fra å foreslå denne løsningen. Det var flertallets oppfatning at ved å holde Halsetvatn utenfor reguleringen vil betydelige verneinteresser bli imøtekommet. På denne bakgrunn ba flertallet departementet sørge for at BKK utarbeider et forslag til regulering som skissert ovenfor. Den endelige avgjørelse om valg av alternativ ble overlatt Industridepartementet.

Komitéens mindretall satte fram følgende forslag:

«Stortinget vedtok varig fredning av Steinslandsvassdraget. Det skal ytast økonomisk erstatning til Modalen kommune for dei tap som oppstår ved at utbygging av vassdraget ikkje vert gjennomført.»

Representanten Per Hysing-Dahl fremsatte følgende forslag som ble oversendt Regjeringen:

«I forbindelse med kraftutbygging i Steinslandsvassdraget skal der gjennomføres en hovedanleggsvei. Det henstilles til Regjeringen å vurdere, som en del av konsesjonsvilkårene, at anleggsveien stopper ved Steinslandsstølene (Heimestølene).»

Dette spørsmål er behandlet i proposisjonen (side 49), hvor Regjeringen uttaler at det av hensyn til anleggsdriften er ønskelig å bygge vei helt frem til damstedet. Det forutsettes at traséen godkjennes av Vassdragsdirektoratet og at BKK går inn for å krysse den gamle stølsveien på de steder det gjør minst skade.

Komitéflertallet sa seg enig i at veien bygges til Stølsvatn. Departementet vil på denne bakgrunn fastholde det som er uttalt i proposisjonen, og det ovenfor refererte forslag blir derfor ikke tatt til følge.

Industridepartementet vil be BKK sende inn søknad om ytterligere regulering av Stølsvatn. Søknaden vil bli behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven. I overensstemmelse med Stortingets fullmakt vil departementet ta stilling til hvorvidt tillatelsen

skal gie. Dersom den blir gitt, vil tillatelse til regulering av Halsetvatn etter Stortingets forutsetning falle bort.

Departementet har merket seg at det er Stortingets mening at det mest naturvennlige av de to alternativer bør velges.

Det forutsettes som vanlig at Industridepartementet kan samtykke i mindre planendringer, samt foreta de endringer i manøvreringsreglementet som følger av dette.

Etter dette blir reguleringsbestemmelsene sålydende:

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall, som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringene og overføringene eller blir medeiere i anleggene, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vassfalleieres andeler i anleggene staten uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte anlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den øking av vasskraften som ved reguleringene og overføringene tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 1,50 pr. nat-hk.

Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 7,50 pr. nat.-hk.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringene og overføringene antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringene og overføringene innvunne øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som den ved reguleringene og overføringene innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000 til rådighet for almendannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsog overføringsanleggene, slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anleggene skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Deres utførelse så vel som deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggenes eier.

11.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

12.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen og overføringen innvunne driftsvatn er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier

eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den bruks-tid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Plassering av stein- og/eller jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig rådighet over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelse av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 11, 13 eller 15, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake eller til at enkelte deltakeres rett til å bruke reguleringsvatn faller bort, i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 12, post 17, annet og tredje ledd.

For overtredelser av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpantning.

16.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen og overføringen kan medføre forpliktelser.

17.

De neddemte arealer ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over

8 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye. Høyden regnes vinkelrett mot bakken. Ryddingen skal være fullført senest 2 år etter første neddemming av vedkommende areal.

De partier av isen på magasinene som blir farlig svekket markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten innsirkles de svekkede partier med et tau festet til påler som settes fast i isen med passe mellomrom.

Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

Konsesjonæren plikter etter Industridepartementets bestemmelse å utføre og vedlikeholde grunndammer (terskler) i Moelvi, Stølselvi, Norddalselvi og Nygardsvassdraget av hensyn til utseendet og fisket.

18.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruker og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse, ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse. Konsesjonæren plikter å legge om veger og stier som demmes ned eller som blir liggende i skjemmende omgivelser.

Ved anlegg av vegen til dammene ved Stølsvatn og Solrenningsvatn skal den gamle stølsvegen langs Stølselvi søkes bevart intakt. Dispensasjon fra bestemmelsen kan gis av Vassdragsdirektoratet.

19.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement

a. å bygge laksetrapp i Hellandsfossen. Ytterligere trapper på strekningen frem til Steinslandsvatn kan pålegges senere dersom dette skulle vise seg nødvendig.

   Dersom sjø-ørret- og laksefisket i Moelvi ikke viser framgang etter en prøvedrift av trappa på 10 år, plikter konsesjonæren å sette i verk slike tiltak som nevnt under b) også for Moelvi.

b. å drive utsetting av yngel og/eller settefisk, herunder også flerårige, av de arter som departementet bestemmer.

c. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser i de berørte områder.

d. å bekoste ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

e. å foreta utfiskinger (uttynninger) i de vatn hvor reguleringene eller overføringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

f. å anbringe gitter eller andre sperreanordninger for tappeluker og tunneler.

Regulanten pålegges å holde en minstevassføring i månedene 1. oktober—15. mai på 2 m^3 pr. sek. målt ved utløpet av Steinslandsvatn.

20.

Før reguleringene og overføringene tas i bruk, plikter konsesjonæren å innbetale til Modalen kommune 1 mill. kroner som avsettes til et næringsfond. Det anvendes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til fremme av næringslivet i kommunen. Fondet forfaller til utbetaling når konsesjon er gitt.

Vedtekter for fondet skal være undergitt Industridepartementets godkjennelse.

Med mindre Halsevatn blir besluttet holdt utenfor reguleringene blir manøvreringsreglementet sålydende:

1.

Reguleringar:

Magasin	Nat.-vasst. kote	Reg.grenser øvre kote	Reg.grenser nedre kote	Oppd. m	Senking m	Reg.høgd m
Stølsvatn[1])	548	578	544	30	4	34
Hallsetvatn[1])	780	—	768	—	12	12
Norddalsvatn	1 010	—	980	—	30	30

[1]) Industridepartementet har fullmakt til etter søknad å sløyfe reguleringen av Hallsetvatn mot at oppdemmingen av Stølsvatn økes for å innvinne tilsvarende magasin.

Overføringar:

Avlaupet frå Botnaelvi (3,9 km²), Vestrebotn (7,1 km²), Norddalen (10,8 km²), Austdalen (7,3 km²), Fjellstølelvi (5,1 km²), Åsebotn (14,0 km²) førest over til Stølsvatn.

Avlaupet frå Tverrelvi (7,0 km²), Norddalselvi (5,8 km²), Sørelvi (5,0 km²), Nord-Austdalen (6,2 km²), Kvanndalen (4,6 km²), Kvitavassdalen (5,7 km²) og Skålebotn (5,9 km²) førest over til Stølsvatn.

Reguleringsgrensene skal markerast med faste og tydelege vasstandsmerke som det offentlege godkjenner.

Høgdene refererer seg til oversiktskart nr. 10915.

2.

Ved manøvreringa skal has for augo at dei naturlege flaumvassføringane i elvane nedanfor magasina og overføringsstadane ikkje blir auka. Dei alminnelege lågvassføringane mellom magasina og mellom magasin og overføringsstad skal heller ikkje minskas til skade for andre sine rettar.

Frå 15. mai skal alt tillaup til Hallsetvatn samlast i dette magasinet, jfr. likevel 1. avsnittet. Magasinet i Stølsvatn kan brukast som flaumdempingsmagasin.

Tapping av magasinvatn frå Hallsetvatn og Norddalsvatn kan ikkje taka til før 1. oktober.

Alt tilsig til Norddalsvatn frå slutten på lågvassperioden skal gå til oppfylling av magasinet, jfr. likevel 1. avsnittet.

I tida 1. oktober til 15. mai skal det om turvande sleppast vatn frå Stølsvatn nok til å halda ei vassføring på 2 m³/sek. ved utlaupet av Steinslandsvatn.

Elles kan vassleppinga skje etter trongen til kraftverket.

3.

Det skal sjåast etter at flaum- og tappeløp ikkje blir hindra av is eller liknande og at regulerings- og overføringsanlegga til kvar tid er i god stand. Det skal førast protokoll over manøvreringa og avlesne vasstandar og observerast og noterast om det blir kravt, nedbørmengder, temperatur, snødjuper m. v. Hovudstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan krevja å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten har plikt til å taka vare på for heile reguleringstida. Hovudstyret kan treffe avgjerd om kor damvoktaren skal bu og at han skal ha telefon i bustaden sin.

4.

Syner det seg at sleppinga etter dette reglementet fører med seg skadelege verknader av omfang for allmenne interesser, kan Kongen utan vederlag til konsesjonæren, men med plikt for han til å erstatte moglege skadeverknader for tredjemann, fastsetje dei brigde i reglementet som finst turvande.

Til å bestemma manøvreringa skal tilsettast ein norsk statsborgar som blir godteken av vedkomande departement.

Brigde i dette reglementet kan berre gjerast av Kongen etter at dei interesserte har hatt høve til å uttala seg.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. november 1917 gis Bergenshalvøens kommunale kraftselskap tillatelse til å foreta reguleringer m. v. i Steinslandsvassdraget, på de vilkår og under de forutsetninger som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 25. juli 1975.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringene i samsvar med det ovenfor nevnte foredrag som gjeldende inntil videre.

16. Oslo Lysverker.

(Tillatelse til å foreta planendringer m. v. i forbindelse med utbygging av Aurlandsvassdraget.)

Kongelig resolusjon 25. juli 1975.

Stortinget har i møte 6. juni 1975 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at Oslo Lysverker får tillatelse til å foreta planendringer i forbindelse med reguleringstillatelse av 26. september 1969 samt erverv og ekspropriasjoner av fallrettigheter i Aurlandsvassdraget i samsvar med Industridepartementets foredrag av 2. mai 1975, og Industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra Industrikomitéens flertall i Innst. S. nr. 400 (1974—75). Denne bygger på departementets tilråding i St. prp. nr. 161 (1974—75), men fravek proposisjonen for så vidt vedrørende pålegg om vannslipping i Aurlandselva.

Departementet hadde her etter forhåndsavtale med Oslo Lysverker foreslått at spørsmålet om en vannslipping opptil 2,5 m³/sek. i perioden 1. juli til 15. september, skulle vurderes og avgjøres av Industridepartementet etter en 5 års periode.

Etter ytterligere konferanser med Oslo Lysverker foreslo Industrikomitéens flertall følgende vilkår som ble vedtatt av Stortinget:

«Oslo Lysverker pålegges å slippe i Aurlandselva vann fra Grøna eller fra Veslebotnvatn i tida 1. juli—15. september inntil 2,5 m³/sek., knyttet til et bestemt nedenforliggende vannmerke som partene blir enige om.

Det forutsettes at Aurland kommune i forståelse med Industridepartementet og Oslo Lysverker i løpet av en 3 års periode tar stilling til hvor det er mest formålstjenlig å foreta vannslippingen fra.»

For øvrig skal det for den økte reguleringen som er oppnådd ved planendringen, erlegges konsesjonsavgifter på kr. 2,50 pr. nat.-hk. til staten samt kr. 7,50 pr. nat.-hk. til kommuner. De nye avgifter blir gjort gjeldende for differansen mellom den totale tilleggsreguleringen i fellesmagasinet Nyhellervatn, Øljuvatn og Kongshellervatn, og de magasiner som regulanten frafaller i forbindelse med planendringen.

Disse endringene innebærer at post 2 om avgifter gis følgende tillegg og at post 9 b om vannslipping blir sålydende:

Tillegg post 2 i reguleringsbetingelsene.

For den økte regulering som er oppnådd ved planendring bestemt ved kongelig resolusjon av 1975 skal konsesjonæren erlegge følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 2,50 pr. nat.-hk.

Til konsesjonsavgiftsfond i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 7,50 pr. nat.-hk.

Den nye avgiften blir gjort gjeldende for differansen mellom den totale tilleggsreguleringen i fellesmagasinet, Nyhellervatn, Øljuvatn og Kongshellervatn, og de magasiner som regulanten frafaller i forbindelse med planendringen.

Post 9 b.

Konsesjonæren plikter om nødvendig å avgi vann, slik at avløpet fra Vassbygdvatn ikke underskrider:

25	m³/s	i tiden fra 16. juni til 15. juli
30	»	i tiden fra 16. juli til 15. august
28	»	16. august og 26 m³/s 17. august
25	»	i tiden fra 18. august til 25. august
23	»	26. august og 21 m³/s 27. august
20	»	i tiden fra 28. august til 5. september.

Fra 6. september fram til 13. september avtrappes minstevassføringen med 2 m³/s pr. døgn.

Konsesjonæren kan i særlig dårlige vannår fravike minstevassføringen slik at nedtrappingen i vassføringen kan starte med 2 m³/s/døgn fra 30 m³/s den 15. august til 3 m³/s den 29. august.

Ekstraordinær minstevassføring etter dette punkt skal maksimalt kunne nyttes 2 ganger, sett over siste 20-års periode.

Etter at Vangen kraftverk er bygget, skal minstevassføringen i tiden fra 14. september til 15. juni være 3 m³/s. Vann som avgis i henholdt til bestemmelsene i denne post kan ikke kreves sluppet forbi kraftverkene, unntatt forbi Vangen kraftverk.

Konsesjonæren pålegges å slippe i Aurlandselva vann fra Grøna eller fra Veslebotnvatn i tida 1. juli—15. september inntil 2,5 m³/sek., knyttet til et bestemt nedenforliggende vannmerke som partene blir enige om.

Det forutsettes at Aurland kommune i forståelse med Industridepartementet og Oslo Lysverker i løpet av en 3 års periode tar stilling til hvor det er mest formålstjenlig å foreta vannslippingen fra.

Vilkår for tillatelsen til e r v e r v av fall for utbygging av Vangen kraftverk i Aurlandsvassdraget, blir sålydende:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og for øvrig § 2, post 17, annet ledd, som gis tilsvarende anvendelse.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 2,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vassfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 7,50 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år, regnet fra konsesjonens datum, kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Utbygging av vassfallet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vassbyggingsarbeidene må fullføres og anleggets drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 12 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt stor kr. 200 — to hundre kroner — pr. dag hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillinger — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende utbyggingen slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

10.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke .

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens Naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anlegget i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende. Plassering av stein- og/eller jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig rådighet over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg som blir gitt i samband med denne post. Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsene i dette ledd undergis offentlig tilsyn. Utgifter i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

Midlertidige hjelpeanlegg bør så vidt mulig planlegges slik at de senere kan bli til varig nytte for almenheten.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere

regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 11 eller 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervsloven § 26, annet ledd.

14.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

De av Stortinget vedtatte nye poster 1 og 2 i manøvreringsreglementet for regulering av Aurlandsvassdraget er sålydende:

«1.

A. Reguleringsmagasiner.

	Nat. kote	Reg.grense Øvre kote	Reg.grense Nedre kote	Reg.høyde m
Kongshellervatn	1 425	1 438	1 415	23,0
Øljuvatn	1 421	1 438	1 400	38,0
Nyhellervatn	1 364	1 438	1 364	74,0
Store Vargevatn	1 425,5	1 432	1 410	22,0
Svartavatn	1 440,5	1 440,5	1 410	30,5
Nedre Millomvatn	1 450,5	1 450,5	1 430	20,5
Langavatn—Stonndøla	1 398	1 415	1 395	20,0
Adamsvatn	1 406	1 415	1 395	20,0
Nedre Berdalsvatn	1 441	1 442	1 440	2,0
Katlavatn	1 314	1 340	1 314	26,0
Øykjabakkvatn	1 330	1 340	1 330	10,0
Storavatn	1 330	1 340	1 330	10,0
Store Kreklevatn	1 469,5	1 477	1 460	17,0
Repvatn	1 296	1 307	1 292	15,0
Vestredalstjernene, Øvre	1 131	1 152	1 131	21,0
Vestredalstjernene, Nedre	1 130	1 152	1 130	22,0
Veslebotnvatn	1 005,5	1 025	1 006	19,0
Viddalsvatn	863	930	868	62,0
Liverdalsvatn	864	930	868	62,0
Fretheimdalsvatn	864,5	930	868	62,0

Høydene er basert på N. G. O.'s høydesystem.

I flomdempingsøyemed kan Alsvatn senkes 2,0 m.

Samtlige dammer utføres med fast overløp. Vannstanden i de enkelte vatn stiger derfor noe over øvre reguleringsgrense under flom.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer.

a. Avløpet fra følgende vassdrag overføres til driftstunnelen for Aurland II (Høye fall):
   1. Fremste Varga ved Store Vargevatn ..... 38,7 km²
   2. Heimre Varga ved Svartavatn ..... 19,3 »
   3. Stonndalselvi ved Alvsvatn .. 3,6 »
   4. Fossane ved Langavatn .... 7,0 »
   5. Bielv til Fossane ved vatn ca. kote 1450 ..... 1,9 »
   6. Berdalselvi ved Nedre Berdalsvatn ..... 4,2 »

   74,7 km²

b. Avløpet fra vatn kote 1453 i Breidbakka (5,0 km²) overføres til Nyhellervatn — Øljuvatn — Kongshellervatn.

c. Avløpet fra følgende vassdrag overføres fra ca. kote 1025 til Veslebotnvatn:
   1. Furedøla ..... 14,3 km²
   2. Leita ..... 5,6 »
   3. Norddøla ..... 32,6 »
   4. Eitra ..... 14,6 »
   5. Bielv til Norddøla Kleåelv v/Kjel ..... 2,3 »
   6. Langedøla ..... 98,8 »
   7. Restfelt i Grøna nedenfor Nyhellervatn ..... 27,4 »
   8. Restfelt i Stonndøla ..... 49,4 »

d. Avløpet ved Veslebotnvatn fra restfeltet i Stemberdøla, i alt 103,0 km² og avløpet fra overføringer under pkt. c kan overføres til Nyheller-/Ølju-/Kongshellervatn ved pumping gjennom driftstunnelen for Aurland III.

e. Til Viddalsvatn i Låvisvassdraget overføres avløpet fra:
   1. Aurland II — lave fall, med et nedbørsfelt på 432,5 km².
   2. Aurland II — høye fall, med et nedbørsfelt på 91,2 km².
   3. Reppa — med et nedbørsfelt på 15,3 km².

f. Avløpet i Tvinna ved ca. kote 1000 (7,0 km²) overføres til Viddalsvatn.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at vassdragets flomvassføring ikke unødig økes.

Konsesjonæren plikter om nødvendig å avgi vann, slik at avløpet fra Vassbygdvatn ikke underskrider:

25 m³/sek. i tiden fra 16. juni til 15. juli
30 m³/sek. i tiden fra 16. juli til 15. august
28 m³/sek. 16. august og 26 m³/sek. 17. august
25 m³/sek. i tiden fra 18. august til 25. august
23 m³/sek. 26. august og 21 m³/sek. 27. august
20 m³/sek. i tiden fra 28. august til 5. september.

Fra 6. september fram til 13. september avtrappes minstevassføringen med 2 m³/sek. pr. døgn.

I særlig dårlige vannår kan minstevassføringen fravikes slik at nedtrappingen i vassføringen kan starte med 2 m³/sek./døgn fra 30 m³/sek. den 15. august til 3 m³/sek. den 29. august.

Ekstraordinær minstevassføring etter dette punkt skal maksimalt kunne nyttes 2 ganger, sett over siste 20 års periode.

Etter at Vangen kraftverk er bygget, skal minstevassføringen i tiden fra 14. september til 15. juni være 3 m³/sek.

Vann som avgis i henhold til bestemmelsene i denne post kan ikke kreves sluppet forbi kraftverkene, unntatt forbi Vangen kraftverk.

Utpreget døgnregulering gjennom kraftverket Aurland I må ikke forekomme før Vangen kraftverk er bygget eller tunnelen mellom Vassbygdvatn og Aurlandsfjorden er sprengt og kan utnyttes slik at døgnreguleringen ikke får innflytelse på vassføringen i elva nedenfor Vassbygdvatn.

Endringer i vannslippingen for kraftverksdriften må ellers skje med så jevne overganger som mulig.

Langedøla gis en minstevassføring på 0,3 m³/sek. i tiden 1. juli—1. september.

Oslo Lysverker pålegges å slippe i Aurlandselva vann fra Grøna eller fra Veslebotnvatn i tida 1. juli—15. september inntil 2,5 m³/sek., knyttet til et bestemt nedenforliggende vannmerke som partene blir enige om.

Det forutsettes at Aurland kommune i forståelse med Industridepartementet og Oslo Lysverker i løpet av en 3 års periode tar stilling til hvor det er mest formålstjenlig å foreta vannslippingen fra.

For øvrig kan vannslippingen foregå etter Oslo Lysverkers behov.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Oslo Lysverker tillatelse til å foreta planendringer m. v. i forbindelse med utbygging av Aurlandsvassdraget, på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 25. juli 1975.
2. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 fastsettes ervervsbestemmelser i forbindelse med erverv av fall for utbygging av Vangen kraftverk i Aurlandsvassdraget.
3. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 § 147 gis tillatelse til ekspropriasjon av gjenstående fallrettigheter for utbygging av Vangen kraftverk.
4. Det fastsettes manøvreringsbestemmelser for reguleringene og overføringene i samsvar med det ovenfor nevnte foredrag som gjeldende inntil videre.

17. Elkem-Spigerverket A/S.

(Konsesjon på kraftleie til forskjellige bedrifter tilhørende selskapet.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

I brev av 5. november 1974 har Elkem-Spigerverket søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 14 200 kW elektrisk kraft til 8 forskjellige bedrifter tilhørende selskapet. Søknaden gjelder både bedrifter som allerede har kraftforbruk over den konsesjonspliktige grense på 500 kW og bedrifter som i de nærmeste år vil få behov for kraft på over 500 kW.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 2. juni 1975 avgitt slik uttalelse:

«Elkem-Spigerverket A/S har i brev av 5. november 1974 til NVE søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 14 020 kW til en rekke forskjellige bedrifter tilhørende selskapet. Søknaden lyder slik:

«Under hensivning til den alminnelige konsesjonslov av 14. desember 1917 kap. IV tillater vi oss herved å søke om kraftleiekonsesjoner for de nedennevnte bedrifter. Søknadene omfatter de av våre bedrifter som allerede har kraftleveranser over den konsesjonspliktige grense 500 kW, men som ikke har kraftleiekonsesjoner, samt de bedrifter som i de nærmeste år får kraftleveranser over 500 kW.

Etter konferanse med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen er søknadene samlet i en fellessøknad, som omfatter følgende bedrifter:

1. Elkem-Spigerverket a/s, Stål og Tau, Tønsberg
2. Elkem-Spigerverket a/s, Stål og Tau, Mandal
3. Elkem-Spigerverket a/s, Stål og Tau, Stavanger
4. Elkem-Spigerverket a/s, Stål og Tau, Stokke
5. Elkem-Spigerverket a/s, Rødvand Gruber, Raudsand
6. Elkem-Spigerverket a/s, Norsk Nefelin, Stjernsund
7. Elkem-Spigerverket a/s, Fonås,, Dokka
8. Elkem-Spigerverket a/s, TrioVing, Moss.

Elkem-Spigerverket a/s, Christiania Spigerverk, Oslo, har i brev av 20. desember 1971 søkt om nye kraftleiekonsesjoner for leie av kraft fra Oslo Lysverker. Fra våre to datterselskaper, Noblikk-Sannem A/S, Moss og Bergen, og Norsk Glassfiber A/S, Birkeland, vil det bli innsendt særskilte konsesjonssøknader.

I vedlagte bilag 1—8, som er i den rekkefølge som er angitt for bedriftene ovenfor, gis det følgende opplysninger om den enkelte bedrift:

Produksjon
Omsetning, herav eventuell eksportverdi
Antall ansatte
Kraftleieforhold — kopi av eventuell særskilt leveranseavtale vedlegges.

I anledning søknaden kan vi gi følgende opplysninger om Elkem-Spigerverket a/s:

1. Selskapets aksjekapital er 195 mill. kroner. Antall aksjonærer er ca. 14 500, hvorav mindre enn 10 pst. er utlendinger og utenlandske selskaper i konsesjonslovens forstand.
   Bilag 9: Selskapets vedtekter.
   Bilag 10: Erklæring fra selskapets styre i henhold til konsesjonslovens § 24.
2. Selskapet er organisert i 6 divisjoner:
   Aluminiumsdivisjonen
   Ståldivisjonen
   Ferrolegeringsdivisjonen
   Grubedivisjonen
   Engineering Division
   Ferdigvaredivisjonen.
3. Konsernets omsetning i 1973 var 1 999 mill. kroner, hvorav eksporten utgjorde 1 066 mill. kroner.
4. Antall ansatte er ca. 8 500.

Søknaden med samtlige bilag 1—10 sendes i 5 eksemplarer. For hver enkelt bedrift vedlegger vi en kopi av søknaden med det bilag som gjelder vedkommende bedrift, samt bilag 9 og 10. Disse 8 søknadskopier er for forsendelse til de respektive kommuner som skal avgi uttalelse til søknaden.

Dersom det ønskes ytterligere opplysninger i anledning søknaden, står vi selvsagt til tjeneste med dette.»

Det vises for øvrig til bilag 1—8 til søknaden, som inneholder nærmere opplysninger om de enkelte bedrifter.

Søknaden har vært forelagt de respektive fylkesmenn og kommunestyrer samt Vest-Oppland Kommunale Kraftselskap, Alta Kraftlag A/L og Direktoratet for statskraftverkene, som ikke har hatt noe å bemerke.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Elkem-Spigerverket a/s gis tillatelse til å leie i alt inntil 14 020 kW fordelt på følgende bedrifter slik:

1. 1 250 kW fra Tønsberg Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Tønsberg.
2. 2 800 kW fra Mandal Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Mandal.
3. 1 400 kW fra Stavanger Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Stavanger.
4. 650 kW fra Stokke Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Stokke.
5. 2 000 kW fra statskraftverkene til Rødsand Gruber, Raudsand i Nesset kommune.
6. 3 500 kW fra Alta Kraftlag A/L til Norsk Nefelin, Stjernsund i Alta kommune.
7. 1 200 kW fra Vest-Oppland Kommunale Kraftselskap til Fonas, Dokka i Nordre Land kommune.
8. 1 220 kW fra Moss Lysverker til TrioVing, Moss.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet fra 1. januar 1975.

Tillatelsen forutsettes gitt med følgende vilkår om styre, aksjekapital m. v., jfr. departementets brev av 12. juli 1975 — utg/73 V:

«Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender.

Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberetter dette til departementet.

Styret skal når departementet ber om det avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjonen eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.»

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som foreslått i NVE's brev av 6. mars 1975 til departementet angående konvertering av 50 GWh tilfeldig kraft til fastkraft fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap til smelteverket i Porsgrunn (PEA), herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis. Det

vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.»

Industridepartementet skal bemerke:

Elkem-Spigerverket har i ovenfor nevnte søknad søkt om felleskonsesjon for 8 bedrifter innen verkstedindustrien og bergverkssektoren som tidligere ikke har hatt kraftleiekonsesjon.

Flere av bedriftene har hatt en jevn produksjonsvekst og det forventes videre øking på sikt, selv om markedsforholdene for tiden er dårlige for noen produkter.

Industridepartementet har for øvrig ikke noe spesielt å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til hovedstyret anbefale at Elkem-Spigerverket A/S får tillatelse til å leie i alt 14 020 kW til omhandlede bedrifter. Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Konsesjonstid.*

Tillatelsen gjelder så lenge de respektive kraftleieforhold måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre m. v.*

Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender. Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal tilenhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberette dette til departementet.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjon eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet eller for noen del avgis til utlandet uten samtykke av Kongen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over

kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap .IV tillates Elkem-Spigerverket A/S å leie i alt inntil 14 200 kW fordelt som følger:

1. 1 250 kW fra Tønsberg Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Tønsberg.
2. 2 800 kW fra Mandal Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Mandal.
3. 1 400 kW fra Stavanger Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Stavanger.
4. 650 kW fra Stokke Elektrisitetsverk til Stål og Tau, Stokke.
5. 2 000 kW fra Statskraftverkene til Rødsand Gruber, Raudsand i Nesset kommune.
6. 3 500 kW fra Alta Kraftlag A/L til Norsk Nefelin, Stjernsund i Alta kommune.
7. 1 200 kW fra Vest-Oppland Kommunale Kraftselskap til Fonas, Dokka i Nordre Land kommune.
8. 1 220 kW fra Moss Lysverker til TrioVing, Moss.

18. Jahres Fabrikker A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra Vestfold Kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

I brev av 8. februar 1974 har Jahres Fabrikker A/S søkt om konsesjon på leie av 10 000 kW/45 000 MWh primakraft og 2 900 kW/12 000 MWh spillkraft fra Vestfold Kraftselskap. Den omsøkte konsesjon gjelder også fornyelse av tidligere gitte konsesjoner, jfr. kongelig resolusjon 30. april 1965 og 25. november 1966 inntatt i «Meddelte vassddragskonsesjoner» 1965 s. 97 ff. og 1966 s. 184 ff.

Hovedstyret for Norges vass-

drags- og elektrisitetsvesen har i brev av 21. november 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 30. april 1966 ble Jahres Fabrikker A/S gitt tillatelse til å leie inntil 7 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap.

Ved kongelig resolusjon av 25. november 1966 ble selskapet gitt tillatelse til å leie inntil 8 900 kW spillkraft — herunder 6 000 kW til drift av en elektrokjel — fra Vestfold Kraftselskap.

Konsesjonene ble begge gitt med tidsbegrensning til 1. januar 1974.

2. *Søknaden.*

Søknaden om fornyelse er av 18. mars 1974 og lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 8. februar 1974 vedrørende konsesjoner, gitt med kongelig resolusjon 30. april 1965 på leie av inntil 7 000 kW primakraft og 25. november 1966 på leie av inntil 8 900 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap.

Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av konsesjon på

10 000 kW — 45 000 MWh primakraft

og

for 2 900 kW — 12 000 MWh spillkraft

som erstatter vårt mottrykksaggregats produksjon.

Den alt overveiende del av kraftens anvendelse går til våre elektrolyseanlegg for produksjon av hydrogen og oxygen. For øvrig anvendes kraften til drift av motorer, belysning etc.

Spillkraften går til dekning av det tap vi får når vårt mottrykksaggregat er ute av drift. Når Vestfold Kraftselskap grunnet overskudd av vannkraft anmoder oss om å stoppe vårt mottrykksaggregat, byr dette ikke på noen fordeler for oss. Når vi går med på en slik ordning, er dette først og fremst for å benytte kraft som ellers ville gå tapt, og dernest hensynet til redusert forbruk av brenselolje.

Vi har under overveielse å anskaffe elektrokjele på ca. 30 MW for produksjon av damp. Når prosjektet er ferdig utredet, vil vi eventuelt komme tilbake til saken og søke om konsesjon for elektrisk kraft til dette anlegg.

Vedlagt kopi av gjeldende kraftleiekontrakt.

Vi møteser Deres meddelelse.»

Som svar på brev fra NVE 15. mai 1974 meddeler selskapet i brev av 20. juni 1974:

«Vi henviser til Deres brev av 15. mai d. å. og oversender Dem vedlagt de ønskede opplysninger om ledelse og eiendomsforhold i Jahres Fabrikker A/S, undertegnet av vårt styre.

Opplysninger vedrørende øket primakraftbehov.

Mesteparten av vårt kraftforbruk går til elektrolytisk fremstilling av hydrogen som brukes i vårt herdningsanlegg for fett og fettsyrer. På grunn av øket produksjon i denne avdeling samt mere umettede råstoffer som krever mere hydrogen regner vi med større kraftuttak. Hertil kommer at vårt selskap nylig har inngått avtaler med Norsildmel, Bergen, som er salgsorganet for Norges 60—70 sildolje- og sildemelfabrikker. Etter disse langsiktige avtaler har vi påtatt oss å avsyre (raffinere) opp til 50 000 tonn fiskeolje pr. år for Nordsildmel og bygging av et tankanlegg med kapasitet på 40—50 000 tonn.»

3. *Kraftleieavtaler.*

Ifølge primakraftkontrakten av 7. desember/januar 1965, som for øvrig er den samme som lån til grunn for konsesjonen av 30. april 1965, skal Vestfold Kraftselskap stille til disposisjon for Jahres Fabrikker A&S inntil 7 000 kW primakraft med en brukstid på inntil 6 000 timer, herav maks. 3 600 timer i tiden 1. oktober—31. mars. Kraften leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av ca. 5 000 V ved Vera transformatorstasjon. For uttatt kraft betales kr. 85 pr. kW og år og 2 øre pr. kWh. Kontrakten kan sies opp av en av partene med 6 måneders varsel.

Det foreligger ingen skriftlig kontrakt mellom partene om levering av spillkraft. Spillkraften går som nevnt i søknaden, til dekning av det tap selskapet får når mottrykksaggregatet er ute av drift.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Sandefjord Elverk har i brev av 10. juni 1974 til fylkesmannen i Vestfold anbefalt søknaden.

4.2. Sandefjord kommunestyre har i møte 24. september 1974 enstemmig vedtatt formannskapets innstilling som lyder:

«Sandefjord kommune anbefaler at Jahres Fabrikker A/S gis konsesjon på kraftleie fra Vestfold Kraftselskap.»

4.3. Fylkesmannen i Vestfold har i brev av 14. oktober 1974 til NVE meddelt at han for sin del anbefaler søknaden innvilget.

5. *NVE's uttalelse.*

Jahres Fabrikker A/S fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 30. april 1965 og kongelig resolusjon av 25. november 1965 tillatelse til å leie inntil 7 000 kW primakraft henholdsvis inntil 8 900 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap med tidsbegrensning til 1. januar 1974.

Tillatelsene ble gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og når det gjelder konsesjonen av 30. april 1965, om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. For

konsesjonen av 25. november 1966 ble vilkår om avgift sløyfet i samsvar med praksis når det gjelder leie av spillkraft til dampfremstilling. Vilkår om kraftavståelse til kommuner ble sløyfet i samsvar med ervervsloven slik den lød inntil lovendringen i 1969.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med for året 1973. For 1973 var den kr. 3 162.

I brev av 18. mars 1974 har Jahres Fabrikker A/S søkt om fornyet konsesjon på leie av inntil 10 000 kW primakraft og inntil 2 900 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap. Økningen i primakraftbehovet er av selskapet begrunnet med en øket produksjon i avdelingen for elektrolytisk fremstilling av hydrogen som brukes i herdningsanlegget for fett og fettsyrer. Hertil kommer at sslskapet etter avtaler med Norsildmel i Bergen, har påtatt seg å avsyre (raffinere) opp til 50 000 tonn fiskeolje pr. år. Spillkraften på inntil 2 900 kW skal som tidligere, brukes til dekning av tap når selskapets mottrykksaggregat er ute av drift. De tidligere konsederte 6 000 kW spillkraft til en elektrokjel er ikke medtatt i søknaden og selskapet vil eventuelt komme tilbake om en ny søknad når prosjektet om en eventuell anskaffelse av en elektrokjel på 30 MW er ferdig utredet.

NVE har etter dette for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Jahres Fabrikker A/S gis tillatelse til å leie inntil 10 000 kW primakraft og inntil 2 900 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Sandefjord kommune.

Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig regnet fra 1. januar 1974.

Videre foreslås konsesjonen i det vesentligste gitt med de samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 av den kraft — utenom spillkraft til damfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Som det går frem av det foranstående ønsker Jahres Fabrikker A/S foruten å fornye tidligere gitte kraftleiekonsesjoner tillatelse til å leie mer primakraft fra Vestfold Kraftselskap. Bedriftens behov for større kraftuttak har sammenheng med delvis endret produksjonsopplegg og økt videreforedling. Videre regner bedriften med høyere og mer konsentrerte sesongtopper i produksjonen som krever større foredlingskapasitet og økte installasjoner og kraftbehov i produksjonsperioden.

Den tidligere konsederte 6 000 kW spillkraft til en elektrokjele er ikke medtatt i søknaden og selskapet vil eventuelt komme tilbake med en ny søknad når prosjektet om en eventuell anskaffelse av en elektrokjele på 30 MW er ferdig utredet.

Industridepartementet har for øvrig intet å bemerke til søknaden og vil anbefale at Jahres Fabrikker A/S, Sandefjord, får tillatelse til å leie inntil 10 000 kW/45 GWh pr. år primakraft og 2 900 kW/12 GWh pr. år spillkraft fra Vestfold Kraftselskap.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Vestfold Kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1984.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når

det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledds § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

t i l r å r :

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Jahres Fabrikker A/S

å leie inntil 10 000 kW/45 GWh pr. år primakraft og 2 900 kW/12 GWh pr. år spillkraft fra Vestfold Kraftselskap på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

19. A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri (NEBB).

(Konsesjon på kraftleie fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri (NEBB) har i brev av 14. januar 1974 søkt om konsesjon på kraftleie for inntil 1 200 kW primakraft og 6 000 kW spillkraft fra Skiensfjordens komm. kraftselskap (SKK) til drift av selskapets anlegg i Skien.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 21. november 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri ble i brev av 29. mai 1970 fra Industridepartementet gitt tillatelse til å leie inntil 5 000 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo. Tillatelsen er tidsbegrenset til 1. januar 1980.

I brev herfra av 10. desember 1973 til NEBB avd. Skien ble selskapet bedt om å innsende søknad om kraftleiekonsesjon hvis kraftleieforholdet med Skiensfjordens komm. kraftselskap tenkes opprettholdt.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 14. januar 1974 og lyder slik:

«I henhold til lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV og kongelig resolusjon av 20. juni 1971, hvor den konsesjonsfrie grense for å erverve elektrisk kraft er nedsatt til 500 kW, tillater vi oss å søke om konsesjon på kraftleie for en maksimaleffekt på 1 200 kW.

Vi leier i dag elektrisk kraft fra Skiensfjordens Komm. Kraftselskap efter tariff T3A, med følgende priser og avgifter:

Effektavgift: Kr. 150 pr. kW/år for maks. effekt.
Energiavgift: 3,5 øre pr. kWh + 0,4 øre pr. kWh i elforsyningsavgift.

Vi anvender elektrisk kraft til belysning, pumpe- og ventilasjonsanlegg, drift av produksjonsmaskiner og industriovner.

Bedriften produserer lav- og mellomspenningsapparater og anlegg for det elektriske distribusjonssystem. Firmaets ledelse fremgår av vedlagte organisasjonsoversikt. Vedrørende eierforholdet kan vi meddele at av aksjekapitalen eies 52,5 pst. av AG Brown, Boveri & Cie., Sveits, og resten er fordelt på norske aksjonærer.

Se forøvrig vedlagte kopi av påbud i brev av 10. januar 1974 fra Miljøverndepartementet.»

I brev herfra av 8. mars 1974 ba en selskapet å meddele om de omsøkte 1 200 kW også inkluderte kraft til den elektrokjel som selskapet er forpliktet å installere i henhold til brev av 10. januar 1974 fra Miljøverndepartementet. Dessuten ble selskapet bedt om å innsende erklæring fra styret i samsvar med lov nr. 16 av 14. desember 1917 § 24 annet ledd.

I brev av 31. oktober 1974 meddeler selskapet:

«Vi viser til telefonsamtale den 30. ds. med herr Holm og beklager igjen at denne sak på grunn av en feiltagelse ikke er fulgt opp tidligere fra vår side.

I tilslutning til vårt brev av 14. januar d. å. tillater vi oss å søke om konsesjon på ytterligere kraftleie for overskuddskraft for en maksimal effekt på 6 000 kW. Overskuddskraften skal anvendes til drift av en elektrokjel til oppvarming av våre fabrikkbygninger, etter påbud om installasjon av elektrokjel ifølge brev fra Det Kgl. Miljøverndepartement av 10. januar d. å. Prisen på overskuddskraften betales i henhold til leveringskontrakt med Skiensfjordens komm. Kraftselskap, hvor kraftleien avregnes etter oljeekvivalentformel.

Etter Deres anmodning oversender vi vedlagt:

Erklæring fra selskapets styre, i henhold til konsesjonslovens § 24.
Selskapets vedtekter.»

3. *Kraftleieavtaler.*

Primakraften leveres etter tariff T3A.

Ifølge spillkraftkontrakten av 19. mars 1974 har Skiensfjordens komm. kraftselskap rett til å levere inntil 6 000 kW til A/S NEBB's elektrokjel. SKK oppgir dog at den maksimale effekten for tiden er sperret på 3 800 kW. Kraften skal leveres som 3-faset vekstelstrøm med en spenning av 10 000 V. For den leverte energi skal det betales en kWh-pris basert på prisen for fyringsolje. Kontrakten gjelder til 1. januar 1980 og kan deretter sies opp med 1 års gjensidig oppsigelse.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Skiensfjordens komm. kraftselskap har i brev av 24. april 1974 til rådmannen i Skien ikke noe å bemerke til søknaden om konsesjon på leie av inntil 1 200 kW.

4.2. Skiens bystyre har i møte 13.

juni 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt rådmannens anbefaling av søknaden.

4.3. Fylkesmannen i Telemark har i brev til NVE 25. juni 1974 meddelt at han for sitt vedkommende ikke har noe å bemerke til at konsesjon gis.

4.4. Skiensfjordens komm. kraftselskap har i brev av 8. november 1974 til NVE meddelt at elektrodekjelens maksimale effekt i dag er sperret på 3 800 kW.

5. *NVE's uttalelse.*

A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri fikk som nevnt i brev av 29. mai 1970 fra Industridepartementet tillatelse til å leie inntil 5 000 kW fra Oslo Lysverker med en tidsbegrensning til 1. januar 1980.

Tillatelsen ble gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet i samsvar med praksis. I henhold til søknad fra selskapet ved h.r.adv. F. M. Bugge av 15. februar 1971 til Industridepartementet ble vilkår om helt norsk styre endret til at styrets flertall, formannen innbefattet, til enhver tid skal være norske statsborgere.

Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1973 — kr. 1 521.

Søknaden fra A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri, jfr. brev av 14. januar 1974 og 31. oktober 1974, gjelder tillatelse til å leie inntil 1 200 kW primakraft og inntil 6 000 kW spillkraft fra Skiensfjordens komm. kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Skien kommune. Selskapets avd. i Skien produserer lav- og mellomspenningsapparater og anlegg for det elektriske distribusjonssystem. Primakraften brukes til belysning, pumpe- og ventilasjonsanlegg, drift av produksjonsmaskiner og industriovner. Spillkraften brukes til elektrokjel som, i henhold til brev fra Miljøverndepartementet av 10. januar 1974, bedriften er pålagt å installere senest i fyringssesongen 1974—75.

NVE har etter dette for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri gis tillatelse til å leie inntil 1 200 kW primakraft og, i henhold til SKK's brev av 8. november 1974, inntil 3 800 kW spillkraft fra Skiensfjordens komm. kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Skien kommune. Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 29. mai 1970, nemlig til 1. januar 1980.

Videre foreslås tillatelsen i det vesentligste gitt med samme vilkår som konsesjonen av 29. mai 1970, herunder med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

NEBB/Skien som er en avdeling av A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri i Oslo, søker som det fremgår av NVE's brev, om å få leie inntil 1 200 kW primakraft og 6 000 kW spillkraft. Spillkraften skal benyttes til drift av en elektrokjele til oppvarming av fabrikklokalene. Elektrokjelen er installert etter påbud fra Miljøverndepartementet, og er sperret av Skiensfjordens kommunale kraftselskap på 3 800 kW. Primakraften skal benyttes til belysning, pumpe- og ventilasjonsanlegg og drift av produksjonsmaskineriet. Den er således helt nødvendig for virksomheten ved bedriften.

NEBB har tidligere i brev av 29. mai 1970 fra Industridepartementet fått tillatelse til å leie inntil 5 000 kW fra Oslo Lysverker, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1970 s. 77 og 78.

Bedriften opplyser at elektrokjelen har en maksimal effekt på 6 000 kW, men anlegget for øvrig begrenser effekten til 4 800 kW. Frem til 1980 har ikke bedriften utvidelsesplaner som gjør det nødvendig å ta ut mer enn 3 800 kW av elektrokjelen. På nåværende tidspunkt kjøres kjelen med en effekt på 2 600 kW.

Behovet for primakraft er i øyeblikket 8—900 kW og 1 200 kW vil være dekkende frem til 1980.

NVE har i brev av 21. november 1974 til Industridepartementet innstilt på 1 200 kW primakraft og 3 800 kW spillkraft. Det foreslås også at konsesjonen tidsbegrenses til 1. januar 1980 ettersom den kraftkonsesjon NEBB har for drift av sine anlegg i Oslo gjelder til det samme tidspunktet.

Departementet har ellers ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til hovedstyret anbefale at A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri får leie inntil 1 200 kW primakraft og inntil 3 800 kW spillkraft fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Skiensfjordens komm. kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1980.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig av treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

t i l r å r :

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri å leie inntil 1 200 kW primakraft og 3 800 kW spillkraft fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

20. Felleskjøpet, Oslo.

(Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker m. fl.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

Felleskjøpet, Oslo har i brev av 12. mars 1974 søkt om tillatelse til å leie i alt inntil 10 915 kW primakraft og inntil 5 500 kW spillkraft fra tilsammen 31 kraftleverandører i 7 fylker.

H o v e d s t y r e t f o r N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 21. februar 1975 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Etter korrespondanse med Felleskjøpet avd. Stange ble Felleskjøpet, Oslo i brev herfra av 15. februar 1974 anmodet om å innsende søknad om konsesjon på kraftleie omfattende all den kraft Felleskjøpet leier til drift av sine enkelte avdelinger.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 12. mars 1974 og gjelder konsesjon på leie av i alt inntil 10 915 kW primakraft og inntil 5 500 kW spillkraft fra tilsammen 31 kraftleverandører fordelt på 7 fylker. Fordelingen vil fremgå av nedenstående oppstilling.

2.1. O s l o o g A k e r s h u s.
220 kW fra Oslo Lysverker
500 kW fra Ås. komm. Elverk
600 kW fra A/S Gjermå Elektrisitetsverk

2.2. H e d m a r k.
1 300 kW primakraft og 1 500 kW spillkraft fra Stange komm. Elektrisitetsverk
180 kW fra Hamar, Vang og Furnes komm. Kraftselskap
140 kW fra Mesna Kraftselskap
100 kW fra Glåmdal Kraftlag
240 kW fra Elverum Elektrisitetsverk
50 kW fra Åmot komm. Elektrisitetsverk
100 kW primakraft og 300 kW spillkraft fra Stor-Elvdal Kraftlag A/L
100 kW fra Nord-Østerdal Kraftlag A/L

2.3. O p p l a n d.
650 kW primakraft og 1 000 kW spillkraft fra Toten komm. Elektrisitetsverk
120 kW primakraft og 600 kW spillkraft fra Nord-Aurdal Kraftlag A/L
300 kW fra A/S Eidefoss
20 kW fra Lillehammer Elektrisitetsverk

2.4. B u s k e r u d.
600 kW fra Drammens Elektrisitetsverk
80 kW fra Ringerike Kraftverk
130 kW fra Kongsberg komm. Elektrisitetsverk
100 kW primakraft og 400 kW spillkraft fra Modum komm. Elektrisitetsverk
150 kW primakraft og 400 kW spillkraft fra Gol komm. Elektrisitetsforsyning

2.5. V e s t f o l d.
1 700 kW primakraft og 1 300 kW spillkraft fra Larvik Elverk

450 kW fra Holmestrand Elverk
120 kW fra Sandefjord Elverk
15 kW fra Tønsberg Elektrisitetsverk

2.6. Telemark.
450 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap
250 kW fra Bø Kraftverk

2.7. Østfold.
1 900 kW fra Moss Lysverker
200 kW fra Sarpsborg Elektrisitetsverk
80 kW fra Råde komm. Elektrisitetsverk
50 kW fra Eidsberg Elektrisitetsverk
20 kW fra Halden Elverk

3. *Avgitte uttalelser.*

3.1. Ås, Ullensaker, Stange, Nord-Aurdal, Østre Toten, Drammen, Modum, Gol, Larvik og Moss kommunestyrer har etter uttalelser fra de respektive kraftleverandører og innstilling fra de respektive formannskap i sine påtegninger anbefalt søknaden innvilget eller meddelt at det ikke er noe å bemerke.

3.2. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Østfold har i sine brev til NVE heller ikke noe å bemerke til søknaden og anbefaler konsesjonen innvilget.

4. *NVE's uttalelse.*

Felleskjøpet, Oslo har fra tidligere ikke konsesjon på kraftleie. I brev av 12. mars 1974 har selskapet søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 10 915 kW primakraft og inntil 5 500 kW spillkraft fordelt på 31 kraftleverandører i 7 fylker. Primakraften brukes foruten til lys, varme og ventilasjon, til maling av korn, blanding og pelletering av kraftfôr m. v. All spillkraft blir brukt til korntørking.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Felleskjøpet, Oslo gis tillatelse til å leie i alt inntil 10 915 kW primakraft og inntil 5 500 kW spillkraft fra 31 kraftleverandører i henhold til oppstilling under pkt. 2.

Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet fra 1. mars 1975.

Videre foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre. Det foreslås også gitt vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling og av praktiske grunner, utenom kraft fra kraftleverandør hvis konsesjonskvanta er 100 kW eller mindre — som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Felleskjøpet, Oslo har som det fremgår ikke tidligere hatt konsesjon på kraftleie og har etter anmodning fra NVE i brev av 15. februar 1974 innsendt søknad om konsesjon på all den kraft Felleskjøpet leier til drift av sine enkelte avdelinger. Departementet har forelagt søknaden for Landbruksdepartementet som i brev av 24. mars 1975 har uttalt at det for sin del ikke har noe å innvende mot at Felleskjøpet, Oslo, får konsesjon på leie av kraft slik som foreslått i NVE's brev av 21. februar 1975.

Industridepartementet har ellers ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til hovedstyret anbefale at Felleskjøpet, Oslo, får leie fra de respektive kraftleverandører de kraftkvanta som er oppgitt i Felleskjøpets ovenfor siterte søknad.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med de respektive kraftleverandører måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. mars 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske mate-

riell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling og primakraft fra kraftleverandør hvis konsesjonskvanta er 100 kW eller mindre — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller

§ 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholdes seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Felleskjøpet, Oslo, å leie i alt inntil 10 915 kW primakraft og inntil 5 500 kW spillkraft fordelt fylkesvis slik:

Oslo og Akershus.
220 kW fra Oslo Lysverker
500 kW fra Ås komm. Elverk
600 kW fra A/S Gjermå Elektrisitetsverk

Hedmark.
1 300 kW primakraft og 1 500 kW spillkraft fra Stange komm. Elektrisitetsverk
180 kW fra Hamar, Vang og Furnes komm. Kraftselskap
140 kW fra Mesna Kraftselskap
100 kW fra Glåmdal Kraftlag
240 kW fra Elverum Elektrisitetsverk
50 kW fra Åmot komm. Elektrisitetsverk
100 kW primakraft og 300 kW spillkraft fra Stor-Elvdal Kraftlag A/L
100 kW fra Nord-Østerdal Kraftlag A/L

Oppland.
650 kW primakraft og 1 000 kW spillkraft fra Toten komm. Elektrisitetsverk
120 kW primakraft og 600 kW spillkraft fra Nord-Aurdal Kraftlag A/L
300 kW fra A/S Eidefoss
20 kW fra Lillehammer Elektrisitetsverk

Buskerud.
600 kW fra Drammens Elektrisitetsverk
80 kW fra Ringerike Kraftverk
130 kW fra Kongsberg komm. Elektrisitetsverk
100 kW primakraft og 400 kW spillkraft fra Modum komm. Elektrisitetsverk
150 kW primakraft og 400 kW spillkraft fra Gol komm. Elektrisitetsforsyning

Vestfold.
1 700 kW primakraft og 1 300 kW spillkraft fra Larvik Elverk
450 kW fra Holmestrand Elverk
120 kW fra Sandefjord Elverk
15 kW fra Tønsberg Elektrisitetsverk

Telemark.
450 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap
250 kW fra Bø Kraftverk

Østfold.
1 900 kW fra Moss Lysverker
200 kW fra Sarpsborg Elektrisitetsverk
80 kW fra Råde komm. Elektrisitetsverk
50 kW fra Eidsberg Elektrisitetsverk
20 kW fra Halden Elverk

Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

21. Treschow-Fritzøe.

(Konsesjon på kraftleie fra Vestfold Kraftselskap.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

Treschow-Fritzøe har i brev av 26. juni 1974 søkt om fornyet tillatelse til å leie inntil 19 000 kW/114 GWh pr. år fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Larvik kommune.

Den konsesjon som søkes fornyet ble gitt ved kongelig resolusjon av 10. mai 1963, jfr. «Meddelse vassdragskonsesjoner» s. 72 ff.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 19. desember 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 10. mai 1963 ble Treschow-Fritzøe gitt tillatelse til å leie inntil 19 000 kW/105 GWh pr. år fra Vestfold Kraftselskap utover de ca. 2 950 kW (4 000 hk) som i sin tid ble kontraktmessig betinget ved salget av selskapets kraftanlegg m. v. til Vestfold fylke. Tillatelsen er hva gjelder leie av 975 kW Tokkekraft tidsbegrenset til 30. juni 1996 og for den øvrige kraft til 1. januar 1975.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 26. juni 1974 og lyder slik:

«Da vår kraftleiekonsesjon, gitt ved kongelig resolusjon av 10. mai 1963, utløper inneværende år, søker vi hermed om å få fornyet denne fra 1. januar 1975.

Firmaet har for den nærmeste fremtid ingen planer som tilsier at det vil bli behov for et kraftforbruk som går ut over det någjeldende kraftleiekonsesjons rammetall. Det eneste vi ønsker korrigert i bestående kraftleiekonsesjon slik at det blir samsvar mellom kraftleiekonsesjon og vår primakraftleiekontrakt med Vestfold Kraftselskap, er brukstiden.

Primakraftleiekontrakten har følgende tall:

Effekt: 19 000 kW
Brukstid: 6 000 timer.
Dette gir oss en energimengde på 114 mill. kWh.
Vi ber Dem derfor — omm ulig — å korrigere maksimalt kraftuttak på 105 mill. kWh pr. år til 114 mill. kWh pr. år.
Trenger De ytterligere opplysninger i denne sak, ber vi Dem ta kontakt med vår elektroingeniør K. E. Bache.»

3. *Kraftleiekontrakten.*
Ifølge kraftleiekontrakten av 2.—10. september 1969 forplikter Vestfold Kraftselskap seg å stille til disposisjon for Treschow-Fritzøe inntil 19 000 kW med en brukstid på inntil 6 000 timer hvorav maksimalt 3 600 timer kan uttas i tiden 1. oktober—31. mars. I ovennevnte kvantum er innbefattet 975 kW prioritert kraft fra Tokke og 600 kW erstatningskraft på grunn av V.I.V.'s og L.O.V.'s uttak av vann fra Farris. (V.I.V. = Vestfold Interkommunale Vannverk og L.O.V. = Larvik og Omland Vannverk.) Kraften leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av ca. 6 000 V ved Bergeløkka transformatorstasjon. For uttatt kraft betales kr. 85 pr. kW og år og 2,0 øre pr. kWh. Kontrakten kan med 6 måneders varsel sies opp av en av partene.

4. *Avgitte uttalelser.*
4.1. Larvik Elverk har i styremøte 3. september 1974 fattet slikt vedtak:

«Styret for Larvik Elverk har ingen merknader til søknaden fra Treschow-Fritzøe datert 26. juni 1974 om fornyelse av kraftleiekonsesjon for kraftlevering fra Vestfold Kraftselskap.»

4.2. Larvik kommunestyre har i møte 9. oktober 1974 etter forslag fra formannskapet enstemmig vedtatt rådmannens innstilling.
4.3. Fylkesmannen i Vestfold har i brev til NVE av 17. oktober 1974 for sin del anbefalt søknaden innvilget.
4.4. Industridepartementet har i brev til NV7 av 18. november 1974 ikke noe å merke til at firmaets maksimale årlige kraftuttak settes til 114 mill. kWh.

5. *NVE's uttalelse.*
Treschow-Fritzøe fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 10. mai 1963 tillatelse til å leie fra Vestfold Kraftselskap inntil 19 000 kW/105 GWh pr. år utover de ca. 2 950 kW (4 000 Hk) som i sin tid ble kontraktsmessig betinget ved salget av Treschow-Fritzøes kraftanlegg m. v. til Vestfold fylke. Tillatelsen er gitt med en tidsbegrensning til 30. juni 1996 hva gjelder 975 kW Tokkekraft og 1. januar 1975 hva gjelder den øvrige kraft.

Tillatelsen er gitt med vilkår om begrensning i tillatt innkjøp av norsk bartretømmer og kubb og med vilkår om at leieforedling for andre bedrifter av norsk bartretømmer og kubb ikke er tillatt. Det er som vanlig gitt vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft — inklusive 975 kW Tokkekraft, men med fradrag av de ovenfor nevnte 2 950 kW — som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om styre er ikke gitt da det handler om et personlig eiet firma, og vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet i samsvar med loven slik den lød inntil endringen i 1969.
Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1973. For 1973 var den kr. 11 578,50.
Søknaden av 26. juni 1974 gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 19 000 kW fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Larvik kommune. Søknaden gjelder dessuten for en utvidet energimengde i henhold til kontrakten, dvs. inntil 114 GWh pr. år.
Søknaden omfater ikke de ca. 2 950 kW (4 000 Hk) som er betinget ved selskapets salg av kraftanlegg m. v. til fylket. Søknaden omfatter dog de 975 kW prioritert kraft fra Tokke.
Dessuten omfatter søknaden 600 kW erstatningskraft som i henhold til kraftleiekontrakten leveres til erstatning for uttak av vann fra Farris til L. O. V. og V. I. V.
I kontrakt av 1967 mellom Treschow-Fritzøe og L. O. V., og i avtale av 1974 mellom Treschow-Fritzøe og V. I. V., er inntatt et pkt. 4 som lyder slik:

«Kraften skal være konsesjonsfri både med hensyn til effekt og energimengde, idet den erstatter tap av kraft som ikke er konsesjonsregulert.»

I avtalen med L. O. V. påtar Vestfold Kraftselskap seg å levere inntil 375 000 kWh pr. år og i avtalen med V. I. V. inntil 2,5 mill. kWh pr. år.
I samsvar med tidligere saker, jfr. bl. a. en sak vedrørende A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker om konsesjon fra Oslo Lysverker som for tiden er til avgjørelse i departementet, ansees erstatningskraft ikke å være konsesjonspliktig.
NVE har ellers for sin del ikke noe å bemerke til søknaden og vil anbefale at Treschow-Fritzøe gis tillatelse til å leie inntil 18 400 kW/111 125 MWh pr. år fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Larvik kommune. De 975 kW Tokkekraft har i henhold til konsesjon av 10. mai 1963 en tidsbegrensning til 30. juni 1996. For den øvrige kraften, inntil 17 425 kW, foreslås til-

latelsen gitt for en 10-års periode som vanlig regnet fra 1. januar 1975.

I henhold til telefonsamtale 20. november 1974 med byråsjef Slettemoen i Industridepartementet foreslås dessuten tillatelsen gitt med vilkår om begrensning i tillatt innkjøp av norsk bartretømmer og kubb og med vilkår om at leieforedling for andre bedrifter av slik tømmer og kubb ikke er tillatt. En går ut fra at Industridepartementet nærmere vurderer behovet for at disse vilkår medtas.

Videre foreslås tillatelsen i det vesentligste gitt med samme vilkår som tidligere herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Tillatelsen foreslås som før gitt uten vilkår om styre og uten vilkår om kraftavståelse til kommuner.

Dessuten foreslås inntatt en setning i vilkår nr. 10 om at de ca. 2 950 kW (4 000 Hk) som i sin tid ble betinget og de 600 kW (2 875 MWh) erstatningskraft ikke omfattes av konsesjonen.

For øvrig vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Treschow-Fritzøe fikk ved kongelig resolusjon av 10. mai 1963 tillatelse til å leie fra Vestfold Kraftselskap inntil 19 000 kW/105 GWh pr. år utover de ca. 2 950 kW (4 000 Hk) som i sin tid ble kontraktsmessig betinget ved salg av Treschow-Fritzøe kraftanlegg m. v. til Vestfold fylke. Tillatelsen er gitt med tidsbegrensning til 30. juni 1996 hva angår 975 kW Tokkekraft og 1. januar 1975 hva gjelder resten av kraften.

For å få samsvar mellom kraftleiekonsesjoner og primakraftkontrakter med Vestfold Kraftselskap på grunn av brukstiden ønskes energimengden økt fra 105 GWh/år til 114 GWh/år.

Som det går frem av NVE's brev omfatter søknaden 600 kW erstatningskraft som etter NVE's og departementets oppfatning ikke er konsesjonspliktig har NVE foreslått at dette kvantum holdes utenfor. NVE har på dette grunnlag anbefalt at Treschow-Fritzøe gis tillatelse til å leie inntil 18 400 kW/111 125 MWh pr. år fra Vestfold kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Larvik kommune.

Industridepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag og vil tilrå at omhandlede konsesjon blir gitt på nedenstående vilkår:

«1. *Leietid.*

For så vidt angår leien av de 975 kW Tokkekraft som er tildelt konsesjonæren ved tegning av andeler i Tokkelånet gjelder konsesjonen til 30. juni 1996.

For de øvrige 17 425 kW gjelder konsesjonen så lenge kraftleieforholdet med Vestfold Kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Begrensning i tillatt innkjøp av norsk bartretømmer og kubb.*

Treschow-Fritzøe kan til sin produksjon av tremasse, wallboard og halvkjemisk masse ikke uten etter innhentet samtykke fra Industridepartementet kjøpe mer enn 65 000 f.m³ norsk bartretømmer og kubb pr. år. Med norsk bartretømmer og kubb forstås ikke tynningsvirke av bartre, lauvtre, bakhon og sagbruksavfall.

3. *Leieforedling.*

Leieforedling for andre bedrifter av norsk bartretømmer og kubb skal ikke finne sted.

4. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

5. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

6. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke lig-

ger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

7. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

8. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

9. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelse av Industridepartementet.

10. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i post 9 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på medfører at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.»

I forbindelse med vilkårenes post 5 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 8, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 9.

De ca. 2 950 kW (4 000 Hk) som i sin tid ble kontraktmessig betinget ved salget av selskapets kraftanlegg m. m. til Vestfold fylke og de 600 kW (2 875 MWh) erstatningskraft som i henhold til kontrakten med Vestfold Kraftselskap leveres til erstatning for uttak av vann fra Farris omfattes ikke av vilkårene.

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Treschow-Fritzøe å leie inntil 18 400 kW/111 125 MWh pr. år fra Vestfold Kraftselskap på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

22. Borregaard A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra A/S Hafslund.)
Kongelig resolusjon 8. august 1975.

Borregaard A/S har i brev av 28. november 1974 søkt om fornyelse av konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 26. november 1965

om tillatelse til å leie inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund.

Hovedstyret for Norges vassdrags og elektrisitetsvesen har i brev av 3. april 1975 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 11. juni 1965 ble The Kellner Partington Paper Pulp Co. Ltd. gitt tillatelse til å leie inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund til drift av en elektrokjel. Tillatelsen er gitt med en tidsbegrensning til 1. januar 1975.

Ved kongelig resolusjon av 25. november 1965 ble A/S Borregaard gitt tillatelse til å bl. a. overta nevnte konsesjon.

I brev herfra av 4. november 1974 ble selskapet minnet om konsesjonens utløp og en ba innsendt søknad om fornyelee hvis kraftleieforholdet forutsattes å skulle opprettholdes.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 28. november 1974 og lyder slik:

«Med ovennevnte brev minner De om utløp pr. 1. januar 1975 av vår konsesjon for leie av inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund til drift av en elektrokjel.

Vi tillater oss å søke om fornyelse av denne konsesjon. Kraften blir utelukkende anvendt til drift av elektrokjel med brenselstyrt reserve, og leveringen skjer i henhold til Samkjøringens norm for kjelkraftlevering. Bestemmelse om dette er inntatt i pkt. 5 i vår kontrakt om leie av primakraft fra A/S Hafslund av 15. oktober 1971. Vårt primakraftbehov dekkes av egen produksjon og nevnte kraftleie fra A/S Hafslund. Kraftleiekonsesjon for slik levering er meddelt med brev til oss av 30. juni 1973 fra Det Kongelige Departement for Industri og Håndverk (ref. Id 4063/73V PR/IEA).»

I vedlegg til brev fra selskapet av 19. februar 1975 gis følgende opplysninger:

«*Styret i BORREGAARD A.S.*
26. september 1973.
(Ingen endringer pr. 16. januar 1975.)

Direktør Alf Sanengen, Gulleråsveien 29, Oslo 3
Skogeier Karl M. Kværness, 2483 Lomnessjøen
Generaldirektør Rein Henriksen, Hafrsfjordgate 6, Oslo 2
Skogeier Reidar Holemark, 3460, Hesselberg, Norderhov
Generaldirektør Kjell B. Langballe, Skøyenveien 15, Oslo 3
Rørlegger Arne Eilertsen, Sisikveien 4, 1700 Sarpsborg
Fabrikkarbeider Hans O. Johansen, Rolvsøyveien 80, 1600 Fredrikstad
Lønningsbokholder Bjørn Hansen, St. Hansveien 22 C, 1700 Sarpsborg.

Samtlige er norske statsborgere.
Selskapets grunnkapital er norsk.»

3. *Kraftleieavtalen.*

I kraftleiekontrakten av 15. oktober 1971 mellom Borregaard A/S og A/S Hafslund om levering av primakraft er under § 1 pkt. 5 angitt at spillkraftleveringen skal leveres etter særskilt kontrakt basert på Samkjøringens norm. Særskilt kontrakt har dog ikke blitt opprettet, men begge selskapene oppgir at leveringen skjer i henhold til Samkjøringens norm.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. A/S Hafslund har i brev til NVE av 18. desember 1974 meddelt seg ikke ha noe å bemerke til søknaden.

4.2. Sarpsborg bystyre har i møte 6. mars 1975 anbefalt søknaden innvilget.

4.3. Fylkesmannen i Østfold har i brev til NVE av 11. mars 1975 ingen bemerkninger og anbefaler konsesjon gitt.

4.4. Industridepartementet har i brev til NVE av 18. desember 1974 ikke noe å merke til at selskapet får søknaden innvilget.

5. *NVE's uttalelse.*

Borregaard A/S er foruten konsesjonen av 11. juni 1965, ved kongelig resolusjon av 22. juni 1973 gitt tillatelse til å leie inntil 6 500 kW fra Tokke hovedanlegg og inntil 15 000 kW primakraft og tilfeldig kraft levert gjennom A/S Hafslund. Denne tillatelse er gitt med en tidsbegrensning til 30. juni 1996, mens som nevnt tillatelsen av 11. juni 1965 på leie av inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund utløp 1. januar 1975.

Begge tillatelsene er gitt med i hovedsak de samme vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre. I konsesjonen av 22. juni 1973 er gitt vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,60 pr. kW, men i konsesjonen av 11. juni 1965 er det ikke gitt vilkår om avgift i samsvar med praksis når det gjelder leie av spillkraft til dampfremstilling. Dessuten er gitt vilkår om kraftavståelse til kommuner i konsesjonen av 1965, men dette vilkår er i samsvar med praksis sløyfet i konsesjonen av 1973.

Søknaden fra Borregaard A/S av 28. november 1974 gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund til drift av en elektrokjel.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil foreslå konsesjon gitt.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, dvs. til 1. januar 1985. Videre foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår,

herunder vilkår om helt norsk styre, men som tidligere uten vilkår om en årlig avgift til staten og i samsvar med praksis uten vilkår om kraftavståelse til kommuner, jfr. departementets brev av 26. mars 1971 til hovedstyret for NVE.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Omhandlede konsesjonssøknad gjelder som det fremgår av NVE's brev fornyelse av bedriftens tidligere gitte konsesjon på leie av spillkraft fra A/S Hafslund, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1965 s. 119 ff.

Departementet har ikke noe spesielt å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til hovedstyret anbefale at A/S Borregaard får fornyet tillatelse til å leie inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med A/S Hafslund måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan

dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. Kontroll.

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Selskapet plikter innen 1. mai hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7».

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Borregaard A/S å leie inntil 18 000 kW spillkraft fra A/S Hafslund på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

23. A/S Van Severen & Co. Ltd.

(Konsesjon på kraftleie fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

A/S Van Severen & Co. Ltd. har i brev av 16. august 1974 søkt om konsesjon på leie av 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 19. desember 1974 bl. a. uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 6. juni 1969 ble A/S Van Severen & Co. Ltd. gitt tillatelse til å leie inntil 12 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

I brev fra Industridepartementet av 29. august 1970 ble selskapet gitt tillatelse til å leie inntil 3 500 kW fra A/S Namdalens Træsliperi.

Tillatelsene er tidsbegrenset til 31. desember 1983.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 16. august 1974 lyder slik:

«Med henvisning til lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV, og kgl. res. av 20. august 1971, tillater vi oss å søke om konsesjon på leie av 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av et nytt trelastbruk i Namsos.

Det nye trelastbruket, som er driftsklart høsten 1975, skal erstatte et gammelt trelastbruk A/S Van Severen & Co. Ltd. i dag driver på sin eiendom i Namsos og A/S Namdalsbruket, Namsos, som er kjøpt av A/S Van Severen & Co. Ltd.

Produksjonen pr. år er tilsammen ca. 65 000 m^3 skåret og høvlet trelast, takstoler, pre-cut til husbygging og impregnert trelast.

Kraftforbruket i 1973 var 3 500 MWh. Av dette ble ca. 40 pst. produsert i eget varmekraftverk som vil bli nedlagt.

A/S Van Severen & Co. Ltd. har fra tidligere, konsesjon på leie av 3 500 kW fra A/S Namdalen Træsliperi og 12 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk for drift av sitt sliperianlegg på Lauvsnes i Flatanger kommune.

Vedrørende eierforhold og ledelse av A/S Van Severen & Ltd. kan opplyses følgende:

Aksjekapital	kr. 5 625 000
Antall aksjer	56 250
Aksjenes pålydende beløp	kr. 100
Antall aksjonærer pr. 31. desember 1973	110

Selskapet er ikke kjent med at aksjer er pantsatt til sikkerhet til andre rettsobjekter enn eventuelt de som er nevnt i Arbeidsdepartementets rundskriv av 15. februar 1932.

Selskapets styre er sammensatt slik:
Reidar Due, gårdbruker, Levanger, formann

Jan Jenssen, skogeier, Hommelvik, nestformann
Odd Akselsen, disponent, Oslo
Kolbjørn J. Haugen, fabrikkarbeider, Orkanger
Andreas Holm, skogeier, Herefoss
Ove Munthe-Kaas, skogeier, Hov i Land
Jens Lange Lyche, direktør, Hønefoss
Rolv Lindseth, direktør, Levanger
Olav Paulsen, økonomisekretær, Ranheim
Bjarne Robberstad, departementsråd, Oslo
Ola G. Tromsdal, fabrikkarbeider, Verdal.

Alle er norske statsborgere.
Vi håper med dette å ha gitt fyldestgjørende opplysninger for Deres behandling av vår konsesjonssøknad.»

3. *Kraftleieavtalen.*

Etter forespørsel herfra opplyser selskapet i brev av 30. august 1974 at Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk er innstilt på å dekke kraftbehovet etter industritariff II med en effektavgift av kr. 120 pr. kW og år + 3,8 øre pr. kWh inkl. el.avgift.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har i to likelydende brev av 23. oktober 1974 til fylkesmannen og NVE ikke noe å bemerke til søknaden.

4.2. Namos kommunestyre har i møte 10. oktober 1974 gjort slikt vedtak:

«Namsos kommunestyre har ikke noe å bemerke til at A/S Van Severen & Co. Ltd. gis konsesjon på leie av 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av nytt trelastbruk i Namsos.»

4.3. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har i brev til NVE av 29. oktober 1974 heller ikke noe å bemerke til søknaden.

5. *NVE's uttalelse.*

A/S Van Severen & Co. Ltd. fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 6. juni 1969 tillatelse til å leie inntil 12 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og ved Industridepartementets brev av 29. august 1970 tillatelse til å leie inntil 3 500 kW fra A/S Namdalen Træsliperi, begge med en tidsbegrensning til 31. desember 1983.

Tillatelsene er gitt med vilkår om helt norsk styre og om at minst 8/10 av aksjekapitalen skal være på norske hender. Den ble videre gitt med vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet i tillatelsen av 6. juni 1969, men ikke i tillatelsen av 29. august 1970. Dessuten er konsesjonene gitt med vilkår om begrensning i adgangen til å erverve norsk bartrevirke m. v.

Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1973. For 1973 var den henholdsvis for de to konsesjonene kr. 7 560 og kr. 2 901.

Søknaden fra A/S Van Severen & Co. Ltd. av 16. august 1974 gjelder tillatelse til å leie inntil 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av et nytt trelastbruk i Namsos. Det nye trelastbruket, som er driftsklart høsten 1975, skal erstatte et gammelt trelastbruk som selskapet i dag driver på sin eiendom i Namsos samt A/S Namdalsbruket som selskapet har kjøpt. Produksjonen pr. år er tilsammen ca. 65 000 m^3 skåret og høvlet trelast, takstoler, pre-cut til husbygging og impregnert trelast.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at A/S Van Severen & Co. Ltd. gis tillatelse til å leie inntil 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av selskapets trelastbruk i Namsos kommune. Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonene av 1969 og 1970, nemlig til 31. desember 1983.

Videre foreslås tillatelsen i det vesentligste gitt med de samme vilkår som konsesjonene av 1969 og 1970, herunder med vilkår om helt norsk styre og om at minst 8/10 av aksjekapitalen skal være på norske hender samt om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner foreslås sløyfet i likhet med konsesjonen av 6. juni 1969.

Vilkår om begrensning i adgangen til å erverve norsk bartrevirke m. m. er ikke tatt med i forslaget. NVE går ut fra at Industridepartementet nærmere vurderer behovet av et slikt vilkår.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

A/S Van Severen & Co. Ltd. har som det fremgår av NVE's brev søkt om tillatelse til å leie 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av et nytt trelastbruk i Namsos.

Det nye trelastbruket som skal være driftsklart høsten 1975 skal erstatte bedriftens gamle sagbruk i Namsos. Selskapet har fra før to konsesjoner på leie av kraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk på henholdsvis 12 000 kW og 3 500 kW gitt henholdsvis ved kongelig resolusjon av 6. juni 1969 og ved Industridepartementets brev av 29. august 1970. Jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1969 s. 42 ff. og 1970 s. 122 ff.

Det økte behovet for kraftleiekonsesjon har sammenheng ved at bedriftens eget gamle

varmekraftverk som er basert på flis vil bli nedlagt.

Departementet har ellers ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til Hovedstyret anbefale at A/S Van Severen & Co. Ltd. får leie ytterligere inntil 2 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 31. desember 1983.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

Av selskapets aksjekapital skal minst 8/10 være på norske hender, regnet på den måte som er fastsatt i § 19 i lov nr. 16 av 14. desember 1917 med senere tillegg og endringer.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

t i l r å r :

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Van Severen & Co. Ltd. å leie inntil 2 000 kW elektrisk kraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

24. A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker.

(Konsesjon på kraftleie fra Oslo Lysverker.)
Kongelig resolusjon 8. august 1975.

I brev av 8. februar 1974 til NVE har A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker søkt om konsesjon på leie av inntil 3 000 kW primakraft fra Oslo Lysverker. Kraften skal nyttes til drift av selskapets fabrikkanlegg, kontorer og lager i Oslo.

H o v e d s t y r e t f o r N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 2. oktober 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

I brev fra NVE av 3. desember 1973 ble A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker bedt om å innsende søknad om konsesjon på kraftleie hvis leieforholdet utover 500 kW med Oslo Lysverker tenkes opprettholdt.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 4. februar 1974 og lyder slik:

«Idet vi viser til Deres brev av 3. desember 1973 tillater vi oss med dette å søke om konsesjon på leie av elektrisk kraft fra Oslo Lysverker.

Kraften vil bli benyttet i forbindelse med driften av våre fabrikkanlegg og kontorer i Sandakerveien 54 og 56. Treschow gate 16 og vårt lager i Ulvenveien 102. Kraften vil senere også bli benyttet ved de anlegg vi står i ferd med å erverve i Bentsebrugaten 15 og 17. Alle de nevnte anlegg, kontorer og lager er beliggende i Oslo.

Vårt årlige forbruk av elektrisk energi er i Sandakerveien 54 og 56, Treschows gate 16 og Ulvenveien 102 på tilsammen ca. 4,9 mill. kWh med et maksimalt effektuttak på vel 1 500 kW. I tillegg til den her nevnte energimengde benytter vi år om annet ca. 2 300 tonn fyringsolje ved de ovenfor nevnte anlegg og kontorer. Da såvel ervervet av Bentsebrugaten 15 og 17 som utviklingen i sin alminnelighet må antas å føre til et øket energibehov, tillater vi oss med dette å søke om konsesjon på inntil 3 000 kW.

Den elektriske energi som vi hittil har benyttet i Oslo er levert dels i henhold til vedlagte kontrakt med Oslo Lysverker og dels i henhold til Oslo Lysverkers ordinære leveringsbetingelser, tariff T3.

Vår virksomhet i Oslo består i produksjon og markedsføring av seper, vaske- og rengjøringsmidler samt av toaletforbruksartikler og andre varer av forskjellig slag.

Selskapet som har sete i Norge, ledes av et styre på 9 medlemmer, hvorav 3 er valgt av og blant de ansatte. Samtlige styremedlemmer er norske statsborgere.

Selskapets grunnkapital, aksjekapitalen, er på kr. 17 585 000 fordelt på 15 430 A-aksjer og 19 740 B-aksjer, alle pålydende kr. 500.

Ca. 96 pst. av A-aksjene og samtlige B-aksjer eies av Borregaard A.S. Borregaard A.S. er et norsk selskap med sete i Norge, helt

norsk grunnkapital og helt norsk styre. De øvrige aksjonærer er alle norske statsborgere.»

3. *Kraftleieavtaler.*

På grunnlag av overenskomstene mellom Oslo kommune og Akerselvens Brugseierforening om overtagelse av vannrettighetene i Maridalssvasdraget — Akerselven er det mellom Oslo Lysverker og A/S Lilleborg Fabriker 27. juni 1959 inngått kontrakt om levering av 1 000. kW. Kraften leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning på ca. 230 V. 118 kW + 10 pst. = 129,8 kW skal leveres som erstatningskraft og resterende 870,2 kW som tilleggskraft.

For erstatningskraften betales en fast årsavgift på kr. 97,50 pr. kW/år. Prisen som er basert på engros-prisindeksen 1. januar 1949 reguleres i overensstemmelse med de bestemmelser som er vedtatt i hovedoverenskomsten pkt. 7 og tilleggsoverenskomsten pkt. 2, mellom Oslo kommune og Akerselvens Brugseierforening.

Tilleggskraften betales etter tariff T3.

Kontrakten gjelder fra 1. januar 1954 og er uoppsigelig for erstatningskraften. For tilleggskraften kan kontrakten etter 5 år sies opp med 1 års varsel av begge parter.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Oslo Lysverker har i påtegning av 13. mars 1974 til Oslo formannskap uttalt:

«A/S Denofa og Lilleborg Fabriker søker om konsesjon på leie av inntil 3 000 kW primakraft fra Oslo Lysverker.

Oslo Lysverker har tariffmessig levering av primakraft til A/S Denofa og Lilleborg Fabriker. En del av kraften leveres som erstatningskraft i henhold til særlig avtale i forbindelse med Oslo kommunes innløsning av vannrettighetene i Akerselven.

Søknaden foreslås anbefalt.»

4.2. Oslo bystyre har i møte 28. mars 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig tiltrådt Oslo Lysverkers innstilling.

4.3. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev til NVE 6. mai 1974 meddelt at han ikke har noe å innvende mot at søknaden blir innvilget. Han har samtidig meddelt at søknaden er anbefalt av overingeniøren for elektrisitetsforsyningen i Akershus.

5. *NVE's uttalelser.*

A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker fikk i brev av 15. desember 1972 fra NVE tillatelse til å leie inntil 4 000 kW fra Tokke hovedanlegg og inntil 9 000 kW fra A/S Hafslund. Tillatelsen ble gitt med tidsbegrensning til 30. juni 1996 for Tokkekraften og til 30. juni 1982 hva gjelder kraften fra A/S Hafslund.

Tillatelsen ble gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre (direksjon og representantskap) og om en årlig avgift til staten av kh. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Videre ble tillatelsen gitt med vilkår om kraftavståelse til kommuner. Vilkåret gjelder dog ikke de 4 000 kW fra Tokke hovedanlegg.

I brev av 4. februar 1974 har A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker søkt om konsesjon på leie av 3 000 kW fra Oslo Lysverker. Kraften skal brukes i selskapets anlegg i Sandakerveien 54 og 56, Treschows gate 16, Ulvenveien 102 samt Bentsebrugaten 15 og 17 og brukes til produksjon av seper, vaske- og rengjøringsmiller, toaletforbruksartikler m. v.

Da søknaden på leie av inntil 3 000 kW som nevnt også omfatter de 129,8 kW erstatningskraft, som i samsvar med tidligere saker ikke anses å være konsesjonspliktig, jfr. bl. a. brev av 29. juli 1960 fra Industridepartementet til Bjølsen Valsemølle A/S, vil NVE anbefale at A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker gis tillatelse til å leie inntil 2 870 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo kommune.

Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som gjelder for tillatelsen på leie fra A/S Hafslund, nemlig 30. juni 1982.

Konsesjonen foreslås videre i det vesentligste gitt med de samme vilkår som tillatelsen av 1972, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Dessuten foreslås inntatt en setning i vilkår nr. 9 om at erstatningskraften ikke omfattes av konsesjonen.

For øvrig vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

.. Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Som det går frem av NVE's brev søker A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker om konsesjon på leie av noe mer kraft til sin virksomhet i Oslo enn den f. t. har bruk for.

Det økte kraftforbruk som det regnes med har sammenheng med en generell stigning i produksjonen og økt mekanisering, og flytting av produksjonen av flytende vaskemidler fra Lade til Oslo.

Av omhandlede kraftkvantum er 129,8 kW erstatningskraft og dermed ikke konsesjonspliktig.

Departementet har for øvrig ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til

hovedstyret anbefale at A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker får tillatelse til å leie inntil 2870 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets virksomhet i Oslo.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 30. juni 1982.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen:

$$\frac{\text{kWh}}{8\,760} = \text{kW}.$$

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Erstatningskraft, som leveres i henhold til kontrakt mellom A/S Lilleborg Fabriker og Oslo Lysverker av 27. juni 1959, omfattes ikke av vilkårene, jfr. kontraktens § 1 a.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Denofa og Lilleborg Fabrikker å leie inntil 2870 kW fra Oslo Lysverker på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

25. A/S Follum Fabrikker.

(Konsesjon på kraftleie fra Mathiesen-Eidsvold Værk og Akershus Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

A/S Follum Fabrikker har i brev av 15. november 1974 søkt om fornyelse på konsesjoner gitt i brev av 16. august 1965 fra Industridepartementet og ved konprinsregentens resolusjon av 14. januar 1966 på leie av henholdsvis 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk. Jfr. «Meddelte vassdragskonsesjoner» 1965 s. 155 og 156 og 1966 s. 5 ff.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 17. mars 1975 bl. a. uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

I brev fra Industridepartementet av 16. august 1965 ble A/S Follum Fabrikker gitt tillatelse til å leie inntil 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og ved Kronprinsregentens resolusjon av 14. januar 1966 ble selskapet gitt tillatelse til å leie inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk til drift av Bøhnsdalen Cellulosefabrikk.

Tillatelsene er begge gitt med en tidsbegrensning til 1. januar 1975. I brev herfra av 4. november 1974 ble selskapet minnet om konsesjonenes utløp og en ba innsendt søknad om fornyelse hvis kraftleieforholdet forutsattes å skulle opprettholdes.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 15. november 1974 og lyder slik:

«Vi søker herved om fornyelse av konsesjon på vår kraftleieavtale med Mathiesen-Eidsvold Værk og spillkraftavtale med Akershus Elektrisitetsverk for 3 år dvs. til 31. desember 1977.

Kraftleieavtalen med Mathiesen-Eidsvold Værk blir som den nåværende, idet vi har avtale med sistnevnte om fornyelse av kraftleieavtalen ved fortsatt drift ved Bøhnsdalen Cellulosefabrikk etter 1. januar 1975. Prisen skal justeres, og det er forhandlinger i gang om dette.

Den någjeldende spillkraftavtale med Akershus E-verk gjelder frem til 31. desember 1974 og deretter med 1 års gjensidig oppsigelse. Gjeldende kontrakt vil således løpe videre med 1 års oppsigelse etter avtale med Akershus E-verk.

Når det gjelder anvendelse av kraften, går denne i sin helhet til Bøhnsdalen Cellulosefabirkk. Driften ved Bøhnsdalen Cellulosefabrikk forutsettes opprettholdt til sommeren 1976. En fortsatt drift utover dette tidspunkt vil være avhengig av flere faktorer, mellom

annet myndighetenes krav til utslipsbegrensning samt virkessituasjon.

Vi håper ovennevnte opplysninger er tilstrekkelige for behandling av konsesjonssøknaden og står gjerne til tjeneste med supplerende opplysning om De skulle ønske dette.»

3. *Kraftleiekontraktene.*

Ifølge primakraftkontrakten av februar 1965 som lå til grunn for konsesjonen av 16. februar 1965 forplikter Mathiesen-Eidsvold Værk seg til å levere inntil 1 400 kW til drift av Bøhnsdalen Cellulosefabrikk, elektrokjelen unntatt. A/S Follum Fabrikker har rett til å overskride kraftkvanta med 10 pst. således at maksimal effekt blir 1 540 kW. Kraft til hovedmaskineriet leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av 515 V ± 5 pst. Kraft til andre formål leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av 2 300 V ± 5 pst. Partene er i forhandling om ny kontrakt som i stort vil få det samme innhold som kontrakten av februar 1965. Ifølge kontraktsforslaget fra Mathiesen-Eidsvold Værk vil prisen bli kr. 61,45/MWh. Prisen er dog fortsatt gjenstand for forhandling.

Ifølge spillkraftkontrakten av 3. september 1965 har Akershus Elektrisitetsverk fra 1. juli 1965 rett til å levere inntil 20 000 kW spillkraft til A/S Follum Fabrikker's elektrokjel. Kraften leveres som 3-faset vekselstrøm med en spenning av 5 000 V. For den leverte energi skal det betales en kWh-pris basert på prisen for fyringsolje. Kontrakten gjelder til 31. desember 1974 og deretter med 1 års gjensidig oppsigelse.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Mathiesen-Eidsvold Værk har i styremøte 18. desember 1974 enstemmig vedtatt slik tilråding:

«Styret vil tilrå at A/S Follum Fabrikker får fornyet sin kraftleiekontrakt med Mathiesen-Eidsvold Værk frem til 31. desember 1977. En vil også tilrå at spillkraftavtalen med Akershus Elektrisitetsverk fornyes.»

4.2. Eidsvold kommunestyre har i møte 24. januar 1975 etter innstilling fra rådmannen og formannskapet enstemmig vedtatt elverkets tilråding.

4.3. Overingeniøren i Oslo og Akershus har i brev av 7. februar 1975 til fylkesmannen anbefalt søknaden.

4.4. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev av 12. februar 1975 til NVE ikke noe å innvende mot at søknaden blir innvilget.

5. *NVE's uttalelser.*

A/S Follum Fabrikker har i alt 6 konsesjoner på kraftleie fra forskjellige kraftleverandører:

1. Av 26. november 1954 på leie av inntil 3 000 kW fra A/S Kistefos,
2. av 5. januar 1962 på leie av inntil 10 MW fra A/S Viul Tresliperi,
3. av 2. september 1963 på leie av ytterligere kraft (maks. 2 200 kW) fra A/S Kistefos,
4. av 16. august 1965 på leie av inntil 1 540 kW fra Mathiesen-Eidsvold Værk,
5. av 14. januar 1966 på leie av inntil 20 MW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk,
6. av 14. juli 1972 på leie av inntil 60 MW spillkraft fra Statskrafteverkene.

Tillatelsene er tidsbegrenset slik:

1. til 12. oktober 1983,
2. » 4. januar 1991,
3. » 1. februar 1982,
4. » 1. januar 1975,
5. » 1. januar 1975,
6. » 1. januar 1981.

Samtlige tillatelser er i det vesentligste gitt med like og vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 — kr. 1 for konsesjonen av 26. november 1954 — av den kraft som gjennomsnittlig nyttes beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. For konsesjonene av 14. januar 1966 og 14. juli 1972 er det dog ikke gitt vilkår om avgift i samsvar med praksis når det gjelder leie av spillkraft til dampfremstilling. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er i samtlige tillatelser sløyfet.

Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1973. For 1973 var den på tilsammen kr. 11 136,20.

Søknaden fra A/S Follum Fabrikker av 15. november 1974 gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk til drift av Bøhndalens Cellulosefabrikk i Eidsvoll kommune inntil 31. desember 1977. Primakraften brukes som før til cellulosefabrikkens maskiner og til belysning, ventilasjon m. v. Spillkraften brukes til selskapets elektrokjel.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at A/S Follum Fabrikker gis tillatelse til å leie inntil 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk til drift av Bøhndalens Cellulosefabrikk i Eidsvoll kommune.

Tillatelsen foreslås gitt med tidsbegrensning i henhold til søknaden dvs. til 1. januar 1978.

Videre foreslås tillatelsen i det vesentligste gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 av den kraft —

utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Industridepartementet skal bemerke:

Omhandlede søknader fra A/S Follum Fabrikker gjelder som nevnt fornyet tillatelse frem til 1. januar 1978 til å leie inntil 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk til drift av Bøhndalens Cellulosefabrikk i Eidsvold inntil 31. desember 1977.

Industridepartementet vil i tilslutning til Hovedstyret anbefale at A/S Follum Fabrikker fortsatt får leie av inntil 1 540 kW primakraft fra Mathiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk. Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med de respektive kraftleverandører måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1978.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft — utenom spillkraft til dampfremstilling — som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets akjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Follum Fabrikker å leie inntil 1 540 kW primakraft fra Matiesen-Eidsvold Værk og inntil 20 000 kW spillkraft fra Akershus Elektrisitetsverk på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

26. Norske Skogindustrier A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra Trondheim Elektrisitetsverk m. fl. til drift av selskapets 8 forskjellige produksjonsavdelinger.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

I brev av 16. august 1974 til NVE har Norske Skogindustrier A/S søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 126 600 kW primakraft og inntil 30 000 kW spillkraft til elektrokjele fra Trondheim Elektrisitetsverk, Glåmdal Kraftlag, Solør Kraftlag, Orkdal kommunale Elektrisitetsverk, Røros Elektrisitetsverk, Fron-Ringebu Elektrisitetsverk, Solør Kraftlag og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til selskapets forskjellige avdelinger som ikke er registrert som egne rettssubjekter.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 6. mars 1975 bl. a. uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

Norske Skogindustrier A/S har i brev til NVE av 16. august 1974 søkt om konsesjon på kraftleie til en rekke produksjonsenheter som tilhører selskapet uten å være egne rettssubjekter.

Det dreier seg om i alt 126,6 MW primakraft og 30 MW spillkraft fordelt på 8 forskjellige bedrifter. Av dette er det tidligere gitt konsesjon på tilsammen 57,5 MW primakraft og 30 MW spillkraft.

2. *Søknaden m. v.*

Søknaden av 16. august 1974 fra Norske Skogindustrier A/S lyder slik:

«Vi viser til tidligere korrespondanse vedrørende en fellessøknad om konsesjon på leie av kraft for de av våre avdelinger som ikke er registrert som egne rettssubjekter.

I den anledning sendes vedlagt en redegjørelse over de fabrikker det gjelder, deres virksomhet, kraftbehov i kW, kraftleveringsvilkår og kraftleverandører.

Med henvisning til lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV, og kongelig resolusjon av

20. august 1971, tillater vi oss å søke om öonsesjon på leie av kraft for følgende fabrikker tilhørende Norske Skogindustrier A.S.

1. Ranheim Papirfabrikk, Ranheim.
   Konsesjon på leie av 12 000 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk.
2. Skarnes Trelast, Skarnes.
   Konsesjon på leie av 900 kW fra Glåmdal Kraftlag.
3. Våler Skurlag, Braskereidsfoss.
   Konsesjon på leie av 2 000 kW fra Solør Kraftlag.
4. Orkla Skogindustri, Orkanger.
   Konsesjon på leie av 1 500 kW fra Orkdal komm. Elektrisitetsverk.
5. Orkla Skogindustri, Røros.
   Konsesjon på leie av 1 000 kW fra Røros Elektrisitetsverk.
6. Orkla Skogindustri, Kvam.
   Konsesjon på leie av 1 200 kW fra Fron-Ringebu Elektrisitetsverk.
7. Orkla Skogindustri Saga, Braskereidfoss.
   Konsesjon på leie av 8 000 kW fra Solør Kraftlag.
8. Nordenfjelske Treforedling, Skogn.
   Nåværende konsesjoner på leie av 50 MW fastkraft og 30 MW spillkraft gjelder ikke utover 31. desember 1976. I søknad av 8. april 1974 har vi bedt om å få hevet fastkraftkvantumet til 100 MW i forbindelse med fornyet konsesjonsbehandling. Det økte kraftbehov forventes å melde seg fra året 1977/78 ved eventuell idriftsettelse av papirmaskin III som det i henhold til midlertidig lov av 14. desember 1973 er søkt om tillatelse til å bygge. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk er holdt løpende underrettet om Nordenfjelske Treforedlings kraftbehov.

Hvor intet annet spesielt er nevnt, gjelder søknaden bare konsesjon på leie av kraft for å kunne opprettholde nåværende produksjonsnivå og til visse nødvendige moderniseringer.

Vedrørende eierforhold og ledelse av Norske Skogindustrier A.S kan opplyses følgende:

Aksjekapital — 85 mill. kroner.
Antall aksjer — 850 000.
Aksjenes pålydende beløp — kr. 100.
Antall aksjonærer pr. 31. desember 1973 — 11 400.
De fleste aksjonærer eier fra 1—10 aksjer.
Selskapet har ingen aksjonærer som eier eller disponerer 13 pst. eller mer av aksjekapitalen.

Selskapet er ikke kjent med at aksjer er pantsatt til sikkerhet til andre rettsobjekter enn eventuelt de som er nevnt i Arbeidsdepartementets rundskriv av 15. februar 1932.

Selskapets styre er sammensatt slik:

Reidar Due, gårdbruker, Levanger, formann
Jan Jenssen, skogeier, Hommelvik, nestformann
Odd Akselsen, disponent, Oslo
Kolbjørn J. Haugen, fabrikkarbeider, Orkanger
Andreas Holm, skogeier, Herefoss
Ove Munthe-Kaas, skogeier, Hov i Land
Jens Lange Lyche, direktør, Hønefoss
Rolv Lindseth, direktør, Levanger
Olav Paulsen, økonomisekretær, Ranheim
Bjarne Robberstad, departementsråd, Oslo
Ola G. Tromsdal, fabrikkarbeider, Verdal.

Alle er norske statsborgere.

Vi håper med dette å ha gitt fyldesgjørende opplysninger for Deres behandling av vår konsesjonssøknad.»

Den i søknaden nevnte redegjørelse om de enkelte produksjonsenheter som eies av Norske Skogindustrier A/S lyder:

«1. *Ranheim Papirfabrikk, Ranheim.*

Fabrikken er en helintegrert treforedlingsbedrift med en årsproduksjon på vel 50 000 tonn kraftpapir i en rekke spesialkvaliteter som kreppet, asfaltlaminert, impregnert og bygningspapp m. v. En betydelig del av papirproduksjonen går til egne konverteringsavdelinger for fremstilling av sekker, bølgepapp- og massiv pappemballasje og papphylser. A/S Ranheim Papirfabrikk har konsesjon på leie av 7 500 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk inntil 1. januar 1978.

Kraftkjøp i 1973	8 640	kW
	46 400	MWh
Egenproduksjon	1 600	kW
	8 950	MWh

Tariff: Bilag 1.

Ved eventuell stans i egen kraftstasjon på grunn av driftsuthell eller vannmangel, er det et effektbehov på ca. 10 300 kW under nåværende produksjonsforhold. Dette sammen med nødvendige moderniseringer er bakgrunnen for at det søkes om konsesjon på leie av 12 000 kW.

2. *Skarnes Trelast, Skarnes.*

Bedriften produserer årlig tilsammen ca. 40 000 m³ skåret og høvlet trelast.

Kraftforbruk i 1973	750	kW
	2 100	MWh

Kraftleverandør: Glåmdal Kraftlag.
Tariff T3: Energiavg. 170 kr./kW/år
Energiavg. 5,6 øre/kWh
+el.avgift.

3. *Våler Skurlag, Braskereidfoss.*

Skurlagets hovedprodukter omfatter:

Skåret trelast.
Fingerskjøtt trelast.
Pre-cut-levering til husbygging.

Den totale produksjonen er 100 000 m³ pr. år.

Kraftforbruket i 1973	1 545	kW
	5 970	MWh

Kraftleverandør: Solør Kraftlag.
Tariff T3: Effektavg. 160 kr./kW/år
Energiavg. 6,5 øre/kWh
inkl. el.avgift.

Av hensyn til omfattende moderniseringer som pågår, blir det søkt om konsesjon på leie av 2 000 kW.

4. *Orkla Skogindustri, Orkanger.*

Sponplateproduksjon i 1973	26 600	tonn
Kraftforbruk	1 500	kW
	9 700	MWh

Kraftleverandør: Orkdal komm. Elektrisitetsverk.
Kontrakt: Bilag 2.

5. *Orkla Skogindustri, Røros.*
Sponplateproduksjon i 1973 12 500 tonn
Kraftforbruk 820 kW
5 300 MWh
Kraftleverandør: Røros Elektrisitetsverk.
Primakraften leveres høyspent og avregnes etter ren kWh-pris: 5 øre/kWh + el.avgift.

6. *Orkla Skogindustri, Kvam.*
Sponplateproduksjon i 1973 19 100 tonn
Kraftforbruk 1 050 kW
6 070 MWh
Kraftleverandør: Fron-Ringebu Elverk.
Tariff T3: Effektavgift 100 kr./kW/år
Energiavgift 3,2 øre/kWh
+ el.avgift.

7. *Orkla Skogindustri Saga, Braskereidfoss.*
Sponplateproduksjon i 1973 83 600 tonn
Kraftforbruk 3 500 kW
21 350 MWh
Kraftleverandør: Solør Kraftlag.
Kraftkontrakt: Bilag 3.

I henhold til midlertidig lov av 14. desember 1973, er det søkt om tillatelse til å utbygge kapasiteten med en ny produksjonsstreng som forutsettes produksjonsklar i løpet av 1975. Det er regnet med en tilleggskapasitet på 70 000 tonn sponplater pr. år, med mulighet for en ytterligere økning til 90 000 tonn.

8. *Nordenfjelske Treforedling, Skogn.*
Bedriften med sin avispapirfabrikk og tremassefabrikk konverterer all egenprodusert tremasse til papir.
Hovedproduktet er avispapir og produksjonen pr. år ligger på 220 000 tonn papir.
Bedriftens konsesjoner omfatter leie av 50 MW fastkraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og 30 MW spillkraft fra Statskraftverkene.
Konsesjonene gjelder ikke utover 31. desember 1976.
Vedrørende de utbygningsplaner det i henhold til midlertidig lov av 14. desember 1973 er søkt om tillatelse til å gjennomføre, vises det til vår søknad av 8. april 1974 om konsesjon på leie av kraft.»

I nevnte søknad av 8. april 1974 som er avløst av søknaden av 16. august 1974 er om kraftbehovet ved Nordenfjelske Treforedling, Levanger anført følgende:

«Med henvisning til våre konsesjoner på kraftleie innvilget ved kongelig resolusjon av 27. januar 1967 og ved bemyndigelse utvidet 12. oktober 1970, som gjelder til 1. januar 1977, tillater vi oss å be om å få utvidet konsesjonsgrensen for fastkraft med 50 MW i forbindelse med fornyet konsesjonsbehandling.
Våre konsesjoner omfatter i dag leie av 50 MW fastkraft og 30 MW kjelkraft. Dertil har vi et varmekraftanlegg med en normalytelse på 10 MW. Dette anlegget representerer for samkjøringsområdet en tørrårsreserve på 55 GWh, en tørrårssikker energimengde som vi regner med å kunne øke til 70 GWh i 1978.
Det økte kraftbehov skyldes flere forhold. Hendelser i den senere tid har ført til en raskere overgang til lettere avispapirkvaliteter i Europa enn det vi tidligere fant sannsynlig. Denne utvikling medfører et stigende kraftforbruk pr. tonn papir, men samtidig reduseres riktignok produksjonsevnen på våre nåværende papirmaskiner. Disse papirmaskinene er mindre egnet for de letteste papirkvaliteter. For å unngå en synkende produksjonsutvikling med de farer som er forbundet med det, finner vi å måtte gjøre alvor av våre planer om å bygge en tredje avispapirmaskin på Fiborgtangen, Skogn. Den nye maskinen vil bli spesialkonstruert for de letteste avispapirkvaliteter, som gir den høyeste bearbeidingsverdi pr. tonn papir og dermed pr. m^3 tømmer.
De lettere papirkvaliteter medfører som nevnt et høyere energiforbruk pr. tonn papir. Dessuten skjer det en utvikling mot nye produksjonsmetoder for fremstilling av tremasse som er betydelig mer energikrevende enn det som hittil har vært vanlig. Den nye tremassen har en kvalitet som gjør det mulig å redusere cellulosetilsetningen i avispapiret. Tatt i betraktning at det til fremstilling av et tonn cellulose går med dobbelt så meget tømmer som til et tonn tremasse, samtidig som produksjonen av tremasse er forurensningsfri, er det naturlig at det stilles store forventninger til den nye produksjonsmetode selv om kraftforbruket er større.
Vårt kraftbehov utover nåværende kontraktskvanta vil fra året 1977/78 være 300 GWh, stigende til 360 GWh i løpet av en 5-årsperiode.
Papirproduksjonen på våre 2 papirmaskiner var i 1973 226 000 tonn avispapir, og det gikk med 500 700 m^3 tømmer. I 1977/78 regner vi med å kunne produsere 330 000 tonn avispapir av lettere kvaliteter med et råstoffbehov på 720 000 m^3 tømmer. Produksjonen vil øke til 350 000 tonn avispapir og et tømmerforbruk på 800 000 m^3 etter 4—5 år når den nye maskinen er trimmet til full produksjon.»

3. *Avgitte uttalelser.*

Søknaden av 16. august 1974 har vært forelagt fylkesmennene i Oppland, Hedmark og Sør-Trøndelag, samt de respektive kommunestyrer/formannskap, som ikke har hatt noe å bemerke. Søknaden har dessuten vært forelagt fylkesmannen i Nord-Trøndelag som i brev til NVE av 10. februar 1975 har meddelt:

«Saken har herfra vært forelagt Levanger kommune og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.
Levanger kommunestyre behandlet saken i møte 18. november 1974 og vedtok da med 39 mot 11 stemmer å anbefale konsesjonssøknaden innvilget.
Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har ved påtegning av 24. januar 1975 uttalt:

«Denne saken har vært forelagt oss tidligere direkte fra NVE, Elektrisitetsdirektoratet, hvorpå ble svart at vi ikke hadde noe å bemerke til nåværende konsesjon under pkt. 8.
Vi kan for tiden ikke — og heller ikke i overskuelig fremtid — påta oss en øket

levering fra egne kraftkilder, da prognosene viser at all kraft fra planlagte nyutbygginger vil gå med til å dekke stigningen i det alminnelige behov i vårt forsyningsområde. For at vi skal kunne øke vår leveranse til bedriften må det derfor tilføres suppleringskraft fra NVE, Statskraftverkene. Vi finner det således rimelig at vi også i fremtiden blir stående som leverandør av all primakraft til bedriften. De økte kraftmengder stillet til disposisjon i Verdal vil kunne overføres til Fiborgtangen over nåværende 60 kV-linje.

For øvrig har vi intet å bemerke.»

Jeg viser til foranstående og henholder meg til uttalelsen fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.»

Søknaden har likeledes vært forelagt de respektive kraftleverandører som heller ikke har hatt noe å bemerke. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har imidlertid avgitt uttalelse som referert.

4. *Gitte kraftleiekonsesjoner.*

4.1. Ved kongelig resolusjon av 6. september 1968 fikk A/S Ranheim Papirfabrikk konsesjon på leie av inntil 7 500 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk med tidsbegrensning til 1. januar 1978. Konsesjonen er gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr 1.,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, omframt kraft til dampfremstilling.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med for året 1973. For 1973 var den kr. 7 500.

4.2. Nordenfjeldske Treforedling, Levanger. Ved kongelig resolusjon av 27. januar 1967 fikk Nordenfjeldske Treforedling A/S konsesjon på leie av inntil 48 300 kW primakraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av avispapirfabrikk på Fiborgtangen i Skogn i Levanger kommune. Samtidig fikk selskapet konsesjon på leie av inntil 30 000 kW spillkraft fra statskraftverkene til drift av en elektrokjel.

Ved departementets brev av 12. oktober 1970 fikk Nordenfjeldske Treforedling A/S konsesjon på leie av ytterligere inntil 1 700 kW primakraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av fabrikkanlegget på Fiborgtangen i Levanger kommune.

Konsesjonene, som er tidsbegrenset til 1. januar 1977, er gitt med følgende vilkår om begrensning i tillatt forbruk av norsk bartrevirke pr. år m. v., vilkårenes post 4:

«Selskapet kan inntil videre maksimalt bruke 300 000 fm³ norsk bartrevirke pr. år, men for øvrig fritt dekke sitt behov med lauvtrevirke eller ved import. Etter søknad kan departementet på grunnlag av innhentede opplysninger tillate brukt et større kvantum norsk bartrevirke, dersom virkessituasjonen måtte tillate det.

Dersom det på basis av forhandlinger mellom skogeierorganisasjonene og industrien nordenfjells etableres en ordning for fordeling av virke som imøtekommer rimelige krav, bortfaller ovenstående bestemmelse om virkesbegrensning for selskapet for det tidsrom ordningen gjelder. Det samme gjelder hvis departementet finner at virkessituasjonen for øvrig har endret seg vesentlig.»

For øvrig er konsesjonene gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med for 1973. For 1973 var den kr. 64 066.

5. *NVE's uttalelse.*

For Orkla Skogindustri Saga, Braskereidfass, er det søkt om konsesjon på leie av inntil 8 000 kW fra Solør Kraftlag. Det foreligger kontrakt av 27. august/7. september 1970 mellom kraftlaget og tidligere A/S Saga Skogindustri om levering av 5 000 kW. Kontraktskvantumet er ifølge kraftlagets meddelelse hit underhånden redusert til 4 000 kW. Kraftforbruket i 1973 er av bedriften oppgitt til 3 500 kW. Når søknaden gjelder øking av kraftkvantumet til 8 000 kW har dette sammenheng med selskapets planer om utvidelse av produksjonen i løpet av 1975.

For Nordenfjeldske Treforedling, Skogn, er det søkt om konsesjon på leie av inntil 100 000 kW fastkraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW spillkraft til en elektrokjel. Dette innebærer en øking av fastkraftkvantumet på 50 000 kW i forhold til de tidligere konsederte 50 000 kW. Økingen i kraftbehovet står i forbindelse med selskapets planer om eventuell idriftsettelse av papirmaskin III i løpet av 1977/78.

For Ranheim Papirfabrikk, Ranheim, er fjeldske Treforedling foreligger det kontrakt av 20. januar 1966 mellom Direktoratet for statskraftverkene og tidligere Nordenfjeldske Treforedling A/S, jfr. vedlagte kopi. Kontrakten gjelder fortsatt i forhold til Norske Skogindustrier A/S.

For Ranheim Papirfabrikk, Ran heim, er det søkt om en øking av kraftkvantumet fra tidligere konsederte 7 500 kW til 12 000 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk. I søknaden er om dette anført at ved en eventuell stans i egen produksjon eller vannmangel, er det et effektbehov på ca. 10 300 kW under nåværende produksjonsforhold. Dette sammen med nødvendige moderniseringer er ifølge selskapet bakgrunnen for at det søkes om konsesjon for inntil 12 000 kW.

NVE vil etter dette anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon på leie av i alt inntil 73 600 kW primakraft og inntil

30 000 kW spillkraft til elektrokjel, fordelt slik:

1. 12 000 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk til Ranheim Papirfabrikk i Trondheim kommune.
2. 900 kW fra Glåmdal Kraftlag til Skarnes Trelast i Sør-Odal kommune.
3. 2 000 kW fra Solør Kraftlag til Våler Skurlag i Våler kommune.
4. 5 000 kW fra Solør Kraftlag til Orkla Skogindustri Saga i Våler kommune.
5. 1 500 kW fra Orkdal Elverk til Orkla Skogindustri i Orkdal kommune.
6. 1 000 kW fra Røros Elektrisitetsverk til Orkla Skogindustri i Røros kommune.
7. 1 200 kW fra Fron-Ringebu Elverk til Orkla Skogindustri i Fron kommune.
8. 50 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW spillkraft fra statskraftverkene til elektrokjel, til drift av Nordenfjeldske Treforedling i Levanger kommune.

Konsesjonen foreslås gitt for den tid de respektive kraftleieforhold måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985, slik at konsesjonen løper ut samtidig med selskapets konsesjon gitt av NVE 26. september 1974 på leie av inntil 6 000 kW fra Hurum Elverk til Hurum Fabriker i Hurum kommune.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som konsesjonen av 26. september 1974, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av den kraft som gjennomsnittlig nyttes utenom spillkraft til elektrokjel. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Hvorvidt det skal inntas vilkår om begrensning i tillatt forbruk av trevirke m. v., jfr. konsesjonene av 27. januar 1967 og 12. oktober 1970 til tidligere Nordenfjeldske Treforedling A/S, forutsettes nærmere vurdert av departementet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.»

Departementet skal bemerke:

Norske Skogindustrier A/S har som det går frem av NVE's brev søkt om konsesjon under ett for leie av 126,6 MW primakraft og 30 MW spillkraft til 8 forskjellige produksjonsenheter som tilhører selskapet uten å være egne rettssubjekter. Av dette kvantum er det tidligere gitt konsesjon for tilsammen 57,5 MW primakraft og 30 MW spillkraft.

Dette gjelder kraftleiekonsesjoner som er gitt til Nordenfjeldske Treforedling A/S ved kongelig resolusjon av 20. januar 1967 og Industridepartementets brev av 12. oktober 1970 og til A/S Ranheim Papirfabrikk ved kongelig resolusjon av 6. september 1968, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1967 s. 15 ff., 1968 s. 132 ff. og 1970 s. 160 og 161.

NVE har anbefalt at Norske Skogindustrier A/S gis en felles konsesjon på leie av i alt 73 600 kW primakraft og inntil 30 000 kW spillkraft. Av det anbefalte kraftkvantum omfatter 57 500 kW primakraft og 30 000 kW spillkraft fornyelse av de ovenfor nevnte konsesjoner for A/S Ranheim Papirfabrikk og Nordenfjeldske Treforedling A/S, mens resten gjelder kraftleveranser som det tidligere ikke har vært gitt konsesjon for.

Når det gjelder Orkla Skogindustri Saga, Braskereidfoss og Nordenfjeldske Treforedling har NVE ikke funnet å kunne tilrå at det gis konsesjon til den planlagte øking av produksjonen ved disse produksjonsenheter før spørsmålet om realisering av utvidelsesprosjektene er ferdigbehandlet.

NVE's forslag er helt i overensstemmelse med Industridepartementets vurdering av saken og departementeet vil derfor i tilslutning til hovedstyret anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon på leie av 73 600 kW primakraft og inntil 30 000 kW spillkraft. Det forutsettes at forbruket ved de produksjonsenheter kraftleveransen er knyttet til ikke overstiger det behov konsesjonen er ment å dekke.

Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge de respektive kraftleieforhold måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner

grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, utenom spillkraft til elektrokjel ved Nordenfjeldske Treforedling, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapet aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om melde-

plikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Norske Skogindustrier A§S å leie i alt 73 600 kW primakraft og inntil 30 MW spillkraft til elektrokjele til selskapets forskjellige produksjonsavdelinger fordelt slik:

1. 12 000 kW fra Trondheim Elektrisitetsverk til Ranheim Papirfabrikk i Trondheim kommune.
2. 900 kW fra Glåmdal Kraftlag til Skarnes Trelast i Sør-Odal kommune.
3. 2 000 kW fra Solør Kraftlag til Våler Skurlag i Våler kommune.
4. 5 000 kW fra Solør Kraftlag til Orkla Skogindustri Saga i Våler kommune.
5. 1 500 kW fra Orkdal Elverk til Orkla Skogindustri i Orkdal kommune.
6. 1 000 kW fra Røros Elektrisitetsverk til Orkla Skogindustri i Røros kommune.
7. 1 200 kW fra Fron-Ringebu Elverk til Orkla Skogindustri i Fron kommune.
8. 50 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW spillkraft fra statskraftverkene til elektrokjel, til drift av Nordenfjeldske Treforedling i Levanger kommune.

Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

27. Standard Telefon og Kabelfabrik A/S.

(Tillatelse til i tiden frem til 23. februar 1982 å leie inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens kommunale kraftselskap og inntil 8 500 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i henholdsvis Skien og Oslo.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

I brev av 8. januar 1974 søker Standard Telefon og Kabelfabrik A/S, avd. Skien, om konsesjon på leie av 2 000 kW tariffmessig kraft og 3 000 kW spillkraft fra Skiensfjordens komm. kraftselskap. Den tariffmesige kraft anvendes til belysning, oppvarming, kontor- og industrimaskiner, mens spillkraften skulle benyttes til elektrokjele som skulle installeres. I brev av 5. mars 1974 meddeler selskapet at det nå er på det rene at det foreløpig ikke vil bli installert elektrokjele ved bedriften, og at søknaden derfor kun kommer til å gjelde konsesjon på leie av 2 000 kW tariffmessig kraft.

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 20. november 1964 fikk Standard Telefon og Kabelfabrik A/S konsesjon på leie av inntil 5 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. Konsesjonen var tidsbegrenset til 1. januar 1974. I brev av 14. februar 1974 søker selskapets kontor i Oslo om fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 10 000 kW fra Oslo Lysverker. Spillkraft var det for tiden ikke behov for.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 1. oktober 1974 til Industridepartementet avgitt følgende uttalelse:

«1. *Innledning.*

I brev fra NVE av 10. desember 1973 til Standard Telefon og Kabelfabrik A/S avdeling Skien ble selskapet bedt om å innsende søknad om konsesjon hvis kraftleieforholdet utover 500 kW med Skiensfjordens komm. kraftselskap tenkes opprettholdt.

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 20. november 1964 fikk Standard Telefon og Kabelfabrik A/S konsesjon på leie av inntil 5 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. Konsesjonen var tidsbegrenset til 1. januar 1974. I brev herfra av 4. februar 1974 til selskapet minnet man om konsesjonens utløp og ba innsendt søknad om fornyelse hvis kraftleieforholdet forutsattes å skulle fortsette.

2. *Søknadene.*

2.1. Søknaden fra selskapets avd. Skien er av 8. januar 1974 og lyder slik:

«I henhold til Deres skriv av 10. desember 1973 søker vi om konsesjon på:
1) Tariffmessig kraft ..... 2 000 kW
2) Spillkraft ..... 3 000 kW

Tariffmessig kraft anvendes til belysning, oppvarming, kontor- og industrimaskiner.

Spillkraft skal benyttes til elektrokjele som skal installeres i løpet av 1974. Kraftleiekontrakt mellom Skiensfjordens komm. Kraftselskap og oss foreligger til undertegning.

Med hensyn til opplysninger om STK's ledelse og eiendomsret til grunnkapital henvises til konsesjonssøknad fra Standard Telefon og Kabelfabrik A/S, Oslo.»

I brev av 5. mars 1974 meddeler selskapet:

«Det er nå på det rene at det foreløpig ikke vil bli installert elektrokjele ved vår bedrift.
Vår søknad om konsesjon på leie av kraft vil således kun inneholde: Tariffmessig kraft 2 000 kW.
Kraftleiekontrakt vil således ikke bli innsendt.
Bedriften i Skien produserer hjemmefrysere og kjøleskap. Kapasiteten er ca. 120 000 enheter pr. år hvorav mere enn 75 pst. går til eksport. Antall ansatte ca. 450 personer.»

2.2. Søknaden fra selskapets kontor i Oslo er av 14. februar 1974 og lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 4. dm.
Vi akter å opprettholde kraftleieforholdet og tillater oss derfor med dette å søke om fornyelse av konsesjonen.
Bedriftens kraftbehov er 10 000 kW primakraft som det søkes konsesjon for. Spillkraft er det for tiden ikke behov for.
Kraftforbruket fordeler seg rundt med 20 pst. til termisk bruk, 70 pst. til motordrift og 10 pst. til belysning. Det termiske forbruket fordeler seg igjen på anlegg for gløding og fortinning av kobberledere, tørkeanlegg for kabler, induksjonsvarmeanlegg for aluminiumsblokker og smeltegryter for bly til kabelproduksjonen, samt oppvarming av pressehoder for plast i ledningsproduksjonen.
Noen spesiell kraftleiekontrakt er ikke inngått. Vi kjøper kraften på Oslo Lysverkers vanlige vilkår (T 3).
Gjenpart av dette brev er sendt Oslo Lysverker.»

I brev av 13. mars 1974 meddeler selskapet:

«Vi viser til Deres brev av 27. f. m.
Beregningen av vårt primakraftbehov er basert på følgende: Da vi søkte konsesjon på kraftleie i 1963, var vår toppbelastning ca. 4 300 kW. Nå har vi en toppbelastning på ca. 6 400 kW. Regner vi med en stigning i de neste 10 år som tilsvarer stigningen fra 1973 til 1974, antar vi at 10 000 kW noenlunde tilsvarer behovet.»

Etter ytterligere henvendelse herfra meddeler selskapet i brev av 5. juni 1974 slik:

«Vi viser til tidligere korrespondanse, senest vårt brev av 13. mars d. å. samt til telefonsamtale forrige måned mellom Deres herr Holm og vår ingeniør Hovelsrud, angående vår søknad om fornyet og utvidet konsesjon på leie av elektrisk kraft.
Våre forsøk på å beregne behovet for elkraft i de neste 10 år må baseres på et skjønn hvis grunnlag er noe usikkert, idet vi selvfølgelig ikke har lagt detaljerte planer for så lang tid fremover. Men, for de neste 2 år kan vi regne med en økning i trekkerikapasiteten, basert delvis på en større utnyttelse av eksisterende maskinpark og delvis på en økning av maskinparken, som vil kreve ytterligere 300 kW. Videre vil en planlagt økning av skipskabelproduksjonen i samme periode kreve 400 kW, tilsammen 700 kW for de første 2 år. Hvis vi så for de resterende 8 år forsiktig regner med en ytterligere økning på 300 kW pr. år, vil dette mot slutten av perioden tilsi et øket behov på 3 100 kW som i tillegg til vår nåværende belastning på 6 400 kW utgjør tilsammen 9 500 kW, hvilket vi har forhøyet oppover til 10 000 kW. I betraktning av den økonomiske utvikling man venter i Norge i tiden fremover — en utvikling som vi regner med å ta del i — anser vi det realistisk å regne med et kraftbehov som nevnt.»

3. *Avgitte uttalelser.*

3.1. Skiens bystyre har i møte 21. februar 1974 enstemmig vedtatt formannskapets innstilling om at søknaden anbefales.

3.2. Fylkesmannen i Telemark har i brev til NVE 1. april 1974 ikke noe å merke til søknaden, som anbefales.

3.3. Skiensfjordens komm. kraftselskap ved overingeniør C. Meder har i telefon 16. september 1974 ikke noe å bemerke til søknaden.

3.4. Oslo Lysverker har i brev til Oslo formannskap av 6. mars 1974 uttalt:

«Standard Telefon og Kabelfabrik A/S søker om konsesjon på leie av inntil 10 000 kW primakraft fra Oslo Lysverker.
Oslo Lysverker har tariffmessig levering av primakraft til Standard Telefon og Kabelfabrik A/S.
Søknaden foreslås anbefalt.»

3.5. Oslo bystyre har i møte 28. mars 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig tilrådt Oslo Lysverkers innstilling.

3.6. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev til NVE 6. mai 1974 meddelt at han ikke har noe å innvende mot at søknaden blir innvilget. Han har samtidig meddelt at søknaden er anbefalt av overingeniøren for elektrisitetsforsyningen i Akershus.

4. *NVE's uttalelse.*

Standard Telefon og Kabelfabrik A/S fikk som nevnt ved Kronprinsregentens resolusjon 20. november 1964 tillatelse til å leie inntil 5 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo kommune. Dessuten har selskapet konsesjon gitt av NVE 23. februar 1972 på leie av inntil 3 600 kW fra A/S Dragefossen kraftanlegg til drift av ny kabelfabrikk på Rognan i Saltdal kommune. Konsesjonene er tidsbegrenset til 1. januar 1974 og 23. februar 1982. Videre har selskapet i brev av 29. oktober 1973 til NVE søkt om tillatelse til å leie inntil 3 200 kW fra Halden Elverk. Søknaden er for tiden under behandling i departementet, jfr. NVE's brev av 15. februar 1974.

Konsesjonene av 20. november 1964 og 23. februar 1972 er begge gitt med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, til en-

hver tid skal være norske statsborgere. For øvrig er konsesjonene gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet for konsesjonen av 20. november 1964.

Konsesjonsavgift er betalt til og med for 1973 og var for 1964-konsesjonen kr. 4 012,50 og for 1972-konsesjonen kr. 793,50.

Søknaden av 8. januar 1974 gjelder tillatelse til å leie inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Skien kommune. Selskapets avdeling i Skien produserer ca. 120 000 enheter pr. år av hjemmefrysere og kjøleskap. Kraften skal brukes til belysning, oppvarming, kontor- og industrimaskiner.

Søknaden av 14. februar 1974 gjelder fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 10 000 kW fra Oslo Lysverker til drift av anleggene i Oslo kommune. Økningen av kraftbehovet fra 5 000 kW primakraft og 2 000 kW spillkraft til 10 000 kW primakraft er av selskapet basert på et skjønn. Bedriften har forsøkt å beregne behovet for kraft i de nevnte 10 år. Bedriftens kraftbehov er for tiden ca. 6 400 kW.

Gjennom økning av maskinparken og en planlagt økning av skipskabel produksjonen på tilsammen 700 kW for de første 2 år samt en årlig økning på 300 kW pr. år for neste 8 år vil behovet i slutten av 10-års-perioden være 9 500 kW, hvilket selskapet har forhøyet oppover til 10 000 kW.

Kraftbehovet synes å være basert på altfor usikre grunnlag og er dessuten beregnet å oppnås først etter 10 år. Dessuten antar NVE på bakgrunn av St. meld. nr. 100 for 1973—74 at det må være riktig å gi tillatelsen på leie av et mindre kraftkvantum enn det omsøkte. NVE vil foreslå 7 500 kW, som i henhold til selskapets skjønn vil dekke behovet 3—4 år framover. Med konvertering av de 2 000 kW spillkraft til primakraft skulle økningen av kraftbehovet bli så beskjedent som 500 kW i forhold til konsesjonen av 20. november 1964.

Hvis nødvendig, må selskapet senere innsende søknad om tilleggskonsesjon.

NVE har ellers for sin del ikke noe å innvende mot søknadene og vil anbefale at Standard Telefon og Kabelfabrik A/S gis tillatelse til å leie inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap og inntil 7 500 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i henholdsvis Skien og Oslo kommuner.

Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 23. februar 1972, nemlig til 23. februar 1982.

Videre foreslås tilaltelsen i det vesentligste gitt med samme vilkår som konsesjonen av 20. november 1964, for øvrig samme vilkår som er foreslått for Standard Telefon og Kabelfabrik A/S på leie av 3 200 kW fra Halden Elverk, herunder med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.
av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

Søknadene gjelder fornyelse av tidligere konsesjon på leie av inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap til Standard Telefon og Kabelfabrik A/S's anlegg i Skien og fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 10 000 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo.

Bedriften i Skien produserer hjemmefrysere og kjøleskap. Kapasiteten er ca. 120 000 enheter pr. år, hvorav mere enn 75 pst. går til eksport. Antall ansatte er ca. 450 personer.

Kraftforbruket ved Standard Telefon og Kabelfabrik A/S's anlegg i Oslo fordeler seg rundt regnet med 20 pst. til termisk bruk, 70 pst. til motordrift og 10 pst. til belysning. Det termiske forbruket fordeler seg igjen på anlegg for gløding og fortinning av kobberleder, tørkeanlegg for kabler, induksjonsvarmeanlegg for aluminiumblokker og smeltegryter for bly til kabelproduksjonen, samt oppvarming av presshoder for plast i ledningsproduksjonen.

Skiens bystyre og Fylkesmannen i Telemark har anbefalt søknaden om konsesjon på kraftleie fra Skiensfjordens komm. kraftselskap. Kraftselskapet selv har ikke hatt noe å bemerke til søknaden.

Oslo Lysverker og Oslo bystyre har anbefalt søknaden om konsesjon på leie av inntil 10 000 kW primakraft til Standard Telefon og Kabelfabrik A/S's anlegg i Oslo. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har meddelt at han ikke har noe å innvende mot at søknaden blir innvilget.

Som tidligere anført fikk Standard Telefon og Kabelfabrik A/S ved Kronprinsregentens resolusjon av 20. november 1964 konsesjon på leie av inntil 5 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. Når bedriftens kraftbehov nå er oppgitt til 10 000

kW primakraft som det søkes konsesjon for, er det på grunnlag av et skjønn, hvor det blant annet er tatt hensyn til planlagt økning av produksjonen og forventet økonomisk utvikling. Bedriften har for tiden en toppbelastning på ca. 6 400 kW. NVE har funnet kraftbehovet basert på et altfor usikkert grunnlag, og har på bakgrunn av St. meld. nr. 100 for 1973—74 foreslått at det bare blir gitt tillatelse til leie av 7 500 kW, som i henhold til selskapets skjønn vil dekke behovet 3—4 år fremover. Da konsesjonen imidlertid fortsatt skal gjelde en årrekke ut over denne tid finner departementet det rimelig at selskapet får konsesjon på en noe større kraftmengde enn den NVE har foreslått. En kraftmengde på 8 500 kW vil dekke bedriftens behov til 1980 og således gi en rimeligere planleggingshorisont hva tilgangen på elektrisk kraft angår. Departementet vil derfor anbefale at det blir gitt konsesjon på leie av inntil 8 500 kW fra Oslo Lysverker.

Med denne reservasjon vil departementet i tilslutning til NVE anbefale at søknadene innvilges på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Skiensfjordens komm. kraftselskap og Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 23. februar 1982.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsbestemmelser.»

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Standard Telefon og Kabefabrik A/S i tiden frem til 23. februar 1982 å leie inntil 2 000 kW fra Skiensfjordens komm. kraftselskap og inntil 8 500 kW fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i henholdsvis Skien og Oslo.
2. Ovennevnte tilaltelse gis på vilkår som er foreslått i Industridepartementets tilråding av 8. august 1975.

28. A/S Kvænangen Kraftverk.

(Tillatelse til erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk i Troms fylke.)

Kongelig resolusjon 8. august 1975.

Hovedstyret har i brev av 20. juni 1975 avgitt følgende uttalelse i anledning søknaden fra A/S Kvænangen Kraftverk om erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk:

«Hovedstyret har mottatt følgende søknad datert 10. september 1974 vedrørende ovenstående:

«A/S Kvænangen Kraftverk tillater seg i henhold til Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v., å søke om tillatelse til å utnytte fallet mellom Abbujavri og Lassojavri.

Manøvreringsreglement for regulering av Abbujavri og Lassojavri er fastsatt ved kongelig resolusjon av 11. februar 1972.

Fallet mellom Abbujavri og Lassojavri utgjør 150 m. Det er planlagt en installasjon i Lassojavri på 10 MVA. Årsytelsen blir 29,4 mill. kWh, derav 23,2 mill. kWh vinterkraft. Utbyggingskostnaden er beregnet til 17,0 mill. kroner. (Prisnivå 1973.)

Overføringen fra Abbujavri til Lassojavri har medført og medfører store erosjonsskader i terrenget mellom overføringstunnelens munning og Lassojavri.

Erosjonen vil opphøre dersom vannet fra Abbujavri ledes gjennom Lassojavri kraftverk.

Fallrettighetene tilhører Staten.

I brev av 29. august d. å. til Direktoratet for Statens skoger er spørsmålet om leie av fallhettighetene tatt opp.

Lassojavri kraftverk søkes utbygget for å dekke behovsøkningen for elektrisk kraft til alminnelig forbruk i regionen Ofoten/Øst-Finnmark.»

Søknaden har vært forelagt distriktet til uttalelse med brev herfra av 27. september 1974. Den har delvis vært behandlet samtidig med søknad fra kraftverket om konsesjon i henhold til lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg. Sistnevnte søknad vil imidlertid bli behandlet som egen sak.

Kvænangen kommunestyre fattet i møte 21. februar 1975 dette vedtak:

«1. Konsesjonsavgift etter vassdragsloven settes til kr. 6 pr. nat.-hk, og indeksreguleres hvert 10. år dersom en av partene krever det.
2. Det opprettes et fond på kr. 100 000 til fremme av almennyttig tiltak i kommunen.
Fondet tilføres hvert år kr. 5 000 og disponeres av formannskapet etter innhentet forslag fra Nærings- og tiltaksnemnd, innlandsfiskenemnda eller andre nemnder, styrer og råd det er naturlig å innhente opplysninger og forslag fra. Det årlige tilskudd fra Kraftverket justeres i takt med eventuell regulering av konsesjonsavgiften.
3. Kvænangen kommune forbeholder seg rett til, som for tidligere gitte konsesjoner, å disponere inntil 10 pst. av kraftproduksjonen til industriformål innen kommunen.
4. Kommunen kan kreve at kraftverket vedlikeholder spesielle deler av sine anleggsveger for ferdsel til fjells i den utstrekning dette etter kommunens oppfatning tjener almenhetens interesser.
5. Kvængangsbotn Kraftverk må erstatte skader og ulemper som måtte følge av utbyggingen. Krav om skadeerstatninger kan fremmes inntil 10 år etter at anlegget er satt i drift, selv om slike erstatninger måtte være 'endelig avgjort' tidligere.»

Fylkefriluftsnemnda i Troms har bl. a. uttalt følgende, jfr. notat av 19. mars 1975 fra frilufts- og naturvernkonsulent Hans Prestbakmo:

«Lassajavri kraftverk skal utnytte fallet mellom Abbojavri og Lassajavri. Dette fall er på 150 m.
Begge vannene er fra før regulert, Abbojavri 18 m og Lassajavri 15 m.
I dag overføres vannet i tunnel fra Abbojavri gjennom en åsrygg og renner videre ned i Lassajavri. Byggingen av kraftstasjonen fører således ikke til noen endringer i reguleringen av vannene, men gjør at en utnytter fallet i kraftproduksjonen.
Siden tunnelen ble bygget og en fikk elva som vannet fra Abbojavri danner, har det skjedd store utgravninger og utrasninger langs elveløpet. Det er i dag store sår i landskapet her.
Ved bygging av kraftstasjonen vil denne elva forsvinne og en unngår mer utrasing. For å bøte på de sår som er skapt her, må det foretas en del planeringer og forsøkes med innsåninger.
Stein fra den nye tunnelen vil etter det en har fått opplyst, bli plassert i området ved kraftstasjonen. Steintippene her må få en plassering og form som blir minst mulig skjemmende i lendet. Det bør bygges minst mulig nye anleggsveger i området og vegen bør når anleggsarbeidene er avsluttet stenges. Det er også et spørsmål om ikke nåværende veg fra demningen ved Småvannene og innover, bør stenges for all trafikk når anleggsarbeidet er avsluttet.

Sammendrag.
Fylkesfriluftsnemnda mener at bygging av Lassajavri kraftverk er nyttig for å nytte ut vassdraget på en fornuftig måte. Bygging av kraftverk vil også føre til at en får fjernet de elveløp som er laget ved tidligere utbygging og har ført til utrasninger av verdifullt reinbeiteland og delvis sperret trekkleier for rein.
Kraftlinjen som skal bygges inn til stasjonen, må legges slik at den blir minst mulig skjemmende i lendet.
Dersom det blir tatt hensyn til de ting som her er nevnt, tilrår fylkesfriluftsnemnda at det gis konsesjon for bygging av Lassajavri kraftverk og linje fram til kraftverket.»

Frilufts- og naturvernkonsulent Hans Prestbakmos nevnte notat av 19. mars 1975 slutter slik:

«Kommunen har i sitt vedtak ikke nevnt noe om innvirkningene av byggingen av kraftstasjonen på naturen og dette henger sannsynligvis sammen med at disse er små og faktisk er naturvennlig.
Kommunen har på den andre side pekt på de vilkår som bør settes for konsesjon.
Her er i pkt. 1 pekt på at konsesjonsavgiften etter vassdragsloven må settes til kr. 6 pr. nat.-hk og indeksreguleres.
For de tidligere reguleringer som er utført i Kvænangen, er konsesjonsavgiften satt til kr. 1,50 pr. nat.-hk.
I denne forbindelse er det spørsmål om ikke disse avgifter burde reguleres slik at det ble ens avgift for all utvunnet kraft i denne utbygging.
For pkt. 2 kan bemerkes at det for de tidligere utbygginger ikke er opprettet noe fond av den type som er nevnt og at det anses naturlig med et slikt fond.
Når det gjelder pkt. 4, vil en bemerke at den gamle anleggsveien som ble bygget omkring 1965 har medført en del ulemper for reindriftsnæringen og at en fra naturvernsynspunkt anser det uheldig med motorisert trafikk innover fjellet.
Det kan her nevnes at reindriftsinteressene har tatt opp spørsmålet om stenging av veien for almen biltrafikk med Troms kraftforsyning.
Når det gjelder fylkesfriluftsnemndas uttalelse har en ingen spesielle kommentar, men en vil peke på at det er viktig at det blir tatt hensyn til de ting som er nevnt i uttalelsen.

4. *Sammendrag.*
Saken ser ut til å være enkel og det foreligger ingen motforestillinger mot at konsesjon blir gitt.
Ut fra dette vil utbyggingsavdelingen rå til at A/S Kvænangen kraftverk blir gitt konsesjon for utbygging av Lassajavri Kraftverk under forutsetning av at det når anleggsarbeidene er avsluttet blir ryddet opp og stelt på tilfredsstillende måte slik som nevnt i fylkesfriluftsnemndas uttalelse.»

Troms fylkes utbyggingsavdeling sier bl. a. i følgende påtegning av 20. mars 1975:

«Så vidt en kan se berører ikke reguleringen noe næringsinteresser av betydning. Det dreier seg i hovedsaken om frilufts- og naturverninteresser. Vi har derfor bedt vår frilufts- og naturvernkonsulent utarbeide notat om saken. Notatet vedlegges. Det er her gitt en grei saksfremstilling og med konklusjon i sammendraget. Konklusjonen står for utbyggingsavdelingens regning.»

Troms fylke har ingen merknader for øvrig til saken og anbefaler konsesjon gitt, jfr. brev av 14. mai 1975.

Nils Mathis A. Gaup, distriktsformann i reinbeitedistrikt nr. 4 har uttalt seg slik i brev av 29. april 1975:

«Jeg viser til mitt brev av 28. mars d. å. til Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, med gjenpart til bl. a. Landbruksdepartementet og Industridepartementet.

Som kjent har A/S Kvænangen Kraftverk allerede foretatt store reguleringsinngrep i kalvings- og sommerlandet til distrikt 4, Abborašša. Som beskrevet i nevnte brev har utbyggingstiltakene og tilhørende veibygging i området, medført at største delen av kalvingsland og sommerbeiter for tiden ikke kan utnyttes. Vi har derfor vært tvunget til å prøve å benytte høstområdet til sommerbeite. Dette har imidlertid igjen vist seg meget vanskelig på grunn av etableringen av A/S Bidjovagge Gruber, som ligger midt i beste høstområdet. Av denne grunn presses reinen til å trekke alt for tidlig tilbake til vinterbeitene. Som kjent er vinterbeitenes manglende kapasitet et av de store problem for reindriften i Finnmark, slik at de skisserte vansker i vårt distrikt derved er med på å ramme hele reindriftsnæringa.

Som nevnt i mitt brev planlegger nå A/S Kvænangen Kraftverk ytterligere reguleringsinngrep i området, nemlig overføring av Ravdogoppejokka til Čuoikkajav're og utbygging av fallet mellom Abbujav'ri og Las'sajav're. Utbyggingen ble påbegynt i høst, til tross for at konsesjon ennå ikke er mottatt. Dette iflg. A/S Kvænangen Kraftverk fordi man: — «regner med at konsesjon vil bli gitt i løpet av vinteren 1974—7.» (Brev til Lappefogden i Troms av 6. november 1974.)

Jeg har i nevnte brev påpekt at slike ytterligere reguleringsinngrep vil umuliggjøre en fremtidig forsvarlig reindriftsutøvelse i distrikt nr. 4, og også gitt uttrykk for det betenkelige ved at reguleringsinngrep innenfor reinbeiteområder fremmes trinnvis på denne måten. Hadde de totale utbyggingsplaner vært kjent, ville nok vurderingen bli en helt annen. Det er som kjent 4. gang at dette distrikt utsettes for nye reguleringstiltak i forbindelse med vannkraftutbygging. I tillegg kommer også etableringen av A/S Bidjovagge Gruber.

I denne forbindelse er også reindriftsutøvernes informasjonskrav ytterst slett ivaretatt.

Til min store forbauselse ble jeg nå ved besøk i Tromsø, tilfeldigvis informert av Ark. avd. ved Tromsø Museum om at A/S Kvænangen Kraftverk i brev til nevnte avdeling kan meddele følgende:

«Det vil i løpet av de nærmeste år bli sendt en forhåndsmelding om utbygging av Badajokka, Nordbotnelv, Kjækan elv og Baddernelv.»

Bortsett fra de skremmende perspektiver dette reiser for reindriften i området, er det beklagelig at reindriftsutøverne denne gang skal være henvist til velvillige arkeologer ved Tromsø Museum for å bli informert om A/S Kvænangen Kraftverks utbyggingsplaner.

Jeg vil på denne bakgrunn sette fram følgende krav på vegne av reinbeitedistrikt nr. 4:

1. All veibygging og andre forberedende utbyggingstiltak i området stoppes. Konsesjon er allikevel ikke gitt for disse inngrepene.
2. Veien til Čuoikajav're stenges ved låsbar bom i vegtunnelen i den tid reinen er i området, dvs. mai—august.
   Adgang kun for reinbentedistriktets medlemmer og personell tilknyttet A/S Kvænangen Kraftverk.

Innfrielsen av nevnte punkter er en helt nødvendig forutsetning for å skape den ro i området som trengs for å kunne drive en relativt forsvarlig reindrift.

3. Konsesjonsbehandling utsettes inntil totale utbyggingsplaner foreligger.
   Jeg vil påpeke at kravet om total vurdering ikke bare er reist fra reindriftens side, men også framhevet av de forskjellige andre instanser i A/S Kvænangen Kraftverks konsesjonssøknad for overføring av Raudogoppejokka m. v. til Čuoikajav're i Kvænangen.

Jeg vil få presisere at kravet om totale reguleringsplaner er helt nødvendig for at reindriftsnæringen kan gi en fullstendig vurdering av de planlagte inngrep. Den praksis vi er vitne til i dag er fullstendig uholdbar. Som eksempel kan pekes på hvordan A/S Kvænangen Kraftverk:

a) planlegger overføring av Ravdogoppejokka, og
b) utbygging av fallet mellom Abbujav're og Las'sajav're og på ethvert trinn i behandlingen unngår å sette disse to tiltakene i forbindelse med hverandre.

Konsekvensen er at hver utbygging blir vurdert hver for seg og man unngår å se tiltakene i det for oss viktige perspektiv, nemlig at samlet vil disse to inngrepene sterkt forverre driftsmulighetene i distrikt 4.»

I brev av 28. mars 1975 framholder Nils Mathis A. Gaup følgende:

«I.

I årene 1963—65 ble vårt distrikt betydelig rammet av reguleringstiltak foretatt av A/S Kvænangen Kraftverk i Kvænangen kommune.

Utbyggingen av reguleringsanlegget Čuoikkajav're og tilhørende bygging av en 30 km lang anleggsvei, har nemlig medført at reinen på grunn av denne aktivitet og påfølgende trafikk i dag — 10 år senere — ikke vil trekke vestover forbi vegen. Konsekvensene er at våre beste vårbeiter og kalvingsland ikke lenger kan utnyttes. Dette medfører igjen at reinen trekker for tidlig tilbake til høstbeitene, som derved overbelastes — noe som igjen får konsekvenser for de andre driftsenheter i området. Dessuten mister vi til stadighet reinkalver som faller i råkene som dannes ved at isen brekkes opp i forbindelse med regulering av Las'sajavr're. Tidligere var det også meget gode fiskemuligheter i området, men dette er etterhvert betydelig forverret bl. a. på grunn av den stadig påtagende turisttrafikk langs anleggsveien.

Som man ser er altså problemene av en kumulativ karakter, idet et (evt. lite) inngrep et sted, får forsterkede konsekvenser for de fleste andre ledd i driftsutøvelsen. Av nevnte årsaker er reindriften i området etterhvert blitt så problematisk, at en forsvarlig driftsutøvelse i dag synes meget vanskelig.

II.

I årene 1969—73 ble vårt distrikt igjen rammet av betydelige inngrep, denne gang i forbindelse med etableringen av A/S Bidjovagge Gruber. Også her ble det bygget en ca. 30 km lang «anleggsvei» og i tillegg til selve gruvedriften har dette fått konsekvenser av samme karakter som nevnt under pkt. I for vår reindrift i området.

III.

Ved begge disse reguleringsutbyggingstiltak ble det gitt erstatning i form av penger i henhold til skjønn. Men økonomisk erstatning av denne art er både implisitt og eksplisitt en kompensasjon for reduserte muligheter til å utøve sitt erverv (reindrift). Den er og blir en erstatning.

Det vil som kjent alltid være en grense for hvor mange inngrep av ovennevnte art et reinbeitedistrikt kan utsettes for, før fortsatt reindrift blir umuliggjort. I dag synes denne grensen å være nådd i vårt distrikt, slik at nye inngrep av selv meget beskjeden karakter nå vil kunne få uoverskuelige skadevirkninger for reindriften i dette området.

IV.

Dette vårt syn er da også i samsvar med Landbruksdepartementets prinsipielle holdning, uttrykt i brev av 5. mars 1973 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen — ref. 369/829/72 R. AGA/RM — ad «A/S Kvænangen Kraftverk. Overføring av Ravddogoppejokka m. v. til Soikkajavrre.»

Her uttaler departementet b. a.:

> «Isolert sett vil skadevirkningene av de omsøkte tilleggsreguleringer formodentlig være relativt beskjedne for reindriften. Imidlertid er reguleringene planlagt i et område hvor reindriften på forhånd er ganske kraftig rammet av omfattende reguleringer. I denne situasjon kan selv beskjedne inngrep få betydelige skadevirkninger. Forholdet er jo at erstatninger og de forskjellige tiltak for å bøte på inngrepenes skadevirkninger bare i noen grad, og ofte bare over lang tid, er i stand til å avbøte de ulemper som reindriften tilføres. Generelt anser Landbruksdepartementet det derfor uheldig at reguleringssaker innenfor reinbeiteområder fremmes trinnvis. Vurderingen av den samlede regulerings virkning for reindriften i området kunne blitt en annen om Landbruksdepartementet allerede i første omgang hadde hatt kjennskap til de totale reguleringsplaner.
>
> Landbruksdepartementet må derfor i prinsippet innta en restriktiv holdning til reguleringssaker av denne art.
>
> Det finnes en grense for hvor hardt et reindriftsområde kan belastes i form av vassdragsreguleringer og andre tekniske inngrep, før reindriften i området ikke lenger er mulig.
>
> Når det i et kjerneområde for reindriften oppstår en konflikt mellom dennes fortsatte eksistensmuligheter og relativt beskjedne utbyggingsinteresser i form av tilleggsreguleringer, finner en som hovedregel å måtte anbefale at konsesjon ikke gis.»

V.

Stor er derfor vår forbauselse når vi plutselig høsten 1974 oppdager at A/S Kvænangen Kraftverk er i ferd med å bygge en ny anleggsvei i beiteområdet ved Las'sajavr're. Distriktsformannen tok umiddelbart kontakt med Lappefogden i Troms, som på forespørsel til A/S Kvænangen Kraftverk får opplyst:

> (sitat) «A/S Kvænangen Kraftverk planlegger en utbygging av fallet mellom Abbujavri og Lassojavri.» (Se vedlegg.)
> Og videre:
>
> (sitat) «Vi regner med at konsesjon vil bli gitt i løpet av vinteren 1974—75. For å kunne påbegynne anleggsarbeidene og etablere en arbeidsleir i sydenden av Lassojavri på en gunstig tid av året, er det allerede i høst bygget en 1,7 km lang vei fra eksisterende anleggsvei fram til påhugget for adkomsttunnelen.»

VI.

Vi vil på bakgrunn av ovennevnt punkter på det sterkeste gå imot:

1. Den parodiske saksbehandling som her synes fulgt og det juridisk uholdbare i A/S Kvænangen Kraftverks framgangsmåte.

Det må karakteriseres som parodisk hvis reindriftsutøvernes informasjonskrav skal ivaretaes gjennom mer eller mindre tilfeldige oppdagelser ute i terrenget. Vi er overhodet ikke blitt informert om «de planlagte utbyggingstiltak», før vi tilfeldigvis blir konfrontert med bulldozere og anleggsarbeidere.

Det må karakteriseres som juridisk uholdbart at A/S Kvænangen Kraftverk på denne måten igangsetter utbyggingstiltak (bygging av vei og bru) før søknad om konsesjon overhodet er behandlet. Hvorvidt A/S Kvænangen Kraftverk (sitat) «— regner med at konsesjon vil bli gitt —», må vurderes som uinteressant i denne sammenheng.

2. *At søknad om konsesjon innvilges.*

Som det fremgår av pkt. I—II—III er vårt distrikt nå kommet i den situasjon at ytter-

ligere inngrep ikke kan aksepteres. Den aktivitet som A/S Kvænangen Kraftverk skisserer opp i sitt brev av 6. november 1974, med utbygging av Las'sajavr're kraftverk over 2¼ år, vil for mange av reindriftsutøverne kunne bety et være eller ikke være. De økonomiske og sosiale konsekvenser dette vil kunne medføre, kan man vel i dag bare ane konturene av.

Da den planlagte utbygging også er relativt dyr i forhold til kapasitetsøkningen — 22 mill. kroner for å øke selskapets midlere årskapasitet fra 240 til 270 mill. kWh — synes det for oss som om de evt. samfunnsnyttige fordeler ved utbyggingen ikke står i forhold til ulempene.

3. *At reguleringsinngrep innenfor reinbeiteområder fremmes trinnvis på denne måten.*

Som Landbruksdepartementet også anfører i nevnte brev, ville vurderingen av den samlede utbyggings virkning for reindriften i området, kunne blitt en annen hvis man fra første stund hadde kjennskap til den totale reguleringsplan.

Som eksempel kan nevnes at A/S Kvænangen Kraftverk i nevnte brev til Lappefogden i Troms ikke med ett ord nevner at man også i tillegg har søkt om å få overføre Ravdogoppejokka til Čuoikkajavr're.

Den aktivitet som også dette inngrep vil medføre, forsterker bare vår antagelse om at en forsvarlig reindriftsutøvelse i distrikt nr. 4 er i ferd med å bli umuliggjort.»

Lappefogden i Troms har gitt denne uttalelse datert 14. november 1974:

«Som kjent har A/S Kvænangen Kraftverk, Tromsø, bygd ut Abujokka m. v. i Kvænangen kommune i henhold til konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 11. februar 1972. Kvænangen Kraftverk har den 10. september 1974 søkt Dem om bruksrettskonsesjon for utbygging og Lassojavre Kraftverk i samme område.

I dette område har distrikt nr. 4 — Aborašša sine sommerbeiter for rein, og utbyggingen har hittil påført dem store ulemper med reindriften. De har riktignok fått en del penger i erstatning, men det viser seg nå at den trafikk som er oppstått etter at vegen fram til Soikajavre ble bygget har ført til at deres beste vårbeiter og kalvingsland ikke kan utnyttes. Reinen vil nemlig ikke lenger trekke østover forbi vegen og tunnelen, og når det skal bygges enda mere her inne vil dette forverres idet enda større området blir liggende unyttet fordi reinen ikke tør trekke forbi disse trafikerte områder. Dermed blir distriktets sommerbeiting for tidlig avbrutt og reinen trekker for tidlig til høstbeitene som dermed blir for sterkt belastet.

De samer det her gjelder er meget bekymret over denne utvikling, idet de tenkte at det nå var slutt med utbyggingen og at de nå kunne søke om å få anleggsvegen stengt for allmenn ferdsel slik at reinen kunne få ro om sommeren og finne tilbake til sine gamle områder igjen. Nå vil det altså atter gå flere år før dette kan skje, og det vil gå ut over deres reindrift som vil bli mer arbeidskrevende og problematisk.

En vil derfor høre om det ikke finnes noen mulighet for å begrense trafikken her i de to verste månedene juni og juli. Hvis det ikke går å stoppe den helt i denne tiden kunne det kanskje gå an å i hvert fall forby all annen trafikk enn den som må til for å holde anlegget i gang, men også å prøve å begrense anleggstrafikken mest mulig disse 2 månedene. Hvis en skal stoppe almenheten, er det neppe nok med bare forbudsskilt. En må vel regne med å ha vegbom med vakt.

For å holde reinen lenger på sommerbeitet kan et gjerde på 5 km fra nordenden av Soikajavre og nordover være til stor hjelp. Dette gjerdet er bare nødvendig når det er trafikk i området, og det måtte derfor i sin helhet bekostes av Kraftverket. En må nok regne med at det vil koste ca. kr. 50 000, og måtte settes opp så snart anleggsarbeidene påbegynnes.

En ber Dem velvilligst vurdere disse ting og om mulig gjøre konsesjonen betinget av at det kommer til en akseptabel ordning for reindriften i distriktet.»

Lappefogdens brev har vært forelagt søkeren som bemerker følgende den 2. desember 1974:

«I 1963—64 ble det bygget en ca. 30 km lang anleggsvei fra E6 i Kvænangsbotn til reguleringsanlegget Soikajavri.

Vegen ble bygget i god standard fram til Småvatna kraftverk, mens den videre innover fjellet ble bygget som en ren anleggsveg som siden ikke har vært vedlikeholdt. Den innerste del av vegen er i meget dårlig forfatning og det er ikke mulig å kjøre med personbil lengre enn til sydenden av Lassajavri.

Dette forhindrer likevel ikke at det i sommerhalvåret er stor trafikk langs vegen med traktorer og lastebiler med 4-hjulstrekk til og fra det fiskerike Soikkajavri.

Reguleringsskjønnet har bestemt at A/S Kvænangen Kraftverk årlig skal betale en erstatning kr. 20 000 til reindriftssamene i beitedistrikt 4 som vederlag for tapt beiteland og for driftsutlemper. I domspremissene er det bl. a. anført følgende (Rettsbok for overskjønn Lyngen herredsrett — avhjemlet 2. februar 1973 — s. 34):

> «Endelig legger man en viss vekt på de mange anleggsveger som er bygget i distrikt 4. Det er riktignok så at disse — som påpekt av kraftverket — også medfører visse kommunikasjonsmessige fordeler for samene. Overskjønnsretten mener imidlertid at disse må anses som små sammenlignet med de ulemper som vil oppstå på grunn av forstyrrelser i fjellet som følge av den økende trafikk vegene uvegerlig vil medføre.
>
> Det er riktignok så at kraftverket ikke er forpliktet til å vedlikeholde disse veier, men på den annen side skal de etter konsesjonsvilkårenes punkt 9, 2. ledd, 2. pkt. stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget (understreket av retten). Samene i 4 .distrikt — som jo ville være tjent med at veiene ble stengt for andre enn dem selv og kraftverkets vedkommende på tjeneste-

oppdrag — er ikke nevnt i denne forbindelse.»

Den økende trafikk i fjellet er etter det som er anført av retten, tatt med i vurderingene ved utmåling av erstatningsbeløpet. Vi kan derfor ikke se at reineierne i distriktet har krav på tiltak i form av sperregjerder slik som antydet i Lappefogdens brev av 14. november 1974.

Spørsmål om stengning av vegen ble første gang tatt opp av Lappefogden i Troms i brev datert 15. juli d. å.

Vi har i svarbrev datert 13. august d. å. anført at konsesjonsvilkårene forstås slik at stengning av vegen for almenheten ikke kan skje uten at konsesjonsvilkårene endres — og at denne endring må bestemmes av konsesjonsmyndighetene.

I vårt brev har vi pekt på den ulempe som en eventuell stengning av vegen vil medføre i anleggsperioden for Lassojavri kraftverk. Det er videre anført at vi ikke har innvendinger mot at vegen stenges etter at Lassojavri kraftverk er fullført. Det bør i denne forbindelse nevnes at fri trafikk med biler innover anleggsvegene er til noe ulempe for driften av kraftverkene på grunn av hensetting av parkerte biler i kjørebanen og ved at havarerte biler unnsettes av personell fra kraftverket.

Såfremt konsesjonsmyndighetene finner at vegen bør stenges, foreslås følgende praktiske ordninger:

1) I tiden fram til fullførelse av Lassojavri kraftverk.
   Ved innkjøring til vegtunnelen settes opp forbudsskilt med underskilt: Gjelder ikke anleggskjøretøy.
2) Etter at Lassojavri kraftverk er fullført oppsettes bom som er låsbar ved vagtunnelen.
   Se vedlagte kartutsnitt.»

A/S Kvænangen Kraftverk har til de øvrige uttalelser bemerket følgende i brev av 2. juni 1975:

«Nedenfor vil vi kommentere de uttalelser som er innkommet i anledning søknaden datert 10. oktober 1974.

Kvænangen Kommunes konsesjonsprisvilkår (28. februar 1975).

Ad pkt. 1 og 2.

Kommunens forslag om en konsesjonsavgift kr. 6 pr. naturhestekraft og et konsesjonsfond kr. 100 000 som tilføres kr. 5 000 pr. år, synes for oss å være meget høye ytelser i forhold til den meget høye utbygningskostnad (ca. kr. 1 pr. naturhestekraft). Det gjøres oppmerksom på at konsesjonsavgiftene til kommunen for de tidligere reguleringer (kgl. resolusjoner datert 15. mai 1964 og 11. februar 1972) er fastsatt til kr. 1,50 pr. naturhestekraft. Vi finner det derfor rimelig om konsesjonsavgiften for fallet Abbujavri—Lassojavri vurderes i forhold til de avgifter som allerede betales for andre fall i vassdraget.

Ad pkt. 3.

Vi er innforstått med at 10 pst. av kraftproduksjonen kan disponeres av kommunen.

Ad pkt. 4.

Bruk av anleggsvegene for almenheten fører med seg forstyrrelser for reindriftsnæringen (se brev fra Lappefogden i Troms, datert 15. juli 1974 og A/S Kvænangen Kraftverks svarbrev datert 13. august 1974).

Vi ønsker at kravet fra Kvænangen kommune ikke blir tatt til følge. Anleggsvegen fra Lassojavri til reguleringsanlegget Soikajavri vedlikeholdes nå kun i den utstrekning dette er nødvendig for anleggets drift og vedlikehold. Veien er derfor ikke i den stand at personbiler kan komme fram.

Ad pkt. 5.

Vi finner ikke å kunne godta krav som ikke er i samsvar med det Lovverk som anvendes ved erstatnings- og tiltaksskjønn.

Abborašša Reinbeitedistrikt nr. 4 — brev til NVE, datert 28. mars 1975 og til Landbruksdepartementet datert 29. april 1975.

Etter å ha underrettet Skogforvalteren i Alta som forvalter Statens eiendommer i Kvænangen — forlenget A/S Kvænangen Kraftverk den eksisterende anleggsveg frem til påhugg for Lassojavri Kraftverk. Den nye anleggsveg har en lengde på ca. 2 km.

A/S Kvænangen Kraftverk vil på vanlig måte yte erstatning til brukerne av området etter forutgående skjønn. Vi kan for øvrig ikke innse at veien har den betydning som den er tillagt i de nevnte brev.»

Hovedstyret vil bemerke:

Ved kongelig resolusjon av 15. mai 1964 fikk A/S Kvænangen Kraftverk tillatelse til erverv og regulering av Abbujåkka m. v. i Troms fylke i samsvar med planer for hel utbygging av vassdraget framlagt i St. prp. nr. 64 for 1963—64. I første byggetrinn var planlagt utbygging av det ca. 308 m høye fallet fra Småvatna til sjøen (Kvænangsbotn kraftverk) samt gjennomføring av alle reguleringer og overføringer. I senere byggetrinn skulle også de øvre fallene Las'sajav'ri — Småvatna (ca. 227 m) og Abbujav'ri—Las'sajav'ri (ca. 146 m) bli utnyttet.

Etter at det ved kongelig resolusjon av 6. januar 1967 og 11. februar 1972 ble gitt tillatelse til ytterligere reguleringer og overføreringer og til erverv av bruksrett til fallutnyttelsen i Småvatna kraftverk, er de to kraftverk bygget ut for en samlet midlere årsytelse på ca. 233 GWh. Samtlige konsederte reguleringer og overføringer er tatt i bruk, herunder også overføringen fra Abbujav'ri til Las'sajav'ri, og det er dette øverste fallet som nå er planlagt utbygget i Las'sajav'ri kraftverk. Verket får Abbujav'ri som eneste magasin (71 mill. m^3) og utnytter avløpet fra i alt 119,1 km^2 nedbørfelt med et midlere årlig avløp på 100 mill. m^3. Magasinet utgjør da 71 pst. av dette, og regulert vassføring i et medianår blir beregningsmessig 3,18 m^3/sek. tilsvarende 6 200 nat.-hk i kraftverket. Sel-

skapet oppgir årsytelsen til 29,4 GWh, hvorav 23,2 GWh er vinterkraft. Den samlede investering beløper seg til 30,6 mill. kroner etter dagens prisnivå. Kraften blir relativt dyr, men Hovedstyret antar at det ikke foreligger noen rimeligere måte å skaffe en tilsvarende kraftmengde på.

På samme måte som ved Småvatna kraftverk vil også Las'sajav'ri kraftverk bli basert på leie av fallrettigheter som i sin helhet tilhører Direktoratet for statens skoger. Det er søkt om leie av rettighetene, og Hovedstyret vil i egen sak behandle forslag om leieavtale. Den foreliggende sak gjelder erverv av bruksrett til fallet i henhold til ervervslovens § 5.

Utbyggingen av Las'sajav'ri kraftverk utgjør siste byggetrinn i Kvænangsvassdraget i henhold til generalplanen fra 1964. Konsesjonsmyndighetene gikk den gang ut fra at A/S Kvænangen Kraftverk ville bli enerådende i vassdraget, og en tilråding om å innvilge denne søknaden følger for så vidt av det. Hovedstyret har heller ingen reelle innvendinger og anbefaler tilaltelse gitt på de vilkår som følger vedlagt.

Denne utbyggingen er ikke avhengig av spesiell utbyggingstillatelse etter vassdragslovgivningen. Rent bortsett fra kraftproduksjonen er det bl. a. av estetiske hensyn avgjort en fordel at utbyggingen kommer i stand på grunn av en temmelig omfattende erosjon som overføringsvannet fra Abbujav'ri nå er årsak til. Vassdragsdirektoratet legger vesentlig vekt på å få denne stoppet, og dette kan bare skje effektivt ved den søkte utbygging.

Innvendingene som er kommet fra reindriftsnæringens representanter for så vidt som de kritiserer at det ikke skulle være foretatt en helhetsvurdering av utbyggingsplanene, er etter Hovedstyrets syn uberettiget. En viser til det som er sagt ovenfor om dette. Vegbyggingen er gjennomført med hjemmel i reguleringsloven for å bygge de konsederte magasiner. Spørsmålet om å stenge vegen for alminnelig ferdsel slik reindriftsnæringens representanter ønsker, skal en ta opp i det følgende.

Om vilkårene bemerkes:

Veger, bruer m. v., post 8.

Kravet om stenging av anleggsvegen fra Kvænangsbotn til Soikajav'ri for almen ferdsel kommer fra distriktsformannen i reinbeitedistrikt nr. 4. Stengingen ønskes gjennomført med låst bom i vegtunnelen like nord for Småvatna i tiden mai—august. Lappefogden i Troms mener vegen bør være stengt i juni og juli. Begrunnelsen for kravet er at trafikken etter hvert er blitt såpass stor at reinen ikke vil trekke forbi vegen til vårbeiter og kalvingsplasser lenger øst.

A/S Kvænangen Kraftverk er enig i at det er relativt stor trafikk langs vegen i sommerhalvåret. Selskapet har i og for seg ikke noe imot stengingen etter at Las'sajav'ri kraftverk er bygget, men har overfor lappefogden pekt på at konsesjonsvilkåret fra 1964 i så fall må endres av departementet. Det uttrykker nå bl. a. at «veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget.» Selskapet opplyser at reguleringsskjønnet har tilkjent erstatning til reindriftssamene i beitedistrikt 4 som vederlag for tapt beiteland og for driftsulemper. Selskapet er derfor ikke villig til å imøtekomme krav om sperregjerde ved Soikajav'ri slik lappefogden er inne på. Hovedstyret finner ut fra dette heller ikke grunnlag for å gå inn på dette sistnevnte kravet.

Når det gjelder spørsmålet om å endre vilkårets ordlyd kan ikke Hovedstyret se dette er nødvendig for eventuelt å kunne stenge vegen. Etter lovendringen av 19. juni 1969 heter det at «veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse». Lovendringen tok bare sikte på å bringe bestemmelsen i samsvar med intensjonene i den gamle lov og i samsvar med måten den ble praktisert på. Det vises i denne forbindelse til Ot. prp. nr. 69 for 1966—67 side 30 angående departementets bemerkninger til endringsforslaget. Dessuten er vegbyggingen også hjemlet i konsesjonen av 1972 som har bestemmelsen i den nye form.

Det reiste spørsmål om stenging av anleggsvegen til Soikajav'ri har sammenheng med tidligere gitt konsesjon, og Hovedstyret er i henhold til brev av 4. februar 1971 fra departementet bemyndiget til å treffe avgjørelse om stengingen. Hovedstyret vil ta saken opp til avgjørelse i eget brev til de berørte og vil der gå inn for en midlertidig stenging av vegen fra all annen trafikk enn den som har tilknytning til reinbeitenæringen og kraftselskapets transportbehov for anlegg og drift. Ved siden av at reindriftnæringens interesser tilsier stenging, finner Hovedstyret det betenkelig å ha vegen åpen når det ikke er avtaler om ordinært vedlikehold. En finner det ikke rimelig å pålegge kraftverket dette. Skal vegen tjene den almene ferdsel, bør den fortrinnsvis overtas av offentlig vegmyndighet med bidragsplikt til vedlikehold fra kraftverket i henhold til dets bruk av den. En ordning med bompenger kan muligens også tenkes som en fri-

villig ordning fra kraftverkets side i forståelse med reineierne. For øvrig vil Hovedstyret bemerke at en eventuell gjenåpning av vegen senere neppe kan føre til erstatning til reineierne, idet disse er tilkjent erstatning for trafikkulemper allerede.

Ved utbyggingen av Las'sajav'ri kraftverk bygges bare ca. 2 km ny anleggsveg. Denne er en avgrening fra den nåværende anleggsveg og blir automatisk stengt så lenge den gamle vegen er det. Vilkåret er formet i samsvar med dette.

Kraftavgivelse, post 9.

Vilkåret gir rett til en kraftavgivelse av inntil 10 pst. til kommuner og inntil 5 pst. til staten, jfr. Kvænangen kommunestyres vedtak.

Årlige avgifter, post 10.

Kvænangen kommune krever en avgiftssats på kr. 6 pr. nat.-hk med indeksregulering hvert 10. år. Ved siden av dette krever kommunen en fondsavsetning på kr. 100 000 til fremme av almennyttige tiltak i kommunen. Fondet kreves tilført kr. 5 000 årlig.

A/S Kvænangen kraftverk finner at dette er meget høye ytelser og peker på at utbyggingskostnaden blir meget høy samt at det for de tidligere konsesjoner er fastsatt en avgift på kr. 1,50 pr. nat.-hk. En tilsvarende avgift også nå finner søkeren rimelig.

For bruksrettskonsesjoner er maksimalsatsen kr. 5 pr. nat.-hk med adgang til nyvurdering etter 20 år, jfr. § 5.

Hovedstyret er enig med søkeren i at den høye utbyggingskostnad i betydelig grad reduserer verdien av den ressurs kommunen avgir. En er derfor blitt stående ved å foreslå en avgift på kr. 4 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 0,10 til staten.

Hovedstyret finner det av ovennevnte grunn ikke berettiget med den krevede fondsavsetning.

Tidligere reguleringsavgifter som påhviler fallet kommer til fradrag i de avgifter som fastsettes nå.

Godkjenning av planer, naturvern m. v., post 11.

Det er betinget at godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og vedlikehold av anlegget skal være underlagt Vassdragsdirektoratet. Denne post omfatter også naturverntiltak i forbindelse med tipper, tildanning av tidligere erosjonsår, opprydding m. v. En viser også til post 14 der vilkåret til beskyttelse av fortidsminner er tatt inn.

Konsesjonstid, post 12.

Konsesjonen er foreslått gitt for den tid leiekontrakten vedrørende fallrettighetene gjelder.

De øvrige vilkår trenger antakelig ingen kommentar.

Kommunens krav om at skadeserstatning skal kunne fremmes inntil 10 år etter at anlegget er satt i drift, faller utenfor denne sak, idet en bruksrettskonsesjon ikke omfatter noen ekspropriasjonsadgang.

I brev av 20. juni 1975 har A/S Kvænangen Kraftverk avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til dagens telefonsamtale med ekspedisjonssjef Dehli om saken. Det gjelder en mindre utbygging mellom reguleringer som allerede er tatt i bruk ved de tidligere utbygginger, Kvænangsbotn og Småvatna kraftverk.

Lassajavre kraftverk vil gi ca. 30 mill. kWh i året, mesteparten som vinterkraft. Selv om dette er beskjedne kraftmengder anser man det som et verdifullt tilskudd i den knapphetsperioden man forutser kan inntreffe allerede i 1977.

I selskapet har man derfor satset på å gjennomføre utbyggingen snarest. Dersom byggearbeidene kan settes i gang i sommer, vil kraftverket være i produksjon innen utgangen av 1977.

Alt er lagt til rette for det, med innhenting av anbud osv. Endel forberedende arbeider forutsettes utført, men det egentlige byggearbeidet kan ikke settes i gang før tillatelse er gitt. Etter inngående døftelser med anbydere må selskapet innstille seg på å gi endelig beskjed om dette senest 15. august i år, i motsatt fall må byggearbeidene utstå til neste år og det betyr igjen 1 års utsettelse for kraftverket.

Konsesjonssaken har dessverre blitt forsinket på tross av iherdig påskynnelse fra vår side, og den behandles i NVE, Hovedstyret 23. juni d. å.

Det foreligger positive uttalelser til søknaden både fra fylkets friluftsnemnd og fra naturvernkonsulenten, og vi kan vanskelig se at det naturvernmessig vil kunne reises innvending mot tiltaket.

Når det gjelder reindriftsnæringen, er vi kjent med at det er reist innvendinger, men disse bygger på forhold som knytter seg til tidligere utbygging og i særlig grad om en vei innover fjellet, som det er spørsmål om å stenge for alminnelig ferdsel. Dette er forhold som ikke har sammenheng med denne sak. Vi kan heller ikke se at de ytterst beskjedne inngrep i terrenget denne utbyggingen vil medføre vil ha praktiske konsekvenser for reindriftsnæringen utover det at anleggsdrift og transporter i byggetiden kan forårsake ulempe for utnytting av beiteområdene ved Lassajavre.

Fordi dette er en betydningsfull sak for oss, håper vi det vil være mulig å få bruksrettillatelsen så snart at byggearbeidene kan komme i gang i denne sesongen.»

I anledning Hovedstyrets innstilling har Landbruksdepartementet avgitt følgende uttalelse i brev av 14. juni 1975:

«Landbruksdepartementet forstår det slik at byggingen av Las'sajav'ri kraftverk ikke vil føre til noen endret regulering av vannene. Byggingen av kraftverket vil såvidt en kan se føre til at elveløp som er laget ved tidligere utbygging og som har ført til utrasing av reinbeiteland og delvis sperret trekkveier for rein vil bli fjernet.

Byggingen av Las'sajav'ri kraftverk vil ikke føre til noen særlige ulemper for reindriften i området, og Landbruksdepartementet har intet å bemerke til Hovedstyrets innstilling.»

I brev av 28. juli 1975 har Kvænangen kommune avgitt følgende uttalelse i anledning Hovedstyrets innstilling:

«Jeg viser til brev hit av 10. juli d. å. vedrørende ovenstående, departementets jnr. Id 4716/75 V KH/IEA.

Vedlagt oversendes utskrift av møtebok for Kvænangen formannskap i møte 25. juli d. å., sak 241/75. Det vil fremgå av utskriften at formannskapet bl. a. har gjort vedtak om at avgiftskrav kr. 6 pr. nat.-hk bør opprettholdes. Endel andre spørsmål i forbindelse med konsesjonsbetingelsene er kommentert punktvis.

F-sak 241/75. A/S Kvænangen Kraftverk — erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk.

Ordføreren refererte brev av 10. juli d. å. fra Industridepartementet med spørsmål om uttalelse til Hovedstyrets uttalelse av 23. juni d. å. til utbyggingssaken. Ordf. refererte også endel oversendte dokumenter, samt vedtak i K-sak 17/75.

Enstemmig vedtak:

Formannskapet viser til tidligere vedtak i K-sak 17/75 og til uttalelse av 23. juni d. å. fra Hovedstyret i NVE. Til de enkelte punkter i vedtaket og uttalelsen kan bemerkes:

1) Formannskapet er kjent med Hovedstyrets tidligere forslag til endringer i konsesjonsloven av 1917 og i vassdragsloven av s. å. I forslaget er det foreslått at maksimumsgrenser for konsesjonsavgift ved erverv, bruk og ved reguleringer settes opp fra kr. 5 pr. nat.-hk til kr. 10 pr. nat.-hk. Det er dessuten foreslått at avgiftene bør kunne forandres etter 10 år mot tidligere 20 år. Ved lov av 21. juni 1974 er lovene endret hva angår konsesjonsavgift ved erverv og ved reguleringer. Etter det en har fått opplyst beror det på en lapsus når maksimumssatsene for bruksrettskonsesjoner (konsesjonslovens § 5) ikke er endret ved den nye loven.

Formannskapet mener det er rimelig å legge til grunn at maksimumssatsen for bruksretts konsesjon bør være kr. 10 pr. nat.-hk, — og at konsesjonsavgiften for Las'sajavri kraftverk på denne bakgrunn settes til kr. 6 pr. nat.-hk.

2) Kravet om fond kr. 100 000 til almennyttige tiltak er satt frem som kompensasjon for krav bl. a. om både varige og om midlertidige arbeidsplasser. Kravet slik det er fremkommet i kommunestyrets vedtak bør etterkommes.

3) Ingen kommentar.

4) Formannskapet viser til kommunestyrets vedtak, og finner ikke grunn til at kravet bør endres.

5) Kommunestyrets vedtak er ment å gi uttrykk for at også skader og ulemper som måtte oppstå etter eventuelle erstatningsskjønn må kunne tas opp til vurdering.

Rett utskrift bekreftes.
Kvænangen formannskapskontor,
Alteidet 28. juli 1975.

Departementet skal bemerke:

I brev av 10. september 1974 søkte A/S Kvænangen Kraftverk om tillatelse til erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk.

A/S Kvænangen Kraftverk fikk ved kongelig resolusjon av 15. mai 1964 tillatelse til erverv og regulering av Abbujåkka m. v. i Troms fylke i samsvar med planer for utbygging av vassdraget framlagt i St. prp. nr. 64 for 1963—64. Første byggetrinn omfattet utbygging av det ca. 308 meter høye fallet fra Småvatna til sjøen i Kvænangsbotn kraftverk samt gjennomføring av alle reguleringer og overføringer. Det var forutsatt at de øvre fallene Las'sajav'ri — Småvatn (ca. 227 m) og Abbujav'ri—Las'sajav'ri (ca. 146 m) skulle utnyttes i senere byggetrinn. Ved kongelig resolusjon av 6. januar 1967 og av 11. februar 1972 er det således gitt tillatelse til ytterligere reguleringer og overføringer, samt til erverv av bruksrett til fallutnyttelsen i Småvatn kraftverk.

Kvænangsbotn kraftverk og Småvatn kraftverk har en samlet midlere årsytelse på ca. 233 GWh. Samtlige konsederte reguleringer og overføringer er nå tatt i bruk, herunder også overføringen fra Abbujav'ri til Las'sajav'ri, som nå er planlagt utbygget i Las'sajav'ri kraftverk.

Las'sajav'ri kraftverk vil få Abbujav'ri som eneste magasin. Dette magasinet er på 71 mill. m^3. Kraftinnvinningen er beregnet til 6 200 nat.-hk, mens årsproduksjonen er beregnet til 29,4 GWh hvorav 23,2 GWh er vinterkraft.

Kostnadene beløper seg etter dagens prisnivå til 30,6 mill. kroner. Selv om kraften blir relativt dyr, antar Hovedstyret at det ikke foreligger noen rimeligere måte å skaffe en tilsvarende kraftmengde på.

Liksom ved Småvatna kraftverk vil også Las'sajav'ri kraftverk bli basert på leie av fallrettigheter som i sin helhet tilhører Direktoratet for statens skoger. For så vidt gjelder spørsmålet om leie av rettighetene, vil Hovedstyret senere ta dette opp som egen

sak. Den foreliggende sak gjelder erverv av bruksrett til fallet i henhold til ervervslovens § 4 (ikke § 5 som nevnt i Hovedstyrets foran inntatte uttalelse).

Det kan bemerkes at denne utbyggingen ikke er avhengig av spesiell utbyggingstillatelse etter vassdragslovgivningen.

Utbyggingen av Las'sajav'ri kraftverk utgjør siste byggetrinn i Kvænangenvassdraget i henhold til generalplanen for 1964. Hovedstyret peker på at den planlagte utbyggingen bør ses som en oppfølging av konsesjonsmyndighetenes intensjoner i nevnte generalplan, og anbefaler at tillatelse blir gitt.

Ut fra estetiske hensyn er det en avgjort fordel at utbyggingen kommer i stand. Dette fordi utbyggingen vil stoppe den temmelig omfattende erosjonen som overføringsvannet fra Abbujav'ri nå forårsaker.

Fra reindriftsnæringens representanter er det rettet innvendinger mot den omsøkte utbyggingen. Blant annet er pekt på at det burde vært foretatt en helhetsvurdering av utbyggingsplanene, og på at anleggsveiene er til stor ulempe for næringen.

Utbyggingen er imidlertid forutsat i generalplanen fra 1964 som ble behandlet av Stortinget og de bygde anleggsveiene er gjennomført med hjemmel i reguleringsloven for å få bygget de konsederte magasiner. For ulemper ved disse veiene er reindriftsnæringen tilkjent erstatninger.

Veispørsmålet vil man imidlertid komme tilbake til under drøftelsen av de foreslåtte konsesjonsvilkår.

Det er for øvrig ikke innkommet innvendinger imot utbyggingen. Landbruksdepartementet fastslår at utbyggingen ikke vil føre til noen særlige ulemper for reindriften i området, og har for øvrig ingen bemerkninger til Hovedstyrets innstilling. Miljøverndepartementet har ikke funnet grunn til å uttale seg om saken.

Konsesjonsvilkårene:

I post 8 er det foreslått vilkår om veier m. v. Distriktsformannen i reinbeitedistrikt nr. 4 krever at anleggsveien fra Kvænangsbotn til Soikajav'ri blir stengt for almen ferdsel i tiden mai—august. Lappefogden i Troms mener veien bør være stengt i juni og juli. Bakgrunnen for disse kravene er at trafikken på denne anleggsveien er blitt så stor at reinen ikke lenger vil trekke forbi veien til vårbeiter og kalvingsplasser som ligger lenger øst.

A/S Kvænangen Kraftverk har i og for seg ikke noe imot at veien blir stengt etter at Las'sajav'ri kraftverk er bygget, men har reist spørsmål om man nå har hjemmel for dette.

Hovedstyret har drøftet dette spørsmålet, og konkluderer med at det foreligger hjemmel for slik stengning av anleggsveien. Det vises for øvrig til Hovedstyrets drøftelser foran.

Hovedstyret gir videre uttrykk for at det vil gå inn for en midlertidig stenging av veien for all annen trafikk enn den som har tilknytning til reinbeitenæringen og til kraftselskapets transportbehov for anlegg og drift.

Utbygging av Las'sajav'ri kraftverk vil betinge ca. 2 km ny anleggsvei, som automatisk blir stengt sammen med den gamle veien.

Departementet viser for øvrig til Hovedstyrets drøftelse og tilrår vilkår om veier, bruer m. v. i overensstemmelse med Hovedstyrets utkast.

I post 9 er det foreslått vanlig vilkår om konsesjonskraft.

Kvænangen kommune krever at konsesjonsavgiftene settes til kr. 6 pr. nat.-hk med indeksreguleringer hvert 10. år. Dessuten krever kommunen fondsavsetning på kr. 100 000 med årlig tilskudd på kr. 5 000 til fremme av almennyttige tiltak i kommunen.

A/S Kvænangen Kraftverk finner det rimelig at avgiften settes til kr. 1,50 pr. nat.-hk som ved de tidligere konsesjonene.

Ved bruksrettskonsesjoner for kommuner og fylkeskommuner er maksimalsatsen nå kr. 10 pr. nat.-hk med adgang til nyvurdering etter 10 år, jfr. § 4 i ervervsloven.

Hovedstyret foreslår at avgiften settes til kr. 4 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 0,10 til staten, på bakgrunn av de høye utbyggingskostnadene man har i nærværende sak. Av samme grunn finner Hovedstyret det ikke berettiget med den krevende fondsavsetningen.

Departementet finner liksom Hovedstyret ikke å kunne imøtekomme kravet om fondsavsetninger. Imidlertid finner departementet at konsesjonsavgifter til kommunen bør settes til kr. 6 pr. nat.-hk slik kommunen har bedt om. Til staten foreslår departementet liksom Hovedstyret at avgiften settes til kr. 0,10 pr. nat.-hk.

Tidligere reguleringsavgifter som påhviler fallet kommer til fradrag i de avgifter som fastsettes nå.

I post 12 er konsesjonen foreslått gitt for den tid leiekontrakten vedrørende fallrettighetene gjelder.

Kommunens krav om at skadeerstatning skal kunne fremmes inntil 10 år etter at anlegget er satt i drift, faller utenfor denne sak, idet en bruksrettskonsesjon ikke omfatter noen ekspropriasjonsadgang.

For øvrig er det foreslått vanlige konsesjonsvilkår.

Utkast til betingelser for A/S Kvænangen

Kraftverk til erverv av bruksrett i forbindelse med utbygging av Las'sajav'ri kraftverk i Troms:

1.

Selskapets styre (direksjon og representantskap) skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erverves eller eies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller med vedkommende departements godkjennelse andre norske banker eller selskaper. Bestemmelse herom skal påføres aksje- eller partsbrevene. Dog skal selskapets kapital for den overveiende del eies av kommuner.

Selskapets vedtekter så vel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse.

2.

Arbeidet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vassbyggingsarbeidene og overføringene må fullendes og full drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 9 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noensinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært mulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt, stor kr. 100 pr. dag, som vedkommende frister oversittes.

3.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at der er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, hvortil de kan erholdes fra utlandet. Er der adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innen landet fallende arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i nærværende post erlegger konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 — femten — pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

4.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

5.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden å skaffe arbeiderne og funksjonærene ved anleggene og disses familier den nødvendige legehjelp ved fastboende lege og å holde eller helt eller delvis dekke utgiftene til en for øyemedet tjenlig sykestue med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Det kan også pålegges konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommuners alminnelige forebyggende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

Konsesjonæren er forpliktet til ved arbeidets påbegynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige til anleggene knyttede befolkning, eller hvor det måtte være mere hensiktsmessig og ikke falle vesentlig dyrere — å delta i opp-

føring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille kr. 10 000 til rådighet for almendannende virksomhet og til geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

8.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse. Avgreningsvegen fram til Las'sajav'ri kraftverk er inntil videre stengt for alminnelig ferdsel.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere denne kraft uten at vis major ,streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverker når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn, som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

10.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 0,10 pr. nat.-hk beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 6 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

11.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg som forutsettes å bli permanente skal planlegges med dette for øye. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

12.

Konsesjonen gir for den tid leiekontrakten om fallrettigheten gjelder. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år, jfr. ervervslovens § 4, tredje ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

13.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

15.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

16.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 1, 2, 9, 10 og 15 kan konsesjonen trekkes tilbake i medhold av ervervslovens § 26, 2. ledd.

17.

Konsesjonen skal på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg m. v. er beliggende.

Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke overføringene kan medføre forpliktelser.

Departementet kan når som helst forlange at konsesjonæren sender inn kart i 2 eksemplarer over samtlige ervervede eiendommer og rettigheter, opptatt av en landmåler som departementet godkjenner og etter departementets nærmere bestemmelse.

Industridepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. § 4 gis A/S Kvænangen Kraftverk tillatelse til erverv av bruksrettskonsesjon for utbygging av Las'sajav'ri kraftverk, i det vesentlige i samsvar med fremlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 8. august 1975.

29. Hunsfos Fabrikker.

(Konsesjon på kraftleie fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon 22. august 1975.

Hunsfos Fabrikker har i brev av 25. mars 1975 søkt om konsesjon på leie av ytterligere inntil 7 700 kW primakraft fra Vest-Agder elverk.

Søknaden har være behandlet av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som i brev av 4. juli 1975 bl. a. har uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 7. mars 1969 ble Hunsfos Fabrikker gitt tillatelse til å leie inntil 5 800 kW primakraft og inntil 32 000 kW spillkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk. Tillatelsen er tidsbegrenset til 1. juli 1978.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 25. mars 1975 gjelder konsesjon på leie av ytterligere inntil 7 700 kW primakraft og lyder slik:

«Vedlagt oversendes gjenpart av vår nye kontrakt på leie av kraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Som det vil sees påtar VAE seg å levere totalt 13 500 kW fordelt på 3 poster.

Post 1 a på 7 500 kW er en forhøyelse i kvantum av vår tidligere kontrakt som lød på 5 800 kW med anledning under kontraktstiden til en forhøyelse opp til 8 300 kW da vi ikke var klar over hvor stort uttaket ville bli i slutten av kontraktsperioden. Økningen er kommet i cellulose- og papirfabrikken og da vesentlig i 1974.

Post 1 b på 3 000 kW skal brukes i vårt nye bestrykningsanlegg.

Post 1 c, også 3 000 kW, skal brukes i vårt nye luftforbrenningsanlegg med kjemikaliegjenvinning.

Vi beklager at vi ikke tidligere har søkt konsesjon fra 5 000 kW (1963) til 5 800 kW (1970). Vi tillater oss derfor å søke konsesjon på 8 500 kW til samlet 13 500 kW.»

I brev av 5. mai 1975 gir selskapet følgende opplysninger:

«Vi viser til Deres brev av 14. ds. og skal med dette gi følgende opplysninger om selskapet ifølge Deres anmodning:

1. *Selskapets Styre.*

Direktør Per M. Hansson, formann, Oslo
H.r.adv. Ole A. Bachke, Oslo
Direktør O. W. Brand, Oslo
Sakseører Ivar Isaksen, Vennesla
Direktør Leif Moestue, Oslo
Prod.plansjef Helge Nordhagen, Vennesla
Siv.ing. Trygve R. Jarlsby, Kristiansand S.

Siv.ing. Trygve R. Jarlsby er administrerende direktør i Hunsfos Fabrikker.

Samtlige styremedlemmer er norske statsborgere.

2. *Eiendomsretten til grunnkapitalen.*

Selskapets aksjekapital er på kr. 18 900 000 fordelt på 189 000 aksjer à kr. 100.

662 aksjer er p. t. eiet av personer som er bosatt i og har skatteplikt til utlandet. Øvrige aksjer er eiet av norske statsborgere og -selskaper.

Selskapet har p. t. 995 aksjonærer.

Aksjenes omsettelighet er for øvrig begrenset av Vedtektenes § 4, 2. ledd.

3. *Erklæring fra Styret.*

Vedlagt oversendes erklæring undertegnet av Styrets medlemmer ang. pkt. 1 og 2 foran.

4. *Vedtekter.*

Vedlagt oversendts selskapets Vedtekter datert 22. mars 1974.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge kraftleiekontrakten av 21. januar 1975 påtar Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) seg å levere til Hunsfos Fabrikker (HF) inntil 13 500 kW primakraft. Av dette kraftkvantum leveres

inntil 7 500 kW i gamle fyrhus med ca. 5 kV spenning,
inntil 3 000 kW til snekkerplassen sek.stasjon med ca. 20 kV spenning, og
inntil 3 000 kW i nye fyrhus med ca. 5 kV spenning.

Kraften leveres som 3-fase vekselstrøm.

For de 7 500 kW betales kr. 208 pr. kW/år og for de resterende 6 000 kW, kr. 298 pr. kW/år. For energien betales 2,0 øre/kWh i tiden 1. november—30. april og 0,7 øre/kWh i tiden 1. mai—31. oktober. Effektprisen er indeksregulert med kr. 1 pr. kW/år for hvert poeng denne avviker fra 150. Basis 100 poeng i 1969.

Kontrakten er gjeldende fra 1. september 1974 og er bindende til 31. august 1979, med adgang til prisjustering hvert 2. år.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1. Vennesla kommunestyre har i møte 5. juni 1975 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt rådmannens forslag som lyder:

«Vennesla kommune har ingen merknader til at Hunsfos Fabrikker gis konsesjon på kraftleie slik det fremgår av bedriftens søknad av 25. mars 1975 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.»

4.2. Fylkesmannen i Vest-Agder har i brev til NVE av 16. juni 1975 for sin del anbefalt at Hunsfos Fabrikker får konsesjon på leie av ytterligere inntil 7 700 kW primakraft fra VAE.

5. *NVE's uttalelse .*

Hunsfos Fabrikker fikk som nevnt ved kongelig resolusjon av 7. mars 1969 tillatelse til

å leie inntil 5 800 kW primakraft og inntil 32 000 kW spillkraft fra VAE. Tillatelsen er gitt med en tidsbegrensning til 1. juli 1978.

Tillatelsen er gitt med vilkår om at styret for et flertalls vedkommende skal bestå av norske statsborgere og for øvrig med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet. Konsesjonsavgiften var for 1974 kr. 8 565.

Søknaden av 25. mars 1975 gjelder konsesjon på leie av ytterligere inntil 7 700 kW primakraft fra VAE. Kraften skal som tidligere brukes i cellulose- og papirfabrikken samt til nytt bestrykningsanlegg og til nytt luftforbrenningsanlegg med kjemikaliegjenvinning.

NVE har for sin del ikke noe å bemerke til søknaden og vil anbefale at Hunsfos Fabrikker gis tillatelse til å leie ytterligere inntil 7 700 kW primakraft fra VAE til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune. Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjon av 1969 — 1. juli 1978.

Konsesjonen foreslås i det vesentligste gitt med de samme vilkår som i konsesjonen av 1969, herunder vilkår om at styret for et flertalls vedkommende skal bestå av norske statsborgere og med vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedlegges.»

Departementet skal bemerke:

Ved kongelig resolusjon av 7. mars 1969 ble Hunsfos Fabrikker gitt tillatelse til å leie inntil 5 800 kW primakraft og inntil 32 000 kW spillkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk med tidsbegrensning til 1. juli 1978.

Det foreligger nå kontrakt med Vest-Agder Elektrisitetsverk om levering av i alt 13 500 kW primakraft, og Hunsfos Fabrikker har derfor søkt om konsesjon for ytterligere 7 700 kW, 1 700 kW av den omsøkte kraften skal leveres i henhold til tidligere kontrakt som ga anledning til kvantumsforhøyelse under kontraktstiden. Denne forhøyelsen skal gå til cellulose- og papirfabrikken. Videre skal 3 000 kW brukes i fabrikkens nye bestrykningsanlegg og samme kraftmengde i et nytt luftforbrenningsanlegg med kjemikaliegjenvinning.

Departementet har tidligere, bl. a. når det gjelder offentlig finansiell bistand, gått inn for de tiltak som ligger til grunn for det økte kraftbehov ved Hunsfos Fabrikker og vil derfor etter det foreliggende i tilslutning til Hovedstyret anbefale at det gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 7 700 kW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 1969, nemlig 1. juli 1978.

Departementet vil foreslå konsesjon gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Vest-Agder Elektrisitetsverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1978.

2. *Styre.*

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket og skal for et flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34, første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårene post 8.

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Hunsfos Fabrikker å leie ytterligere inntil 7 700 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til drift av fabrikken i Vennesla på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 22. august 1975.

30. A/S Strømmen Staal.

(Konsesjon på kraftleie fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker.)

Kongelig resolusjon 22. august 1975.

A/S Strømmen Staal har i brev av 17. november 1973 søkt om konsesjon på leie av inntil 30 GWh/år fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Kraften er forutsatt nyttet til produksjon av stålstøpegods ved selskapets stålstøperi på Raufoss.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 30. juli 1974 bl. a. uttalt følgende:

«1. *Innledning.*

A/S Strømmen Staal har i brev til NVE av 17. november 1973 søkt om konsesjon på kraftleie fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til drift av anlegget på Raufoss, divisjon Raufoss. I brev av 12. juni 1974 er den nåværende maksimalbelastning oppgitt til 9 400 kW, nærmere spesifisert i brevet. I tillegg vil bedriften, når avdelingene for sentrifugal- og granatstøping er utbygd, få en maksimal merbelastning på 2 000 kW.

A/S Strømmen Staal ble stiftet 3. april 1970. A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker og A/S Strømmen Værksted har hver sin halvpart av aksjekapitalen. Selskapet eier og driver det stålstøperi på Raufoss som tidligere tilhørte A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker.

Fra tidligere har A/S Strømmen Staal konsesjon på leie av inntil 14 000 kW fra A/S Kykkelsrud til drift av selskapets stålstøperi på Strømmen, jfr. kongelig resolusjon av 14. juli 1972.

2. *Søknaden.*

Søknaden fra A/S Strømmen Staal lyder slik:

«Vi har fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker mottatt kopi av Deres brev av 5. juni 1973 til dette selskap, men ved en beklagelig misforståelse er dette brev blitt forlagt og vår søknad blir derfor heller ikke sendt Dem før nå.

Vi forstår av Deres brev av 5. juni 1973 at kraftleie utover 500 kW er konsesjonspliktig i henhold til kongelig resolusjon av 20. august 1971 og i henhold til dette søker vi om konsesjon på leie av inntil 30 000 MWh/år fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Med den forutsatte brukstid vil dette tilsvare en gjennomsnittlig belastning på 6 MW.

Kraften skal brukes til vår produksjon av stålstøpegods ved vårt stålstøperi på Raufoss og ved opptagelse av en planlagt ny produksjon forventer vi en økning av kraftbehovet utover vårt forbruk i dag, som har ligget på ca. 16 600 MWh/år. Det omsøkte kvantum regner vi å nå i 1978 eller noe før.

Vårt selskap har en aksjekapital på kr. 30 000 000. Aksjene eies med en halvpart hver av A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker og A/S Strømmens Værksted. Selskapet har i dag følgende styre:

Bernt Grøndahl,
Alf Ihlen,
Sv. W. Rostoft,
Bj. Hurlen, formann,
G. Giljarhus,
M. Tajet.

Alle styremedlemmer er norske statsborgere.

Vi vedlegger en erklæring undertegnet av selskapets styre om grunnkapital og styresammensetning.

Videre vedlegges et eksemplar av selskapets vedtekter og en kopi av avtale med Raufoss Ammunisjonsfabrikker om leie av elektrisk kraft.»

3. *Avgitte uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt:

Vestre Toten kommunestyre, som i møte 21. februar 1974 etter innstilling fra formannskapet enstemmig har vedtatt å anbefale at konsesjon gis.

Oppland fylkes elektrisitetsverk, som i påtegning av 7. mars 1974 til fylkesmannen har uttalt:

«Vi er prinsipielt uenig i at en industribedrift, i dette tilfelle A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, som selv kjøper den elektriske kraft, skal opptre som videreleverandør til andre. Kraftdekning for bedrifter i likhet med den alminnelige kraftforsyning ser vi som en oppgave for de lokale fordelingsverker, alternativt fylkesverket ved større behov. Imidlertid ligger forholdene rent praktisk ikke slik til rette i dette tilfelle at Toten komm. Elektrisitetsverk eller fylkesverket for tiden kan etablere forsyning til A/S Strømmen Staal, Strømmen-Raufoss. Vi må derfor rå til at konsesjonssøknaden innvilges for et begrenset tidsrom.»

Fylkesmannen i Oppland, som i brev til NVE av 22. mars 1974 har meddelt at han slutter seg til uttalelsen fra fylkesverket.

A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, som i brev av 21. desember 1974 til NVE har meddelt at det ikke har noe å bemerke til søknaden. Kopi av nevnte brev av 12. juni 1974 fra A/S Strømmen Staal er sendt A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til underretning med NVE's brev av 17. juni 1974.

Direktoratet for statskraftverkene, som i brev av 18. juni 1974 til Elektrisitetsdirektoratet har meddelt at det ikke har noe å bemerke.

4. *NVE's uttalelse.*

Ved kongelig resolusjon av 27. juli 1973 fikk A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker konsesjon på bl.a. leie av inntil 22 000 kW garantert kraft og 7 000 kW spillkraft fra statskraftverkene. I konsesjonssøknaden fra A/S Raufoss

Ammunisjonsfabrikker er strømforbruket opplyst å fordele seg slik:

«A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikkers eget forbruk til produksjon, lys o. l. ..	ca. 67 000	MWh
Levering til A/S Strømmen Staal, Strømmen-Raufoss	ca. 18 000	MWh
Levering til I/S Aluminiumprofiler	ca. 7 000	MWh
Levering til borgerlig forsyning	ca. 10 000	MWh»

Samtidig med søknaden om kraftleiekonsesjon søkte A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker om samtykke til overdragelse av kraft til de to halveide datterselskaper A/S Strømmen Staal og I/S Aluminiumprofiler, jfr. konsesjonslovens § 23, annet ledd nr. 2, siste punktum. I NVE's uttalelse til Industridepartementet av 6. juni 1973 i forbindelse med søknaden fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker ble om dette bemerket:

«Når det gjelder søknaden fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker om samtykke til overdragelse av kraft til de halveide datterselskaper A/S Strømmen Staal og I/S Aluminiumprofiler, går NVE ut fra at dette bør ses i sammenheng med den konsesjon de respektive datterselskaper eventuelt vil trenge etter kap. IV i konsesjonsloven av 14. desember 1917 for leie av kraft fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Om dette er A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker tilskrevet herfra i dag, jfr. vedlagte gjenpart av brevet.»

I nevnte brev av 5. juni 1973 fra NVE til A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker ble selskapet bedt foranledige at de to datterselskaper sendte inn søknad om konsesjon. Søknaden av 17. november 1973 fra A/S Strømmen Staal er sendt inn i henhold til dette.

Etter NVE's mening bør det i størst mulig grad søkes unngått at en industribedrift som selv kjøper kraft opptrer som videreleverandør til andre. Kraftdekning for bedrifter bør være en oppgave for de lokale fordelingsverker, alternativt fylkesverk eller statskraftverkene ved større behov. Ifølge uttalelsen fra Oppland fylkes elektrisitetsverk ligger forholdene rent praktisk i k k e slik til rette i dette tilfelle at Toten komm. Elektrisitetsverk eller fylkesverket for tiden kan etablere forsyning til A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss.

Ut fra dette vil NVE anbefale at A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker i henhold til konsesjonslovens § 23, annet ledd, nr. 2 og post 3 i vilkårene for kraftleiekonsesjon av 27. juli 1973 gis samtykke til for et tidsrom av inntil 5 år å videreleverere inntil 11 400 kW til A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss, av sitt konsederte kraftkvantum.

En forutsetter at dette ikke vil gjøre det nødvendig for A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker å inngå nye avtaler om kraftkjøp utover det selskapet har tillatelse til å leie i henhold til konsesjonen av 27. juli 1973.

I henhold hertil vil NVE videre anbefale at A/S Strømmen Staal gis konsesjon på leie av inntil 11 400 kW fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til drift av selskapets anlegg på Raufoss.

Konsesjonen foreslås gitt for et tidsrom av inntil 5 år.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 14. juli 1972 på leie av inntil 14 000 kW fra A/S Kykkelsrud til drift av selskapets stålstøperi på Strømmen, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes og beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse foreslås sløyfet i samsvar med praksis.

Sakens dokumenter følger vedlagt.»

Industridepartementet skal bemerke:

A/S Strømmen Staal har som det går frem av NVE's brev av 30. juli 1974 søkt om konsesjon på kraftleie fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, bl. a. til drift av selskapets stålstøperi på Raufoss. Fra tidligere har A/S Strømmen Staal konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 14. juli 1972 på leie av inntil 14 000 kW fra A/S Kykkelsrud til drift av selskapets stålstøperi på Strømmen, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1972 s. 137 ff.

Den totale kraftmengde selskapet nå søker konsesjon for er oppgitt til 30 000 MWh/år som med den forutsatte brukstid tilsvarer en gjennomsnittlig belastning på 6 MW. Ifølge bedriftens brev av 12. juni 1974 til NVE vil den maksimale belastning bli 11 400 kW.

Som det går frem bl. a. av NVE's brev omhandler den foreliggende konsesjonssøknad kraft som A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker selv leier i henhold til konsesjon av 27. juli 1973 fra Statskraftverkene, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1973 s. 114 ff.

NVE har i sin uttalelse gitt uttrykk for at det i størst mulig grad søkes unngått at en industribedrift som selv kjøper kraft opptrer som videreleverandør til andre. Kraftdekning for bedrifter bør ifølge NVE være en oppgave for de lokale fordelingsverker, alternativt fylkesverk eller statskraftverkene ved større behov.

Av NVE's brev fremgår det at Oppland fylkes elektrisitetsverk bl. a. har uttalt at man er prinsipielt uenig i at en industribedrift — A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker — som

selv kjøper elektrisk kraft, skal opptre som videreleverandør til andre. Fylkesmannen i Oppland har sluttet seg til fylkesverkets uttalelse.

Ifølge uttalelsen fra Oppland fylkes elektrisitetsverk ligger forholdene rent praktisk ikke slik til rette i dette tilfelle at Toten komm. Elektrisitetsverk eller fylkesverket for tiden kan etablere forsyning til A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss.

Ut fra dette har NVE anbefalt at A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker i henhold til konsesjonslovens § 23, annet ledd, nr. 2 og post 3 i vilkårene for kraftleiekonsesjon av 27. juli 1973 gis samtykke til for et tidsrom av inntil 5 år å videreleverere inntil 11 400 kW til A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss, av sitt konsederte kraftkvantum. NVE har da forutsatt at dette ikke vil gjøre det nødvendig for A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker å inngå nye avtaler om kraftkjøp utover det selskapet har tillatelse til å leie i henhold til konsesjonen av 27. juli 1973.

I brev av 23. oktober 1974 til departementet har A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker reist en del innvendinger mot NVE's forslag om tidsbegrensning og bedt om at A/S Strømmen Staals konsesjon og/eller det samtykke selskapet venter å få til videresalg, ikke undergis tidsbegrensninger eller andre begrensninger som sikter på en fremtidig urasjonell oppdeling av strømforsyningen innen industriområdet på Raufoss.

A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker har i sistnevnte brev bl. a. pekt på følgende:

«Vi har det bestemte inntrykk at man her baserer seg på prinsipielle synspunkter uten å vurdere hvorvidt de passer i den konkrete situasjon.

A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker har i en årrekke drevet stålstøperi som en integrert del av sin øvrige virksomhet. Den konkurransemessige situasjon for norske stålstøperier har stort sett vært vanskelig, og etter initiativ fra Stortingets industrikomité og Industridepartementet begynte man i 1960-årene å arbeide for en omstrukturering og rasjonalisering av norsk stålstøperivirksomhet. Dette arbeidet resulterte i at stålstøperiet ved A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker i 1970 ble skilt ut fra bedriften og overdratt til et nystartet selskap, A/S Strømmen Staal. A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker overtok 50 pst. av aksjekapitalen, mens A/S Strømmen Verksted som også skilte ut sitt stålstøperi og overdro dette til A/S Strømmen Staal, overtok de øvrige 50 pst. av aksjekapitalen.

Rent fysisk er A/S Strømmen Staals anlegg på Raufoss fortsatt bare en driftsenhet innen A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikkers industriområde. At denne driftsenhet eies av et eget rettssubjekt har ikke endret og vil heller ikke komme til å endre de faktiske tekniske og geografiske forhold.

Stålstøperiet er en integrert del av det totale industriområdet på Raufoss og den eneste naturlige løsning er at dette området betraktes som en enhet med hensyn til tekniske serviceytelser som vann, kloakk, elektrisk kraft m. v. Det vil etter vår mening virke kunstig å forsyne de forskjellige driftsenheter med elektrisk kraft fra forskjellige kilder og via adskilte tilfrøsels- og fordelingslinjer. At enkelte driftsenheter er organisert som tilhørende egne rettssubjekter kan i denne situasjon ikke tillegges nevneverdig betydning. Vi vil i den forbindelse få understreke at selskapsform og eiendomsforhold alltid vil kunne endre seg, mens driftsenhetenes faktiske beliggenhet i forhold til hverandre vil være stabil.

Ut fra ovenstående må vi be om at Industridepartementet ved sin behandling av A/S Strømmen Staals søknad om konsesjon for kraftleie og vår søknad om samtykke til videresalg av elektrisk kraft, legger avgjørende vekt på de faktiske forhold og den spesielle forbindelse det for øvrig er mellom A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker og A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss. Vi kan ikke med vår beste vilje se at de prinsipielle synspunkter NVE m. fl. ønsker å legge til grunn, har gjennomslagskraft i den foreliggende situasjon. Vi må derfor på det instendigste be om at A/S Strømmen Staals konsesjon og/eller det samtykke vi venter å få til videresalg, ikke undergis tidsbegrensninger eller andre begrensninger som sikter på en fremtidig urasjonell oppdeling av strømforsyningen innen industriområdet på Raufoss.

Vi vil også få gjøre oppmerksom på at de opplysninger og synspunkter vi her har gitt uttrykk for gjelder tilsvarende i forhold til I/S Aluminiumprofiler. Dette interessentskapet har også søkt om konsesjon for leie av elektrisk kraft samtidig som vi har søkt om samtykke til videresalg til I/S Aluminiumprofiler.»

NVE har etter dette i brev av 14. februar 1975 til Industridepartementet bemerket bl. a. følgende til A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikkers brev:

«I brev av 30. juli 1974 til departementet anbefalte NVE at A/S Strømmen Staal gis konsesjon på leie av inntil 11 400 kW fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til drift av selskapets anlegg på Raufoss. Konsesjonen er foreslått gitt for et tidsrom av inntil 5 år.

Samtidig ble anbefalt at A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker i henhold til konsesjonslovens § 23, annet ledd, nr. 2 og post 3 i vilkårene for kraftleiekonsesjon av 27. juli 1973 gis samtykke til for et tidsrom av inntil 5 år å videreleverere inntil 11 400 kW til A/S Strømmen Staal, divisjon Raufoss, av det konsederte kraftkvantum.

Ifølge konsesjonslovens § 23, annet ledd nr. 1 skal konsesjon på kraftleie gis for et bestemt tidsrom av inntil 60 år regnet fra konsesjons meddelelse. I praksis gis slike konsesjoner som regel for 10 år om gangen. NVE er fortsatt av den mening at konsesjon til A/S Strømmen Staal med den begrunnelse som er angitt i brevet herfra av 30. juli 1974 bør gis for en kortere tid enn 10 år. Ved konsesjonens utløp vil en da kunne vurdere på fritt grunnlag om forholdene tilsier at fylkesverket

eller det kommunale elverk bør overta kraftleveringen.

Konsesjonen av 27. juli 1973 til A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker er tidsbegrenset til 1. juni 1983. En går ut fra at konsesjon til A/S Strømmen Staal under enhver omstendighet vil måtte ligge innenfor denne tidsramme.»

Departementet har etter en grundig og omfattende vurdering kommet til at det vil være riktig at den omsøkte konsesjon blir gitt frem til 1. juni 1983 som er det tidspunkt konsesjonen av 27. juli 1973 til A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker er begrenset til.

Departementet har for øvrig ikke noe å bemerke til søknaden og vil i tilslutning til Hovedstyret anbefale at A/S Strømmen Staal gis konsesjon på leie av inntil 11 400 kW fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til drift av selskapets anlegg på Raufoss. Konsesjonen foreslås gitt på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juni 1983.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassei for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates A/S Strømmen Staal å leie inntil 11 400 kW fra A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker til drift av anlegget på Raufoss på de vilkår som er tatt inn i Industridepartementets foredrag av 22. august 1975.

31. A/S Svelvik Papirfabrik.

(Konsesjon på ytterligere kraftleie fra Vestfold Kraftselskap og Svelvik Elverk.)

Kongelig resolusjon 5. september 1975.

A/S Svelvik Papirfabrik har i brev av 18. mars 1975 søkt om konsesjon på ytterligere kraftleie av inntil 2 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap.

Dessuten har Adax Fabrikker, Svelvik, som er en del av A/S Svelvik Papirfabrik, i brev av 26. februar 1975 søkt om konsesjon på inntil 900 kW primakraft fra Svelvik Elverk.

I brev av 14. august 1975 uttaler Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen bl. a.:

«1. *Innledning.*

Ved NVE's brev av 20. desember 1971 har A/S Svelvik Papirfabrik fått fornyet tillatelse til å leie inntil 2 000 kW primakraft og inntil 4 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Svelvik kommune. Tillatelsen er tidsbegrenset til 1. januar 1980.

I brev av 20. februar 1975 har selskapet søkt om tillatelse til å leie ytterligere inntil 2 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap.

Dessuten har Adax Fabrikker, Svelvik, i brev av 26. februar 1975 søkt om tillatelse til å leie inntil 900 kW fra Svelvik Elverk. Adax Fabrikker er en del av A/S Svelvik Papirfabrik. Bedriften er opplyst å operere som en frittstående enhet i det daglige, men uten å være eget selvstendig rettsubjekt.

2. *Søknadene.*

2.1. Søknaden av 18. mars 1975.

Søknaden av 18. mars 1975 fra A/S Svelvik Papirfabrik lyder:

«Med Elektrisitetsdirektoratets brev av 20. desember 1971 ble vi meddelt konsesjon inntil 1. januar 1980 for leie av inntil 2 000 kW primakraft og inntil 4 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av vårt anlegg i Svelvik kommune.

Vi tillater oss å søke om forhøyelse av denne konsesjon for leie av inntil
4 000 kW primakraft fra Vestfold Kraftselskap
6 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap

og vedlegger fotokopi av gjeldende kraftkontrakt med Vestfold Kraftselskap.

Vi tør anholde om at konsesjonen blir gitt for en periode av 25 år.

Vår bedrift er i ekspansjon og vi regner med et økt forbruk i årene fremover. Vi kan opplyse at vår produksjon i

1969 var 12 286 tonn
1970 var 14 197 tonn
1974 var 16 196 tonn.

Vi kan videre opplyse at vi har tilstrekkelig kabelkapasitet for overføring av nevnte kraftkvanta fra Svelvik sekundærstasjon (Konsesjon: Jnr. 4419-E71 VM: NG).

Ledelsen av selskapet.

Den daglige leder av selskapet er disponent Sigurd Fongen, 3061 Svelvik.

Selskapets styre består av 6 medlemmer:

Direktør Hans Nelson, 3061 Svelvik — styreformann i heldagsstilling.
Direktør Finn Nelson, 3061 Svelvik.
Arbeidsstudietekniker Ragnar Eriksen, 3060 Svelvik.
Disponent Sigurd Fongen, 3061 Svelvik.
Maskinfører Kyrre Hanssen, 3060 Svelvik.
Disponent Sigurd Otterlei, 3060 Svelvik.

Alle ovennevnte personer er norske statsborgere.

Eiendomsretten til grunnkapitalen.

Selskapets aksjekapital er på kr. 1 000 000 fordelt på 800 aksjer hver pålydende kr. 1 250.

Aksjene eies av 80 aksjonærer, hvorav ved arv 2 aksjer er kommet på utenlandske hender:

1 aksje: Carl U. Vetlesen, 25 Avenue Paul Doumer, Paris.
1 aksje: Arthur Herzog, Carl Spitteler Strasse 59, Zürich 7/53.

Undertegnede medlemmer av styret i A/S Svelvik Papirfabrik erklærer herved at det ikke foreligger noen avtale siktende på å overdekke det virkelige forhold med hensyn til selskapets bestyrelse. — Det er heller ikke inntrådt noen forandring siden siste konsesjon ble innvilget, og de lovbestemte betingelser for å erholde konsesjonen skulle således fortsatt være til stede.»

2.2. Søknaden av 26. februar 1975.

Søknaden av 26. februar 1975 fra Adax Fabrikker lyder:

«Grunnet vesentlige utvidelser og nyinstallasjoner ved vår bedrift, har vårt maksimale kraftuttak økt til nær 800 kW, og Svelvik Elverk har gjort oss oppmerksom på at i henhold til lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV og kongelig resolusjon av 20. august 1971, er den konsesjonsfrie grense for ervervelse av elektrisk kraft 500 kW.

I henhold til dette tillater vi oss å søke om tillatelse til uttak av inntil: 9 0 0 k W tariffmessig kraft fra Svelvik Elverk. Vi regner med å måtte ha de 100 kW over nåværende belastning til mulige utvidelser i nær framtid.

Vi vedlegger elverkets leveringsbetingelser og strømtariffer, samt bekreftelse fra Svelvik Elverk vedrørende vårt nåværende kraftuttak, og erklæring om at elverket påtar seg levering av vårt antatte maksimale effektbehov.

Til orientering kan nevnes at vårt firma er et heleid datterselskap av A/S Svelvik Papirfabrik, Svelvik. Vi beskjeftiger for tiden 170 personer og hadde en omsetning siste år på vel 28 mill. kroner. Vår produksjon består av små elektriske husholdningsapparater og dessuten flere typer elektriske veggovner. Ca. 50 pst. av omsetningen går til eksport.

Det ville glede oss å høre fra Dem ved første anledning.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge kontrakt av 19. desember 1974 har Vestfold Kraftselskap forpliktet seg til fra 1. januar 1975 å levere inntil 3 000 kW primakraft. Fra samme tidspunkt har bedriften forpliktet seg til å betale for minst 1 500 kW. Kraften skal leveres med inntil 6 000 brukstimer, hvorav 2 000 timer sommer og 3 600 timer vinter. Kraften skal leveres ved 10 000 V samleskinne i Svelvik transformatorstasjon som 3-faset vekselstrøm med en spenning av ca. 10 000 V. Måling av kraften skal skje samme sted, hvor kraftselskapet setter opp kWh-måler som registrerer det midlere kW-uttak i 1 times perioder og teller samtlige forbrukte kWh.

For uttatt kraft innen det kontraherte primakraftkvantum skal bedriften betale kr. 90 pr. kW/år og i tillegg 2,7 øre/kWh. For eventuell tilleggsenergi skal betales 3,8 øre/kWh i tiden 1. april—30. september og 5,1 øre/kWh resten av året.

Kontrakten er gjort gjeldende til 1. januar 1976 og videre for 1 år av gangen så lenge den ikke blir oppsagt av en av partene med 6 måneders varsel.

Det vises for øvrig til vedlagte kontraktskopi.

4. *Avgitte uttalelser.*

Søknadene har vært forelagt følgende som uttaler:

4.1. Svelvik kommunestyre som i møte 25. juni 1975 enstemmig har vedtatt å anbefale de to søknadene.

4.2. Fylkesmannen i Vestfold har i brever av 14. juli 1975 til NVE meddelt at han for sin del slutter seg til Svelvik kommunestyres vedtak og anbefaler søknadene innvilget.

Søknaden av 20. februar 1975 fra A/S Svelvik Papirfabrikk har dessuten vært forelagt:

5. *NVE's uttalelse.*

Som nevnt har A/S Svelvik Papirfabrik ved NVE's brev av 20. desember 1971 fått tillatelse til å leie inntil 2 000 kW primakraft og 4 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap med tidsbegrensning til 1. januar 1980. Tillatelsen er gitt med vanlig vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — omframt kraft til fremstilling av damp. Vilkår om kraftavståelse er sløyfet i samsvar med praksis.

Den årlige avgift til staten er betalt til og med for året 1974. For 1974 var den kr. 2 983,50.

De foreliggende søknader gjelder tillatelse til å leie ytterligere inntil 2 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til papirfabrikken, samt inntil 900 kW fra Svelvik Elverk til drift av Adax Fabrikker. De foreliggende uttalelser inneholder ingen bemerkninger til søknadene.

NVE vil etter dette anbefale at A/S Svelvik Papirfabrikk gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 2 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av papirfabrikken, samt inntil 900 kW fra Svelvik Elverk til drift av Adax Fabrikker, begge beliggende i Svelvik kommune.

Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 20. desember 1971, nemlig til 1. januar 1980. For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes utenom kraft til fremstilling av damp. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter følger vedlagt.»

Departementet skal bemerke:

A/S Svelvik Papirfabrik er tidligere gitt konsesjon på leie av inntil 2 000 kW primakraft og inntil 4 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap, tidsbegrenset til 1. januar 1980.

Den omsøkte spillkraften og 2 000 kW av den omsøkte primakraften skal leveres fra Vestfold Kraftselskap og brukes i papirproduksjonen mens 900 kW primakraft skal leveres fra Svelvik Elverk til Adax Fabrikker. Bedriften er et heleid datterselskap av A/S Svelvik Papirfabrik og produserer små elektriske husholdningsapparater og elektriske veggovner.

Industridepartementet har ingen innvendinger mot at den omsøkte kraft tildeles for et rimelig tidsrom og vil derfor i likhet med Hovedstyret anbefale at A/S Svelvik Papirfabrik gis konsesjon på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdene med Vestfold Kraftselskap og Svelvik Elverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1980.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Industridepartementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-

land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — omframt kraft til fremstilling av damp — erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961. Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

t i l r å r :

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 kap. IV tillates A/S Svelvik Papirfabrik å leie ytterligere inntil 2 000 kW primakraft og inntil 2 000 kW spillkraft fra Vestfold Kraftselskap til papirfabrikken samt inntil 900 kW fra Svelvik Elverk til drift av Adax Fabrikker på de vilkår som er foreslått i Industridepartementets foredrag av 5. september 1975.

32. Glåmdal Kraftlag.

(Tillatelse til regulering av Brødbølvassdraget, Hedmark fylke.)
Kongelig resolusjon 5. september 1975.

Glåmdal Kraftlag har i brev av 30. oktober 1973 søkt om fornyelse av reguleringskonsesjon for Brødbølvassdraget. Søknaden har vært behandlet av Hovedstyret, som i brev av 30. juni 1975 har avgitt følgende uttalelse:

Hovedstyret for Norges vassdrags og elektrisitetsvesen har mottatt følgende søknad datert 30. oktober 1973:

«Brødbølfoss Kraftstasjon ble bygget i årene 1919—21. Kraftstasjonen ligger i Austmarka i Kongsvinger kommune og utnytter ca. 40 m fall i Brødbølelva.

Vassdraget er regulert i henhold til Vinger kommunes konsesjon av 31. januar 1930. Grunnet økonomiske vanskeligheter, ble kraftanlegget etter akkordforhandlinger overtatt av andre eiere under navnet A/S Brødbølfoss Elektrisitetsverk. Dette selskapet fikk konsesjon fra 1. juli 1940, stadfestet ved kongelig resolusjon 16. august 1946. Ved kongelig resolusjon 21. august 1959 fikk Glåmdal Kraftlag bruksretten til Brødbølfoss. Samtidig fikk kraftlaget tillatelse til å benytte den ved kongelig resolusjon av 31. januar 1930 meddelte tillatelse til Vinger kommune til å regulere Brødbølvassdraget.

Vassdraget har sitt utspring i Sverige på vestsiden av fjellene ved Lekvattnet, og kalles her Karttorpsan. Etter å ha gått gjennom flere mindre tjern, går det inn i innsjøen Lomsen og den dermed sammenhengende innsjø Kivilamp. I Lomsens øvre del kommer Kroksjöbäkken fra Kroksjön. Fra Kivilamp renner vassdraget som nå kalles Bogsälven ut i innsjøen Rolamp, og løper derfra gjennom Bogstjärn ut ved Mitanderfors i Varaldsjøen. Omtrent 1 km etter elvens utløp i Varalden, skjærer riksgrensen sjøen. Vassdraget fortsetter så i Norge under navnet Brødbølvassdraget gjennom innsjøene Møkeren, Fagernessjøen og Utgårdssjøen. Ca. 2,5 km nedenfor utløpet i Utgårdssjøen passerer vassdraget igjen riksgrensen, fortsetter under navnet Jösseälven gjennom innsjøene Vällan, Borgsjöen og Vassbotten over Bergsjöen, og faller etter å ha passert flere andre innsjøer ut i Glafsfjorden ved Gjössefors.

På norsk side er følgende sjøer regulert:

	Reguleringsgrenser			Magasin Mill. m³	Tilløp Mill. m³/år	GWh
	HRV	LRV	Høyde			
Øiersjøen	256,00	252,00	4,00	4,4	10,0	0,9
Varalden	210,00	203,00	7,00	38,0	85,0	7,65
Møkeren	176,00	174,00	2,00	19,0	55,0	4,95
				61,4	150,0	13,50

Middelproduksjonen de siste årene har ligget på ca. 11 GWh ved en maskininstallasjon på 1,8 MW. Etter at tømmerfløtingen i vassdraget opphørte, har vi forsøkt å maksimalisere energiproduksjonen om vinteren. Likeså har vi i mulig utstrekning utnyttet vår- og høstflommene, men spesielt om våren har vi hatt betydelige vanntap, som i stor grad skyldes for liten maskinkapasitet. Med nåværende maksimale ytelse på 1,8 MW ligger den utnyttbare vannføring på 5 m³/sek. Sommerproduksjonen blir tilpasset nedbørsforholdene de enkelte år, men alltid med tanke på å gå vinteren i møte med fulle magasiner.

Brødbølfoss Kraftstasjon har nå være i drift i over 50 år. Helt fra idriftssettelsen, har stasjonens nominelle ytelse vært på 2 MVA over 2 aggregater, hvert på 1 MVA. Stasjonen ble opprinnelig planlagt for nok et aggregat på 1 MVA, men denne planen er hittil ikke realisert.

På grunn av prisutviklingen på en gros kraft, spesielt de siste årene synes det nå økonomisk forsvarlig å øke den maksimale ytelse til 3 MVA ved å skifte ut aggregat nr. 2 med en helt ny maskin på 2 MVA. Aggregat nr. 1 er nyoverhalt og skal fortsatt være i drift. Det har også stor betydning for våre utbyggingsplaner at nåværende rørgate er dimensjonert for en samlet maskinkapasitet på 3 MVA, og at kraftstasjonen har en meget gunstig plassering i 22 kV fordelingsnettet, 21 km fra Skotterud trafostasjon og 32 km fra Kongsvinger trafostasjon, med mulighet for samkjøring begge veier. I topplastperioden om vinteren forbrukes dessuten ca. halvparten av produksjonen i det omliggende distrikt, og overføringstapene i bestående 22 kV linjer mot Skotterud og Kongsvinger blir minimale.

I denne forbindelse kan det opplyses at Brødbølanlegget de siste 7 årene er påkostet ca. 1,7 mill. kroner. Beløpet er brukt til ombygging og reparasjon av dammer, ny rørgate, bygningsmessige arbeider i stasjonen, automatisering av driften, nye brytere og samleskinner, overhaling av regulatorer og bunnventiler, samt full revisjon av aggregat nr. 1. Behovet for fortsatt regulering av vassdraget også etter 1. januar 1979 burde derfor være innlysende, selv med nåværende maskininstallasjon.

Med vårt kjennskap til reguleringsforholdene i Brødbølvassdraget, vil en eventuell effektutvidelse ikke skape vanskeligheter i vassdraget igjen riksgrensen, fortsetter skjellen vi får i forhold til nåværende konsederte regulering, er at vannføringen i månedene desember, januar og februar blir vesentlig større enn tidligere. Økningen vil ligge på 3 m³/sek. med en samlet vannføring på 8 m³/sek. mot tidligere i overkant av 5 m³/sek. Det er da sett bort fra de årene det inntrer sene høstflommer, helt fram til slutten av desember, som uansett maskininstallasjon vil gi vesentlig større vannføring i vassdraget

med foreliggende reguleringsmuligheter. Slike flommer er alltid meget kortvarige, og har etter vår erfaring ikke foranlediget skader hverken på svensk eller norsk side i vassdraget. Flommene har for øvrig ingen direkte tilknytning til vår nye konsesjonssøknad, da vi med våre konsederte reguleringsmuligheter i nåværende damanlegg i Øiersjøen, Varalden og Møkeren ikke har mulighet til å holde igjen flomvannet, men slippe det forbi kraftstasjonen. Det samme forholdet har vi også i forbindelse med de ordinære vårflommene.

For ordens skyld kan det opplyses at Glåmdal Kraftlag er et interkommunalt foretagende, som eies av Kongsvinger, Eidskog og Sør-Odal kommuner, med rettigheter og ansvar fordelt med 50 pst. på Kongsvinger og 25 pst. hver på Eidskog og Sør-Odal.

Idet vi viser til vedlagte forslag til nytt manøvreringsreglement med tanke på å øke maskininstallasjonen i Brødbølfoss Kraftstasjon fra 1,8 til 2,7 MW, tillater Glåmdal Kraftlag seg å søke fornyet vassdragskonsesjon med samme reguleringsgrenser for dammene i Øiersjøen, Varalden og Møkeren som er fastlagt ved kongelig resolusjon av 31. januar 1930.»

Med søknaden fulgte forslag til manøvreringsreglement som foruten å inneholde den økede vinterslipping også var forenklet med bakgrunn i at fløtingen i vassdraget var nedlagt.

Saken ble sendt distriktet til uttalelse og kunngjort i Norsk lysingsblad og i lokalpressen. Den ble også i henhold til Konvensjonen mellom Norge og Sverige av 11. mai 1929 om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten, sendt svenske myndigheter til uttalelse.

Vänersborg tingrätt bemerket i brev av 4. mars 1974 at det nye reglement var som nevnt foran forenklet og endret og ba om en nøyere oppgave over de virkninger dette ville få på svenske interesser.

Uttalelsen ble forelagt Glåmdal Kraftlag som ga følgende svar i brev av 25. april 1974:

«Vi viser til Deres brev om overnevnte sak med vedlegg fra Vänersborgs tingrätt ved rådmann Källoff, datert 4. mars 1974, hvor det framgår at de svenske vassdragsmyndigheter har betenkeligheter med vår søknad om fornyet vassdragskonsesjon i Brødbølvassdraget. Spesielt gjelder dette vårt forslag til nytt manøvreringsreglement, hvor det blir antydet at reglementet ikke tar tilstrekkelig hensyn til tidligere bestemmelser om buffertmagasin, tapping i forbindelse med tømmerfløting, forhåndstapping i flomperioder og minstevannføringen i vassdraget.

Grunnen til at vi ikke har lagt spesiell vekt på dette i vårt forslag til nytt manøvreringsreglement, er at all fløting i vassdraget forlengst har opphørt. På norsk side har det ikke forekommet fløting siden 1957, og etter opplysninger vi har innhentet opphørte fløtingen nedstrøms Brødbølvassdraget på svensk side omtrent på samme tidspunkt. På forespørsel fra Solør-Romerike Skogforvaltning til Billeruds Aktiebolag om oppløsning av Brøbølvassdragets Fellesfløtningsforening, framgår det i vedlagte brev av 5. august 1972 at Billeruds Aktiebolag på grunn av sine kraftstasjoner nedstrøms Brødbølvassdraget nærmest ser det som en fordel at fløtningsforeningen oppløses. Glomdal Kraftlag vil i nær framtid ta kontakt med representanter for Billeruds Aktiebolag for om mulig å få en uttalelse om virkningene av vår foreslåtte vintertapping på 8 m³/sek. i middeltall pr. døgn i vassdraget på svensk side.

I brevet fra Vänersborgs tingsrätt er vi i anledning av forannevnte betenkeligheter om reguleringen i Brødbølvassdraget bedt om å gi uttalelse om hvilke og hvor store virkninger som oppstår på svensk side med grunnlag i 4 punkter. På disse kan vi gi følgende svar:

1. Det er ikke forutsetningen at en stor del av den naturlige sommervannføringen skal overføres til vinteren. Primært tar nyinstallasjonen i Brødbølfoss kraftstasjon sikte på 0,9 MW i effekttilskudd i topplastperioden om vinteren. Energitilskuddet blir beskjedent, og er kun beregnet til 1 500 MWh, avhengig av magasinfyllingen om høsten og nedbørs- og tilsigsforholdene fram til vårflommen.

2. Skal vi få full utnyttelse av effektilskuddet i stasjonen, er det forutsetningen at vi utnytter reguleringen i forhold til belastningstoppene. Dette vil i realiteten bety at vi i vinterhalvåret fra 1. desember til 31. mars i visse perioder får korttidsreguleringer med større amplituder enn hittil, med veksling i vannføringen fra 5 til 8 m³/sek. i middeltall pr. uke. Med tidligere års erfaringer har liknende vannslipping i forbindelse med vinterflommer ikke gitt noen form for ulemper i vassdraget på norsk side, og så vidt oss bekjent heller ikke på svensk side.

3. Med den forutsatte økning av maskinkapasiteten, vil vi ha større muligheter enn tidligere med henblikk på å ta vare på flomvannet, slik at vi unngår vanntap. Vi kan starte nedtappingen i forhold til tilsiget med 8 m³/sek., og benytte vannet til effektiv produksjon. Derved oppnår vi jevnere vannføring i flomperiodene vår og høst, slik at forholdene blir bedre enn tidligere.

4. Minimumvannføringen i vassdraget, 2 m³/sek. i middeltall pr. uke, vil bli opprettholdt såfremt spesielle tørrår ikke forhindrer det. Enkelte år har det forekommet at dette har vært umulig å etterkomme grunnet nedbørssvikt.

For ikke å komplisere saken unødig, har Glåmdal Kraftlag ingen betenkeligheter med å opprettholde bestemmelsene i manøvreringsreglementet fastsatt ved kongelig resolusjon 31. januar 1930, med den forskjell at endret tappepraksis tas inn som en ny tilføyelse til § 3 med følgende ordlyd:

> «I tiden 1. desember til 31. mars slippes inntil 8 m³/sek. i middeltall pr. døgn. Til andre tider av året enn de som er nevnt i § 2, skal det slippes minst 2 m³/sek. i middeltall pr. uke.»

Vi håper de svenske vassdragsmyndigheter nå kan godta vår konsesjonssøknad og forslag til manøvreringsreglement i forbindelse med den planlagte utvidelse av maskinkapasiteten i Brødbølfoss kraftstasjon. Vi ber om at saken

blir behandlet så raskt som mulig, da det haster med å sette igang utbyggingen.»

Denne uttalelse ble sammen med nytt forslag til reglement, oversendt svenske myndigheter.

Med departementets brev av 17. februar 1975 fikk Hovedstyret oversendt følgende uttalelse av 28. januar s. å. fra det svenske utenriksdepartement:

«Utrikesdepartementet har äran hänvisa till Kungl. Norska Ambassadens verbalnoter den 3 december 1973 och 27 juni 1974 angående svenskt samtycke till ökad utbyggnadseffekt m. m. vid förnyad koncession för Brødbølfoss kraftstation i Kongsvinger.

Svenska regeringen har genom beslut den 16 januari 1975 meddelat samtycke till företaget under villkor att — med undantag av de för flottningen föreskrivna särskilda bestämmelserna — nu gällande regleringsbestämmelser ändras så att under tiden 1. december —31. mars genom kraftstationen tappas högst 8 m^3/s i medeltal pr. dygn och under övrig tid av året tappas minst 2,5 m^3/s i medeltal per vecka, dock högst vad som under naturliga förhållanden skulle ha framrunnit.»

Det framgår av dokumentene at Arvika kommune i møte 9. mars 1974 har uttalt at den ikke har noen bemerkninger.

Fra norsk side foreligger disse uttalelser:

Kongsvinger kommunestyre, vedtak i møte 3. mai 1974:

«Glåmdal Kraftlag har 30. oktober 1973 søkt om fornyet vassdragskonsesjon i forbindelse med utvidelse av maskinkapasiteten ved Brødbølfoss kraftstasjon, se bilag nr. 83/1974.

Ingeniørkontoret har hatt saken til uttalelse og kan ikke se at planene vil medføre ulemper.

Friluftsnemnda har avgitt uttalelse etter henvendelse fra Fylkesfriluftsnemnda.

Forslag til vedtak:
Konsesjon anbefales gitt.

Kommunestyrets vedtak:
Formannskapets forslag ble enstemmig vedtatt.»

Frilufts- og miljøvernnemnda, uttalelse fra møte 19. februar 1974:

«Denne saken er sendt Friluft- og Miljøvernnemnda i Kongsvinger direkte fra Fylkesfriluftsnemnda med ønsket om uttalelse.

Friuufts- og Miljøvernemnda i Kongsvinger er klar over el.kraftens store betydning. Spesielt er man blitt minnet om det i forbindelse med oljekrisen. Man er videre klar over den økonomiske betydning det har for Glåmdal Kraftlag å kunne skaffe mest mulig el.kraft, også via maksimal utnyttelse og drift i Brødbølfoss. Man er ellers klar over følgende:

— de store investeringer som er gjort i damanlegg og på annen måte, og ønsket om å høste fordel av disse best mulig.
— den «hevd» som kraftverket har ervervet seg gjennom mange års drift og tapperettigheter.
— at kraftlaget har utvist skånsomhet ved ikke å utnytte fullt ut sine rettigheter.

Frilufts- og Miljøvernnemnda finner likevel grunn til å be om at Glåmdal Kraftlag selv, og de konsesjonsgivende myndigheter vurderer denne søknaden meget nøye. Dette, etter nemndas mening, fordi man er redd for at det man får ut i el.kraft ikke står i rimelig forhold til de ødeleggelser og naturinngrep nedtappingen forårsaker. Man viser til de store mengder interesser, små og store vann, som blir ille berørt av den sterke nedtappingen år for år. Særlig kan nevnes den store, vakre Varaldsjøen som til tider av året fortoner seg mer enn stygg. Man kan nevne andre vann, og ikke minst Møkeren er skadelidende av nedtapping.

Det nye som søknaden berører er tappingen i desember, januar og februar, slik at vannføringen i disse måneder blir vesentlig større. Man spør seg hvilke konsekvenser dette får for isforholdene gjennom vinteren, med luftrum under isen, isgang osv.?

Saken om nedtappingens berettigelse har vært reist fra mange hold tidligere. Man viser til hva som ble skrevet og sagt om saken i 1968/69 da søknad var fremmet om konsesjon fram til 1979.

Nemnda vil peke på at en fornyet konsesjon vel vil ha betydning helt fram til 1989.

I alle fall bør man betenke utvikling og fremtid også etter 1989. Glåmdal Kraftlag bør vel gjøres oppmerksom på sannsynlighetene for nektelse av konsesjon etter den tid.»

Hedmark kraftverk, uttalelse av 28. mars 1974:

«Glåmdal Kraftlag eier Brødbølfoss kraftverk i Brødbølvassdraget. I kraftverket er installert 2 aggregater, hver på 1 000 MVA. Det ene aggregatet er nå nedslitt og er ute av drift. Det andre aggregatet ble fornyet for noen år siden, samtidig med at rørledningen ble fornyet.

Kraftlaget har bruksrett til følgende reguleringsmagasiner i vassdraget:
Øiersjøene 4 meter reguleringshøyde,
Varalden 7 meter og
Møkeren 2 meter.

Kraftlaget har nå planer om å skifte ut det gamle aggregatet på 1 000 MVA, som nå er ute av drift med et nytt aggregat på 2 000 MVA for å kunne nytte ut reguleringen fullt ut.

Kraftlaget søker ikke om utvidet regulering, men bare om forlengelse av någjeldende konsesjoner. Manøvreringsforslaget forutsetter en noe større tapping av magasinene i månedene desember—mars enn tilfelle har vært til nå.

Når kraftlaget nå må skifte ut et av de gamle aggregater, må det — alle forhold tatt i betraktning — være riktig å utnytte reguleringen i vassdraget på den mest økonomiske måte.

Elektrisitetskontoret kan ikke innse at isforholdene m. v. etter det nye tappingsreglementet vil bli vesentlig forverret.

Etter någjeldende konsesjoner kan det slip-

pes 5 m³/sek. i middel pr. døgn, og i den nå omsøkte tillatelse forutsettes en slipping på inntil 8 m³/sek. i middel pr. døgn.

Idet en viser til foranstående vil Elektrisitetskontoret rå til at søknaden fra Glåmdal Kraftlag blir innvilget.»

Hedmark fylke, uttalelse av 21. mai 1974:

«Saken har vært lagt fram for Kongsvinger kommune. Jeg viser til vedlagte særutskrift av sak nr. 42/74 i kommunestyrets møte den 3. mai 1974. Jeg viser videre til vedlagte særutskrift av sak nr. 8/74 fra møte den 19. februar 1974 i frilufts- og miljøvernnemnda i Kongsvinger.

Saken har også vært lagt fram for fylkets elektrisitetskontor. Jeg viser til vedlagte uttalelse av 28. mars 1974 og rår til at søknaden blir innvilget.»

Varald Interesselag, uttalelse av 13. mars 1974:

«1. Varald Interesselag, senere kalt VI, er en nyetablert organisasjon som består av private grunneiere tilknyttet Varalden. VI representerer ca. 50 pst. av strandretten og har sterk føling med de ulemper og tap som reguleringen medfører.
2. VI's medlemmer har i dag liten eller ingen kompensasjon for dette. Glåmdal Kraftlag's søknad berører overhode ikke dette forhold.
3. VI kan derfor ikke godta en fornyet konsesjon uten at våre ulemper og tap blir dekket på en helt annen måte enn i dag.
4. VI vil samtidig reise spørsmålet om hvorvidt en regulering av vassdraget er regningssvarende sett med naturvernøyne i forhold til de skader som området påføres. Varalden ligger opp til statsskogen Varaldskogen som er diskutert utlagt til friluftsområde. En eventuell regulering ødelegger mye av de friluftsaktiviteter som naturlig hører sammen med den største sjøen som ligger til området, jfr. nedenforstående:
   A. Fiskebestanden er på retur. Fiskeutviklingsmulighetene er sterkt redusert p. g. a. variasjonen i yngleplasser. Varalden er sannsynligvis en meget god røyesjø fordi den er meget dyp, men planer om utsetting av yngel er blitt utsatt blant annet fordi sjøen er for sterkt regulert.
   B. Om sommeren endres badeplasser (bademulighetene) i takt med reguleringen.
   C. Om vinteren er isen alltid usikker langs stranden. Dette medfører en konstant fare for barn og folk som ikke er lokalkjente.
   D. Sjøen er nærmest ubrukbar som «båtsjø». Båteierne må til enhver tid flytte båtene etter vannstanden ellers tørker de og ødelegges. Båtstøer endres og båthus er vanskelig å dra nytte av.
5. Dersom en fornyet konsesjon blir foreslått av NVE forlanger VI forhandlinger om kompensasjon for de ulemper som er nevnt under pkt. 4 A—D, samt dekning av følgende tap:
   A. Flesteparten av medlemmene har skog eller deler av skog slik beliggende at framdrift av virke blir vesentlig fordyret fordi Varalden i driftssesongen (vinterhalvåret) er så ustabil at en ikke kan planlegge på dette.
   B. Inngjerding av eiendommer og hamnehager, jfr. gjerdeloven, må gjentas hver vår, ettersees og forlenges hver sommer.
6. VI forbeholder seg samtidig rett til å ta opp alle aktuelle forhold ved eventuelle forhandlinger i gjeldende sak.»

Henry Tangen m. fl. (21 underskrifter), uttalelse av 21. mars 1974:

«Vi undertegnede er gjort kjent med at Glåmdal Kraftlag har planer om regulering av sjøen Møkeren på Austmarka i Kongsvinger kommune. Vi som har våre eiendommer ved denne sjø, vil protestere mot en ny regulering. Det gjelder i første rekke våre brønner, båtfester m. m. som vil bli berørt. Hvis regulering finner sted, så krever vi erstatning etter takst og skjønn av den skade som vil bli forvoldt på våre eiendommer.»

Direktoratet for statens skoger, brev av 5. februar 1974:

«En viser til vedlagte kopi av brev datert 25. januar d. å. med vedlegg fra Solør-Romerike skogforvaltning.

Direktoratet slutter seg til det som her står og vil ikke motsette seg fornyelse av konsesjon m. v. under forutsetning av at det gis kompensasjon for de økte vanskeligheter det vil medføre for fremdriften av tømmeret.»

Nevnte brev fra Solør-Romerike skogforvaltning av 25. januar 1974 lyder slik:

«Vedlagt følger fotokopi av en annonse i Glåmdalen i desember 1973 angående søknad fra Glåmdal kraftlag om fornyelse av konsesjoner for Brødbølvassdraget. Dette vassdrag berører statens skoger i høy grad — dvs. både Varalden og Møkeren's østside grenser opp til statens skoger, og Søndre Øiersjø er for en vesentlig del statens.

Jeg har sett igjennom de få dokumenter som er utlagt på de kommunale kontorer i Kongsvinger — men kan ikke se at det er noe særlig av interesse for å ta standpunkt til saken. Dokumentene kan sees i Vassdragsvesenets lokaler i Oslo går jeg ut fra.

Som det sees skal ikke reguleringsgrensene endres. Endringen går ut på vesentlig øking av tappingen (fra 5 m³/sek. til 8 m³/sek.) i desember, januar og februar.

Denne økede tapping i vintermånedene vil selvsagt føre med seg en svekkelse og meget ustabile isforhold. Dette har for oss interesse for Varaldsjøens østside — hvor vi år om annet tar ned tømmer på isen — og kjører dette på isen frem til nærmeste bilvei. Isen har vært usikker før og blir selvsagt vanskeligere etter denne økede tapping. Området langs Varaldsjøen er på ca. 3 km — og med ca. 400 m's bredde — dvs. ca. 1 200 da — hvor lia går bratt ned til sjøen — som her går i viker og bukter, og det er vanskelig og dyrt å bygge traktorveier eller bilveier for

å få virket frem. For 3 år siden drev vi frem 600 m³ over isen fra disse strekninger.

Å motsette seg søknaden om fornyelse og øket tapping bør dog være utelukket. Men kompensasjon bør være klart.

Jeg vil ikke unnlate å nevne at Brødbølvassdragets fellesfløtningsforening har vesentlige interesser i vassdraget.

Jeg viser for øvrig herom til Deres brev av 22. oktober 1973 — DSS 1962/73 — hvor jeg er bedt om at styret innkaller til ekstraordinær generalforsamling — for å oppløse fellesfløtningsforeningen. Dette vil bli gjort antakelig i mars—april.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 18. juni 1974:

«Saken har vært forelagt:

1. Fylkesmannen/fylkesfriluftsnemnda i Hedmark
2. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk
3. Hedmark Naturvern.

En har mottatt uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 6. mars d. å. og fra fylkesmannen/fylkesfriluftsnemnda av 2. april d. å., jfr. vedlagte kopier.

Fylkesfriluftsnemnda har vist til at reguleringen av Brødbølvassdraget medfører til dels betydelige ulemper såvel rent landskapsmessig som for utøvelsen av friluftsliv. Det fryktes at den planlagte økning av installasjonen i kraftverket med sterkere tapping i tidsrommet desember—mars vil forsterke disse ulempene og dessuten ha negativ innvirkning på fisket i vassdraget. Fylkesfriluftsnemnda har derfor gått imot økning av tappekapasiteten, men ikke motsatt seg at konsesjonen forlenges i 10 år.

Så vidt kjent forekommer vårgytende lagesild bare i dette vassdraget.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk anser at den økte nedtapping sannsynligvis vil føre til forsterket skadevirkning på fiskestammene og fisket. Direktoratet finner likevel ikke grunnlag for å motsette seg fornyet konsesjon.

Når det gjelder tiltak med hensyn til fiskestell og vilt viser en til uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og foreslår følgende konsesjonsvilkår:

1. Den tidligere post 21 om utføring og vedlikehold av åletrapp opprettholdes.
2. Ny post: Dersom departementet bestemmer det, plikter konsesjonæren
   a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter, størrelse, kvalitet og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og
   b) å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser av de vilt- og fiskepopulasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, uttalelse av 6. mars 1974:

«Saken har vært oversendt vilt- og fiskerikonsulentene i Øst-Norge til vurdering. Uttalelse fra fiskerikonsulenten vedlegges.

Direktoratet slutter seg til konsulentens vurderinger når det gjelder fornyelse av konsesjonen og de følger som økt installasjon i Brødbølfoss kraftverk vil få for fiskestammene og fisket. For å motvirke skadene på fiskens rekruttering, fremmer en forslag til vilkår for fornyet konsesjon i overensstemmelse med dette.

Når det gjelder viltet, antar direktoratet at den nye konsesjonen ikke medfører nevneverdige endringer i forhold til tidligere. Konsesjonæren bør dog, dersom departementet finner det nødvendig, kunne pålegges å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser i området.

Forslag til konsesjonsvilkår:

1. Den tidligere post 21 om utføring og vedlikehold av åletrapp opprettholdes.
2. Ny post: Dersom departementet eller den dette bemyndiger bestemmer det, plikter konsesjonæren
   a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter, størrelse, kvalitet og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og
   b) bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser av de vilt- og fiskepopulasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.»

Fiskerikonsulenten for det Østenfjelske uttaler i brev av 11. februar 1974:

«Brødbølvassdraget har bl. a. nedbørsfelt i Sverige og et tilløp faller inn i Varaldsjøen sør-øst for riksgrensen. Mesteparten av det nedbørsfelt som på norsk side løper inn i Varalden, kommer fra Øyersjøområdene gjennom Vikerelven.

Varaldsjøen, 6,4 km² på kote 203, har gjennom den ca. 2 km lange Sekåa, fall 29 m, avløp til Møkeren, areal 12,6 km på kote 174. Herfra går avløpet mot sør gjennom diverse sjølignende loner med mellomliggende små fallstrekninger ned til Brødbølfossområdet på kote 167 (Gylterudsjøen). Herfra ca. 1,3 km lang og 40 m fallstrekning ned i Utgardsjøen på kote 127. Ca. 1 km sør for sistnevnte sjø, passerer vassdraget riksgrensen og får nå navnet «Jösseälven».

Ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1920 ble det gitt tillatelsze for Vinger herred til å bygge ut Brødbølfoss.

For øking av vannføringen var det planlagt følgende reguleringer: Øyersjøen 2,6 km², 4 m, Varaldsjøen 6,4 km², 7 m og Møkeren 12,6 km², 2 m. Beregnet netto magasin var 72 mill. m³ og minste regulerte vannføring i Brødbølfoss var beregnet til 4,8 m³/sek. som tilsvarer 1 875 el/ hk. Da forholdene muliggjorde døgnregulering gikk planen ut på installering av en maskinkapasitet for 3 000 el/hk.

En regnet med neddemming og vannskade på 118 da inngjerdet mark, 308 da skogmark og 305 da myr, i alt 731 da. Det ble tatt hensyn til at vassdraget ned til Sunna var fløtingsvassdrag som disponerte nødvendig fløtingsvann. Det ble ellers regnet med mulige ulemper for vinterferdslen på Varaldsjøen.

Fisket, som ble anslått å foregå tilfeldig, ville neppe påvirkes så mye at en av denne grunn kunne motsette seg planene. Ved kongelig resolusjon av 31. januar 1930 ble det gitt tillatelse for Vinger kommune til å foreta en regulering av Brødbølvassdraget i det vesentlige overensstemmende med fremlagt plan og de fastlagte betingelser.

I tillatelsen, post 21, står:

«Reguleringsanleggets eier skal være pliktig til på passende sted å utføre og vedlikeholde åletrapp etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.»

Det er denne konsesjon, gitt på 50 år, som Glåmdal Kraftlag søker fornyelse på.

De tidligere fastlagte reguleringsgrenser for sjøene skal bibeholdes uhindret. Men det antydes en økt installasjon i Brødbølfoss Kraftverk som kan føre til sterkere tapping av magasinene innenfor tidsrommet desember—mars. I disse vintermåneder kan det i middeltall pr. døgn fra utløpet i Varaldsjøen og Møkeren bli aktuelt å slippe en vannmengde på 8 m^3/sek. som tilsvarer en økning på ca. 3 m^3/sek.

Av fiskearter finnes: Ørret, lagesild (stinte), lake, gjedde, ørekyte, laue, mort, abbor, gjedde og år (fra Sverige). Tidligere var det i Møkeren også sik, men denne art finnes ikke i dag.

Fjellgrunden er grunnfjell, de løse jordlag sand, morene, myr, leire. Skogarealene dominerer, men det er også dyrket mark, både ved Varaldsjøen og Møkeren, særlig ved sydenden, Fagernes, Austmarka og sørover langs vassdraget (Sagelva) og ved Brødbøl og langs Utgardsjøen.

Sjøene hører til den næringsfattige typen med noe surt vann, dog ikke surere enn at alle nevnte fiskearter lever og kan formere seg, bl. a. lagesild og ørret. Siken som fantes en gang er gått ut. Ellers er ørretbestanden svak, men den er til stede. Både sjøene og elvene og til dels store fisk finnes. Ellers synes abbor, gjedde, lake og mort samt ål å trives bra. Bygdefolket driver fiske til husbruk. Det kan her være grunn til å fremme ørretbestanden og muligens til å sette ut sik i sjøene. Til fremme av ørretbestanden må en anvende stor, 2—3 årig settefisk. Det er ellers sannsynlig at kraftverkreguleringen som hittil har virket i 44 år, har vært uheldig for fiskebestanden og fisket, særlig da ørretfisket. Det vil være formålstjenlig å drive et sterkt fiske på gjedde, lake, abbor, mort og laue til fordel for lagesildbestanden og ørreten og ellers forsøke å sette inn en ny sikstamme. For øvrig er det vanskelig å gi anvisning på drift av fiskevann i et lavlandstrakt hvor det er mange fiskearter, deriblant gjedde og lake.

Det er antydet en sterkere tapping av magasinvann i vintertiden: 8 m^3/sek. mot før 4,8 m^3/sek. Denne økte nedtappingen vil sannsynligvis føre til forsterket skadevirkning på fiskestammen og fisket. Sjøene blir tappet raskere og mer nedtappet om våren, og fyllingen av magasinene vil inntre senere. Dette vil få økt betydning for vår- og høstgytende fiskearter i både sjøene og elvene. Men det er likevel ingen grunn til å motsette seg fornyet konsesjon.

Dersom tillatelse blir fornyet, bør post 21 i tillatelse av 31. januar 1931 fremdeles stå ved makt. Dessuten foreslår en følgende inntatt: Dersom vedkommende departement finner grunn til det, skal konsesjonæren være forpliktet til etter departementets nærmere bestemmelse å sette ut yngel eller settefisk av nærmere angitt art, antall, størrelse. Konsesjonæren bærer de utgifter som følger med dette.»

Hedmark fylkes friluftsnemnd, uttalelse, jfr. vedtak i sak 6/74:

«Hedmark fylkes friluftsnemnd vil understreke følgende forhold knyttet til naturlandskapet og utøvelsen av friluftsliv som berøres av konsesjonssøknaden:

1. Øiersjøene, Varalden og Møkeren er alle grunne innsjøer med en gjennomgående meget god vannkvalitet. Med den relativt nære beliggenhet til Kongsvingerområdet og et godt utbygd vegnett er disse traktene høgt frekventerte utfartsmål for utøvelse av et allsidig friluftsliv.

   Nedtappingen av sjøene må sies å ha medført betydelig landskapsestetiske ulemper. Blottlegging av store vegetasjonsføre strandstrekninger er iøynefallende og vanskeliggjør utøvelsen av friluftsliv. Fyllingen av sjøene foregår sakte på sommerstid, slik at innsjøene estetisk er forringet i den for friluftslivet viktige sommersesongen. Kraftlaget har ved sin nåværende installasjon ikke utnyttet sine tapperettigheter fullt ut, dette har landskapsestetisk sett vært en fordel.
2. En raskere og større tapping i vintermånedene enn tilfellet er i dag, vil måtte skape økte ulemper for ferdslen på isen vinterstid. Den økede tappingen vil sannsynligvis medføre større fare for sprekkdannelser og ustabile isforhold. For ferdsel forbundet med friluftshliv (isfiske eller skiutfart) eller næringsutøvelse (tømmertransport) vil således den økede tappingen bli en ulempe.
3. Den sterke tappingen forrykker den økologiske balanse i innsjøene og fører med seg reduserte muligheter for reproduksjon og gjenvekst av fisk. Utøvelsen av fiske generes også i noen grad av tappingen.

På bakgrunn av forannevnte forhold, sett i sammenheng med de installasjoner som er foretatt, alderen på disse og den kraftmengde som produseres, finner fylkesfriluftsnemnda å ville understreke at det her betales en høg pris i form av ulemper og skader som påføres naturen for produksjon av en relativt liten kraftmengde. Fylkesfriluftsnemnda finner å kunne gå inn for at konsesjonen opprettholdes i ytterligere 10 år fra 1979 til 1989, men vil gå imot øket installasjon i kraftverket. Nemnda mener videre at kraftlaget bør stilles i utsikt at konsesjonen ikke kan forventes forlenget ut over 1989.»

Hedmark fylke har i forbindelse med fylkesfriluftsiemndas uttalelse bemerket at

ulempene for friluftslivet og skadene på naturen ikke er så vesentlige at de er til hinder for en fornyelse av gjeldende konsesjoner, jfr. brev av 2. april 1974.

Glåmdal Kraftlag har i brev av 29. mars 1975 bemerket følgende til de innkomne uttalelser:

«Vi viser til Deres brev av 14. mars 1975 vedlagt kopier av innkomne uttalelser i forbindelse med vår søknad om fornyet konsesjon i Brødbølvassddraget. Ingen av uttalelsene går direkte imot vår omsøkte konsesjon, men følgende offentlige og private instanser har reservert seg og forlanger en eller annen form for kompensasjon i tilfelle fornyet konsesjon blir gitt.

I. Direktoratet for Statens Skoger. Solør Romerike Skogforvaltning. Det blir her framholdt at den økede tapping i vintermånedene vil medføre svekkelse og meget ustabile isforhold, som i større grad enn tidligere vil hindre tømmertransport på isen. Direktoratet motsetter seg dog ikke fornyelse av konsesjonen, men mener det må gis kompensasjon for de økte vanskeligheter den hurtige nedtapping i vintermånedene vil medføre.

Glåmdal Kraftlag er ikke helt enig i denne framstilling av de forventede forhold. Temperatur, nedbør og tilsig om høsten og vinteren vil som ved någjeldende tappebestemmelser være det avgjørende for isens styrke og transportmuligheter. Også med 5 m³/sek. i nedtapping vil Varalden med dårlig tilsig synke raskt. Det er ikke sjelden vi har hatt slike forhold i vassdraget, men så vidt oss bekjent har ikke dette hindret tømmertransporten på sjøen i nevneverdig grad. Da vi samtidig vet at tømmertransporten på sjøen de senere årene har vært meget beskjeden, kan det ikke være realistisk å gi kompensasjon for økte vanskeligheter ved eventuell tømmertronsport.

II. Det Kongelige Miljøverndepartement. Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske. Fiskerikonsulenten for det Østenfjeldske. Fylkesfriluftsnemnda i Hedmark. Friluftss- og Miljøvernemnda i Kongsvinger.

Miljøverndepartementet har ut fra uttalelser fra forannevnte instanser kommet til at det ikke er grunnlag for å motsette seg fornyet konsesjon. Derimot mener departementet hva angår tiltak med hensyn til fiskestell og vilt at det må settes følgende konsesjonsvilkår:

1. Den tidligere post 21 om utføring og vedlikehold av åletrapper opprettholdes.
2. Ny post: Dersom departementet bestemmer det plikter konsesjonæren
   a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter, størrelser, kvalitet og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og
   b) å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser av de vilt- og fiskepopulasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.

Til pkt. 1 vil Glåmfjord Kraftlag bemerke at utbygging og vedlikehold av åletrapper i hvert fall på nåværende tidspunkt har liten eller ingen hensikt. Ifølge innhentede opplysninger, har ålebestanden gått sterkt tilbake de siste årene. Den primære årsak til dette skyldes nok surhetsgraden i vannet som til dels har vært foruroligende lav. Også nedslagsfeltet i Brødbølvassdraget har etter hvert fått mye sur nedbør, samtidig som jordsmonnet er kalkfattig og derfor har dårlig nøytraliserende evne.

Med grunnlag i foranstående kan det til pkt. 2 a og b bemerkes at i hvert fall edlere fiskeslag har liten mulighet til å overleve, selv om det benyttes settefisk. Likeså vil det, sett i forhold til den stigende surhetsgraden i vannet, være galt å bruke penger til fiskeribiologiske undersøkelser, som neppe vil få noen betydning for fremme av fiskebestanden i vassdraget. Først må «kildene» som forurenser vannet kartlegges og pålegges strengere restriksjoner, slik at utslipp av svoveldioksyd fra industrien i Norge og Europa for øvrig kommer ned på et nivå som kan aksepteres. Konklusjonen må være at hvis den sure nedbøren fortsetter i årene framover, vil alt fiskestell være bortkastet uansett regulering eller ikke.

Med vårt kjennskap til Brødbølvassdraget kan vi heller ikke fortså at nåværende regulering og den aktuelle økning i vannføringen i månedene desember—mars betinger viltbiologiske undersøkelser. Neddemningsområdene er beskjedne, og har så vidt vi vet ikke hatt noen betydning for viltbestanden i de regulerte områder. Det er derfor et sterkt ønske fra kraftlagets side at pkt. 2 a og b ikke tas med i de nye konsesjonsvilkårene.

III. Varald Interesselag. Oppsittere langs Møkeren.

Varald Interesselag er en nyetablert organisasjon som består av 17 grunneiere tilknyttet Varalden, og representerer ca. 50 pst. av strandretten. Interesselagets medlemmer hevder å ha liten eller ingen kompensasjon for någjeldende regulering, og kan derfor ikke godta en fornyet konsesjon uten at ulemper og tap blir dekket på en helt annen måte enn i dag. Laget reiser også spørsmål om hvorvidt reguleringen av vassdraget er regningssvarende sett med naturvernøyne i forhold til de skader som området påføres.

Som hovedpunkter for ulempeskompensasjon på grunn av reguleringen nevnes følgende:

A. Fiskebestandens tilbakegang og reduksjon av fiskeutviklingsmulighetene.
B. Endring av badeplassene.
C. Usikker is.
D. Ubrukbar båtsjø.

Dessuten forlanger Interesselaget dekning av følgende tap:

A. Fordyrelse i forbindelse med framdrift av virke på grunn av isforholdene på Varalden.
B. Fordyrelse ved inngjerding av eiendommer og hamnehager som må gjentas hver vår, og ettersees og forlenges hver sommer.

Varald Interesselag forbeholder seg dess-

uten rette til å ta opp alle aktuelle forhold ved eventuelle forhandlinger i gjeldende sak.

Fra oppsitterne langs Møkeren, i alt 17 grunneiere, blir det også protestert mot en ny regulering, og det kreves erstatning etter takst og skjønn av den skade som blir forvoldt på eiendommene. Spesielt nevnes brønner, båtfester m. m. som vil bli berørt av reguleringene.

Til de innkomne uttalelser og krav om kompensasjon og dekning for tap fra Varald Interesselag og endel oppsittere langs Møkeren, vil Glåmdal Kraftlag presisere at reguleringsforutsetningene er uendret. Selv om manøvreringsforslaget forutsetter en noe større tapping av magasinene i månedene desember—mars enn tilfelle har vært til nå, kan det ikke være aktuelt med nye forhandlinger med grunneierne. Det kan heller ikke gis noen form for kompensasjon eller dekning av påståtte tap, da dette ansees for oppgjort i Reguleringskonsesjonen som ble meddelt ved kongelig resolusjon av 31. januar 1930.

Da de øvrige innkomne uttalelser som er oversendt for eventuelle bemerkninger alle har gitt sin tilslutning til vår konsesjonssøknad, har vi foreløpig ikke mer å tilføre saken.»

Hovedstyret vil bemerke:

Glåmdal Kraftlag er et interkommunalt fullt ansvarlig selskap med rettigheter og forpliktelser fordelt med 50 pst. på Kongsvinger og 25 pst. på hver av Eidskog og Sør-Odal kommuner. Kraftlaget overtok i sin tid Brødbølfoss Kraftstasjon i Brødbølelva fra A/S Brødbølfoss Elektrisitetsverk og ble ved kongelig resolusjon 21. august 1959 i henhold til ervervslovens § 5 nr. 3 overdratt det nevnte selskaps bruksrettskonsesjon til fallet med gyldighet til 1. januar 1979. Samtidig fikk kraftlaget tillatelse til å benytte fram til samme dato Vinger kommunes konsesjon av 31. januar 1930 på å regulere vassdraget. Hovedstyret bemerket bl. a. i den forbindelse at kraftlagets bruk av reguleringen ut over 1. januar 1979 ville være avhengig av særskilt tillatelse. Ifølge det samtidig fastsatte manøvreringsreglement omfattet tillatelsen 4 m regulering av Øyersjøen og henholdsvis 7 m og 2 m regulering av Varalden og Møkeren med et samlet netto magasininnhold på 61,4 mill. m³. Årgangskraften i den 40 m høye Brødbølfoss var beregnet til 1 874 el.-hk. Brødbølfoss utgjør fallet mellom Sunna og Utgårdssjøen og ble bygget i 1919/21 med en installasjon på 1,8 MW fordelt på to aggregater og med et samlet maksimalt vannforbruk på 5 m³/sek. Det har imidlertid vært foretatt omfattende påkostninger de siste år, bl. a. er det bygget ny rørgate, foretatt reparasjon av dammer og foretatt full revisjon av ett aggregat. Når en unntar aggregat nr. 2, må anlegget sies å være i meget god stand og har en midlere årsproduksjon på ca. 11 GWh.

Foruten å søke om fornyet vassdragskonsesjon, søker kraftlaget også om tillatelse til å endre tappereglementet i forbindelse med at aggregat nr. 2 planlegges utskiftet med et nytt med dobbelt så stor yteevne (2 MVA). Vintertappingen i månedene desember, januar, februar og mars søkes økt fra det som nå er praktisert — 5 m³/sek. — til 8 m³/sek. som middel over døgnet.

Ved skadevurderingen forut for konsesjonsmeddelelsen i 1930 ble anført at det ved Møkeren ble neddemmet ca. 118 dekar inngjerdet mark, ca. 308 dekar skogmark og ca. 305 dekar myr. I tillegg kom noe neddemmingsareal ved Varalden og Øyersjøen. For øvrig ble tatt med i vurderingen noe ulempe for vinterferdselen over Varalden, mens fisket ble antatt å bli lite påvirket.

I forbindelse med distriktsbehandlingen denne gang er vekten mest lagt på interesser tilknyttet friluftslivet ved Varaldsen og Møkeren og innvendingene går ut på at sjøene skjemmer området når de er nedtappet. Fisket er også i denne forbindelse tillagt større vekt nå, og ferdselsulemper på magasinene sommer som vinter er også kommet sterkere med i skadebildet. Fylkesfriluftsnemnda ønsker av de nevnte grunner ikke konsesjonen fornyet lenger enn til 1989 og uten økt installasjon i kraftverket, mens Kongsvinger kommune og fylket tilrår søknaden. Miljøverndepartementet peker på betenkelighetene som er framkommet fra friluftshold, men framholder også at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ikke finner grunn til å motsette seg fornyet konsesjon selv om raskere tapping antas å ville forsterke skadene på fiskestammen og fisket.

Magasinene i Øyersjøen, Varalden og Møkeren, utgjør henholdsvis 18, 47 og 32 pst. av de respektive partielle midlere årlige tilløp. Nærmere overslag viser at Øyersjøen fylles i løpet av mai måned med middels tilsig. Varalden blir imidlertid på samme tilsigsgrunlag bare fylt 45 pst. i løpet av april, mai og juni, mens Møkeren på samme tid fylles til ca. 80 pst. En regner da en tapping på 2,5 m³/sek. for det ene aggregat, noe som for øvrig tilfredsstiller det krav til minstevassføring som svenske myndigheter har satt for å anbefale ny konsesjon. Tappingen er fordelt på Møkeren og Varalden i henhold til nedbørfeltene for sjøene. Avrenningen er konsentrert i tydelige vår- og høstflommer i dette vassdraget — april, mai og oktober, november og delvis desember — noe som virker uheldig for fyllingen, og reguleringen virker derfor skjemmende for Varalden som er det største magasinet. Hovedstyret mener at dette forhold tilsier restriksjoner på bruken av magasinene i fyllingsperioden, bl. a. slik at det nye

aggregat ikke kan kjøres i denne tiden så lenge fyllingen ikke er tilfredsstillende.

For så vidt angår isforholdene vil Hovedstyret bemerke at en ikke kan se at den økede nedtappingshastigheten kan medføre nevneverdige ulemper. Det dreier seg f. eks. for Varalden om 4—5 cm pr. døgn. Etter Hovedstyrets syn er det imidlertid av større betydning å hindre stigning i vannstanden på grunn av tappingen. Det bør derfor foretas en nedtapping av Øyersjøen først, deretter tappes Varalden og til sist Møkeren, og uttappingen av nedenforliggende magasin må hele tiden minst tilsvare tilført magasinvann.

For øvrig er det påstått ulemper for brønner, gjerdehold, båtfeste o. l.

Saken har i samsvar med artikkel 14, pkt. 3 i konvensjonen mellom Norge og Sverige av 11. mai 1929 vært forelagt svenske myndigheter som har samtykket til en fornyelse av konsesjonen og endring av tappingen på visse vilkår. Det gjelder som nevnt lavvassføringen og at de gjeldende bestemmelser av hensyn til fløtingen i vassdraget fortsatt skal stå ved makt og at manøvrering under flom skal skje uforandret.

Vassdragsdirektøren foretok befaring av vassdraget den 31. juli 1974.

Etter en samlet vurdering finner Hovedstyret at vilkåret i reguleringslovens § 8 er oppfylt og anbefaler søknaden innvilget på de vilkår og med det manøvreringsreglement som følger vedlagt.

For så vidt angår fallrettighetene bemerkes at disse ble overtatt til eiendom av kraftlaget før loven av 19. juni 1969 innførte konsesjonsplikt for kommuner.

Om konsesjonsvilkårene vedrørende reguleringen bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Fylkesfriluftsnemnda og Frilufts- og Miljøvernnemnda i Kongsvinger kommune foreslår konsesjonen avgrenset til nye 10 år. For øvrig er spørsmålet ikke berørt.

Hovedstyret kan ikke se at skader og ulemper for friluftslivet tilsier en slik begrensning av konsesjonen og foreslår at den gis på ubegrenset tid for kommuner — o: for Brødbølfoss — men begrenset til 60 år for eventuelle privateide deltagende fall. Det er betinget adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år. Hovedstyret har tatt i betraktning at en ved den alminnelige revisjon av vilkårene kan ta ytterligere naturvernhensyn dersom det skulle være ønske om det. En forutsetter derfor at det også skal være adgang til å revidere manøvreringsrelementet og eventuelt innskrenke reguleringshøydene.

Årlige avgifter, post 2.

Det foreligger ingen merknader om dette. I gjeldende konsesjon er avgiftssatsene fastsatt til kr. 0,50 pr. nat.-hk til både kommuner og staten. Hovedstyret mener de bør høynes nå og bringes i samsvar med praksis ved nye konsesjoner og er blitt stående ved kr. 7,00 og kr. 1,50 pr. nat.-hk i dette tilfelle. Avgiftsgrunnlaget er det samme som tidligere, nemlig 1 013 nat.-hk.

Engangsgodtgjørelse til staten, post 3.

Ved konsesjonsmeddelelsen 31. januar 1930 ble det betinget godtgjørelse en gang for alle til staten på kr. 1,00 for den samlede økning. Under henvisning til Hovedstyrets merknader til tilsvarende vilkår i innstilling av 2. april 1974 vedrørende Aursunden, foreslås ny engangsavgift betinget med kr. 1,50 pr. nat.-hk.

Godkjenning av planer og tilsyn m. v., post 7.

Den foreslåtte betingelse gjelder godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og vedlikehold av anlegget og omfatter også naturvernbestemmelser i videre omfang, alt i henhold til Vassdragsdirektoratets bestemmelse. En viser også til post 14.

Vannslipping, post 8.

Det foreslås her bl. a. at manøvrering i strid med reglementet kan medføre mulkt på inntil kr. 10 000 for hver gang.

Kraftavgivelse, post 10,

er som vanlig betinget med inntil 10 pst. til kommuner og inntil 5 pst. til staten for så vidt angår de norske fall som vil utnytte reguleringen.

Markering av svekkede ispartier, post 12.

Isforholdene er viet endel oppmerksomhet i saken, og en har foreslått at det tilpliktes konsesjonæren å markere med tau farlig svekkede ispartier.

Fisket, post 14.

Miljøverndepartementet foreslår ny post omfattende plikt til utsetting av yngel og settefisk etter departementets bestemmelse. Dessuten foreslås opprettholdt nåværende vilkår om utførelse og vedlikehold av åletrapp. Søkeren har reist innvendinger mot forslaget begrunnet med økende surhetsgrad i vassdraget av utenforstående årsaker, slik at tiltaket menes å få liten verdi. De vilbiologiske undersøkelser som forslaget til vilkår også omfatter, mener søkeren det ikke er grunnlag for.

Hovedstyret vil foreslå vilkåret vedtatt slik det er formet og går ut fra at effekten av pålegg i henhold til det nøye vurderes i hvert

enkelt tilfelle. Viltbiologiske undersøkelser støtter Hovedstyret under tvil.

Fløting, post 15.

Fløtingen i vassdraget både på norsk og svensk side er for tiden nedlagt. De svenske myndigheter ville, som det fremgår av saken, ha en inngående begrunnelse for hvorfor bl. a. fløtingsbestemmelsene i kraftlagets første reguleringsforslag var tatt ut. For ikke å komplisere saken har søkeren tatt inn de bestemmelser som gjaldt for fløtingen, og den någjeldende post 20 er derfor uendret tatt inn her.

Når det for øvrig gjelder påstander om skader for brønner, ulemper for båthold m. v. er dette et erstatningsforhold mellom regulant og eier.

Utkast til manøvreringsreglement vedlegges.

De bestemmelser som gjelder fløtingen i vassdraget er beholdt uendret av hensyn til svenske interesser, og dessuten har en — også av hensyn til behandlingen av saken på svensk side — øket minsteslippingen til 2,5 m³/sek., dog begrenset til naturlig avløp. Av hensyn til fyllingen av magasinene Varalden og Møkeren er den nevnte vassføring også sett som den maksimale så lenge vannstandene der ikke har nådd 0,5 m under HRV. For øvrig har en tatt inn en bestemmelse om at det skal tas hensyn til isforholdene på magasinene under vintertappingen. I den hensikt tappes først Øyersjøen, så Varalden og til sist Møkeren. Tappingen av nedenforliggende magasin må minst tilsvare tilført magasinvann.»

Hovedstyrets forslag til konsesjonsvilkår lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall, som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringene eller blir medeier i anleggene, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vassfalleieres andeler i anleggene staten uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte anlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den øking av vasskraften som ved reguleringene tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 1,50 pr. nat.-hk.

Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 7,00 pr. nat.-hk.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringene antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringene innvunne øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å betale de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som den ved reguleringene innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

For den økning av vannkraften som er omtalt i post 2 skal det betales en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr. 1,50 for hver innvunnet nat.-hk ved reguleringen. Godtgjørelsen blir å betale etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk.

4.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og godtgjørelse etter post 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 10 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det

er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst .av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydding må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg som forutsettes å bli permanente skal planlegges med dette for øye. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

8.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslipgingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

9.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

De norske vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter

begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

11.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

12.

De partier av isen på magasinene som blir farlig svekket markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten innsirkles de svekkede partier med et tau festet til påler som settes fast i isen med passe mellomrom.

Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse, ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

14.

Konsesjonæren skal være pliktig til på passende steder å utføre og vedlikeholde åletrapper etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Dersom departementet bestemmer det, plikter konsesjonæren videre:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter, størrelse, kvalitet og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og
b) å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser av de vilt- og fiskepopulasjoner som berøres av utbyggingene.

15.

Konsesjonæren skal være pliktig til å betale til en dannendes fløtningsforening i vassdragets svenske del (Bogsälven m. v.) de omkostninger som er nødvendig for trevirkets utfløtning i Varalden, dog bare i den utstrek-

ning disse omkostninger er foranlediget ved at vannstanden i denne sjø i fløtningstiden senkes til et lavere nivå enn +1,8 m på vannstandsmerket ved sjøens utløp, tilsvarende +209,30 m i det for reguleringen brukte høydesystem.

16.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelse av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 8, 10 eller 16 første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake eller til at enkelte deltakeres rett til å bruke reguleringsvatn faller bort, i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 12, post 17, annet og tredje ledd.

17.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement for reguleringsdammene i Brødbølvassdraget lyder:

«1.

Reguleringsgrensene er følgende:

	Øverste	Nederste	Reg.høyde
I Møkeren	176,00	174,00	2,0 m
I Varalden ...	210,00	203,00	7,0 m
I Øyersjøen ..	256,00	252,00	4,0 m

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige merker ved de enkelte dammer. Merkene skal godkjennes av det offentlige.

2.

Fra det tidspunkt av året da fløting til Sverige påbegynnes gjennom dammen ved utløpet av Møkeren og til og med den 25. juli skal det fra Møkeren slippes en vannmengde av minst 4,5 m³/sek. i middeltall pr. døgn.

I de år det ikke foregår fløting til Sverige gjennom nevnte dam skal det fra Møkeren slippes minst 4,5 m³/sek. i middeltall pr. døgn, dog først fra det tidspunkt det kreves av Jösseälvens Flottningsförening av hensyn til fløtingen i det nåværende første distrikt av Jösseälvens flottled, og bare ut juni måned.

3.

I tiden 1. desember til 31. mars slippes inntil 8 m³/sek. i middeltall pr. døgn. Til andre tider av året enn de som er nevnt i pkt. 2, skal det slippes minst 2,5 m³/sek. i middeltall pr. uke, dog ikke mere enn naturlig tilløp.

Ved uttappingen tas hensyn til at isforholdene på magasinene påvirkes minst mulig, og i denne hensikt tappes først Øyersjøen, deretter Varalden og sist Møkeren. Tapping av nedenforliggende magasin må hele tiden minst tilsvare tilført magasinvann.

4.

De vannmengder som er nevnt i pkt. 2 og 3 skal bestemmes ved hjelp av en automatisk registrerende vannstandsmåler ved Holmen bru som ikke påvirkes av fløtningsvirket eller annet hinder i vassdraget. Avløpskurve skal opprettes og skal angi forholdet mellom vassføringen og de vannstander som vannstandsmåleren registrerer.

5.

Når hensyn til fløting i vassdraget ikke krever annen manøvrering, skal — så lenge vannstanden i fyllingstiden ikke har nådd 0,5 m under høyeste regulerte vannstand i Varalden og Møkeren — den samlede tapping av tilsig til magasinene ikke overstige 2,5 m³/sek. Heller ikke bør nevnte vannstandsgrense overskrides i noen av magasinene i tidspunktet omkring 1. april.

6.

Når vannstanden under vårflommen er stigende, skal det med hensyn til Møkeren og Varalden iakttas at senest når vannstanden er steget til 0,3 m under øvre reguleringsgrense slipping av endel av tilløpet påbegynnes og foretas på en slik måte at avløpet fra Møkeren økes suksessivt og jevnt samt at øvre reguleringsgrense så vidt mulig ikke når før tilløpet er begynt å avta. Slik slipping behøver dog ikke å finne sted hvis det er sannsynlig at magasinet ikke blir fylt under vårflommen.

Også under andre flommer bør slippingen fra Møkeren og Varalden foretas på en slik måte at plutselige variasjoner i avløpet fra Møkeren unngås.

Vannslippingen under flom skal skje slik at avløpet fra Møkeren så vidt mulig ikke blir større enn det ville ha vært hvis reguleringen ikke var blitt gjennomført. I den anledning skal, når reguleringsmagasinene er fulle og

tilløpet til disse er stigende, flomløpene åpnes etter hvert, dog ikke mere enn:

I Møkeren inntil 12,5 m av nåleløpet
I Varalden inntil 8,5 m av de nåleløp som har høyeste terskel
I Øyersjøen inntil 0,7 m av det regulerbare flomløp.

7.

Jösseälvens Flottningsförening og eieren av dammen ved Helgeboda skal underrettes straks hver gang det iverksettes flomslipping fra Møkeren eller det foretas vesentlig endring i slippingen.

8.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Over manøvreringen av dammene ved Møkerens og Varaldens utløp samt vannstandene i disse sjøer skal det føres protokoll som sammen med diagram over de registrerte vannstander ved Holmen bru skal være tilgjengelige for interessenter i Jösseälven. Interessenter i Bogsälven skal ha adgang til protokollen for så vidt angår vannstanden i Varalden.

Også over manøvreringen av dammen for Øyersjøen, samt over vannstandene i disse skal det føres protokoll.

Det observeres og noteres også om det forlanges nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollene som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

9.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.»

Kongsvinger kommune har i brev av 31. juli 1975 avgitt følgende uttalelse i anledning Hovedstyrets innstilling:

Glåmdal Kraftlag — fornyelse av bruksrett- og reguleringskonsesjoner i Brødbølvassdraget.

Formannskapssak nr. 419/75 av 23. juli 1975.

Tidligere behandlet av kommunestyret 3. mai 1974 og 12. juni 1974 under henholdsvis sak nr. 42/74 og 59/74.

Med skriv av 9. juli 1975 har Industridepartementet oversendt innstilling fra Hovedstyret i Norges Vassdrags- elektrisitetsvesen i saken vedr. søknad fra Glåmdal Kraftlag om fornyelse av bruksretts- og reguleringskonsesjoner i Brødbølvassdraget. Departementet ber om kommunens uttalelse i saken innen 15. august d. å.

Hovedstyrets «Utkast til betingelser for Glåmdal Kraftlag til å regulere Brødbølvassdraget» og «Utkast til reglement for manøvrering av reguleringsdammene i Brødbølvassdraget» følger som bilag nr. 153/191.

Ordfører Norvald Strand foreslo følgende: Søknaden anbefales innvilget. Lars Lassen foreslo følgende tillegg: Kongsvinger kommune finner det rimelig at det opptas forhandlinger med sikte på et rettslig skjønn til bedømmelse av skadevirkninger for grunneierne.

Kommunestyrets vedtak:
Strands forslag ble enstemmig vedtatt.
Lassens tilleggsforslag ble forkastet med 30 mot 7 stemmer.»

Departementet skal bemerke:

Glåmdal Kraftlag har i brev av 30. oktober 1973 søkt om fornyelse av bruksretts- og reguleringskonsesjoner i Brødbølvassdraget.

Glåmdal Kraftlag er et interkommunalt selskap, hvor Kongsvinger kommune deltar med 50 pst. mens Eidskog og Sør-Odal kommuner deltar med 25 pst. hver.

Kraftlaget overtok i sin tid Brødbølfoss kraftstasjon i Brødbølelva fra A/S Brødbølfoss Elektrisitetsverk.

Bruksrettskonsesjon til fallet ble gitt kraftlaget ved kongelig resolusjon 21. august 1959 med gyldighet til 1. januar 1979.

Samtidig ble kraftlaget gitt tillatelse til å benytte fram til samme dato Vinger kommunes reguleringskonsesjon av 31. januar 1930. Det ble i forbindelse med denne konsesjonen forutsatt at bruk av reguleringen utover 1. januar 1979 ville være avhengig av særskilt tillatelse.

Brødbølfoss kraftstasjon utnytter 4 m regulering av Øyersjøen, 7 meters regulering av Varalden og 2 meter regulering av Møkeren. Tilsammen gir dette et netto magasin på 61,4 mill. m^3.

Kraftstasjonen utnytter det 40 m høye fallet mellom Sunna og Utgårdssjøen — og gir en ytelse beregnet til 1 013 nat.-hk som avgiftsgrunnlag.

Det er i kraftstasjonen, som for øvrig ble bygget i 1919—21, installert 1,8 MW fordelt på to aggregater med et samlet maksimalt vannforbruk på 5 m^3/sek.

I de senere år har det vært foretatt omfattende påkostninger til vedlikehold, slik at anlegget med unntak av aggregat 2, sies å være i meget god stand.

Den midlere årsproduksjonen er på ca. 11 GWh.

I tillegg til konsesjonsfornyelse, søker kraftlaget også om å få endret manøvreringsreglementet. Dette fordi man har planlagt

å utskifte aggregat nr. 2 med et nytt aggregat som har dobbelt så stor yte-evne (2 MVA). Vintertappingen i månedene desember, februar og mars søkes øket fra det som nå er praktisert — 5 m³/sek. til 8 m³/sek. som middel over døgnet.

De innkomne uttalelsene legger vekt på at det i dag er knyttet friluftsinteresser til Varalden og Møkeren. Disse sjøene skjemmer området når de er nedtappet. Videre er det pekt på skadevirkninger for fisket samt at reguleringene medfører ferdselsulemper på magasinene.

Fylkesfriluftsnemnda ønsker under henvisning til nevnte forhold at konsesjonen ikke blir fornyet lenger enn til 1989 og uten økt installasjon i kraftverket. Kongsvinger kommune og fylket tilrår søknaden. Miljøverndepartementet finner ikke grunn til å motsette seg fornyet konsesjon som omsøkt.

Fyllingsforholdene er slik at Øyersjøen fylles i løpet av mai måned med middels tilsig. Derimot blir Varalden på samme tilsigsgrunnlag bare fylt 45 pst. i løpet av april, mai og juni, mens Møkeren på samme tid fylles til ca. 80 pst.

Avrenningen er konsentrert i tydelige vår- og høstflommer i dette vassdraget, noe som virker uheldig for fyllingen. Reguleringen virker derfor særlig skjemmende for Varalden som er det største magasinet. Hovedstyret mener derfor at det må legges restriksjoner på bruken av magasinene i fyllingsperioden, bl. a. slik at det nye aggregat ikke kan kjøres i denne tiden så lenge fyllingen ikke er tilfredsstillende.

Når det gjelder isforholdene mener Hovedstyret at den økede nedtappingshastighet ikke vil medføre nevneverdige ulemper. Etter Hovedstyrets oppfatning er det av større betydning å hindre stigning i vannstanden på grunn av tappingen. Det bør derfor foretas en nedtapping av Øyersjøen først, deretter Varalden og til sist Møkeren. Uttapping av nedenforliggende magasin må hele tiden minst tilsvare tilført magasinvann.

Det er fra grunneierhold rundt Møkeren hevdet at de har fått liten eller ingen kompensasjon for de tap og ulemper som reguleringen fører med seg. Det er tale om ulemper som har sammenheng med brønner, gjerdehold, båtfeste, bademuligheter m. v. Det kreves kompensasjon og erstatning eller takst og skjønn. Departementet antar at erstatning for skader og ulemper overfor grunneierne ble oppgjort i forbindelse med konsesjonen av 1930. Det det eventuelt kan bli tale om nå, er at det holdes et skjønn for å avgjøre skader og ulemper som oppstår på grunn av endringen i manøvreringsreglementet.

Departementet har fra kraftlaget underhånden fått opplyst at de erstatninger som i sin tid ble gitt, utelukkende er engangserstatning. Departementet forutsetter at dette er riktig. Hadde det også vært årlige erstatninger ville det ha kommet på tale å oppjustere disse og fastsette et vilkår i samsvar med reguleringslovens § 16, nr. 5, 6. ledd.

I samsvar med art. 14 pkt. 3 i konvensjonen mellom Norge og Sverige av 11. mai 1929 har saken vært forelagt svenske myndigheter, som har samtykket til en fornyelse av konsesjon og endring av tappingen på visse vilkår. Det er således fra svensk side framsatt krav om lavvassføring og at manøvrering under flom skal skje uforandret. Videre kreves at gjeldende bestemmelse av hensyn til fløtingen i vassdraget, fortsatt skal stå ved makt.

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Begge departement uttaler i brev av henholdsvis 19. og 22. august 1975 at de ikke har noe å bemerke til at konsesjon blir gitt.

Industridepartementet finner i samsvar med Hovedstyret at vilkåret i reguleringslovens § 8 er oppfylt og tilrår at konsesjon blir gitt i samsvar med søknaden og på de vilkår og med det manøvreringsreglement som er foreslått av Hovedstyret med det unntak som er nevnt nedenfor.

I henhold til Hovedstyret eies de aktuelle fallrettigheter av kraftlaget, som reelt erervet disse før loven av 19. juni 1969 innførte konsesjonsplikt for kommuner.

I konsesjonsvilkårenes post 1 er foreslått at konsesjon gis på ubegrenset tid for kommuner, men begrenset til 60 år for eventuelle privateide deltagende fall. Det er betinget adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år.

Departementet har liksom Hovedstyret tatt i betraktning at en ved den alminnelige revisjon av vilkårene om nødvendig kan tas ytterligere naturvernhensyn. En forutsetter derfor at det skal være adgang til å revidere manøvreringsreglement og eventuelt innskrenke reguleringshøydene.

Årlige avgifter som tidligere var fastsatt til kr. 0,50 pr. nat.-hk til såvel kommuner som stat, foreslås nå satt til kr. 7 pr. nat.-hk til komuner og kr. 1,50 til staten.

I den opprinnelige konsesjon av 1930 som ble gitt til Vinger kommune ble det inntatt et vilkår om en godtgjørelse en gang for alle til staten på kr. 1 pr. innvunnet nat.-hk. Dette ble gjort i medhold av vassdragsreguleringslovens § 13, idet man gikk ut fra at man forføyet over innsjø, som ikke i sin helhet var undergitt eiendomsrett. Hovedstyret har fore-

slått at en ny engangsavgift skal betinges med kr. 1,50 pr. nat.-hk. Begrunnelsen for dette er at uttrykket i loven «en gang for alle» bare gjelder for den konsesjon som nå faller bort og at det ved ny konsesjonsmeddelelse er et obligatorisk vilkår.

Departementet er kommet til den motsatte konklusjon i dette spørsmål.

Man viser til at det i den angjeldende lovbestemmelse bruker uttrykket «til iverksettelse av en regulering». Selv om det i nærværende tilfelle må gis en ny reguleringskonsesjon, er de aktuelle reguleringer «iverksatt» tidligere, slik at konsesjonen i realiteten gir tillatelse til å fortsette med regulering. Man viser også til at den opprinnelige konsesjon til Vinger kommune ble gitt på ubegrenset tid og at man således ikke opprinnelig kunne vente at spørsmålet om konsesjon og derved også ny engangsgodtgjørelse til staten ble tatt opp igjen. Man foreslår derfor at dette vilkår tas ut.

I post 7 foreslås bl. a. at manøvrering i strid med reglementet kan medføre mulkt på inntil kr. 10 000 for hver gang.

Isforholdene er behandlet i post 12, hvor det foreslås at konsesjonæren tilpliktes å markere farlig svekkede ispartier med tau.

Det er videre foreslått vilkår om fiske og viltbiologiske undersøkelser i overensstemmelse med Miljøverndepartementets forslag.

For øvrig er foreslått vanlige vilkår i overensstemmelse med Hovedstyrets forslag.

Fløtingen i vassdraget er for tiden nedlagt både på svensk og norsk side. I overensstemmelse med ønske fra de svenske myndigheter, er det i manøvreringsreglementet foreslått at de tidligere bestemmelsene for fløtning skal gjelde uendret. Videre har en av hensyn til de svenske interesser økt minstevassføringen til 2,5 m³/sek. dog begrenset til naturlig avløp. Videre har en i samsvar med søknaden en vintertapping på 8 m³/sek. En viser for øvrig til Hovedstyrets uttalelse.

Det forutsettes at departementet kan foreta mindre endringer, herunder også endringer av manøvreringsreglementet.

Industridepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov nr. 17 av 14. desember 1917 gis Glåmdal Kraftlag tillatelse til å foreta reguleringer i Brødbølvassdraget på de vilkår som er inntatt i Industridepartementets foredrag av 5. september 1975.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag, som gjeldende inntil videre.

33. Elkem-Spigerverket A/S.

(Konsesjon på kraftleie fra L/L Svultingen til selskapets produksjonsanlegg i Bremanger kommune.)

Kongelig resolusjon 19. september 1975.

Elkem-Spigerverket A/S har i brev til NVE av 5. juli 1973 søkt om konsesjon på leie av inntil 9 000 kW fra L/L Svultingen til selskapets produksjonsanlegg i Bremanger kommune.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 29. april 1974 avgitt slik uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 19. juni 1959 fikk Christiania Spigerverk tillatelse til å leie inntil 8 000 kW fra L/L Svultingen, Ytre Fjordane Kraftlag og L/L Firdakraft til bedriftens anlegg i Bremanger kommune. Tillatelsen ble gjort gjeldende for den tid kraftleiekontrakt av 16. juni 1955 mellom Christiania Spigerverk og de tre kraftleverandører måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1973.

I brev herfra av 9. april 1973 ble den nye eier, Elkem-Spigerverket A/S minnet om konsesjonens utløp og bedt søke om fornyelse hvis kraftleieforholdet var tenkt å fortsette.

2. *Søknaden.*

Elkem-Spigerverket A/S har i brev til NVE av 5. juli 1973 søkt om fornyet og utvidet konsesjon. Søknaden lyder slik:

«Ved kgl. res. av 19. juni 1959 ble Christiania Spigerverk meddelt konsesjon på leie av inntil 8 000 kW fra L/L Svultingen m. fl. Konsesjonen og konsesjonsbetingelsene ble meddelt ved Industridepartementets brev av 15. juli 1959. (Jfr. 1492/59 IDV SS/EE). Ved kgl. res. av 29. juni 1973 ble kraftleiekonsesjonen overført til Elkem-Spigerverket A/S som følge av sammenslutningen mellom Christiania Spigerverk og Elkem A/S.

Konsesjonen utløp den 1. juli 1973, og vi tillater oss herved å søke om fornyelse av kraftleiekonsesjonen, og da slik at den nye konsesjon kan gjelde for leie av inntil 9 000 kW.

I forbindelse med vår søknad kan vi opplyse at den opprinnelige kontrakt mellom Christiania Spigerverk og L/L Svultingen m. fl. ga Spigerverket rett til med 2 års varsel å fornye kontrakten med opptil nye 15 år — jfr. kontraktens § 2 nest siste ledd. Ihenhold til denne bestemmelse meddelte vi L/L Svultingen ved brev av 14. april 1971 at vi ønsket å fornye kontrakten. Etter forhandlinger med L/L Svultingen er partene blitt enige om å forlenge avtalen på følgende vilkår:

1. I tiden 15. mai 1973 til 15. mai 1988 leverer Svultingen 9 000 kW i de 6 sommermånedene 25 mill. kWh. Disse kraftmengder betales slik:

Sommerkraft 25 mill. kWh
à kr. 0,021 = kr. 525 000

Det antall kWh som taes ut over 25 mill. kWh eller over 9 000 kW i sommermånedene regnes som overforbruk.

Sommermånedene regnes fra 1. mai kl. 07.00 til 31. oktober kl. 07.00.

Kraftprisen skal reguleres annet hvert år pr. 1. mai og reguleres følgelig første gang 1. mai 1975. Kraftprisen endres ved reguleringene i samme forhold som 6/10 av den prosentvise endring i engrosprisindeksen med 1972 som basisår. Ved endringer anvendes den gjennomsnittlige engrosprisindeks for foregående år.

2. I § 5 erstattes 2., 3. og 4. avsnitt med følgende:

«Hvis ES tar ut mere kraft enn fastsatt i punkt 1 i denne avtale, skal merforbruket betales med samme pris og reguleres på samme måte som i punkt 1.

Kontrakten er ennå ikke formelt inngått, men vilkårene for fornyelse er godkjent av Elkem-Spigerverket A/S og styret i L/L Svultingen. Saken vil bli behandlet på ekstraordinært årsmøte i L/L Svultingen i nærmeste fremtid.

I forbindelse med at Christiania Spigerverks konsesjoner ble overført til Elkem-Spigerverket A/S ble konsesjonsbetingelsene vedrørende styre, aksjekapital m. v. endret slik at de ble enslydende for alle konsesjoner. Vi ber derfor om at betingelsene på dette punkt kan gis samme utforming som fastsatt ved kgl. res. av 29. juni 1973 for våre øvrige konsesjoner. Vi kan i denne forbindelse opplyse at Elkem-Spigerverket A/S' sete er i Oslo og at selskapets styre utelukkende består av norske statsborgere. Minst 80 pst. av selskapets aksjekapital er på norske hender.

Som bilag vedlegges:

1. Kopi av kontrakt med L/L Svultingen m. fl. datert 16./25. juni 1955.
2. Utkast til fornyelse av kontrakt med L/L Svultingen.
3. Særutskrift fra møteboken til styret for L/L Svultingen.»

3. *Avgitte uttalelser.*

Søknaden har vært forelagt følgende, som uttaler:

3.1. L/L Svultingen i brev til NVE av 31. juli 1973:

«Elkem-Spigerverket A/S.

Konsesjonssøknad av 5. juli 1973 på leie av 9 000 kW fra L/L Svultingen.

Vi har motteke Dykkar brev av 17. d. m. med vedlagte konsesjonssøknad frå Elkem-Spigerverket A/S, og har ikkje nokon merknad til denne.»

3.2. Bremanger kommunestyre, som i møte 10. oktober 1973 enstemmig har vedtatt:

«Bremanger kommunestyre har ikkje merknader å gjera til oppattnying av kraftleigekonsesjonen.»

3.3. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, som i påtegning av 23. november 1973 til NVE har uttalt:

«Går med vedlegg attende til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, Elektrisitetsdirektoratet, Postboks 5091, Oslo 3, med di ein viser til serutskrift av Bremanger kommunestyre si førehaving av saka i møte 10. oktober 1973.

Kontrakta mellom L/L Svultingen og Elkem-Spigerverket (tidl. Bremanger Smelteverk) var ein del av grunnlaget for installering av aggregat 2 i Stakaldefossen, og føresette levering av ledig sommarkraft derfrå. Tilhøvet er no slik at innan 1978 vil all eigen produksjon i L/L Svultingen gå med til å dekke ålmenforsyninga i deira leveringsområde, og allereide no må dei kjøpa ein større del av den krafta som etter kontrakta skal leverast til Elkem-Spigerverket. Suppleringskrafta må kjøpast frå fylkeskraftverket (SFK) til prisar som til ei kvar tid vert fastlagt av fylkestinget. Slik dei økonomiske skyldnadene er for SFK dei 10—15 første åra framover, vil ein måtte rekne med prisar som i alle fall ikkje er lågare enn dei som til ei kvar tid gjeld for kraftsal frå Stakaldefossen.

Om den prisen som er nemnt i søknaden skal gjelde i kontraktstida, bør denne tida kortast ned til 5 år.

Med dei atterhald som er tekne ovanfor, vil ein kunne rå til at søknaden vert imøtekomen.»

Uttalelsen fra fylkesmannen har vært forelagt:

3.4. L/L Svultingen, som i brev til NVE av 9. mars 1974 uttaler:

«Kontrakta med Elkem-Spigerverket A/S, vart godkjend i ekstraordinært årsmøte i Førde, den 25. februar 1974, og vi legg ved fotostatkopi av kontrakta.

Saka var føre på styremøte i L/L Svultingen i Leirvik i Sogn den 7. mars d. å.:

«Sak 7/1974: Konsesjonssøknad frå Elkem-Spigerverket A/S, på kraftleigekontrakt med L/L Svultingen.

Vart lese brev av 27. november 1973 frå NVE til L/L Svultingen vedk. ovannemnde sak og fotostatkopi av brev av 23. november 1973 frå Sogn og Fjordane Fylke til NVE, E.direktoratet, vedk. Elkem-Spigerverket A/S, søknad på kraftleige frå L/L Svultingen.

Samrøystes vedtak:

Ein viser til vårt brev av 31. juli 1973 og dei andre dokument i saka, og har ikkje meir å tilføye.»

3.5. Elkem-Spigerverket A/S, som i brev til NVE av 28. mars 1974 uttaler:

«Bremanger Smelteverk har i dag en gjennomsnittlig kraftproduksjon på 570 GWh pr. år, og har videre kraftkontrakter på til sammen 55 GWh pr. år, 30 GWh fra Statskraftverkene og den angjeldende kontrakt med L/L Svultingen på 25 GWh pr. år. Kraftforbruket ved bedriften er 750 GWh, slik at det er et udekket kraftbehov på 125 GWh pr. år.

Kraftleiekontrakten med L/L Svultingen ble inngått i forbindelse med at Christiania Spigerverk overtok Bremanger Smelteverk i 1956. Det ble da betalt en forskuddskraftleie på 2 mill. kroner, som ble anvendt til finansiering av aggregat 2 i Stakaldefossen og videre til ombygging av linjen Stakaldefossen—Svelgen fra 20 til 60 kV.

Da vassdraget er lite regulert, kunne L/L Svultingen bare gå til en utbygging dersom de fikk en garanti for avsetning av sommerkraften. Bremanger Smelteverk kunne på sin side utnytte denne sommerkraft delvis p. g. a. sine egne magasiner og også i stor utstrekning ved å tilpasse belastningen på sine smelteovner.

Svultingen har ikke kunnet gjennomføre kraftleveransene på samme betingelser som ellers er vanlig ved kraftleveranser til industri, men ved godt samarbeid fra begge parter har en likevel kunnet oppnå at kraftmengden ble levert årlig.

Etter kontraktens § 2 har Christiania Spigerverk rett til å fornye kontrakten med opp til 15 år og da med 2 års varsel. Kontrakten gikk ut 15. mai 1973, og allerede i desember 1970 ga vi L/L Svultingen beskjed om at vi ønsket å fornye kontrakten. Den nye kraftleiekontrakten skulle således ha vært i orden 15. mai 1973. Forhandlingene ble gjennomført innen denne tid, og i juni 1973 fikk vi beskjed fra L/L Svultingen om at forslaget var godkjent av styret, og det er denne kontrakten som nå foreligger. Saken har imidlertid tatt lang tid p. g. a. behandling i rådsmøte og diverse konferanser med myndighetene.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har antydet at det bare gis konsesjon for 5 år, men vi håper at det vil bli gitt tillatelse til 15 år som var forutsetningen da avtalen ble inngått.»

4. *NVE's uttalelse.*

I forbindelse med Christiania Spigerverks overtakelse av Bremanger Smelteverk ble det 16. juni 1955 inngått kontrakt med L/L Svultingen, Ytre Fjordane Kraftlag og L/L Firdakraft om levering av nærmere i kontrakten angitte kraftkvanta. Kontrakten ble gjort gjeldende til 1. juli 1973. Ifølge kontraktens § 2 ble Christiania Spigerverk imidlertid gitt rett til med 2 års varsel å fornye kontrakten med opp til nye 15 år.

Fra 1. juli 1958 skulle L/L Svultingen ifølge kontrakten forestå leveringen alene.

På grunnlag av nevnte kontrakt og i samsvar med St. prp. nr. 53 for 1955 om overdragelse til staten av Bremanger Kraftselskabs eiendommer og rettigheter i Svelgenvassdraget og bortleie av samme til Christiania Spigerverk fikk Spigerverket ved kongelig resolusjon av 19. juni 1959 konsesjon på leie av inntil 8 000 kW fra de 3 nevnte kraftleverandører med tidsbegrensning til 1. juli 1973.

Konsesjonen ble gitt med vilkår om helt norsk styre og med følgende bestemmelse om aksjekapital m. v.:

«Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erverves eller eies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller andre norske banker eller selskaper. Industridepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse for mindre aksjeposters vedkommende. Bestemmelse herom skal tas inn i Spigerverkets vedtekter.

Selskapets vedtekter så vel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse.»

Videre ble konsesjonen gitt med vilkår om en årlig avgift av kr. 0,50 pr. kW til staten og av kr. 0,50 pr. kW til kommuner av den kraft som det i henhold til kraftleiekontrakten skal betales leie, beregnet etter formelen: kWh/8760.

Vilkår om kraftavståelse ble sløyfet. For øvrig ble konsesjonen gitt på vanlige vilkår. Den årlige avgift er betalt til og med for året 1972. For 1972 var den kr. 1 712,50 hver til staten og kommuner.

I henhold til nevnte § 2 i kontrakten av 16. juni 1955 har Christiania Spigerverk i brev av 14. april 1971 meddelt L/L Svultingen at det vil forlenge kontrakten med 15 år. Ved fornyelsen er Elkem-Spigerverket A/S og L/L Svultingen blitt enige om:

«1. I tiden 15. mai 1971 til 15. mai 1988 leverer Svultingen 9 000 kW i de 6 sommermånedene — 25 mill. kWh. Disse kraftmengder betales slik:
Sommerkraft 25 mill. kWh
à kr. 0,021 = kr. 525 000

Det antall kWh som taes ut utover 25 mill. kWh eller over 9 000 kW i sommermånedene regnes som overforbruk.

Sommermånedene regnes fra 1. mai kl. 07.00 til 31. oktober kl. 07.00.

Kraftprisen skal reguleres annet hvert år pr. 1. mai og reguleres følgelig første gang 1. mai 1975. Kraftprisen endres ved reguleringene i samme forhold som 6/10 av den prosentvise endring i engrosprisindeksen med 1972 som basisår. Ved endringer anvendes den gjennomsnittlige engrosprisindeks for foregående år.»

2. I § 5 erstattes 2., 3. og 4. avsnitt med følgende:
«Hvis E-S tar ut mere kraft enn fastsatt i punkt 1 i denne avtale, skal merforbruket betales med samme pris og reguleres på samme måte som i punkt 1.

3. Kraftleveransen skal foregå på en slik måte at den blir best mulig tjenlig for begge parter.»

Siden 1958 er det skjedd betydelige endringer i mønsteret for kraftomsetningen i Sogn og Fjordane fylke. Fylkeskommunen har etablert sitt eget engrosselskap og NVE har sett det naturlig å betrakte fylket som 4. fordelingsområde. Fornyelsen av kontrakten vil innebære at L/L Svultingen leverer kraft til

en bedrift utenfor sitt ordinære forsyningsområde, og leveringen ville således ligge mer naturlig til rette for Sogn og Fjordane Kraftverk. Til dette kommer at Sogn og Fjordane Kraftverk arbeider med plan for et internt produksjonssamarbeid i fylket, som innebærer at den ledige kraft produksjonsselskapene måtte ha forutsettes disponert av fellesskapet. En ordning etter dette mønster antas å ville være økonomisk gunstig for verkene. L/L Svultingens situasjon er at kraftanleggene avgir mye tilfeldig sommerkraft, men som kontraktsmessig er solgt som prima sommerkraft med tilsvarende pris.

Kontrakten med Elkem-Spigerverket A/S kan medføre at L/L Svultingen må kjøpe samkjøringskraft for å klare leveransen, noe som etter NVE's mening ikke er akseptabelt hverken kortsiktig eller langsiktig. Det er imidlertid opplyst av L/L Svultingen at man hittil hadde praktisert leveringsvilkårene på en måte som tillot kraftselskapet å regulere leveringen så å si fra dag til dag etter sin kraftilgang. Under disse forutsetninger vil den avtalte pris sannsynligvis de nærmeste år gi selskapet en økonomisk fordel.

5. *Konklusjon.*

NVE vil etter dette anbefale at Elkem-Spigerverket A/S gis tillatelse til å leie inntil 9 000 kW fra L/L Svultingen til drift av selskapets produksjonsanlegg i Bremanger kommune.

Tillatelsen foreslås gitt for den tid kraftleieforholdet med L/L Svultingen måtte bestå, dog ikke utover en periode på 5 år. Etter den tid bør leveringen overtas av Sogn og Fjordane Kraftverk.

Konsesjonen forutsettes gitt med følgende vilkår om styre, aksjekapital m. v.:

«Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender.

Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberette dette til departementet.

Styret skal når departementet ber om det avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjonen eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.»

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som tillatelse gitt ved kongelig resolusjon av 16. januar 1970 for Elektrokemisk A/S til å leie ytterligere inntil 15 000 kW/120 GWh pr. år fra Skiensfjordens komm. Kraftselskap til smelteverket i Porsgrunn. Den tidligere konsesjon av 19. juni 1959 hadde vilkår om en årlig avgift av kr. 0,50 pr. kW til staten og av kr. 0,50 pr. kW til kommuner av den kraft som det i henhold til kraftleiekontrakten skulle betales leie, beregnet etter formelen: kWh/8760. I samsvar med gjeldende praksis foreslås avgiftssatsen nå satt til kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, og slik at den i helhet tilfaller staten. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis. Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.»

Departementet skal bemerke:

Elkem-Spigerverket A/S har hatt konsesjon på leie av inntil 8 000 kW sommerkraft frem til 1. juli 1973. Det søkes nå om konsesjon på leie av inntil 9 000 kW. Ansøkningen gjelder derfor både en fornyelse og en utvidelse av tidligere kraftleiekonsesjon.

Elkem-Spigerverket A/S har i brev til NVE den 28. mars 1974 oppgitt kraftbehovet ved anlegget i Bremanger til 750 GWh pr. år. Av dette dekkes 55 GWh ved kontraktskraft, hvorav 25 GWh leveres fra L/L Svultingen.

Kraftleiekontrakten med L/L Svultingen ble inngått i forbindelse med at Christiania Spigerverk overtok Bremanger Smelteverk i 1956. Christiania Spigerverk betalte da en forskuddsleie på 2 mill. kroner som gikk til finansiering av et aggregat og en linjeombygging. Da vassdraget er lite regulert, var det en forutsetning for denne investeringen at kraftselskapet kunne få en garanti for avsetning av sommerkraften.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i påtegning av 23. november 1973 til NVE uttalt at kraftforsyningssituasjonen i fylket har utviklet seg slik at all egenproduksjon i L/L Svultingen innen 1978 vil gå med til å dekke den alminnelige forsyning i deres leveringsområde, og at kraftselskapet allerede i 1973 måtte kjøpe en større del av kontraktskraften fra Sogn og Fjordane Kraftverk.

Dette er etter departementets mening en lite tilfredsstillende ordning. På bakgrunn av det utredningsarbeide som pågår vedrørende kraftomsetningen i fylket, finner man det likeledes uheldig at L/L Svultingen her leverer kraft til en bedrift utenfor sitt ordinære forsyningsområde, hvor leveringen ville ligge mer naturlig til rette for Sogn og Fjordane Kraftverk.

Departementet vil derfor i likhet med Ho-

vedstyret foreslå at konsesjonen bare gis for 5 år, og er for øvrig enig om å anbefale følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Tillatelsen gjelder så lenge kraftleieforholdet med L/L Svultingen måtte bestå, dog ikke utover 5 år regnet fra konsesjonens meddelelse.

2. *Styre m. v.*

Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender.

Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberette dette til departementet.

Styret skal når departementet ber om det avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjonen eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Industridepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Søksmål etter loven om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Bruker selskapet energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det finner grunn til å gripe inn av almene hensyn, anerkjennes som rett saksøker når det gjelder overtredelser av loven om rettshøve mellom grannar.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Industridepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Departementet går ut fra at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av

kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Industridepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Industridepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 6 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

I forbindelse med vilkårenes post 4 vises til bestemmelsene om røykskadekonsesjon i lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Industridepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Industridepartementet forbeholder seg for øvrig å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Industridepartementet

tilrår:

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 kap. IV tillates Elkem-Spigerverket A/S å leie inntil 9 000 kW fra L/L Svultingen til drift av selskapets produksjonsanlegg i Bremanger kommune på de vilkår som er foreslått i Industridepartementets foredrag av 19. september 1975.

34. Akershus Elektrisitetsverk.

(Tillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104 og 105 til ekspropriasjon m. v. for utbygging av Bingsfoss i Glomma.)

Kongelig resolusjon 3. oktober 1975.

Akershus Elektrisitetsverk har tidligere bygget Rånåsfoss kraftverk i Glomma. I 1973 fikk elektrisitetsverket tillatelse til utbygging av Funnefoss hvor første aggregat ble satt i drift i september i år.

Ved brev av 28. april 1975 har Akershus Elektrisitetsverk søkt om tillatelse til å bygge ut Bingsfoss i Glomma.

Bingsfoss ligger 10 km ovenfor Glommas utløp i Øyeren. En øy deler fossen i to løp. Kraftstasjonen er planlagt plassert i det nordre løpet. Den skal utnytte et fall med nominell høyde angitt til 5 m. I det søndre løpet vil det bli bygget en dam. Dammens faste overløp vil heve vannstanden på en 5,4 km lang strekning ovenfor fossen mesteparten av året. Installasjonen i kraftverket vil bli tre rørturbinaggregater med sammenlagt ytelse ca. 32,7 MW og vannforbruket ca. 750 m^3/sek. Produksjonsgevinsten er beregnet til 179,6 GWh i et midlere år. Produksjonen er fordelt med 97,1 GWh vinterkraft og 82,5 GWh sommerkraft.

Elektrisitetsverket ervervet fallrettighetene og en del grunnarealer av Akershus fylke i 1920. En tidligere fremlagt plan for utbygging av fallet ble ikke gjennomført fordi prosjektet dengang falt for dyrt.

Søknaden gjelder tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 og ekspropriasjonstillatelse etter samme lovs § 62.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 25. august 1975 avgitt følgende innstilling i saken:

«*Akershus Elektrisitetsverk. Utbygging av Bingsfoss i Glomma.*

Fra Akershus Elektrisitetsverk har Hoved-

styret mottatt følgende søknad datert 28. april 1975:

«Bingsfoss ligger i Glomma ved Sørumsand, ca. 5,4 km nedenfor Rånåsfoss kraftverk. Naturlig fallhøyde er ca. 3,5—4 m, og elvestrekningen Rånåsfoss—Bingsfoss har et fall på 1,0—1,5 m. Vannfallet og utbyggingsområdet ligger i sin helhet i Sørum kommune.

Akershus fylke erververt samtlige fallrettigheter samt en del arealer i utbyggingsområdet i årene 1914—1920.

I henhold til vedlagte utbyggingsplan av april 1975 vil Bingsfoss kraftverk utnytte fallet mellom undervannet for Rånåsfoss kraftverk til undervann for Bingsfoss. Fallhøyden vil variere mellom 5,9 og 4,3 m, og nominell fallhøyde er satt til 5,0 m.

Utbyggingen vil, etter at produksjonstap ved Rånåsfoss på grunn av hevet undervann er trukket fra, få en midlere årsproduksjon på ca. 180 GWh. Maksimal ytelse ved nominell fallhøyde blir 32,7 MW.

Utbyggingskostnader for kraftverket etter prisnivå 1. januar 1975 er beregnet til 166 mill. kroner.

I forbindelse med damanlegget er det planlagt en ny bro for RV 171 over Glomma. Merkostnaden ved broen er beregnet til 5 mill. kroner og skal dekkes av vegmidler.

For nærmere beskrivelse av den planlagte utbygging samt omtale av skader, ulemper og fordeler vises til vedlagte utbyggingsplan, vedlegg 1.

Fylkesutvalget i Akershus har i møte den 22. april 1975 vedtatt at konsesjonssøknad for utbyggingen skal innsendes, uten at det er tatt realitetsavgjørelse om selve utbyggingen. Fylkestinget i Akershus ventes å ta standpunkt til utbyggingen i møte 16.—17. juni d. å. Vår søknad sendes derfor hermed inn med forbehold om fylkestingets godkjennelse av utbyggingen.

1. *Søknaden gjelder.*

1.1. Søknad om utbyggingstillatelse.

I henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 søkes det om tillatelse til å bygge kraftstasjon med vannveier og damanlegg ved Bingsfoss samt rett til oppdemning av vassdraget på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss i henhold til vedlagte plan.

Til søknaden og planen skal her bemerkes:

1.1.1. Manøvreringsreglement.

Inntil vassføringen i Glomma når 1 600 m³/s holdes vannstanden ved overvann Bingsfoss på k. 106,5 (NGO-1954). Deretter følges avløpskurven etter nåværende forhold (målt ved modellforsøk). Vannstanden i vassdraget Bingsfoss—Rånåsfoss blir således ikke endret ved flomvassføringer over 1 600 m³/s. (Jfr. for øvrig utbyggingsplanens bilag 3.2.1.b og 5.2.1.).

1.1.2. Fløtning.

Glommens fellesfløtningsforening er orientert om utbyggingsplanen og de nødvendige tiltak vil bli søkt ordnet ved minnelig avtale. I tilfelle det ikke oppnåes enighet om en slik avtale, erklærer søkeren seg med dette villig til å la et forhåndsskjønn avgjøre eventuelle tiltak.

1.1.3. Fiske.

Direktoratet for Fisk- og Viltstell v/fiskerikonsulenten for Øst-Norge er orientert om utbyggingsplanen og har avgitt en foreløpig uttalelse. Søkeren er innforstått med at det skal bygges fisketrapp og vil for øvrig rette seg etter de begrunnede pålegg som måtte bli gitt.

1.1.4. Ferdsel.

Bortsett fra fløtning samt noe gangtrafikk langs elvebredden kjenner søkeren ikke til at utbyggingen vil berøre ferdselsinteresser. Gangtrafikk langs elvebredden, vil bli noe berørt av oppdemningen, men etter søkerens vurdering ikke i vesentlig grad.

For øvrig vises til planens pkt. 6.3.2.

1.1.5. Kraftens utnyttelse.

Den kraftmengde som innvinnes ved utbyggingen skal i sin helhet anvendes til alminnelig forsyning innenfor fylket.

1.1.6. Fordeler/ulemper/skader.

Fordelene ved utbygging av Bingsfoss kraftverk etter plan av april 1975 ansees av søkeren å være større enn de ulemper og skader som utbyggingen medfører. Dyrket mark eller skogbruk blir ikke permanent berørt, produktive arealer som blir neddemmet er små og produksjonsverdien av disse arealer er liten.

1.2. Søknad om ekspropriasjonstillatelse.

I henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940 § 62 søkes det om ekspropriasjonstillatelse for de eiendommer, arealer og rettigheter for utbyggingen som i dag ikke eies av Akershus fylke.

Til søknaden skal bemerkes:

1.2.1. Forutsetninger.

Akershus fylke (søkeren) eier det meste av grunn og rettigheter i selve utbyggingsområdet ved Bingsfoss samt en del grunn og rettigheter langs strandlinjen på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss. For de resterende eiendommer, arealer og rettigheter som blir berørt av utbyggingen er søkeren prinsipielt innstilt på at det skal forhandles om frivillig avståelse og erstatning, eventuelt frivillig avståelse mot erstatning fastsatt etter frivillig skjønn. Søknad om ekspropriasjonstillatelse vil bli frafalt dersom disse forhandlinger fører frem til frivillige avtaler.

De fleste grunneiere er forhåndsorientert om utbyggingsplanen.

1.2.2. Søknaden om ekspropriasjonstillatelse gjelder:

1.2.2.1. Permanent erververse.

a) Bingsfoss kafé med en del av tilhørende tomt, gnr. 40, bnr. 9 i Sørum. Eiere er Evelyn og Kristian Grøndal, 1920 Sørumsand.

Kaféen er en trebygning i to etasjer + kjeller, bygget ca. 1939. Første etasje er i dag benyttet til kafé og selskapslokaler og i andre etasje er det 3 leiligheter som er utleid. Kjelleren er bortleid som produksjonslokaler for pelsverk, antall arbeidsplasser varierer fra 6—10.

Den del av tomten som søkes erververt benyttes i dag til veg og parkeringsplass.

Arealet er avmerket på oversiktskart, vedlegg 2, og er ca. 2,8 da.

Begrunnelse for erverv av denne eiendommen er følgende:

— Kafédrift og utleie av lokaler vil under ingen omstendigheter kunne drives i byggetiden.
— En stor del av tomten som søkes ervervet vil bli brukt til adkomst og parkeringsplass for kraftstasjonen — såvel i byggetiden som under fremtidig vedlikehold og drift.
— Selv om det etter byggetiden kan være mulig å beholde bygningen, så vil den bli liggende så innklemt mellom adkomstveg til stasjonen og Rv. 171 at dette totalt sett ville være en uheldig løsning. Søkeren forutsetter derfor at bygningen blir revet i løpet av byggetiden.

b) En del av eiendommen Ekra, gnr. 31, bnr. 7 i Sørum. Eier er Trygve Nafstad, 1920 Sørumsand. Arealet over normal vannstand er ca. 4 da og er avmerket på vedlagte oversiktskart, vedlegg 2. Det tørrlagte arealet kan i dag benyttes til beite, det øvrige er strandlinje og elvebunn.

Begrunnelse for erverv av dette arealet er følgende:

— Endel av kraftstasjonen samt adkomstveg til inntakskanalen ligger innenfor arealet.
— En del av arealet blir neddemmet.
— Det er behov for rigg- og anleggsområde innenfor arealet i byggetiden.

c) Rett til oppdemning av Glomma mellom Bingsfoss og Rånåsfoss i henhold til manøvreringsreglementet og vedlagte plan samt tegning ABB-008 (vedlegg 3). Fortegnelse over de grunneiere og rettighetshavere som blir berørt er gitt i vedlagte tabell (vedlegg 5) og de enkelte strandlinjer er vist på vedlagte oversiktskart AEV-3708 (vedlegg 4).

Herredsagronomen i Sørum har sammen med grunneierne foretatt en befaring langs strandlinjen som blir berørt og vurdert virkningen av den oppdemning som er foreslått. Avskrift av hans uttalelse er gitt i vedlegg 6.

d) I den framlagte plan er det omtalt 2 alternativer for tipplassering og midlertidig deponering av masser. Endelig valg av alternativ vil bli foretatt etter at bl. a. Sørum kommune har avgitt uttalelse. Hovedalternativet, et elveområde oppstrøms øya, krever ingen grunnervervelse, idet fylket eier dette arealet.

Som alternativ nr. 2 har en vurdert et elveområde ca. 1 km oppstrøms kraftstasjonen inntil høyre strandlinje. Området eies av Hans Hvoslef, Sørum, gnr. 31, bnr. 1 i Sørum. Nødvendig areal er ca. 15—20 da, avhengig av hvor mye masser som må deponeres percanent og området er avmerket på kartutsnitt, vedlegg 8.

I tilfelle dette alternativ blir valgt, søkes ekspropriasjonstillatelse for erverv av den nødvendige grunn samt midlertidig rett til adkomst i byggetiden. Adkomstvegen, som vil bli ryddet etter bruk, vil dels gå langs strandlinjen til gnr. 31, bnr. 7 eier Trygve Nafstad, Sørumsand, dels over skoggrunn/plantefelt til gnr. 31, bnr. 1. Etter at tippen er utlagt vil den bli arrondert og tilsådd/tilplantet. Mot at utbyggeren får varig råderett over de deponerte steinmasser, kan tippområdet fortsatt disponeres av grunneieren.

1.2.2.2. Midlertidige ervervelser.

For byggetiden på ca. 3 år regnet fra igangsettelse av byggearbeidene søkes det om tillatelse til å ekspropriere følgende grunn og rettigheter:

a) Tomt for anleggsbrakker med adkomst og parkeringsplass. Nødvendig areal ca. 8—10 da. Det forutsettes at det areal som blir benyttet etter bruk så langt det er praktisk mulig tilbakeføres til den tilstand det er i når det tas i bruk.

Da det til nå har vært vanskelig å avgjøre hvilke områder som totalt er best egnet søkes det om 2 alternativer. Endelig bestemmelse om valg av alternativ vil bli tatt etter at bygningsrådet i Sørum har gitt sin uttalelse.

De to alternativer er følgende (prioritert i den rekkefølge de nå synes mest sannsynlige).

1. Et skogområde på østsiden av Rv. 171 ca. 400 m nord for kraftstasjonen. Området er punktavmerket på vedlagte rektangelkart (vedlegg 7) og tilhører Val gård, gnr. 31, bnr. 1 i Sørum, eier Hans Hvoslef, Sørum. Området består av dels snauhogget skog, dels plantefelt og dels hogstmoden skog.
2. Et område på dyrket jord beliggende ca. 300 m nordøst for kraftstasjonen og ned til straidlinjen mot Glomma. Området tilhører Ekra gård, gnr. 31, bnr. 7, i Sørum, eier Trygve Nafstad, Sørumsand.

b) Rett til nødvendig adkomst og anleggsveg i byggetiden til damfeste på venstre side av Glomma. Anleggsvegen vil bli ryddet når byggearbeidene er ferdige. Endelig trasé for anleggsvegen er vanskelig å fastlegge på det nåværende tidspunkt, men en eller flere av følgende eiendommer kan bli berørt:

1. gnr. 124, bnr. 49 i Sørum, eier Roll Hansen, Sørumsand.
2. gnr. 124, bnr. 48 i Sørum, eier I Ullestad, Sørumsand.
3. gnr. 124, bnr. 50 i Sørum, eier Minda Rustad, Sørumsand.

2. Avslutning.

I vårt forslag til terminplan har en forutsatt at byggearbeidene kan påbegynnes ca. 1. september 1975. Første aggregat kan da være i drift ca. 1. januar 1978, andre aggregat ca. 20. mars 1978 og tredje aggregat ca. 20. september 1978. Da en i den første perioden av anleggstiden er avhengig av liten vassføring i Glomma, vil en forskyvning av byggestart utover september d. å. i realiteten bety ett års forsinkelse av idriftsettelsen for alle aggregater.

De nødvendige rettigheter for kraftlinjetrasé vil bli søkt om i forbindelse med søknad om elektrisk anleggskonsesjon.

Da det kan være andre grunneiere og rettighetshavere som søkeren ikke har oversikt over, særlig tenkes på dem som ikke har strandlinje, søkes herved om tillatelse å innstevne til skjønn på den måte som er foreskrevet i vassdragslovens § 130 nr. 4.»

Av vedliggende utbyggingsplan av april 1975 siteres:

«2. *Reguleringer.*

2.1. Nåværende reguleringer ovenfor Bingsfoss i Glomma/Lågen.

I regi av Glommens og Laagens Brukseierforening utnyttes i dag følgende reguleringer ovenfor Bingsfoss.

2.1.1. Reguleringer i Glomma.

Tabell 2.1.1.

Regulering	Reg.høyde (m)	Magasin (M. m³)	Nedbørsfelt (km²)	Årlig[1]) tilløp (M. m³)
Aursunden	5,9	215	830	632
Fundin	11,0	65	256	118
Savalen	3,0[1])	42[1])	680	300
Storsjøen	3,64	175	2 270	2 530
Osen	6,6	265	1 190	717
Sum		761		

[1]) Totalt tilsig inkl. overført vann og tilsig til ovenforliggende magasiner.
[2]) Konsesjon 4,7 m tilsv. 61 M. m³ etter overføring av Gløta og Sparsjø.

Totalt midlere tilsig til Glomma ovenfor samløpet med Vorma er beregnet til ca. 10 400 M. m³/år. Dette gir med de nåværende reguleringer en reguleringsgrad på 7,3 pst.

2.1.2. Reguleringer i Laagen.

Tabell 2.1.2.

Regulering	Reg.høyde (m)	Magasin (M. m³)	Nedbørsfelt (km²)	(Årlig[1]) tilløp (M. m³)
Breidalsvatn	13,0	70	137	195
Raudalsvatn	30,3	166	160	250
Aursjø (Skjåk)	12,5	60	109	70
Tessevatn	12,4	130	225	256
Bygdin	9,15	336	308	404
Vinsteren	4,0	100	470	554
Sandvann/ Kaldfjord/ Øyvatn	3,1 5,9	76	574	768
Heimdalsvatn	2,2	15	128	
Øyangen	2,0	7	42	
Olstappen	13,0	31	1 295	1 161
Mesna	—	98	—	ca. 10 600
Mjøsa	3,61	1 312	17 251	
Div. reg. til Mjøsa (Bøhnsdal—Toten—Raua—Næren)	—	195	—	
Sum		2 596		

[1]) Se anmerkning under tabell 2.1.1.

Totalt midlere tilsig til Lågen ved utløpet av Mjøsa er beregnet til ca. 10 600 M. m³/år. Dette gir med de nåværende reguleringer en reguleringsgrad på 24,5 pst.

2.2. Fremtidige reguleringsmuligheter i Glomma/Lågen.

Glommens og Laagens Brukseierforening samt Statskraftverkene har fremmet planer og sendt inn konsesjonssøknad for følgende nye reguleringer:

2.2.1 Nye reguleringer i Glomma.

Tabell 2.2.1.

Regulering	Reg.høyde (m)	Magasin (M. m³)	Nedbørsfelt (km²)	(Årlig[1]) tilløp (M. m³)
Rien m/Hyllingen	11,7	140	350	296
Feragen	4,9	70	198	112[2])
Savalen[3])	1,7	19	—	—
Sum		229		

[1]) Se tilsv. anmerkning under tabell 2.1.1.
[2]) Inkludert 15 M. m³/år fra Femunden.
[3]) Utnyttelse av konsedert regulering som tillegg til nåværende utnyttet regulring nevnt i tabell 2.1.1.

Som tillegg til nåværende reguleringer vil ovenstående nye reguleringer gi en reguleringsgrad på ca. 9,5 pst. før samløpet med Vorma.

2.2.2. Nye reguleringer i Lågen.

Tabell 2.2.2.

Regulering	Reg.-høyde (m)	Magasin (M.m³)	Nedbørs-felt (km²)	Årlig tilsig (M.m³)
Torsvatn	25	129	150	205
Raudalsvatn	125	1 255	183	318
Høydalsvatn	55	141	237	327
Dalsvatn/Liavatn/Vuluvatn	—	6,5	—	1 002
Lalmsvatn (Nedre Otta)	2	6	—	—
Sum		1 537,5		
— tidligere reg. i Raudalsvatn		166,—		
Netto ved Jotunheimutbyggingen		1 371,5		
Smådalen (Tesse)	14,0	58,—	430	250
Sum omsøkte nye reguleringer		1 429,5		
Ikke omsøkte reguleringer:				
Jora		115		
Øvre og Nedre Finna		80		
Sum totalt		1 624,5		

Som tillegg til nåværende reguleringer vil ovenstående nye reguleringer gi en reguleringsgrad ved utløpet av Mjøsa på ca. 40 pst.

2.3. Alternative reguleringsmuligheter i Lågen.

Statskraftverkenes hovedalternativ for utbygging av Jotunheimen går ut på en utbygging mot vest, der bl. a. magasin Raudalsvatn og Breidalsvatn samt tilsiget til Ø. Otta blir ført vestover. Totalt vil dette utbyggingsalternativ medføre en reduksjon av magasiner under pkt. 2.2.2. på ca. 1 460 M.m³ og et fraført tilsig på 1 387 M.m³/år.

2.4. Reguleringer medregnet under produksjonsberegninger for Bingsfoss.

Ved produksjonsberegninger for Bingsfoss har en regnet med de reguleringer som er omtalt under avsn. 2.1. og 2.2. samt antatt at Jotunheimen blir bygget ut mot øst. En eventuell utbygging av Jotunheimen mot vest etter omsøkt plan vil medføre endringer i beregnet produksjon ved Bingsfoss som omtalt under avsn. 5.1.9.

3. *Vassføringsforhold og fallhøyde.*

3.1. Vassføringsforhold.

Midlere årlig tilsig til Bingsfoss er beregnet til ca. 21 300 M.m³/år. Det naturlige tilsig uten reguleringer er fordelt med ca. 28 pst. vintertilsig og ca. 72 pst. sommertilsig. Etter de reguleringer som er medtatt i produksjonsberegningene (avsn. 2) vil midlere regulert tilsig være fordelt med ca. 46 pst. vintertilsig og ca. 54 pst. sommertilsig.

Midlere ukevassføringer til Rånåsfoss/Bingsfoss er beregnet ut fra simuleringer for perioden 1920—50. Diagram over ukevassføringer for de to utbyggingsalternativene for Jotunheimen er vist i bilag 3.1.a.

I bilag 3.1.b. er vist varighetskurver for ukevassføringer for henholdsvis vinter-sommerhalvåret og året.

Flomvassføring forbi Rånåsfoss var i 1934 ca. 3 400 m³/s., i 1966 ca. 3 200 m³/s. og i 1967 ca. 3 600 m³/s. En tabell over årlige maksimale vassføringer forbi Rånåsfoss for perioden 1923—1974 er vist i bilag 3.1.c.

NVE-Hydrologisk avdeling har angitt dimensjonerende flom ved Bingsfoss til 4 200 m³/s.

3.2. Fallhøyde.

3.2.1. Undervann.

Undervannet ved Bingsfoss er bestemt av vannstanden i Øyeren samt vassføringen i Glomma.

Øyeren er regulert mellom Grensene HRV = 101,34 og LRV = 98,94 (4,80 m — 2,40 m på Mørkfoss vannmerke). Manøvreringsreglementet er fastsatt ved Kgl. res. 29. juni 1934 og er vist i avskrift bilag 3.2.1.a.

Flomvannstander i Øyeren var i 1966 og 1967 henholdsvis kt. 105,62 og 106,61. Undervann Bingsfoss var i 1966 målt til 106,52 og i

1967 anslått til ca. 107,5. De senkingstiltak som nå er gjennomført ved utløpet av Øyeren samt ved Solbergfoss vil etter beregninger senke 1967-flommen med ca. 2 m. Beregnet virkning av denne senkningen på undervannet ved Bingsfoss er vist i bilag 3.2.1.b. En flom tilsvarende 1967 ville etter dette gitt et undervann ved Bingsfoss på ca. 105,2, mens dimensjonerende flom 4 200 m³/s. vil gi undervann ca. 106,6.

Ut fra observasjoner og beregninger er det i bilag 3.2.1.c. vist vannstanden ved undervann Bingsfoss avhengig av vannstand i Øyeren samt vassføringen i Glomma.

Under forutsetning av at manøvreringsreglementet for Øyeren blir fulgt samt ut fra midlere ukevassføringer har en i bilag 3.2.1.d. vist variasjoner i undervann Bingsfoss over året (Flomsituasjoner er ikke medtatt her). Diagrammet viser at normalt undervann vil variere mellom grensene ca. 100,6 og ca. 102,2.

3.2.2. Overvann.

3.2.2.1. Naturlig overvann.

Ut fra noen observasjoner samt ut fra avledningskurve målt ved modellforsøk har en i bilag 3.2.1.b. vist nåværende overvann ved Bingsfoss som funksjon av vassføringen. Videre er det i samme bilag vist vassføringskurve for vannmerke Blaker samt for undervann Rånåsfoss.

3.2.2.2. Vurdering av ny oppdemning ved Bingsfoss.

En heving av overvannstanden ved Bingsfoss vil medføre en oppstuving av vannstanden oppover i elven. Overstiger hevingen en viss grense, vil oppstuvingen gjøre seg gjeldende også for undervannet på Rånåsfoss, og dermed føre til tapt produksjon i Rånåsfoss.

Ved vurdering av ny oppdemning ved Bingsfoss må en derfor ta hensyn til denne tapte produksjon ved Rånåsfoss.

Vannstand langs vassdraget Bingsfoss—Rånåsfoss er ut fra karter og profiler beregnet for alternative oppdemningsgrenser ved Bingsfoss og for varierende vassføringer. Resulterende nye undervannskurver for Rånåsfoss ved oppdeming Bingsfoss mellom kt. 105,3 og 107,0 er vist i bilag 3.2.2.2.a.

Kurvene viser bl. a. at ved å heve overvannet ved Bingsfoss med 1 m fra 105,5 til 106,5 vil en ved 500 m³/s. heve undervannet ved Rånåsfoss med ca. 70 cm. Tilsvarende vil en ved 1 000 m³/s. heve undervannet med ca. 40 cm.

Det er utført beregninger over økt produksjon ved Bingsfoss/tapt produksjon ved Rånåsfoss ved overvann Bingsfoss varierende fra 105,3 til 107,0. Resultatene fra disse beregninger er vist i bilag 3.2.2.2.b.

Heving av overvannet ved Bingsfoss medfører økte kostnader for damluker, mens kostnadene til turbin/generator og kraftstasjon går ned p. g. a. økt turtall på aggregatene og derav mindre dimensjoner.

Ut fra foranstående ville det totalt sett vært økonomisk riktig å dimensjonere for et overvann ved Bingsfoss opp mot kt. 108.—109. Dette ville imidlertid medført en permanent vannstandsheving på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss tilsvarende ekstreme flommer på 3 000—3 500 m³/s. (Se bilag 3.2.1.b.) Vi har derfor ikke funnet det riktig å legge utelukkende økonomiske kriterier til grunn for bestemmelse av HRV ved Bingsfoss. Ut fra en skjønnsmessig vurdering av forholdene langs vassdraget har vi funnet å kunne gå inn for et overvann ved Bingsfoss på k. 106,5. Dette tilsvarer vannstanden ved en hyppig forekommende sommerflom på 1 500—1 600 m³/s.

Virkningen av oppdemningen samt de berørte arealer langs strandlinjen er nærmere beskrevet under avsnitt 6.3.1.2.

Beregnet netto fallhøyde over året ved Bingsfoss etter det foranstående er vist i bilag 3.2.1.d. Fallhøyden vil variere mellom maks. ca. 5,9 m på slutten av vintersesongen og ned til ca. 4,3 m i sommerflomperioden. Produksjonsmessig vil en få en midlere fallhøyde på ca. 4,9 m.

4. *Planløsning.*

4.1. Alternative planløsninger.

4.1.1. Plassering av kraftstasjonen.

Da planarbeidet for Bingsfoss ble gjenopptatt våren 1974 ble det løslig vurdert 2 hovedalternativer for plassering av en eventuell kraftstasjon.

Da planarbeidet for Bingsfoss ble gjenopptatt våren 1974 ble det løslig vurdert 2 hovedalternativer for plassering av en eventuell kraftstasjon.

Alt. 1. Kraftstasjon plassert i høyere løp i nærheten av nåværende fagverksbro.

Alt. 2. Kraftstasjon i nærheten av landfeste for hengebro på venstre side av hovedløpet. (Plassering tilnærmet etter plan av 1943).

De to alternativene ble ikke kostnadsregnet, men alt. 1 ble valgt ut fra følgende vurderinger.

a) Landskapsmessig vil alternativet virke mindre dominerende enn alt. 2 idet selve fossepartiet kan holdes mer uberørt.
b) Alternativet gir enklere forhold under byggetiden med fangdammer, flomavledning etc.
c) Bedre mulighet for tilfredsstillende flomavledning etter byggetiden, idet hele hovedløpet kan benyttes som flomløp.
d) Kortere 66 kV-linjeforbindelser.
e) Kostnadsmessig ble det anslått at de to alternativene var tilnærmet likeverdige.

Etter at foranstående vurderinger var gjort, ble planarbeidet konsentrert om alt. 1 og alt. 2 har ikke vært undersøkt nærmere.

4.1.2. Damanlegg/ny broforbindelse.

4.1.2.1. Alternative løsninger.

Det ble tidlig i planleggingsfasen opprettet kontakt med vegkontoret i Akershus for å vurdere mulighetene for en kombinasjon av damanlegg/ny broforbindelse. Følgende hovedalternativer er blitt vurdert.

Alt. 1. Damanlegg og kraftstasjon bygges uavhengig av ny broforbindelse. Dette ville medføre at den nåværende fagverksbro p. g. a. kraftstasjonen ville blitt erstattet med en ny bro av tilsvarende standard, mens den nåværende hengebro ville blitt beholdt.

Hoveddammen med luker ville blitt bygget under hengebroen som en overløpsdam uten pilarer over normal overvannstand. Alternativet er skissert på oversiktsbilde alt. 1 bilag 4.1.2.1.a.

Eventuell ny broforbindelse ved dette alternativ ble av vegkontoret vurdert i 2 alternativer vist på bilag 4.1.2.1.b.

«Alt. øst» omfatter full omlegging av riksvegen fra Bråten på vestsiden til Haug på østsiden inkl. ny bro over Glomma ca. 450 m oppstrøms nåværende fagverksbro over høyre løp. Alternativet ble sommeren 1974 kostnadsregnet til ca. 16 mill. kroner.

«Alt. vest» har utgangspunkt i nåværende riksveg ved Bingsfoss kafé, og omfatter ny bro over det høyre løpet av Glomma i forbindelse med kraftstasjonen. Videre bygges separat ny bro over hovedløpet ca. 200—300 m oppstrøms nåværende hengebro. Ny vegtrasé føres så videre frem til Rv. 171 ved Lillejordet. Alternativet ble sommeren 1974 kostnadsregnet til totalt ca. 12 mill. kroner.

Alt. 2. Kombinasjon damanlegg- og ny broforbindelse.

Dette alternativet forutsetter at det i forbindelse med krafstasjonen og damanlegget bygges 2 kjørebaner og 3,5 m gangbane/sykkelbane. Total brobredde vil bli ca. 12,5 m. Merkostnadene ved dette alternativ i forhold til damanlegg etter alt. 1 forutsettes dekket av vegmidler og er beregnet til ca. 5 mill. kroner.

Oversiktsplan og -bilde alt. 2 er vist på bilag 4.1.2.1. c—d og e.

Som underalternativ for alt. 2 er det vurdert om kraftstasjonen eventuelt skal legges nedstrøms broen. Dette alternativ er vist på bilag 4.1.2.1.f.

4.1.2.2. Valg av alternativ.

Etter en samlet vurdering av bl. a. fremtidige trafikkforhold og mulighetene for en snarlig realisering av ny broforbindelse over Glomma ved Sørumsand gikk Vegkontoret inn for at den videre planlegging burde foretas etter alt. 2.

Vegkontorets vurdering av broprosjektet samt AEV's orientering om utbyggingsplanen for Bingsfoss ble forelagt Sørum formannskap og kommunestyre i desember 1974. Såvel formannskap som kommunestyre trakk følgende konklusjon.

a) Det henstilles til AEV å basere den videre planlegging av eventuell kraftstasjon i Bingsfossen etter alt. 2, kombinasjon dam/ny broforbindelse.
b) Kommunen ønsker at kraftstasjonen blir plassert ovenfor den nye broen.

AEV har tatt dette til etterretning og basert den videre planlegging på kommunens ønsker.

4.1.3. Arkitektens vurderinger av de forskjellige alternativer og kommentarer til endelig alternativ.

De forskjellige alternativer vedrørende plassering og utforming av kraftstasjon, damanlegg og eventuelt ny broforbindelse har under hele planleggingen vært nøye vurdert i samarbeid med overarkitekt Knut Nergaard i arkitektfirma Fjellanger-Wiederøe. Arkitektens vurdering og kommentarer til de forskjellige alternativer er gjengitt i bilag 4.1.3.

4.2. Vurdering og valg av aggregattype.

Ved fallhøyder tilsvarende Bingsfoss kan en velge mellom to aggregattyper, nemlig kaplanaggregat eller røraggregat.

Kaplanturbin er en tradisjonell turbintype som det er bygget flere av her i landet tidligere. Såvidt en vet er det imidlertid ennå ikke bygget ut så små fall som Bingsfoss med denne type aggregat.

Rørturbinaggregat er en forholdsvis nyere type som det nå er i drift 5 stk. av her i landet. Flere er under bygging, bl. a. Funnefoss, Kongsvinger og Ø. Fiskumfoss.

Ved planlegging av Funnefoss ble det foretat en grundig vurdering av de to aggregattyper, og rørturbinaggregat ble funnet å være det gunstigste, såvel økonomisk som utseendemessig (lavere stasjonsbygning).

Da røraggregat i forhold til kaplanaggregat blir gunstigere jo lavere fallhøyden er, var det så godt som innlysende at en ved Bingsfoss måtte velge røraggregat, og planleggingen har derfor utelukeknde vært konsentrert om dette alternativ.

4.3. Vurdering og valg av antall aggregater.

Ut fra en vurdering av de fremtidige vassføringsforhold i vassdraget samt ut fra driftsimuleringer ble det tidlig anslått at en kraftstasjon i Bingsfoss måtte bygges ut for en maksimal slukeevne på mellom 700 og 800 m^3/s.

Antall aggregater er vurdert i samarbeid med maskinteknisk konsulent samt aggrekatleverandører.

Maksimal aggregatstørrelse for røraggregat ved fallhøyde tilsvarende Bingsfoss ble anslått å være va. 360 m^3/s. Et så vidt stort aggregat vil imidlertid by på konstruksjons- og transportproblemer, spesielt for generator. Ved å velge 3 aggregater har en mulighet for større total installasjon og derved større produksjon. Med den samlede installasjon fordelt på 3 aggregater har en videre større muligheter for å fordele belastningen pr. aggregat ved varierende vassføring slik at virkningsgradskurven utnyttes bedre. Dessuten vil 3 aggregater av passende størrelse gi muligheter for vinterrevisjon uten produksjonstap.

Etter en samlet vurdering ble det ikke funnet noen vesentlig økonomisk forskjell mellom alternativene 2 eller 3 aggregater.

Ut fra det foranstående er det valgt 3 aggregater.

5. *Utbyggingsplan. Detaljert beskrivelse.*

Det taes generelt forbehold om endringer under detaljprosjekteringen. Eventuelle endringer antaes ikke å berøre vesentlige trekk ved anlegget.

5.1. Installasjon og produksjon.

5.1.1. Grunnlag for produksjonsberegninger.

Som nevnt under pkt. 3 er midlere naturlig årlig tilsig til Glomma ved Bingsfoss for perioden 1920—50 beregnet til ca. 21 300 $M.m^3$, fordelt med ca. 6 000 $M.m^3$ (ca. 28 pst.) på vintertilsig og ca. 15 300 $M.m^3$ (ca. 72 pst.) sommertilsig.

Med nåværende samt antatte fremtidige reguleringer (bl. a. Jotunheimen utbygget mot øst) vil regulert tilsig til Bingsfoss bli ca. 9 800 $M.m^3$ (ca. 46 pst.) i vinterperioden og ca. 11 500 $M.m^3$ (ca. 54 pst.) i sommerperioden.

Som vinterperiode er regnet 1. oktober—31. april.

Fallhøyden er nærmere omtalt under pkt. 3.2.2.2. og vil variere over året fra ca. 4,3 m i flomperioden om sommeren til ca. 5,9 m i mars—april ved nedtappet Øyeren. Nominell fallhøyde for aggregatene er angitt til 5,0 m.

5.1.2. Beregnet energiekvivalent.

Utfra innhentede oppgaver fra leverandører har en regnet med følgende midlere virkningsgrader:

Turbin ..... 93,5 %
Generator ..... 97,5 %
Transformator ..... 99,5 %

Total virkningsgrad: $0{,}935 \times 0{,}975 \times 0{,}995 = 0{,}907$.

Virkningsgradskurve for en turbin samt for de tre aggregatene sett under ett er vist i bilag 5.1.2.

Energiekvivalent ved nominell fallhøyde: 5,0 m.

$$e = \frac{0{,}907 \times 9{,}81 \times 5{,}0}{3600} = 0{,}0124 \text{ (kWh/m}^3\text{)}$$

Tilsvarende ved maks fallhøyde 5,9 m : $e_{max} = 0{,}0146$

Tilsvarende ved min. fallhøyde 4,3 m : $e_{min} = 0{,}0106$

5.1.3. Metode for beregning av produksjon.

For å beregne produksjonen i Bingsfoss har en benyttet NVE's serie-parallellmodell hvor samtlige kraftverker og reguleringer i Sydnorge er representert i samkjøring. Simuleringene er utført med en energiekvivalent for Bingsfoss som tilsvarer nominell fallhøyde 5,0 m. Korreksjoner for varierende fallhøyder sam produksjonstap ved Rånåsfoss er tilslutt beregnet manuelt ut fra de data for vassføringer (midlere ukevassføring og varighetskurve) som er gitt av simuleringsmodellen.

5.1.4. Beregnet energiproduksjon avhengig av installasjon.

Ved hjelp av simuleringsmodellen er produksjonen beregnet for installasjoner varierende fra 600 til 1 000 m³/s. total slukeevne i stasjonen. Midlere produksjon for Bingsfoss separat (uten korreksjoner for varierende fallhøyde og for redusert produksjon i Rånåsfoss) er vist i bilag 5.1.4. Beregningen av produksjon er utført for Jotunheimen utbygget såvel mot øst som mot vest.

5.1.5. Vurdering og valg av installasjon.

Dimensjonering av aggregatstørrelse i Bingsfoss vil bli tilnærmet likeverdig for begge alternativer for utbygging av Jotunheimen, idet det vesentlig er sommervassføringen som er dimensjonerende.

En ren økonomisk dimensjonering ut fra marginale installasjonskostnader og produksjonsøkning ved økt installasjon viser at aggregatstørrelse utover ca. 700 m³/s. (ca. 3 × 230 m³/s.) neppe er direkte lønnsomt. Da fremtidig vintervassføring imidlertid ligger i området 430—500 m³/s. og beste virkningsgrad for turbinen ligger i området 70—80 pst. av fullast har en ut fra såvel driftshensyn som ut fra en bedre utnyttelse av virkningsgradskurven funnet det riktig å øke aggregatstørrelsen til 250 m³/s. Dette tilsvarer en ytelse på ca. 10,9 MW pr. aggregat ved nominell fallhøyde. Samlet nominell installasjon vil da bli 750 m³/s. eller ca. 32,7 MW.

5.1.6. Beregnet energiproduksjon ved full utbygging.

Ut fra simuleringsberegninger samt korreksjoner for fallhøydevariasjoner ved Bingsfoss og Rånåsfoss har en beregnet følgende produksjoner:

	Produksjon i GWh		
	vinter	sommer	året
a) Midlere produksjon ved Bingsfoss forutsatt netto fallhøyde 5,0 m og maksimal installasjon 750 m³/s.	117,2	113,5	230,7
b) Korreksjon for varierende fallhøyde i undervann	+ 2,9	÷12,9	÷10,0
c) Korreksjon for redusert aggregatkapasitet (slukeevne) ved fallhøyder mindre enn 5,0 m		÷ 2,7	÷ 2,7
d) Korreksjon for redusert produksjon ved minstevassføring (parkvann) 20 m³/s. over dam om sommeren		÷ 1,2	÷ 1,2
Nettoproduksjon Bingsfoss	120,1	96,7	216,8
e) Korreksjon for redusert fallhøyde ved Rånåsfoss forutsatt fremtidig ombygging til samme virkningsgrad og kapasitet som ved Bingsfoss	÷23,0	÷14,2	÷37,2
Do. ved dagens forhold ved Rånåsfoss	(÷19,6)	(÷10,5)	(÷30,1)
Netto produksjon ved utbygging av Bingsfoss	97,1	82,5	179,6
Do. ved dagens forhold ved Rånåsfoss	(100,5)	(86,2)	(186,7)

5.1.7. Energiproduksjon første driftsår frem til full utbygging.

I følge den foreslåtte terminplan skal første aggregat være i drift ca. 1. januar 1978, neste aggregat ca. 20. april 1978 og tredje aggregat 20. september 1978. Forutsatt ca. 10 pst. tap

p. g. a. prøvekjøringer, driftsstans etc. i perioden vil en da få følgende produksjoner:

a) Perioden 1. januar—1. mai = 120 døgn
1. aggregat ..... ca. 32 GWh
2. aggregat ..... ca. 5 GWh

Sum vinteren 1977—78 .... ca. 37 GWh

b) Perioden 1. mai—1. september = 123 døgn
1.+2. aggregat ..... ca. 54 GWh

5.1.8. Energiproduksjon ved Bingsfoss ved eventuelt Jotunheimen utbygget mot vest.

Hvis Jotunheimen blir utbygget mot vest vil vinterproduksjonen ved Bingsfoss bli noe redusert. Med den valgte installasjon vil en etter kurver bilag 5.1.4. få følgende produksjoner ved nominell fallhøye 5,0 m:

Midlere vinterproduksjon ca. 105 GWh
ɔ: 12 GWh
Midlere sommerproduksjon ca. 112 GWh
ɔ: 1 GWh
Midlere årsproduksjon ca. 217 GWh
ɔ: 13 GWh

Ved en eventuell utbygging av Jotunheimen mot vest vil Bingsfoss få kompensasjon for fraført vann og magasiner. Denne kompensasjon vil tilnærmet tilsvare midlere tapt årsproduksjon.

5.1.9. Vassføringsforhold i fossen etter full utbygging.

Midlere ukevassføringer samt varighetskurver for vassføring ved Bingsfoss er vist i bilag 3.1.a. og 3.1.b.

Ved vassføring over stasjonens maksimale kapasitet 750 m³/s. vil det overskytende bli avledet over damanlegget. Damlukene kan om ønskelig manøvreres slik at vannet blir fordelt over det meste av damlengden.

Av varighetskurven vil en se at vassføringen om sommeren er under 750 m³/s. i en periode som gjennomsnittlig tilsvarer ca. 17,5 pst. av året eller ca. 63 døgn. Den resterende del av sommeren (24,8 pst. på årsbasis eller ca. 90 døgn) vil det bli ledet vann over damanlegget. Denne overløpsperiode vil stort sett være fra siste halvdel av mai til utgangen av juli samt deler av august og september.

En antar at det av hensyn til damanleggets utseende samt for miljøet rundt fossen er ønskelig med en viss minstevassføring over damanlegget hele sommeren. En går derfor inn for at det reglementsmessig skal bestemmes at det i perioden 1. mai til 1. oktober skal slippes en minstevassføring (parkvann) over damanlegget på 15—20 m³/s. Dette tilsvarer en overløpshøyde på 15—20 cm.

Ut fra varighetskurven kan det beregnes at det i vinterperioden gjennomsnittlig over en årrekke vil gå vann over damanlegget i ca. 35 døgn. Dette vil i hovedsaken forekomme i månedene oktober—november.

Regelmessig slipping av vann over damanlegget i vinterperioden vil ikke være mulig p. g. a. isforhold etc.

5.2. Damanlegget.

5.2.1. Dimensjonering.

Som nevnt under avsn. 3.1. har Hydrologisk avdeling ved NVE angitt dimensjonerende flom ved Bingsfoss til 4 200 m³/s. Største observerte flommer til nå er ca. 3 600 m³/s. i 1967 og ca. 3 400 m³/s. i 1934. Vannstanden umiddelbart oppstrøms Bingsfoss var i 1934 målt til ca. k. 108,6.

Vassføringskurve ved nåværende terrengforhold ved Bingsfoss er målt på modell ved Vassdrags- og Havnelaboratoriet. Disse målinger viser at ved en flom på 4 200 m³/s. ville en med dagens forhold få en vannstand oppstrøms Bingsfoss på ca. 109,55, og damanlegget med luker er dimensjonert slik at dimensjonerende flom kan avledes ved denne vannstand.

Ved lavere vassføringer enn dimensjonerende flom blir det overkapasitet på luker. For øvrig vises til kurver, bilag 5.2.1.

5.2.2. Teknisk beskrivelse.

5.2.2.1. Bygningsteknisk.

Det vises til oversiktstegning, bilag 5.2.2.1.a. og til oppriss og snitt av dam og bro, bilag 5.2.2.1.b.—c.

Under og umidedlbart oppstrøms dammen vil det bli nødvendig med endel sprengning, i alt ca. 6 000 m³.

Damanlegget med bro vil totalt bli ca. 125 m langt og vil bli inndelt i 4 felter, hver med lysåpning mellom hovedpilarene på 29 m. Feltet på høyre side av dammen (mot øya) vil bli bygget som betongdam med fast overløp k. 106,8.

I de øvrige felter vil det i hvert felt bli installert klappeluker med terskel k. 102,5. Terskelhøyden og dermed dimensjonen på luken er valgt bl. a. ut fra hensynet til avledningsevne samt ut fra hensynet til at det normalt ikke skal stå vann fra nedsiden over terskelen om vinteren.

Dampilarer og landfeste vil bli ført opp til ca. k. 112. Over pilarer og landfeste kommer brobjelker og dekke, slik at topp brodekke vil bli liggende på ca. k. 114.0.

Den planlagte bro vil få 2 kjørebaner på tilsammen 8,0 m samt en gang- og sykkelbane på 3,5 m. Total brobredde inklusivt rekkverk vil bli 12,5 m.

Umiddelbart nedstrøms dammen er det terrengmessig en naturlig kulp med dypeste parti ca. k 97. Denne kulpen kommuniserer med undervannet over en tersker på ca. k. 101. Dette gjør at normalt vil undervannet stå helt inn til dammen slik at det ikke blir noe helt tørrlagt fosseparti. En del knauser nedstrøms dammen vil imidlertid være tørrlagt når det ikke går vann over dammen.

Totale betongmasser i dam med hovedbro er beregnet til ca. 6 000 m³.

5.2.2.2. Maskinteknisk.

Det vises til oppriss og snitt av dammen, bilag 5.2.2.1.b.

For flomavledning installeres 6 stk. klappeluker B×H = 14×4,3 m (alternativt 3 stk. B×H = 29×4,3 m) med terskel k. 102,5. Topp luke blir k. 106,8, dvs. 30 cm over NV. Lukene utstyres med ensidig opptrekk.

Alle luker få hydraulisk opptrekk som bygges inn i pilarer eller landfeste uten ekstra overbygg eller utvidelser på sidene. Adkomst til lukehusene blir fra broen.

Det er videre regnet med reserveavstenging (nålestengsel) foran lukene for eventuelle revisjoner, vedlikehold etc.

På venstre side av kraftstasjonen vil det bli installert en segmentluke B×H = ca.

17×5 m med terskel på k. 99. Segmentluken vil bli benyttet for avledning av vann i byggetiden mens hoveddammen bygges. Etter byggetiden vil segmentluken bli benyttet ved eventuell forbislipping av vann i vinterperioden samt som flomluke ved større flommer. Luken vil bli elektrisk oppvarmet.

5.2.3. Fløtning.
Fløtningsarrangement har vært vurdert i 2 alternativer.

a) Over inntakskanalen og gjennom tømmerluke/tømmerrenne frem til avløpskanalen og deretter ut i vassdraget nedstrøms fossen.
b) Langs hovedelven frem til dammen og gjennom tømmerluke på venstre side av dammen. For å få tømmeret ført tilfredsstillende ut i vassdraget ved lave vassføringer må det trolig sprenges en mindre renne i terskelen nedstrøms dammen. Tømmerluke vil ved dette alternativ bli en ordinær damluke av samme størrelse som de øvrige luker i dammen.
For avledning av tømmer som smyger seg under lensene og kommer frem til kraftstasjonen kan det bli nødvendig med en liten tømmerluke beregnet for påstikning ved siden av inntaket/segmentløpet.

De to alternativene er foreløpig vurdert ved modellforsøk. Alt. a vil gi de beste fløtningsforhold ved vassføringer opp til ca. 900—1 000 m³/s mens alt. b gir de beste forhold ved høyere vassføringer.

Vannforbruket etter alt. a vil være ca. 40—60 m³/s, mens alt. b vil kreve ca. 100—150 m³/s inklusiv minstevassføring over dammen.

Kostnadsmessig vil alternativ b være det billigste å bygge og det vil kreve enklere lensearrangement. Det vil imidlertid bli noe dyrere i krift på grunn av økt vannforbruk.

Ut fra en totalvurdering av bl. a. vassføringsforholdene i fløtningsperioden, lensearrangement samt ønske om en viss minstevassføring over dammen har en valgt fløtningsarrangement etter alternativ b.

5.3. Kraftstasjonen.
5.3.1. Bygningsteknisk beskrivelse.
Det vises til plan og snitt, bilag 5.3.1.a.—b. og e.

Stasjonen vil bli liggende i det høyre elveløp ca. 15 m oppstrøms ny bro. Den vil totalt bli ca. 30 m lang og ca. 55 m bred. Det høyeste parti av stasjonen (hovedbygningen) vil få takflate på ca. 115,5, dvs. 1,5 m over brobanen. Inntaket oppstrøms vil få dekke på ca. k. 112,0, og dekke over apparatavdelingen nedstrøms vil komme på ca. k. 110.

Foruten vanlig hjelpeutstyr for aggregatene er det i stasjonen avsatt plass for transformator — 66 kV — koplingsanlegg, kontrollrom, verksted og spiserom.

Totale sprengningsmasser i stasjonsområdet er beregnet til ca. 60 000 m³ fast masse og totale betongmasser er beregnet til ca. 23 000 m³.

Hovedadkomst til stasjonen vil bli sidelengs fra nedstrøms side som vist på oversikt, bilag 5.2.2.1.a. Adkomst til inntaket ved varegrinder vil bli på høyre side av stasjonen.

5.3.2. Maskinteknisk beskrivelse.
5.3.2.1. Turbiner.
Det vil bli installert 3 stk. rørturbiner, dimensjonert for en vannføring på 3×250 m³/s og en maksimal ydelse på ca. 3×10,9 MW. Konstruksjonsfallhøyden er 5 m og omdreiningstallet er 71,4 O/min. Aggregatene vil være stabile for innfasing på nett.

Garantivirkningsgradene for modell er omregnet til anleggsvirkningsgrad og vist i bilag 5.1.2.

Maksimal virkningsgrad vil bli ca. 93,7 pst. ved vassføring ca. 190 m³/s pr. turbin eller ca. 76 pst. av fullast.

Total vekt pr. turbin vil bli ca. 440 tonn og største transportvekt ca. 33 tonn.

5.3.2.2. Maskinsalkran.
Stasjonshallen utstyres med 1 stk. maskinsalkran. Det antas følgende data:

Maks. løftekapasitet 75 tonn, omkoblebar til passende kapasitet og øket heisehastighet. Det regnes videre med et hjelpeløft på 5 tonn. Spennvidde for kranbane vil bli ca. 14,5 m og heisehøyden blir ca. 20 m.

5.3.2.3. Kjøle- og lenseanlegg.
Kjølevannsanlegget forutsettes å dekke generator, transformator, lagerkjøling samt turbinregulatorens oljetrykksanlegg. Det vil antagelig bli opplegg med tilløp og grovsil i overvann, finfilter (roterende) og direkte gjennomløp uten trykkøkningspumper ved normale forhold. Det kan eventuelt komme på tale med trykkøkningspumper for å gi tilstrekkelig kjølebehov under storflommer.

5.3.2.4. Ventilasjonsanlegg.
Det forutsettes at det legges opp tilstrekkelig ventilasjonssystem for å motvirke fuktighet i turbinkjeller, som følge av kondens. En del varmluft fra trafocelle kan trolig benyttes til oppvarming av stasjonen.

5.3.2.5. Inntaksluker.
Ut fra en totalvurdering av økonomi og sikkerhet samt ut fra erfaringer fra endel svenske røraggregatanlegg er inntakslukene planlagt erstattet med betongbuer. Det vil derfor ikke kunne foretas hurtiglukking med luker, og ekstra sikkerhet legges derfor i lukking av ledeskovler på turbinene. Det er regnet med portalkran for betjening av betongbuene. Betongbuene vil bli parkert under dekke over inntaket når de ikke er i bruk. Buene vil få en spennvidde på ca. 11 m. Høyde pr. bue blir ca. 50 cm og vekten blir ca. 12 tonn.

5.3.2.6. Varegrind med rensker.
Det forutsettes foreløpig varegrind som dekker innløpet for samtlige aggregater med følgende dimensjoner: B×H=40,5×15,5 m. Grindrenskeren forutsettes å få en rensebredde på 4 m og er tilstrekkelig dimensjonert for å ta tømmerstokker o. l.

5.3.2.7. Sugerørsluker.
Ut fra den samme vurdering som for inntaksluker er disse forutsatt erstattet med betongbuer. Det er regnet med elektrotaljer og løpekatt for betjening av betongbuene. Buene blir av samme dimensjon som buene i inntaket.

5.3.3. Elektroteknisk beskrivelse.
De elektriske apparatanlegg og transfor-

matorene er tenkt plassert i et tilleggsbygg over en del av sugerøret.

5.3.3.1. Generator.

Det vises til omtale av turbiner under pkt. 5.3.1.1. Generator og turbin sammenbygges til et røraggregat som ligger midt i vannveien. For øvrig vises til bilag 5.3—1.a.—c.

Hver av de 3 generatorene får merkeeffekt på ca. 11,5 MVA ved $\cos\phi = 0{,}95$ og er dimensjonert ut fra turbinens produksjonsevne ved 250 m³/s og fallhøyden lik 5 m. I de korte perioder med fallhøyde over 5 m vil produksjonskapasiteten pr. turbin ikke kunne nyttes fullt ut. Generatorens tap vil ved fullast ligge på ca. 3,7 pst. dvs. en virkningsgrad på ca. 96,3 pst.»

«5.4. Tilløps- og avløpsområdet. Bygningsteknisk

Det vises til oversikt, bilag 5.2.2.1.a.

Tilløpskanalen vil bli ca. 120 m lang og få en bredde som varierer fra ca. 40 m ved inntaket til ca. 60 m lengst ut mot elven. Endelig utforming av kanalen vil bli foretatt etter modellforsøk. Hele kanalen vil bli liggende under vann, uten synlige skjæringskanter.

Totale sprengningsmasser i tilløpskanalen er foreløpig beregnet til ca. 35 000 m³ fast masse.

For å bedre innstrømningsforholdene til kanalen og inntaket har modellforsøkene vist at det fra inntaket og oppover langs venstre side av kanalen må legges en jeté, eventuelt kombinert med en tipp oppstrøms øya. Endelig utforming og omfang av de nødvendige tiltak her vil bli vurdert nærmere under modellforsøkene.

Avløpskanalen vil totalt bli ca. 270 m lang og bredden varierer fra ca. 35 m ved utløpet av stasjonen til ca. 75 m ved avslutning av kanalen. Beliggenheten er vist på oversikt, bilag 5.2.2.1.a. Ved sugerøret vil bunn av kanal ligge på ca. k. 90, og utløpet av kanalen vil bli på ca. k. 95. Bortsett fra et kort parti på høyre side umiddelbart nedstrøms stasjonen vil hele kanalen bli liggende under normalt undervann, og skjæringskanter etc. vil derfor ikke bli synlige.

Totale sprengningsmasser er beregnet til ca. 91 000 m³ fast masse.»

«5.6.2.2. Ny riksvegbro over Glomma.

Som nevnt under pkt. 4.1.2. er damanlegget planlagt med ny riksvegbro. Den nye broen er dimensjonert etter vegklasse 2 c, og vil få 2 kjørebaner samt 3,5 m gangbane/sykkelbane. Total brobredde inkl. rekkverk vil bli 12,5 m.

Den nye broen foran kraftstasjonen vil bli ca. 80 m lang, fordelt på i alt 3 spenn. Over avløpskanalen blir broen understøttet av pilarer.

Broen over damanlegget vil bli ca. 125 m lang fordelt på 4 spennvidder med lysåpning 29 m. Nedstrøms brokant (gangfelt) vil bli liggende ca. 6 m ovenfor nåværende hengebro.

Mellom de to broer må den nåværende veg over øya utvides og delvis forskyves noe oppstrøms. Endel trevegetasjon vil bli berørt på grunn av dette.

Kostnaden for broprosjektet skal dekkes av vegmidler og er beregnet til 5 mill. kroner.

Bortsett fra eventuelle korte perioder med vegomlegging vil trafikken kunne passere over Bingsfoss i hele anleggstiden.

5.6.2. Geologi/sprengningsmasser/tipp.

Bingsfoss ligger i grunnfjellområde og bergartene består av varierende middelskornete gneiser som veksler mellom mørkere glimmerrike og lysere, mer granittiske typer. De glimmerrike typene dominerer på oversiden av broene og de granittiske på nedsiden. Omtrent under nåværende fagverksbro finnes en linse med lys, grovkornet kvartsfeltspatrik bergart (pegmatitt).

Ut fra utsprengte prøver er bergartene vurdert av veglaboratoriet. Deres hovedkonklusjon er at bergartene nedenfor broen kan anvendes såvel til høyverdig betong som asfaltdekke. Bergartene oppstrøms broen kan anvendes til betong og asfaltdekker der det ikke stilles krav til høyverdige materialer, mens bergarten under broen ikke anses nyttbare til betong eller vegformål.

Det er foreløpig ikke inngått noen avtale om levering av steinmasser fra Bingsfoss. Utsprengte steinmasser av god kvalitet representerer imidlertid en ressurs som bør utnyttes og ut fra de erfaringer en nå har fra Funnefoss regnet en med at de masser har den beste kvalitet (ca. 150 000 m³ løs masse) vil bli oppknust og anvendt i distriktet til forskjellige formål.

NVE — Forbygningsavdelingen er interessert i å avta ca. 30—40 000 m³ stein (løs masse) til elveforbygging langs strandlinjen nedstrøms Bingsfoss.

Den steinmasse som ikke blir utnyttet (ca. 100 000—150 000 m³ løs masse) må deponeres permanent i tipp. Plassering av en slik tipp er vurdert i 2 alternativer:

a) Et elveområde oppstrøms øya og i tilknytning til denne. Størrelsen av dette området avhenger av hvor mye masser som skal plasseres og hvor høyt tippen legges, men en antar at ca. 15—20 da vil være tilstrekkelig. Høyden på tippen bør legges over flomvannstand, dvs. over k. 108,5—109,5.

   I anleggstiden vil området bli benyttet som arbeidsplass for steinknusing samt lager av stein og ferdigknust pukk. Etter anleggstiden kan området arronderes, tildekkes med jordmasser og tilsåes/tilplantes.

   Ved hensiktsmessig avkjøring fra hovedveien samt anordning av parkeringsplasser kan området i fremtiden utnyttes til friområde. Dette vil bli vurdert i samarbeid med bl. a. Sørum kommune.

b) Et elveområde på høyre side av Glomma ca. 1 km oppstrøms for nåværende fagverksbro. Størrelse på området samt anvendelse i anleggstiden vil bli tilnærmet som alt. a, men det vil her bli en noe enklere sluttbehandling av tippen.

   Ved dette alternativ må det bygges anleggsveg fra stasjonsområdet oppover langs elven til tippområdet. Anleggsvegen forutsettes fjernet etter anleggstiden.

   Økonomisk er de to alternativene totalt sett tilnærmet likeverdige. Arbeidsaktiviteten på tippen vil i anleggstiden ved alt. a være noe mer generende enn ved alt. b. Etter anleggstiden vil det innvunne areal være mest anvendbart ved alt. a.

   Etter å ha konferert de to alternativene

med arkitekt og landskapsarkitekt er en foreløpig innstilt på å velge alt. a. Kommunens innstilling vil imidlertid bli tillagt vekt ved det endelige valg av alternativ.

5.6.3. Riggområder.
Riggområder i anleggstiden vil i det alt vesentlige bli plassert i utbyggingsområdet ved kraftstasjonen samt i tilknytning til dammen. Detaljert plassering og utstrekning kan først bestemmes når entreprenør er valgt og i samråd med denne.
Utenom selve anleggsområdet vil det bli behov for tomt for anleggsbrakker, kontorer m. v. Foreløpig er dette tenkt plassert nord for kraftstasjonen på høyre side av Rv. 171 samt på området rundt Bingsfoss kafé.

5.6.4. Landskapsmessig utforming.
Den landskapsmessige utforming av anlegget vil fremgå av oversiktstegninger og oversiktsbilder, bl. a. bilagene 4.1.2.1.c og d. Det har under hele planleggingen til nå vært forsøkt å plassere og utforme de bygningsmessige konstruksjoner slik at de blir tilpasset terrenget best mulig. For øvrig vises til uttalelser fra arkitekt og landskapsarkitekt, bilag 4.1.3. og 6.3.7.

5.6.5. Fisketrapp.
Etter pålegg fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk v/ fiskerikonsulenten for Øst-Norge vil det bli bygget fisketrapp. Detaljert plassering av fisketrapp vil bli foretatt i samråd med fiskerikonsulenten. Foreløpig antar en at trappen blir plassert mellom segmentløp ved kraftstasjonen og øya.

6. *Skader/fordeler/tiltak.*
6.1. Anleggstiden.
Anleggsperioden inklusiv sluttopprydding vil totalt vare ca. 3 år. Riggområder og anleggsveger vil bli forsøkt lagt slik at eksisterende vegetasjon av større trær blir minst mulig berørt. Detaljert plassering og utstrekning av riggområder kan ikke fastlegges nærmere før hovedentreprenør er valgt.
Under anleggstiden vil det være behov for en brakkeleir for ca. 60—100 mann. Denne bør være plassert i nærheten av arbeidsområdet. Inklusiv parkeringsplasser etc. vil det være behov for et areal på ca. 10 da. og en har foreløpig vurdert et skogområde øst for Rv. 171 ca. 3—500 m nord for Bingsfoss kafé samt tomten rundt kaféen. Nærmere plassering vil bli bestemt etter samråd med bl. a. entreprenør og grunneier. Etter at anleggstiden er over vil hele brakkeområdet bli ryddet og arealet vil så langt det er mulig bli tilbakeført til sin opprinnelige tilstand.
I anleggstiden må det påregnes en del støyulemper for den nærmeste bebyggelse. I enkelte perioder, spesielt første året, vil det bli døgnkontinuerlig arbeide fra mandag til fredag. En vil imidlertid, så langt det er praktisk mulig, søke å unngå sprengning om natten fra kl. 22.00 til kl. 06.00.
Den ordinære trafikken vil kunne passere anleggsområdet i hele anleggstiden. I enkelte perioder må en imidlertid regne med redusert fart og kortere stans på grunn av vegomlegginger.

6.2. Fossepartiet.
Utbyggingens innvirkning på selve fossepartiet etter at anleggsperioden er over vil stort sett framgå av illustrasjon, bilag 4.1.2.1.d. En vil her spesielt peke på følgende forhold:

— Det vil ikke bli noen direkte tørrlegging av fossen selv om alt vann går i stasjonen, idet terrengformasjonene naturlig er slik at undervannet normalt vil stå like inn under dammen samt inntil avløpet fra kraftstasjonen.
— Avløpskanalen vil ikke bli synlig bortsett fra en lav, kort skjæring langs strandlinjen ved Bingsfoss kafé.
— Elv- og strandlinjer nedenfor utløpet av avløpskanalen vil ikke bli direkte fysisk berørt av utbyggingen.

6.3. Vassdraget.
6.3.1. Generell innvirkning på vassdraget.
6.3.1.1. Nedstrøms fossen.
Som nevnt under 6.2. vil ikke vassdraget nedstrøms fossen bli direkte fysisk berørt av utbyggingen.

6.3.1.2. Elveløpet Bingsfoss—Rånåsfoss.
Som nevnt under pkt. 3.2.2.2. vil utbyggingen medføre en hevning av vannstanden på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss ved vassføringer mindre enn ca. 1 500—1 600 m³/s. Elvestrekningen er ca. 5,5 km. Vannstandshevningen er avhengig av vassføringen og er avtagende fra Bingsfoss til Rånåsfoss. Eksempelvis kan følgende beregnede data refereres:

Tabell 6.3.1.1.

	Hevning av vannstand(m)			
Sted	400 m³/s	800 m³/s	1200 m³/s	1600 m³/s
Bingsfoss ..	2,0	1,2	0,6	0
Blaker	1,45	0,9	0,25	0
Rånåsfoss ..	1,2	0,7	0,2	0

For nærmere opplysninger vedrørende vannstandshevningen på de forskjellige steder ved varierende vassføringer vises til oversiktskart, bilag 6.3.1.1.a og kurver, bilag 6.3.1.1.b.
Bilag 6.3.1.c. angir årlige flommer ved Rånåsfoss 1923—74 samt antall døgn med vassføring større enn 1 500 m³/s for perioden 1945—74. For perioden 1974—74 har en hatt bare 4 år hvor maksimalvassføringen har vært mindre enn 1 500 m³/s, og midlere antall dager med vassføring større enn 1 500 m³/s er beregnet til 17 døgn/år.
I forbindelse med utbyggingen av Rånåsfoss ble det i 1922—23 foretatt en utsprengning i Sundfossen som medførte en senkning av undervannet ved Rånåsfoss ca. 1 m ved vassføring ca. 400 m³/s.
Vannstanden på strekningen Sundfossen—Rånåsfoss (ca. 3 km) har således vært senket siden 1923, og Bingsfossutbyggingen betyr nå at vannstandsforholdene på denne strekningen tilnærmet føres tilbake til situasjonen før 1923.
En hevning av vannstanden vil bl. a. medføre følgende:

— Mindre strømhastighet i elven. En del småstryk blir borte.
— En del arealer som nå er tørrlagte ved

vassføringer mindre enn ca. 1 600 m^3/s vil bli neddemmet.
— Den flate strandlinjen vil bli smalere og på enkelte partier delvis borte. Terrengforholdene er imidlertid slik at på de fleste partier (spesielt strekningen Blaker—Rånåsfoss) vil ikke adkomstforholdene til elven bli vesentlig endret.
— Nåværende trevegetasjonsgrenser vil stort sett ikke bli endret idet den nye normalvannstand ikke vil overstige denne.

For øvrig vises til oversiktskart — bilag 6.3.1.1.a.

6.3.2. Ferdsel.
På elvestrekningen Bingsfoss—Rånåsfoss er det i dag lite eller ingen isferdsel. Det ventes at isforholdene etter utbyggingen vil bli bedret. (Se for øvrig pkt. 6.3.9.)
Muligheter for båttrafikk vil bli bedret etter utbyggingen på grunn av redusert strømhastighet.
En del av strandlinjen mellom Bingsfoss og Rånånsfoss kan i dag utnyttes til gangtrafikk for friluftsliv, sportsfiske etc. Denne strandlinjen vil bli smalere og delvis borte på grunn av oppdemningen, men som nevnt under avsnitt 6.3.1. vil det stort sett om sommeren fortsatt være mulighet å gå langs elven på de samme partiene som i dag.

6.3.3. Fløtning.
På elvestrekningen Rånåsfoss—Bingsfoss ventes det ikke vesentlige endringer av fløtningsforholdene i negativ retning.
Derimot vil det bli mindre etterrensk langs strandlinjen på grunn av mer stabil vannstand. I området er det ingen velte og/eller opphalingsplasser som er i bruk i dag.
Ved hjelp av modellforsøk regner en med at en kan finne frem til et tilfredsstillende fløtningsarrangement forbi kraftstasjonen og/eller forbi dammen.
Nedenfor Bingsfoss vil utbyggingen ikke ha noen innvirkning på fløtningen.

6.3.4. Fiske.
I det aktuelle området fra foten av Bingsfoss til Rånåsfoss drives det et utstrakt sportsfiske. Fisket foregår i det vesentligste med stang fra land. Glomma har på denne strekningen de fleste artene av ferskvannsfisk, men det er artene sik, harr og ørret det stort sett fiskes etter. De mest populære fiskeplassene er rundt Bingsfoss, ved Sundfossen og nedenfor Rånåsfoss. Fiskesesongen starter tidlig på våren. Da fiskes det mest med mark og sluk etter harr. Denne fisken taes ofte i store mengder i forbindelse med gytetiden.
Fisket med flue starter ikke før elva har gått ned etter flommen. I normale år er dette ved St. Hanstider, og utover til langt på høsten fiskes det etter både harr, sik og ørret. Siken er gjerne den fisken som taes på redskap lengst ut på høsten.
Fiskebestanden har blitt noe mindre i de senere årene. Det ser ut som det er de edlere sortene som harr, sik og ørret som går tilbake, mens mindreverdig fisk som gjedde, brasme, raufjøring og mort greier seg bedre.
Elvestrekningen er tidligere registrert og bonitert av Landbruksselskapet og fiskerikonsulenten for Øst-Norge. Fiskerettighetene er i dag fordelt på ca. 30 grunneiere.
Elvestrekningen inneholder i dag såvel gyteplasser som oppvekstplasser for de vanligste fiskearter, spesielt harr.
Utbyggingens innvirkning på elvestrekningen som fiskeelv er foreløpig vurdert av fiskerikonsulenten for Øst-Norge, og hans uttalelse er gjengitt under bilag 6.3.4.
De nødvendige tiltak som fisketrapp og eventuelt pålegg om utsetting av yngel/settefisk vil bli vurdert på fastsatt av Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk v/ fiskerikonsulenten.

6.3.5. Flora og fauna.
Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved universitetet i Oslo har vurdert utbyggingens innvirkning på flora og fauna. Deres uttalelse er gjengitt i bilag 6.3.5. Kontaktutvalget har ingen bemerkninger til utbyggingsplanen.

6.3.6. Landskapets karakter.
En eventuell utbygging av Bingsfoss vil nødvendigvis endre landskapets karakter, spesielt i selve fosseområdet.
Det er under hele planleggingen tatt hensyn til at denne endringen innenfor en rimelig ramme skal bli så skånsom som mulig.
Landskapsarkitekter, professor E. Gabrielsen og K .Eik ved NLH har ut fra de foreliggende planer foretatt en faglig vurdering av de inngrep som blir gjort i landskapet rundt fossen. Deres uttalelse er gjengitt i bilag 6.3.6.
Det videre detaljarbeide med utbyggingsplanen vil foregå i nært samarbeid med arkitekt, landskapsarkitekt og byggeteknisk konsulent.

6.3.7. Kulturverninteresser.
Universitetets oldsakssamling kjenner foreløpig ikke til fortidsminner i området som vil bli berørt av utbyggingen. (Jfr. avskrift av deres uttalelse bilag 6.3.7.)

6.3.8. Friluftsliv.
Bingsfoss med det omkringliggende område er i dag et populært utfartsted såvel for befolknnigen i Sørumsand som for de omkringliggende distrikter. Spesielt er strandpartiet nedstrøms fossen på begge sider av Glomma samt øya midt i fossen mye besøkt. Av disse områder blir som nevnt under pkt. 6.3.1.1. strandpartiet ikke berørt av utbyggingen. Fossepartiet vil bli berørt, men det vil fortsatt være adkomstmuligheter til visse områder, bl. a. den del av øya som blir liggende nedstrøms den nye Rv. 171. Hvis alternativet med tippområde opstrøms øya blir valgt vil dette kunne utformes slik at det kan bli et populært utfartsted.
Elvestrekningen Bingsfoss—Rånåsfoss er også delvis benyttet som turområde, men i mindre utstrekning enn nedenfor Bingsfoss. Oppdemning vil redusere strandarealet noe, men det vil fortsatt være muligheter for friluftsliv langs elvebredden. Eventuell båttrafikk vil få bedre forhold etter utbyggingen.

6.3.9. Isforhold — klimaforhold.
Oppdemningen på elvestrekningen Rånåsfoss—Bingsfoss vil føre til endringer i isforholdene og derved til endringer i lokalklima langs elven om vinteren. Disse endringer vurderes å bli i positiv retning.

Isforholdene før og etter utbyggingen er vurdert av hydrologisk avdeling ved NVE, og deres uttalelse er gjengitt i bilag 6.3.9.

Under nåværende forhold er elven sjelden islagt på overflaten, men det forekommer en del bunnisdannelse, spesielt ved Sundfossen.

Etter utbyggingen vil en få lettere dannelse av isdekke og mer stabile forhold. Dette vil redusere frostrøyk og tåkedannelse om vinteren. Isløsningen om våren vil normalt foregå så tidlig at dette trolig har liten innvirkning på klimaet.

6.3.10. Resipientforhold.

Resipientforholdene etter utbygging er vurdert av Norsk institutt for vannforsking (NIVA) og avskrift av deres uttalelse er gjengitt i bilag 6.3.10. Utover rent lokale områder vurderer NIVA utbyggingen av Bingsfoss til å ha minimal betydning for resipientforholdene i vassdraget.

6.3.11. Jord- og skogbruk.

I utbyggingsområdet rundt fossen samt nedstrøms fossen vil jord- og skogbruk ikke bli berørt.

Virkningen for jord- og skogbruk på grunn av oppdemningen mellom Bingsfoss og Rånåsfoss er vurdert av herredsagronomen i Sørum. Hans uttalelse er gjengitt i bilag 6.3.11. Hovedkonklusjonen er at dyrket markt ikke blir berørt og at det for øvrig er små skadevirkninger.

6.3.12. *Utrasning/erosjon.*

En stor del av de arealer som blir neddemmet består av bart fjell eller fjell med liten overdekning. Noen mindre partier, hvor det ikke er fjell i dagen, bl. a. ved Blaker, er i dag ras- og erosjonsfarlige.

Høyere vannstand på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss vil generelt virke stabiliserende på de rasfarlige partier. Redusert strømhastighet gjør at det ikke ventes økt erosjon på grunn av strøm. Derimot kan det på lokale partier muligens bli noe erosjon på grunn av bølgeslag. Tiltak mot dette må vurderes etter som en vinner erfaring med forholdene.

Ved flomvassføringer over 15—1 600 m^3/s vil forholdene ikke bli endret hverken når det gjelder rasfare og/eller erosjon.

7. *Kostnadsoverslag.*

Et spesifisert kostnadsoverslag etter kontoplan er utarbeidet med basis prisnivå 1. januar 1975. Overslaget er satt opp i samarbeid med konsulenter og er basert på innhentede tilbud for turbiner og generatorer.

De enkelte poster kan bli noe endret etter at alle anbud er innhentet, men en venter ikke at totalsummen skal bli vesentlig endret bortsett fra prisstigning i byggetiden.

En sammenstilling av overslaget viser følgende kostnader inklusiv investeringsavgift:

00—09	Prosjektering	4 000
10—19	Administrasjon	2 000
20—29	Fellesposter	6 200
30—39	Finansiering	14 500
40—49	Mekanisk utstyr	87 100
50—59	Bygningsteknisk del	42 800
70—79	Elektrisk utstyr	9 400
90—99	Grunnervervelser inkl. deltagelse i reguleringer	3 500
	Sum	169 500
	Div. og uforutsett — udisponert avrunding	1 500
	Sum	171 000
÷80—89	Tilskudd (bro) ..	5 000
	Netto kraftverkskostnad ..	166 000

Det bemerkes at linjekostnader med 1 mill. kroner ikke er medtatt i overslaget, idet linjebyggingen er sett som en del av AEV's hovednett i området.

Med en midlere årsproduksjon etter pkt. 5.1.6. på 180 GWh blir midlere utbyggingspris 92 øre/kWh.

Da kraftverket ligger i eget forsyningsområde blir det ikke ekstrakostnader eller tap ved overføring og transformering. Avhengig av overføringsavstand utgjør dette kapitalisert ca. 10—15 øre/kWh.

8. *Innpassing av Bingsfoss I produksjonssystemet. Økonomiske endringer.*

8.1. Behovet for energitilgang fra Bingsfoss.

AEV's økende kraftbehov i de nærmeste årene vil bli dekket dels ved egen utbygging (Funnefoss) og dels ved kjøp av statskraft. En er kontraktsmessig sikret statskraft fram til 1976. Ytterligere full tildeling av ønsket ny statskraft for årene frem til ca. 1980—82 er usikkert, idet det på landsbasis ventes kraftknapphet i et bestemmende år.

Fra 1979 vil størstedelen av fylket få sin engrosforsyning fra AEV. Det vil i tillegg til de nåværende egenutbygginger (inkl. Funnefoss) samt nåværende statskraftbestillinger være behov for såvel all kraft fra Bingsfoss som nye statskraftbestillinger. Energitilgangen fra utbyggingen av Bingsfoss vil således bli absorbert allered første driftsår.

På landsbasis vurderes alle kraftutbygginger av NVE ut fra et helhetssyn på såvel energitilgang som på en økonomisk vurdering av utbyggingen.

Som nevnt foran er tilgangen på elektrisk kraft ut fra prognoser antatt å ville bli knapp i årene fra 1977—78 og fremover til eventuelle større varmekraftverk (atom — olje — gass) kan være i drift.

Planlegging, saksbehandling og utbygging av større vannkraftprosjekter tar svært lang tid (5—15 år) slik at en her har liten mulighet for å påvirke situasjonen i de nærmeste årene. Mindre, konsentrerte anlegg som Bingsfoss har imidlertid kort byggetid og muligheter for rask saksbehandling og kan derfor bli et verdifullt tilskudd i denne tiden. Ut fra dette har NVE uttalt at de anser det som ønskelig at utbyggingsplan for Bingsfoss blir fremmet og prosjektet er medregnet når kraftoppdekkingen på landsbasis er vurdert.

8.2. Økonomisk vurdering av Bingsfoss.

8.2.1. Økonomisk sammenligning med andre kraftutbygginger.

Med en beregnet midlere utbyggingspris for Bingsfoss på 92 øre/kWh kan utbyggingen synes dyr. En må imidlertid her ta hensyn til at den voldsomme prisstigningen de siste 3 årene (35—40 pst.) gjør at direkte sammenligning med tidligere utførte utbygginger ikke er realistisk. Dessuten må en ta hensyn til

at kraft fra Bingsfoss ikke blir belastet med tap og avgifter ved overføringer.

En har gjennomført en økonomisk sammenligning av Bingsfossutbyggingen med vannkraft fra Tolga og Jotunheimen levert Akershus. Resultatene viser at kraft fra Bingsfoss ikke vil bli vesentlig dyrere enn kraft fra Tolga/Jotunheimen.

I NVE vurderes et vannkraftprosjekts nytteverdi ut fra hva det ville koste å fremskaffe tilsvarende kraftmengde fra atomkraft eller oljekraft. En slik beregning er gjennomført for Bingsfoss, og resultatene viser at tilsvarende kraftmengde fra atomkraft ville blitt billigere (ca. 30 mill. kroner) mens oljekraft ville blitt dyrere (ca. 30—70 mill. kroner, avhengig av markedsprisen på olje). Gasskraft levert Akershus vil bli dyrere enn oljekraft.

8.2.2. Bedriftsøkonomisk vurdering.

For AEV må utbyggingen av Bingsfoss vurderes på såvel kort som lang sikt. Avskrivningstiden for et vannkraftverk settes vanligvis til 40 år, men den reelle driftstid uten ombygging og/eller større reparasjoner kan bli vesentlig lengere.

Driftsutgiftene for et fjernstyrt anlegg er meget små, slik at kostnadene ved vannkraft vesentlig er kapitalomkostninger.

Som nevnt under pkt. 8.1. er AEV's alternativ til egenutbygging kjøp av statskraft, og en bedriftsøkonomisk vurdering må derfor foretas ut fra dette alternativ. Da en ikke kjenner statskraftprisen i fremtiden må en slik vurdering baseres på antagelser.

Ut fra dagens statskraftpris samt en antatt prisstigning på 5 pst. p. a. vil Bingsfossutbyggingen bedriftsøkonomisk ikke være gunstig for AEV. Imidlertid må en ta hensyn til at Regjering og Storting foreløpig har satt statskraftprisen betydelig lavere enn hva NVE mener den bør være, nemlig hva det koster å bygge ut ny kraft. Dagens statskraftpris er faktisk så lav at det unansett prosjekt bedriftsøkonomisk ikke lønner seg å bygge ut egen kraft.

Dette indikerer at den nåværende statskraftpris ikke bør legges til grunn for den økonomiske vurdering av et utbyggingsprosjekt. Hvis en legger den pris som NVE's Hovedstyre mener er riktig til grunn for vurderingen, vil Bingsfossutbyggingen over en 40-årsperiode gi en betydelig bedriftsøkonomisk gevinst.

På kort sikt vil det bedriftsøkonomiske resultat være avhengig av hvilke lånebetingelser som kan oppnåes. Vanlige betingelser for lån til kraftutbyggingsformål er i dag rentesats 7,5 pst. med 3 års avdragsfrihet og deretter avdrag over 15 år med like store årlige avdrag. Flere elektrisitetsverker har i den senere tid rettet henvendelse til myndighetene for å få avdragstiden forlenget til 25 år og med annuitetsnedbetaling.

En økonomisk vurdering av Bingsfossutbyggingen ved de to finansieringsalternativer som er nevnt foran er fremstilt i kurveform, bilag 8.2.2. I begge tilfeller vil en i de første 10—12 år etter utbygging få en merbelastning sammenlignet med kjøp av statskraft, men toppbelastningen er vesentlig større ved avdragstid 15 år. Nedbetaling etter annuitetsprinsippet ved 15 års avdragstid vil tilnærmet halvere differansen i merbelastning for de to beregnede alternativer.

Ved beregningen har en regnet med en stigning i kraftverdien på 5 pst. p. a. Dette bør dekke den fremtidige kostnadsstigning ved utbygging av ny kraft, mens en eventuell inflasjon av samme størrelsesorden som vi har hatt i de senere år ikke er tatt til inntekt for prosjektet.

Avhengig av forutsetningene vil Bingsfoss isolert sett bety et tillegg på mellom 2 pst. og 10 pst. på AEV's engrospris under den hardeste delen av nedbetalingen.

9. *Forslag til terminplan.*

Et forslag til terminplan er vist i bilag 9. Forutsatt at endelige vedtak om utbyggingen foreligger i løpet av august kan byggearbeidene starte i begynnelsen av september. Første aggregat kan være i drift ca. 1. januar 1978, 2. aggregat ca. 20. april 1978 og 3. aggregat ca. 20. september 1978.

Avhengig av hvilke fagdamsløsninger som blir valgt vil den nye vegbroen enten være ferdig sommeren 1976 eller sommeren 1978.

På grunn av vassføringsforholdene vinter/sommer vil en forsinkelse av byggestart utover september i realiteten bety ett års utsettelse med alle aggregater samt vegbroen.

10. *Finansiering. Årlig Kapitalbehov.*

Årlig kapitalbehov er ut fra overslaget anslått til følgende (eksl. prisstigning i byggetiden og ekskl. brokostnad):

	1975	1976	1977	1978	Sum
Mill. kroner ..	30,5	45,0	50,0	40,5	166

Det er beregnet en innsats av egenkapital på ca. 8 mill. kroner som forutsettes disponert av driftsmidler samt av Fond til fornyelse og utvidelse av anleggene.

Lånebehovet — 158 mill. kroner — forutsettes i det vesentlige dekket ved innenlandske obligasjonslån. Tillatelse til å legge ut obligasjonslån gis av Finansdepartementet under en årlig kvote for industri og kraftutbygging og vil ikke belaste fylkets øvrige lånebehov. NVE-Eldirektoratet uttaler seg om søknadene til kraftutbygging. Bingsfossanlegget vil kunne komme i en periode med relativt få kraftanlegg under bygging ellers i landet og det er fra NVE gitt uttrykk for at en kan regne med en gunstig prioritering når det gjelder innenlandsk opplåning.

Rentesatsene for innenlandske obligasjonslån er for tiden 7,5 pst. for lån med 15—18 års løpetid.

11. *Eiendomsforhold/grunnervervelser.*

Følgende arealer, eiendommer og rettigheter må erverves ved en eventuell utbygging av Bingsfoss:

a) Rett til oppdemning langs strandlinjen Bingsfoss—Rånåsfoss.
b) Rett til ny linjetracé frem til eksisterende 66 kV linje.
c) Nødvendig grunn ved stasjonsområdet bl. a. Bingsfoss kafé med en del av den tilhørende tomt.
d) Midlertidig rett til å anlegge de nødvendige anleggsveger og riggområder innenfor utbyggingsområdet.

e) Midlertidig rett til brakketomter inkl. adkomstveger og parkeringsplasser.

Det er utført en registrering av grunneiere og rettighetshavere innenfor området.

Bortsett fra Bingsfoss kafé vil ingen bebyggelse bli berørt av utbyggingen.

En vesentlig del av arealet innenfor dam og kraftstasjonsområdet samt en del av strandlinjen Bingsfoss—Rånåsfoss eies i dag av Akershus fylke.

12. *Hoveddata.*

Med utbygging etter foranstående utbyggingsplan vil Bingsfoss kraftverk få følgende hoveddata:

Nedslagsfelt km²	ca. 38 250
Midlere tilsig M. m³/år	ca. 21 300
Magasiner (nåværende) M. m³	3 357
Antatt fremtidige magasiner (totalt) M. m³	ca. 5 210
Nominell fallhøyde m	5,0
Fallhøydevariasjon m	5,9—4,3
Energiekvivalent ved nominell fallhøyde kWh/m³	0,0124
Installasjon (nominell) MW	32,7
Maksimal slukeevne m³/s	750
Årsproduksjon i Bingsfoss separat GWh	231
Årsproduksjon netto GWh	180
Brukstid timer	7 060
Totale kostnader (pr. 1. januar 1975) mill. kroner	166
Utbyggingspris øre/kWh	92»

Søkerens vurdering av den landskapsmessige utforming av prosjektet framgår av bilagene 4.1.3. og 6.3.6. som siteres nedenfor.

Fjellanger Widerøe A/S, Planavdelingen, uttaler den 23. april 1975:

«1. *Eksisterende situasjon.*

Området ved Bingsfossen har stor betydning som rekreasjonsareal for befolkningen i Sørum og de omkringliggende kommuner på Romerike. Det har fine landskapskvaliteter og er lett sårbart for inngrep. De mest attraktive arealer er holmen i fossen og strendene på nedstrøms side av denne. Disse er lett tilgjengelige fra RV 171 og fra Sørumsand.

Menneskelige inngrep av betydning er riksvegen og to broer over fossen. Hengebroen på sydsiden av holmen har et spenn på ca. 100 m og er med sin lette konstruksjon og slanke linje med på å prege miljøet ved fossen.

2. *Utbyggingsalternativer.*

På ovenstående bakgrunn har undertegnede vurdert og deltatt i utformingen av de forskjellige utbyggingsalternativer.

Ut fra et landskapsmessig synspunkt bør stasjonen med inntaks- og avløpskanal plasseres i den trange del av fossen. En del av arealene på nordsiden av holmen blir dermed beskåret, mens avløpskalane knapt lager synlige inngrep. Som vist i et av våre bilag vil stasjonsbygningen med sin lave høyde bli svært lite synlig fra de mest benyttede strender nedenfor anlegget.

Etter vår mening knyttes de mest iøynefallende inngrep og betydeligste endring av eksisterende situasjon seg til bygging av dammen syd for holmen. Dette gjelder både selve dammen og endring av vannføringen i stryket.

a. Alternativ I. Bevaring av eksisterende hengebro og riksvegen som gang- og sykkelveg.

Dammen kan bygges uten synlige pilarer og det blir ingen vesentlig endring av åpningen under hengebroen. Dette er landskapsmessig langt den mest fordelaktige løsning.

b. Alternativ II og II. Korbinasjon kraftstasjon/dam og ny riksveg.

Hengebroen rives og dammen får på grunn av vegbroen en helt annen og mer dominerende karakter. Det frie og åpne blikk oppover elven fra strendene blir med dette betydelig redusert. Hvorvidt man skal legge vegbroen på nedstrøms (alt. II) eller oppstrøms side av stasjonen (alt. III) spiller etter vår mening ingen avgjørende rolle i landskapsmessig sammenheng.

3. *Konklusjon.*

En utbygging av Bingsfossen vil ikke i nevneverdig grad berøre de mest benyttede arealer på holmen og langs Glommas strender. Det visuelle inntrykk spesielt ved kombinasjonen vegbro og dam blir endret og det må legges betydelig arbeid i å gjøre konstruksjonene ved denne del av anlegget så lette og åpne som mulig.»

Landskapsarkitekter Eik og Gabrielsen uttaler 21. april 1975:

«Fjellanger Widerøe A/S har utarbeidet forslag til kraftverk, dam og broer med tilstøtende arealer. Det vises direkte til planer utarbeidet av firmaet.

Etter oppdrag fra Akershus Elektrisitetsverk har vi foretatt en vurdering av de terrengendringer som en utbygging etter de framlagte planer vil medføre.

Med utgangspunkt i de forutsetninger som gjelder for veidimensjoneringen finner vi alternativ II med kraftstasjon øst for veien best både når det gjelder veiens hovedtrasé og de utseendemessige forhold vestover langs elva.

1. Den framlagte skisse for øya mellom broene hvor det er foreslått å bruke utsprengt masse til utvidelse østover gir store muligheter til å utforme et attraktivt oppholdsareal og en god parkeringsplass. Begge deler er nødvendig slik vi kjenner områdets bruk til friluftsliv. I den videre planlegging bør det legges særlig vekt nettopp på denne delen av prosjektet. Trevegetasjonen på øya kan beholdes vest for veien. Øst for veien bør det drøftes inngående om furubestanden kan beholdes. Den framtidige vegetasjonsbruk i dette området bør utredes nærmere.
2. På øyas nordspiss må den terrengmessige tilpassing ved brofeste, tømmerrenne og fisketrapp planlegges i detalj.
3. De planlagte inngrep langs nordbredden av elva på grunn av avløpskanalen er små. Oppholdsarealene i dette området endres lite. Parkeringsplass og vei til stasjonen bør gjennomføres som foreslått. Det bør

brukes relativt mye trevegetasjon i «kafé-området».
4. Det er i planforslaget antydet en mindre tørrlegging av elveleiet nordvest for dam/bro. Det er ikke mulig ut fra det framlagte materialet å vurdere dette nærmere.

Videre er det ikke framlagt materiale som viser hvordan endringer i elvas vannstand påvirker områdene ovenfor kraftstasjonen. Brofestet helt i syd-vest er ikke detaljbehandlet.»

I vedliggende uttalelse fra fiskerikonsulent Trygve Løkensgard datert 6. mars 1975 sies følgende:

«Under henvisning til saken kan jeg meddele:
Når det gjelder spørsmålet om bygging av fisketrapp(er), vil en måtte komme tilbake til dette når modellen i Vassdragslaboratoriet er ferdig. Dette om det blir nødvendig med to trapper og hvor trappen(e) skal plasseres.
Når det gjelder «magasine» mellom Bingsfoss og Rånåsfoss, vil dette bidra til å endre de nåværende fiskeriforhold. Jeg vil anse det mer sannsynlig at en slik omlegging fra elv til «sjø» vil komme til å endre fiske av aure og harr til et mer regulært gjeddefiske. Dette er et resultat i ugunstig retning, som vil føre til en verdiforringelse av fisket på denne strekning.
Når det gjelder fisket i de nærmeste områder nedstrøms dammene, må en regne med at utøvelsen av dette vil bli skadelidende. Av de vedlagte fotografier, ser det ut til at viktige fiskeplasser under Bingsfossen vil falle vekk.
Herfra og videre nedover elven, vil neppe utøvelsen av fisket bli skadelidende.
Jeg gjør oppmerksom på at gytemulighetene for aure og harr på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss vil falle vekk, og må kompenseres ved utsetting av yngel/settefisk av disse fiskearter. Størrelsen av utsettingspålegget vil en komme tilbake til når skaden på reproduksjonsforholdene er nærmere vurdert.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer har ingen bemerkning til en eventuell kraftutbygging av Bingsfoss etter de foreliggende planer.

Det foreligger også som bilag til søknaden følgende uttalelse datert 5. mars 1975 fra Universitetet i Oslo:

«Universitetets Oldsakssamling kjenner ikke til fortidsminner i utbyggings- eller neddemmingsområdet, men vi må ta forbehold om at slike kan finnes. Vår endelige uttalelse kan derfor først avgis etter en befaring. Denne vil bli foretatt så snart det er snøbart. Utgiftene ved befaringen vil bli å belaste Akershus Elektrisitetsverk ifølge Lov om Fornminne § 6.»

En israpport datert 7. april 1975 fra NVE om isforholdene i Glomma på strekningen Rånåsfoss—Øyeren før og etter eventuell utbygging av Bingsfoss har denne konklusjon:

«En eventuell utbygging av Bingsfoss, med en dam som hever lavvannsnivået med ca. 2,5 m, vil stort sett virke inn på isforholdene bare på strekningen fra Bingsfoss opp til Rånåsfoss. En utbygging vil gjøre isforholdene der mer stabile og strekningen vil i større grad enn nå ha et sammenhengende isdekke gjennom storparten av vinteren. Et åpent parti over strømdraget nedover fra Rånåsfoss kraftverk vil fremdeles være å finne, men selv dette vil bli redusert noe.
Et mer stabilt og solid isdekke mellom Rånåsfoss og Bingsfoss, vil muligens forsinke isløsningen om våren noe på denne strekningen.
Isforholdene nedenfor Bingsfoss vil bli lite berørt av utbyggingen. Fra utløpet av Bingsfoss kraftverk vil det imidlertid vanligvis bli et litt større åpent parti enn tilfelle er nedenfor fossen i dag.»

Det vedligger også følgende uttalelse fra NIVA datert 7. april 1975:

«Vi vil i det følgende gi en foreløpig uttalelse om hvordan en eventuell utbygging av Bingsfoss vil kunne innvirke på vassdrags- og resipientforhold. Det vil ikke være nødvendig med særskilte undersøkelser for å vurdere slike virkninger. Imidlertid er det enkelte holdepunkter vi mangler informasjon om, og vi vil foreslå at det blir gitt anledning til en orienterende befaring av den aktuelle elvestrekning i løpet av mai.
En hevning av vannspeilet ved Bingsfoss på ca. 100—150 cm ved normal vannstand vil innebære en hevning oppover vassdraget som tilsvarer ca. 50 cm ved Rånåsfoss. Oppdemningen vil være særlig merkbar i perioder utenom sommerhalvåret. Inngrepet representerer en beskjeden neddemning av strandområder. Imidlertid er det grunn til å regne med noe endrede utvasknings- og erosjonsforhold. Nye strømmønstre og oppholdstider for vannmassene vil i noen grad gjøre seg gjeldende. Endrede sedimenteringsbetingelser kan innebære at det vil finne sted dannelse av slamavsetninger på strekningen av Glåma som er influert av damanlegget. Det er grunn til å nevne at det er en betydelig transport av partikulære forurensninger i vannmassene her. Begroingsorganismer får til dels nye voksebetingelser og vil opptre forskjellig fra i dag.
Ut fra de foreliggende opplysninger vurderer vi utbyggingen av Bingsfoss å ha minimal betydning for resipientforholdene i vassdraget utover det lokale området. Vi vil imidlertid tilrå at det i forbindelse med de løpende vassdragsundersøkelser i Glåma blir opprettet et målested på elvestrekningen som blir influert av damanlegget for å følge hvordan utviklingen blir. Det bør dessuten i tilknytning til kraftstasjonen bli bygget et enkelt anlegg for å kunne gjøre bilogiske resipientobservasjoner.»

Søknaden har uttalelse fra Sørum jordstyre datert 16. april 1975. Konklusjonen lyder slik:

«1. En regulering av Glomma opp til kote 106,5 på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss vil medføre relativt liten skadevirkning for landbruket. Dyrket mark blir

ikke berørt og de produktive arealene som blir neddemt er relativt små og produksjonsverdien er forholdsvis liten.
2. Det bør vurderes nøye om det kan bli fare for ras eller utgraving enkelte steder langs de nye elvebreddene. Generelt sett burde en høyere og jevn vannstand virke stabiliserende, men det er mulig at bølgeslag kan undergrave løsjordavsetningene og medføre utrasing.
3. Det kan oppstå uforutsette skadevirkninger etter oppdemming og det bør derfor være anledning til å ta opp slike saker på et senere tidspunkt.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i lokalpressen og har vært lagt ut til gjennomsyn for interesserte og for øvrig vært sendt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Sørum kommunestyre vedtok i møte 28. mai 1975 med 29 mot 4 stemmer følgende flertallsinnstilling fra formannskapet:

«Det vises til vedlagte kopi av søknad av 28. april 1975 fra Akershus Elektrisitetsverk til Industridepartementet. Søknaden er oversendt via Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen til Sørum kommune fra fylkesmannen. Det anmodes om kommunens uttalelse i saken, kfr. Vassdragslovens § 125. Svarfrist er 1. juni 1975.

Kommunen har på forhånd vært informert om søknaden ved at El-verket bl. a. har fremlagt sin utbyggingsplan. Utbyggingsplanen har vært forelagt potensielle interesserte instanser, som er blitt bedt om å avgi uttalelse til kommunen. Disse uttalelsene ville kommunen tillegge rettledende betydning når den skulle gi sin uttalelse i foreliggende sak.

Følgende ble bedt om å uttale seg:

Generalplanutvalget,
Bygningsrådet,
Innlandsfiskenemnda,
Friluftsnemnda,
Jordstyret,
Natur- og miljøvernutvalget,
Sørumsand- og omegn sportsfiskeforening,
Sørumsand og omegn vel,
Sørumsand grunneierlag,
Sørum Høyre,
Sørum Arbeiderparti,
Sørum Sosialistisk Venstreparti,
Sørum Senterparti,
Sørum Kr. folkeparti,
Sørum Venstre.

Av disse har alle unntatt Senterpartiet, Kr. folkeparti og Venstre svart.

Svarene vedlegges i kopi.

Det har fra et enkelt hold vært dratt i tvil hvilken lov som denne sak skal behandles etter. Søknaden er fremmet etter lov om vassdragene av 15. mars 1940. En viser ellers til vedlagte avskrift av brev 12. mai 1975 fra Vassdragsdirektoratet til Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening.

Søknad om utbyggingstillatelse refererer til lovens §§ 104 og 105 og ekspropriasjonstillatelsen til § 62.

En vil peke på at Akershus fylke (konsesjonssøkeren) tidligere har ervervet fallrettighetene og en del arealer i utbyggingsområdet.

Når Sørum kommune skal vurdere om hvorvidt søknaden skal anbefales eller ikke, bør en ha for øye bestemmelsen i lovens § 106, 1, om at «— — — tiltaket medfører slik nytte for samfunnet at skaden for de offentlige eller almene interesser mer enn oppveies». Ved eventuell anbefaling av søknaden bør kommunen peke på de reservasjoner som måtte gjøre seg gjeldende, og som konsesjonsgiveren kan innta som vilkår i tillatelsen, kfr. § 106,2, som lyder: «I tillatelsen kan settes slike vilkår som finnes påkrevd av hensyn til offentlige eller almene interesser som tiltaket utsetter for skade eller av hensyn til samfunnets nytte av tiltaket».

Foruten den indirekte positive betydning utbyggingen kan medføre for Sørum kommune, vil en anta at de synbare og nærliggende økonomiske interesser omfattes av at det vil bli bygd ny bru over Bingsfossen på et tidligere tidspunkt enn hva en kan vente ved vanlig prioritering. Videre vil det nye kraftverket gi kommunen en skatteinntekt mellom kr. 300 000 og kr. 500 000 pr. år. Se vedlagte kopi av brev 5. mai 1975 fra likningssjefen.

På forespørsel i Vassdragsdirektoratet har en fått opplyst at det ikke vil tilfalle kommunen konsesjonsavgift vedr. dette prosjektet.

De negative sidene ved utbyggingen kan f. t. ikke registreres i pengeverdier.

Innhentede uttalelser i saken gir i de fleste tilfeller generelt uttrykk for at konsesjon ikke bør tilrås idet det fremheves flere negative sider som følge av utbyggingen. De reservasjoner det er pekt på, som det bør tas forbehold om i tilfelle av at konsesjonen anbefales, kan i grove trekk sammenfattes slik:

1. Sikre ferdselen langs strendene slik at denne ikke blir hindret som følge av det nye tiltaket. Anlegg av turveier, gangstier.
2. Ferdselen for barna sikres (i utbyggingsområdet).
3. Spesielle sikringstiltak, hensyn til støy og skånsom drift i anleggstiden.
4. Badeplassene må bevares. Anlegg av badeplass på Fynsand.
5. Fiskefremmende tiltak.
6. Bygging av anlegg for biologisk resipientundersøkelser.
7. Sikring mot ras. Uforutsette skadevirkninger som kan oppstå etter oppdemmingen må kunne tas opp på et senere tidspunkt og sikringsarbeider pålegges konsesjonshaveren.
8. Utstrakt bruk av landskapspleie.
9. Øya utbygges og tilrettelegges for fritidsaktiviteter, bl. a. båthavn.
10. Bruk av steinmassene (til positive tiltak) langs elva.
11. Diskret fremføring av kraftlinjene.
12. Bygging av ny bru i kombinasjon med kraftverket.
13. Oppsitterne i anleggsområdet ytes ulempeserstatning i anleggstiden.

Det har fra enkelte hold vært nevnt at den gamle hengebrua over Bingsfossen bør bevares. Dette kan vel neppe bli aktuelt når det

nå planlegges ny bru. Men skulle det mot formodning bli aktuelt å beholde hengebrua, så må kommunen ta forbehold om at framtidig vedlikehold og utbedring i tilfelle skal være kommunen uvedkommende om hengebrua med tilførselsveger i sin tid skulle bli omklassifisert som kommunalt anlegg.

Dersom øya utbygges til friluftsformål, må adkomst sikres. Og da avkjørsel til- o^ fra parkeringsplasser på selve øya neppe kan gi tilstrekkelig kapasitet, bør det tas forbehold om regulering og opparbeidelse av parkeringsplasser i umiddelbar nærhet av brufestene. Dette må bekostes av konsesjonssøkeren.

Når det gjelder plassering og bruk av steinmasser vil en vise til side 42 — 43 — 44 i Utbyggingsplanen. Det fremgår her at kommunens innstilling vil bli tillagt vekt ved endelig valg av alternativer. En tilrår at kommunen går inn for alternativ a på side 43. Kfr. pkt. 9 foran i saksframlegget.

Kommunen bør sikre seg steinmasser til utbyggingsformål. Men da kommunen ikke er i stand til å betale for massene før den tas i bruk og utgiftene kan belastes de respektive prosjekter, må en få avtale med konsesjonssøkeren om dette.

En må gå ut fra at det i forbindelse med utbyggingen blir flere detaljer som kommunen bør få gjennomført for konsesjonssøkerens regning. Disse kan en vanskelig skissere og omtale uttømmende på forhånd. Dette må kommunen løse gjennom nærmere avtaler med utbyggeren. Det er all grunn til å regne med at denne vil gjøre sitt beste for at resultatet av inngrepet skal bli så bra som mulig, og at distriktets ønsker blir imøtekommet så langt råd er.

Når en til slutt skal vurdere om kommunen skal tilrå eller fraråden omsøkte utbyggings- og eksporpriasjonstillatelse, og ser saken i sammenheng med Vassdragslovens § 196, som er sitert foran, vil en måtte si at tiltaket sannsynligvis totalt medfører større samfunnsmessige fordeler enn ulemper. Dette er imidlertid meget vanskelig å vurdere, fordi det ikke er målbare verdier en stiller opp mot hverandre.

Alt tatt i betraktning avgir jeg følgende innstilling til vedtak:

1. Formannskapet innbyr kommunestyret til å tilrå at den omsøkte tillatelse innvilges mot at de forbehold som fremgår av nærværende saksframlegg inntas i konsesjonsvilkårene i den utstrekning dette er mulig.
2. Kommunen forutsetter fortløpende kontakt og samarbeid med konsesjonssøkeren og at denne tar kommunen med på råd vedrørende de arbeidsoppdrag som berører kommunens interesser.»

Mindretallet stemte for følgende:

«1. Sørum kommune ønsker primært å bevare Bingsfossen som den er i dag. Da en mener at fossen har stor betydning for miljøet og som rekreasjonsområde.
2. Skulle det likevel bli gitt konsesjon, ber Sørum kommune om at de i saksbilaget oppførte 13 punkter (side 2—3) blir inntatt i konsesjonsvilkårene.»

Av de innhentede uttalelser nevnt innledningsvis i kommunestyrevedtaket siteres:

Sørumsand Bygningsråd, uttalelse av 9. mai 1975:

«Av kjente energikilder i dag er vannkraft å foretrekke framfor atom- og olje/gassverk, fordi vannkraften er selvfornyende uten at den skaper forurensningsproblemer. Den natur som det gjøres inngrep i, fornyer seg dessverre ikke. Og våre vannkraftressurser er snart oppbrukt.

Denne prioritering av vannkraften har ført til at planen om utbygging av Bingsfoss har meldt seg på nytt. Tidspunktet for eventuell utbygging er blitt framskutt som følge av regjeringens program for økning i energiforbruket. Utbyggingen er videre begrunnet og fremskyndet lokalt ved forbruksøkning. Ut fra vår ressurssituasjon også for vannskraftens vedkommende rår det uenighet om tempoet i forbruksøkningen.

Når verneinteressen ved Bingsfossen skal vurderes opp mot utbygging i en aktuell situasjon hvor et nærmere bestemt antall elvefall tenkes utbygget i perioden 1974—78, trengs det informasjoner om de aktuelle utbyggingsprosjekters verneverdi. Slike informasjoner savnes.

Sørum bygningsråd, så vel som andre kommunale organ, har således ikke forutsetning for å kunne foreta denne vurdering. Det blir således Regjeringens ansvarsområde å foreta denne avveining. Dersom Regjeringen kommer til at verneinteressene ved Bingsfoss må vike til fordel for den programmerte forbruksøkning nå, må det skje på nærmere avtalte vilkår, der de tapte natur- og fritidsinteresser for lokalbefolkningen kompenseres ved følgende tiltak:

1. Eksisterende friarealer og landskapet for øvrig søkes bevart så langt råd er ved skånsom behandling. De sår som følger ved anleggsvirksomheten søkes utbedret bl. a. ved utstrakt bruk av landskapspleie.
2. Tapte friarealer kompenseres ved å lette tilkomsten til «sjøen» mellom Rånåsfoss og Bingsfoss, og ved at den antydede øya legges ut til friareal med muligheter for ulike aktiviteter i badeliv, båtsport, fiske m. v. Særlig viktig er det at tapt fiske kompenseres.
3. Disponible steinmasser nyttes også til å steinsette Glommas elveløp der utgravningen skjer og på en slik måte at almenhetens adgang til elva lettes.
4. Eiendommen «Ekra»s innmark må bli spart for kraftledning i friluft.
5. Bruprosjektet løses i kombinasjon med kraftverket. En bedret bruforbindelse må ikke oppmuntre til nye store byggefelt. Den ventede trafikkøkning nødvendiggjør sikringstiltak for myke trafikanter langs R.v. 171.
6. Oppsitterne i anleggsområdet ytes ulempeserstatning i anleggstiden.

En forutsetter at samkjøringsordningen i energiforsyningen bevirker at den kraftmengde som eventuelt innvinnes, indirekte også kan komme de distrikter til gode som i sterkere grad enn Osloområdet trenger stimulans i adbeidsliv og bosetting.»

Innlandsfiskenemnda, uttalelse av 9. mai 1975:

«De rådende fiskeforhold på strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss—Øieren.

Elvestrekningen fører de fleste av de fiskearter som finnes i Øieren. Harrbestanden har vært i tilbakegang i flere tiår, og er nå ganske tynn. Nemnda tør ikke uttale seg om årsaken til denne tilbakegang, men tror ikke at den kan forklares bare ved overbeskatning.

En annen art som er i tilbakegang er brasme, her synes årsaken å være klar idet flere av brasmens gytebekker er ødelagt av forurensninger. Asabekken med utløp i Rømua og Jeksla med utløp i Leiralva.

Ørretbestanden har vel alltid vært tynn, men ser ut til å beholde sin posisjon. Det tas årlig fisk på opptil 5—6 kilo. Sikbestanden er god, men oppgangen i elva kan variere sterkt fra år til annet. Fisket i Glomma på nevnte strekning drives bare som fritidsfiske. På strekningen Bingsfoss—Øieren fiskes det mest etter gjedde, abbor og lake samt sik i gytetiden. Ved Bingsfoss stangfiske etter harr, ørret og sik. Dette er også det dominerende fiske på strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss.

Gyteplasser for harr mellom merkene 5—9 på bilag 6.3.1.1.a. Disse gyteplasser vil antagelig tåle den planlagte oppdemming. Det er nærliggende å tro at det finnes gyteplasser for lakseartene mellom merke 17 og 18 og nedenfor merke 30 på samme bilag (kan ikke fiskes fra land). Disse gyteplasser kommer så langt ned i dammen at en vil anta de blir ødelagt av nedslamming.

Gjedde og abbor vil få sine gyteforhold forbedret på grunn av jevnere vannstand i dammen. I elvens venstre side like nedenfor Bingsfoss ligger den største gyteplass for sik som man med sikkerhet kjenner til. På dette sted er det et godt sikfiske og det tas årlig noen hundre kilo sik av god kvalitet. Lovlig fiske med 45 mm garn i tiden 10. til 25. november. Temperatur og vannføring har stor innvirkning på mulighetene for fisket. Nemnda regner med totalødeleggelse av denne gyteplass idet vannoverstrømmingen i vinterhalvåret blir borte.

Konklusjon: Tilbakegang av artene sik, harr og ørret. Stangfiske vil bli skadelidende. Utbyggeren bør pålegges fiskefremmende tiltak. Disse bør ikke låses fast til bestemte tiltak for all tid. Utviklingen etter utbygging bør følges nøye og praktiske tiltak bør iverksettes på grunnlag av de erfaringer en høster. Harrens gyteplasser på elvens østside mellom merkene 5—9 på bilag 6.3.1.1.a bør fredes i gytetiden.»

Sørum friluftsnemnd, uttalelse av 7. mai 1975:

«Idet brev av 22. april d. å. erkjennes mottatt, må det først og fremst beklages at den tidsfrist man har fått for gjennomgåelse av saken, er så forvirrende kort.

Sørum Friluftsnemnd har gjennem alle år den har eksistert, betraktet strendene langs Glomma, og særlig Bingsfossen og områdene rundt den, som særlig verneverdige områder innen Sørum Kommune. Man har betraktet disse områder som godt sikret for friluftsformål, fordi grunneierne langs Glomma har gitt Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening rettigheter for færdsel og fiske, likesom Akershus Elektrisitetsverk har overført rettigheter til samme forening når det gjelder Bingsfoss. At en utbygning av Bingsfoss kunde komme på tale, har man ikke tenkt sig muligheten av, fordi man visste at planer om utbygning tidligere var vurdert og lagt bort som helt igjennem uøkonomiske.

Av denne grunn har Friluftsnemnda ikke tidligere foreslått for kommunen å båndlegge områdene ved Glomma som friluftsområde.

Når spørsmålet om utbygning av Bingsfossen nu er fremkommet, og på en måte som tyder på at saken skal presses igjennem, vil Sørum Friluftsnemnd uttale:

«Det er almindelig anerkjendt at Bingsfossen slik vi har den idag, er et av de mest attraktive og kanskje mest søkte friluftssteder vi har på Romerike, kanskje i Akershus. Ved siden av fossen og de hyggelige omgivelser har det sikkert været fiskemulighetene som har trukket så mange mennesker til dette sted. Både omkring fossen og langs strendene både nedenfor fossen og på strekningen Bingsfossen—Rånåsfoss, er det gode muligheter for sportfiske efter ørret og harr. Ved en utbygging av Bingsfossen får man ikke lenger en elv med stryk og strømmende vann over grunner mellem Bingsfossen og Rånåsfoss, men en innsjø, og harrens og muligens ørretens gyteplasser vil ødelegges.

Sportsfiske efter ørret og harr og sik vil ikke lenger være mulig.

En annen ulempe, som ikke er nevnt i det hele tatt i utredningen av april 1975 fra Akershus Elektrisitetsverk er den innvirkning utbyggingen vil ha på fuglelivet, særlig vinterstid, nedenfor Rånåsfoss og Bingsfoss. Her holder andefugler, særlig Kvinender, men også annen fugl, til i et meget stort antal. Utbygningen vil for dette fugleliv bety en katastrofe.

Det bør til slutt nevnes den renseeffekt som strykene i Glomma og Bingsfossen selv har på et idag sterkt forurenset Glommavann. Det gir oksygen til elevevannet, noe som må antas å ha stor betydning for vannets kvalitet videre nedover til Øieren.

Sørum Friluftsnemnd vil sterkt beklage de skader og ulemper som en utbygning av Bingsfossen vil medføre for natur og friluftsliv i Sørum.»

Sørum Jordstyre, uttalelse av 6. mai 1975:

«Jordstyret er enig i herredsagronomens uttalelse datert 16. april 1975 gjengitt som bilag 6.3.11 i redegjørelsen om utbyggingsplanen for Bingsfoss kraftverk.

Jordstyret har derfor ikke noe å bemerke til at konsesjon for utbygging av Bingsfoss kraftverk blir gitt på betingelse av at en eventuell rasfare blir vurdert og nødvendige sikringsarbeider utført.

Uforutsette skadevirkninger som kan oppstå etter oppdemmingen må kunne tas opp på et senere tidspunkt og sikringsarbeider pålegges konsesjonsinnehaveren.»

Natur- og Miljøvernutvalget i Sørum kommune, uttalelse av 6. mai 1975:

«På grunn av den korte tidsfristen er det umulig for Natur- og Miljøvernutvalget å avgi en fyldestgjørende uttalelse om saken.

Rådende forhold:
Bingsfossen med sitt frie vannfall er et særegent landskap på Romerike. Særlig er stranden nedstrøms fossen, høyre side, av unik karakter, med sandstrand avbrutt av små bergknauser. Denne har tidligere vært meget brukt som teltplass i ferietiden. I de senere år har besøket av tilreisende mest vært konsentrert til helgene på forsomeren. I ferietiden avtar besøket av tilreisende, men den stedlige befolkningen øker bruken av arealene denne tiden.
Foruten «vanlig friluftsliv» drives det et utstrakt sportsfiske etter ørret, harr og sik.
Området er, på grunn av sin særegne karakter og gode utnyttelse som friluftsområde registrert som verneverdig.
Området på samme side, oppstrøms, er noe mindre brukt som friluftsområde, da det vesentligste av stranden står under vann til månedsskiftet juli—august.

Fauna:
Langs Glomma foregår det et livlig trekk av svømmefugler. Om høsten foregår trekket i oktober, november og desember, med det største antall fugler i november. Om våren går trekket tilbake i mars—april. Det forekommer sporadiske besøk av hegre om sommeren og sangsvaner om vinteren.
Det er ingen rugeplass for svømmefugler i området.

Skadevirkninger om utbygging av kraftverk:
Sportsfisket vil bli redusert.
Stedets attraksjon, det frie fossefall, vil forsvinne.
Natur- og miljøvernutvalget mener dette vil redusere områdets rekreasjonsverdi i betydelig grad.
Som en foreløpig uttalelse vil Natur- og Miljøvernutvalget på det nåværende tidspunkt fraråde at Bingsfoss bygges ut etter de foreslåtte planene. Denne utbyggingen vil frata kommunen et rekreasjonsareal av vesentlig verdi.
Om en utbygging likevel skulle bli en realitet vil Natur- og Miljøvernutvalget sterkt understreke at utbyggeren bør kunne løse andre oppgaver i området, som følge av de skadevirkninger det påfører stedet. En vil her konkret peke på mulighetene for å rydde elvebunnen og anlegge en badeplass på Fynsand. Det må også opparbeides gangsti på elvens høyre side oppstrøms fossen så langt som til merke 25 på bilag 6.3.1.1.a.
Utvalget har også merket seg at det i brev fra Norsk Institutt for Vannforskning er foreslått bygget et anlegg i tilknytning til kraftstasjonen for å kunne gjøre bilogiske resipientobservasjoner. Man vil således kunne følge utviklingen av partikulære forurensinger i vannmassene.
Da en ikke kan se at et slikt anlegg er tatt med i planene, anbefaler utvalget at dette blir gjort.»

Sørumsand og omegn sportsfiskerforening, uttalelse av 9. mai 1975:

«Vi viser til Deres brev av 22. og 29. april hvor foreningen oppfordres til å avgi uttalelse innen 9. mai, og til vårt brev av 29. april hvor vi trekker uttalelsesfristenes lovlighet i tvil. Da det ved fristenes utløp (9. mai) ennå ikke er brakt klarhet i dette spørsmål, velger vi å avgi nedenforstående uttalelse, men vil stå fritt til å komme med nye uttalelser dersom fristen for disse måtte bli forlenget.
Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening går i mot en utbygging av Bingsfossen. Foreningen har helt fra starten av for 25 år siden basert sin virksomhet på området ved Bingsfoss og Rånåsfoss. I særlig grad har strekningen mellom Rånåsfoss og Bingsfoss vært benyttet til fiskekultur, og her er i disse årene satt ut ikke mindre enn ca. 120 000 yngel og settefisk av ørret og harr.
Ved en oppdemming til kote 106,5 må dette området anses tapt som attraktivt fiskeområde.

Strendene vil her helt eller delvis forsvinne, og adgangen til og bruksmuligheten av området vil således bli meget sterkt redusert. Vi har her et av de beste strømstryk så langt ned i Glommavassdraget, og som egner seg særlig godt til edelfisk som ørret og harr.
Ørretbestanden vil sakte og sikkert dø ut, og harrbestanden reduseres eller blir borte. Forholdene for gjedde blir ypperlige, og den vil bli en stor trussel mot det som måtte bli tilbake av edelfisk.
Påstanden om godt gjeddefiske og lettere båtbruk i den nye «sjøen» anser vi i denne sammenheng for helt uvesentlig. Gjedde er det nok av i Glomma forøvrig, og båtbruken blir fortsatt sterkt hindret av tømmer og demning ovenfor og nedenfor.
Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening ser ingen positiv forandring ved oppdemning mellom Rånåsfoss og Bingsfoss. Også nedenfor fossen vil det bli forandringer i fisket. Her vil viktige fiskeplasser bli borte, (se utbyggingsplan — bilag 6-3-4) og strømforholdene vil forandres. Hvilke innvirkninger dette har på fisket er det vanskelig å si noe om.
Man må også være klar over verdien av området som friluft- og rekreasjonsområde i sammenheng med fisket. Dette vil ha enda større verdi når den planlagte rensing av Glomma er gjennomført. Da vil forholdene for edelfisk bli betraktelig bedret.
Fiskeplassene i det aktuelle området benyttes i stor grad av tilreisende, og er et meget attraktivt sted for fiskere fra hele Romerike. Ingen fiskeinteressert er tjent med de forandringer en utbygging vil gi, og spesielt stort vil tapet av strømstyrkene mellom Bingsfoss og Rånåsfoss være. Dette er jo også det området foreningen i særlig grad har basert sin virksomhet på.
Hvis konsesjon likevel skulle bli gitt, vil Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening forbeholde seg retten til å komme tilbake med nye uttalelser.
Vi vil på det nåværende tidspunkt likevel antyde mulige tiltak som måtte bli gjort som kompensasjon ovenfor Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening:

Et fond opprettes og disponeres av Innlandsfiskenemnden. Dette fond må vår forening kunne tappe midler av til kulturarbeide i Glomma eller eventuelle andre erstatningsvann.
Fisketrapp som ørret og harr kan gå.
Minstevannføring over dammen hele året.
At foreningen får et visst antall settefisk pr. år av utbyggerene.
At utbyggerene sørger for fri ferdsel langs strendene der hvor det er behov for det.
At Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening står fritt til å disponere fisk og midler til andre vann i området om forholdene i Glomma eller eventuelle andre erstatningssikt å drive fiskekultur her.

Dette til foreløpig orientering.

For Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening.

Helge Njaa,
formann.

Etter konferanse med Norges Jeger og Fiskerforbund 9. mai hvor det ble henvist til brev sendt samme dag og som vår forening mottok 10. mai finner vi det riktig å tilføye følgende:
Da fiskerikonsulenten for Øst-Norge ikke har avgitt sin endelige uttalelse og de nødvendige pålegg ikke er utformet bortsett fra forslag til fisketrapp vil Sørumsand og Omegn Sportsfiskeforening forbeholde seg retten til å vente med sin endelige uttalelse inntil slike betingelser foreligger.»

Sørum Grunneierlag, uttalelse av 9. mai 1975:

«I styremøte på Foreningshuset den 7. mai 1975 var samtlige enige om at det å avgi uttalelse om utbygging av Bingsfoss på så kort tid ikke på noen måte er forsvarlig. Det står ikke i menneskelig makt å sette seg inn i denne saken og avgi noen begrunnet uttalelse med slik tidsfrist som av ordføreren er karakterisert som umenneskelig.»

Sørum Høgre, uttalelse av 9. mai 1975:

«Sørum Høgre ønsker primært å bevare Bingsfossen slik som den er i dag. Hvis man allikevel av nasjonal helhetsvurdering finner det nødvendig med utbygging, må den foretas så skånsomt som mulig.
Ved en eventuell utbygging bør Sørum kommune be om at området bearbeides slik at det også i fremtiden kan benyttes som friluftsareal, f. eks. ved at det opparbeides turveier langs Glomma.»

Sørum Arbeiderparti, uttalelse av 9. mai 1975:

«Sørum Arbeiderpartis representantskap behandlet i møte fredag 9. mai d. å. søknaden om konsesjon for utbygging av Bingsfossen, etter orientering av siviling. Jonfinn Fløtre, Akershus El.verk. Representantskapet vedtok følgende uttalelse som hermed oversendes Sørum formannskap:
Sørum Arbeiderparti vil overfor kommunestyret anbefale konsesjon gitt til utbygging av det planlagte kraftverk i Bingsfossen.
Kommunestyret bør sette bestemte krav som betingelse for å anbefale konsesjon, bl. a.:
1) at faren for ras/utvasking blir grundig undersøkt, og at de nødvendige sikringsarbeider blir utført.
2) at terreng-inngrepene blir så skånsomme som mulig, og
3) at anleggsområdet får en naturvennlig etterbehandling,
4) at friluftsinteressene — spesielt fiske- og bademulighetene, samt adgangen til fri ferdsel langs strendene — sikres,
5) at overføringslinjene blir lagt slik at de virker minst mulig skjemmende.

Begrunnelse:
Forutsatt knapphet på elektrisk kraft i de nærmeste år — og ut fra en samfunnsmessig vurdering — er det trolig forsvarlig å bygge ut Bingsfossen. Anlegget ligger i forsyningsområdet, slik at kostbare overføringslinjer kan unngås. Samtidig viser planene at utbyggingen synes å bli relativt skånsom mot natur og miljø. En rimelig og rask løsning av bru-problemet må også telle med i vurderingen. Det må også legges vekt på at forskjellige uttalelser fra faginstanser ikke inneholder alvorlige og tungtveiende innvendinger mot utbyggingen.»

Sørum Sosialistiske Venstreparti, uttalelse av 11. mai 1975:

«1) Saksbehandlingen.
Sørum S.V. har som de øvrige kommunale instanser fått svært kort tid til rådighet for å vurdere det mottatte underlaget fra AEV.
For å sikre en skikkelig og grundig behandling i de forskjellige organer, ber Sørum S.V. primært om at svarfristen forlenges ut mai måned.
Vi vil kort nevne at det med en svarfrist på ca. en uke ikke er mulig for noe politisk parti å få behandlet saken på medlemsmøte, noe som bør være en forutsetning for å få en demokratisk behandling.
Ordfører Eriksen uttalte på møte 2. mai 1975 «den tid kommunen har til rådighet er nesten umenneskelig». På side 7 i Energimeldingen står det at det må legges vekt på miljøverninteressene. Dette viser også klart at den tid man har fått til rådighet er for kort.

2) Behovet for energitilgangen fra Bingsfossen.
I avsnitt 8.1. i utbygingsplanen hvor dette diskuteres, vil vi påpeke at det ikke gjøres noe forsøk fra AEV's side på å lage en begrunnet prognose for hvordan energibehovet (og vannkraftbehovet) vil utvikle seg i Akershus i årene fremover. Avsnittet innledes med at: «AEV's økende kraftbehov i de nærmeste årene vil bli dekket dels ved egen utbygging (Funnesfoss) og dels ved hjelp av statskraft.» Senere snakkes det om at det vil «være behov for såvel all kraft fra Bingfoss som nye statskraftbestillinger» og «at tilgangen på elektrisk kraft ut fra prognoser er antatt å ville bli knapp i årene fra 1977—78.»
Det er ikke nevnt med et ord hvem de store grupper energibrukere i Akershus er

og hvordan deres energibehov (og etterspørsel) kan antas å utvikle seg i årene fremover. Det er heller ikke nevnt noe om ulike alternativer for befolkningsutviklingen og hvordan utbygging av næringsliv kan antas å virke inn på behovet for elektrisk kraft i fylket. Dette synes vi er uforsvarlig i en situasjon hvor man skal ta stilling til utbygging av den siste gjenværende foss i Glomma i denne delen av landet. Utbyggingen vil forårsake at man i større og mindre grad vil fjerne et naturgode. I en slik situasjon må det være rimelig at behovet for å gjøre dette blir dokumentert på en overbevisende måte.

Sørum S.V. har mottatt en prognose fra AEV som viser forventet utvikling av energiforbruket på landsbasis. De vekstlinjer som der er trukket opp ligger langt over det Energimeldingen legger opp til. Vi vedlegger kopi av den mottatte prognosen.

3) Økonomisk vurdering av Bingsfossen.

Selv om det forelå et dokumentert behov for mer elektrisk kraft i Akershus i årene fremover, er det ikke dermed sagt at dette skulle dekkes ved å bygge ut Bingsfossen.

Avgjørende for valg av energialternativ må være samfunnsøkonomiske kostnader som er forbundet med å fremskaffe den. I Energimeldingen sies det slik (side 7): «Økonomisk vil utbygging av et vassdrag måtte sammenlignes med hva det vil koste å erstatte vannkraft med annen energi. Det melder seg her vanskelige overbevisningsproblemer. Ved en kostnadsmessig sammenligning av alternative utnyttbare energikilder som mest mulig bør bygge på de samme beregningsprinsipper, er det ønskelig om de forskjellige energibæreres miljømessige virkninger blir tatt hensyn til ved beregningen.» Slike kostnadsmessige tillegg er selvfølgelig vanskelig å beregne, men når det gjelder Bingsfoss har AEV satt dem lik null, og det mener vi umulig kan være riktig. I utbyggingsplanen uttales det (s. 56) at: «med en beregnet midlere utbyggingspris for Bingsfoss på 92 øre/kWh kan utbyggingen synes dyr. En må imidlertid her ta hensyn til at den voldsomme prisstigningen de siste 3 årene (35—40 pst.) gjør at direkte sammenligning med tidligere utførte utbygginger ikke er realistisk.» Noe som imidlertid er realistisk er å sammenligne med kostnadene ved utbyggingen av den gjenstående nyttbare, men ikke utbygde vannkraft. En tabell på side 7 i Energimeldingen gir en oversikt over disse kostnadene regnet i 1974-priser. Kostnadene ved utbygging av Bingsfossen kommer i det som er kalt kostnadsklasse III. Om vi ser bort fra de vannfall som er vernet til 1983 vil Bingsfossutbyggingen ligge blant de 13 pst. dyrest utbyggbare vannfall. Her er det sett bort fra overførings- og miljøkostnader. Energidekningen i ulike fylker i Norge er noe som angår hele landet. Det er derfor ikke relevant som AEV gjør å begrunne en utbygging ut fra rene bedriftsøkonomiske vurderinger for AEV, hvor prisene for statskraft blir jevnført med kostnadene ved egenprodusert kraft ved ulike finansieringsmåter.

I rundskriv R-3/1975 av 26. februar 1975 fra Finansdepartementet blir det ved beregning av resultater og kostnader av offentlige investeringer anbefalt å bruke en kalkulasjonsrente på 10 pst. p. a.

Vår konklusjon er på bakgrunn av det vi har skrevet ovenfor at utbyggingen av Bingsfoss samfunnsøkonomisk sett er mer enn tvilsom.

4) Øvrige konmmentarer til underlaget.

Dette punktet er nødt til å bli preget av den korte tiden vi har hatt til rådighet.

Vedr. skriv fra Sørum jordstyre:

I pkt. 2 heter det: «Det bør vurderes nøye om det kan bli fare for ras eller utgraving.» Dette forholdet må etter vår oppfatning utredes skikkelig før saken behandles i kommunestyret.

Vedr. Oppdemmingens innvirkning på Fyn'sfeltet:

Dette er ikke nevnt i AEV's underlag. En hevet vannstand kan få store skadevirkninger og følgende forhold må klarlegges:

a) Kan den øktevannstanden forårsake ras eller utgraving? (Bakken skrår sterkt ned mot vika, og det er leirholdig jord.)
b) På hvilken måte vil man sikre barna?
c) I den indre delen av vika kommer det ut en bekk som for en stor del består av kloakk. Har man tenkt å slippe denne rett ut i den indre delen av vika?

Vedr. Oppdemmingens innvirkning på fisket:

Fiskerikonsulentens uttalelse klarlegger at utbyggingen vil få stor innvirkning på fisket. Hans uttalelse er gitt til «foreløpig orientering». Endelig uttalelse bør gis før kommunen behandler saken. Videre bør det avklares hvilke tiltak som vil bli satt i gang for å bøte på skadene.

Vedr. Oppdemmingens innvirkning på fuglelivet:

Dette er overhodet ikke nevnt. På oversiden av brua har man i dag hekkeplasser for sangsvaner og ender. Denne delen er også overvintringssted for flere arter svømmefugler. Etter oppdemmingen vil man på vinterstid få et så godt som permanent islag ovenfor Bingsfossen, og dette vil få innvirkning på fuglelivet.

Vedr. Ny broforbindelse:

Sørum S. V. mener det er svært uheldig at den nye brua blir plassert på damkrona. Dette vil lede trafikken gjennom Sørumsand sentrum som bl. a. har 2 skoler nær inntil veien. På lengre sikt kan denne broforbindelsen få svært uheldig innvirkning på lokalmiljøet på Sørumsand. Vi vil også påpeke at AEV på side 23 skriver på en ledende måte om kommunens behandling av den nye broforbindelsen. Det står bl. a. «Kommunen ønsker at kraftstasjonen blir plassert ovenfor den nye broa» uten at man samtidig sier at dette ikke er en realitetsbehandling av utbyggingen.

Vi vil til slutt få nevne at AEV's planer er alt for dårlig spesifisert m. h. t. hvilke tiltak som ved en evt. utbygging skal erstatte det Sørum kommune mister og hvem som skal bære kostnadene for disse tiltakene.

Skulle utbyggingsplanen bli realisert, må kommunen også sørge for at AEV gjør de nødvendige sikringstiltak i anleggsperioden (avstengning av området for barn, sikring av trafikanter, støygrenser osv.).»

Det vedligger 1 154 underskrifter som støtter Aksjonskomitéen Redd Bingsfossen.»

Akershus fylkesfriluftsnemnd, uttalelse av 30. mai 1975:

«En viser til fylkesmannens ekspedisjon av 6. mai 1975 vedlagt søknad av 28. april 1975 fra Akershus Elektrisitetsverk med vedlegg.

Akershus fylkesfriluftsnemnd var på befaring ved Bingsfossen 29. mai 1975 sammen med representanter for Akershus Elektrisitetsverk, Sørum natur- og miljøvernutvalg, Sørum friluftsnemnd, Sørum og Omegn Sportsfiskerforening og Aksjonskomitéen «Redd Bingsfossen».

Etter befaringen med tilhørende orienteringer holdt fylkesfriluftsnemnda møte om saken (sak nr. 22/75) på Rånåsfoss hvor nemnda enstemmig besluttet å vedta følgende uttalelse:

«Etter befaring i Bingsfoss-området med etterfølgende orienteringsmøte på Rånåsfoss sammen med representanter for Akershus Elektrisitetsverk, Sørum natur- og miljøvernutvalg, Sørum friluftsnemnd Sørum og omegn Sportsfiskerforening og Aksjonskomitéen «Redd Bingsfossen», holdt fylkesfriluftsnemnda møte samme sted.

Ved behandlingen forelå bl. a. uttalelser fra Sørum natur- og miljøvernutvalg og Sørum friluftsnemnd som ble referert. Nemnda var ellers kjent med resultatet av Sørum kommunstyres behandling av saken den 28. mai 1975.

På grunn av knapp tidsfrist har det ikke vært mulig for fylkesfriluftsnemnda å foreta noen utførlig undersøkelse og vurdering av de miljømessige konsekvenser av en eventuell utbygging av Bingsfossen. De lokale nemnder og utvalg har hatt en enda kortere uttalefrist. Nemnda har imidlertid inntrykk av at natur- og miljøvernutvalget og friluftsnemnda har påpekt de vesentligste verneinteresser som antas å bli berørt. Akershus fylkesfriluftsnemnd vil derfor særlig vise til de betenkelighetene som er fremsatt i disse uttalelsene som primært frarår den aktuelle utbygging på grunn av de konsekvenser en frykter dette vil få for naturmiljøet, og dermed vesentlige friluftsliv- og naturvernsinteresser.

Fylkesfriluftsnmenda kan bekrefte at Bingsfossen med omgivelser er en naturperle av regional interesse og verneverdi, bl. a. fordi man her har den siste gjenværende, noenlunde urørte fossefall av denne størrelse i Glomma og samtidig sentralt beliggende på Østlandet.

Utbyggeren tar sikte på å foreta en skånsom utbygging med omfattende tiltak for opparbeiding av friluftsområder til erstatning for tapte områder. Utbyggingen kan i så henseende også ha visse positive sider, og nemnda er ikke i tvil om at Akershus Elektrisitetsverk eventuelt vil gjøre det beste ut av situasjonen.

Det er likevel på det rene at de planlagte inngrep medfører en del skadevirkninger — særlig for fisken og fiskemulighetene.

Utbyggingen vil ikke utelukke muligheten for friluftsliv i området, men det mest attraktive ved fossen og den opplevelsesmulighet den gir, vil bli redusert, rent estetisk og som naturelement. Dette vil naturlig nok føre til at området mister en vesentlig del av sin egenart, variasjonsrikdom og rekreasjonsverdi.

Ut fra Akershus fylkes situasjon og behov for egendekning av elektrisk kraft har utbyggingen mye for seg, men i landssammenheng vil kraftmengden fra Bingsfossen kraftverk bety lite, samtidig som den blir meget kostbar å utvinne.

Akershus fylkesfriluftsnemnd vil be om at saken blir vurdert på denne bakgrunn og i større sammenheng. Det er etter nemndas oppfatning ønskelig at mulighetene for å skaffe annen kompenserende krafttilførsel blir vurdert.

Akershus fylkesfriluftsnemnd vil med dette gi uttrykk for et sterkt ønske om at Bingsfossen bevares som den siste noenlunde urørte fossefall av denne størrelse i Glomma, særlig når den ligger så sentralt på Østlandet, nær de store befolkningskonsentrasjonene.»

En viser til ovenstående uttalelse.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler den 6. juni 1975 at saken vil bli lagt fram for fylkestinget den 16. juni d. å. Av fylkesmannens innstilling hitsettes:

«*VI. Sammenfattende vurdering og innstilling.*

1. Fylkestinget har anmodet administrasjonen om å legge fram materiale til en generell energidebatt for Akershus fylke. Fylkesutvalget har vært inneforstått med at en har villet vente med en slik energidebatt til Stortinget hadde behandlet St. meld. nr. 100 (1973—74) «Energiforsyningen i Norge i framtiden». Stortinget behandlet denne meldingen 13. mai 1975, og en regner med å legge fram materiale til en generell energidebatt høsten 1975.

   Dersom byggearbeidene ved Bingsfossanlegget ikke settes i gang innen september 1975, vil antakelig hele anlegget bli forsinket ett år, fordi en del viktige arbeider må gjøres i vintersesongen. Ut fra bl. a. de vurderinger en gjør nedenfor, har en ansett det nødvendig å fremme sak om utbyggingen allerede nå, selv om det **ville vært ønskelig** å vente til etter den forutsatte energidebatt. Av den grunn har også fristen for berørte parter til å avgi uttalelse vært kortere enn mange har ønsket, selv om den har vært holdt innenfor Vassdragslovens ramme.
2. Ut fra både nasjonale og regionale hensyn synes det riktig å bygge ut Bingsfossen så snart som mulig. Anlegget er av den sentrale myndigheter betraktet som et nødvendig ledd i den nasjonale kraftutbygging. En finner det både nødvendig og naturlig at Akershus yter sitt bidrag til å dekke opp den fremtidige vekst i landets kraftbehov. Dette syn forsterkes ytterligere ved at en betydelig del av veksten i kraftbehovet nettopp vil komme i Akershus. Isolert sett fra Akershus' side er utbyggingen også gunstig fordi den vil redusere Akershus Elektrisitetsverks behov for å kjøpe statskraft i en periode da statskrafttilgangen blir mer usikker samtidig som kraftforbruket generelt øker. I positiv retning trekker også muligheten for å bedre riksvegsambandet over Glomma.

3. Anlegget medfører en del miljømessige ulemper, men de synes relativt beskjedne alt tatt i betraktning. En legger også vekt på at Bingsfossen ikke er inkludert i den verneplan som Stortinget har vedtatt. En forutsetter imidlertid at det ved utbyggingen så langt som mulig treffes de tiltak som synes nødvendige for å tilgodese natur- og miljøhensyn generelt.
4. En ytterligere forutsetning for å anbefale utbyggingen er at en med stor grad av sikkerhet kan anta at en vil oppnå de nødvendige lån til utbyggingen over den spesielle kvote for industri- og kraftutbygging, slik at anlegget ikke fortrenger andre viktige fylkeskommunale utbyggingsoppgaver.»

Østlandske Naturverforening uttaler den 22. mai 1975:

«I tilknytning til overfor nevnte konsesjonssøknad fra Akershus E-verk, vil Østlandske Naturvernforening (ØNV) komme med følgende uttalelse:

1. *Saksbehandling.*
En konsesjonssøknad som denne kan prinsipielt behandles i overensstemmelse med to forskjellige lover:
a) Lov om vassdragsregulering av 1917.
b) Lov om vassdrag av 1940.
Loven av 1917 gir en uttalelsesfrist «som i alminnelighet ikke må være kortere enn tre måneder» (understrekning gjort av oss) (§ 6, første ledd, jfr. også § 4 a, tredje ledd). I loven av 1940 heter det at invendinger må fremsettes innen en fastsatt frist på minst 20 dager — —» (understrekning gjort av oss) (§ 125, tredje ledd).
Akershus E-verk har valgt å behandle søknaden etter loven av 1940. Dette innebærer i praksis en adskillig raskere saksprosedyre enn om den skulle behandles etter loven om vassdragsregulering av 1917. Relevante instanser på kommune- og fylkesplan er derfor gitt svært korte tidsfrister for uttalelse til planene (eksempelvis har Sørum kommune kun fått en måned til rådighet noe som igjen har medført at instanser innen kommunen bare er gitt en ukes uttalefrist overfor kommunens sentrale organer).
ØNV vil stille et stort spørsmålstegn ved bruk av lov om vassdrag av 1940. Det har ikke vært mulig å få tak i en off. begrunnelse for dette valget. Vi må derfor tro at de planleggende instanser vil presse saken gjennom på kortest mulig tid. Akershus E-verks terminplan synes klart å bekrefte dette inntrykk (se s. 59). En total saksbehandlingstid på 4 måneder (mai—august) må ansees å være så kort at saken umulig kan få tilfredsstillende behandling.
I et lokalsamfunn som Sørum vil utbyggingsplanene få store konsekvenser for fremtiden, og flersidig informasjon til almenheten om prosjektets ulike virkninger på nærmiljøet må være et absolutt krav som må stilles. Når ØNV presiserer betydningen av dette forhold, er det fordi vi ikke tror dette krav kan tilfredsstilles innenfor de korte frister man her har lagt opp til i saksbehandlingen.
Utbyggingen av Bingsfossen er blitt et meget omdiskutert prosjekt. Gjennom inlegg i pressen og lokale aksjoner (eks. Aksjonskomitéen Redd Bingsfossen) er utbyggingsplanene blitt til dels sterkt kritisert. Hovedsakelig består slike ad hoc-grupper av mennesker som må bruke fritiden sin til å arbeide aktivt for en sak man brenner for, en fritid som er meget begrenset. For disse menneskene som etter evne forsøker å skape motforestillinger og positiv diskusjon om et omstridt emne, må de oppsatte tidsrammer virke spesielt urettferdige.
Vi vil derfor be de statlige organer som skal behandle denne konsesjonssøknaden, vurdere nøye om ikke loven om vassdragsregulering av 1917 er bedre egnet som instrument for å få en fullverdig behandlingsposedyre. Det kan umulig være et mål i seg selv å få avgjort konsesjonsspørsmålet på kortest mulig tid. Målet må være å gi alle parter en rimelig tidsfrist slik at man nøye kan få vurdert de fremlagte utbyggingsplaner. ØNV vil derfor be om at det blir gitt lenger tidsfrister enn det er lagt opp til i denne konkrete saken.
ØNV vil i denne forbindelse ta fullstendig avstand fra adm. direktør Knut Røst Hagen i Akershus E-verk når han sier at en utsettelse i saksbehandlingen vil fordyre prosjektet med 20 mill. kroner (Aftenposten 16. april 1975). Det foreligger ingen konkrete opplysninger om hvorden denne summen er fremkommet og må av den grunn vurderes som en løs påstand for å presse saken raskt gjennom. ØNV håper de statlige myndigheter er enig med oss i vår vurdering og at de tar avstand fra denslags usakelig argumentasjon. 20 mill. kroner vedrører ikke saken når det som her er tale om å behandle en viktig sak i overensstemmelse med vedtatte retningslinjer innen vår demokratiske beslutningsprosess.

2. *Generelt.*
En utbygging av Bingsfossen vil ha som resultat at ett av de siste naturlige fossestryk i Glommavassdraget forsvinner. Sett på bakgrunn av tanken om vekst og vern som på politisk hold ser ut til å få stadig større gjennomslagskraft, er det vanskelig, om vi ser hele vassdraget under ett, å forstå dette prosjektet. Glomma er i dag et av landets mest belastede vassdrag både når det gjelder kraftutbygging og forurensning. Vernetanken har blitt fullstendig neglisjert til fordel for vekstfilosofien. Ved å la Bingsfossen ligge uberørt, vil man muligens få litt tro tilbake på myndighetene når de snakker om vekst og vern.
Et annet moment som bør veie tungt når man avgjør denne saken, er en registrering av verneinteresser i Oslo/Akershus som nå er i ferd med å bli avsluttet. Denne miljøvernregistrering er foretatt på fylkesplan. I oversikten er Bingsfossen ført opp, og den er tatt med fordi man betrakter den som et spesielt attraktivt natur- og friluftsområde. Nærmere opplysninger om oversikten kan fåes ved å kontakte naturvernkonsulenten for Oslo og Akershus.

3. *Kommentarer til enkelte punkter i konsesjonssøknaden.*
En utbygging av Bingsfossen etter de planer som legges frem i konsesjonssøknaden innebærer en heving av vannstanden på opptil 2 m (se s. 46). Dette medfører at naturlige stryk mellom Rånåsfoss og Bingsfossen for-

svinner, og vi får en sammenhengende innsjø på ca. 5,4 km. Store deler av den naturlige strandlinje vil forsvinne (se s. 47). Det er derfor på det rene at området vil endre karakter hva gjelder landskapsmessige kvaliteter, flora og fauna.

3.1. Fiske.
Ved oppdemming vil forholdene endres for de fiskearter som holder til ovenfor Bingsfossen. Bestanden av edelfisk som sik, harr og aure vil gå tilbake eventuelt forsvinne til fordel for mindreverdig fisk som gjedde, brasme etc. Gytemulighetene for harr og aure på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss vil forsvinne. Alt i alt vil dette bidra til å endre de nåværende fiskeriforhold i negativ retning. Også fisket i de nærmeste områder nedstrøms anlegget vil bli skadelidende, og viktige fiskeplasser under Bingsfossen vil falle ut (jfr. uttalelse fra fiskerikonsulenten i Øst-Norge, bilag 6.3.4).
Området er i dag et ettertraktet sportsfiskested med den rekreative virkning denne friluftsaktivitet har på dem som driver denne virksomheten. Vi skal heller ikke se bort fra at dette fisket også er et verdifullt tilskudd i den lokale matauk. Ved en eventuell utbygging må derfor det naturlige tap av edelfisk i vassdraget kompenseres slik at fisket ikke blir skadelidende. Utsetting av yngel/settefisk samt fisketrapp(er) i rimelig omfang må etter ØNV's oppfatning stilles som absolutt krav ved en eventuell innvilgning av konsesjonen.

3.2. Fauna.
Det er en kjent sak at området rundt Bingsfossen er verneverdig i ornitologisk sammenheng. Strøm- og grunnforhold gir ande- og vadefugler spesielt gode næringsforhold. Her finnes hekkeplasser for mange forskjellige fuglearter. Området er hyppig besøkt av sangsvaner og Canada-gjess. Strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss må anses å ha vital betydning under vår og høsstrekk.
Det er grunn til å fremlegge at området er et yndet sted for ande- og vadefugler på vinterstid. Her finnes åpent vann hele året rundt grunnet de spesielle grunn- og strømforhold i elva. Ved oppdemming vil disse forhold endres helt. På vinterstid vil man få et mer stabilt og permanent isdekke ovenfor Bingsfossen (jfr. bilag 6.3.9). Dette forhold må nødvendigvis få avgjørende betydning for området som overvintringsplass for de mange fuglearter som ikke trekker sydover. ØNV kan ikke se at dette forhold er utredet i konsesjonssøknaden overhode. Vi er derfor ikke villig til å godta uttalelsen fra kontaktutvalget for vassdragsregulering ved universitetet i Oslo når det hevder ikke å ha bemerkninger til de foreliggende planer (se bilag 6.3.5). ØNV vil derfor be de myndigheter som behandler konsesjonssøknaden å ta opp dette spørsmålet og få det tilfredsstillende utredet før man tar endelig avgjørelse vedr. konsesjonssøknaden.

3.3. Kulturvern.
Ifølge uttalelse fra Universitetets Oldtidssamling (bilag 6.3.7) tar man forbehold om at det finnes fortidsminner i området som blir berørt. Endelig uttalelse vil derfor ikke foreligge før befaring er gjort. ØNV vil derfor beom at man ikke tar endelig stilling til konsesjonssøknaden før en kjenner resultatet fra en slik undersøkelse. Uvurderlige kulturminner kan gå tapt om dette ikke skjer.

3.4. Friluftsliv.
Som nevnt under pkt. 3, vil store deler av de naturlige strandområder forsvinne ved oppdemmingen. Dette vil i praksis resultere i en radikal forringelse av områdets verdi som natur- og friluftsområde. Grunnet de topografiske forhold vil man gjøre elveområdet mindre tilgjengelig både for dyr og mennesker. Ferdsel ned til og langs med elva vil bli vanskeliggjort.
Bingsfossen er i dag et av de mest benyttede natur- og friluftsområder i Romeriksregionen. Omtrent 100 000 mennesker sogner hit, her finnes tillokkende sandstrender med rikt badeliv, lange strekninger med flotte svaberg, sandmoer med fin furuvekst og ener og til og med badebasseng for barn.
I konsesjonssøknaden blir det opplyst at man ved hjelp av landskapsarkitekter skal bøte på de skader som en utbygging medfører for området (s. 50). ØNV stiller seg generelt skeptisk til den utbredte oppfatning at slike kunstige tiltak i naturen skal kunne kompensere opplevelsen av å ferdes i et opprinnelig, naturlig område som gjennom århundrer er blitt formet av naturens egne krefter. Presset på naturområdene er stadig økende i vårt land, og folk må stadig reise lenger avgårde for å oppleve de kvaliteter slike steder kan by på. Bingsfossen har en sentral beliggenhet i Østlandsregionen og er lett tilgjengelig for mange mennesker. Dette forhold teller sterkt i retning av å verne området mot utbygging.

3.5. Resipientforhold.
Glomma er i dag et av landets mest belastede resipienter. NIVA hevder i sin uttalelse (bilag 6.3.10) at det skjer en betydelig transport av partikulære forurensninger i vannmassene og at begroingsorganismer får til dels nye voksebetingelser ved utbygging. ØNV mener å tro at dette kan øke muligheten for eutrofiering i området mellom Bingsfoss og Rånåsfoss hvor strømhastigheten etter oppdemming vil bli meget redusert. Dette vil i sin tur ha avgjørende innvirkning på surstoffinnholdet i vannmassene og kan få stor innflytelse på fiskebestanden.
NIVA nevner også faren for økt dannelse av slamavsetning på strekningen av Glomma som kan bli influert av damanlegget. I hvilken grad dette forhold kan virke inn på fiskens levevilkår er etter det ØNV kan se, ikke vurdert. ØNV vil derfor be om at eutrofierings- og slamavsetningsspørsmålet i relasjon til fiskebestanden blir utredet før man tar stilling til konsesjonssøknaden.

3.6. Utrasing/erosjon.
NIVA sier i sin uttalelse (bilag 6.3.10) at oppdemmingen vil endre utvaskings- og erosjonsforholdene. Mulighetene for økt ras- og erosjonsfare er sannsynligvis til stede bl. a. på grunn av bølgeslag. ØNV vil påpeke viktigheten av å få utredet dette spørsmålet slik at man kan ta de nødvendige skritt i retning av forebyggende tiltak på dette felt.

4. *Konklusjon.*
a) ØNV vil be om at konsesjonssøknaden behandles i henhold til lov om vassdragsregulering av 1917, ikke etter lov om vassdrag av 1940.
b) Utbyggingsplanene må behandles i lys av tanken om vekst og vern. Miljøvernregistreringen foretatt i Oslo/Akershus må trekkes inn i vurderingen av prosjektet og gis høy prioritet.
c) En omfattende utredning av områdets betydning som overvintringssted for standfugl må finne sted før konsesjonssøknaden avgjøres.
d) Resultatet fra undersøkelse foretatt av Universitetets Oldtidssamling må foreligge før konsesjonsavgjørelsen.
e) Bingsfossens verdi som natur- og friluftsområde må prioriteres spesielt høyt i forhold til utbyggingsplanene.
f) Eutrofierings- og slamavsetningsspørsmålet i relasjon til fiskebestandens generelle livsvilkår må utredes mer spesielt før konsesjonssøknaden tas opp til endelig vurdering.
g) Tiltak i forbindelse med utrasing/erosjon må utredes konkret.»

H.r.advokat Bjørn Eggen, uttalelse av 2. juni 1975:

«Undertegnede representerer Hans Hvoslef, Sørum, eier av gnr. 31 bnr. 1 Val gård som er en av de eiendommer som blir mest berørt ved ovennevnte utbygging. Jeg har fått utsettelse med fristen for uttalelse til 4. d. m.

For Hans Hvoslef er det vesentlig å forhindre at hans eiendom blir beskadiget i forbindelse med den forestående utbygging. Av søknaden fremgår det at den bl. a. vil bli berørt med bl. a. plassering av arbeidsbrakker, riggområde, deponering av masser m. v. Brakkebyen er foreslått plassert i produktiv skog og tippmassene i et elveområde hvortil adkomsten vil gå over en rekke plantefelter.

29. mai. d. å. hadde Hvoslef en befaring med prosjektleder Fløttre og påviste et alternativ til disse plasseringer ca. 150 m unna det foreslåtte hvor man ville berøre et areal med et plantefelt 4—5 år gammelt som lett vil kunne restaureres, samt noe hugstmoden skog som kan tas ned i forbindelse mer plasseringen. Den plassering av brakkebyen Akershus Elektrisitetsverk går inn for vil komme kloss opp til herredsskogmesterens bolig og være til stor genanse for ham.

Jeg ber om at hovedstyret ut fra et ressurssynspunkt vurderer plasseringen av brakkebyen. Hvoslef har fått opplyst at en av årsakene til at de vil legge byen i vekstelig skog er at man ønsker å ha en skjerm mot riksveien. Dette hensyn kan neppe begrunne en plassering som i ressurssammenheng er mer ugunstig enn den ovenfor antydede.

Når det gjelder plassering av tippmasser, later det nå til at utbyggeren konsentrerer seg om et område «oppstrøms øya» som ikke vil berøre Hvoslef idet man der regner med å få lagt ut tippmasser til friareal etc. og det vil i så fall også ut fra Hvoslefs interesser være den mest gunstige plassering.

Søknaden om utbygging av Bingsfoss fremmes med ekstrem hurtighet av Akershus Elektrisitetsverk. Det later ikke til å være tid til normale undersøkelser. F. eks. er det ikke foretatt geotekniske undersøkelser av faren for utrasning av de finmasser som nå vil bli stående i fare for utskilling m. v. Jeg viser i den forbindelse til vedlegg 6 uttalelse fra Sørum Jordstyre. I forbindelse med tillatelsen bør det derfor tas et forbehold på dette punkt om adgang til å pålegge forbygningsarbeider for å hindre utrasning. Også omlegging av ferdselen langs stranden for fisket m. v. vil medføre belastning på finsandområdene innenfor som også av denne grunn vil kunne rase ut.

Så vidt jeg kan se er søknaden fremmet med slikt hastverk at den ikke engang er forelagt for det lokale skogråd, hvilket er en mangel som bør rettes opp, bl. a. under henvisning til ovenstående. Det bør være unødvendig å rasere vekstelig skog hvis det med letthet kan unngås ved en så enkel omplassering som ovenfor antydet.

Jeg går ut fra at det blir foretatt befaring før utbyggingstillatelse gis og jeg tør be om at jeg blir varslet til en slik befaring slik at min klient og jeg får anledning til å delta.»

H.r.advokat Knut Lassen, uttalelse i brev av 5. juni 1975:

«Jeg viser til Akershus Elektrisitetsverks søknad av 28. april d. å. og skal på vegne av Evelyn og Kristian Grøndal og Ragni og Trygve Nafstad bemerke følgende til søknaden:

1. *Evelyn og Kristian Grøndal.*

Evelyn og Kristian Grøndal motsetter seg at hele det omsøkte areal på 2,8 da. blir ekspropriert.

Begrunnelsen for dette er at de også eier et areal på noen dekar på vest- og nordsiden av ekspropriasjonsområdet. På dette areal akter de å bygge nytt bolighus med muligheter for fortsatt kafédrift når de nå mister både bolig og kafé. Dette areal har som eneste adkomst den veg som i dag går over ekspropriasjonsområdet, og arealet vil bli utestengt fra all adkomst, hvis søknaden på dette punkt imøtekommes.

Til dette kommer også at den samme veg er eneste adkomstveg til Bingen gård. som eies av fru Grøndals bror — Reidar Bingen, som for øvrig ikke berøres av ekspropriasjonssøknaden.

Evelyn og Kristian Grøndal har derimot ingen innvendinger mot at den del av ekspropriasjonsområdet, som ligger mellom Glomma og gårdsvegen til Bingen gård, blir ekspropriert. Ved en forskyvning nordover av gårdsvegen vil ca. ⅔ av ekspropriasjonsområdet kunne disponeres av Akersehus Elektrisitetsverk.

Hvis søknaden imøtekommes fullt ut på de 2,8 da. søknaden gjelder, må både Bingen gård og Evelyn og Kristian Grøndal skaffes vegutløsning på annen måte enn i dag, og noen muligheter for det foreligger ikke.

På tegning 3709 ser det ut til at sydgrensen for ekspropriasjonsområdet er galt inntegnet, idet den faktiske avstand fra knekken i linjen til vestgrensen er ca. 17,0 m, mens den på tegningen er ca. 24,0 m, hvilket bringer ekspropriasjonsområdet inn i Bingen gårds

have, hvis eier, Reidar Bingen, ikke omfattes av søknaden.

Når det gjelder selve kafébygningen, tjener den også til beboelse for Evelyn og Kristian Grøndal. Ekspropriasjonstillatelse må derfor her gjøres betinget av at de lykkes i sine planer om nytt hus på sitt gjenværende areal, og Akershus Elektrisitetsverk må ikke gis tillatelse til å ta kafébygningen i bruk før ny bolig er innflytningsklar.

2. *Ragni og Trygve Nafstad.*

Det er her tale om en permanent og en midlertidig ekspropriasjon.

Den permanente ekspropriasjon gjelder grunn til tipp, og området benyttes i dag til beite — som opplyst i søknaden. Etter grunneiernes oppmåling er arealet nærmere 6 da. enn 4 da., som oppgitt, og det innebærer at halvparten av beitet på ca. 12 da. blir ekspropriert. På denne eiendommen drives det i dag melkeproduksjon med 4 melkekyr og 3 ungkyr, og reduksjonen av beitet med 50 pst. vil innebære en reduksjon av besetningen med 2 melkekyr og 2 ungkyr.

Det tapte beitet kan innvinnes, hvis Akershus Elektrisitetsverk er villig til å fylle opp med tippmasser utenfor ekspropriasjonsområdet og tilkjøre dekningsmasser. Derved vil også Akershus Elektrisitetsverk kunne bli kvitt en del av sine tippmasser på et sentralt beliggende sted.

Den midlertidige ekspropriasjon gjelder et av de to alternativer til brakkeområde i anleggstiden.

Det er opplyst at valget her vil stå mellom et skogområde, dels snauhogd, dels hogstmoden, eller ca. 10 da dyrket mark hos Ragni og Trygve Nafstad. Avstanden mellom disse to områder er ca. 3—400 m.

På eiendommen er det i alt 30 da. dyrket mark, og hvis ⅓ av dette arealet skal tas, vil det innebære at heller ikke den annen halvdel av besetningen vil la seg opprettholde. Hvis ikke alt snakket om vern av dyrket mark bare skal være politisk munnsvær, burde valget mellom disse to alternativer ikke være vanskelig.

Til dette kommer at eiendommen er slik arrondert at en brakkeleir til 60—100 mann ikke kan plasseres på eiendommen uten betydelige ulemper for beboerne, og Nafstad protesterer bestemt mot en slik løsning.

Akershus Elektrisitetsverk eier betydelige områder fra Bingsfoss Kafé og sydover, og det synes grunn til å stille spørsmålet om hvorfor ikke brakkeleiren kan plasseres på egen grunn.

Når det gjelder linjeføringen av 66 kV-ledningen ut fra Bingsfoss Kraftverk, er det på tegning 021 vist en vestgående ledning som vil gå over Nafstads dyrkede mark i ca. 350 meters lengde og dessuten passere like opp i husene.

Nafstad protesterer mot denne linjeføring, som helt unødig er til ulempe for eiendommen, fordi man her ikke er bundet av noen hensyn som ikke kan tilgodeses ved en annen traséring, f. eks. langs Glomma. Jeg nevner i denne forbindelse at Sørum Bygningsråd har gått mot denne linjeføring — se uttalelse av 9. mai d. å.

Nafstads har hos Akershus Elektrisitetsverk fått opplyst at traséen er valgt, fordi man da med en gang får den riktige høyde på ledningen, men denne høyden må vel like lett kunne innvinnes ved en høyere mast.

Jeg er oppmerksom på at linjetraséene er gjenstand for egen søknad om konsesjonstillatelse, men jeg finner det riktig at søkeren gjøres kjent med Nafstads standpunkt så tidlig som mulig i planleggingsfasen».

Norges Statsbaner, brev av 9. juni 1975:

«Reguleringen vil berøre jernbanens interesser på strekningen mellom Bingsfoss og Rånåsfoss, Kongsvingerbanen km 39—45.

Generelt sett burde en høyere og jevnere vannstand virke stabiliserende på terrenget og tilgrensende fyllinger, men en rask nedtapping kan ha uheldige konsekvenser. Vi tillater oss derfor å be om opplysninger angående vannstandsvariasjoner, spesielt om mulighetene for ekstraordinære senkninger i forbindelse med reparasjoner og vedlikehold.

Det er i utbyggingsplanen punkt 6.3.12 pekt på at det kan være ras og erosjonsfare ved noen mindre partier hvor det ikke er fjell i dagen, blant annet ved Blaker. Det kan bekreftes at NSB har hatt betydelige erosjonsproblemer her og omfattende sikringsarbeider har vært utført. Vi finner det nødvendig å vurdere disse tiltak under de nye forhold som vil oppstå, spesielt med hensyn til virkningen av en ny permanent vannstand med muligheter for bølgeslagerosjon.

Videre kan det oppstå ulemper for NSB ved neddemming av stikkrenneutløp, hvor mulighetene for årlig inspeksjon og vedlikehold blir umuliggjort.

En høyere permanent vintervannstand vil kunne få betydning for telehivingen på linjen.

Vi vil be Akershus Elektrisitetsverk om en befaring så snart som mulig for å studere forholdene pv stedet og vil deretter komme tilbake til hvilke tiltak vi finner nødvendig å iverksette.

NSB vil ikke motsette seg utbyggingsplanen av april 1975, men finner det nødvendig å utføre visse sikkerhetsmessige tiltak langs jernbanens trasé mellom Bingsfoss og Rånåsfoss. Forholdene til Statsbanene forutsettes ordnet før reguleringen blir satt i verk.»

Fylkesutvalget i Akershus behandlet utbyggingen av Bingsfoss i møte 3. juni 1975 med følgende resultat:

«Fylkesmannens innstilling med følgende tilleggsforslag fra fylkesordfører Kjell Knudsen ble vedtatt med 10 mot 1 stemme:

«Innstillingens pkt. 3 blir pkt. 4.
Nytt pkt. 3:
— Administrasjonen gis i oppdrag å forhandle med statsmyndighetene om lånebetingelser som sikrer lengst mulig løpetid for lånene.»

Representanten Sverre Krogh stemte mot, begrunnet med at han ikke hadde fått anledning til å behandle saken i Senterpartiets fylkestingsgruppe.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus meddeler i brev av 18. juni d. å.

at Fylkestinget i møte 16. og 17. juni d. å. fattet følgende vedtak (48 mot 16 stemmer):

«1. Bingsfossen utbygges etter den utbyggingsplan som er lagt fram av Akershus Elektrisitetsverk i april 1975.
2. Til utbyggingen tilleggsbevilges 30 mill. kroner på Akershus Elektrisitetsverks budsjett for 1975. Tilleggsbevilgningen dekkes ved opptak av obligasjonslån. Fylkesutvalget gis fullmakt til å godkjenne vilkårene for et slikt lån.

Tilleggsbevilgningen fordeles og dekkes slik:

30.52.39	Renter i byggetiden	kr.	100 000
30.52.40	Fast utstyr	»	17 250 000
30.52.49	Andre utgifter .	»	12 650 000
30.09.791	Overført til nybygg og nyanlegg for virkelige renter i byggetiden	»	100 000
30.09.388	Garantiprovisjon og låneomkostninger	»	100 000
30.60.99	Bruk av lånemidler fra eksterne lån	»	30 000 000

3. Administrasjonen gis i oppdrag å forhandle med statsmyndighetene om lånebetingelser som sikrer lengst mulig løpetid for lånene.
4. Fylkestinget er innforstått med at det foretas en omprioritering av riksvegmidlene for å dekke utgiftene til broprosjektet i forbindelse med Bingsfossutbyggingen.»

Til de refererte uttalelser har Akershus Elektrisitetsverk bemerket følgende i brev av 24. juni 1975:

«En viser til vår søknad av 28. april 1975 og tilsendte uttalelser til saken.
Våre kommentarer til uttalelsen skal gis nedenfor.

Ad Uttalelse fra Sørum kommune av 28. mai 1975.
I kommunens uttalelse inngår bl. a. 13 punkter som forbeholdes ved en eventuell konsesjon.

Pkr. 1. «Sikring av ferdsel langs strendene. Anlegg av turveier og gangstier.»
I den utstrekning oppdemning fører til reduserte adkomstmuligheter til eller langs strandlinjen er utbyggeren villig til å kompensere dette ved tiltak forutsatt at de berørte grunneiere gir tillatelse til dette. Anlegg av turveier og gangstier utenom utbyggingsområdet må tas opp med kommunen under utbyggingen.

Pkt. 2. «Sikring av ferdsel for barna.»
En kan vanskelig se at selve utbyggingen fører til nye permanente faremomenter for barnas ferdsel. Hvor det er nødvendig, vil det bli gjennomført sikringstiltak. I byggetiden vil farlige områder så langt det er praktisk mulig bli holdt avstengt og inngjerdet.

Pkt. 3. «Sikringstiltak, hensyn til støy og skånsom drift i byggetiden.»
Sikringstiltak er nevnt under pkt. 2. I anbudet for de bygningsmessige arbeider er det inntatt forbehold om at sprengning og boring kun skal foregå i tiden 06.00—22.00.

Pkt. 4. «Bevaring av badeplasser. Anlegg av badeplasser på Fynsand.»
En kan vanskelig se at utbyggingen berører attraktive sikre badeplasser. Fynsand ligger utenfor utbyggingsområdet. Hvis kommunen legger frem konkrete planer er en imidlertid innstilt på å diskutere eventuelle tiltak i dette området.

Pkt. 5. «Fiskefremmende tiltak.»
En går ut fra at Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk vurderer dette spørsmålet. For øvrig vises til vår søknad av 28. april pkt. 1.1.3.

Pkt. 6. «Anlegg for biologiske resipient undersøkelser.»
I sin foreløpige uttalelse av 7. april 1975 har NIVA anbefalt at det blir opprettet et målested på strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss somt at det ved Bingsfoss blir bygget et enkelt anlegg for biologiske resipientobservasjoner. Utbyggingen er innstilt på å løse disse oppgaver i samarbeid med NIVA.

Pkt. 7. «Sikring mot ras. Sikringsarbeider etter utbygging.»
Ras- og erosjonsproblemer er under vurdering i samarbeid med vår bygningstekniske konsulent, NSB og Geoteknisk Institutt.
Foreløpig er det ikke kommet fram nye momenter utover det som er nevnt i vår utbyggingsplan pkt. 6.3.12. En viser til vedlagte kopi av rapport fra befaring 13. juni 1975.
Tiltak mot eventuelle skadevirkninger som kan tilbakeføres til oppdemningen vil bli bekostet av utbyggeren.

Pkt. 8. «Utstrakt bruk av landskapspleie.»
Utbyggeren har en positiv innstilling til landskapspleie og arbeidet vil bli utført i samarbeid med arkitekt og landskapsarkitekt samt under oppsyn av landskapskontoret ved NVE.

Pkt. 9. «Utbygging av øya. Fritidsaktiviteter.»
Etter de uttalelser som nå er innkommet er elveområdet oppstrøms øya definitivt valgt som tippområde. Utforming, anordning og tilplanting vil bli foretatt ut fra de momenter som er nevnt under pkt. 7. I samarbeid med kommunen vil en søke å legge forholdene til rette for de fritidsaktiviteter som er sikkerhetsmessig forsvarlig. Båthavn på dette sted kan imidlertid ikke bli aktuelt ut fra sikkerhetsmessige hensyn.

Pkt. 10. «Bruk av steinmasser.»
NVE — Forbygningsavdelingen har fått tilsagn om ca. 40 000 m^3 stein som skal benyttes til forbyggingstiltak langs elven.
Pkt. 11. «Diskret fremføring av kraftlinjer.»
Dette vil bli behandlet i forbindelse med vår søknad om elektrisk anleggskonsesjon.

Pkt. 12. «Bygging av ny bru.»
Dette vil bli utført i samarbeid ved Vegkontoret.

Pkt. 13. «Ulempeerstatninger i anleggstiden.»
Dette spørsmålet må løses ut fra de vanlige rettsregler og eventuell erstatning må fastlegges ved skjønn.

Til de øvrige momenter som er nevnt i kommunens uttalelse vil en bemerke:

Den nye øya vil bli utbygget med adkomst og et tilstrekkelig antall parkeringsplasser. Videre vil det bli noe parkeringsplass ved nedkjøringen til stasjonen som kan utnyttes for offentlig trafikk.

Som nevnt under pkt. 9 foran er nå alt. a definitivt valgt som tippområde.

Såfremt kommunen kan legge frem et spesifisert behov for steinmasser samt anviser lagerplass regner en med at de nødvendige masser kan reserveres for en periode på f. eks. 5 år.

Under pkt. 2 i selve vedtaket forutsetter kommunen at det opprettes fortløpende kontakt og samarbeid med konsesjonssøkeren vedrørende de arbeidsoppdrag som angår kommunens interesser. Utbyggeren er innstilt på dette, og foreslår at kommunen nedsetter et kontaktutvalg for formålet.

Kommunens uttalelse har som vedlegg uttalelser fra Sørum Bygningsråd, Innlandsfiskenemnda, Sørum Friluftsnemnd, Sørum Jordstyre, Natur- og miljøvernutvalget i Sørum, Sørumsand og Omegn Sportsfiskeforening, Sørum Grunneierlag, Sørum Høyre, Sørum Arbeiderparti samt Sørum Sosialistiske Venstreparti. De vesentlige momenter som fremkom i disse uttalelser er gjengitt i kommunens vedtak, og en finner det derfor unødvendig å kommentere disse uttalelsene nærmere.

Ad Akershus fylkes friluftsnemnd — uttalelse av 30. mai 1975.

Friluftsnemnda uttaler «et sterkt ønske om at Bingsfossen bevares som det siste noenlunde urørte fossefall av denne størrelsen i Glomma».

Friluftsnemndas innstilling har således ikke sin bakgrunn i selve utbyggingsplanen eller deler av denne, men i det forhold at Bingsfossen er det siste urørte fossefall i Nedre Glomma. Søkeren anser dette for å være et politisk spørsmål som delvis er besvart gjennom de klare vedtak for utbygging som er gjort i Sørum kommunestyre og senere Akershus fylkesting.

Ad Østlandske naturvernforening, uttalelse av 22. mai 1975.

Uttalelsen er generelt i høy grad et partsinnlegg og inneholder så mange tendensiøse påstander og overdrivelser at den er vanskelig å kommentere seriøst. En vil imidlertid nedenfor omtale enkelte punkter.

1. *Saksbehandlingen.*
Denne er tidligere besvart av Vassdragsdirektoratet i brev av 3. juni 1975 til Østlandske naturvernforening.

2. *Generelt.*
Så vidt en kjenner til er Bingsfossen i fylkets miljøvernregistrering bare ført opp som verneobjekt, uten nærmere begrunnelse eller kommentarer.

3. *Kommentar til de enkelte punkter i søknaden.*

3.1. Fisk.
Når det gjelder utbyggingens innvirkning på fisket og fiskefremmende tiltak har vi ingen kommentarer utover det som tidligere er framkommet i vår søknad og i vår utbyggingsplan av april 1975.

ØNV hevder at «dette fiske er et verdifullt tilskudd i den lokale matauk». Dette er fullstendig ukjent for oss, og det har heller ikke vært mulig å få dette bekreftet lokalt. ØNV's uttalelse på dette punkt må derfor være tatt ut av «løse luften».

3.2. Fauna.
ØNV uttaler bl. a. at «området er hyppig besøkt av sangsvaner og Canada-gjess».

Ad Hr.adv. Bjørn Eggen, uttalelse av 2. juni 1975.

Som nevnt tidligere er alternativet med plassering av tippmasser på Hans Hvoslefs eiendom nå frafalt.

AEV har nå søkt Sørum Bygningsråds godkjennelse på plassering av brakkeleir på det området som er foreslått av Hvoslef under befaring den 29. mai.

Vedrørende forbyggingsarbeider ved eventuell utrasing vises til våre tidligere kommentarer innenfor dette området.

Ad Hr.adv. Knut Lassen. Uttalelse av 5. juni 1975.

1. Evelyn og Kristian Grøndal.
Såvel eiere av gnr. 40 bnr. 9 Evelyn og Kristen Grøndal, som eier av Bingen gård gnr. 40 bnr. 2 Reidar Bingen, kan få tinglyst vegrett over det omsøkte ekspropriasjonsområde. Dette burde vært nevnt i søknaden, men ble ved en forglemmelse utelatt. Vegrettsklausulen bes hermed inntatt i ekspropriasjonstillatelsen.

Grenseforholdene vil vi undersøke nærmere, men etter de opplysninger vi har fått av eierne tidligere så skulle ekspropriasjonsområdet ikke berøre Bingen gårds have. I tilfelle det av tidshensyn ikke er mulig for Evelyn og Kristian Grøndal å skaffe seg innflytningsklar ny bolig før kaféen må fraflyttes vil utbyggeren være behjelpelig med å skaffe midlertidig bolig. Slik bolig disponeres bl. a. på Rånåsfoss og Nerdrum.

2. Ragna og Trygve Nafstad.
Utbyggeren er innstilt på at en del av det tapte beite gjenvinnes ved utfylling av tippmasser så framt dette kan aksepteres ut fra landskapsmessige hensyn.

Såfremt Sørum bygningsråd godkjenner brakkeplassering på Hans Hvoslefs eiendom (omtalt foran) vil det ikke bli aktuelt med brakkeplassering på eiendommen til Trygve Nafstad.

Linjeføring etc. vil bli kommentert under behandling av elektrisk konsesjon.

Ad Norges Statsbaner, brev av 9. mai 1975.

Ved befaring langs jernbanelinjen den 13. juni 1975 kom det ikke frem nye momenter

utover det som er nevnt i brev av 9. juni 1975.

Vi håper at det foranstående er tilstrekkelig for Deres videre behandling av vår søknad.»

NSB har i brev av 27. juni 1975 uttalt:

«I Hovedadministrasjonens brev av 9. juni 1975, til Vassdragsdirektoratet, hvorav gjenpart er oversendt peker Statsbanene på visse tiltak som anses nødvendig å gjennomføre før reguleringen blir satt i verk.

Den i brevet foreslåtte befaring ble foretatt 13. juni 1975 med deltagelse fra Akershus Elektrisitetsverk, konsulenten A. B. Berdal, Oslo og representanter fra NSB. Rapport fra befaringen følger vedlagt.

Det ble under befaringen påvist behov for erosjonsbeskyttelse på enkelte strekninger.

Det viste seg å være bare et par nærmere angitte stikkrenner hvor utløpet ble delvis neddykket. Det største arbeid i denne forbindelse gjelder et nedlagt stkkrenneutløp ved km 39,710 som gjenfylles.

Høydedifferansen fra regulert vintervannstand til jernbanens planum er så stor at reguleringen ikke antas å ville få merkbar innflytelse på telehivingen i sporet.

NSB forutsetter at De og Deres konsulent vil vurdere de omtale forhold nærmere før man blir enige om hvilke konkrete tiltak som skal iverksettes.

Gjenpart av dette brev med bilag blir oversendt A. B. Berdal, som også vil bli tilsendt de geotekniske rapporter som har interesse for saken.»

Miljøverndepartementet uttaler den 4. juli 1975 følgende:

«Departementet har anmodet følgende om å avgi uttalelse til prosjektet:
1) Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk,
2) Statens forurensningstilsyn,
3) Universitetets Oldsaksamling,
4) Østlandske Naturvernforening,
5) Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Dessuten er fylkesmannen i Oslo og Akershus og fylkesfriluftsnemnda anmodet om å oversende sin uttalelse eller kopi av denne.

Departementet har også mottatt uttalelser fra aksjonskomitéen «Redd Bingsfossen» samt uttalelser fra Sørum friluftsnemnd, Sørum innlandsfiskenemnd, Sørum natur- og miljøvernutvalg og Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening.

Universitetets Oldsaksamling har tidligere avgitt uttalelse jfr. Utbyggingsplanens bilag 6.3.7.

Kopi av uttalelser fra de øvrige nevnte organer legges ved.

Ved sin behandling av saker av denne type innhenter departementet bl. a. uttalelse fra underordnede organer som f. eks. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk som igjen må innhente vurdering fra vedkommende fiskeinspektør. Når en tar denne saksbehandling i betraktning, er en uttalelsesfrist på under 1 måned urimelig kort. På grunn av den korte tidsfristen er saken ikke lagt fram for Statens Naturvernråd og Statens Friluftsråd. For fremtiden ber en om lengre frister i tilsvarende saker.

Akershus elektrisitetsverks søknad av 27. mai d. å. om ekspropriasjonstillatelse for grunn til 60 kV kraftledning vil bli vurdert på et senere tidspunkt.

Bingsfossen har en meget sentral beliggenhet i Romeriksregionen og er av den grunn et meget brukt utfartssted i forbindelse med bading og fiske. Bingsfossen er også et av de siste fossefall i denne del av Østlandsområdet og en eventuell utbygging vil medføre tap av landskapsverdier i et ellers kulturpreget område.

Under henvisning til søknaden forutsettes at det blir iverksatt landskapspleietiltak i de berørte områder.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk antar i vedlagte brev av 30. juni d. å. at de varige skader på vilt og fisk vil bli relativt små som følge av utbyggingen.

En del standfugler — ender og vadere antas å bli skadelidende, da endrede strømforhold vil medføre en islegging av fuglenes overvintringssted ovenfor fossen.

Direktoratet regner med en viss tilbakegang for enkelte fiskearter som sik, harr og ørret samt reduserte muligheter for stangfiske. Disse ulemper vil kunne reduseres ved fiskefremmende tiltak.

Departementet slutter seg til direktoratets forslag til vilkår dersom konsesjon gis, jfr. kopi av brev fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk.

Statens forurensningstilsyns uttalelse om virkningene av utbyggingen for forureisningssituasjonen er preget av at det ikke er foretatt noen resipientundersøkelse av det aktuelle vassdrag som er sammenholdt med de forventede virkninger av utbyggingen for resipienten. Uttalelsen er således bygget på hvilke virkninger en slik utbygging sannsynligvis vil ha for resipienten og følgelig for rensekrav m. v. som stilles for kloakkutslippene fra Sørum kommune som er den mest berørte kommunen. En ser imidlertid ikke bort fra at også Nes kommune som ligger oppstrøms i vassdraget kan bli berørt av utbyggingen, idet det også for denne kommunen kan bli aktuelt å fastsette tilleggsvilkår til utslippstillatelser som har direkte sammenheng med utbyggingen av Bingsfoss.

Det anses påkrevet å fastsette som vilkår for tillatelsen at eksproprianten skal bære de merutgiftene til kloakkrensing som blir nødvendiggjort av utbyggingen.

En er enig med Statens forurensningstilsyn i at utbyggingen av kraftverket vil kunne øke kravet til rensegrad og kreve flere eiendommer tilknyttet de sentrale anlegg for tettstedene Rånåsfoss og Blaker. Det er også sannsynlig at utbyggingen vil føre til at igangsettingen for høygradig rensing for kloakken fra tettstedene vil måtte fremskyndes i tid i forhold til om utslippet hadde skjedd i en frittflytende elv.

Konsekvensene av ytterligere krav til rensing og flere tilknytninger er meromkostninger for høyere investeringer, og driftskostnader. Videre vil fremskynding av rensetiltak i tid medføre at investeringskostnadenes nåverdi blir høyere. Dette vil også medføre merkostnader for kommunen. Det forutsettes at kommunen får de lån den trenger for en eventuell fremskyndelse av rensetiltak.

Departementet vil på bakgrunn av over-

stående foreslå at det fastsettes følgende vilkår for tillatelse:

> Konsesjonæren tilpliktes å betale merkostnader forbundet med at det stilles skjerpede rensekrav til de berørte kommuner eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist enn hva som ellers er blitt eller vil bli fastsatt. Videre tilpliktes konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyldes forurensningsvirkninger som står i forbindelse med oppdemningen.

Når det gjelder spørsmålet om vilkår i forbindelse med kontroll m. v. antar en at dette ikke bør være så omfattende som Statens forurensningstilsyn foreslår. Også andre tiltak i vassdraget antas å nødvendiggjøre kontroll- og oppfølgingsundersøkelser. Eksproprianten bør derfor bare tilpliktes å delta i eventuelle resipientundersøkelser. Dette forslaget til vilkår bør derfor lyde:

> Konsesjonæren kan pålegges å være med på å yte tilskott til kontroll-/oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter i så fall hvor stor del av kostnadene som skal belastes konsesjonæren.»

Direktoratet for Vilt og ferskvannsfisk, uttalelse av 30. juni 1975:

«*Behandling.*
Saken har vært forelagt viltkonsulenten i Øst-Norge og fiskerikonsulenten i Øst-Norge til vurdering. Deres uttalelser av henholdsvis 26. mai og 11. juni d. å. vedlegges. Dessuten foreligger uttalelse fra Sørum innlandsfiskenemnd av 9. mai. Sammen med de opplysninger som følger konsesjonssøknaden, bl. a. utbyggingsplanens vedlegg 6.3.4., 6.3.9 og 6.3.10, danner disse uttalelser det faglige grunnlag for direktoratets vurdering av søknaden.

Søknaden.
Akershus Elektrisitetsverk har i brev til Industridepartementet av 28. april søkt om tillatelse til utbygging og nødvendig ekspropriasjon av grunn for Bingsfoss kraftverk i Glomma, ca. 10 km ovenfor Glommas utløp i Øyeren. Det er dessuten søkt om tillatelse til ekspropriasjon av grunn for en ca. 2,5 km lang 66 kV kraftledning fra Bingsfoss til Blaker, alternativt direkte til eksisterende linje Rånåsfoss—Frogner, og til anlegg av diverse elektriske anlegg ved Bingsfoss.

Bingsfoss kraftverk vil utnytte fallet fra undervatnet for Rånåsfoss kraftverk til undervatnet for Bingsfoss. Fallhøyden vil variere fra 5,9 til 4,3 m, med nominell fallhøyde satt til 5,0 m. Midlere årsproduksjon er beregnet til 180 GWh, og utbyggingskostnadene til 166 mill. kroner. Midlere tilsig til Bingsfoss er 21 300 mill m^3/år, og dimensjonerende flom er av NVE satt til 4 200 m^3/sek.

Utbyggingen medfører bygging av en ca. 125 m lang dam med veibro over Bingsfoss. Dammen vil heve lavvannsnivået med ca. 2,5 m. Ved vannføringer over 1 600 m^3/sek. vil vannstanden på strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss være som i dag. Søkeren opplyser at dyrket mark eller skogsmark ikke blir permanent berørt og de produktive arealer som blir neddemt er små.

Søkeren er innforstått med at det skal bygges fisketrapp i Bingsfoss-dammen etter nærmere retningslinjer fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Det er ikke reist alvorlige innvendinger mot utbyggingen hverken fra Norsk Institutt for vannforskning, Universitetet i Oslo (Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer), NVE — Hydrologisk avdeling (Iskontoret) eller fra direktoratets lokale distriktskonsulenter.

Områdebeskrivelse: Fisk.
Den nedre del av Glomme har landets artsrikeste bestand av ferskvannsfisk, bl. a. en rekke arter av karpefisk som kun finnes i de lavereliggende områder i Østfold og Akershus. Dette har sammenheng med ferskvannsfiskenes innvandringshistorie i vårt land.

Sørum innlandsfiskenemnd gir følgende oversikt over de viktigste arter som finnes i det berørte området:

> «Elvestrekningen fører de fleste av de fiskearter som finnes i Øieren. Harrbestanden har vært i tilbakegang i flere tiår, og er nå ganske tynn. Nemnda tør ikke uttale seg om årsaken til denne tilbakegangen, men tror ikke at den kan forklares bare ved overbeskatning.
>
> En annen art som er i tilbakegang er brasme, her synes årsaken å være klar idet flere av brasmens gytebekker er ødelagt av forurensninger. Asakbekken med utløp i Hømua og Jeksla med utløp i Leirelva.
>
> Ørretbestanden har vel alltid vært tynn, men ser ut til å beholde sin posisjon. Det tas årlig fisk på opptil 5—6 kilo. Sikbestanden er god, men oppgangen i elva kan variere sterkt fra år til annet. Fisket i Glomma på nevnte strekning drives bare som fritidsfiske. På strekningen Bingsfoss—Øieren fiskes det mest etter gjedde, abbor og lake samt sik i gytetiden. Ved Bingsfoss stangfiske etter harr, ørret og sik. Dette er også det dominerende fiske på strekningen Rånåsfoss—Bingsfoss.
>
> Gyteplasser for harr mellom merkene 5—9 på bilag 6.3.1.1.a. Disse gyteplasser vil antagelig tåle den planlagte oppdemming. Det er nærliggende å tro at det finnes gyteplasser for lakseartene mellom merke 17 og 18 og nedenfor merke 30 på samme bilag (kan ikke fiskes fra land). Disse gyteplasser kommer så langt ned i dammen at en vil anta de blir ødelagt av nedslamming.
>
> Gjedde og abbor vil få sine gyteforhold forbedret på grunn av jevnere vannstand i dammen. I elvens venstre side like nedenfor Bingsfoss ligger den største gyteplass for sik som en med sikkerhet kjenner til. På dette stedet er det et godt sikfiske og det tas årlig noen hundre kilo sik av god kvalitet. Lovlig fiske med 45 mm garn i tiden 10.—25. november. Temperatur og vannføring har stor innvirkning på mulighetene for fisket. Nemnda regner med totalødeleggelse av denne gyteplass idet vannoverstrømningen i vinterhalvåret blir borte.»

Direktoratet har ingen merknader til denne beskrivelse av fiskefaunaen. En vil for ordens skyld gjøre merksam på at laks og sjøaure ikke finnes så langt opp i Glomma som her i dag. Spørsmålet om bygging av laksetrapper for å gjøre Glomma lakseførende ovenfor Sarpsfossen og videre oppover, er under utredning og kan bli aktuell en gang i fremtiden. Dette, sammen med det forhold at andre arter av ferskvannsfisk i dag passerer Bingsfoss, nødvendiggjør at fisketrapp bygges i den nye dammen for å sikre fiskens frie gang i vassdraget.

Områdebeskrivelse: Vilt.
Som opplyst i vedlagte uttalelse fra viltkonsulenten i Øst-Norge, er det spesielt enkelte områder, (ca. 10—20 da) med gruntvannsarealer mellom Bingsfoss og Rånåsfoss som særlig vår og høst benyttes av ender og vadere som blir berørt av utbyggingene.

Utbyggingenes og reguleringenes antatte virkninger på fisk og vilt.
Direktoratet antar at de varige skader på vilt og fiske vil bli relativt små som følge av den omsøkte utbygging. Som påpekt av Sørum innlandsfiskenemnd, må en regne med en viss tilbakegang av sik, harr og ørret, samt ulemper og noe reduserte muligheter for stangfiske. Disse skader vil til en viss grad kunne motvirkes ved fiskefremmende tiltak, bl. a. fisketrapp forbi dammen og utsetting av fisk.

Imidlertid må det understrekes at det er meget vanskelig i detalj å forutse følgene av inngrepene når fiskefaunaen er så sammensatt som tilfellet er i nedre Glomma. Små endringer i livsmiljøet vil kunne medføre betydelige forskyvninger av den naturlige balanse mellom artene til fordel for bl. a. karpefiskene og gjedde og fortrengning av laksefisker som aure, harr og sik.

Det vil derfor være nødvendig å følge utviklingen for fisket, eventuelt også for viltet, meget nøye i årene som kommer. Dette bør skje ved biologiske undersøkelser med sikte på å avgjøre behovet for aktuelle tiltak og eventuell oppfølging og revisjon av disse. Hjemmel for å pålegge regulanten å bekoste slike undersøkelser, er foreslått nedenfor.

Muligens vil den økte aktivitet ved Bingsfoss medføre behov for utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden (3 år). Det skal bl. a. reises en brakkeleir for 60—100 mann i tilknytning til anleggsstedet. Spørsmålet vil senere bli vurdert, men hjemmel for å pålegge konsesjonæren å bekoste dette er medtatt nedenfor.

Kraftstasjonen ved Bingsfoss skal utstyres med tre kaplanturbiner. Sammen med de vannmengder det her er tale om, vil sannsynligvis fisk kunne passere gjennom kraftstasjonen uten å påføres vesentlig dødlighet. Det foreslås derfor på det nåværende tidspunkt ikke spesielle tiltak i form av grinder eller andre fiskesperrer for å motvirke dette. Spørsmålet vil eventuelt kunne tas opp senere innenfor pkt. IV nedenfor dersom dette blir nødvendig.

For å sikre fiskens gang i den eller de fisketrapper som skal bygges i Bingsfoss, er det nødvendig med en viss vannføring i trappen(e). Denne vil senere endelig bli fastsatt på grunnlag av modellforsøk og erfaringer etterat trappen er bygget.

Vurdering og konklusjon.
Ut fra de uttalelser som er innhentet og opplysninger som følger konsesjonssøknaden, vil direktoratet ut fra hensynet til vilt og fiske i området ikke foreslå at konsesjonssøknaden avvises. En forutsetning for dette standpunkt er at det i tillatelsen medtas vilkår for å motvirke skader og ulemper på vilt og fiske samt hjemmel for pålegg om biologiske undersøkelser.

Når det gjelder valg av trasé for den omsøkte 66 kV kraftlinje fra Bingsfoss til linjen Rånåsfoss—Frogner, antar direktoratet at alternativ 2 vil være en fordel både ut fra en viltmessig og landskapsmessig betraktning. Her vil traséen gå parallelt med veien over Bingsfoss forbi Bråten.

Forslag til vilkår.
Ut fra de vurderinger som er gjengitt ovenfor, tillater direktoratet seg å foreslå at det i konsesjonstillatelsen fastsettes følgende vilkår av hensyn til viltet og fisket:

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene.

II.

Konsesjonæren tilpliktes å bygge og vedlikeholde fisketrapp(er) i dammen i Bingsfoss samt avgi nødvendig vatn av hensyn til fiskens gang i trappen(e) etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk. Trappen(e) skal før den/de bygges godkjennes av nevnte direktorat.

III.

For å avhjelpe skadevirkninger av reguleringene og av utbyggingen skal konsesjonæren dersom vedkommende departement eller den dette bemyndiger finner det nødvendig:

a) Sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes ,og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut.
b) Bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.
c) Foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
d) Dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt oven-

for å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.»

Aksjonskomitéen Redd Bingsfossen, uttalelse av 5. mai 1975:

«Akershus Elektrisitetsverk har utarbeidet plan for utbygging av Bingsfossen i Sørum. El.verket håper å kunne starte byggearbeidene allerede 1. september 1975.

Kraftstasjonen vil koste ca. 166 mill. kroner og vil få en gjennomsnittlig årseffekt på ca. 22000 kW. Anlegget er tenkt fullført sommeren 1978.

Aksjonen «Redd Bingsfossen» går imot en slik utbygging. Bingsfossen ligger midt i Sørumsand sentrum og er et rekreasjonsområde for folk fra hele Romerike. Med de utbyggingsplaner som foreligger for kommunen i dag, blir slike naturområder stadig mer verdifulle og nødvendige for befolkningen i nærmiljøet.

Statistikken viser at over 1 500 arbeidstakere i kommunen er pendlere. Når lange arbeidsreiser er en realitet for svært mange av Sørums innbyggere, vil det være urimelig å frata bygda et slikt aktivum.

Vi i nærmiljøet betrakter selve fossefallet som det vesentligste trivselelement i Bingsfossområdet. Fjernes fossen, mister det sin vesentligste verdi som rekreasjonsområde.

Bingsfossen er et av de få store uberørte fossefall i Østlandsområdet. Når det nå foreligger utbyggingsplaner for fossen, er det viktig at alle sider av saken blir grundig belyst. Aksjonskomitéen Redd Bingsfossen er av den oppfatning at argumenter som bygger på miljø- og naturvern, har krav på å bli hørt og tatt med i vurderingen før konsesjon blir gitt.

Uttalefristen for de berørte parter i saken synes for oss urimelig kort. Sørum Kommune har fått frist til 28. mai 1975 (4 uker), mens berørte organisasjoner og personer i kommunen etter kommunalt orienteringsmøte 2. mai 1975 fikk frist til 9. mai 1975 (7 dager). Lov om vassdragsregulering settes til sammenligning 3 måneders uttalefrist som norm. Det er for oss noe uklart om denne saken faller inn under nevnte lov.

Vi mener at i en sak som denne må det gis en så lang frist at man får anledning til å foreta den grundige behandling som sakens viktighet tilsier.

Etter konferanse med Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening anmoder vi departementet om å støtte foreningens søknad til Sørum Kommune (se bilag) om forlengelse av den fastsatte frist, slik at de lokale natur- og miljøvernmessige sider av saken kan klarlegges.

Fra vår side vil det være ønskelig å få en samtale med miljøvernministeren om utbyggingssaken så snart som mulig. Som det fremgår av de oppgitte datoer, er tidsfristene korte og vi ber derfor om snarlig svar.»

Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening, brev av 21. mai 1975:

«Vi viser til brev av 9. mai 1975, og vil komme med følgende uttalelse:

1.1.3. *Fiske.*

Da fiskerikonsulenten for Øst-Norge ikke har avgitt sin endelige uttalelse, og de nødvendige pålegg ikke er utformet bortsett fra forslag til fisketrapp (6.3.4.) — vil Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening forbeholde seg å vente med sin endelige uttalelse inntil slike betingelser foreligger.

Det er imidlertid et punkt i fiskerikonsulentens foreløpige orientering som Sørumsand og Omegn Sportfiskerforening har festet seg ved, nemlig angående det endrede fiske i «magasinet», fra aure, harr, sik til et mer regulært gjeddefiske.

Samtidig med dette gjøres det oppmerksom på i konsulentens uttalelse av 6. mars 1975 at gytemuligheter for aure og harr vil falle vekk, som kompensasjon nevnes en utsetting av yngel/settefisk. Med en fiskebestand hvor gjedde vil bli dominerende mener vi dette punkt nøye bør overveies, idet gjeddebestanden under slike forhold kan utnytte tilskuddet på settefisk, og så sterkt at det blir et stort spørsmål om hensikten blir oppnådd.

For en bedre utnyttelse av kostnadene bør en overveie om ikke et kompensasjonsfiske kan opparbeides ved et kultiveringsarbeide i nærliggende vann, som er egnet for det, og da gjennom et «fiskefond» hvis avkastning går til fremme av fiske, også i nærliggende områder.

Vi vil også konkret peke på tiltak som måtte bli gjort som kompensasjon overfor vår forening:

Fisketrapp som ørret og harr kan gå i.
Minstevannføring over dammen hele året.
At foreningen får et visst antall settefisk pr. år av utbyggeren.
At utbygger sørger for fri ferdsel langs strendene der hvor det er behov for dette.

Vi vil gjøre oppmerksom på Sørumsand og Omegn Sportsfiskeforenings årsmøtevedtak som enstemmig går imot en utbygging av Bingsfossen.

Til orientering er vedlagt vår uttalelse til Sørum kommune, som klart skulle vise vårt syn.»

Akershus fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund, brev av 16. mai 1975:

«Akershus Fylkeslag av Norges Jeger- og Fisøerforbund representerer 30 jeger- og fiskerforeninger i det østlige Akershus, samt et samlet medlemstall på ca. 2 500. Vi har som hovedformål å fremme friluftsinteressene ved å arbeide for et sosialt og rasjonelt stell med fylkets vilt- og fiskerressurser.

Våre synspunkter er basert på utbyggingsplanen fra Akershus Elektrisitetsverk og vårt kjennskap til området.

Natur.

Glomma på strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss utgjør i dag et naturområde som er enestående for de sentrale østlandsdistrikter og et populært utfartssted. For mange er Bingsfoss hovedattraksjonen, men områdene opp mot Rånånsfoss er vel så viktige for friluftsinteressene. Strandområdene består av sand, grus, svaberg og grassletter med vekslende

vegetasjon og omgitt av skogkledde skråninger. Elven går stri med stadige stryk, og med mange skjær som forsvinner under flommen i mai—juni. Dybden varierer, men mye er grunt, 1—4 meter. Bunnen består vesentlig av stein og grus.

Utenom denne strekningen er Glomma syd for Kongsvinger preget av rolig vann, leirbredder og mudderbunn.

Ved en regulering etter de foreslåtte planer vil fossen, strykene, skjærene og det vesentligste av stranden forsvinne. Elven vil omdannes til en innsjø. Bølgeslags-sonen vil heves fra de faste strandbreddene og opp i de bratte leirskråningene. Dette vil føre til øket erosjon, rasfare og tilgrumsing av vannet.

AEV lokker med en kunstig park anlagt på steinfyllinger, og en kunstig foss i sommerhalvåret med 15—20 kubikkmeter vann pr. sekund over damkronen. Tillat oss å minne om at det ikke er den type «natur» de søker som i dag setter pris på Bingsfossen.

Fiske.

Det nåværende fisket er beskrevet i rapportens avsnitt 6.3.4. Innvirkningene ved regulering er utredet av Fiskerikonsulenten for Øst-Norge. Vi er i hovedtrekk enige i hans foreløpige konklusjoner, men la oss i tillegg presisere:

Strekningen har nå en relativt god bestand av harr, og en liten bestand av hurtigvoksende ørret, opptil 6—8 kilo.

Etter oppdemming vil endrede strømforhold og økende nedslamming av bunnen ødelegge gyteforholdene for disse fiskeartene. Oppvekstmulighetene vil reduseres på grunn av bedrede forhold for næringskonkurrenter og predatorer (rovfisk) som raufjøring og laue, abbor og gjedde. En eventuell kompensasjon bør derfor ikke baseres på yngelutsetting, i stedet bør langt framdrevet settefisk benyttes.

Men fisket vil bli skadelidende uansett tiltak. Ørret og harr kan klare seg bra sammen med gjedde i en strømrik elv. Ikke i en innsjø.

Dyreliv.

Utbyggingsplanens avsnitt 6.3.5 henviser til vurdering fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo, bilag 6.3.5. Denne «vurdering» inneholder én setning med konklusjon: ingen bemerkninger.

Området har i dag stor betydning som overvintringsplass for fugl som er avhengig av åpent, strømmende vann. I vintermånedene oktober—april finnes der en god del fossekall og hundrevis av kvinender. Kvinendene er avhengig av hule trær for hekkeplasser, og deres livsområde er truet av moderne skogsdrift.

En oppdemming av elvestrekningen med endrede strømforhold, dybder og ikke minst isforhold vil føre til at en viktig overvintringsplass for disse kvinender blir ødelagt.

Ferdsel.

Områdets rekreasjonsverdi økes betraktelig ved at det ligger sentralt, og er lett tilgjengelig langs de lave strandbankene. Vi våger å anslå et dagsbesøk en godværshelg om sommeren på rundt 200 mennesker.

Dette tror vi vil reduseres kraftig etter regulering. Framkomstmulighetene langs stranden vil bli fullstendig neddemmet langs de nederste 3—4 km, og sterkt oppstykket langs resten. Folk som vil utenom parken ved Bingsfoss vil enten måtte bruke båt, eller klatre i de bratte skråningene, gå over dyrket mark og langs jernbanelinjer. Men vi tror ikke mange vil forsøke. Det helt vesentlige i det som gir området en spesiell verdi vil bli ødelagt.

Konklusjon.

I det foranstående har vi beskrevet noe av det som i dag gjør strekningen Bingsfoss—Rånåsfoss enestående for det sentrale østlandsområdet, og særlig tiltrekkende for friluftsaktiviteter. Vi har beskrevet hvordan det vesentlige i disse egenskaper vil bli totalt ødelagt ved utbygging.

Vi er redd for at de ansvarlige har hatt for liten forståelse for områdets betydning i dag. Vi tror befolkningen i Akershus ser annerledes på det. Vi håper dette blir tatt hensyn til.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund, brev av 25. mai 1975:

«Vi oversender vedlagt uttalelse fra Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening og fra Akershus Fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund vedrørende denne regulering.

Norges Jeger- og Fiskerforbund vil, etter befaring som er utført og etter vårt kjennskap til forholdene på stedet, si oss helt enige i de fremsatte betenkninger.

For øvrig vil vi nevne at det her ikke bare er spørsmål om fiske, men også om et sted å være. Almenheten mister i tilfelle et rekreasjons- og friluftsområde, hvor fisket betyr en vesentlig del.»

Statens Forurensningstilsyn, brev av 30. mai 1975:

«Ifølge søknaden vil det ved utbyggingen av Bingsfoss kraftstasjon bli bygget et damanlegg i Glomma som inntil en vassføring på 1 600 m^3/s vil holde vannstanden oppstrøms på kote 106,5. Det vil si en hevning av lavvannsnivået med ca. 2,5 m. Oppdemningen vil føre til at hele strekningen fra Rånåsfoss ned til Bingsfoss, vel 5 km, i en vesentlig del av året vil bli som en innsjø.

Dette vil kunne føre til at den eksisterende og fremtidige forurensningsbelastningen i vassdraget gjør seg mer gjeldende. Det synes klart at betydningen vil være størst for de eksisterende og fremtidige utslipp direkte til det oppdempte parti av Glomma og for områdene umiddelbart ovenfor dette. Hele utbyggingsområdet ligger i Sørum kommune. Det er særlig to tettsteder i kommunen som vil kunne bli berørt, nemlig Blaker, med ca. 1 000 p. e., og Rånåsfoss med ca. 1 500 p. e., medregnet noe fremtidig bebyggelse.

For begge disse tettsteder er kloakkeringsarbeider igang, men hvorvidt alt vil kunne være ferdig før eventuell oppdemning finner sted, er tvilsomt. En vil derfor foreslå at konsesjonæren blir pålagt å dekke meromkostningene ved en forsering av arbeidene og en mer omfattende tilkobling til hovedrenseanleggene, samt dekke omkostningene ved eventuelle ytterligere krav til rensing

av avløpsvannet og til eventuelle andre tiltak som har sammenheng med oppdemningen.

Som tidligere nevnt kan en anta at forurensningsbelastningen i vassdraget vil kunne gjøre seg mer gjeldende uten at en kan antyde noe nærmere om dette. En vil derfor foreslå at forholdene i vassdraget blir fulgt opp med en jevnlig oppfølgingsundersøkelse som må kunne koordineres med de øvrige undersøkelser i vassdraget.

Viser undersøkelsene at tiltak for å redusere forurensningsbelastningene eventuelt andre tiltak er nødvendige og disse tiltak er praktisk mulig å gjennomføre, vil en foreslå at konsesjonæren blir pålagt å la utføre disse.

Under henvisning til det ovennevnte vil en foreslå at det stilles følgende vilkår:

— Konsesjonæren skal bekoste en jevnlig kontroll-/oppfølgingsundersøkelse i det berørte vassdragsavsnitt.
— Konsesjonæren tilpliktes å betale meromkostningen for rensetiltak og la utføre/bekoste andre tiltak som skyldes oppdemningen etter departementets nærmere bestemmelser.»

Til Miljøverndepartementets uttalelse har søkeren bemerket følgende i brev av 18. juli 1975:

«Ad Forurensning.

Ut fra det kjennskap vi har til de lokale forhold samt gjennomstrømningshastigheter i det berørte vassdragsavsnitt før og etter utbygging har vi vanskelig for å forstå at utbyggingen av Bingsfoss kan gi grunnlag for skjerpede krav til rensing av avløpsvann og/eller fremskyndig i tid av allerede planlagte rensetiltak.

Hvis departementets forslag til vilkår blir inntatt i tillatelsen ber vi om at det blir gitt nærmere anledning til undersøkelser og sakkyndige vurderinger av de lokale forhold før konkrete pålegg eventuelt blir gitt.

Når det gjelder tilskott til kontroll og oppfølgingsundersøkelser så har dette spørsmålet tidligere delvis vært berørt, bl. a. i vårt brev av 24. juni 1975.

Forutsatt at vårt bidrag til undersøkelsene står i et rimelig forhold til den virkning utbyggingen har på resipienten sammenlignet mel forholdene for øvrig i vassdraget har vi ingen innvendinger mot å delta i undersøkelser, enten i form av løpende prøvetagning, bygging av observasjonsanlegg eller direkte tilskudd.

Ad Vilt og fisk.

Vi har ingen bemerkninger til direktoratets forslag til vilkår for vilt og fiske, men vi forutsetter at de konkrete pålegg blir forelagt oss for uttalelse før de blir gitt bindende virkning.»

Hovedstyret vil bemerke:

Akershus Elektrisitetsverk står foran avslutningen av anleggsarbeidene i Funnefoss i Glomma — ca. 5 km ovenfor samløpet Vorma/Glomma — idet det første av to aggregater på 19,5 MW på hvert ventes satt i drift i september d. å. Tillatelse til utbyggingen og erverv av fall m. v. ble gitt ved kongelig resolusjon 9. mars 1973, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner for 1973, s. 30 flg.

Planene for videre utbygging av fylkets vasskraftressurser omfatter nå Bingsfoss i Sørum kommune, ca. 2 km nedenfor Vormas samløp med Glomma og ca. 10 km ovenfor dennes utløp i Øyeren. Samtidig med framlegget av den tekniske plan søkes det nå om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å gjennomføre utbyggingen av hensyn til almene interesser samt om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige grunnarealer og rettigheter i medhold av samme lovs § 62.

Fallrettighetene sammen med en god del grunnarealer ble ervervet av Akershus fylke i 1920. Det er også tidlig utarbeidet plan for utbygging av dette fallet, men da reguleringen og planene om videre reguleringer av vassdraget den gang var lite utviklet, omfattet den bare ca. 60 pst. av den vassføring som tenkes utnyttet i dag. Prosjektet falt da for dyrt og ble stillet i bero.

Utbyggingen etter den foreliggende plan vil i hovedtrekk foregå slik: Den er konsentrert om selve fossen som er delt av en øy i et høyre og et venstre løp. I høyre løp plasseres kraftstasjonen med tre rørturbinaggregater med en ytelse på ca. $3 \times 10{,}9 = 32{,}7$ MW og med et vassforbruk på ca. $3 \times 250 = 750$ m³/sek. En tilløpskanal på ca. 120 meters lengde fører vatnet til turbinene og på nedstrømssiden blir det nødvendig med en avløpskanal ca. 270 m lang. I venstre løp som utgjør hovedløpet, bygges en 125 m lang dam med klappeluker for flomavledning samt et fast overløp på kote 106,5. Sammen med en segmentluke i høyre løp fås en flomavledningskapasitet som er oppgitt til ca. 4 200 m³/sek., mens største observerte flom er ca. 3 600 m³/sek. (1967). Det skal bemerkes at byggingen av anlegget kombineres etter henstilling fra Sørum kommune med ny bru med totalbredde ca. 12,5 m og med merkostnad på 5 mill. kroner som vil bli dekket av vegmidler. Undervatnet vil være bestemt av vasstanden i Øyeren og vassføringen i Glomma, men vil normalt variere mellom grensene ca. kote 100,6 og ca. 102,2. I forhold til det faste overløp vil fallhøyden variere fra maks. ca. 5,9 m på slutten av vintersesongen og ned til ca. 4,3 m i sommerperioden. Nominell fallhøyde angis til 5,0 m.

Anleggets netto ytelse er beregnet til 179,6 GWh i middel pr. år fordelt med 97,1 GWh på vinter- og 82,5 GWh på sommerperioden. Det er da gått ut fra at Jotunheimen bygges ut mot øst og at dette — sammen med ikke omsøkte reguleringer i Jora og Øvre og Nedre Finna — gir ytterligere 1 624,5 mill. m³ maga-

sin i Lågen. I Glomma regnes med nye 229 mill. m³ i Rien, Feragen og Savalen slik at samlet magasinsum for Bingsfoss blir på 5 210,5 mill. m³. Ved en eventuell utbygging av Jotunheimen mot vest vil dette etter planen redusere produksjonen i Bingsfoss med 12 GWh vinter- og 1 GWh sommerkraft. Produksjonsoppgavene inkluderer også slipping av en minstevassføring over damanlegget på 20 m³/sek. i tiden 1. mai til 1. oktober.

De totale utbyggingskostnader pr. 1. januar 1975 var beregnet å ville andra til 166 mill. kroner tilsvarende 92,5 øre/kWh.

For så vidt angår vurderingen av anleggskostnadene har Hovedstyret latt foreta en sammenligning med hva det vil koste å skaffe tilsvarende kraftmengde fra varmekraftanlegg —oljebasert varmekraft eller atomkraft — i det samkjørende system slik det antas sammensatt fram til år 2000. Dette blir da den grensekostnad kraften fra Bingsfoss kan ha — den såkalte «indifferenskostnad». En bringer ved dette ikke inn søkerens spesielle bedriftsøkonomiske vurderinger som er blitt kritisert fra enkelte hold. Man tar imidlertid hensyn til at Bingsfoss ligger sentralt og ikke vil medføre nevneverdige overføringskostnader. På grunn av den usikkerhet som råder med hensyn til valg av type av varmekraft og prisen på olje, blir indifferenskostnadsvurderingen naturligvis også usikker og har vært gjennomført i tre alternativer.

	Indiff. kostnad mill. kr.	Anleggskostnad mill. kr.	Netto nytteverdi mill. kr.
1) Olje (kr. 8 pr. GJ)	231	166	+65
2) Olje (kr. 6 pr. GJ)	194	166	+28
3) Kjernekraft	135	166	−31

Legger en like stor vekt på olje og kjernekraft, framkommer en indifferenskostnad på 170 mill. kroner, ɔ: en netto nytteverdi for Bingsfoss på 4 mill. kroner. Det synes imidlertid for tiden å være mere grunn til å legge mest vekt på oljekraft som gir betydelig større positiv nytteverdi for Bingsfoss.

Skader og ulemper.

Den permanente oppdemming til kote 106,5 tilsvarer i dag vasstanden ved en vassføring på ca. 1 500—1 600 m³/sek. I tiden 1945—1975 har vassføringen nærmest årvisst vært større enn 1 500 m³/sek. og i ett år i tilsammen 48 døgn. Midlere årsmaksimal vassføring i de nevnte 30 år er sammenligningsvis 1973 m³/sek. Ved vassføringer større enn 1 500—1 600 m³/sek. blir forholdene ovenfor dammen upåvirket. men ved mindre vassføringer fås en permanent heving på den 5,4 km lange strekning Bingsfoss—Rånåsfoss som av søkeren er angitt slik:

	Heving av vasstand (m)		
Sted	400 m³/s	800 m³/s	1 200 m³/s
Bingsfoss	2,0	1,2	0,6
Blaker	1,45	0,9	0,25
Rånåsfoss	1,2	0,7	0,2

Hovedstyret vil påpeke at den valgte oppdemmingsgrense grunner seg på skjønn over forholdene langs vassdraget, idet beregninger over økt produksjon i Bingsfoss og tapt produksjon i Rånåsfoss viser at det ville være lønnsomt å demme til kote 108—109. Ved den valgte oppdemming har man imidlertid praktisk talt unngått jordskader. En viser i denne forbindelse til herredsagronomens vurdering som konkluderer med at dyrket mark ikke blir berørt og at de produktive arealene som blir neddemt er relativt små og at produksjonsverdien er forholdsvis liten. Sørum jordstyre har for så vidt ingen merknader til at søknaden innvilges.

Det foregår en del ferdsel av fiskere og friluftsfolk langs strandbredden, og når denne blir smalere, oppstår det noen ulemper i denne forbindelse.

Generelt vil strømhastigheten nedsettes, og småstryk vil forsvinne. Det er fra forskjellig hold, bl. a. fra NSB, framholdt fare for bølgeslagerosjon i den nye strandsonen, og visse tiltak kan bli nødvendige i denne forbindelse. Et mindre parti ved Blaker stasjon må antas å være ras- og erosjonsfarlig. Hovedstyret regner ikke med at erosjonsproblemet blir av stort omfang, idet en permanent oppdemming må antas å ha en stabiliserende effekt, og raske nedsenkinger skal ikke forekomme. For øvrig vil en også påpeke at en stor del av strandsonen består av fjell eller fjell med liten overdekning.

Oppdemmingens virkning på forurensingssituasjonen i vassdraget har vært framme i uttalelsene. Ut fra det som foreligger fra sakkyndig hold må Hovedstyret gå ut fra at skadene blir små, men at de vil kunne betinge økede krav til rensegrad og utvidet tilknytning til renseanlegg for utslipp til det oppdemmede område.

Hovedstyret viser også til at Norsk Institutt for Vannforskning vurderer utbyggingen til å ha minimal betydning for resipientforholdene i vassdraget ut over det lokale området.

Den reduserte strømhastighet vil føre til mere stabile isforhold mellom Bingsfoss og Rånåsfoss, og en vil i større grad enn tidligere ha et sammenhengende isdekke gjennom storparten av vinteren. Råken ved utløpet av Rånåsfoss som opptrer ved nåværende forhold vil bli noe mindre, mens det åpne parti nedenfor Bingsfoss kraftverk sannsynligvis blir noe større. Det har i denne forbindelse vært reist spørsmål om ikke endrede isforhold vil ha betydning for vadefugler som hevdes å oppholde seg der vinterstid. Det kan i den anledning nevnes at Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo ikke har hatt noe å bemerke til planen.

Det foregår endel fritidsfiske, vesentlig etter gjedde, abbor og sik nedenfor fossen, og etter harr, ørret og sik ved selve fossen og ovenfor denne. Etter det som foreligger må det antas at utbyggingen vil medføre relativt små skader på fisket (ved vanskeliggjort atkomst ovenfor dammen og på fisken ved at det antas å ville bli en viss tilbakegang av sik, harr ørret). Det ventes å kunne bli kompensert til en viss grad ved fiskefremmende tiltak.

Utbyggeren er innforstått med å måtte bygge fisketrapp for å opprettholde fiskens passasjemulighet gjennom dammen.

Ferdselsinteresser kan ikke ses å være knyttet til den berørte vassdragsdel, bortsett fra de som knytter seg til selve elvekanten.

Forholdet til fløtingen sier søkeren seg villig til å ordne etter forhåndsskjønn i mangel av minnelig avtale. Glommas Fellesfløtingsforening har ikke noe å bemerke til dette.

Av grunn m. v. til selve utbyggingen søkes ekspropriert permanent ca. 2,8 dekar med påstående hus — Bingsfoss kafé — inneholdende bl. a. 3 leiligheter og et produksjonslokale for en arbeidsstokk varierende fra 6—10 personer. Videre omfatter ekspropriasjonen ca. 4 dekar delvis beitegrunn. De nevnte arealer blir nødvendige hovedsakelig for atkomst til kraftstasjonen og til inntakskanal og grunn til kraftstasjon i høyre landfeste. For så vidt angår tippområde omfatter søknaden et alternativ ca. 1 km oppstrøms kraftstasjonen på høyre elveside der ca. 15—20 dekar vil måtte beslaglegges samt midlertidig rett til atkomst i byggetiden. Etter at Sørum kommune har uttrykt at den ønsker valgt alternativet med masseplassering oppstrøms øya der søkeren eier grunnen, har Akershus Elektrisitetsverk gått inn for denne løsning. Hovedstyret har heller ikke noe å innvende mot dette alternativ hverken fra et skadesynspunkt eller vurdert ut fra landskapstilpassingshensyn . Ekspropriasjon i denne forbindelse faller da bort.

Det søkes om ekspropriasjon for midlertidig erverv i byggetiden for ca. 8—10 dekar for anleggsbrakker med atkomst og parkeringsplass. Arealene forutsettes så langt som mulig tilbakeført til sin nåværende tilstand etter bruk. Det foreligger også her to alternativer: Et skogområde — dels plantefelt og dels hogstmoden skog — og et område på dyrket jord noe nærmere anleggsstedet. Hovedstyret har merket seg at grunneieren har protestert mot det siste alternativet. Akershus Elektrisitetsverk har imidlertid i samråd med grunneieren som berøres ved det første alternativ funnet fram til et nytt område der skadene må antas å bli meget små. Hovedstyret forutsetter at det andre alternativ ikke blir aktuelt som ekspropriasjonsgrunnlag. Hovedstyret viser også ellers til at søkeren har imøtekommet krav om vegrett for enkelte av ekspropriatene og vil sikre bolig i en overgangstid til eierne av Bingsfoss kafé. Hovedstyret går ut fra at de angitte arealer er nødvendige for utbyggingen. Hvorvidt beite skal gjenvinnes ved oppfylling av arealer utenfor ekspropriasponsområdet bør også vurderes ut fra et landskapsmessig syn av Hovedstyrets fagavdeling.

Utbyggingen av Bingsfoss har som det fremgår støtt på motstand fra representanter for naturverninteresser. Særlig gjelder dette de kommunale organisasjoner som friluftsnemnda, Natur- og Miljøvernutvalget i Sørum, Innlandsfiskenemnda og Sørumsand og omegn sportsfiskerforening som alle betoner skader i denne forbindelse og beklager utbygging fordi fossen har en sentral rolle for friluftslivet. Men også Fylkesfriluftsnemnda framholder at Bingsfossen med omgivelser er «en naturperle av regional interesse og verneverdi bl. a. fordi man her har det siste gjenværende, noenlunde urørte fossefall av denne størrelse i Glomma og samtidig sentralt beliggende på Østlandet».

Hovedstyret foretok befaring av den berørte elvestrekning 23. juni og 18. august 1975.

Hovedstyret vil for sin del framholde at de rent estetiske skadevirkninger må bli små og at friluftslivet, med den plan for rent landskapsmessige tiltak for anleggsområdet som framlegges, må antas å kunne utfolde seg fortsatt i stort sett samme grad som før også etter utbyggingen. Man får ingen større tørrlagt utbyggingsstrekning, idet undervatnet vil stå nært inn til dammen og kraftstasjonen. Det framgår av varighetskurvene at det er overskuddsvatn i ca. 3 måneder om sommeren

fra siste halvdel av mai til utgangen av juli og i deler av august og september som vil gi fritt overfall over dammen. Etter planen skal det som nevnt sikres en minstevassføring over dammen på ca. 20 m³/sek. i tiden 1. mai til 1. oktober.

Hovedstyret finner etter dette at rent estetiske skader heller ikke kan tillegges avgjørende vekt og vil etter en samlet vurdering av skader og ulemper mot fordelene ved kraftproduksjonen anbefale at det gis tillatelse til utbyggingen som omsøkt, jfr. vassdragslovens § 106 pkt. 1. Det anbefales videre gitt tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter til selve utbyggingen med de forbehold som framgår av foranstående, og tillatelsene foreslås gitt på de vilkår som følger vedlagt.

Om vilkårene bemerkes:

Tidsfrist, post 1.

I henhold til vassdragslovens § 111 er oppstillet vilkår om at arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Ved overtredelse av disse frister faller tillatelsen bort.

Resipientforhold, post 2.

Det må sies å herske tvil på faglig hold om i hvilken grad utbyggingen får virkning for forurensingssituasjonen i vassdraget. Imidlertid er det kommet til uttrykk fra Miljøverndepartementet forslag til vilkår som Hovedstyret hovedsakelig legger til grunn for sin vurdering. I dette er det bl. a. foreslått at utbyggeren skal betale merkostnader som har sammenheng med at det stilles skjerpede krav til rensing til de berørte kommuner eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist for rensetiltak. Videre kan nevnte departement kreve bekostet andre tiltak i denne forbindelse — det tenkes vel her særlig på utvidet tilknytning til kloakknettet — samt pålegge tilskudd til kontrolloppfølgingsundersøkelser i den berørte del av vassdraget.

Hovedstyret har ikke noe å innvende mot at utbyggeren skal betale de økede rensekostnader og tiltak som kan sies å være en konsekvens av utbyggingen. Imidlertid er en uenig i at en her søker å løse dette spørsmål gjennom administrativt organ, idet en ser det som en skadevurdering som bør ligge under erstatningsskjønnet dersom det ikke blir enighet. Det blir i tilfelle vedkommende kommuner som blir part i skjønnet for å kreve kompensasjon i forbindelse med Miljøverndepartementets skjerpede rensekrav og skjønnet må gis anledning til å legge til grunn en rimelig framtidig økning av forurensingsgraden. Hovedstyret har formet denne del av vilkåret i tråd med dette.

Når det gjelder oppfølging av situasjonen ved spesielle undersøkelser som er annen del av forslag til vilkår, er Hovedstyret enig i at Miljøverndepartementet avgjør omfanget og kostnaden ved disse og utbyggerens andel.

Fiske, post 3.

Hovedstyret har lagt til grunn forslag til vilkår framsatt av Miljøverndepartementet, men med endel redaksjonelle endringer. Det omfatter foruten utsetting av yngel m. v., fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, rimelige ytterligere tiltak og forebygging av tilslamming av vassdraget, også plikt til bygging av fisketrapp og avgivelse av vatn til denne. Hovedstyret viser i denne forbindelse til at søkeren har akseptert at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk vurderer spørsmålet om fiskefremmende tiltak, herunder fisketrapp.

Det er også framkommet krav om tiltak til beste for fiske fra annet hold, bl. a. krever Sørumsand og Omegn Sportsfiskerforening fiskefond. Hovedstyret kan ikke se det er grunnlag for å kreve dette ut fra de små skader som forventes her.

En viser for øvrig også til etterfølgende vilkår.

Tiltak, post 4.

Ovennevnte fiskerforening og Sørum kommune samt også andre krever at ferdsel langs strendene må sikres. Det gjelder vel i første rekke for utøvelse av sportsfiske fra land. Utbyggeren er villig til å utføre tiltak i den grad grunneierne måtte samtykke. Etter Hovedstyrets syn bør områdets verdi for friluftslivet søkes bevart best mulig, og en foreslår at det stilles vilkår om at eksprojriasjonsskjønnet treffer bestemmelser om omlegging av tidligere brukte ferdselsveger langs elvebreddene.

Erosjon, post 5.

NSB har påstått nødvendighet av forbygging og andre tiltak enkelte steder for å hindre utglidning av strandkanten. Også fra annet hold er det påpekt at oppdemmingen kan bevirke bølgeslagserosjon.

Hovedstyret har foreslått at det foretas sikringsarbeider etter NVE's bestemmelse samt at utbyggeren plikter å holde oppdemmingsområdet under observasjon og sende årlig melding til NVE de første 10 år av driftstiden for kraftverket og foreta nødvendige forbyggingsarbeider etter NVE's bestemmelser.

Naturvern m. v., post 6.

Det er framkommet sterke ønsker om at opprydding og etterbehandling av terreng blir tillagt vekt. Hovedstyret foreslår naturvernvilkåret i vanlig form som gir Vassdragsdirektoratet den nødvendige hjemmel for å ta del med sin fagavdeling i denne del av arbeidet. Den tekniske kontroll av selve damanlegget er likeledes tatt inn i bestemmelsen.

Det har vært framme under distriktsbehandlingen at kommunen er interessert i steinmasser, og utbyggeren er inne på å reservere slike masser i f. eks. 5 år. Forbyggingsavdelingen i NVE er også interessert i ca. 40 000 m^3 stein til forbygging langs elva. Hovedstyret viser til det som er anført i vilkåret om varig råderett over tippområdene og mener at slike disponeringer av steinmasser må søkes sammentrengt i tid mest mulig. Imidlertid foreslår Hovedstyret at det overlates til Vassdragsdirektoratet å treffe nærmere bestemmelser om dette.

For så vidt angår naturvern vises også til post 8 om vern av f o r n m i n n e r.

Rydding, post 7.

For å ha hjemmel for eventuell nødvendig rydding i oppdemmingssonen er tatt med vilkår om dette. Avgjørelse i dette spørsmål treffes av Vassdragsdirektoratet.

Fløting, post 9.

Det vil bli truffet avtale om framføring av tømmeret forbi dammen. Eventuelt vil spørsmålet om tiltak i denne forbindelse bli avgjort ved skjønn i henhold til vassdragslovens § 112. En har funnet det riktig å uttrykke dette i eget vilkår.

Vasslipping, post 10.

Det er tatt inn i vilkåret at manøvreringen skal skje etter naturlig vassføringskurve på vasstander over kote 106,5 (1 600 m^3/sek.). Det forutsettes kjøring i takt med ovenforliggende kraftverk. Det anses å være nødvendig ved den praktiske manøvrering å ha adgang til en variasjon av vasstanden på 10 cm over og 10 cm under HRV ved inntaket og et slikt reguleringsintervall er foreslått tatt inn i reglementet.

Når det gjelder øvrige krav og da særlig Sørum kommunes mere udefinerte ønske om samarbeid og kontakt med utbyggeren om arbeidsoppdrag som berører kommunens interesser, viser Hovedstyret til utbyggerens forslag om at kommunen nedsetter et kontaktutvalg for formålet. Hovedstyret går ut fra at tiltak som er ønsket av kommunen og som ikke spesielt er tatt opp i de foreslåtte vilkår kan bli tatt opp med utbyggeren av utvalget og at Vassdragsdirektoratet ved Naturvernkontoret bringes inn der det måtte finnes naturlig. En tenker da særlig på tilrettelegging av fritidsaktiviteter på øya, tiltak for badeplasser, massedisponering o. l.

Ulempeserstatning i anleggstiden må tas opp ved erstatningsskjønnet.

Hovedstyret anbefaler at det gis tillatelse til innstevning til skjønn på den måte som er foreskrevet i vassdragslovens § 130 nr. 4, men forutsetter at alle som er kjent stevnes direkte.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 18. og 19. august 1975.»

Hovedstyrets forslag til vilkår for ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen lyder:

«1.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etter at tillatelsen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

2 a.

Akershus Elektrisitetsverk skal etter skjønnets bestemmelse treffe tiltak og/eller innbetale et beløp til vedkommende kommuner for å kompensere for økete utgifter ved avkloakkering som berøres ved kraftverkutbyggingen. Skjønnet legger i denne forbindelse til grunn en rimelig fremtidig øking av forurensingsgraden av området.

2 b.

Utbyggeren kan pålegges å være med på å yte tilskott til kontroll-/oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter i så fall hvor stor del av kostnadene som skal belastes ham.

3 a.

Akershus Elektrisitetsverk plikter å påse at det ved anleggsarbeidet og kraftverksdriften blir tatt de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen. Herunder skal utbyggeren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensing av vassdraget.

3 b.

Utbyggeren tilpliktes å bygge og vedlikeholde fisketrapp(er) i dammen i Bingsfoss samt avgi nødvendig vatn av hensyn til fiskens gang i trappen(e) etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Trappen(e) skal før den/de bygges, godkjennes av nevnte direktorat.

3 c.

For å avhjelpe skadevirkninger av utbyggingen skal konsesjonæren dersom vedkommende departement eller den dette bemyndiger, finner det nødvendig:

a) Sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut.
b) Bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.
c) Foreta utfiskinger (uttynninger) dersom utbyggingen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
d) Dekke utgiftene med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.

3 d.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren, utover det som er nevnt ovenfor, å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer for å kompensere skaden, såframt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

4.

Spørsmålet om — og i tilfelle hvilke — omlegginger av turveier (gangstier) som skal foretas for å sikre ferdsel langs elvebreddene avgjøres av ekspropriasjonsskjønnet.

5.

Akershus elektrisitetsverk plikter etter NVE's bestemmelse å foreta forbygging og andre tiltak for å sikre jernbanelinjen langs oppdemmingsstrekningen. Videre plikter utbyggeren å holde strekningen under observasjon og sende årlig melding til NVE de første 10 år etter at kraftverket er kommet i drift og foreta nødvendige forbyggingsarbeider etter NVE's bestemmelse.

6.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av utbyggeren.

Utbyggeren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for inntaksdammen. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anlegget skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Utbyggeren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Utbyggeren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg som forutsettes å bli permanente, skal planlegges med dette for øye. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

7.

Neddemmete områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. Gjenstående stubber skal være maksimalt 25 cm lange. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Ryddingen av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

8.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster

og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

9.

Akershus elektrisitetsverk plikter å legge forholdene til rette for å føre tømmeret som fløtes i vassdraget fordi dammen. I mangel av minnelig avtale fastsettes nærmere bestemmelser av skjønn i henhold til vassdragslovens § 112.

10.

Akershus Elektrisitetsverk plikter å legge permanent til kote 106,5 (NGO—1954) tilsvarende nåværende vasstand ved vassføring 1 600 m³/sek. Ved større vassføringer manøvreres lukene slik at de naturlige vasstander ikke overskrides.

Det kan foretas korttidsregulering i et reguleringsområde på 10 cm over og 10 cm under HRV.

Den tillatte reguleringsgrense skal betegnes med fast og tydelig vasstandsmerke som godkjennes av NVE.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander, samt observeres og noteres — om det forlanges — regnmengder, temperatur m. v. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som utbyggeren plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.»

Departementet skal bemerke:

Akershus Elektrisitetsverk søker i brev av 28. april 1975 om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til utbygging av Bingsfoss og om tillatelse etter samme lovs § 62 til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.

Glomma er ved Bingsfoss delt i to løp av en øy. Bingsfoss kraftverk skal utnytte fallet i den nordre delen av fossen. Fallhøyden vil variere fra maksimum ca. 5,9 m på slutten av vintersesongen og ned til ca. 4,3 m i sommersesongen, avhengig av tilsvarende variasjon i undervannet. Nominell fallhøyde er angitt til 5 m. I fosseløpet er det planlagt bygget en 125 m lang dam med klappruker for flomavledning og et fast overløp på kote 106,5. Etter henstilling fra Sørum kommune skal dammen kombineres med en ny bro med totalbredde ca. 12,5 m. Merkostnadene til broen vil bli 5 mill. kroner som dekkes av vegmidler. Det vil også bli bygget ny bro i kraftverkløpet 15 m nedstrøms kraftstasjonen.

Kraftstasjonen er planlagt med tre rørturbinaggregater med en ytelse på $3 \times 10{,}9 = 32{,}7$ MW. Vannforbruket vil bli 750 m³/sek. sammenlagt. En tilløpskanal på ca. 120 m vil føre vannet til turbinene. På nedstrømssiden vil det bli en 270 m lang avløpskanal. En segmentluke i kraftverkløpet vil få en flomavledningskapasitet på 4 200 m³/sek. sammen med klappelukene i damløpet. Den største flommen som har vært observert var på 3 600 m³/sek.

Kraftverkets netto middelproduksjon er beregnet til 179,6 GWh etter at et produksjonstap ved Rånåsfoss, på grunn av hevet undervann er trukket fra. Av dette er 97,1 GWh vinterkraft og 82,5 GWh sommerkraft. Beregningene er foretatt ut fra en samlet magasinsum for Bingsfoss på 5 215,5 mill. m³ som forutsetter utbygging av Jotunheimen mot øst, regulering i Jora og Øvre og Nedre Finna samt nye 229 mill. m³ i Rien, Feragen og Savalen. Utbygging av Jotunheimen mot vest vil etter planen redusere produksjonen i Bingsfoss med 12 GWh vinterkraft og 1 GWh sommerkraft. Produksjonsoppgavene inkluderer slipping av 20 m³/sek. minstevannføring over damanlegget i tiden 1. mai til 1. oktober.

Dersom det ikke skulle bli gitt tillatelse til noen av de nevnte anlegg vil Bingsfossutbyggingen utbringe 173 GWh hvorav 82 GWh i vinterkraft og 91 GWh i sommerkraft.

Totale utbyggingskostnader er pr. 1. januar 1975 beregnet til 166 mill. kroner. Prisen pr. kWh blir 92,5 øre dersom samtlige planer blir realisert og 96 øre dersom ingen planer blir realisert.

Anleggskostnadene er av NVE blitt sammenlignet med hva det vil koste å skaffe tilsvarende kraftmengde fra olje- eller atomdrevet varmekraftanlegg. Denne sammenligningen er usikker på grunn av den usikkerhet som råder ved valg av varmekrafttype, oljeprisene m. v., men viser klart nettonytteverdi ved utbyggingen.

Den faste oppdemmingen til kote 106,5 vil tilsvare vannstanden i dag ved vannføringer på ca. 1 500—1 600 m³/sek. I de siste 30 år har vannføringen vært større enn 1 500 m³/sek. hvert år, maksimalt i 48 døgn i et år. Ved

vannføringer mindre enn 1 500 m³/sek. vil vannstanden gradvis bli hevet på den 5,4 km lange strekningen fra Bingsfoss til Rånåsfoss i forhold til nå. Ved en vannføring på f. eks. 400 m³/sek. vil hevingen utgjøre 2 m ved Bingsfoss og 1,2 m ved Rånåsfoss. Den valgte oppdemmingsgrense på kote 106,5 er fastsatt ut fra hensynet til forholdene langs vassdraget. En oppdemming til kote 108—109 ville være mest lønnsomt ut fra produksjonshensyn.

Ved heving av vannstanden til kote 106,5 vil jordskader så å si bli unngått langs den oppdemmende elvestrekningen. Sørum jordstyre har uttalt at dyrket mark ikke vil bli berørt og de produktive arealene som blir neddemt er relativt små med forholdsvis liten produksjonsverdi. Strømhastigheten vil nedsettes og småstryk forsvinne. Den permanente oppdemmingen uten raske nedsenkinger antas å ha stabiliserende effekt i vassdraget, men det er fare for bølgeslagerosjon visse steder i strandsonen. NSB har satt frem krav om tiltak for å hindre utglidning av strandkanten på enkelte steder til skade for jernbanen. Akershus Elektrisitetsverk er etter post 5 i hovedstyrets forslag til vilkår for utbyggingstillatelsen, pålagt å utføre tiltak til sikring av jernbanelinjen langs oppdemmingsstrekningen.

Ferdselen langs elvebredden vil etter oppdemmingen bli vanskeliggjort ved at strandkanten blir smalere. Det er krevet at ferdselen langss trendene skal sikres av hensyn til fisket og friluftslivet. Utbyggeren er villig til å utføre tiltak i den utstrekning grunneiernes samtykker. Som post 4 i forslaget til utbyggingsvilkår er foreslått at ekspropriasjonsskjønnet skal treffe bestemmelse om omlegging av tidligere brukte ferdselsveger langs elvebreddene.

Den reduserte strømhastigheten på oppdemmingsstrekningen vil gi et mer stabilt sammenhengende isdekke enn tidligere om vinteren. Råken som nå pleier å danne seg ved utløpet av Rånåsfoss vil bli mindre. Det åpne partiet nedenfor Bingsfoss blir sannsynligvis større. De endrede isforholdene vil ifølge flere lokale organisasjoner med naturvernинteresser føre til at en viktig overvintringsplass for visse vadefugler blir ødelagt. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo har ikke hatt noe å bemerke til utbyggingens virkninger for fuglelivet. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har antatt at en del ender og vadere vil bli skadelidende, men antar at skadene vil bli relativt små.

Utbyggingen vil få innvirkning på fiskebestanden i det berørte vassdragsområdet. Det finnes gjedde, abbor og sik nedenfor fossen, og harr, ørret og sik ved og ovenfor fossen. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk regner med at den planlagte utbyggingen vil føre til tilbakegang for fiskeartene sik, harr og ørret, mens forholdene vil bedre seg for gjedden. Mulighetene for stangfiske vil bli redusert. Direktoratet antar at de varige skadene for fiskebestanden vil bli relativt små. Skadene vil til en viss grad kunne kompenseres ved fiskefremmende tiltak. I post 3 i forslaget til utbyggingsvilkår har hovedstyret foreslått vilkår til fremme av fisket som fremsatt av Miljøverndepartementet med en del redaksjonelle endringer. Forslaget omfatter blant annet bygging av fisketrapp. Utbyggeren har gått med på å bygge fisketrapp og avgi vann til denne.

Lokale fiskeinteresser har fremsatt krav om andre tiltak til beste for fisket, bl. a. fiskefond. I likhet med hovedstyret kan ikke Industridepartementet se at det er grunnlag for å pålegge andre vilkår om fiske enn de som er foreslått i post 3. Miljøverndepartementet har heller ikke hatt noe å bemerke til hovedstyrets forslag om fiskevilkår.

Det hersker tvil om i hvilken grad oppdemmingen på strekningen fra Bingsfoss til Rånåsfoss vil få innflytelse på resipientforholdene i området. Statens forurensningstilsyn har uttalt seg om utbyggingen utfra de sannsynlige virkningene den vil få for resipienten. Tilsynet har ansett det påkrevet å fastsette vilkårene angående kravene til rensing for kloakkutslippene fra Sørum kommune.

Miljøverndepartementet er enig i at byggingen av Bingsfoss kraftverk vil kunne øke kravet til rensegrad og kreve flere eiendommer tilknyttet de sentrale renseanleggene for tettstedene Rånåsfoss og Blaker. Utbyggingen vil sannsynligvis også føre til at igangsettingen av høygradig rensing for kloakken vil måtte fremskyndes i tid. Departementet har dessuten krevd at eksproprianten tilpliktes å delta i eventuelle resipientundersøkelser.

Utbyggeren har i forbindelse med Miljøverndepartementets uttalelse bedt om at nærmere undersøkelser må bli foretatt før konkrete pålegg blir gitt.

Hovedstyret har i sitt forslag til post 2 i vilkårene hovedsakelig lagt Miljøverndepartementets forslag til grunn. Hovedstyret er imidlertid uenig i at spørsmålet om hvilke rensetiltak som skal regnes for å være en konsekvens av utbyggingen og som utbyggeren skal betale skal avgjøres av vedkommende departement. En ser dette som en skadevurdering som bør ligge under erstatningsskjønnet. Hovedstyret er enig med Miljøverndepartementet i at departementet selv avgjør om-

fanget og fordelingen av kostnadene ved spesielle undersøkelser som en oppfølging av situasjonen.

Miljøverndepartementet har i sin uttalelse til hovedstyrets innstilling i saken holdt fast på sitt krav om at departementet skal avgjøre omfanget og kostnadene ved eventuelle strengere rensetiltak. Grunnen er at det ved avholdelse av skjønnet er for tidlig å si noe sikkert om det vil bli stillet skjerpede rensekrav på grunn av utbyggingen. Departementet er for øvrig av den oppfatning at skjønn vanligvis ikke har den nødvendige faglige kompetanse til å avgjøre spørsmål av denne type som er basert på vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensing § 11. Dessuten ber Miljøverndepartementet om at et forslag om vilkår som NVE har utelatt, om tiltak mot andre forurensningsmessige skadevirkninger enn de som kan rettes ved skjerpende rensekrav, blir tatt med.

Industridepartementet er enig med Miljøverndepartementet i at departementet bør ta avgjørelsen angående tiltak ved eventuelle strengere krav til rensing. En er også enig i at det oppstilles et vilkår som pålegger konsesjonæren å treffe tiltak mot forurensende skadevirkninger som ikke kan rettes ved skjerpede rensekrav.

Utsprengingen av tilførsels- og avløpskanalene til kraftverket vil gi et stort kvantum steinmasse. Begge kanalene vil bli liggende under vann og ikke medføre synlige utsprengninger over vannoverflaten. Kommunen er interessert i steinmasser og NVE's forbyggingsavdeling vil ha stein til forbygging langs elva. Utbyggeren vil kunne reservere slik masse i noen år. Akershus Elektrisitetsverk har i samråd med Sørum kommune gått inn for permanent plassering av de steinmassene det ikke finnes anvendelsesmuligheter for i distriktet, oppstrøms øya som deler fossen i to. Hovedstyret og departementet har ingen innvendinger mot denne løsningen for plassering av tippmassene. I post 6 i forslaget til vilkår har hovedstyret foreslått naturvernvilkår i vanlig form som gir Vassdragsdirektoratet hjemmel til å godkjenne planer for utførelse og vedlikehold av anleggene og de tiltak utbyggeren kan pålegges å utføre.

Utbyggeren har søkt om permanent ekspropriasjon av et område på 2,8 dekar til selve utbyggingen. Et hus med 3 leiligheter og en kafé må rives. Ekspropriasjonen omfatter også ca. 4 dekar delvis beitegrunn. En del av denne kan sannsynligvis gjenvinnes ved utfylling av tippmasser.

Søkeren har imøtekommet krav om vegrett for 2 ekspropriater. Det søkes også om midlertidig ekspropriasjon i byggetiden for 8—10 dekar. Byggetiden er beregnet til ca. 3 år.

Utbyggeren har i samråd med grunneierne funnet et område der skadene antas å bli små. Arealene forutsettes så langt som mulig ført tilbake til sin nåværende tilstand etter bruk.

Hovedstyret har i sitt forslag til post 9 pålagt Akershus Elektrisitetsverk plikt til å føre tømmeret som fløtes i vassdraget forbi dammen. Utbyggeren har planlagt å la tømmerfløtingen foregå gjennom en tømmerluke i dammen. Hvis ikke minnelig avtale om fløtingen kan oppnås, skal nærmere bestemmelser fastsettes av skjønnet.

Det er planlagt å sikre en fast minstevannføring på 15—20 m^3/sek. over dammen om sommeren. Slipping av minstevannføring vil ikke være mulig om vinteren på grunn av isforholdene. Kraftstasjonens undervann er avhengig av vannstanden i Øyeren og vannføringen i Glomma. Det vil normalt stå helt inntil dammen slik at det ikke blir noe tørrlagt fosseparti. Strykene i det søndre fosseløpet vil bli borte. I stedet vil man få et rolig elveparti nedenfor dammen.

Det er fremkommet sterke ønsker om opprydding og etterbehandling av terrenget i utbyggingsområdet. Utbyggeren har lagt frem en plan for landskapsmessige tiltak som gjør at arealet rundt fossen fortsatt vil kunne benyttes som rekreasjonsområde, bl. a. utlegging av steintippen på øya som friluftsområde. Det vil ikke bli anledning til å bade eller ferdes i båt i elvepartiet ved øya på grunn av faren kraftverket og dammen representerer.

Fem kommunale organisasjoner som representerer naturverninteresser har gått imot utbygging av Bingsfoss. Organisasjonene har påpekt at fossen har en sentral beliggenhet og er lett tilgjengelig for mange mennesker. Området rundt fossen er et meget benyttet rekreasjonsareal med gode muligheter for sportsfiske. Store deler av de naturlige strandområdene vil forsvinne ved oppdemmingen. Elveområdet vil bli mindre tilgjengelig. Selve fossen som er det vesentligste trivselsmomentet i området vil forsvinne. Bingsfossen er det siste gjenværende noenlunde urørte fossefall av denne størrelse i den delen av Glomma. Kunstige tiltak kan ikke kompensere det naturligformede området.

Oslo og Akershus fylkesting har med 48 mot 16 stemmer fattet vedtak om at Bingsfossen utbygges etter de fremlagte planene.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har funnet at de rent estetiske skadevirkningene ved utbyggingen vil bli små og kan ikke tillegges avgjørende vekt. Hovedstyret vil etter en samlet vurdering av skader og ulemper mot fordelene ved kraftproduksjo-

nen anbefale at det gis tillatelse til den omsøkte utbyggingen på de vilkår som det selv har foreslått.

Sørum kommunestyre har på møte 24. september 1975 behandlet hovedstyrets innstilling. Følgende vedtak ble enstemmig vedtatt:

Kommunen har ingen bemerkninger til de foreliggende uttalelser og konsesjonsvilkår. Kommunen vil oppnevne medlemmer til et kontaktutvalg når konsesjon foreligger.

Miljøverndepartementet har ikke motsatt seg utbygging av Bingsfoss og har ingen bemerkninger til konsesjonsvilkårene bortsett fra de som ovenfor nevnt angående resipientforholdene.

Industridepartementet antar for sin del at en utbygging av Bingsfossen er et inngrep i områdets naturmiljø. Inngrepet vil imidlertid til en viss grad kompenseres ved naturverntiltak. Departementet antar at nytten av den kraftmengden som kan innvinnes sentralt i forsyningsområdet ved en utbygging, er betydelig større enn de skadelige virkningene.

Angående Sørum kommunes krav om samarbeid om tiltak i forbindelse med utbyggingen viser departementet til at kommunen vil nedsette et kontaktutvalg etter forslag fra utbyggeren.

Departementet tilrår at det gis ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens § 62 og at det gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105. I denne tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse i henhold til lov om vern mot vannforurensing § 4, jfr. § 10 første ledd.

Tillatelsen foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av hovedstyret bortsett fra post 2 a som foreslås gitt følgende utforming etter forslag fra Miljøverndepartementet:

«Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at det stilles skjerpede rensekrav til de berørte kommuner eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist enn hva som ellers er blitt eller vil bli fastsatt. Videre tilpliktes konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyldes forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.»

Foruten de vilkårene som er nevnt ovenfor er vilkårene for ekspropriasjons- og utbyggingstillatelsen som vanlig for tillatelser etter vassdragsloven.

Industridepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104 og 105 tillates Akershus Elektrisitetsverk å ekspropriere nødvendig grunn og å bygge og drive Bingsfoss kraftverk i samsvar med søknad av 28. april 1975 og på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 3. oktober 1975.

35. Lyse Kraftverk.

(Regulering av Årdalsvassdraget m. v. Fristforlengelse.)

Industridepartementets samtykke 15. oktober 1975.

Det vises til søknad om fristforlengelse av 3. desember 1974.

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 § 12 pkt. 1 og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon 28. juni 1946 forlenges fullføringsfristene for arbeider i henhold til følgende konsesjoner:

1. 16. juni 1961 — regulering av Årdalsvassdraget m. v.
2. 21. september 1962 — overføring av Krokatjern m. v.

Fristene forlenges med 7 år, slik at nye fullføringsfrister fastsettes til henholdsvis 16. juni 1982 og 21. september 1983.

Departementet finner likeledes å kunne tillate en eventuell mindre oversittelse av byggefristen for ytterligere regulering av Lyngsvatn, som omsøkt i brev av 3. desember 1974.

36. Lærdalsvassdraget.

(Endring av manøvreringsreglement.)

Industridepartementets samtykke 18. november 1975.

I samsvar med ovennevnte brev og tilråding fra NVE i brev av 28. august 1974 som vedligger i gjenpart, fastsetter departementet følgende endring av ovennevnte manøvreringsreglement under post 1, A. Reguleringsmagasiner: vedrørende Vassetvatn: øvre reguleringsgrense endres fra 1 127 til 1 125 og reguleringshøyde fra 25 m til 23 m.

Det er lagt til grunn at øvre grense for Vassetvatn ikke er noen reell reguleringsgrense og at et overløp på kote 1125 ikke vil ha noen reell innvirkning på interessene langs vassdraget.

Lærdal kommune og mulige andre interesserte bes underrettet.